

**Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola**

Szendrei Ferenc: A pénzmosás

PhD értekezés

**Témavezető: Dr. habil. Gál István László
egyetemi adjunktus
PTE-ÁJK Büntetőjogi Tanszék**

**Pécs
2010**

Tartalom

A kutatás előzményei, tárgya, célja és módszere	7
I. Be-, és felvezetés	9
II. A pénzmosás fogalma	21
1. Kezdetektől az EU fogalomig	21
2. Magyar fogalmi meghatározások	22
III. A pénzmosás fázisai	24
1. Körforgás modell	24
2. Ciklus modell	24
3. Cél modell	24
4. Három fázis modell	24
a, Előmosás vagy elhelyezés (és szeparálás)	24
b, Rétegzés (bújtatás)	26
c, Integrálás, legalizálás	26
IV. Pénzmosási technikák	28
1. Pénzmosás a készpénzforgalomban	28
2. Ékszer vásárlás	28
3. Szerencsejáték	29
4. Ügyvédi letét	30
5. Biztosítások	30
6. Adórendszer	31
7. Fedővállalkozások, fantomcégek	31
8. Hamis számlázás, offshore	32
a, akkreditív	32
b, alul-, illetve felülszámlázás	33
c, szolgáltatások	33
d, apport	33
e, fiktív áru	33
f, adócsalás, adóelkerülés, pénzmosás	33
9. Pártok, egyházak	34
10. Brókercégek	35
11. Deviza üzletek	35
12. Viszonhitelezés	36
13. Pénzintézetek megszerzése	36
14. Pénzváltók	36
15. Hamis választott bírászkodás	36
16. Illegális bankrendszerek	37
17. Aranypiac	38
18. Euro bevezetése	39
19. Új fizetési technológiák	39
20. Ingatlanpiac	41
21. Cégfelvásárlás, -eladás	41
22. Pénzmosás a sportban	42
23. Luxus cikkek	42
24. Óvadék	42
25. Pénzügyi csalások	43
V. A pénzmosás mérése	47
1. Közvetlen és közvetett becslés	48

2. Walker modell - a Crime Trend Analysis modellje	49
3. A TRANSCRIME modellje	56
VI. A pénzmosás gazdasági hatásai	62
1. A pénzmosás makrogazdasági hatásai	62
2. A pénzmosás mikro-ökonómiai hatása	64
VII. Az offshore réme: adóelkerülés vagy pénzmosás?	66
1. Globalizáció-adóverseny	69
2. A káros adóverseny	70
3. Az offshore létrejötte	71
4. Offshore pénzügyi központok	72
5. A helyszínek jellemzői	75
a, Bahamák	76
b, Ciprus	77
c, Delaware	77
d, Man-sziget	77
e, Svájc	78
f, hazai offshore területek	78
6. Az Európai Unió és az offshore	78
7. Az offshore Magyarországon	79
8. Az offshore működése	82
9. Támadás az adóparadicsomok ellen	84
10. Offshore és szervezett bűnözés	88
VIII. A pénzmosás nemzetközi szabályozása	91
1. Az Európa Tanács ajánlása	91
2. Bécsi konvenció	91
3. Baseli nyilatkozat	92
4. Strasbourg-i Konvenció	93
5. Az EU I. pénzmosás elleni Irányelve	96
6. Együttes Fellelés a bűncselekmények származó jövedelmekkel kapcsolatban	100
7. Wolfsberg Csoport	101
8. Palermói Egyezmény	101
9. Kerethatározat a bűncselekményből származó jövedelmekkel kapcsolatban	102
10. Az EU II. pénzmosás elleni Irányelve	102
11. Az Európa Tanács Varsói Egyezménye	103
12. Az EU III. pénzmosás elleni Irányelve	104
IX. A pénzmosás elleni nemzetközi szervezetek	108
1. FATF - Financial Action Task Force on Money Laundering	108
a, az FATF 40 ajánlása	108
b, az FATF 9 speciális ajánlása	120
2. PC-R-EV/Moneyval	122
3. Egmont csoport	123
4. FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network)	125
5. Regionális szervezetek:	125
X. Az egyes államok jellemzői a pénzmosás elleni küzdelemben	127
I. Amerikai kontinens	128
• USA	128
• Kanada	130
II. Ausztrália	130
III. Ázsia és csendes-óceáni térség	131

• Honkong	131
• Japán	132
• Kína	133
IV. Európa	133
A) Balkán és Dél-Európa	133
• Bulgária	133
• Románia	134
• Volt Jugoszlávia államai	134
• Szlovénia	135
• Görögország	135
B) Kelet-Európa	136
• Csehország	136
• Lengyelország	137
• Oroszország	137
• Szlovákia	140
• Törökország	140
• Ukrajna	141
C) Nyugat-Európa	141
• Ausztria	141
• Belgium	142
• Dánia	143
• Finnország	143
• Franciaország	145
• Hollandia	153
• Luxembourg	154
• Monaco	154
• Nagy-Britannia	155
• Németország	156
• Olaszország	158
• Svájc	159
XI. Szervezett bűnözés és pénzmosás	161
1. A szervezett bűnözés fogalma	161
2. A szervezett bűnözés rövid története	164
3. A szervezett bűnözés nemzetközi területei	166
4. A legismertebb szervezett bűnözői csoportok	168
5. A szervezett bűnözés állapota az EU-ban	169
a, Fenyegettség a szervezett bűnözés által	169
b, A szervezett bűnözés további jellemzői	171
c, Az európai szervezett bűnözésben megfigyelhető regionális sajátosságok	172
d, Jellemző bűncselekmények	174
e, Az EU szervezett bűnözését befolyásoló tényezők	176
f, Az EU lépései a szervezett bűnözés és a terrorizmus ellen	180
g, A szervezett bűnözés Magyarországon	181
- A szervezett bűnözés egyéb irányai	185
- A szervezett bűnözővé válás	187
- A szervezett bűnözés kialakulása Magyarországon	188
• A szerveződbűnözés időszaka	189
• A szervezett bűnözés kezdeti szakasza, az „előprivatizáció”	190

• A szervezett bűnözés „aranykora”, a privatizáció időszaka _____	190
• Napjaink szervezett bűnözéssel érintett területei _____	192
h, A bűnszervezetek felépítése, működése _____	194
XII. A terrorizmus pénzügyi és logisztikai háttere _____	196
1. „Klasszikus” terrorizmus _____	202
2. Államilag támogatott terrorizmus _____	202
3. Az iszlamista terrorizmus _____	203
a, Afganisztán _____	203
b, Algéria, Bosznia _____	204
c, al-Kaida _____	204
4. A modern terrorizmus anyagi szükségletei _____	205
a, Legális források _____	206
b. Féllegális finanszírozás _____	209
c, Illegális módszerek _____	209
5. Információszerzés – felderítési lehetőségek _____	209
XIII. A pénzmosás szabályozása a magyar jogban _____	213
1. Btk. _____	215
a, pénzmosás _____	216
b, a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása _____	222
2. I.-II.-III. pénzmosás elleni törvény _____	223
3. Egyéb jogszabályok _____	224
XIV. A (pénzügyi) szolgáltatók kötelmei és pénzmosás gyanújára okot adó körülmények _____	226
1. A pénzmosásra és terrorizmus finanszírozásra utaló tény, adat, körülmény megfogalmazása _____	227
2. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozás elleni küzdelem intézményi szabályozása és eljárási rendje _____	228
3. Pénzmosási tipológiák _____	237
XV. Pénzmosás a világban – pénzmosási esetek _____	247
1. A sarki jégsapka művelet _____	247
2. A készpénztermés művelet _____	248
3. Jersey letétek és ál-kölcsönök _____	248
4. Kokain laboratórium ügy _____	248
5. Pénzváltó üzletek _____	249
6. Készpénz letétek _____	249
7. Összejátszás a bank alkalmazottal _____	249
8. Rókvadászat _____	249
9. Green Ice _____	250
10. BCCI ügy _____	250
11. Bank of New York _____	251
12. Jelcin ügy _____	254
13. Pénzmosás Németországban _____	255
14. Terrorizmus finanszírozás _____	256
15. NGO-k felhasználása _____	257
16. Amerikai kutatás _____	258
17. Nemzetközi pénzmosó hálózat _____	259
18. Központi Bank, Kongó _____	259
19. Forex-ügy _____	259
20. Kanada _____	260

21. Magyarországi esetek _____	260
XVI. A pénzmosás felderítésének és nyomozásának lehetőségei, avagy a pénzmosás elleni küzdelem a nyomozóhatóság szemszögéből _____	273
1. A Pénzügyi Információs Osztály pénzmosás elleni törvényből adódó feladatai _____	273
2. A titkos információgyűjtés egyes lehetőségei a pénzmosás felderítése során _____	2799
a. A titkos információgyűjtés során végzett statikus adatszerzés lehetőségei _____	279
b. A titkos információgyűjtés során végzett dinamikus adatszerzés lehetőségei _____	2844
c. A humán információszerzés lehetőségei a gazdasági bűncselekmények felderítése során _____	287
3. A büntetőeljárás _____	290
Javaslatok a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozás elleni küzdelemhez _____	292
1. Jogszabályi változtatások - de lege ferenda javaslatok: _____	292
2. A pénzmosás elleni küzdelemben illetékes hatóságok eljárási, szervezeti változásaira tett javaslatok: _____	293
Summary _____	296
Jogszabályok _____	299
Irodalomjegyzék _____	303

A kutatás előzményei, tárgya, célja és módszere

1. A kutatás előzményei, tárgya, célja:

- a. A pénzmosás napjaink egyik közkedvelt témája. A pénzmosással hivatalból foglalkozók – bűnüldöző szervek, bejelentésre kötelezettek, felügyeleti szervek – mindennapos feladata és munkája, de a mindennapok embere vajmi kevés információval rendelkezik.
Ennek a helyzetnek a javításán fáradozva elsősorban bűnüldözői szemmel és jórészt a kriminológiai kérdéseket és összefüggéseket boncolgatva szerettem volna feldolgozni és bemutatni a pénzmosás egyes kérdéseit, például, hogy egyáltalán miért kell foglalkoznunk e jelenséggel, miért kell küzdeni a pénzmosás ellen, hasznos lehet-e gazdaságilag a pénzmosás, milyen bűncselekményekkel lehet összefüggésbe hozni, mely bűncselekmények kapcsolódhatnak hozzá jellemzően?
- b. A pénzmosást súlyos jogsértésnek minősíti mind a hazai, mind a nemzetközi közfelfogás.
A pénzmosás a bűncselekményből származó vagyonok, pénzeszközök tulajdonosainak érdekét szolgálja. Ugyanakkor egyre agresszívabban veszélyezteti a társadalom erkölcsi, jogi rendjét, a gazdaság versenyképességét, biztonságát, az esélyegyenlőséget a versenyben. A pénzmosás durva beavatkozás a piac keresleti - kínálati mechanizmusaiba és nincs tekintettel a megértő, elnéző piaci szereplőkre sem. Ha nem is azonnal, de hosszabb távon az utóbbiakra nézve is romboló hatással jár a szervezett bűnözéssel szoros kapcsolatban álló folyamat.
- c. A pénzügyi szolgáltató szervezetnek kifejezetten kárt okoz a kétes, gyanús ügyfelek és ügyletek befogadása, ilyen megbízások teljesítése. A pénzmosás gyanújába keveredés hírnév és működési kockázatot hordoz, és egyben piacvesztéshez is vezethet.
- d. A gazdaság egésze, a pénzügyi rendszer, a pénzügyi szervezetek és ügyfeleik biztonsága szempontjából központi kérdés a bűnözésből, különösen a szervezett bűnözésből keletkező jövedelmek tisztára mosásának megakadályozása. A pénzmosás ma a társadalmat, a gazdaság egészét fenyegető tényező. Beépül a gazdaságba, mivel visszajuttatja a bűncselekménnyel szerzett javakat a legális gazdaság szervezeteibe, a szervezett bűnözéshez kapcsolódva alapvetően változtatja meg a piac működését, leértékeli a pénzügyi eljárások hatékonyságát és tisztességességét, és végső soron a demokratikus jogállamot veszélyezteti.
- e. A kutatás célkitűzése volt a pénzmosás elleni küzdelem eddigi eredményeinek, és szabályozásának elemzése, valamint a pénzmosás és a hozzá kapcsolható speciális területek (offshore, gazdasági és szervezett bűnözés, terrorizmus finanszírozás) komplex vizsgálata, az esetleges hiányosságok feltárása és a továbblépés lehetőségeinek felvázolása.
- f. A szerző 1997. és 2001. között az ORFK Pénzmosás Elleni Osztályán dolgozva találkozhatott a pénzmosás elleni küzdelem területén kialakuló magyar szabályozás és gyakorlat összes problémájával és eredményeivel. A Rendőrtiszti Főiskolára történő áthelyezése után természetes választás volt oktatóként is a pénzmosás témakört választani egyik kutatási témának, illetve később PhD kutatási témának is.

2. A kutatás módszere:

- a. A kutatási téma feldolgozásának módszereit alapvetően meghatározták a kutatás céljai és érintett tudományterületei.
Törekedtem a pénzmosás kapcsán rendelkezésre álló nemzetközi és hazai szabályozók minél szélesebb körű feldolgozására (amivel kapcsolatban, csak azért nem merek teljes körűt írni, mert a terület folyamatos változása és az ellene való fellépés igénye újabb és újabb jogszabályok létrehozását eredményezi).
- b. A büntetőjogi szakterület tekintetében a szakirodalomból elsősorban a gazdasági bűncselekményekkel és magával a pénzmosással foglalkozó munkákat használtam fel, ugyanakkor az eredményes büntetőeljárások - több fórumon, sokszor hiányosságként felvetett - csekély száma bizonyos fokig korlátot jelentett a vizsgálat során.
A kriminológiai szakterületet vizsgálva a pénzmosáson túlmenően a kapcsolódó területek szakirodalmának feldolgozására koncentráltam, így a gazdasági bűnözéssel, valamint a szervezett bűnözés jelenségeivel, hatásaival és a pénzmosással való kapcsolatával foglalkozó munkák jelentették a kutatás alapját.
Érintőlegesen foglalkoztam a pénzmosás és a gazdasági bűnözés kapcsán megkerülhetetlen offshore problémakörrel is, elsősorban hazai közgazdasági tanulmányok alapján.
- c. A nemzetközi szakirodalomból elsősorban az angol és francia nyelven hozzáférhető munkák feldolgozása történt meg.
Legnagyobb sajnálatomra nyelvi hiányosságaim miatt német nyelvterületről viszonylag kevés forrásművel tudtam foglalkozni, de a legfontosabbakat igyekeztem ismerőseim, kollégáim segítségével lefordítani és felhasználni, hiszen a német szabályozás gyakorlatilag alapul szolgált a magyarországi pénzmosás elleni rendszer kialakításában, és éppen ezért tapasztalataik megismerése számunkra is érdekes lehet.
- d. Az interneten elérhető források közül elsősorban a pénzmosással foglalkozó nemzetközi és hazai szervezetek hiteles honlapjairól beszerezhető információkat használtam fel a dolgozat elkészítése során.
- e. További fontos módszere volt a kutatásnak a pénzmosással a gyakorlatban foglalkozó szakemberekkel folytatott beszélgetések sorozata, legyenek azok a korábban a rendőrségen ezzel foglalkozók, vagy az azóta már a Vám-, és Pénzügyőrséghez került bűncselekménnyel jelenleg küzdő vámos-pénzügyőr kollégák, illetve az ügyészségeken, bíróságokon a pénzmosással kapcsolatba kerülő szakemberek. Ezen kívül természetesen a különböző bejelentésre kötelezett – elsősorban banki – szolgáltatók tapasztalatait is igyekeztem megismerni és a dolgozatban hasznosítani, és talán nem elhanyagolható forrást jelentettek a pénzmosás területén szerzett saját tapasztalataim.

I. Be-, és felvezetés

„Bizonyos jelek szerint jó néhány bank kábítószer-kereskedelemből származó pénzekkel próbálta megoldani likviditási gondját a pénzügyi-gazdasági válság folyamán, állítja az ENSZ bécsi székhelyű Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának (UNODC) ügyvezető igazgatója.

Antonio Maria Costa a Profil osztrák hírmagazin legfrissebb, hétfőn megjelenő, de az online változatban már a hétvégén ismertetett nyilatkozatában beszélt azokról a hivatala birtokába jutott adatokról, amelyek alapján feltételezhető, hogy kábítószerüzletből származó tőkével mentettek meg bankokat a csődbe jutás elől.

„Jelenleg a drop pénz az egyetlen rendelkezésre álló likvid befektetési tőke” – fejtette ki az igazgató. „Mivel tavaly a második félévben a likviditás jelentette a bankrendszer legnagyobb problémáját, a mozgótőke fontos tényezővé lépett elő.”

Az ENSZ bécsi székhelyű Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának (UNODC) ügyvezető igazgatója szerint az UNODC olyan jelekre bukkant, amelyek szerint a bankközi hiteleket kábítószer-kereskedelemből és más törvénysértő tevékenységből származó pénzeszközökből fedezték. „Vannak adatok arra nézve, hogy számos bankot ezen a módon mentettek meg” – idézte az osztrák hetilap a hivatalvezetőt.

Az ENSZ-szerv most vizsgálja a gyanút keltő nyomokat. Az igazgató nem volt hajlandó megnevezni egyet sem az érintett bankok közül, azt azonban érzékeltette, hogy az osztrák pénzintézetek nem a lista elején állnak.”¹

Pénzmosás? Napjainkban mindenki hallott már erről a fogalomról, és mégis mennyire keveset tudunk igazából róla. A pénzmosással hivatalból foglalkozók – bűnüldöző szervek, bejelentésre kötelezettek, felügyeleti szervek – nyilvánvalóan tisztában vannak a jelenség mibenlétével, jellemzőivel, káros hatásaival, de mindennapok embere vajmi kevés információval rendelkezik. Ennek a helyzetnek a javításán fáradozva elsősorban bűnüldözői szemmel és jórészt a kriminológiai kérdéseket és összefüggéseket boncolgatva szeretném bemutatni a pénzmosás egyes kérdéseit.

Egyáltalán miért foglalkoznak ennyit e jelenséggel, miért kell küzdeni a pénzmosás ellen, hiszen e bűncselekménynek nincs sértettje, a résztvevők – pénzügyi szolgáltatók – a folyamatból csak hasznot húznak, hiszen a végrehajtásért jutalék, szolgáltatási díj jár nekik. Sőt, ha figyelembe vesszük azt a tapasztalatot, hogy a bűncselekményből származó vagyon csak akkor lesz legális, ha abból adót fizetnek, akkor azt kell mondani, hogy e bűnözők mindenkinek hasznos tevékenységet folytatnak.

A pénzmosás mögött azonban súlyos bűncselekmények állnak, legyenek akár a klasszikus szervezett bűnözés egyes formái, vagy akár gazdasági, akár vagyon elleni bűncselekmények. Ami pedig a tevékenység gazdasági hasznosságát illeti, reményeim szerint az alábbiak ezt a tévhitet is cáfolni fogják.

A pénzmosást súlyos jogsértésnek minősíti mind a hazai, mind a nemzetközi közfelfogás. Ennek ellenére egyes piaci szereplőknél előfordul, hogy az adójogszabályok megsértésével keletkezett jövedelmek és vagyonok, valamint a „kisebb” vesztegetésből keletkezett jövedelmek megítélése esetében elnézőek, s elsősorban a pénzügyi szervezet szolgáltatói kötelezettségeit, valamint a tulajdonosok számára fontos profit szempontjait emelik ki.

¹ Narkópénzekből mentettek meg bankokat? (MTI, 2009. január 24.)

A pénzmosás csak a bűncselekményből származó vagyonok, pénzeszközök tulajdonosainak érdekét szolgálja. Ugyanakkor egyre agresszívabban veszélyezteti a társadalom erkölcsi, jogi rendjét, a gazdaság versenyképességét, biztonságát, az esélyegyenlőséget a versenyben. A pénzmosás durva beavatkozás a piac keresleti – kínálati mechanizmusába és nincs tekintettel a „megértő”, „elnéző” piaci szereplőkre sem. Ha nem is azonnal, de hosszabb távon az utóbbiakra nézve is romboló hatással jár a szervezett bűnözéssel szoros kapcsolatban álló folyamat.

A pénzügyi szervezetek és szakmai szövetségeik – az ügyfelekkel való kapcsolattartás során – a pénzmosás révén keletkező egyéni és társadalmi hátrányok, jogbizonytalanság keletkezésének ismertetésével is elősegíthetik, hogy a pénzmosás minden formáját negatív társadalmi megítélés fogadja.

A pénzügyi szolgáltató szervezetnek kifejezetten kárt okoz a kétes, gyanús ügyfelek és ügyletek befogadása, ilyen megbízások teljesítése. A pénzmosás gyanújába keveredés hírnév és működési kockázatot hordoz, és egyben piacvesztéshez is vezethet.

A pénzmosást gyakran azoknál a pénzügyi szervezeteknél kísérlik meg az illegális jövedelmek tulajdonosai, melyek elnézőek, „rugalmasak”. Éppen ezek a szolgáltatók esnek könnyen a pénzmosók áldozatául megbízható ügyfeleik, piaci partnereik elvesztése miatt.

A gazdaság egésze, a pénzügyi rendszer, a pénzügyi szervezetek és ügyfelek biztonsága szempontjából központi kérdés a bűnözésből, különösen a szervezett bűnözésből keletkező jövedelmek tisztára mosásának megakadályozása. A pénzmosás ma a társadalmat, a gazdaság egészét fenyegető tényező. Beépül a gazdaságba, mivel visszajuttatja a bűncselekménnyel szerzett javakat a legális gazdaság szervezeteibe, a szervezett bűnözéshez kapcsolódva alapvetően változtatja meg a piac működését, leértékeli a pénzügyi eljárások hatékonyságát és tisztességességét, és végső soron a demokratikus jogállamot veszélyezteti.

A pénzmosás elleni küzdelem szükségszerűen kiegészíti a liberalizációs folyamatokat és nem annak ellentéte. Nem kell korlátokat emelni a tőkemozgások szabad áramlása ellen vagy a pénzügyi rendszert akadályozni. A pénzmosás elleni lépéseket nemcsak úgy kell tekinteni, mint olyan intézkedéseket, amelyek a bűnözés megelőzésére vagy megakadályozására szolgálnak, hanem a pénzügyi intézmények és a pénzügyi rendszer, mint egész teljességének és így a fejlődésének fenntartását célzó eszközöket.

„A pénzmosás társadalmi veszélye abban áll, hogy konszolidálja a bűnöző szervezetek gazdasági hatalmát és lehetővé tesz számukra, hogy bejussanak a legális gazdaságba.”²

A pénzmosás, mint bűncselekmény az 1970-es években került a kriminológusok látóterébe. Ekkor vált ugyanis világossá, hogy a kábítószer bűnözés világméretűvé válása folytán a nemzeti államok egyéni fellépései már nem elég hatékonyak.

Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy pénzmosás korábban ne létezett volna, hiszen egyidősnek mondhatjuk a szervezett bűnözéssel.

A kábítószer-kereskedők, csalók, csempészek, emberrablók, fegyverkereskedők, terroristák, zsarolók, adócsalók „éltető eleméről” azt tartja a legenda, hogy magát a kifejezést Al Capone találta ki, aki Chicago-szerte működtetett pénzbedobós, önkiszolgáló mosodák (illetve autómosók) segítségével álcázta szerencsejátékokból, prostitúcióból, panamázásból, illetve a szesztilalmi törvény megsértéséből származó jövedelmét.³ A történet kétségkívül akár igaz is lehetne, valójában azonban azért hívjuk pénzmosásnak a továbbiakban kifejtésre kerülő tevékenységet, mert ez a kifejezés tökéletesen leírja azt, ami történik – vagyis, hogy a piszkos pénz számos ügyleten átforgatva, azaz mosva, legális, vagyis tiszta pénzként kerül újra elő.

² Lamberto Dini: General Introductory Report. International Conference on Preventing and Controlling Money Laundering and the Use of Proceeds of Crime: a Global Approach. Cormayeur Mont Blanc, Aosta Valley (Italy) 18–20 June 1994. Official United Nations document (E/Conf.88/7), ISPAC. P.2.

³ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996. 9. o.

Valójában a „pénzmosás – money laundering” kifejezés a Watergate botrányról szóló egyik újságcikkben jelent meg először nyomtatásban, 1973-ban, és akkor is Nixon titkos választási pénzeinek kapcsán.⁴

Az első bíróság, amely büntető ügyben a pénzmosás kifejezést használta, szintén egy amerikai bíróság volt 1976-ban, és itt nyilvánították először önálló bűncselekménnyé is, 1986-ban.⁵

Az első igazi pénzmosónak egy Meyer Lansky nevű, lengyel származású gengszter minősíthető. Míg az Al Caponéhoz és Lucky Luciano-hoz hasonló bűnözők egész egyszerűen az erőszakhoz folyamodtak életpályájuk folyamán, addig Meyer Lansky az eszét használta fel, és így lett a szindikátus legmagasabb rangú, nem olasz származású tagja. Lucky Luciano jobb kezeként lett a maffia könyvelője, majd nagyhatalmú pénzügyi vezetője.

1931. októberében, amikor Al Caponét letartóztatták, elítélték és az Alcatrazba csukták adócsalásért, meg lévén győződve arról, hogy ő nem viseli el ugyanezt a sorsot, nyilvánosan kijelentette, hogy az adóhatóságok előtt nem ismeretes pénz nem adóztatható. Ebben a meggyőződésében kereste a pénz eltitkolásának módjait.

Az első lépése a számozott svájci bankszámlák előnyeinek a kihasználása volt (ahol a számla tulajdonosát csak a bank 3–4 vezetője ismerhette – és a szigorú banktitok szabályok szerint, illetve amiatt, hogy a tulajdonos személyének vagy csak a számla létezésének elárulása akkor Svájcban bűncselekménnyek minősült –, ők sem adtak ki semmilyen információt).

Néhány évvel később már Las Vegasban tűnik fel – illetve annak helyén a sivatagban –, és Benjamin Bugsy Siegel-nek segített finanszírozni a Flamingo szálloda-, és kaszinókomplexumot, a város alapítójaként.

Felismerve azt, hogy az adómentes jövő a külföldi terjeszkedésben rejlik, folyamatosan kereste az ilyen lehetőségeket, és talált rá Kubára, a Batista kormány idején, aki szívesen fogadta és engedte be az országba az amerikaiakat és természetesen elsősorban a pénzüket. Ekkor virágzott fel Havanna és vált Kuba az amerikaiak kedvelt nyaraló-, és szórakozóhelyévé. A virágkor egészen Fidel Castro hatalomra jutásáig tartott, aki bár amerikai fegyverekkel és segítséggel szerezte meg a hatalmat, első intézkedései egyikeként hazazavarta az összes amerikaiat.

Lansky természetesen nem adta fel, és ekkor talált rá következő lehetőségként a Bahamákra, és ott folytatta tevékenységét.

Mindezen jellemzők ellenére – cáfolva korábbi megállapításaimat – Lansky mégsem igazi pénzmosó volt, hiszen elsősorban az adóelkerülés volt a célja, és nem a bűnös úton szerzett jövedelem tisztára mosása. Ugyanakkor láthatjuk, hogy nagyon jó érzéssel talált rá azokra a helyekre és lehetőségekre, amelyeket utódai már a pénzmosás céljára vettek igénybe, és amelyek akár napjainkig is működőképes módszerek.⁶

Az amerikai szesztilalom idején kialakult bűnözői csoportoknak tehát nem csupán szervezett bűnözés kialakulását, hanem a pénzmosás kialakulását is köszönhetjük. Ezek „maffia” jellegű csoportok megfelelő tőkével, szervezettel rendelkeztek, és a szesztilalom feloldása után „munka nélkül maradtak” így egyéb bűncselekmények elkövetésére képezték át magukat, és erre a legmegfelelőbb a kábítószer-kereskedelem volt, amelynek során a kábítószer szállítása, terjesztése nagy erőket igényelt, igaz az ebből származó haszon is busás, olyannyira, hogy itt bizony már tényleg szükség van a pénzmosásra is.

⁴ Oxford English Dictionary

⁵ Anti-Drug Abuse Act of 1986.

⁶ Jeffrey Robinson: Pénzmosoda

A nemzetközi közösség ráébredését a téma mérhetetlen jelentőségére egyértelműen a kábítószer-kereskedelem robbanásszerű fejlődése okozta, ami ma már behálózta az egész világot. A pénzmosás elleni küzdelemre jelenleg is úgy tekintenek még, mint a kábítószer-kereskedelem elleni fellépés egyik legfontosabb eszközére, habár ma már az is világosan látszik, hogy a pénzmosást nem lehet csak a kábítószer-kereskedelemből származó pénzek tisztára mosására korlátozni, és az utóbbi időkben fokozatosan kialakult az a gyakorlat, miszerint más, súlyos bűncselekményekből származó jövedelmek is ugyanúgy a pénzmosás fogalmkörébe tartozónak tekintendők.

Nézzünk meg egy klasszikus kábítószeres példát, amelynek segítségével nagy lépésekben áttekinthetők a pénzmosás folyamatának változásai, illetve az arra adott jogalkotói válaszok is, amelyeket részletesen a későbbieknek fogunk megvizsgálni.

Tételezzük fel, hogy az Afganisztánból származó heroint, török-albán szervezett bűnözői csoportok szállítják keresztül Európán, Magyarország érintésével, tovább Nyugat-Európába, a végállomás valahol Hollandiában van, ahol az elosztó hálózat működik. A kábítószer-kereskedő banda feje, aki a szükséges tőkét biztosítja az ügyletekhez az USA-ban, a keleti parton ül valamelyik felhőkarcoló sokadik emeletén lévő irodájában.

Az egész folyamatot úgy kell kivitelezni és feltüntetni, hogy maga a folyamat a hatóságok (minden érintett ország tekintetében) előtt rejtve maradjon, és ami nagyon fontos: olcsó, gyors és titkos legyen.

Megvan tehát a kábítószer-kereskedő hálózatunk, megvan az ebből származó tetemes haszon, mosásra váró bűnös pénz, nézzük meg tehát azokat a lépéseket, ahogy a pénzmosó tevékenység alakult az idők során, mellérendelve azokat az intézkedéseket is, amelyeket a pénzmosás elleni harccal megbízott szervezetek tettek.

Feladat: a pénzt eljuttatni a főnökhöz vagy visszajuttatni az anyaországba

a) bőröndös módszer:

(i) a szervezet tagja elviszi a pénzt a főnöknek

(ii) a szervezet tagja, bőröndben beviszi a pénzt a bankba, befizeti és átutalja a főnöknek

Belátható, hogy egy bizonyos pénzmennyiség felett megoldhatatlan a pénz fizikai szállítása, és a későbbiekben részletezett számításokból kiderül, hogy viszonylag kis mennyiségű kábítószer is már óriási mennyiségű készpénzt keletkeztet (50 kg heroin, 5 M USD áron, és a lenti számokkal számolva 500 kg), amelynek a biztonságos szállítása óriási kockázatokat rejt magában (pl.: megfelelő logisztika szükséges, sérül, ellopják, a bűnüldöző szervek lefoglalják).

Sokkal egyszerűbb tehát a bankrendszert igénybe venni, befizetni a pénzt és valamilyen pénzügyi manőverrel eljuttatni a főnökhöz – ami nemcsak átutalást jelenthet, hanem akár csekk kiállítását vagy értékpapírok vásárlását.

Esetleg vásárolható valamilyen nagy értékű, de kis helyen szállítható dolog a pénzért, mondjuk gyémánt – később esetleg arany, műtárgy, régiség –, de a gyémántpiac hagyományosan egy szűk kör kezében lévő üzletág, akik nem feltétlenül fogadnák örömmel a betolakodókat, és ebben az esetben is szembe találjuk magunkat a szállítási problémákkal.

Bármelyik lehetőséget is alkalmazzák a bűnözők, több egyszerű és ősidők óta alkalmazott felderítő módszer is eredményes fegyver lehet ellenük a bűnüldözők kezében, hiszen elég csupán a főnököt megfigyelés alatt tartani és előbb utóbb megjelenik nála valaki a pénzzel, vagy az azt helyettesítő dologgal.

Persze nem az az általános, hogy szervezet fejét ismerné a rendőrség, de megtehetjük, hogy a futárt, a pénzszállító bizalmi embert, a szervezet „könyvelőjét” kísérjük figyelemmel, illetve a banki befizetések jól ellenőrizhetők, bár, mint majd még látni fogjuk, a kezdetekben az sem volt olyan egyértelmű – sőt éppen ellenkezőleg jelentős ellenállásba ütközött –, hogy a pénzügyi szolgáltatók egyáltalán adjanak információt az ügyfeleikről.

b) valamilyen gazdasági társaság felhasználása és pénz átfuttatása a cégen:

(i) a kezdeti időkben a nem megfelelő cégnyilvántartásokat, később például az offshore cégek nyújtotta névtelenséget kihasználva

Nincs új a nap alatt: a különböző gazdasági társaságok nyújtotta előnyöket viszonylag korán felfedezték a pénzmosók és mind a mai napig alkalmazzák. Az első időkben a megfelelő névtelenséget biztosította egy-egy cég felhasználása, hiszen a pénz tényleges tulajdonosa a háttérben tudott maradni.

Ellenlépések: cégnyilvántartás, tényleges tulajdonosok bejelentése, könyvelők, könyvvizsgálók, ügyvédek kötelezése a gyanús tranzakciók bejelentésére.

Ez tehát a pénzmosás alaphelyzete és alapproblémái. Természetesen a módszerek folyamatosan változnak és finomodnak, fogjuk azonban látni, hogy ma is ezen alapmódszerek variációit és kombinációit használják a pénzmosók. Láthatjuk, hogy hosszú folyamat volt a pénzmosás ellenőrzése mai rendszerének kialakulása, de logikus, egymást követő lépések eredményeként hozták meg a jogalkalmazók mindazokat az intézkedéseket, amelyekkel reményeink szerint képesek lesznek ellenőrizni és felderíteni a pénzmosás bűncselekményét. Az egyetlen hátránya a folyamatnak talán csak az, hogy, mint az élet annyi más területén itt is követő-utólagos jogalkotással találkozunk, azaz az újabbnál-újabb elkövetői módszerekre reagálva születnek meg a megfelelő jogszabályok.

Láthattuk, hogy általában a bűncselekmények elkövetéséből származó nagyobb *kézpénzbevétel* jelent veszélyt a birtokosa számára, hiszen előbb vagy utóbb lelepleződik, ha elkezd költekezni. A lebukás veszélyét alapvetően három módon kerülheti el:

1. Nem kezd nagyobb mértékben költekezni, ekkor viszont a nagy mennyiségű készpénz felhalmozódik nála, értéktelen, használhatatlan papírtömegként. (Pablo Escobar például, aki egy hírhedt kolumbiai drokartellt működtetett, kénytelen volt leírni 40 millió dollárt veszteségként, mert nem tudta azt elég gyorsan beforgatni a mosási körfolyamatba, és a pénz szép lassan elrothadt egy irodaház nedves alagsorában.)

2. Újabb bűncselekményeket finanszíroz, vagy korrupciós célra felhasználja a piszkos pénz egy részét, a maradékot pedig elkölti saját szükségleteire. Ez rengeteg lebukási pontot és veszélyt tartalmaz, hiszen sok ember kerül bevonásra, az egyéb bűncselekmények bármelyike lebukáshoz vezethet. Bár az újabb bűncselekmények, újabb pénzmosást generálnak.

3. A harmadik lehetőség a pénzmosás. Az elkövetők hajlandóak akár 20–40% veszteséget is elfogadni cserébe azért, hogy nyugodt körülmények között költhessék el a bűnös úton szerzett, de a pénzmosási tranzakciók által immár tisztává varázsolt pénzüket.⁷

A legnagyobb készpénzbevétellel járó, azaz a leginkább „kézpénz intenzív” bűncselekménynek hagyományosan a kábítószer-kereskedelmet tekintjük. Ezt húzza alá az a tény is, hogy több országban sokáig csak a kábítószer-kereskedelemből származó pénz mosását tekintették pénzmosásnak.

A bűnözésből származó becsült haszon:⁸

		milliárd euró/év forrás
Kábítószer	400–500	ENSZ Nemzetközi Kábítószer Ellenőrző Program
Prostitúció	60	Europol
gyógyszer-kereskedelem	12	WHO
kereskedelmi hamisítványok	150–500	Pénzügyi és Ipari Minisztérium (Franciaország)
illegális bevándorlás	7	Le Monde
Lánykereskedelem	4	Le Monde
veszélyes hulladék kereskedelem	12	Le Monde

⁷ Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

⁸ Comment blanchir l'argent sale – Brochure des Renseignements Généreux, 2006. octobre

A fenti táblázatból is láthatjuk, hogy a kábítószer-kereskedelem a világ legjövedelmezőbb üzletága: több mint 200 millió fogyasztóval a kábítószer-kereskedelem hihetetlenül rentábilis üzlet. A termelőnek fizetendő összeget és a fogyasztó által kifizetett összeget figyelembe véve kb. 2000-szeres haszonról beszélhetünk.

Hasonlítsuk össze a példa kedvéért a kávé-, és a kábítószer-kereskedelmet:

kávé:

a termelőnek fizetett ár	kb. 1.5 USD/kg
a fogyasztó által megfizetett ár	kb. 10 USD/kg

kokain kereskedelem:

a termelőnek fizetett ár Bolíviában	75 USD/250 kg koka levél*
az előállítónak fizetett ár Kolumbiában	2 300 USD/kg kokain
az európai nagykereskedelmi ár	34 000 USD/kg kokain
fogyasztói ár	140 000 USD/kg kokain

*(kb. ennyi koka levél kell egy kg kokainhoz)⁹

Miért is készpénzben zajlik az utcai kábítószer-kereskedelem?

Az utcán az üzleteket lebonyolító dealer nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy visszaadjon a kapott nagyobb címletű pénzből. Ez túl nagy kockázatot jelentene, hiszen magára irányíthatná az arra járók figyelmét. Ezért gyorsan történik az üzletkötés, a dealer átadja az anyagot, a vevő pedig a pénzt (mégpedig pontosan annyit, amennyibe a megállapodás szerint a kábítószer kerül). Másrészt a magas utcai ár miatt a fogyasztó egyszerre csak kis adagokat vásárol.

A kábítószer-kereskedők tehát nagy mennyiségben halmoznak fel kis címletű bankjegyeket, ami komoly problémákat okoz.

Levy példával is alátámasztja a felvetett probléma lényegét.¹⁰ Képzeljünk el egy drogkereskedő vállalkozást, amely ötmillió dollár értékben ad el heroint. Ilyen értékű heroin tömege mindösszesen 50 kg, ezt viszonylag könnyű szállítani, és könnyű „dolgozni” vele. Az esetek többségében a kábítószer az utcán adják el, és a vevők kis címletű bankjegyekkel fizetnek. Egy amerikai 10 dolláros bankjegy kb. 1 grammot nyom, azaz ha az egyszerűség kedvéért feltételezzük, hogy 10 dollárosokban folyik be a bevétel, akkor a teljes összeg, az 5 millió dollár tömege eléri az 500 kg-ot. Ez pedig pontosan a tízszerese a heroin eredeti tömegének. (Ráadásul a valóságban könnyen előfordulhat, hogy a vevők nemcsak 10 dolláros, hanem kisebb címletű bankjegyekkel is fizetnek, ez pedig akár az 500 kg többszörösére is növelheti a készpénz tömegét ...) Egymilliárd dollár értékű heroin utcai értékesítése pedig több mint 100 tonna „piszkos pénz”-t eredményez.¹¹

Ekkora összeg tisztára mosása vagy akár egyszerűen csak mozgatása, szállítása, nyilvántartása is komoly szervezetet igényel. És akkor még nem is beszéltünk a pénzmosásból származó éves jövedelem összegéről, amely mintegy 590 milliárd–1,5 billió USD (a világ GDP-jének közel 2–5%-a), kb. Spanyolország éves jövedelme.¹²

⁹ Comment blanchir l'argent sale – Brochure des Renseignements Généreux, 2006. octobre

¹⁰ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 1. fejezet 7. o.

¹¹ „A készpénz mennyiségét, illetve tömegét hangsúlyozandó, megjegyezzük, hogy a rendőrség által leleplezett ügyekben a lefoglalt készpénzt nem számolják, hanem mérik. Létezik egy, a mérés során használt, előzetes tapasztalatokon alapuló számítás arra, hogy 1 kg 10, 20 vagy éppen 100 dolláros címletű bankjegyeket milyen összegnek felel meg (US dollárban).” (Dr. Fejes Eleonóra: A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján MNB Műhelytanulmányok 5. MNB Információs Főosztály, 1994. 10. oldal)

¹² IMF becslés 2003.

A piszkos pénz nagy része valóban kábítószer-forgalmazásból származik, és a szó fizikai értelmében is „piszkossá” válik. Ezt támasztja alá az az Egyesült Államokban végzett kísérlet is, melyben véletlenszerűen kiválasztott bankjegyeket vizsgáltak meg törvényszéki laboratóriumokban, és kiderült, hogy minden forgalomban lévő bankjegyen mikroszkopikus kokainnyomok találhatók! Eszerint minden forgalomban lévő amerikai bankjegyet valamikor már felhasználtak a kábítószer-kereskedelemben.¹³

Hasonló vizsgálatokat végeztek Európában is, ahol Németországban, és Franciaországban is hasonló eredményre jutottak.

Visszatérve az alapproblémára, akinek bűncselekményből származó pénz van a birtokában, annak először azt kell eldöntenie, hogy *szüksége van-e pénzmosásra*. Bizonyos összeghatárig (ez egy átlagos magyar állampolgár esetében pár 10 millió forint) ugyanis minden gond nélkül elkölthető vagy legális gazdasági tevékenységben felhasználható az összeg, bár ez utóbbi már pénzmosásnak minősül. Pénzügyi vagy bankműveletek esetében az összeg egyszerű feldarabolásával a bejelentési értékhatár alatti összegekre elkerülhető, hogy felhívjuk magunkra a figyelmet. Ha a kétes eredetű pénzösszeg *elér egy bizonyos nagyságot*, amely már kockázatosná teheti a „sima” felhasználást, akkor még mindig van lehetőség arra, hogy lebukás veszélye esetén az elkövető megindokolja a bűnös pénz eredetét: családi ajándék, öröklés, baráti kölcsön a forrás. Ha igazán *nagy összegről* van szó (persze relatív, hogy mi tekinthető „nagy” összegnek), akkor már szükség lehet pénzmosásra. Ötven-, százmillió forint körüli összeg már feltétlenül „igényli” a tisztára mosást. Természetesen az összeghatár meglehetősen relatív: ha valakinek már több százmillió forintos vagyona van, és legális gazdasági tevékenységet (is) folytat, annak akár százötvenmillió forint illegális eredetű pénz elköltése sem jelent kockázatot. Tehát fogalmazhatunk úgy is, hogy „egy bizonyos szint felett”, megfelelő gazdasági (és politikai) kapcsolatokkal felvértezve már nincs is szükség az illegális úton szerzett pénz tisztára mosására, azt „piszkosan” is el lehet költeni.¹⁴

A pénzmosás folyamatát vizsgálva tehát, lehetetlennek tűnik az a feltételezés, hogy a bűncselekményt a pénzügyi szféra szolgáltatásai nélkül hajtsák végre. Ha elfogadjuk azt a tényt, hogy pénzt mosni, különösen a fent említett nagyságrendben, elsősorban vállalkozások igénybevételevel lehet, akkor kimondtuk azt is, hogy igénybe kell venni a pénzügyi szolgáltatásokat, hiszen a társaságoknak, vállalkozóknak kötelező a számlavezetés, a banki ügyletek igénybe vétele, ami ráadásul elég gyors ahhoz, hogy a jogalkalmazók ne tudják követni a pénzmozgásokat és főleg alkalmas arra, hogy ne tudják az abban érintett összegre rátenni a kezüket.

Felmerülhet az a kérdés is, hogy a bűncselekményből származó pénznek mekkora hányadát forgatják be a bűnözők a mosási folyamatba? Egy, az FATF által végzett kutatás szerint a kábítószer-kereskedelemből származó piszkos pénzt sem mossák teljes egészében tisztára, kb. 50–70%-a kerül be a pénzmosási folyamatba.¹⁵ Erre támaszkodva megkockáztathatjuk azt a kijelentést, hogy a világon elkövetett összes bűncselekmény (amelyek döntő többsége megközelítően sem eredményez akkora mennyiségű profitot, mint a kábítószerrel visszaélés) elkövetéséből származó „piszkos pénz”-nek *legfeljebb a felét kísérlik meg tisztára mosni*.

További kérdésként merülhet fel, hogy ekkora nagyságrendű piszkos pénz mozgatója miért nem tűnik fel azonnal a bankrendszerben?

¹³ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről Park Kiadó, Budapest, 1996. 195. o.

¹⁴ Gál István László: A pénzmosás, Budapest KJK-Kerszöv, 2004.

¹⁵ Lásd az FATF Report on Money Laundering Typologies 1996–97 c. anyagban (www.fatf-gafi.org weboldalon)

Amire egyrészt azt kell válaszolnunk, hogy az említett összegek a teljes szervezett bűnözésre és a teljes kábítószer-kereskedelemre vonatkoznak, természetesen a világban térben és időben is szétszórva jelennek meg és kerülnek be a bankrendszerbe, tehát nem feltétlenül feltűnőek, másrészt egyes kimutatások szerint a nemzetközi bankközi forgalomban ennél naponta nagyságrendileg sokkal több pénz áramlik, egyedül a Bank of New York (amelyik pénzmosási ügybe keveredett) nagyobb forgalmat bonyolít le egy nap alatt.

Melyek is azok a bűncselekmények, amelyekre a világon mindenhol, mint a pénzmosás alapbűncselekményeire tekintenek:

- kábítószer-kereskedelem: nemcsak utcai ügyletek, hanem illegális anyagok magas szinten szervezett és kereskedelmi alapú gyártása
- fegyverkereskedelem: kézfegyverektől a harci repülőkhöz, nukleáris anyagokig
- prostitúció: leánykereskedelem (gyermekkereskedelem), szervezett bandák
- terrorizmus: rengeteg pénzre van szükségük akcióikhoz, fegyverek – felszerelések megvásárlásához, infrastruktúrafejlesztéshez
- korrupció: politikai vezetők, gazdasági irányítók, döntési helyzetben lévők megvesztegetése
- csalás: piramisjáték, biztosítási csalás, állami támogatásokkal, egyéb szubvenciókkal, kedvezményekkel való visszaélés
- hamisítás: pénz, műszaki cikkek, ruházat, bármi
- lopás: pénz, arany (Brink's Mat eset)
- zsarolás
- művészeti és antik értékekkel történő visszaélés: lopás, hamisítás, értékesítés
- kulturális jelentőségű alkotások csempészete: (orosz ikonok)
- csempészet: alkohol, dohány (gyakran egyben vám-, és/vagy ÁFA csalás)
- vám-, és ÁFA csalás
- Gépjárműlopás, csempészet, értékesítés: autó, hajó
- emberkereskedelem, embercsempészet
- adófizetés elkerülése

Elmondhatjuk tehát, hogy még ha nagyságrendileg a mosandó pénz jelentős része kábítószer-kereskedelemből is származik, napjainkra bizony már sokkal szélesebb a skála, a szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekmények széles köre eredményezhet piszkos pénzt.

A magas nyereséghezamból a bűnözők számos, különböző ágazatban lévő üzleti vállalkozáshoz tudnak pénzügyi támogatást nyújtani. Új bűncselekmény-kategóriák jönnek létre és egyre több, újabb és újabb elkövető csoport jelenik meg. Az illegális jövedelmekből keletkező hatalmas tőkekoncentráció egész nemzetgazdaságokat képes manipulálni, és a szervezett bűnözéstől függővé tenni. Ennek a hatalmas pénzügyi háttérnek azonban hibája, hogy nincs mögötte valódi termelés, minek következtében az egész gazdaságra ható pozitív folyamatok elmaradnak. Helyette az illegális (másod) gazdaság és a legális gazdaság egyre növekvő összekapcsolódását figyelhetjük meg.

A szervezett bűnelkövetés egyik elsődleges célja, hogy a felgyülemlett hasznot valamilyen módon legalizálják, bejuttassák a bankrendszerbe, illetve törvényes vállalkozásból származónak tüntessék fel. A szervezett bűnözőcsoport hosszabb működésének legszükségesebb feltétele ugyanis, hogy legalizálni lehessen a bűnös úton megszerzett pénzt, vagyontárgyat. A „mosott pénzek” mennyisége pedig olyan nagy lehet, amely jelentősen befolyásolja egyes országok nemzetgazdaságát. A pénzmosás veszélye, hogy aláássa a piacgazdaságot, tisztességtelen versenyt teremt a becsületes, és az alvilággal kapcsolatban álló vállalkozók között. A bűncselekményből származó pénzek tulajdonosai ugyanis ezen az úton olyan versenyelőnyhöz juthatnak, melyet a legális gazdaságban tevékenykedő üzletemberek nem tudnak kompenzálni. Legnagyobb veszély a bűnelkövetők gazdasági, politikai hatalomba, vállalkozásokba, pénzügyi szolgáltató szervezetekbe való beépülése.

McClean szerint: „a bűnöző oldaláról nézve nincs értelme a bűncselekmények elkövetésének, ha az abból származó hasznot nem tudja felhasználni, melynek legegyszerűbb módja új bűncselekménybe fektetni, míg bonyolultabb más legális célokat megvalósítani a piszkos pénzel”.

Ez a második módszer óriási veszélyt hordoz magában a gazdaságra nézve, hiszen a piszkos pénzek gazdaságba, legális szférába való beforgatása felboríthatja az ott meglévő egyensúlyt, hiszen a kínálati oldalon alacsonyabb árért is megéri nekik az üzlet, míg keresleti oldalon magasabb árat is könnyebben fel tudnak ajánlani.

A legálisan tevékenykedőkre nézve ez a folyamat vagy életszínvonaluk romlásához vezet, mivel minimális bevételre tesznek szert, vagy pedig a bűncselekmények elkövetésével (pl. adócsalás) próbálnak versenyben maradni.

Nézzük meg ezt a folyamatot egy feltételezett magyarországi példán keresztül:

Napjaink visszatérő slágertémája az olimpia rendezés ügye. Képzeljük el, hogy szervezett bűnözői csoportok felismerve a 2020-as rendezés esélyét, az azt megelőző években szép lassan, feltűnés nélkül a magyar szállodaiparba fektetik a bűncselekményből származó pénzeiket. Olyannyira sikeresen teszik ezt (például azáltal, hogy mindenkinél kedvezőbb – értsd itt magasabb – árat tudnak fizetni egy-egy szállodáért, tulajdonrészért, hiszen azt a pénzmosás veszteségének tudják be), hogy mire elérkezik az olimpia rendezés, már monopolhelyzetben vannak az adott területen (természetesen, ez ennyire nem nyilvánvaló módon jelenik meg, különböző cégeken, kereszttulajdonlásokon keresztül ezt megfelelően leplezni fogják). És innentől kezdve ők diktálnak a piacon, tulajdonképpen annyit kérnek az olimpia alatt – amikor természetesen óriási mértékben megugrik a turisták, egyéb látogatók száma –, de később is egy-egy szobáért, amennyit nem szégyellnek, egyrészt tehát óriási plusz bevételekre tehetnek szert, másrészt ellenkező irányú árpolitikával, tehát árcsökkentéssel tönkreteszhetik a még meglévő versenytársakat, akik nem fogják tudni a veszteségeiket piszkos pénzzel pótolni. Ugyanakkor azt is világosan látnunk kell, hogy egy ilyen pozíciószerezés a legális gazdaságban a további pénzmosás végtelen lehetőségét nyitja meg a bűnözői csoportnak.

És, ha talán a példa nem is túl reális veszélyt vázolt fel, találkozhattunk már a hazai gazdaság történetében hasonló befolyásszerzési törekvésekkel, elég, ha csak például egyes vegyipari üzemek tervezett orosz megszerzésére, vagy a teljes könnyűipar kínai kézre kerülésére gondolunk.

Ugyanakkor, a fenti példát továbbgondolva, és napjaink energiaproblémáival összekapcsolva, könnyen belátható mekkora veszélyt jelentene egy ilyen forgatókönyv valamelyik stratégiai vagy biztonságpolitikai szempontból is jelentős iparág esetében, mint amilyen például a gázszolgáltatás, vagy a villamosenergia szolgáltatás. Hiszen akkor már nemcsak a monopolhelyzetből adódó elszabadult árakkal találhatnánk szemben magunkat, hanem azzal, hogy ezen befolyásukat felhasználva a szervezett bűnözők könnyen kikényszeríthetnék a nekik tetsző gazdasági és politikai döntéseket, gyakorlatilag átvehetnék az adott ország irányítását.

A pénzmosás ellen folytatott küzdelemnek tehát egyben célja az is, hogy a szervezett bűnözői csoportokat – amelyeknek működése jól konspirált, felderítése nehézkes – gazdasági oldalról támadja, onnan szerezzen információkat. Ilyen irányú megközelítéssel pedig a pénzmosás elleni küzdelem egybefolyik a szervezett bűnözés elleni küzdelemmel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hagyományos bűncselekmények generálják a pénzmosást, tehát rossz hír, hogy az átalakulóban lévő országokban az utóbbi néhány évben megduplázódott, sőt megtriplázódott az elkövetett bűncselekmények száma. A pénzmosás így ma az egyik leggyorsabban terjedő bűncselekménytípus. Az európai profitorientált bűnözés megerősödéséhez jó alapot szolgáltat a határok lebomlása, az ellenőrzési formák visszaszorulása valamint a fejlett közlekedési, szállítási és kommunikációs infrastruktúra. Az utóbbi évtizedben a pénzmosást megkönnyítette a pénz és tőkepiacok nemzetköziesedése, amely révén hatalmas összegek fektethetők be szabadon a világ különböző országaiban. Az Európai Unió kibővülésével a tagállamok között megvalósuló szabad tőkeáramlás kiszélesedése is kedvez a pénzmosóknak.

Az egyre modernizálódó pénzügyi rendszerekben, a készpénzkímélő fizetési eszközök elterjedésével a nagyobb összegű készpénzes tranzakciók könnyen gyanút keltenek. Ez újabb megoldási módokat felé kényszeríti azokat, akik így kívánják „tisztára mosni” az illegálisan szerzett pénzüjvedelmüket.

A pénzmosás felderítése nem könnyű feladat, különösen akkor, ha nincs az alpbűncselekményre utaló adat. Ilyenkor a bűncselekményből származó pénzösszegek és anyagi javak tisztára mosására csak következtetni lehet. A pénzmosás bűncselekmény megvalósulásának sajátossága, hogy csak igen ritkán van konkrét, megszemélyesíthető sértett, így a bejelentési kötelezettségen kívül feljelentő léte sem várható, ennek következtében a bűncselekmény elkövetésének ténye is csak aktív felderítő munka eredményeként juthat a bűnüldöző szervek tudomására.

Nehezíti a pénzmosás elleni küzdők feladatát, hogy „törvényalkalmazási és jogi szempontból nagyon gyakran bonyolult meghatározni, hogy egy bűncselekmény-sorozat valamelyik szála a bűnelkövetést előidéző első esemény-e, vagy a második, illetve későbbi fázis, a korábbi bűncselekmények nyereségének mosása”¹⁶

A szervezett bűnözés és a pénzmosás pénzügyi aspektusainak felderítéséhez nem elegendő a pénzügyi elemzés vagy a rendőri szemlélet külön, az eredményességhez szükséges, hogy pénzügyi szakember és rendőr egy személyben legyen a bűnüldözést végző személy.

Manapság a bűnözés elleni küzdelemben, a bűnüldözés már nem szorítkozhat a nemzeti határokon belülre. Ha nem így történik, akkor a piszkos pénz nagy rugalmassággal és gyorsasággal a nemzetközi rendszer leggyengébb pontjai felé áramlik.

¹⁶ Peter Lilley: Piszkos ügyletek

Szerencsére minden eddiginél szélesebb *nemzetközi összefogás* kezd kibontakozni a szervezett bűnözés, a nemzetközi terrorizmus és a pénzmosás ellen. Ebben az együttműködésben Magyarország is részt vesz. Egymás után jelennek meg a témában nemzetközi egyezmények, és az egyes államok jogalkotása is mind gyakrabban foglalkozik a pénzmosással kapcsolatos szabályozás tökéletesítésével. Ráadásul megjelent annak az igénye, hogy ezek a pénzmosás elleni jogszabályok harmonizálva legyenek az egyes országok között, és ezáltal is megkönnyítsék a nemzetközi együttműködést.

Ezek az intézkedések azonban eddig nem sok eredményt hoztak, legalábbis a pénzmosás vélelmezhető méreteit is figyelembe véve elképesztően kevés az ismertté vált ügyek száma.

A bűnös szándék ellen tudással is védekezni kell. A sikeres védekezésnek része a bankok, a rendőrség és a bíróság szoros együttműködése, az érintettek tájékozottsága, képzettsége. De ezeken kívül talán még fontosabb az országok közötti hatékony együttműködés és jogharmonizáció megvalósulása is. Ha a nemzetközi fellépések eredményesek lesznek a piszkos pénzek leleplezésével és elkobzásával, e hatalmas összeget a bűnözés elleni küzdelem finanszírozására lehetne fordítani.

A pénzmosás elleni küzdelem az illegális tevékenységből származó bevételek legalísként történő feltüntetését, és annak a törvényes gazdasági életbe történő visszaáramoltatását próbálja megakadályozni. Fő célja a bűnözés visszaszorítása oly módon, hogy minden olyan lehetőséget ellenőrzés alá von, amelyet a bűnözők felhasználhatnának arra, hogy az illegális eredetű bevételeiket legalísi módon helyezték el a gazdaságban, vagy azt nagy értékű, könnyen mobilizálható és értékesíthető javakba fektessék.

A bűnözés, és azon belül is a szervezett bűnözés elleni fellépés a küzdelem egyik meghatározó eszköze, és e szerepe egyre inkább erősödik a pénzmosással kapcsolatos nemzetközi együttműködés fejlődésének köszönhetően. A bűnözés visszaszorítása és mozgásterének szűkítése a társadalom érdekeit szolgálja. Emellett nemcsak az adott országban létező bűnözés visszaszorítása jelenti a köz érdekének szolgálatát, hanem az is, hogy a fejlett pénzmosás elleni szabályozással rendelkező országok gazdaságának nemzetközi szintű megítélése is előnyös. Ez pedig szorosan összefügg az egyes gazdasági és pénzügyi szolgáltató szervezetek megítélésével. Különösen ezeknél a szervezeteknél fontos a jó üzleti hírnév, hiszen alapvetően olyan bizalmi viszony alakul ki közöttük és a piac között, mely meglehetősen érzékenyen reagál mindenféle bűnözéssel és jogellenességgel kapcsolatban.

Egy fejlett pénzügyi kultúrával és pénzmosás elleni szabályozással rendelkező ország esetében a pénzmosással kapcsolatos eseteket hatékonyan derítik ki, így az egyes szolgáltatók jó hírnevük védelmében abban érdekeltek, hogy a bűnüldöző hatóságokkal együttműködve megakadályozzák, hogy szolgáltatásaikkal valaki visszaéljen, és illegális célokra használja fel azokat.

A kábítószer jelenség mellett meg kell említsünk egy másik a pénzmosással mindenhol együtt emlegetett problémát is, még pedig a terrorizmust.

A nyugati világ a szeptember 11-ei New York-i terrortámadás óta újult erővel igyekszik megakadályozni, hogy pénzintézeteken keresztül kábítószer-kereskedelemből, más bűncselekményből vagy korrupcióból származó pénzt mossanak tisztára, illetve terrorcselekmények finanszírozására szánt összegeket mozgassanak. A harcot nehezíti a pénzmosási műveletek mind kifinomultabb s egyre globálisabb jellege, valamint az, hogy a magánbanki tevékenységet folytató pénzintézetek éppen abból a bizalmas ügyintézésből húznak hasznot, amit bűnözők is felhasználhatnak.

A globalizáció számos bűnelkövetési lehetőséget nyit meg, a bűnözés gyorsan válik globálissá, egy lépéssel mindig az ellene folytatott küzdelemre létrejött nemzetközi együttműködés előtt járva.

A 2001. szeptember 11-ei események előtt az USA korántsem fordított olyan kiemelt figyelmet a pénzmosás elleni küzdelemre - kivéve talán, ha az a latin-amerikai drokartellek működésével volt kapcsolatos -, mint a merényletek után, bár azt el kell ismernünk, hogy a jelenség felismerésében és az ellene való küzdelem szervezeti és metodikai kialakításában, és azok nemzetközi elfogadtatásában elvülhetetlen érdemi vannak. 2001. október 26-án, a Bush elnök által aláírt terrorizmusellenes törvény részeként, a pénzmosás elleni szabályokat tartalmazó rendelkezések olyan szigorító intézkedéseket tartalmaztak, amelyek világszinten ösztönözve hatottak a pénzmosás elleni küzdelemre.

A pénzmosás elleni küzdelem tehát a nemzetközi egyezmények és megállapodások szintjén már láthatóan előrehaladott állapotban van, a jelen és a jövő feladata az elmélet gyakorlattá válása, az egyezmények szövegének végrehajtása.

II. A pénzmosás fogalma

A pénzmosás az amerikai zsargonból került át Európába. Az Egyesült Államokban a bűncselekményből származó pénzt nevezik „piszkos pénznek”, és a pénzmosás azt a folyamatot jelenti, amelynek során a bűncselekményből származó pénzt törvényes eredetűnek kívánják feltüntetni.

Annak ellenére, hogy a pénzmosás elleni küzdelem terén egymást követik a nemzetközi szerződések az ENSZ égisze alatt, szinte évente születnek a kötelező jogi normák (EU irányelvei, döntései), és rendszeresek az ún. „soft law” körébe tartozó ajánlások (FATF, Bázeli Nyilatkozat), a leginkább elfogadott definíció esetében is azt láthatjuk, hogy ahány szerződéshez csatlakozó ország, ahány tagállam, annyi variációját adaptálják a nemzeti szabályokban, a pénzmosás elleni küzdelemmel foglalkozó pénzügyi hírszerző egységek munkájában.

A pénzmosás fogalom ma minden olyan eljárást magában foglal, amely arra irányul, hogy lehetetlenné tegye az illegálisan szerzett – bűncselekményből származó – pénz eredetének azonosíthatóságát, és legális forrásból származónak tüntesse fel azt.

A 2001/97. EK Irányelv szerint a pénzmosás a következő magatartást jelenti, amennyiben azt szándékosan követik el:

a) vagyon átváltása vagy átutalása annak tudatában, hogy az adott vagyon bűncselekményből, vagy abban való részvételből származik: azzal a céllal, hogy eltitkolja, vagy leplezze a vagyon törvényellenes származását, vagy segítséget nyújtson a tevékenység elkövetésében részt vevő bármely személynek abban, hogy a tevékenység jogi következményei alól kibújjon;

b) a vagyon valódi jellegének, forrásának, helyének, mozgásának, a hozzá fűződő jogoknak vagy tulajdonjognak az eltitkolása vagy elrejtése annak tudatában, hogy az illető vagyon bűncselekményből vagy abban való részvételből származik;

c) vagyon megszerzése, birtoklása vagy használata, az átvétel időpontjában annak tudatában, hogy az illető vagyon bűncselekményből vagy abban való részvételből származik; az imént felsorolt tevékenység elkövetésében való részvétel, elkövetésének támogatása, pártolása, elősegítése és ajánlása.

Vagyonnak minősül mindenfajta anyagi vagy nem anyagi, ingó vagy ingatlan, dologi vagy eszmei eszköz, valamint az ilyen eszközökkel kapcsolatos jogcímet vagy érdekeltséget bizonyító jogi okmány vagy irat.

Legfontosabb talán kiemelni azt, hogy a pénzmosás mindig származékos bűncselekmény, azaz kell lennie egy olyan alapbűncselekménynek, amely az elkövető számára vagyongyarapodást hoz.

„A pénzmosás oka és eredete tehát mindig bűncselekmény, ami a tranzakciók során visszakövethetlenné válik, célja pedig, hogy az így szerzett vagyon felhasználható legyen a legális gazdaságban.”¹⁷

Az 1988-as Bécsi Konvencióban („Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Egyezménye a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása ellen”), használt meghatározás még csak a kábítószer kereskedelmével kapcsolatos jövedelmek tisztára mosását határozta meg pénzmosásként. Az egyezmény 3. cikke nemcsak a kábítószernek és alapanyagainak előállítását, szállítását, szétosztását minősíti bűncselekménynek, hanem az ilyen bűncselekményből származó javak konverzióját, átutalását, jogellenes eredetűnek eltitkolását is.

¹⁷ Kósa Ferenc: A terrorizmus elleni és a pénzmosást megakadályozó törvényjavaslat kritikája www.jogiforum.hu/publikaciok/index.php?p=47&print=1 (2001. november 5.)

Később szükségessé vált kiterjeszteni a pénzmosás fogalmát a nemzetközi terrorizmusból és a fegyverkereskedelemből származó jövedelmekre, valamint a szervezett bűnözés különböző formáiból származó jövedelmek tisztára mosására is.

Tágabb megközelítésben pénzmosásnak tekinthető minden olyan tevékenység, amely valamilyen bűncselekményből származó jövedelem, vagy anyagi javak eredetének megállapítását, feltalálását megakadályozza és/vagy a bűncselekmény hasznát, mint legális vagy igazolható forrásból származónak tünteti fel.

Molnár Csaba meghatározása szerint: „Pénzmosásnak nevezzük azt a folyamatot, amelyben az elkövetők illegális forrásból – bűncselekményből – származó vagyontárgyakat legális forrásból származónak kívánják meg feltüntetni, vagyis azt olyan tulajdonságokkal ruházzák fel – származási hely, jogcím – amelyek alkalmasak arra, hogy eredetüket a hatóságok elől, így a nyomozó hatóság, és az adóhatóság elől elrejtse, leplezze.”

Egy másik megközelítésből a pénzmosás olyan illegális gazdasági szolgáltatásnak minősíthető, amely arra irányul, hogy a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá váljék, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától.¹⁸

A pénzmosás elleni küzdelem célja

- megakadályozni, hogy a bűncselekményből származó jövedelem a legális gazdasági szférába bevonuljon, ott felborítsa a gazdasági egyensúlyt,
- megakadályozni annak újbóli felhasználását még súlyosabb bűncselekmények elkövetéséhez,
- ezúton is információkat szerezni az alaphűncselekményekről, illetve annak elkövetőiről is,
- megvédeni a pénzügyi szolgáltatókat attól, hogy őket használják fel a pénzmosáshoz, hiszen ez rontja üzleti hírnevüket, rombolja a működésük egyik alapját jelentő bizalmat..

A hatályos büntetőjogi szabályozás szerint pénzmosás:

- i) a más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog
 - (a) ezen eredetének leplezése céljából
 - 1. a dolog átalakítása vagy átruházása, gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása,
 - 2. a dolgon fennálló jogoknak vagy az e jogban bekövetkezett változásoknak, illetve annak a helynek, ahol a dolog található eltitkolása vagy elleplezése,
 - 3. a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele,
 - (b) a dolog megszerzése magának vagy harmadik személynek; megőrzése, kezelése, használata, felhasználása, azon vagy ellenértékén más anyagi javak szerzése, amennyiben a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte
- ii) büntetendő a saját mosás is, azaz pénzmosás az is, ha valaki szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolgot
 - (a) ezen eredetének leplezése céljából
 - 1. gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,
 - 2. a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.
 - iii) büntetendő a pénzmosás előkészülete is (az előkészületi magatartások közül a Btk. azonban csak a „*pénzmosás elkövetésében való megállapodást*” rendeli büntetni)

¹⁸ Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

iv) büntetendő a pénzmosás gondatlan alakzata is (a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása, a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele, ha az elkövető gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről)

v) büntetendő továbbá, külön tényállásként szerepeltetve a Btk.-ban, a bejelentési kötelezettség elmulasztása is (a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget)

A büntetőjogi tényállás részletes elemzésére a későbbiekben kerítünk sort. Érdekességként azonban már most kiemelnénk néhány jellemzőt:

A jogszabály külön kezeli a mások által elkövetett bűncselekményekből származó dologra elkövetett pénzmosást és a saját mosást, azaz, amikor valaki a saját maga által elkövetett bűncselekményének eredményét, az abból származó jövedelmet próbálja meg tisztára mosni. Az eltérések többek között az eltérő elkövetési magatartásokban figyelhetők meg, ugyanis a saját mosás esetében csak a gazdasági tevékenység során történő felhasználás és a pénzügyi művelet végzése büntetendő, abból a megfontolásból kiindulva, hogy a dolog megszerzése, megőrzése, kezelése, használata, felhasználása, azon vagy ellenértékén más anyagi javak szerzése, tulajdonképpen természetes velejárója az alpbűncselekmény elkövetésének, mivel ezeket a cselekményeket az elkövető szükségszerűen megvalósítja; ezek bármelyike miatt történő felelősségre vonása a kétszeres értékelés tilalmába ütközne.

Külön kezeli a jogszabály a célzatos és a célzat nélküli elkövetést is, kezelve ezáltal a jogalkalmazás során észlelt értelmezési problémákat is. Ennek megfelelően a törvény egyértelművé teszi, hogy az eredet leplezése, mint célzat kizárólag a dolog büntetendő cselekményből való származására vonatkozik, illetve az egyes elkövetési magatartások pontokba szedésével tisztázza, hogy ez a célzat az összes, a célzatot követő elkövetési magatartásra vonatkozik.

A pénzmosás gondatlan alakzata értelemszerűen csak a más által elkövetett bűncselekményhez kapcsolódhat, ugyanakkor itt is csak gazdasági tevékenység gyakorlása, illetve a pénzügyi művelet végzése szerepel elkövetési magatartásként.

Benne maradt ugyanakkor a szabályozásban a korábban sok vitát kiváltó, és a bűnüldöző szerveknek sok felesleges munkát adó, bejelentési kötelezettség elmulasztása is.

Elmondhatjuk, hogy jelen megfogalmazás szerint a pénzmosás büntetőjogi szabályozása megfelel a nemzetközi egyezmények előírásainak, és a magyar jogrend, jogi nyelv követelményeinek is, és az 1994 óta tartó változások és fejlődés eredményeképpen mára elért oda, hogy egy használható eszközt ad a pénzmosás elleni harc résztvevőinek kezébe. Remélhetőleg segítségével egyértelműbbé válik a pénzmosás gyanús esetek megítélése és emelkedni fog a büntetőeljárások száma is.

III. A pénzmosás fázisai

A pénzmosás folyamatának leírására több modellt dolgoztak ki a témával foglalkozó szakemberek.

1. A *Zünd-féle körforgásmodell* Svájcban ered, ez a mosási folyamatot a természetben megfigyelhető vízkörforgás analógiájára írja le. A modell kiindulópontja szerint a bűncselekmény elkövetési helyén csapadék (azaz bűncselekményből származó készpénz) keletkezik. Ez elszivárog, felszívódik a bünszervezetben, majd úgy áramlik ide-oda, mint a talajvíz a föld alatt. A talajvíz ezután kijut a felszínre (azaz a pénz kikerül a legális gazdaságba, legális vállalkozásokhoz), majd tavakban összegyűlik (előkészítés a legalizálásra). A szivattyúzási fázisban (pénzügyi- és bankműveletek, értéktárgyak vásárlása) a pénz belép a legális pénzügyi szférába. Ezután a különböző befektetések, átcsoportosítások, számláról számlára történő mozgások segítségével egyre tisztább lesz. A sort az elpárologtatás zárja, ekkor a pénzt visszajuttatják az alapbűncselekmény elkövetésének országába. Majd újabb bűncselekményekből újból „csapadék” képződik ...

2. A fentihez nagyon közel áll az Egyesült Államokban kidolgozott *ciklusmodell*, amelynek alap gondolata sok hasonlóságot mutat a körforgásmodellel, mivel azonban nem is mond többet a témáról, nem érdemes részletesen foglalkozni vele.

3. Léteznek más modellek is, mint például az Ackermann-féle *célmodell*, amely a pénzmosás céljain alapul. Ez lehet a bűncselekményből származó pénz integrációja, a beruházás, az adócsalás és a bűnözés finanszírozása stb.¹⁹

4. A legelterjedtebb koncepció az Egyesült Államokból származó *három fázis modell*, amelyet érdemes mélyrehatóbban megvizsgálni. A pénzmosást eszerint három szakaszra szokták felosztani; a folyamat azonban nem szükségszerűen járja be mindhárom fázist. A klasszikus folyamatára az elhelyezés, a rétegzés és az integrálás stádiumait tartalmazza.

a, I. szakasz – előmosás vagy elhelyezés (és szeparálás)

A bűncselekmény elkövetőinél felhalmozódó készpénz és annak használata a gyakorlatban komoly nehézséget jelent, hiszen az eredete nem bizonyítható, ezért a bűnelkövetőknek szükségük a megszerzett készpénz könnyen kezelhetővé tételére. Ma már nagy szerepet játszik az is, hogy az országok többségében kezdik felismerni a bűnözők pénzmosó-technikáit és ezáltal a gyanús ügyletekre vagy ügyfelekre is jobban odafigyelnek. Természetesen nem elég a tettenérés, a leleplezéshez be is kell bizonyítani az eredet illegális voltát, ami azért még a gyakorlatban komoly nehézségeket jelent.

¹⁹ Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv 2004.

Az első szakasz folyamán a készpénz elválik az alapbűncselekménytől, pénzügyi szervezetekhez kerül. A bűncselekményből származó pénzt a bűnözők általában bankokba viszik, onnan rövid időn belül átutalják más bankba, átváltják nagyobb címletű vagy más fizetőeszközre, értékpapírokat vásárolnak. A bűnözők gyakran alkalmaznak ismeretlen, büntetlen előéletű, gyanútlan személyeket arra, hogy azok kis tételekben fizessék be a bűncselekménnyel szerzett pénzt a bankokba, s ezért a közreműködőt jól megfizetik. A megbízók szigorúan ellenőrzik, hogy a közreműködők az ő javukra járjanak el, és a pénz a megbízásnak megfelelő helyre jusson. A bűnöző kiléte akkor is rejtve marad, ha a befizetést végrehajtó közreműködőt azonosítják. A készpénz fizikai szállítása a lehető legrövidebb ideig tart, mivel a néhány előnynél (nincs róla írásos bizonyíték, a bűnszervezet teljes kontrollt gyakorol) jelentősebbek a hátrányai (lassú, költséges, nagy az elkobzás kockázata). Ráadásul folyamatos veszélyt jelent az is, hogy a közreműködőnk eltulajdoníthatja pénzt vagy annak egy részét, hiszen – különösen, ha több alkalommal is felhasználjuk különböző befizetésekre – előbb-utóbb rá fog jönni, hogy piszkos pénzzel van dolga, és különösebb kockázat – legalábbis büntetőjogi kockázat – nélkül megteheti, biztos, hogy nem fognak ellene feljelentést tenni.

A pénz fizikai szállításával együtt alkalmazott módszer a strukturálás, ami azt jelenti, hogy a készpénzt úgy rendszerezik, hogy az egy összegben elhelyezett betétek nagysága, vagy az egyszerre vásárolt pénzügyi instrumentumok értéke alatta maradjon a bejelentési kötelezettség alá eső értéknek.

Jelentősen megkönnyítheti a pénzmosók dolgát, ha az elhelyezés fázisában számíthatnak valamely együttműködő banki alkalmazott vagy esetleg vezető segítségére, igazán könnyű helyzetben pedig akkor vannak, ha mindezt a saját bankjukban tudják megtenni. A pénzintézet felhasználása – anélkül, hogy igazán tartós kapcsolatra törekednének vele – egyfajta legalitás látszatát biztosíthatja, a későbbi műveleteiket megkönnyítheti. Némi hátrány azonban itt is mutatkozik a bankban biztos, hogy nyoma marad az ügyletnek, vagy papíron vagy elektronikus úton, de rögzítésre kerül, hosszabb távú együttműködés során pedig a bank bizalmas információk birtokába jut.

Gyakran alkalmazott módszer a bűncselekménnyel külföldön szerzett pénzt, vagyoni értéket úgy átjuttatni a határon (elektronikus átutalással, vagy fizikailag), mintha az törvényes, szabályos üzleti tevékenység, rendes gazdálkodás körében keletkezett bevétel lenne. Az elhelyezés elősegítésére nagy készpénzforgalmú üzletek (kaszinók, más szerencsejáték formák, áruházak, éttermek, pénzváltóhelyek stb.) készpénzbevételeihez vegyítik a „piszkos”, „mosásra váró” jövedelmeket. Fedővallalkozások létrehozásával olyan névleges tulajdonosok (és ügyvezetők) mögé bújtatják a bűncselekményből származó tőkét, melyek teljes mértékben a törvények és más jogszabályok betartásával működnek, s az itt keletkezett nyereséget már mint törvényes, adózott jövedelmet veszik ki.

Hamis dokumentumok előállításának és használata az illegális jövedelem forrásának álcázására jellemző és kedvelt módja az elhelyezés fázisának.

A piszkos pénznek a pénzmosó anyaországába történő hazaszállítás vagy csempészés folyamán igénybe kell venniük a pénzváltók szolgáltatásait is. Ez történhet mind a kiindulási, mind a célországban. Az intézménytípusra általában a szabályozottság, ellenőrzöttség, felügyelet alacsony szintje a jellemző.

Értékpapír-kereskedő-, vagy bróker cég igénybevétele különösen bennfentesek segítségével, beépítésével lehetséges módja a készpénz elhelyezésének. Sokszor az alkuszok megvesztegethetősége segít, ha üzleti titokra hivatkozva nem árulják el partnereik kilétét. Így az együttműködő brókerrel könnyen be lehet vinni a készpénzt a piacra, és ezen kötvényt vagy részvényt vásárolni.

További lehetséges elhelyezési módszer ékszer-, drágakő-, nemesfém- és műtárgyvásárlás, hiszen ezek szintén készpénzorientált üzletágak, és ezért kényelmes, nem feltűnő módszer.

Ugyancsak jó módszer lehet az egyéb, nagy értékű vagyontárgyak (autók, repülők, hajók) vagy ingatlanok vásárlása.

Az elhelyezés fázisa a legveszélyesebb a pénzmosóra nézve – legyen az akár egy banki befizetés, akár mondjuk a készpénz átjuttatása a határokon –, hiszen ekkor még viszonylag könnyen összekapcsolható a piszkos pénzzel, és a pénz is az eredeti bűncselekménnyel. Ez az a fázis, amely a pénzmosás felderítésére is a legtöbb lehetőséget adja, nem véletlen tehát, hogy a pénzmosás elleni harc eszközeinek jelentős része is erre a szakaszra koncentrál, itt próbálja megtalálni azokat a gyanús körülményeket, amelyek alátámaszthatják a pénzmosás elkövetését, illetve a pénz bűnös eredetét.

b, II. szakasz – rétegzés (bújtás)

Elsődleges cél a nyomok elfedése, ebben a szakaszban az illegális jövedelmeket elválasztják a forrástól, a bevételeket elrejtik úgy, hogy a jövedelem megszerzője, valamint a bűncselekményből származó pénz közötti kapcsolatot ne lehessen felderíteni. A pénz eredete követhetlenné válik keresztező és fedő műveletek, vásárlások, elektronikus átutalások, többszöri átutalás révén. Jogcímeiket teremtenek nemzetközi off-shore társaságok, pénzügyi szervezetek igénybevételeivel, hamis, fiktív számlák, szerződések, nemzetközi kereskedelmi okmányok felhasználásával. Előfordul papíron létező, fantom társaságok, személyek felhasználása valóságosnak feltüntetett kötelezettségek teljesítése érdekében.

A rétegzés során alkalmazott módszer lehet még például a korábban megszerzett vagyoni értékek – akár többszöri – adásvétele is.

c, III. szakasz – integrálás, legalizálás

Az integrálás a szervezett bűnözés támadása a legális gazdaság és a bűnözésen kívüli élet ellen, hiszen miután pénzügyi igényeit és elvárásait kielégítette a bűnözés a legális világ felé fordul, hogy elért illegális gazdasági erejét felhasználva legális gazdasági erőként jelenjen meg, illetve pozíciókat, befolyást szerezzen a társadalmi, és akár a politikai életben is, és kielégítse státusz és hatalomvágyát.

Ebben a fázisban a bűncselekményből származó vagyont visszajuttatják a gazdaságba, legális üzleti forrásból származónak feltüntetve azt, amely így elismert pénzügyi szervezetektől induló és odaérkező vagyonként tűnik fel. A bűncselekményből származó vagyont beillesztik egy legálisan alapított vállalkozásba, ott bevételként tüntetik fel, mind a bevételi, mind a kiadási könyvelési adatokat meghamisítják, fiktív számlákkal fedezik a „mosott” pénzt.

Fedővállalatokat, fiktív cégeket hoznak létre (vagy működtetnek már korábbról). Általában amikor a pénz egy pénzügyi paradicsomba kerül, akkor azt egy fedő- vagy fantomtársaság nevében helyezik letétbe. Ezeknek a társaságokban csupán az a funkciója, hogy felvegyék a tőkét és

– „Látszat (shell vagy écran) társaság”: amely a hivatalos bejegyzés ellenére nem folytat kiterjedt üzleti tevékenységet és nagyon alacsony tőkével rendelkezik.

– „Fantom társaság”: teljes fiktív tevékenységet folytatnak, csak a nevük létezik, egy-egy tranzakció leplezésére alakul, utána eltűnik, és a mögötte álló személyek felkutathatatlanok maradnak.

– Fedőnévű szolgáltató társaságok: melyeknek van ugyan normális tevékenységük, mégis elsősorban a pénzmosást szolgálják. A fedővállalkozás a legális gazdaságban ténylegesen működő cég, amelynek fő feladata nem a legális gazdaságban folytatott tevékenység, hanem a feketepénzek visszaforgatása a gazdaságba. A bankszámláin regisztrált pénzmozgás sokszor élénk üzleti tevékenységre utal, ezzel szemben több esetben kimutatható, hogy ezek a fedőcégek általában semmiféle produktív tevékenységet nem folytatnak.²⁰

Az integrálás módszere lehet például a fedőcégen keresztül lebonyolított ingatlan adásvétel, ahol az ingatlanok vétele a piszkos pénzből történik, a haszon pedig már legalizálva, ingatlanforgalmazásból származó bevételként jelenik meg. Tovább bonyolítható az ügylet, ha a folyamatba további közvetítő cégeket, off-shore cégeket iktatnak be, amelyek között akár teljesen legálisan működő, a pénzmosásról mit sem tudó társaságok is lehetnek.

Egy másik lehetőség, amikor a pénzmosó cég kölcsönököt vesz fel, normál piaci kamatra és a visszafizetés történik a piszkos pénzből, ugyanakkor a hitel kamata kiadásként még le is írható, tehát a pénzmosás költségét, veszteségét csökkenti.

Ebbe a szakaszba tartozhat a fiktív export-import tevékenység is, amelynek során jelentős mértékű alul-, vagy túlszámlázással teremtik meg lehetőségét a piszkos pénz beáramlásának a legális gazdasági életbe.

Egy újabb lehetőség a cégfelvásárlás és eladás, amelynek során akár veszteséges cégeket is felvásárolnak – piszkos pénzből, akár magasabb áron is –, majd akár részenként, akár egyben értékesítik, és ebből jutnak legális bevételhez.

De ebbe a szakaszba tartozhatnak olyan jól bevált és nagyon nehezen ellenőrizhető módszerek is, mint a jogi szolgáltatásnyújtás, tanácsadás, szakértői tevékenység igénybevétele, tanulmányok készítése-készíttetése, jótékonyági és non-profit szervezetek felhasználása.

²⁰ A szervezett bűnözés jellemrajza (=NBH Évkönyv 2003. www.nbh.hu/bmenu6d.htm 2004. december 5.)

IV. Pénzmosási technikák

Megvizsgáltuk már, hogy miért is van szükség a pénzmosásra; mikor jön el az a pillanat egy bűnszervezet életében, amikor bizony már arra is gondolnia kell, hogy hogyan tudja legalizálni a megszerzett bűnös jövedelmét; mekkora az az összeg, amelynél már szóba jöhet a pénzmosás; és a pénzmosás szakaszaihoz kapcsolódva megemlítettünk jó néhány elkövetési technikát is, amelyek egy részét már a hőskorban is használták a pénzmosók, némelyek pedig egészen új keletűek, a kommunikáció, a banki-pénzügyi szektor fejlődésének eredményei, és persze köszönhetőek annak is, hogy a pénzmosók mindig újabb és újabb lehetőségeket keresnek piszkos pénzeik legalizálására.

Bár a pénzmosás bűncselekménye számos módon megvalósulhat, és az elkövetők fokozatosan fejlesztik a módszereket, továbbá a fejlődés adta lehetőségekkel élve újabb és újabb elkövetési módszerekkel élnek, mégis akadnak olyan tipikus tevékenységek és technikák, amelyek már beváltak, nehezen nyomom követhetők és újra és újra feltűnnek a pénzmosók eszköztárában.

1. Talán a legprimitívebb és legkezdetlegesebb módszer a készpénzforgalomban történő pénzmosás. A készpénzt bemutatóra szóló betét létesítése, illetve átutalás révén valamely bankba vagy más pénzintézetbe juttatják. Végrehajtható belföldi és külföldi viszonylatban is.

A készpénzforgalomban történő pénzmosást Magyarországon a betétek anonimitásának megszüntetése ellehetetlenítette. Ma már egyébként ezt a több évtizeddel ezelőtti, kezdetleges technikát nem is alkalmazzák az elkövetők.

2. Egyik legrégebbi módja az illegális pénzek legalissá transzformálásának az *ékszerek vásárlása*. E technika szerint a pénzmosó megvásárolja az ékszereket a piszkos pénzből, majd, hogy a hatóság elől meneküljön, például úgy tünteti fel az ékszereket, mintha az elhunyt hozzátartozójának lenne korábban meg nem talált hagyatéka. Ha pénzre van szüksége csak el kell adnia az ékszereket, természetesen megfelelően dokumentálva az ügyletet. A technika némileg bonyolultabb változata, ha árverésre bocsátja az ékszert, ami lehetőséget ad akár arra is, hogy az árverésen saját maga – akár megbízottja útján – vásárolja meg, (esetleg később újból értékesítse). Ezzel megmaradnak az értéktárgyak, és bizonylathoz is hozzájut. Bár ebben az esetben veszteségként jelentkezik az árverés költsége, viszont a pénz eredetének felderíthetőségét jelentősen megnehezítették.²¹

²¹ A jelentős értékekre specializálódott betörők alapeljárása, hogy a köveket kiveszik a foglalatból, és külön gyűjtik, mivel azok igen jól forgalmazhatók, hiszen csak igen ritka az a kő, amely regisztrált ismertetőjegyekkel rendelkezik. Egyebekben pedig nem lehet igazán azonosítani a köveket, viszont hitelfelvétel biztosítékaul nagyon jó szolgálatot tesznek.

A '80-as években egy magyar (etnikai összetételű) bűnözői csoport a berlini Dresdner Bankban kétmillió márkás készpénz-hitelt vett fel, melynek biztosítékaul egy igen jelentős mennyiségű – gyémántnak látszó – cirkóniumot hagytak hátra. Az ilyen hitelfelvételnek az az előnye, hogy nem kell visszafizetni (bár ezt nem is tervezték), a hitelező pedig legyen boldog a jó sok közepesen értéktelen cirkónium kövel.

A foglalatként szolgáló nemesfémeket beolvasztják, tömböket készítenek belőle és a hitelesítési jelzéseket is ráteszik. Ezt követően ez is lehet az üzleti vállalkozás céljait szolgáló tőke.

Ugyancsak Németországban sikerült a már említett bűnöző csoportnak hamis arany-tömbökkel – melyek csak aranyozott rézből voltak – három bankban tizenötmillió márká hitelt felvenni. Amikor a csoport „értékesítő” emberét – egy véletlen pályaúdvári ellenőrzés során – a passzai rendőrség elfogta, még volt nála 27 darab a jó kis arany-barellekből.

Az nyilvánvaló, hogy ettől az embertől pénzt nem tudtak lefoglalni, ő pedig nem ismerte azokat, akik megbízták az üzlet lebonyolításával ...

3. Hagyományosan sok pénzmosási tevékenység kapcsolódik a *szerecssejátékok*hoz. A szervezett bűnözés kezdeteitől jellemző, hogy a szerecssejátékok valamely formáját megpróbálja fennhatósága alá vonni, elég, ha csak a Las Vegas-i kaszinókra, a sport-, és lóverseny fogadásokra gondolunk. Természetes megoldás tehát a bűnszervezet részéről, hogy ezeket a területeket is felhasználja a pénz tisztára mosására. Különösen elterjedt módszer, amely során egy kaszinóban nagy összegben vásárolnak zsetont azzal a céllal, hogy játszanak, a zsetonokat azonban felhasználás nélkül visszaváltják, és általában csekket kérnek saját nevükre vagy egy harmadik személy nevére. Amennyiben a hatóságok az összeg eredete felől érdeklődnének, indokként azt a választ kaphatják, hogy az szerecssejáték-nyereményből származik. Ezen módszer egy professzionálisabb változata, ha a pénzmosóknak saját kaszinójuk van. Ekkor fokozza a pénzmosás lehetőségét, hogy a kaszinók számos bank jellegű szolgáltatást is nyújtanak: csekket, valutát váltanak, széfhasználatot kínálnak, és gyakran hitelt nyújtanak.

A kaszinókon kívül szerecssejáték-nyeremény származhat fogadóirodán keresztül (Magyarországon is egyre kedveltebbek például az internetes fogadóirodák, ahol elsősorban sporteseményekre lehet fogadni, tippelni, de ki ne hallott volna a híres angol fogadóirodákról, ahol gyakorlatilag megkötés nélkül bármire lehet fogadni), esetleg ló- vagy agárversenyekből, és kapcsolódhat játéktermekhez és pénznyerő automatákhoz is.

Kedvelt módszer még a nyerő szelvények megvásárlása is (totó, lottó, de akár lóverseny, egyéb fogadás).²² Az a megoldás pedig, hogy számos országban, például az Egyesült Államokban is, a nagyobb nyereményeket 20 évre elosztva, mintegy életjáradékszerűen fizetik ki a nyertesnek, lehetőséget ad a pénzmosónak, hogy hosszú távon jusson biztos és legális jövedelemhez.²³

²² Ide kapcsolódik a pénzmosó amatőrségéről szóló egyik legszellemesebb anekdota is, az egyik hazai minisztériumból: A jogi főosztály tíz férfi tagja tizenöt éven át közösen totózott, amikor egyikük, a nyugdíj előtt álló Karcsi bácsi megunta a sikertelenséget és kiszállt a játékkollektívából. Társai meg akarták viccelni, ezért egy kitöltetlenül hagyott szelvényen beíkszték a nyerő sort. A megréfálni szánt Karcsi bácsit örömmel értesítették a telitalálatról, mondván, arra gondoltak, hogy a tizenöt éves közös játék után csak nem hagyják ki a nyereményből, mindössze arra kérik, ő váltsa be az összeget Karcsi bácsi elment a bankba a pénzért, sorban állás közben szóba elegyedett egy pénzt tisztára mosni szándékozó vállalkozóval, aki 10 százalék felárat ígért a nyertes szelvényért, amit nemsokára látatlanban ki is fizetett neki. Karcsi bácsi fogta a pénzt - a sztorit társaival nem osztotta meg, mert a 10 százalékot eltette -, és a nyereményt természetesen beszolgáltatta a totós kollektívának. A leesett állú csapat ekkor árulta el a turpisságot.

Valószínűleg kitalált történetről van szó, de az biztos: pénzmosóként sem árt az óvatosság, ugyanakkor jól rávilágít egy lehetséges pénzmosási technikára.

²³ A hírhedt „itt a piros, hol a piros” játékkal a budapesti (óbudai) etnikai összetételű bűnöző csapat egyetlen évben, a decemberi főszezonban, Németországban több mint hárommillió márkát „keresett”. Ezt a bevételt úgy mosták tisztára, hogy egyedi gyártású Mercedes Benz gépkocsikat rendeltek a stuttgarti gyárból és azokat törvényesen hazahozták.

4. A pénzmosás egy másik hagyományosnak tekintett eljárása lehet az *ügyvédi letét* alkalmazása. Ha valaki az ügyvédnél letétbe helyezi a pénzét, az ügyvéd befizeti az összeget az iroda elkülönített számlájára, és mivel a befizetett összeg közvetlenül kapcsolódik az ügyvéd ügyfele irányában végzett tevékenységéhez, az ügyvédek letéti számláinak adatait védi az ügyvédi titoktartás, sőt gyakran a banktitok is, ami így együtt jelentősen megnehezítheti az illetékes hatóságok számára az ilyen pénzek felkutatását.²⁴

Az ügyvédekhez kapcsolódó másik problémakör lehet az ügyvédi honorárium kérdése, azaz pénzmosást valósít-e meg a védőügyvéd, ha elfogadja bűnöző ügyfele pénzét, amelyet ő természetesen valamilyen bűncselekmény elkövetése útján szerzett? Adhatjuk erre azt a választ, hogy nem, hiszen az ügyvéd esetében hiányzik az eredetleplezési célzat, még akkor is, ha egyébként olyan magatartást végez az így kapott pénzzel, ami a pénzmosás elkövetési magatartásai között szerepel. Más a helyzet, és pénzmosó lehet az ügyvédből is, ha ezzel a pénzzel ügyfele részére végez valamilyen tranzakciót.

5. Tág teret nyújthatnak a pénzmosáshoz az *élet-és vagyonbiztosítások* is. A pénzmosók a biztosításért a bűncselekményből származó pénzzel fizetnek, majd életbiztosítás esetén lejárat előtti folyósítást-visszafizetést kérnek, amikor is biztosító attól függően, hogy mennyi ideig állt fenn a biztosítás visszafizeti annak nagy részét, a veszteség itt is a pénzmosás ára, hiszen onnantól már legális forrásból, a biztosításból, származó pénzünk van. A pénzmosás gyanúja az életbiztosítások körén belül tehát elsősorban az ún. elérési elemet is tartalmazó (meghatározott időpont vagy esemény eléréséhez kötött) szerződésekkel összefüggésben merülhet fel.²⁵

²⁴ Egy másik példát említve, láthatjuk, hogy az ügyvédi visszaélések nemcsak a letéti intézményen keresztül történhetnek, hanem saját számlájukat felhasználva is. Egy Floridában működő kokainkereskedő, aki évente mintegy 400 kg kokaint adott el az Egyesült Államokban, egy amerikai bankalkalmazottat bízott meg azzal, hogy a bűncselekményből származó pénzét Európán keresztül mossa tisztára. Ez a bankalkalmazott a '80-as években nagy mennyiségű készpénzt vitt Londonba és Svájcba. Svájcban a tettestársa egy ügyvéd volt, aki saját számlájára tett be a készpénzt. Két-három év alatt milliós nagyságrendű forgalom jelentkezett a számláján. A pénzt sajátjaként deklarálta a svájci ügyvéd. A számlájáról Lichtenstein-en, a Csatorna szigeteken és a Karibi szigeteken keresztül addig utalgatta a pénzt, amíg egy olyan vállalat számlájára nem került, mely felett a már említett amerikai bankár és ő maga rendelkezett. Ez a vállalat aztán jóváírta az összeget egy floridai sertéshizlaldának, mely természetesen a kokain kereskedő tulajdona volt. Így, az amerikai szabályokat betartva legálisan jutott jövedelemhez.

²⁵ A pénzmosás gyanújára okot adó ügyfél-magatartás életbiztosítások esetében:

A pénzmosásra irányuló ügyfél magatartások közös jellemzője a készpénzben való befizetés szorgalmazása annak érdekében, hogy a befizetésekkel eredő ellenszolgáltatások legális, biztosítói kifizetésként jelenjenek meg. Ilyenek lehetnek:

- a) nagy összegű készpénzdíj befizetése rövidlejáratú, gyorsan visszavásárolható életbiztosítási szerződésre, vagy életjáradék biztosításra,
- b) az életbiztosítási összegek lejárat előtti jelentős felemelése készpénz befizetéssel,
- c) magas díjú biztosításokból származó befizetési kötelezettségek rendszeresen készpénzben való teljesítése,
- d) a gazdálkodó szervezetek rendszeresen készpénzben történő jelentősebb összegű díjbefizetései,
- e) ha a jogosult a neki járó nagy összegű biztosítási szolgáltatást – indok nélkül -másra engedményezi,
- f) nagy mennyiségű kiscímletű bankjegyekkel eszközölt rendszeres díjfizetés,
- g) az ügyfél javára szóló, harmadik személytől származó, nagy összegre kiállított csekkel történő fizetés,
- h) több személy befizetése ugyanazon biztosítási szerződésre.

Vagyonbiztosítás esetén valamilyen módon előidézik a biztosítási esemény bekövetkeztét, és kártérítési igénnyel lépnek fel. Legismertebb formája ennek a módszernek, amikor egy hajórakomány áruval elsüllyed a pénzmosók hajója. Természetesen mind a hajó, mind az áru megfelelően volt biztosítva, ha esetleg összejátszottak a biztosító társaság emberével, akár túl is volt biztosítva mindkettő, és a kártérítéssel nemcsak, hogy legalizálták a piszkos pénzüket, de esetleg még jelentős plusz bevételre is szert tettek. Lehet persze még fokozni az ügyeskedést azzal, hogy az árut elsüllyedés előtt átpakolják egy másik hajóra, így azt később értékesíteni tudják, vagy akár azzal is, hogy a hajó sem süllyed el igazából, hanem más néven, más zászló és fennhatóság alatt éli tovább az életét. Ezekben az esetekben elsősorban a biztosítási csalás felderítése nyújthat segítséget a pénzmosás felderítésében.

6. Kisebb összeg tisztára mosható ügyis, ha a pénzmosónak megfelelő legális jövedelme is van. Ebben az esetben ugyanis nincs más dolga, mint rendszeresen túlfizetni az adóját, az adóév végén az adóhivatal által visszautalt többlet, már a tisztára mosott pénz lesz. De az adózástól függetlenül is igaz, hogy amennyiben legálisan működő cége is van a pénzmosónak, akkor azon keresztül a piszkos pénz egy része minden nehézség nélkül, feltűnésmentesen átmosható, legfeljebb egy ügyes könyvelő szükséges hozzá.

7. Fedővállalkozások és fantomcégek felhasználásával is lehet pénzmosó tevékenységet folytatni, mint ahogy erről a pénzmosás szakaszainál már említést tettünk. Azt mondhatjuk, hogy figyelembe véve azt a tényt, hogy Magyarországon elsősorban a gazdasági bűnözésből származó illegális jövedelem kerül tisztára mosásra, ez tekinthető ma a legelterjedtebb és talán legbiztonságosabb módszernek. Ráadásul ezen cégek lehetőséget biztosítanak a bűnözők számára, hogy vállalkozóként, üzletemberként jelenjenek meg a külvilág előtt, kapcsolattartásukat ennek égisze alatt bonyolítsák, és ezáltal megfelelő fedést biztosít illegális tevékenységükhöz.

A bűncselekményből származó vagyont a cég vagyonával összekeverőkkel szemben komoly gondot okozhat a hatóságoknak a vagyonrészek megkülönböztetése és elkülönítése, ami jelentősen megnehezíti a felderítést.

Azonos bünszervezet érdekkörébe tartozó fedőcégek rendszere körszámlázás és túlszámlázott kereskedelmi tételek alkalmazása révén hatékony pénzmosási hálózatként működhet.

A következő vállalkozások lehetnek alkalmasak a leginkább a pénzmosásra:

- éttermek
- tanácsadó cégek
- kiskereskedelmi üzletek
- hotelek
- bárók
- éjszakai klubok
- diszkók
- kaszinók
- nemzetközi pénzközvetítők
- vegytisztítók
- sportszercégek
- videókazetta-kölcsönzők
- árusító automaták üzemeltetői
- vidámparkok
- parkolók
- utazási irodák

A lényeg természetesen a nagy mennyiségű készpénzforgalom, e közé keverve ugyanis az illegális jövedelem adózott, legális jövedelemként jelenhet meg. Az elkövető tehát úgy leplezi a pénz eredetét, hogy a készpénzbevételt realizáló üzlet tevékenységének legális bevételeként tünteti fel azt. A korábbi években pénzmosásra Magyarországon tipikusan a vendéglátás és a kereskedelem jöhetett szóba befektetési terepként. Nem véletlen, hogy sokunknak a pénzmosás jut eszébe akkor is, ha olyan boltot vagy éttermet látunk, amely hosszú időn átkong az ürességtől. Gondoljunk csak bele: egy vendéglő vagy kiskereskedelmi egység vásárlói jellemzően magánszemélyek, akik az esetek döntő többségében nem kérnek áfás számlát a fogyasztásukról vagy a megvásárolt árurol. Ennek megfelelően a bolt vagy étterem hivatalosan kimutatott árbevétele nagyjából annyi, amennyit a tulajdonos, illetve a munkatársak nem szégyellnek beütni a pénztárgépbe. Akik tehát illegális jövedelmüket akarják álcázni, azoknak csupán úgy kell azt feltüntetniük, mintha a napról napra bankszámlára befizetett pénz vendéglátásból vagy kiskereskedelemről származna.²⁶

8. A mosandó pénz gyorsan legálissá tételének módszere a *hamis számlák* kiállítása. Napjainkban azt látjuk, hogy a pénzmosás klasszikus mintája, amikor a kábítószer kereskedelemről származó pénzt mosták tisztára veszt jelentőségéből vagy legalábbis nagyságrendileg visszaesőben van, és a gazdasági bűncselekményekből származó illegális bevételek tisztára mosása kerül az élre. Ennek során pedig szinte megkerülhetetlen a gazdasági eseményt alátámasztó, igazoló (hamis) számla igénybevétele. A módszer alkalmazása érdekében a pénzmosó abban az országban alapít céget, ahol a jövedelem keletkezik, és abban az országban is, ahol a jövedelmet el kívánja helyezni, majd árukat vagy szolgáltatásokat rendel attól a cégtől, ahová a pénzt küldi, s ezután általában hamis számlákat küld.

Manapság egy kiterjedtebb pénzmosási ügylet elengedhetetlen helyszínei az off-shore pénzügyi központok.²⁷ A pénzmosók általában több off-shore céget alapítanak, és mindegyikhez külön bankszámlát nyitnak, ezeken helyezik el, majd a cégek között átutalva utaztatják a piszkos pénzt, lehetőleg minél több országot érintve. Ugyanis ahány országot érintenek, annyiszor kellene a felderítés folyamán jogsegélyt kérnie az eljáró hatóságoknak, vagy legalábbis valamilyen nemzetközi együttműködési eszközhöz nyúlniuk, és akármennyit javultak is ezen lehetőségek az utóbbi években, a bűnözők még mindig sokkal előnyösebb helyzetben vannak. Különösen bajban lesznek az ellenőrzéssel megbízott hatóságok, ha a megrendelt szolgáltatás valamilyen tanácsadói tevékenységben merül ki, amely megtörténte, illetve reális értéke megállapításának az esélye nagyon kicsi.

a) amennyiben a pénzt országok között kívánják mozgatni, és tisztára mosni, az áru fiktív szállítását gyakran akkreditívvel kapcsolják össze.

²⁶ Pizzakapcsolat: az Amerikai Egyesült Államokban egy bűnszervezet heroin forgalmazásból 1.5 Md USD jövedelemre tett, amelynek egy részét svájci bankszámlákra helyezték el, a többit pedig az általuk üzemeltetett pizzéria hálózaton mosták tisztára.

²⁷ Azon országokat illeti e megnevezés, amelyekben bármilyen típusú jövedelemre egyáltalán nem, vagy csak rendkívül alacsony adót vetnek ki. Lényeges jellemzőjük ezen kívül, hogy teljes a bank- és kereskedelmi titoktartás, nincs devizakorlátozás és rendkívül egyszerű a cégek, bankok, biztosítótársaságok vásárlása és alapítása.

A pénzmosó cég keres magának egy külföldi partnert, aki a névleges külkereskedelmi ügyletben hajlandó részt venni, és ezért természetesen megfelelő ellentételezést kap; megkötik a külkereskedelmi adásvételi szerződést, amely a szállítást okmányok kíséretében, a fizetést pedig akkreditív formájában írja elő; ezután a vevő utasítást ad a bankjának okmányos hitellel nyitására; a vevő bankja megnyitja az akkreditívet, és erről értesíti az exportőr bankját; az exportőr bankja értesíti ügyfelét, a pénzmosó céget, hogy megnyitották az akkreditívet. Eddig minden törvényesen történt, most következik az ügylet egyetlen „kényes” pontja, a nem létező áruszállításról hamis átvételi okmányokat ad a vevő a pénzmosó cégnek, aki azokat bemutatja saját bankjának. A bank azonban nem fogja észlelni, hogy hamisak a papírok, mert a vevő nem reklamál; az exportőr bankja jóváírja az összeget a pénzmosó cég számláján, ami már tisztára mosott pénz, mert a törvényes eredete vitathatatlan (szabályos külkereskedelmi ügylet). Ezután ugyanez a bank elküldi a papírokat az importőr bankjának, amely – mivel a vevő most sem reklamál – megterheli a vevő számláját a vételár összegével. Az utolsó lépés már csak az, hogy az ügylet ellenértékét némi jutalékkal megtoldva átadja a pénzmosó cég a vevő cég képviselőjének, természetesen készpénzben. A módszert meglehetősen gyakran alkalmazzák, sőt bevonnak harmadik (közvetítő) társaságot is, közvetítő bankkal.²⁸ A bűncselekmény a pénzintézetnél nehezen ismerhető fel, a felderítésben a vámokmányok hiánya (illetve hamis vagy meghamisított volta) jelenthet eredményt.

b) export alulszámlázás, vagy import felülszámlázás az itthon szerzett jövedelem külföldre menekítésére. (Ez egyben csalás a jövedelem adózása, valamint a vámalap és a külkereskedelmi forgalom bevallása szempontjából is.)²⁹

c) az árumozgással nem járó külkereskedelmi ügyletek közül a pénzmosás céljára különösen alkalmasak a szolgáltatásokkal, tanulmányok készítésével, piackutatással, szellemi tulajdonnal, ügynöki képviselési jutalékkal, szállítmányozással, biztosítással és egyéb áru mellékköltségekkel kapcsolatos fizetések.

d) a tőkeimporttal és a tőkeexporttal kapcsolatban megemlíthető, hogy szintén számos lehetősége van a tárgyi apport alul- és felülszámlázására, illetve a pénzügyi apport áruvá alakítására és a határokon keresztül történő mozgására. Számos gazdasági ügyben láthattuk, hogy akár tárgyi, akár szellemi apportként (találmányok) gyakorlatilag értéktelen dolgok kerültek be horribilis értékeken a cégekbe. Gyakran ezeknek nem pénzmosás, hanem valamilyen más gazdasági érdek, más gazdasági bűncselekmény a mozgatórugója, de pénzmosásra is alkalmas lehet.

e) az áru- és pénzmozgás időbeni eltéréseinek felhasználásával a fiktív árumozgásra hivatkozva történik pénzátutalás.

Az egyik leginkább jellemző módszer a különböző áruk mozgatása, illetve annak imitálása, vagyis olyan kereskedelmi forgalom színlelése, ami valójában nem is történt meg, illetve ha megtörtént is, az árak enyhén szólva nem piaci alapon születtek. Például a használtruha akár tízszer-hússzor is gazdát cserélhet növekvő áron anélkül, hogy az akár létezne, az árut névleg eladó cégek pedig tisztes – és immár törvényesnek látszó – nyereséget könyvelhetnek el anélkül, hogy valaha is foglalkoztak volna kereskedelemmel.

f) itt a hamis számlák körében kell szót ejtenünk az adócsalás és a pénzmosás egyes összefüggéseiről is.

²⁸ Molnár Csaba: Néhány gondolat a pénzmosásról (=ORFK Tájékoztató 1999. 2. szám 7. oldal)

²⁹ Venezuelában például egy kereskedő darabonként 8.900 dollárért exportált tíz vagon mosogatókagylót Amerikába (világpiaci ár: 52,50 dollár). Egy panamai üzletember még rajta is túltett: ötvagonnyi borotvapengét adott el vámkezelten 300 dolláros darabáron. Ebben az esetben 9 cent volt az átlagos világpiaci ár. (Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.)

Kijelenthetjük, hogy a két tevékenység egymás inverze, mert amíg az adócsalás a bevételek minimalizálásával, a költségek növelésével kívánja elérni a minél kisebb adófizetési kötelezettséget, addig a pénzmosó éppen fordítva a bevételeit fogja megemelni, a valóságosnál nagyobbak feltüntetni, és „boldogan” fizet adót.

Ha belegondolunk, hogy Magyarországon hány esetben hallottunk már lebuktatott „számlagyárakról”³⁰, ahol nagyüzemben folyt a fiktív költség számlák gyártása, vagy ha járt valaki kínai-, autó-, vagy ócska piacon, ahol méterenként kínálnak fel neki ilyen számlákat, könnyen elképzelhető, hogy vajon mennyi gondot jelenthet egy pénzmosónak hamis bevételi számlákat kiállítania, amire még jutalékot is kérhet a felhasználótól.³¹

Ugyanakkor napjainkban is sokszor felmerülő probléma az adóelkerülés, a jövedelem(ki)mentés kérdésköre, amely kapcsán az alábbi nagyobb problémaköröket említjük meg, anélkül, hogy ezek részletesebb elemzésével foglalkoznánk:

1. még a legnagyobb nemzetközi cégek is gyakran veszik igénybe a kedvezőbb adózási feltételek miatt az offshore szolgáltatásokat, ami megvalósulhat úgy, hogy az egész cég ilyen területre költözik, vagy csak leányvállalatai, illetve bár ő maga nem offshore cég, de a különböző gazdasági tranzakcióihoz igénybe veszi ilyenek szolgáltatásait.
2. magánszemélyeknél is gyakran találkozhatunk ezzel a problémával, egyrészt akkor, amikor valaki legalisan megszerzett jövedelmét szeretné minél kisebb adónak alávetni, másrészt például, akkor, amikor valamilyen okból minél kisebb vagyont, jövedelmet kell felmutatni (mondjuk egy válóper esetén).
3. sok információ szól arról, hogy a kormányok is folytatnak hasonló manipulációkat, amikor például a választások, vagy mondjuk a különböző titkos műveletek, fegyverszállítások, finanszírozásáról van szó, de találkozhatunk azzal a jelenséggel is, amikor egyes diktátorok (sőt diktatúrákban akár alacsonyabb beosztású tisztviselők is) „politikai vésztartalék képzés” vagy „nyugdíj” címén menekítenek ki jelentős összegeket (Fülöp-szigetek – Marcos, NDK – Honecker, Románia – Ceaucescu).

Természetesen az itt felsorolt különböző magatartások nem számítanak feltétlenül pénzmosásnak, még akár bűncselekménynek sem – anélkül, hogy a pontos büntetőjogi minősítésekkel foglalkoznánk –, az azonban egyértelmű, hogy ugyanazokat a módszereket és csatornákat használják az érintettek, mint a pénzmosók, ezáltal a jelenség teljesebb feltárásához mindenképpen hasznosak.

9. Nemzetközi jelenség, hogy a gazdálkodó szervezetek mellett pártok és egyházak is felhasználhatók pénzmosásra.

A pártoknak, különösen a választások évében, rengeteg pénzre van szükségük a választók kegyeinek az elnyeréséhez, és ezáltal a politikai hatalom megszerzéséhez. Ez az összeg származhat az adott párttal szimpatizáló magánszemélyek vagy vállalkozók támogatásából (amely vállalkozók a támogatott párt győzelme esetén kompenzációra, például jól fizető állami megrendelésekre számíthatnak).

³⁰ Olyan, valós gazdasági tevékenységet nem folytató vállalkozások, amelyek a számlaérték néhány százalékaért korlátlan mennyiségben tényleges gazdasági teljesítés nélkül állítanak ki számlákat (Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv. 2004.)

³¹ Belátható, hogy a pénzmosás költsége itt a legkisebb, hiszen a fiktív bevételi számla után fizetendő közterhek értéke csökkenthető a számlaérték kapott „jutalék” összegével. Ráadásul a közterheket a bevételnek a költségekkel csökkentett része után kell fizetni, a „jutalékot” pedig a teljes számlaérték alapján lehet kérni. Így előállhat olyan szituáció is, hogy a pénzmosási művelet nem lesz veszteséges! (Gondoljuk csak végig: 50%-os átlagos költségszint, összesen 30%-os közteher-fizetési kötelezettség mellett, ha a vevő a számlaérték 15%-át kifizeti a fiktív számlaérték, akkor a műveletsorozat eredménye 0 lesz, azaz nem képződik sem veszteség, sem nyereség.) Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.)

Származhat a költségvetésből a párt közeli vállalkozásokhoz eljuttatott pénzből. Ezek a vállalkozások különböző átutalásokkal, pénzügyi műveletekkel felismerhetetlenné teszik a pénz eredetét (pénzmosást végeznek), majd a megfelelő honorárium levonása után a kellő időben a kérdéses összeg a párt választási küzdelmében, mint „non-profit támogatás” rendelkezésre áll.

Az egyházakban adakozási célra rendszeresített persely, amelynek segítségével a hívek névtelenül adakozhatnak az egyháznak, rendkívül jó eszköz arra, hogy amennyiben az adott egyház illegális forrásból származó jövedelemmel rendelkezik, ezen a kasszán keresztül mossa tisztára. Nem kell a pénzt száz forintosokra váltva elhelyezni a templomi perselyekben, csak annyit tenni, hogy ha valaki az összeg eredete felől érdeklődik, akkor azt névtelen adománynak kell feltüntetni. (Természetesen nem feltételezzük, hogy az egyházak illegális pénzeket mosnának tisztára, csupán az egyik pénzmosási lehetőségre szerettünk volna rávilágítani, ahol a névtelenség és ellenőrizhetetlenség teremt kedvező helyzetet.)

10. A brókercégeken keresztül is könnyű a készpénz átalakítása. Egy együttműködő brókerrel be lehet vinni a készpénzt rendszerbe, és ezen értékpapírokat lehet vásárolni vagy más ügyletre adni megbízást. Ezeket bármely természetes személy, vagy fiktív cég nevében regisztrálni lehet. Minden országnak különbözőek az értékpapír piaci és brókertevékenységre vonatkozó szabályai. Egyes országokban könnyebb a pénzmosási manipuláció, mint másokban. De még szigorú szabályrendszerű országokban is előfordul, hogy a nem elég figyelmes bróker megkönnyíti a pénzmosás elkövetését. A pénzmosás jelenlegi trendje szerint a bankokban és egyéb pénzügyintézetekben bevezetett szigorítások miatt a bűnözők készek arra, hogy a pénzügyi szféra más területeit használják fel céljaikra. Pénzügyi szakértők úgy vélik, hogy a pénzmosás valódi fenyegetést jelent a származékos piacokra nézve is, mely esetekben a pénzmosók a származékos értékpapírokat eszközként használhatják fel pénzmosási kísérleteikhez. Valójában bármilyen „áru”, ami gyors döntések meghozatalát követeli meg, mellyel kapcsolatban gyorsan lezajlik az átutalás, bizonytalanok az ellenőrzési lehetőségek és az írásos nyomok összezavarhatóak, egyaránt magukban hordozzák a pénzmosás veszélyét. Ezen piacok résztvevői még nincsenek kellőképpen kiképezve a pénzmosás gyanús esetek észlelésére, illetve a szükséges lépések végrehajtására.

Részvénytranzakciók felhasználásával is lehet pénzt mosni. A pénzmosás egyik jelentős területe az értékpapír-kereskedelem, mivel a részvények ára szabad megállapodás tárgya, és akár rövid időn belül is óriási mértékben változhat. A részvények alul-, vagy felülárzásával, illetve megbízottak, közreműködők beiktatásával önkötéssel, jelentős és főleg legális árfolyam nyereséghez juthat a pénzmosó. Szokatlan – esetleg pénzmosásra utaló körülmény – lehet például, ha egy ügyfél egyszerre azonos értékben vételi és eladási megbízásokat ad vagy megbízási szerződést írat, de kéri, hogy ne hajtsák végre az üzletet.

11. A deviza-tranzakciók területe is jelenthet pénzmosási lehetőséget. Például, amikor egy deviza-átutalás ellenértékeként elszámolt forint összeg terhére betétet helyeznek el, illetve értékpapírt vásárolnak egyidejűleg, és ezeket fedezetül ajánlják fel egy folyószámlahitel-ügyletnek, amely folyószámlahitel összegéből újabb konverzió után deviza-átutalás formájában távozik a pénzeszköz, miközben lejáratkor a folyószámla-hitel összege már nem kerül törlesztésre, de erre persze már csak utólag derül fény.³²

³² Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

12. Egy különösen tökéletes módja a pénzmosásnak az *ún. holland szendvicsnek* nevezett módszer, azaz a viszonthitelezés vagy garantált kölcsön. A folyamat során a pénzmosó a pénzét kölcsönveszi önmagától. Két alternatíva közt választhat: vagy alapít egy bankot valamely adóparadicsomban, és saját magát hitelezi, vagy az off-shore cége bankszámláján lévő összeget biztosítékkul letétbe helyezve, egy különösen jó hírű banknál kér hitelt. Pénzletétre pedig a bankok előszeretettel adnak hitelt. A két módszert azt különbözteti meg egymástól, hogy az első gyanúsabb, de a kamat megmarad (a hitelre fizetendő kamatról van szó), míg a másodikban a kamat elvész, viszont nem olyan feltűnő. Különösen nehéz ennek a módszernek a felismerése Magyarországon, ahol a pénz fedezetre történő hitelfelvétel igen kedvelt banki ügylet. Gyanús lehet a dolog, hiszen miért vesz fel valaki hitelt, akinek készpénze van, de a hazai szabályozás szerint ez egy ésszerű tranzakciónak számít, hiszen egyrészt kamatot kap az ügyfél a letétbe helyezett pénzére, másrészt a hitel költségeit le tudja írni, tehát ami máshol pénzmosás gyanús tevékenység, az nálunk valós gazdasági aktus lehet.

13. A bankok, pénzügyintézetek megszerzése jelentheti az egyik legtökéletesebb pénzmosási lehetőséget, amelynek eredményeképpen kockázatmentesen bejuttatható bármennyi piszkos pénz a pénzügyi rendszerbe. A bank befektetései, hitelezési tevékenysége, valamint átutalásai révén egyszerűen mosható tisztára az illegális jövedelem. Az is nyilvánvaló, hogy egy ilyen bank működésének híre gyorsan elterjedne az alvilágban és szervezett bűnözés összes résztvevője szívesen venné igénybe a szolgáltatásait.³³ A nagy jövedelmekre szert tevő kiterjedt bűnszövetkezetek (pl.: a kínai Triász) élnek a bankalapítás lehetőségével.

14. Pénzváltók: ezen intézmények tevékenységüknél fogva nagyban érdekeltek a készpénz üzletágban. Legtöbbször gyengén szabályozottak, mert nem kötelező részletes nyilvántartást vezetni minden egyes tranzakcióikról. A pénzmosó általában valamilyen konvertibilis valutában bankváltót vásárol, és utána azt a váltót helyezi el betétként, vagy használja fel arra, hogy külföldi országban árukért, vagy szolgáltatásokért fizessen. A pénzváltó akár elektromos úton is átutalhatja a pénzmosó által elhelyezett összeget, bármely kívánatos helyre. Napjainkra a nemzetközi és hazai szabályozások is szigorodtak pénzváltókkal kapcsolatban, és az ilyen intézményekre vonatkozóan is bevezették az azonosítási és bejelentési kötelezettséget.³⁴

15. Rendhagyó eljárás a *hamis választott bírászkodás*. E módszer szerint tulajdonképpen az igazságügyi gépezet igazolja, mossa tisztára a piszkos pénzt azzal, hogy elhelyezik a tisztára mosandó összeget egy off-shore országban bejegyzett cég számláján, majd a pénzmosó másik fedőcége egy bizonyos összeget követel peres úton az előbbi cégtől. Ez a társaság pedig vagy peren kívüli megegyezéssel átutal egy bizonyos összeget, vagy elveszíti a pert, és elfogadja a választott bírósági eljárás határozatát, és kifizeti a megítélt összeget. Bármelyik eljárást is választják, a nyomozóhatóságok nehezen tudják bizonyítani az eljárás fiktív voltát. Ráadásul nemzetközi szinten a választott bírászkodás rendszere jól, gyorsan és olcsón működik.

³³ A 90-es évek végén Magyarországon is felmerültek olyan információk, hogy a korábbi években az olaj-ügyleteken milliárdokat szerző bűnözők valamilyen pénzügyintézet megszerzésében vagy alapításában gondolkodnak, ám a különböző csoportok közötti rivalizálás miatt a terv nem valósult meg.

³⁴ Spanyolországban a kábítószer-maffia felfedezte magának a turizmust mint új pénzmosási lehetőséget. A módszer lényege, hogy az országban nagyon sok kisvállalkozás rendelkezik pénzváltási joggal, s mivel a turistaforgalomban beváltott összegek általában szolidak, nem kell a pénzüket beváltani kívánó személyek adatait nyilvántartani. A váltáskor kifizetett peseta-összegeket a kábítószer-kiskereskedők által a nagykereskedőknek átadott pénzek jelentik. A kábítószer-kereskedők kezében lévő váltóhelyek általában alacsonyabb árfolyammal dolgoznak mint a többiek, így dől hozzájuk a külföldi pénz, utazási csekk. Arra pedig engedélyük van, hogy tetszőleges mennyiségű külföldi pénzt helyezzenek el a bankban.

16. Következő módjai a pénzmosásnak, az ún. nem hivatalos, *földalatti bankrendszerek* – ilyen az indiai Hawala, Chiti és Hundi rendszer, a kínai eredetű Chop, észak-, és dél-amerikai a Stash House. Ezek a nem hivatalos pénzintézetek ugyanúgy működnek, mint legális társaik, csak bizalmi, családi kapcsolatokon alapulnak és a pénz fizikai mozgatása nélkül működnek. Akkor lehetnek sikeresek, ha a vonatkozó országok között kölcsönös és összecszerően egymást is kiegyenlítő illegális követelésáramlás, kereskedelem is van. A pénzmosó elhelyez egy összeget valamely földalatti banknál, ez a bank értesíti egy társát a célországban, hogy a pénzt nála befizették, vagy ad a betétesnek egy elismervényt a pénz befizetéséről. A betétes ezzel az elismervénnyel hozzájuthat más országban a pénzéhez. Ezeket a földalatti bankrendszereket az idők során arra használták, hogy megkerüljék az egyes országokban létező devizakorlátozásokat annak érdekében, hogy a nyereséget vagy megtakarítást kivigyék a szóban forgó országból. A földalatti bankrendszereken keresztül az USA-ban, Nagy-Britanniában dolgozó vendégmunkások, pakisztáni, indiai emigránsok megkerülik a devizakorlátozásokat, hogy a nyereséget kivonják az országból és jövedelmüket eljuttassák a családjaikhoz.³⁵ (A 80-as években, Angliában egy hawala bankár kezén egy hét alatt 8 millió GBP ment át.)³⁶

³⁵ A rendszer történelmi elődje a XII. században a Szentföldre igyekvő zarándokok részére, a Templárius Rend által, a készpénzzel történő utazás kockázatának csökkentésére, nyújtott szolgáltatásokban fedezhető fel. Más források szerint az ilyen fajta „banki” szolgáltatások kínai eredetűek.

³⁶ Milliárdokat forgatott becsületszóra a drogbandák és terroristák bankára [ORIGO] 2009. 12. 13.

Indiában fogták el azt a férfit, akit azzal gyanúsítanak, hogy a világ öt kontinensén tevékenykedő bűnbandák és terroristák piszkos pénzeit mosta tisztára. Az indiai Naresh Jain szervezete, amelynek megbízói között albán heroinkereskedők és afgán tálibok is voltak állítólag, évente 2 milliárd dollárt forgatott át, becsületszóra.

Az űrlap alja

A hatóságok szerint drokartellek és különböző terrorista csoportok számára végzett pénzmosást öt kontinensen az az indiai üzletember, akit a múlt hátvégén tartóztattak le Delhiben. Az amerikai és az olasz hatóságok fél éve a Khyber-hágó hadművelet fedőnevű akcióban igyekeztek feltérképezni az üzleti ügyeit eredetileg Dubaiból intéző Naresh Jain vagy más néven Naresh Patel üzletemit.

Azzal gyanúsítják, hogy a világ egyik legjelentősebb illegális bankáraként droggereskedők és terroristák pénzét mosta tisztára. Egy éve próbálják elfogni, miután elmenekült Dubaiból, ahol óvadék ellenében volt feltételes szabadságon. Ügyleteihez előszeretettel alkalmazta a középkori eredetű iszlám pénzügyi rendszert, a havalát.

Az iszlám jogból eredő havala-rendszer lényege, hogy valaki letesz egy bizonyos összeget egy országban egy havala-bankárnál, majd ugyanazt az összeget akár azonnal felveheti egy másik országban a bankár ottani megbízottjától megfelelő díj fejében. Nem szükséges hozzá a pénz fizikai mozgatása, sem elektronikus banki műveletek a két ország között. Teljes mértékben a bizalmon és az adott szón alapul, és szinte lehetetlen nyomon követni.

Az ügylet előnye az olcsó közvetítői díj, és hogy a segítségével könnyen kijátszhatók az ellenőrzések és a különböző banki jutalékok. Előszeretettel használják külföldi vendégmunkások, hogy pénzt küldjenek haza hozzátartozóiknak, de számos nagy cég is használja ezt a rendszert.

Mindenhol ott volt

Az amerikai és az olasz hatóságokon kívül a britek is keresték, szerintük éveken keresztül több millió fontnyi összeget mosott tisztára nagy-britanniai bünszervezetek számára. A britek 2006 óta nyomoznak ellene, miután több bűnbanda pénzügyi tranzakcióinak vizsgálata során is hozzá vezettek a szálak. De élénken érdeklődnek iránta a spanyol és a holland rendőrök is. Az olasz hatóságok szerint naponta négy milliárd dollárnyi drogzületekből és terrorizmusból származó pénzt mosott tisztára egy szépségszalomon keresztül.

A gyanú szerint szervezetének csápjai elérték a világ minden jelentősebb terrorizmus és droggereskedelem által fertőzött gócpontjában. Megbízói között albán, olasz és nyugat-európai bűnbandákat, közel-keleti gyökerű heroin-kereskedőket gyanúsítanak, de rendelkezett kapcsolatokkal az Egyesült Arab Emírátságokban, Pakisztánban, Nigériában és Kínában is. Az olaszok és az amerikaiak szerint dolgozott az afganisztáni táliboknak, indiai honlapok szerint a pénzeket Kongóban, Indiában és másutt forgatta.

Milliárdokat forgatott

A piszkos pénzeket hamis nyersanyag-kereskedelmi ügyletekkel tisztította meg, amelyeken látszólag veszített, miközben így juttatta vissza pénzt ügyfeleinek.

Az USA idén több mint 4,3 milliárd dollárnyi összeget foglalt le összesen 16 hozzá köthető bankszámlán, továbbá világszerte további másfél milliárd dollárt fagyasztottak be Naresh különböző cégeinél.

Az alvilági bankokkal szemben támasztott követelmények sokban hasonlítanak a legális pénzintézetekkel szembeni elvárásokhoz, csak itt minden sokkal szigorúbb, és a tévedések, hibák, valamint a „banktitok megsértése” végzetes következményekkel járhat és jár is.

Az alvilági bankok a pénzpiac minden eszközét jól ismerik és mindegyik „hangszeren” jól játszanak. A határidős devizaügyletektől a leszámítolásig minden lehetőséget kihasználják a profit növelése és a bűnös tevékenység folytatása céljából.

A földalatti bankrendszerek egyik hatékonyan működő példája a kolumbiai peso „feketepiaci átváltási rendszerének” egyik változata (vagy kiterjesztése). Az amerikai hatóságok állítása szerint ez a módszer a nyugati félteke „leghatékonyabb és legkiterjedtebb pénzmosási sémája” és a kolumbiai drokartellek illegális készpénzének (6 milliárd dollár évente) 30 százalékaival egyenlő. Ebből kifolyólag megérdemel némi magyarázatot. Hogyan is működik a módszer?

– a kolumbiai kábítószerkartell az Egyesült Államokba szállítja a drogokat.

– a kábítószer az Egyesült Államokban dollárért adják el.

– a kolumbiai kartell amerikai dollárban értékesíti nyereségét a kolumbiai feketepiaci peso ügynök képviselőjének az Egyesült Államokban. Ezt az összeget a névérték alatt, kedvezményrel továbbítják, mert a képviselőnek és pénzmosóinak kell vállalnia a kockázatot a dollár amerikai bankrendszerben történő elhelyezéséért és az amerikai bejelentési kötelezettség kikerüléséért.

– miután a peso ügynök képviselője az Egyesült Államokban megkapta a dollárokat, főnöke, a kolumbiai peso ügynök elhelyezi a megállapodott összeget pesóban a kartell kolumbiai számláján. Ebben a fázisban a kábítószerkartell sikeresen átmosta bűncselekményből származó nyereségét, mivel a valutát, amiben eredetileg volt (dollár) átváltották pesora.

– a dollárösszeget – a kábítószer-eladás közvetlen hozamát – a pénzmosást követően már elhelyezték az amerikai bankrendszerben.

– a kolumbiai feketepiaci peso ügynök mostanra megteremtette „tisztá” dollárban lévő tőkealapját, amelyet el tud adni a kolumbiai importőröknek, akik pedig felhasználják az átmosott dollárokat az Egyesült Államokból vagy más piacokról származó áruk megvásárlására.

– a megvett termékeket végül Kolumbiába importálják. Az ügy végső ironiája, hogy ezeket az árukat rendszeresen csempézik a kolumbiai törvények és vámok kikerülése érdekében.

17. A pénzmosás egyre jelentősebb módja lesz az *aranypiac*, mint eszköz felhasználása. Az eljárás lényege, hogy a keletkezett illegális jövedelemből aranyat szereznek be, majd egy másik országba exportálják, ahol eladják, és így legalizálják a piszkos pénzt. E téren az export-import bejelentési kötelezettség hiánya is gátolja a felderítést. Hasonló módszerrel Magyarországon is követtek el bűncselekményt, kihasználva, hogy ékszerkészítés céljából lehet tömb aranyat vásárolni a Nemzeti Banktól, és nem kellett forgalmi adót fizetni, ha valaki külföldön dolgoztatta fel az aranyát, és az így elkészített ékszereket itthon adta el. Esetünkben a tömbarany nem került külföldre, Olaszországba, csak papíron, viszont annak fejében olasz ékszereket hoztak be és forgalmaztak Magyarországon.

A férfi 1995-ben telepedett le Dubaiban, ahol egy fémhulladék-kereskedéssel és élelmiszerekkel foglalkozó társaságot alapított. A gyanú szerint ez adta banki tevékenységének alapjait. Az általa működtetett pénzmosó rendszer évente állítólag 2,2 milliárd dollár átforgatására volt képes. Ügyfeleit dubai cégén keresztül látta el pénzügyi forrásokkal bármelyik általuk kiválasztott országban.

Két hónapja még tagadta az ellene felhozott vádakat. Azt állította, hogy egyszerű üzletember, akit csapdába csaltak. „van egy gyáram Dél-Afrikában, konfekciórúhát árulok Afganisztánban és Nepálban. Pakisztánban rizsvásárlások miatt folytattam tárgyalásokat.

Jain arra figyelte, hogy egyetlen havala-ügyletet sem bonyolítson Indiában. Szülőhazájában semmilyen törvénybe ütközött nem követett el, ami miatt az indiai IBN híroldala szerint nehéz lesz felelősségre vonni.

18. 2000 után, mint új pénzmosási lehetőség jelent meg az *euro bevezetése*, és az új, nagy értékű bankjegyek kibocsátása.

A pénzmosóknak ezentúl a közös valuta országaiban nem kell foglalkozniuk a pénzváltással, ez pedig igen megkönnyíti helyzetüket, mivel egy nagy kockázattal járó fázis esik ki a folyamatból. Az elhelyezés szakaszát ilyen szempontból vizsgálva, arra sincsen továbbá szükség, hogy a készpénz határokat lépjen át, tehát a pénz csempészéséből származó kockázat is lecsökkent. Ugyanakkor a határokon való ellenőrzés mára gyakorlatilag megszűnt, leginkább a reptéri forgalomra korlátozódik, így, ha esetleg szükségessé válik, akkor szinte kontroll nélkül lehet az Unión belül készpénzt szállítani.

Tekintettel arra, hogy hány országban használják az eurót, illetve figyelembe véve az euró erejét, természetes, hogy Európában a bűnözők között is elterjedt, mint „fizetőeszköz”, felváltva a korábban, és esetleg a világ más részein még most is, egyeduralkodó dollárt.

A rétegzés folyamatába szintén beleszólt a közös valuta bevezetése. Amíg korábban az elkövetőknek alapvetően arra volt lehetőségük, hogy saját országukban próbálják kisebb részösszegekben bevinni a pénzt a bankszektorba, addig ezt már bármelyik közös pénzt használó tagállamban feltűnés nélkül tehetik meg. Egy európai körutazás során feltűnés nélkül lehet nagy mennyiségű pénzt számlapénzzé tenni, így nem lesz feltűnő az elkövető, hiszen a banki nyilvántartások még tagállamonként sincsenek összekötve, nemhogy nemzetközi szinten. Vagyis aki eddig ötven-száz hazai bank közül választhatott, az most ennek sokszorosa között oszthatja el a pénzét.

Különösen érzékenyen jelentkezett a pénzmosás veszélye a közös pénz forgalomba helyezésének utolsó fázisában (2002. június 1–30.), amikor az átváltási műveletek magasabb aránya mögé rejtve, valamint kihasználva a pénzintézetek alkalmazottainak túlterheltségét, megpróbálhatták volna a pénzmosók az illegálisan szerzett jövedelmet legálissá transzformálni. További nehézségeket jelentett, hogy az euro övezet egyes tagállamaiban nem banki pénzintézetek is jogosultságot kaptak az átváltási munkában történő részvételre. (Ebben az időszakban, Hollandiában és Belgiumban a pénzmosás gyanús bejelentések több mint 70%-a euro átváltáshoz kapcsolódott.) A tapasztalatok azonban nem igazolták az előzetes félelmeket, a pénzváltás gördülékenyen megtörtént, jelentős számban nem merültek fel pénzmosás gyanús esetek.

19. Új fizetési technológiák, mint az aktív memóriakártya, az e-készpénz, valamint a hálózaton hozzáférhető banki szolgáltatások is nagyban megkönnyítik a pénzmosók dolgát.

Ugyanis az aktív memóriakártya használata során csak az első befizetés és a végső kifizetés történik a bankokon keresztül, így nincs lehetőség a köztes tranzakciók ellenőrzésére, legalábbis azok megszemélyesítésére, illetve az elektronikus készpénzzel finanszírozott egyes tranzakciók a bankok számára nem ismertek, valamint az Internet szolgáltató cégekre nem terjednek ki a pénzmosás elleni rendelkezések.

Az internet fejlődése ma még beláthatatlan mértékű gazdasági, társadalmi és intézményi változások árnyékát vetíti előre. Az egyre keményebb versenyhelyzetbe kerülő bankok szerte a világon nem is tehetnek mást, mint hogy az információtechnológia folyamatos fejlesztésével gyorsan és hatékonyan reagálnak vetélytársaik lépéseire.

Az internet megjelenésével az adatok nagy távolságon keresztül történő nagy sebességű, s főképp alacsony költségű küldése vált lehetővé. Hosszú ideig probléma volt az adatok biztonsága az interneten. Ez a probléma a titkosítási eljárások, algoritmusok fejlődésével csökkenni látszik, de nem lehet kizárni. Az internet szolgáltatást nyújtó bankokra ugyanakkor egész sor megoldásra váró probléma is vár. A pénzforgalomban például az átutalások rendkívüli felgyorsulása miatt a pénzmozgások követhetősége, beépített szabályozók híján, veszélybe kerül. Az internet államhatároktól való függetlensége és a nagy sebességű, de ellenőrizetlen, követhetetlen nemzetközi pénzforgalom a pénzmosás, a bűnözés elterjedését könnyítheti, de ha nem követhetetlen a pénzmozgás, az adózás kérdése akkor is nyitva marad.

A világháló megjelenésével és térhódításával párhuzamosan megjelentek azok a személyek, akik a különböző technológiákban rejlő kiskapukat, hibákat kijátszva igyekeznek egy-egy informatikai rendszer fölött átvenni az irányítást. A hálón zajló kommunikáció komoly üzleti potenciállá vált, ami magával hozta az internetes alvilág kialakulását.

Minél bonyolultabbak összetettebbek és integráltabbak az IT rendszerek, annál inkább nehezebb, vagy pontosabban bonyolultabb az azok felhasználásával végzett bármely tranzakció, vagy pénzügyi művelet hatékony ellenőrzése. Persze az informatikai eszköztár felhasználása a megfelelő, folyamatokba épített és kellő mértékben diverzifikált kontrollok nélkül alkalmas lehet a pénzmosási tevékenységek elleplezésére is.

Az interneten keresztül lebonyolított pénzügyi műveletek köre meglehetősen szűk, néhány alapvető és tömegmértékű tranzakció kezdeményezésére szolgál. A hatékonyságnövelés, vagy költségcsökkentés elérése miatt egyre nagyobb mértékben megvalósított elektronikus feldolgozást műveletek elviekben lehetővé teszik egy-egy tranzakció sorozat igen gyors lebonyolítását. A kérdés az, hogy képes-e emberi tényező ilyen gyorsasággal követni a sokszor különböző, adott esetben a legkorszerűbb alkalmazások segítségével feldolgozott és nyilvántartott tranzakciókat összekapcsolva, kiszűrve közülük a szokatlannak, gyanúsaknak minősítendő eseteket. Ezért nem szabad az emberi tényezőre hagyni a kontrollokat, és folyamatellenőrző elemeket kell beépíteni a banki alkalmazásokba. Egy ilyen rendszer sohasem lesz tökéletes, hisz újabb és újabb technikák születhetnek a különböző pénzügyi tranzakciók kombinálásával, de nem szabad azt gondolni, hogy a humán ellenőrzés hatékonyabb lehet a gépinél. Mindamellett le kell szögezni, hogy ha egy banki alkalmazás internet technológián alapszik, még nem jelent semmi többlet veszélyt.

Szükség van a pénzmosás megelőzését szolgáló, megfelelően automatizált mérések és korszerű monitoring tevékenységek kialakítására. Sokat segít ennek kidolgozásában egy jól átgondolt folyamatelemzésre, eltéréselemzésre és a gyenge pontok kiszűrésére alapozott vizsgálódás. Ezt követhetik a megfelelést biztosító folyamatok, szervezet, infrastruktúra kialakítása, a megfelelő IT alkalmazások kiválasztása, továbbá a még szükséges kontrollok banki folyamatokba történő beépítése.

Az interneten keresztül történő számlanyitás még nem valósítható meg Magyarországon, ma még kötelező a személyes jelenlét, az eredeti okmányok bemutatása. Amikor azonban ez már megtörténhet, és a szükséges okmányok elektronikus formában is rendelkezésre állnak, a bankoknak kész megoldásokkal kell rendelkezniük az ügyfelek és okmányaik egyértelmű azonosítására, hiszen az interneten nagyon könnyű elbújni egy-egy elektronikus aláírás, vagy internetes azonosító mögé.

A digitális aláírás jelentősen segítheti az ügyfél-azonosítást, valamint a hitelesség mellett biztosítható a sérthetlenség és a letagadhatatlanság. Ez utóbbi nagyon fontos lehet a pénzmosást illetően, ha a későbbiekben a bizonyítási eljárásra kerül sor. Remélhetőleg a közeljövőben sor kerül ezen technológiák széleskörű bevezetésére, ez nagy áttörést jelentene mind az internet használat, mind a vállalaton belüli információs rendszerek biztonságosságában is.

Az internetes alkalmazásokkal kapcsolatban nem szabad megfeledkezni az informatikusok megbízhatóságában rejlő kockázatokról sem. Ők abban játszhatnak szerepet, hogy olyan alkalmazásokat, vagy esetleg folyamatokat alakítsanak ki, amelyek hozzájárulhatnak a törvénytelen pénzeszközök forgalomba juttatásához, vagy például olyan ellenőrzéseket manipulálnak, vagy iktatnak ki, amelyek megakadályozhatnák a gyanúsnak ítélt tranzakciók automatikus elvégzését, vagy figyelmeztethetnének bizonyos gyanúsnak minősítendő eseményekre.

Az internet több szempontból is hasznos eszköz lehet a pénzmosók kezében:

- igénybe tudja venni a különböző internetes banki és egyéb szolgáltatásokat;
- saját szolgáltatásait tudja hirdetni;
- egyéb nemzetközi üzleti technológiákat használhat (például a tőke-, és árumozgatásban)

20. Ugyancsak széles körben alkalmazott módszerré vált az *ingatlanpiac* felhasználása a pénzmosási folyamatban. Legegyszerűbb módja a piszkos pénzből megvásárolt ingatlan újbóli eladása, amit a tökéletesség kedvéért tovább lehet bonyolítani többszöri adásvétellel, illetve gazdasági társaságok vagy egyéb közvetítők közbeiktatásával. Ehhez kapcsolódó technika a mosandó pénzbeforgatása különböző ingatlan beruházásokba (Franciaországban például a nagy szabadidő központok, közösségi épületek beruházásainál fedeztek fel pénzmosásra utaló jeleket.), amelynek során egyrészt ritkán vizsgálják a pénzes befektető előéletét, pénzének eredetét, másrészt a beruházások során elnyerhető állami vagy egyéb támogatások plusz bevételhez juttathatják a pénzmosókat, illetve a napjainkban egyre gyakrabban használt konstrukciónak köszönhetően elképzelhető, hogy a pénzmosó marad – befektetései ellenértékéeként – az ingatlan üzemeltetője, ami megint csak hosszú távú lehetőséget biztosít a számára, hogy legális jövedelemhez jusson, esetleg ennek felhasználásával még több piszkos pénzt mosson tisztára.³⁷

21. Mint már korábban utaltunk rá a cégfelvásárlás és eladás szintén viszonylag egyszerű módja lehet a pénzmosásnak, amelynek során akár veszteséges cégeket is felvásárolnak – piszkos pénzből, akár magasabb áron is –, majd akár részenként, akár egyben értékesítik, és ebből jutnak legális bevételhez.

³⁷ Ahol pedig ennyi pénzről van szó, ott szinte elkerülhetetlenül megjelennek azok, akik nem feltétlenül a lakásproblémáikat akarják megoldani ezen a piacon. Az utóbbi idők tapasztalatai alapján leginkább azok gondolják úgy, hogy ekkora summák között az övék igazán nem fog feltűnni, akik feketén vagy bűnös módon szerzett pénzt akarnak kifehériteni.

A legegyszerűbb módszer az, hogy valaki egy kellemes hitellel megvesz valamilyen ingatlant – megteheti készpénzért is, ám az feltűnőbb –, amit nem sokkal később a korábbi vételárnál jóval magasabbra árazva próbál eladni, ám így is gazdára talál. Ez a gazda valójában megegyezik az eladóval, csak éppen megint más bőrébe bújva (lehet persze strómant is használni, de az pluszköltséget jelent).

Egy-egy ilyen tranzakcióval könnyedén legalizálni lehet néhány tízezer fontot és minél többször, minél több ügyletben csinálják meg, annál nehezebb megtalálni, honnan is származik az egésznek a forrása, mondta egy ilyen ügyekkel foglalkozó nyomozó a BBC-nek. Ehhez profi háttér is kell és meg is van: ingatlanügynökök, pénzügyi tanácsadók, könyvelők és jogászok serénykednek az ilyen ügyletek körül.

A technikákat elég átvenni az Egyesült Államokból: az FBI ott nemrégiben buktatott le egy Georgia államban működő, ingatlanügynökökből, értékbecslőkből, jogászokból álló hálózatot, akik egy egyetemi adminisztrátortól szereztek meg nem kevés pénzt a diákok adatait további, kitalálható célú felhasználásra.

(Pénzmosoda a jelzálogpiacon, Napi Gazdaság, 2007. 05. 10.)

22. Pénzmosás a sportban: nemzetközi szinten is, de újabban már Magyarországon is egyre többször hallani azt a vádat bizonyos, különböző sportágakba befektető vagy azokat szponzoráló személyekről, hogy bizony nem csak a legálisan megszerzett vagyonukból tudják ezt a tevékenységet folytatni. Különösen akkor merül fel a gyanú, amikor kérészerűen tulajdonosokkal, befektetőkkel találkozik az ember, akik feltűnnek a sportágakban, befektetnek, szponzorálnak, támogatnak, aztán hirtelen eltűnnek és többé a sport közelébe sem kerülnek. Főleg Oroszországgal kapcsolatban, de a rendszerváltás utáni időszakban Magyarországon is – és mindkét helyen elsősorban a futballban –, merült fel, hogy a vezető politikai körök lehetőséget adtak (Oroszországban inkább nyomásgyakorlásról beszélhetünk) a zavarosban halászóknak, a privatizáció előnyeit nem mindig jogszerűen élvezőknek, hogy az így megszerzett vagyonuk bizonyos részét visszaforgassák a sportba, és tulajdonképpen a feladatait szűkítő állam korábbi támogató szerepét átvegyék.

A 2008-ban ez új színnel gazdagodott, amikor arról szóltak a híradások, hogy Magyarországon csalásból, illetve hitelcsalásból származó pénzek kerültek a labdarúgásba, és bizony több élvonalbeli klubnál is vizsgálódnak ezzel kapcsolatosan az illetékes hatóságok.

A sportfinanszírozás esetében is egyszerű dolga van a pénzmosónak, piszkos pénzből működteti az egyesületet, vásárol játékosokat, és a keletkező bevétel – legyen az jegybevétel, játékos eladásból vagy különböző relikviák eladásából származó bevétel vagy akár részvény eladásból származó bevétel (a legnagyobb angol klubok például a tőzsdén vannak) – már legális lesz.

A témakörhöz kapcsolódva említhetjük meg ismét – hiszen a szerencsejátékok kapcsán már volt róla szó korábban – a sportfogadások problémáját is. Az internetes fogadási lehetőségek elterjedésével, és azzal, hogy gyakorlatilag mindenre lehet fogadni egy-egy sportesemény kapcsán, felvetődhet, hogy piszkos pénzek kerülhetnek a rendszerbe, és azokat fogadási nyereségmentesen lehet legalizálni. A biztos nyereség érdekében, az irányított szerencse alkalmazásával, „bundázással”, gyakorlatilag tökéletes pénzmosási módszerről beszélhetünk.

23. A közelmúltban figyeltek fel arra a pénzmosás elleni harccal foglalkozó szervezetek – és azóta már a pénzmosással kapcsolatos jogszabályok változásaiban is tetten érhető, mint a bejelentésre kötelezettek körének bővítése –, hogy a korábban már említett ékszervásárláson kívül bizony más értékkel vagy jelentős presztízzsel bíró dolgok felhasználásával is megvalósítható a pénzmosás. Ilyenek a *drágakövek*, *műtárgyak*, *művészeti alkotások*, *egyéb régiségek* (például antik bútor, érme, egyéb tárgyak) *autók* (talán helyesebben járművek, autók, motorok, új és régi egyaránt – természetesen nem a használt autó piacról van szó, hanem sokkal inkább az oldtimerekről), *hajók*, *repülőök*. Maga a pénzmosási technika ezen újonnan megjelent elemek felhasználása esetén sem új, egy részükre, amelyek árverésen értékesíthetők – mint például a drágakövek, műtárgyak, antikvitások –, az ékszerek esetében ismertetett módszer, másoknál – autók, hajók, repülőök – pedig az ingatlanoknál említett módszer lehet célravezető a pénzmosó számára. Előnyei, hogy névtelenséget biztosít a vevőnek, jellemzően készpénzben történnek a kifizetések, újra eladható és visszavásárolható, akár több alkalommal is, ugyanakkor a bűnözők az egymás közötti ügyleteikben magukat a tárgyakat is fizetőeszközként fogadják el és használják.

24. Bármennyire is hihetetlen, de a pénzmosás megjelenhet a büntetőeljárásban is, mégpedig az óvadék intézményében.

Az új büntetőeljárás törvény, az 1998. évi XIX. törvény, bevezette az óvadék intézményét. Ennek következtében a bíróság elfogadja az óvadék felajánlását, majd meghatározza annak összegét. A befizető lehet a vádlott, a hozzátartozó, de akár civil szervezet is, tágan értelmezve bárki. A megállapított összeg akár több millió forint is lehet, melyet a Bíróság Gazdasági Hivatalába kell befizetni, a befizető a befizetésről elismervényt kap. Ezt követően egy bírósági tisztviselő elviszi a pénztintézetbe a befizetett pénzt és a befizetés előtt, nyilatkozik, hogy nem bűncselekményből származik a pénz. Ugyanakkor lehetséges, hogy az adott büntetőeljárás alatt álló bűncselekményből származó pénzt fizetik be óvadékként.

25. Zairei és nigériai típusú pénzügyi csalások

A pénzmosási technikákhoz kapcsolódva beszélnünk kell két olyan bűncselekmény típusról, amelyek szigorúan véve inkább a pénzmosás alaphűncselekményét jelentik, mint magát a pénzmosást, de a pénzmosás elleni küzdelemben, akár hazánkban, akár nemzetközi viszonylatban mindenki előtt ismert, és szoros kapcsolata a pénzmosással egyértelmű.

Zairei típusú pénzügyi csalások:

Ezeknél a bűncselekményeknél jellemző a zsarolás sorozatos elkövetése, illetve személyek befolyásolása pénz átadása érdekében. Elkövetési magatartásuk a szervezett bűnözéshez kapcsolódik.

Két típusa létezik:

- hamis csekkel elkövetett zsarolás,
- hamis nemzetközi fizetési megbízás.

1986. óta létezik az a pénzügyi csalás, nevét elkövetőiről kapta, de más afrikai bűnbandák is alkalmazzák. Stratégiájukat arra alapozzák, hogy a fejlődő országokban kevésbé fejlett a banki struktúra, ellenőrzésre kevésbé van lehetőség ezekben az országokban, így a pénzügyi rendszer kihasználására törekszenek.

A hamis csekkel elkövetett zsarolásnak 3 fontos fázisa van:

1. Az elkövetők a kereskedelmi célú megbízólevelet „eltérítik”, ebből megismerik a bankszámlakivonatot, majd a megismert adatok alapján hamis csekkel állítanak ki. (Postán vagy a címzett postaládájából ellopják a megbízólevelet, melyből a szükséges adatokat megismerik.)

2. Ezután fiktív néven bankszámlát nyitnak, ahova bevételezik a csalásból származó összegeket.

3. A hamis csekk kiállítása vagy hamis átutalási megbízás kiállítása történhet kombináltan is, amikor a hamis csekk kiállítása alapján adnak átutalási megbízást. A hamis csekk kiállítása történhet a kedvezményezett nevének megváltoztatásával, vagy az összeg módosításával, esetleg a kettő kombinációjával. Az elkövetők az adóbevallások vagy az adófizetési csekkek megszerzésével is csalásokat követhetnek el, pl. a hamis csekk alapján a pénz nem az adóhivatal számlájára fog befolyjni.

Nigériai típusú pénzügyi csalások:

1994-ben tartóztatott le a francia rendőrség egy nigériai bűnbandát. Jellemző volt, hogy az összes elkövetett cselekményüknél nigériai céges fejléces papírt használtak.

Elkövetési típusok:

1. Levélben vagy emailben magas beosztású nigériai személyek rendszeresen kereskedelmi vagy egyéb pénzügyi javaslattal éltek külföldiek számára (pl. nigériai olajat kínáltak fel vásárlásra vagy konkrét pénzmosási javaslattal éltek), általában beismerve, hogy bár, amit ajánlanak az nem bűncselekmény, de azért a legalitás-illegalitás határán mozog.

A kereskedelmi ajánlattételre jelentkező cégektől rendszerint előleget kértek vagy a cégek pénzügyi logisztikai-, banki adatait kérik a pénzmosáshoz. A közreműködésért, a banki referenciákért cserébe pedig igen jelentős összegű jutalékot ígérek. (Ettől kezdve adottak a feltételek a zairei típusú pénzügyi csaláshoz is, csak már a hamis megbízás van hátra.)

2. Import tevékenységhez kapcsolódó csalás hamis kereskedelmi dokumentumokkal. Az elkövetők azt állítják, hogy nigériai cégek képviselői, megrendelőlapot küldenek hamis bankgaranciákkal, fizetési ígérekkel. Nigériai létező export-import cég koordinátáit használják fel, de nem létező bankok bankszámláit, vagy létező bankok neveit használják hamis címekkel, mintha ott is lenne egy kirendeltség. A megrendelésre jelentkező cégek elküldik az árut, melynek ellenértékét soha nem látják viszont, az áru pedig ezután bekerül a „feketekereskedelembé”. Sok esetben ezeknél a csalásoknál fiktív bank ékelődik be a gazdasági ügymenetbe, amely rendezi a „papírmunkát”. Ebben az esetben az exportőr azt hiszi, hogy az importőr bankja küldi a dokumentumokat, az exportőr bankja által küldött bizonylatok pedig „elvesznek”.

A nigériai csalásokkal kapcsolatos friss jelenség, hogy a csalók ellen az áldozatok is összefognak és ellenlépéseket tesznek. Az internet felhasználásával és névtelensége mögé bújva próbálnak meg kellemetlen percekot okozni az elkövetőknek, és áldozatokból vadásszá válni.³⁸

³⁸ Foglalkozása: csalószívató Index, anarki 2009. december 16.

Több ezer mérföldes sivatagi út a háborús zónában, megalázó tetoválás, terrorizmussal való fenyegetés, kecskeszexes újságcikk – így büntetik a nigériai csalókat a csalószívatók, akik saját eszközeikkel akarnak bosszút állni a bűnözőkön.

2005 novemberében YeaWhatever kapott egy emailt, amelyben nigériai csalók arra próbálták rávenni, hogy pénzt utaljon át nekik egy későbbi sokmillió bévétel reményében.

Mindannyiunkkal megesik. Ezeket a leveleket a legtöbb netező azonnal kidobja, mert a magyar sajtót is megjárta rémtörténetekből jól ismeri a nigériai Btk. vonatkozó passzusáról 419-esnek nevezett csalási formát. Ahhoz, hogy a nagy pénzhez, mondjuk egy halott afrikai császár örökségéhez hozzájusson az ember, némi előzetes befektetésre van szükség. Aztán kiderül, hogy még többre, és a végén meg az derül ki, hogy se halott császár, se örökség, se semmi. Mindig akad azonban, aki beleesik a csapdába, és nem sokkal később arra eszmél, hogy az összes pénze eltűnt egy nem létező afrikai bankban vezetett nem létező számlán, miközben a beígért dollármillióknak semmi nyoma.

Amikor 2005 novemberében YeaWhatever (természetesen nem ez az igazi neve) megkapta az emailt, azonnal válaszolt rá. Ő azonban nem áldozat, hanem hivatásos scambaiter, csalószívató: feltett célja, hogy megbüntesse a nigériai csalókat, és örökre elvegye a kedvüket az ártatlanok kifosztásától. Nem saját nevére vette fel a kapcsolatot a csalókkal, hanem mint Kuhm Belcher, az idősödő tiszteletes, aki a csádi-szudáni határ mentén dolgozik a Church of Goodwill, a jóakarát egyháza szolgálatában, és segélyekkel próbál reményt önteni a háborútól megtépzott régió menekültjeibe.

Út Csádba

A nem létező Kuhm Belcher tiszteletes hamarosan eljutott az egyik főcsalóhoz, a magát Koffi Kuku ügyvédnek nevező nigériaihoz, és elmondta neki, hogy óriási összegű adományt kapott egy amerikai cégtől, és szeretné biztonságba helyezni. Kuku szerepéből kiesve ráharapott a csalóra, és az áltiszteletessel folytatott több hónapos levelezésből végül kikerekedett a világtörténelem egyik leghíresebb csalószívató sztorija.

Mint az a projektnek szentelt szájon(The Road to Chad/Darfur) közölt levelezésből kiderül, az állítólagos ügyvéd végül két segítőjét, köztük saját unokaöccsét küldte Nigériából a csádi-szudáni határig vezető életveszélyes útra, hogy megszabadítsák a tiszteletest a pénzétől. A segítőket út közben eltűntek, legalábbis nem jelentkeztek Kukulnál, aki jelezte az álpapnak, hogy a hozzá indult segítőket elkeveredtek a sivatagban. A két ember eltűnéséről így értesülő YeaWhatever aztán szudáni rendőrtisztnek, bizonyos Omár Haszán Ahmad al-Basirnak kiadva magát elváltoztatott hangon felhívta Kukat, és közölte vele, hogy küldőnceit terrorizmus gyanújával letartóztatták.

Kuku nem sokkal később művészi igénnyel hamisított újságcikkből értesült arról, hogy a küldőncök segítségére siető tiszteletes is rács mögé került, ami melleleg megromtotta az USA és Szudán viszonyát. Az álügyvéd Németországon át indult társai megmentésére a szudáni fővárosba, Kartumba, ahol csak kinevették, és közölték vele, hogy semmit nem tudnak a letartóztatott terroristákról; Omár Haszán Ahmad al-Basir pedig, a rendőrtiszt, akire hivatkozik, nem létezik – még a kisgyerekek is tudják, hogy Szudán elnökét hívják így.

A jó álügyvédben ekkor, a levelezés kezdete után két évvel összeállt a kép. „Csak akarom tudni, hogy miért” - írta utolsó levelében a fiktív tiszteletesnek. „Soha nem ismertem senki hozzád hasonló. Elképzelhetetlen fattyú disznó vagy, hogy ezt tetted velem. Tudd, hogy egész életemben üldözni foglak, és ha megtalálalak, te és a családod is úgy fogtok szenvedni, ahogyan én szenvedtem. Ezt megígérem.”

Kuhm Belcher: Nyugodtan alszom

Megkerestük az áltiszteletet, és Kuhm Belcher (nem ez az igazi neve) rövid vonakodás után elárulta, ki ő, és mi vette rá a scambaiterkedésre.

Negyvenhárom éves vagyok, az USA-ban élek, szoftvermérnök vagyok. Körülbelül öt éve foglalkozom scambaitinggel.

Az a vágyam motivál, hogy lássam, ahogy ezeket az alakokat eléri a sorsuk. Mivel a törvény ritkán csap le rájuk, igyekszem az átverést elég fájdalmassá tenni ahhoz, hogy komolyan megfontolják a visszavonulást.

Az évek során sok scammerrel beszélgettem őszintén arról, amit csinálnak. A lopásról azt gondolják, hogy teljesen rendben van. Sokan közülük azt hiszik, hogy ha elég sokat imádkoznak, Isten majd küld nekik áldozatot, aki fizet. Nekik a lopás nem bűn, hanem az üzlet legális formája – ami magyarázatot ad arra, miért számítanak azok az országok, ahonnan származnak, a világ legkorruptabb országai közé.

Engem soha nem vert át senki, de sokakat ismerek, akikkel megtörtént. Miután a munkahelyemen naponta tucatnyi átverő emailt kaptam, egy napon elhatároztam, hogy beszállok a játékba, csak hogy meglássam, mi történik, megtudjam, hogyan zajlik az átverés és hogyan dolgoznak a csalók. Sok olyasmire rájöttem, amit kevesen tudnak a 419-es csalásokról.

Először is a közhiedelemmel ellentétben nem a gazdag és kapzsi embereket csapják be a legtöbbször. Bár vannak ugyan olyan esetek, amikor az áldozatoknak olyan pénzt ajánlanak fel, amiről azt hiszik, hogy lopott, nagy részüket hamis állásajánlatokkal csapják be. Ilyenkor arra kéri őket, hogy kitalált cégek nem létező ügyfeleitől szedjenek be pénzt. Amikor az áldozat elfogadja az ajánlatot, hamis csekket küldenek neki, amelyeket mintha az ügyfelek állítottak volna ki. Ezek valójában a csalóktól származnak, akik arra utasítják az áldozatokat, hogy helyezzék saját bankszámlájukra a pénzt. Néhány nap múlva a mit sem sejtő bank értesíti az ügyfelet, hogy a számlájára került az összeg. Ezen a ponton az áldozat teljesen meg van győződve a csekkek valódiságáról. Ezután az áldozatot megkéri, hogy a csekkek értékének 90 százalékát utalja át a csalóknak. Ezt megteszik, és innentől már csak idő kérdése, hogy a bank észrevegye, hogy a csekkek érvénytelenek, és számon kérje az áldozaton a tranzakciókat. Neki vissza kell fizetnie a pénzt, vagy mehet a börtönbe.

Sokan elvesztették az otthonukat a hasonló csalások miatt. Én megteszem a tölem telhető, hogy elrontsam a játékukat, és, ha csak lehetséges, bajba sodorjam őket.

Mondták már nekem más scambaiterek, hogy néha túl messzire megyek. De én úgy látom, hogy ha megakadályozhatok egy csalót abban, hogy megfossa áldozatait az egy életen át összegyűjtött megtakarításaiktól, már jól végeztem a munkámat, és egy percig sem aggódom, ha egy csaló bajba kerül.

Önbíráskodás, rasszizmus, kegyetlenség

A nigériai csalók, akik elsősorban hiszékeny, idős áldozatokra vadásznak, az amerikai titkosszolgálat becslése szerint 1996-ban 100 millió dolláros kárt okoztak az USA-ban. Tíz évvel később, 2006-ban a BBC egy kutatásra hivatkozva azt írta, hogy a csalók évente 150 millió fontos veszteséget okoznak a brit gazdaságnak, és átlagosan 31 ezer fontot szednek ki egy-egy áldozatukból.

A scambaiterek ezeket a károkat szeretnék sajátos eszközeikkel csökkenteni: egyik félhivatalos sajtójukon, a 419eater.com-on több száz átverő levelezést lehet olvasni. Akik a nigériai, illetve más afrikai országokból, sőt egyre gyakrabban Oroszországból, az USA-ból vagy Nagy-Britanniából származó csalók visszaszívásával foglalkoznak, a kézenfekvő bosszúmotívumon kívül azzal magyarázzák, amit tesznek, hogy a levelezéssel és a különböző feltételek kiigyalásával elfoglalják a csalókat, akik legalább addig sem gyanútlan áldozatok kifosztásával foglalkozkodnak.

Bár alapelvük, hogy ők csak bűnözőket leckéztetnek meg, ezért tevékenységük nemcsak védhető, hanem egyenesen indokolt, a scambaiting rengeteg morális és jogi problémát felvet. Sokszor megtörténik, hogy életveszélyes helyzetbe hozzák a csalókat, maradandó sérüléseket okoznak nekik, az pedig mindennapos, hogy emberi méltóságukban megalázzák őket, és a trófeáknak nevezett bizonyítékokat közzéteszik a neten.

A bonyolult, nagy ívű, akár évekig tartó átverésekhez ráadásul nem elég levelezgetni, mert igaz ugyan, hogy a csalók általában rosszul beszélnek angolul, de azért ők sem teljesen hülyék. Hogy az átveréseket hitelessé tegyék, a scambaiterek rendszeresen hamisítanak telefon- és faxszámokat, fényképeket, hivatalos dokumentumokat, banki átutalás-bizonylatokat, repülőjegyeket, sőt a háttérsztorit igazoló újságcikkeket, és ezek többsége akkor is illegális, ha ők azt állítják, hogy jó cél érdekében teszik, amit tesznek.

Bár iratlan törvényeik között szerepel, hogy kívülállókat nem sodornak veszélybe, és harmadik felet nem vonnak be az átverésbe, megesisik, hogy a hatóságok aktívan közbelépnek: a csádi projekt például eljutott addig a pontig, hogy a nigériai ügyvéd eltűnt segítőit már majdnem az ENSZ csapatai keresték a csádi-szudáni határon.

A scambaitereket gyakran vádolják kegyetlenkedéssel, önbíráskodással és rasszizmussal, és ezek a vádak egyáltalán nem alaptalanok. A 419eater.com online trófeaterme tele van olyan fényképekkel, amelyeken feketék pózolnak megalázó feliratokkal. Ráadásul gyanítható, hogy a megszívottak nem a csalások főszervezői, hanem az általuk fillérékért felbérelt, mit sem sejtő alkalmazottak.

Keresztelő, tetoválás, kecskeszex

Végezetül az utóbbi évek nemzetközi viszonylatban előfordult pénzmosási technikáit mutatja a következő ábra:

Pénzmosás – 14 feltárt bűnügy alapján (Interpol)	
Befektetés típusa:	
– Arany, műalkotások, autók, repülőgépek	8 esetben
– Személyes vásárlások, külföldi utak	7 esetben
– Külföldi ingatlan vásárlása	6 esetben
– Vegyes ingatlan vásárlása	6 esetben
– Off-shore átutalások	6 esetben
– Külföldi bankszámlák	5 esetben
– Étterem, bár, utazási iroda	4 esetben
– Külföldi befektetés	4 esetben
– Helyi v. külföldi fiktív cég megvásárlása	3 esetben
– Helyi bankban takarékszámla	2 esetben
– Külföldi valutavásárlás	2 esetben
– Külföldi csekk, postai átutalás	2 esetben
– Áru újraeladása vagy exportja	1 esetben

A nemzetközi pénzügyi rendszer által kínált lehetőségeken túl a pénzmosók alaposan felméri, hogy egy-egy adott ország általános jogrendszere, pénzügyi rendszere milyen specifikus alkalmakat kínál, mennyire könnyíti, vagy adott esetben nehezíti az illegális úton szerzett jövedelmek legalizálását.

Mit is keresnek a pénzmosók:

- olyan országot, ahol a kormány **szigorú bankitok szabályokat** tart fenn. Ezek között is főként olyanokat, ahol a nyomozó és egyéb bűnügyi végrehajtó hatóságok számára lehetetlen a nyomozás lefolytatása a pénzintézetekben bűncselekmény gyanúja esetén.

- olyan országot, amelyben **nincsenek devizakorlátozások**, ahol nehézség nélkül lehet céget alapítani.

- olyan országot, ahol **nem figyelik a határokat átlépő pénzmozgásokat**.

- olyan országot, amelynek **jól fejlett off-shore vagy adóparadicsom típusú bankrendszere** van, s ahol kiterjedtek a külföldi bankműveletek.

- olyan bankrendszert, amely nem, vagy **alig követeli meg az ügyfél azonosítását**, nem írja elő a számlatulajdonos, a tranzakcióban résztvevő felek, s főként a kedvezményezettek megnevezésének kötelezettségét.

- olyan pénzügyi rendszert, ahol általánosan **elterjedt a látra szóló pénzügyi instrumentumok használata**.

Mindezen jellegzetességek, akár egyenként, de főként ezek kombinációi, nagyban megkönnyítik a pénzmosást elkövetni szándékozók dolgát, és mint a fentiekből látható a felhasználható módszerek tárháza igencsak széles.

Valószínűleg ez a helyzet azzal a két ghánai férfival is, akiket egy grlnxtdr681 nevű felhasználó csalt törbe. A november közepén közzétett levelezés szerint a scambaiter Harold Longrodként, a Church of Bread, Milk and Honey (a kenyér, tej és méz egyháza) papjaként mutatkozott be, és pénzt ígért a csalóknak, de azzal a feltétellel, hogy belépnek az egyházba, és átesnek a felvételi procedúrán.

A felvételihez a két férfinak először egy értelmetlen és csak kicsit vicces kérdőívet kellett kitöltenie, majd egy tejes-mézes-kenyeres ceremónia keretében fehér tógában és töviskoszorúban meg kellett keresztelkednie. Mindezt fényképekkel dokumentálták, amelyeket rendben el is küldtek a tiszteletesnek.

A harmadik feltétel az volt, hogy tetováltassák felkarjukra a „Got Bread, Milk and Honey?” feliratot és az egyház szent tehenének képmását, de ez már nekik is sok volt. Az elküldött képek tanúsága szerint a tetoválásokat golyóstollal készítették el, és bár a fotókon szerepel egy valódi tetováló tű is, a scambaiter kiszúrta a csalást, és az egyház nevében felszólította őket, hogy készíttessenek valódi tetoválást. Megtörtént. A két férfi jóval később kapott egy hamis igazolást arról, hogy a Citibankon keresztül átutaltak nekik 50 ezer dollárt, és később egy hamisított újságcikket, amely homoszexuálisoknak nevezi őket, hozzátéve, hogy ha nem egymással, akkor a családi kecskével élnek szexuális életet.

V. A pénzmosás mérése

A bűnözésből származó jövedelmek pontos összegének, ennek következtében a pénzmosásra rendelkezésre álló jövedelem összegének felfedése gyakorlatilag lehetetlen. Az IMF becslései szerint³⁹ legalább 590 milliárd – 1,5 billió dollár közötti összegre – ami a világ GDP-jének közel 2–5%-a – rúg a pénzmosásból származó éves jövedelem.

Az USA Hírszerző Tanácsa 2000. decemberében kiadott becslése szerint a bűnözésből származó évi jövedelemből 100–300 milliárd USD származik kábítószer-forgalmazásból, 10–12 milliárd USD mérgező és veszélyes hulladékok illegális lerakásából, 9 milliárd USD gépjármű-lopásból az USA-ban és Európában, 7 milliárd USD embercsempészetből, és legalább 1 milliárd USD szerzői jogokkal (videó felvételek, szoftver stb.) való visszaélésből.

Az FATF szerint a kábítószer forgalmazásból származó törvénytelen jövedelem önmagában eléri a 300–500 milliárd amerikai dollárt. Más szerzők feltételezik, hogy az adócsalást nem számítva, évi 300–500 milliárd USD-nyi – súlyos bűncselekményekből származó – pénz kerül mosásra. Van olyan szakértő is, aki szerint 285 milliárdnyi amerikai dollár mosott pénzzel kell évenként számolni, ennek zöme Amerikára és Európára koncentrálódik.

Az eddigi hiedelmekkel ellentétben a pénz nagyobb része nem a kábítószer-kereskedelemből, hanem csalárd módon vagy korrupcióból szerzett jövedelemből ered.

A különböző becslések mögött egymástól eltérő fogalom meghatározások állnak. Egyesek a feketegazdaság vagy a rejtett gazdaság egészét a pénzmosás terepének tekintik.

A magyarországi rejtett gazdaság nagyságrendjéről fogalmat lehet alkotni a KSH vizsgálatának eredményéből. A magyar háztartások 1997-ben közel 300 milliárd forintért vettek igénybe számla nélkül árukat és szolgáltatásokat. Ehhez jönnek a cégek közötti rejtett tranzakciók és a nagyvállalatok adóelkerülő manipulációi, valamint a bűnözéssel kapcsolatos értékek mozgása. Ezek mennyiségét azért is nehéz becsülni, mert az elemzésre, feldolgozásra kerülő banki adatok alig tartalmazzák az úgynevezett off-shore pénzügyi központok forgalmát, amelyekben a bűncselekményekből származó bevételek jelentős része valószínűsíthetően megfordul. A számla nélküli beszerzések egy része valóban kapcsolatban van a szervezett bűnözéssel (csempészett cigaretta vásárlása) és a pénzmosással, azonban az egész rejtett gazdaság semmiképpen nem sorolható ide. Találkozhatunk olyan tanulmánnyal is, amelyik csak a szervezett bűnözés területén keletkezett jövedelem „legalizálását” tekinti pénzmosásnak, mások pedig minden bűncselekményből származó haszon realizálását ide sorolják.

A Strasbourgi és a Bécsi Konvencióval összhangban, a Btk. 303. § szerint pénzmosásnak a szabadságvesztéssel büntetendő cselekménnyel összefüggésben keletkezett anyagi javak elrejtése tekintendő. A hatóságok tudomására jutott, szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények száma ismert, látenciája pedig kiszámítható az áldozattá válási felmérések adataiból, ezek alapján a velük összefüggésben keletkezett anyagi javak mennyisége is becsülhető. Ilyen jellegű számítások, valamint bűnügyi, gazdasági adatok tömege, továbbá a nemzetközi áldozattá válási felmérések eredményei és a Transparency International vizsgálatai alapján számolja ki a nemzetközileg is elismert Walker-modell a pénzmosás nagyságát és mozgásának irányát a világ minden egyes országára.

A kiindulási pont a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett anyagi javak mennyisége. Ezt rendszerint a bűncselekmények nyomozása során kimutatott kárértékkel azonosítják, vagy normák alapján becsülik meg.

³⁹ Michel Camdessus, a Nemzetközi Valutaalap egykori vezérigazgatója

Ezek a normák a nyomozó hatóságok tudomására jutott bűncselekményekből származó valószínűs bevételeknél magasabbak, bennük van ugyanis a látens bűncselekményekkel összefüggésben keletkezett anyagi javak becsült értéke is. Walker számításai szerint Magyarországon 1995-ben 9882,8 millió dollárt termelt ki az országon belüli bűnözés, ezen kívül 4836 millió dollár érkezett külföldről pénzmosásra. (Azóta sajnos nem történt ilyen felmérés Magyarországgal kapcsolatban. Érdemes lenne a becslést újra elvégezni magyarországi felmérés alapján megállapított összegekkel.)

A FATF Statisztikai és Módszertani Munkacsoportjának egykori elnöke, Stanley Morris szerint legalább négy terület van, ahol kívánatos a pénzmosás mértékének számszerűsítése⁴⁰:

- a) A bűnözés mértékének vizsgálatánál
- b) A pénzmosás elleni küzdelem hatásossága megértésénél
- c) Maróökonómiai hatások mérésénél
- d) A pénzmosás folyamatának megértésénél.

Stanley Morris által levont következtetés: „Jelenleg nem létezik olyan gazdasági „isteni közbeavatkozás”, mely képes lenne pontos mérésekre a világszerte folyó pénzmosás terén, vagy akár csak a nagy nemzeteken belül is. Az ilyen becslésekre nem létezik bázis”.⁴¹

Csaknem két évvel ezután a kijelentés után a FATF közgazdászai és a Munkacsoport kidolgozták a becslések módszertanát.

Az FATF szerint létezik két módszer – egy közvetlen és egy közvetett – a bűncselekménnyel szerzett jövedelmek nagyságrendjének megállapítására. Persze ezek is csak megközelítő becslések lehetnek.

Problémát jelent a becsléseknél az, hogy országonként változik a bűncselekmények megítélése, ami az egyik országban annak minősül, az a másikban nem az. A bűnözők egyes országokban jövedelmeik legalizálásához a pénzmosást használják, míg más országokban ez nem divat, hanem egyszerűen elköltik illegális bevételeiket.

A közvetlen becslés kiindulási alapja a fizetési mérlegekre vonatkozó nemzetközi banki statisztikák. Az FATF ennek a munkának az elvégzésére az IMF-et (International Monetary Fund) és a BIS-t (Bank of International Settlements) kérte fel. A két nemzetközi pénzintézet arra a következtetésre jutott, hogy a nemzetközi banki statisztikákban szereplő tételek között jelentős összegű kábítószer-kereskedelemből származó betétek lehetnek. Ugyanakkor nem találtak rá módot, hogy ezeket valamilyen formában azonosítsák, kiválogassák. Bár valószínűsíthető, hogy a bankokban és pénzintézetekben elhelyezett teljes betétállománynak ezek csak elenyésző százalékát alkotják, ne feledjük el, hogy a kábítószerből származó bevételek csak egy – bár nem elhanyagolható – részét képezik a pénzmosásból származó bevételeknek. A banki adatok nem vagy alig tartalmazzák az off-shore pénzügyi központok forgalmát.

A közvetett módszerek a narkotikumok előállítási és eladási értékét becslik fel három aspektusból. Az első módszer a világ teljes kábítószer-termelésének becslésén,⁴² a második becslési módszer a kábítószer-élvezők fogyasztási adatain, a harmadik módszer pedig a kábítószer-lefoglalásokból nyert adatokon alapul.

⁴⁰ John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows. 1998.

⁴¹ John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows. 1998.

⁴² A kábítószer-termelésről ismertté vált adatokból kiinduló közvetett becsléssel nyerhető számok szolgálnak a legtöbb információval. A kokalevelet, amelyből a piacképes kokain készül, leginkább az Andok országaiban, így Bolíviában, Kolumbiában, Peruban termelik. Ezen országok kokaintermelését évente 550 tonnára becsülik. A globális gyógyszeripar éves kereslete ezzel szemben csupán egy tonna.

Talán a legnehezebb felbecsülni a világ teljes vadkender termelését, mivel ez több területen is – nevével összhangban – főként vadon nő. Az utóbbi években megnövekedett a vadkenderből származó kábítószerek eladását irányító szervezetek száma, ezért a végrehajtó szervek a kenderszármazékkal való kábítószer-kereskedelmet súlyos problémaként kezelik és azonnali lépések megtételét sürgetik.

Ezek a módszerek kombinált alkalmazása is csupán csak kísérlet egy megközelítő érték megállapítására, ezekkel is inkább csak hozzávetőleges, elsősorban részértékekre vonatkozó adatok nyerhetők. Egyes vélemények szerint amennyiben néhány nagy kábítószer kereskedő szervezet vagyonaat könyvszakértő számba venné, ezek a világ legnagyobb vállalatai között lennének. A nemzetközi bűnöző szervek vezetői ilyen gazdasági hatalom birtokában már rég nem egyedül kezelik vagyonukat, ezt a munkát pénzügyi szakemberek végzik el számukra.

Kábítószer-kereskedelem, tiltott fegyverkereskedelem, prostitúció, kereskedelmi csalás, embercsempészség, gazdasági bűncselekmények, korrupció, orgazdaság a teljesség igénye nélkül azok a bűncselekmények, melyek a bűnös pénzek forrásai lehetnek.

A pénzmosás nem ismer határokat, behálózza az egész világot, ennek egy szemléletes következménye, hogy például Olaszországban ma már e csoportok több pénzt keresnek a legális gazdaságban, mint az illegálisban, mivel céljukat elérve domináns szereplőivé váltak a gazdasági életnek. Ne hagyhatjuk azonban figyelmen kívül, hogy e legális tevékenységük alapja bűncselekményből származik.

John Walker kutatócsoportja, a Crime Trend Analysis⁴³ kidolgozott egy „vonzerő-indexet”, amely megmutatja, hogy az adott ország pénzügyi infrastruktúráját mennyire szívesen használják a pénzmosók a piszkos tőke legalizálásához. Ennek kialakításakor több faktort is figyelembe vettek.⁴⁴

A modellben szereplő országokban tisztára mosott pénzek mennyisége a következők függvényében állapítható meg:

a) a bűncselekmények természete és elterjedése az adott országban

b) a regisztrált bűncselekmények kapcsán becsült pénzmosás mennyisége, bűncselekmény típusonként

c) a gazdasági környezet, melyben a bűnelkövetések és a „mosások” történnek.

Ezek tükrében megállapítható, hogy azokban az országokban, ahol a gazdaság nem termel nagy profitot, illetve ahol a bűncselekmények száma alacsony, ott nem jellemző, hogy nagy összegek kerüljenek be a mosodák hálózatába. Ott, ahol magas a bűnelkövetési ráta, a potenciális pénzmosás lehetősége természetesen magasabb.

A modellben szereplő országok „népszerűségét” a tisztára mosott pénzek mennyiségének tekintetében a következők függvényében vizsgáljuk:

a) A banki titoktartási kötelezettség megléte illetve hiánya

b) A kormányok pénzmosáshoz fűződő attitűdje

c) A korrupció és a regionális konfliktusok szintje

d) Földrajzi, etnikai és kereskedelmi kapcsolat a származási- és cél-országok között.

⁴³ Az ausztrál székhelyű Crime Trend Analysis nevű szervezet 1999-től végzett vizsgálatokat a pénzmosás nemzetközi nagyságrendjével kapcsolatban. A hivatalos adatokon nyugvó becslések szerint évente 2850 milliárd dollárra tehető világszerte a bűnözésből származó, tisztára mosott pénz. A vizsgálatot vezető John Walker kriminológus számítási modelljét a nyilvános bűnügyi, gazdasági és szociológiai statisztikák felhasználásával – az ENSZ és az OECD adatbázisaira támaszkodva –, matematikai módszerekkel végezte el. Meghatározta, hogy évente melyik országban, mennyi és milyen bűncselekményből származó pénzt, hol mosnak tisztára. Számos országról ugyanakkor nincsenek hozzáférhető adatok. A kutató számítási részeredményei azonban egybecsengenek hivatalos forrásból származó adatokkal is. Egy ország pénzmosásra való „alkalmasságát”, vonzerejét a kriminológus pontokban számolta ki. A szempontok között a fejlett bankrendszer, a korrupciós index, a nyelvi problémák, az ország fizikai elérhetősége is szerepet játszott. A legkeresettebbek az adóparadicsomok és azok az országok, ahol a bankok az ügyfélfelazonítást nem szigorúan alkalmazzák.

⁴⁴ A Crime Trend Analysis számításaival kapcsolatban a következő oldalon „A globális pénzmosási áramlatok modellezése” (Modelling Global Money Laundering Flows) című anyagot vesszük alapul: (www.members.ozemail.com.au/~born1820/mlmethod.htm)

A) A modell felépítése

1. Az adatbázis

Kiindulásként az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Bűnmegelőzési Központjának adatbázisát használták, mely évenkénti bontásban tartalmazza a csaknem száz országban nyilvántartott bűncselekményeket. Ezek a következő típusokat takarja: gyilkosság, erőszak, rablás, visszaélés, betörés, tolvajlás, drog kereskedelem.

2. A bűncselekmények osztályozása

Az országok különbözőképpen osztályozzák és számolják a kriminalisztikai eseteket, és szignifikáns eltéréseket mutat az is, hogy az adott országok rendőrsége mennyire informált a bűnesetekkel kapcsolatosan. A kutatás azt is megmutatta, hogy hogyan kell értelmezni a hivatalos statisztikákat, azaz hogyan kell olvasni a sorok között. A lényeg az, hogy át kell futni a hivatalos statisztikákat és a lényeges eltérésekre kell koncentrálni.

3. A figyelembe veendő országok meghatározása

Számos ország – leginkább a kisebb és kevésbé fejlettebbek – nem rendelkezik hivatalos kriminológiai statisztikával. Ezek az országok nem tartoznak ugyan a rendszer nagyobb „játékosai” közé, azonban sokat közülük a pénzmosók vonzónak tartanak illegális tevékenységeik számára.

Éppen ezért nem szabad egyetlen országot sem kihagyni a modelltől. Ezeknél az országoknál a szociális-gazdasági körülményeket szükséges megvizsgálni, valamint a hasonló, illetve szomszédos országok egy főre jutó kriminalisztikai rátájából lehet az adott társadalomban jelentkező bűncselekményekre becsléseket megadni.

A modell e szintjén az egy főre jutó átlagos bűnelkövetési rátát számolják a tizenkettő régióra, melyeket a populációs adatokat felhasználva nyernek ki a kriminalisztikai adatok mellőzésével.

A modell ezek után országonként becsüli meg a kimosott pénz mennyiségét, minden egyes bűncselekményt figyelembe véve. Ez nem feltétlenül egyezik meg az átlagos értékkel, bár ideális esetben igaz lenne, ha ismernénk minden egyes elkövetett bűncselekményt és az egyes bűncselekmény típusonkénti teljes kimosott összegek is rendelkezésre állnának. Sajnálatos módon nem minden bűncselekmény kerül hivatalosan bele a statisztikába, még nagyobb baj, hogy a legfontosabbak (nagyértékű visszaélések, drogkereskedelem) is számtalanszor rejtve maradnak a hatóságok előtt.

4. A bűncselekmény specifikus becslések elvégzése

A modellezés e szakaszának kiindulópontja a bűncselekmény-típusonként megbecsült kimosott pénzmennyiség. Ausztrál példát említve⁴⁵, a legjobb becslések szerint a következő pénzmosási adatok jellemzőek regisztrált bűncselekményenként:

a) visszaélésenként: \$ 50 000

b) drogkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményenként: \$ 100 000

c) lopásonként: \$ 400

d) betörésenként: \$ 600

e) rablásonként: \$ 1400

f) gyilkoságonként: \$ 225

g) erőszakonként és nemi erőszakonként: \$ 2

Érdemes újra megemlíteni, hogy ezek a számok nem az aktuális bűnelkövetések adataiból származnak, hanem mindössze a regisztrált, tehát a hatóságok előtt ismertté vált esetekből becsült adatok.

Az ausztrál adatok megközelítőleg ekvivalensek a többi ország adataival az eddigi tapasztalatok alapján.

5. További faktorok figyelembevétele

⁴⁵ John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows. 1998.

Az előző lépésekben kapott eredmények nem veszik figyelembe az egyes országok bűncselekményeinek eltérő „nyereségességét”.

Két faktor kerül beépítésre a modellbe:

a) Az általános gazdasági helyzet, melyet az egy főre jutó GNP⁴⁶-vel fejezünk ki

b) Egy feltételezett kapcsolat az adott országban uralkodó korrupció szintje és a bűncselekmények nyereségessége között.

A GNP hatását tekintve irreális lenne azt feltételezni – hogy ha minden mást egyformának tekintünk – a szegényebb országokban magasabb a bűncselekmények száma, mint a gazdagabb országokban. Figyelembe véve ezt, minden országra jellemző adatokat – amit az előző lépések után kaptunk – módosítani szükséges az egy főre jutó GNP adatok birtokában.

Tanulmányok voltak hivatottak meghatározni az egy főre jutó GNP és az elkövetett bűncselekmények közötti kapcsolat természetét. Valószínűsíthető, hogy lineáris kapcsolattal nem lehet közelíteni. Mégis a modell lineáris viszonyt feltételez, mert kapcsolatot lát a GNP és az elkövetett bűncselekmények között.

Ami pedig a hipotetikus kapcsolatot illeti a korrupció szintje és a bűnös javak nyereségessége között, az egy, egytől-ötig tartó skálán mérhető. Minél kisebb a korrupció mértéke, annál alacsonyabb ez az érték. Ezzel a kapott számmal aztán módosítjuk a pénzmosási komponenst, amit az előző lépések során nyertünk. Visszatérve az ausztrál példához, egy alacsony korrupciós szinttel rendelkező ország regisztrált visszaéléseként \$ 50 000 összegű pénzmosást feltételez – tehát átlagosan ennyi pénzt mosnak tisztára egy elkövetett visszaélés következtében. Tovább haladva ezen a gondolaton, vegyünk egy olyan országot, ahol nagyon magas a korrupció szintje. Ez azt jelenti, hogy egy visszaélésre jutó pénzmosás összege ötször nagyobb lesz, mint az alacsony korrupciós szinttel rendelkező országokban, tehát mintegy \$ 250 000.

6. A pénzmosás országon belüli és országon kívüli arányának mérése

Az eddigi lépések során tehát eljutottunk odáig, hogy a modellben szereplő országokra becsléseket adtunk, miszerint mekkora az a teljes pénzmennyiség, amit a bűnözés generál a kérdéses országban és teszi lehetővé a pénz kifizetését.

A következő lépés a modell felállításában az, hogy eldöntsük, a megtisztított pénzek mekkora aránya tisztul az országok határain belül, és mekkora aránya hagyja el az országokat. Ennek számszerűsítésére a már korábban emlegetett ötös skálát használjuk, azaz minél nagyobb egy országban a korrupció, annál inkább marad a tisztulni hivatott illegális vagyon az országhatáron belül. Ez a formula még azzal a feltételezéssel is él, hogy a skálán elért minden ponthoz még 20%-ot hozzá kell adni, hogy a bűnügyekből generálódott pénzek helyi mosodákban tisztulnak meg. Tehát egy nagyon korrump országban ez az érték 80–100% is lehet – mert a skálán a legmagasabb ötös értéket rendeljük hozzá és ezt a körülbelüli 20%-al felszorozzuk – ami azt jelenti, hogy a pénzek többsége a pénzmosás céljából sem hagyja el az országot, szemben egy alacsony korrupciós szinttel jellemezhető országgal, ahol csak a pénzek 20–30%-a marad helyben. Azoknál az országoknál, ahol a korrupció mértékének mérésére nincsen lehetőség, ott a kereskedelmi környezetükbe tartozó országok korrupciós indexeinek az átlagát vesszük figyelembe.

7. Hová kerül a pénzek külföldön mosott része?

A modell utolsó lépésében azt vizsgálták, hogy a bűncselekményekből származó pénzek azon része, mely az országhatárokon túlra kerülnek pénzmosás céljából, hogyan osztódnak el a világ több mint kétszáz országa között.

Négy tendenciát lehet megfigyelni:

⁴⁶ GNP: Gross National Product – bruttó nemzeti termék

a) Azok az országok, melyek viszonylag toleránsan viselik a pénzmosást – tehát amelyek banki titoktartási törvénnyel rendelkeznek, vagy a kormányzatuk nem küzd a pénzmosás megelőzése ellen – fogják a legnagyobb hányadát kapni ezeknek a pénzeknek.

b) Azok az országok, ahol nagyon magas a korrupció és/vagy a konfliktusok veszélye, óvatosságra inti a pénzmosókat, mert nagy a kockázata, hogy elvesztik javaikat.

c) Azok az országok, ahol az egy főre jutó GNP igen magas, kiváló helynek bizonyul, hogy a pénzmosók pénzüket eljuttassák, mert itt nem olyan feltűnőek a tranzakciók.

d) Ha a körülményeket egyformának vesszük, a földrajzi távolság, a nyelvi és kulturális különbözőségek miatt is távol tarthatják magukat a pénzmosók egyes országoktól.

Érdekes közelebbről megnézni az első három tendenciát, illetve feltételezést, mivel egy formulát lehet előállítani, amit „attraktivitási indexnek” neveztek, mert a pénzmosók pénze újra-elhelyezésének attitűdjét fejezi ki.

a) Az *egy főre jutó GNP* amerikai dollárban van kifejezve. (Ez minél nagyobb, annál vonzóbb lehet az adott ország a pénzmosóknak. Ausztrália egy főre jutó GNP-jét vették 1,00-nek, az összes többi ország ehhez képest kap egy pontszámot, ha nagyobb az egy főre jutó GNP-je, akkor 1-nél nagyobbat, ha kisebb, akkor 0 és 1 közé eső számot. A vonzerő-index kiszámításakor ezt a komponenst szorzó tényezőként vették figyelembe, lineáris kapcsolatot feltételezve a két jelenség között.⁴⁷)

b) A *banki titoktartás* egy 0 (nincs titoktartási törvény) és 5 (erős szabályozás) közé eső szám, vonzóbb az az ország, ahol erősebb a banktitok, hiszen ez megnehezítheti a nyomozást

c) A *kormányzati attitűd* egy 0 (erős küzdelem) és 4 (toleráns a pénzmosással kapcsolatosan) közé eső szám, minél toleránsabb az ország vezetése a pénzmosással szemben, annál a nagyobb az érték

d) A *SWIFT tagság* vagy 0 (nem tagország), vagy 1 (SWIFT tagország)

e) A *konfliktus helyzet* egy 0 (nincs konfliktus) és 4 (van konfliktus) közé eső szám. Ez fordított arányosságban áll az indexszel mért jelenséggel, mivel az országon belüli konfliktusok csökkentik a terület vonzerejét a pénzmosók számára.

f) A *korrupció* 1 (alacsony korrupció) és 5 (magas korrupció) közé esik, a Transparency International index alapján számítják ki. Érdekességként megjegyezzük: minél nagyobb ez az érték, valószínűsíthetően az országban keletkezett piszkos pénz annál nagyobb hányadát *helyben* mossák tisztára

g) A konstans 15 arra hivatott, hogy biztosan minden eredmény nagyobb legyen zérusnál.

ATTRAKTIVITÁSI INDEX ⁴⁸	
(minél magasabb az eredmény, annál nagyobb a pénzmosók vonzódása az adott országhoz)	
ORSZÁG	EREDMÉNY
Luxembourg	686
Egyesült Államok	634
Svájc	617
Kajmán Szigetek	600
Ausztria	497
Hollandia	476
Liechtenstein	466
Vatikán	449
Egyesült Királyság	439
Szingapúr	429
Hong Kong	397
Írország	356
Bermudák	313
Bahamák, Andorra, Brunei, Norvégia, Izland, Kanada	250–299

⁴⁷ Walker utal arra, hogy nincs egyenes arányosság az egy főre jutó GNP és a pénzmosás volumene között, a kapcsolat tehát nem determinisztikus, sokkal inkább sztochasztikus, ugyanakkor megengedhető és szükséges egyszerűsítésnek tekinthető a lineáris kapcsolat feltételezése.

⁴⁸ Forrás: John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows

Portugália, Dánia, Svédország, Monaco, Japán, Finnország, Németország, Új-Zéland, Ausztrália, Belgium	200–249
Bahrain, Katar, Olaszország, Tajvan, Egyesült Arab Emírátságok, Barbados, Málta, Franciaország, Ciprus	150–199
Gibraltár, Azori Szigetek (Spanyolország), Kanári Szigetek, Grönland, Belorusszia, Spanyolország, Izrael	100–149
Cseh Köztársaság, Lettország, St. Vincent, Malájföld, Észtország, Litvánia, Omán, Litvánia, N. Mariana Szigetek, Görögország, Dél-Korea, Seychelles-szigetek, Azerbajdzsán, Anguilla, Aruba, Kuvait, Magyarország, Szaúd-Arábia, Brit Virgin Szigetek, Brazília, Panama, Oroszország, Costa Rica, Mauritius, Gabon, Táj föld, Makedónia, Grenada	50–99
Lengyelország, Szlovákia, St. Kitts-Nevis, Dominika, Puerto Rico, Amerikai Virgin Szigetek, Argentína, Horvátország, Uruguay, Midway Szigetek, Szlovénia, Románia, Chile, Bulgária, Francia Polinézia, Új Kaledónia, Jugoszlávia, Líbia, Albánia, Libanon, Guatemala, Ecuador, Moldva, Dél-Afrika, Francia Guyana	25–49
Falkland Szigetek, Venezuela, Ukrajna, Cook Szigetek, Fülöp Szigetek, Marshall Szigetek, Mexikó, Algéria, Bolívia, Antigua, Bolívia, Üzbegisztán, Szíria, Marokkó, Indonézia, Kolumbia, Kuba, Bosznia és Hercegovina, Tunézia, Jordánia, Paraguay, San Marino, Namíbia, Szomália, Kongó, Irak, Szváziföld, Dominikai Köztársaság, Kazahsztán, Kirgizstan, Türkmenisztán, El Salvador	10–24
Észak-Korea, Pápua Új Guinea, Zimbabwe, Irán, Szenegál, Egyiptom, Peru, Sri Lanka, Mongólia, Zambia, Jemen, Nicaragua, Pakisztán, Nigéria, Gambia, Kína, Ghána, Haiti, Vietnam, Kenya, Togo, India, Tanzánia, Uganda, Nepál, Libéria, Zaire, Mozambik, Etiópia, Afganisztán, Burundi, Csád, Antarktisz	0–9

Fontos megjegyezni, hogy azoknál az országoknál, ahol magas az „attraktivitási index”, nem lehet egyértelműen következtetni a kormányzat és a pénzügyi rendszer gyengeségeire. Magas értéket úgy is kaphatunk, hogy biztonságos környezetet biztosítunk a befektetések számára, illetve kellemes környezetet a pénzmosók számára. Figyelembe kell venni, hogy ezek az értékek egy igen egyszerű formula felhasználásával születtek, nyilvánosan elérhető adatok segítségével.

Hazánk csak a 61. helyet foglalja el a táblázat szerint, ami nem felel meg annak a vélelemnek, aminek megfelelően Magyarországot „adóparadicsomnak”, vagy „pénzmosó országnak” lehetne nevezni.

Végezetül nincsen más hátra, minthogy a formulában megjelenítsük a „távolsági elrettentés” mértékét is, mely azt hivatott meghatározni, hogy az országokból kiáramló kimosandó pénzek milyen arányban osztódnak szét a 225 ország között.

A távolságot a földrajzi szélességek és hosszúságok, valamint egyszerű geometria felhasználásával lehet megbecsülni.

Ez a földrajzi távolságot mérő formula igen egyszerű megoldásnak tekinthető. Amennyiben tudományosabban és legfőképpen biztosabban akarjuk kifejezni a „kereskedelmi közelséget”, illetve azt, hogy mennyire „népszerű” egy ország a kifizérített pénzek eltárolására és újrafelhasználására, akkor még sok tényezőt is figyelembe kell vennünk. Ezek a következők: információk a kétoldalú kereskedelemre és pénzügyekre vonatkozóan, pénzügyi tranzakciókról szóló statisztikák, határon túli pénzmozgásról szóló számadatok, etnikai és nyelvi kapcsolódások az országok között. Egyúttal a korrupciós fok mérésének hatékonyabbá tétele, valamint a pénzmosás okozta konfliktus és tolerancia mérésének a továbbfejlesztése is szükségessé válik a pontosabb adatok kinyerése érdekében.

B) A modell eredményei

1. Becslések a pénzmosási áramlásokra a pénz eredete szerint

Ez a modell az országok szintjén állít elő becsléseket. Fontos hangsúlyozni, hogy a táblázat adatai azt reprezentálják, hogy egy teljesen kifejlesztett modell milyen eredményekhez vezetne. Ezeket az adatokat nem lehet kritika nélkül kezelni.

Rangsor	Származási hely	Összeg (millió dollár/év)	Százalékos arány
1	Egyesült Államok	1 320 228	46,3%
2	Olaszország	150 054	5,3%
3	Oroszország	147 187	5,2%
4	Kína	131 360	4,6%

⁴⁹ John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows

5	Németország	128 266	4,5%
6	Franciaország	124 748	4,4%
7	Románia	115 585	4,1%
8	Kanada	82 374	2,9%
9	Egyesült Királyság	68 740	2,4%
10	Hong Kong	62 856	2,2%
11	Spanyolország	56 287	2,0%
12	Tájföld	32 834	1,2%
13	Dél-Korea	21 240	0,7%
14	Mexikó	21 119	0,7%
15	Ausztria	20 231	0,7%
16	Lengyelország	19 714	0,7%
17	Fülöp-szigetek	18 867	0,7%
18	Hollandia	18 362	0,6%
19	Japán	16 975	0,6%
20	Brazília	16 786	0,6%
Összesen		2 850 470	100%

2. Becslések a pénzmosási áramlatokra a végcélok szerint

A 20 legfontosabb végcél a pénzmosás szempontjából ⁵⁰			
Rangsor	Végcél	Összeg (millió dollár/év)	Százalékos arány
1	Egyesült Államok	538 145	18,9%
2	Kajmán Szigetek	138 329	4,9%
3	Oroszország	120 493	4,2%
4	Olaszország	105 688	3,7%
5	Kína	94 726	3,3%
6	Románia	89 595	3,1%
7	Kanada	85 444	3,0%
8	Vatikán	80 596	2,8%
9	Luxembourg	78 468	2,8%
10	Franciaország	68 471	2,4%
11	Bahamák	66 398	2,3%
12	Németország	61 315	2,2%
13	Svájc	58 993	2,1%
14	Bermudák	52 887	1,9%
15	Hollandia	49 591	1,7%
16	Liechtenstein	48 949	1,7%
17	Ausztria	48 376	1,7%
18	Hong Kong	44 519	1,6%
19	Egyesült Királyság	44 478	1,6%
20	Spanyolország	35 461	1,2%

3. Becslések a pénzmosási áramlatokra cél-országok szerint

A 20 legfontosabb célország a pénzmosás szempontjából ⁵¹				
Rangsor	Származási hely	Célország	Összeg (millió dollár/év)	Százalékos arány
1	Egyesült Államok	Egyesült Államok	528 091	18,5%
2	Egyesült Államok	Kajmán Szigetek	129 755	4,6%
3	Oroszország	Oroszország	118 927	4,2%
4	Olaszország	Olaszország	94 834	3,3%
5	Kína	Kína	94 579	3,3%
6	Románia	Románia	87 845	3,1%
7	Egyesült Államok	Kanada	63 087	2,2%
8	Egyesült Államok	Bahamák	61 378	2,2%
9	Franciaország	Franciaország	57 883	2,0%
10	Olaszország	Vatikán	55 056	1,9%
11	Németország	Németország	47 202	1,7%
12	Egyesült Államok	Bermudák	46 745	1,6%

⁵⁰ John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows

⁵¹ John Walker: Modelling Global Money Laundering Flows

13	Spanyolország	Spanyolország	28 819	1,0%
14	Tajföld	Tajföld	24 953	0,9%
15	Hong Kong	Hong Kong	23 634	0,7%
16	Kanada	Kanada	21 747	0,7%
17	Egyesült Királyság	Egyesült Királyság	20 897	0,7%
18	Egyesült Államok	Luxembourg	19 514	0,7%
19	Németország	Luxembourg	18 804	0,7%
20	Hong Kong	Tajvan	18 796	0,7%

A táblázatokból világosan kitűnik a pénzmosási folyamat során kiáramló pénzek mennyisége és irányai. Ha azt vizsgáljuk, hogy melyek azok az országok, ahova túlnyomórészt a tisztításra szánt pénzek beáramlanak, akkor azt látjuk, hogy az Egyesült Államokban, a Karibi térségben és Európában keresnek mosodákat a pénzmosók. Megfordítva a kérdést, hogy mely országok azok, ahonnan inkább a kiáramlást tapasztalhatjuk, akkor azok Észak Amerika, Ázsia, Európa és Dél-Amerika. Azt is megvizsgálhatjuk, hogy, mely országok a jellemzően pénzmosó országok, azaz mely országok esetén lehet elmondani, hogy nagyobb mennyiségben áramlik be a pénz hozzájuk, mintsem kifele.

Az adatokat publikáló amerikai szakemberek szerint a fenti összegek 50%-a kábítószer kereskedelemről származik.

A pénzmosásból származó nettó jövedelmek nagyságát nagymértékben befolyásolja a pénzmosás árának (ráfordítási költségeinek) alakulása. Tapasztalatok szerint ez akár 15 és 40 százalék között is mozoghat, attól függően, hogy milyen bonyolult eljárást és milyen szakember gárdát vesznek igénybe. A pénzmosók költségeit növeli, hogy egyre gyakrabban alkalmaznak pénzügyi és számviteli szakembereket, ügyvédeket, külszolgálatot teljesítő nem ritkán befolyásos személyeket.

Más, a kérdéskörrel foglalkozó szerzők⁵² vitatják az FATF becsléseinek helyességét, valamint azt is, hogy egyedül a kábítószer-kereskedelem adataiból megállapítható lenne a pénzmosás nagysága (ráadásul úgy, hogy tetszőleges adatok felhasználásával történik a becslés), illetve, hogy a bűncselekményekből származó becsült bevétel a feketegazdaság bevételeinek figyelmen kívül hagyásával valós eredményeket produkálna a pénzmosás vonatkozásában.

C) A modell következtetései

A fentiekben leírt modell a világon végbemenő pénzmosási folyamatra ad becsléseket, illetve számítási metodikát. Ugyan vannak problémák a hiányzó vagy összehasonlíthatatlan adatok miatt, de azért ezek a szakértők tudásával és segítségével pótolhatók. A modell összehasonlításra, illetve a becslésekre koncentrál, melyek oda-vissza ellenőrizhetők. Elkerülhetetlenek a hibák néhány területen, a szegényes adatforrások, illetve a téves hipotézisek következményeként, de számos lehetőség adódik, hogy az adatokat keresztbe ellenőrizzük a modell segítségével. Például a becslések, melyek a bűnügyi szintek adatain és hipotézisein alapulnak, nem lehetnek ellentmondásban azokkal, melyek a gazdasági és pénzügyi adatokra épülnek.

Számos arány és mutatószám (például: a GNP arányában kimutatott pénzmosás, vagy a pénzmosási attraktivitási index) minden országra ki van számolva a modellen belül. Amennyiben ellentmondásba kerülnek az adatok egymással, azt jelzi, hogy szükséges egy harmadik vélemény is, tehát további kutatások elengedhetetlenek a konfliktus feloldása érdekében.

A következő területek javasoltak a további vizsgálatokra:

⁵² Dr. Petrus C. van DUYNE: PÉNZMOSÁS: tapogatózás a sötétben?

a) A bűncselekmények szintjére történő becslések azon országokban, ahol nem állnak rendelkezésre adatok és statisztikák, még hozzá demográfiai és szocio-gazdaságtani információk segítségével, melyek könnyebben elérhetők.

b) A regisztrált bűncselekmények relatív összegének becslésénél is további vizsgálódások szükségesek, bűncselekmény típusonként, ország típusonként rangsorolva (pl.: fejlettségi szint, földrajzi régiók stb.). Az összegek és a nemzeti mutatószámok közötti viszonyt is tovább szükséges vizsgálni, mint az egy főre jutó GNP és a korrupció milyensége és mértéke.

c) Szükséges még azon faktorok további vizsgálata, mely meghatározza, hogy hol lehet a bűncselekményekből származó javakat tisztára mosni (pl.: az arány, melyet a piszkos pénz keletkezési országában mosnak tisztára; a vonzódás afelé, hogy más országban történjen a pénzmosás).

Fontos lenne, hogy a világ nagy nemzetei, szervezetei, érdekeltségei felismerjék az ilyen kutatások jelentőségét és együttműködjenek ezek végrehajtásában.

John Walker módszere után egy másik becslési metódussal is ismerkedjünk meg:

Ezt az eljárást a TRANSCRIME⁵³ dolgozta ki a Trentói Egyetemen karöltve. Ennek bemutatásával csak azt kívánjuk érzékeltetni, hogy más-más módszerek alkalmazásával milyen következtetéseket lehet levonni a pénzmosás vonatkozásában.

1. Metódus és adatgyűjtés:

A pénzügyi központokat és offshore területeket először is csoportokba kell rendezni annak megfelelően, hogy milyen közelségben állnak az Európai Unió tagállamaival. Itt nemcsak a földrajzi közelséget kell érteni, hanem a politikai viszonyokat és gazdasági kapcsolatokat is.

Ennek megfelelően a következő csoportokról beszélhetünk:

a) 0. számú csoport: az Európai Unió tagállamai (továbbiakban: 0. csop.)⁵⁴

b) 1. számú csoport⁵⁵: az európai pénzügyi központok és offshore területek (1. csop.)

c) 2. számú csoport⁵⁶: az átalakulóban lévő gazdaságok (2. csop.)

d) 3. számú csoport⁵⁷: a nem európai offshore területek (3. csop.)

Az első csoportba tartozó országok ugyan nem tagjai az Európai Uniónak, de szoros kapcsolatban állnak azokkal, mind földrajzi, mind politikai-gazdasági szempontból. Éppen ezért, ezekben az országokban elvileg könnyebben lehetne érvényesíteni a hatékony pénzmosás elleni küzdelmet.

A második csoportba tartozó országok főleg a Balkán térség államai, valamint a volt szovjet fennhatóság alá tartozott területek.

A kutatás a következő kérdésekre koncentrált:

a) a pénzügyi központokba és az offshore területekre beszivárgó szervezett bűnözés elemzése

b) a törvénykezés, az adminisztratív ellenőrzés és a nemzetközi együttműködés összehasonlító elemzése

c) az irányadó szabályok eltéréseinek harmonizációja az EU pénzügyi központjai és a nem tagállamok között; a nemzetközi együttműködés problémáinak orvoslása, az egységes politikának a tervezése annak érdekében, hogy megelőzzék e területeket illegális tevékenységek által történő kihasználását.

⁵³ Joint Research Centre on Transnational Crime

⁵⁴ A módszer kidolgozása óta több lépcsőben is bővült az EU, tehát az államok csoport beosztása nem a jelenlegi helyzetet tükrözi, azonban a módszer bemutatása kapcsán az eredeti felosztást tüntetjük fel.

⁵⁵ Andorra, a brit tengeren túli területek, Gibraltár, Csatorna Szigetek, Ciprus, Man Szigetek, Liechtenstein, Málta, a Karibi térség, Monaco, San Marino, Svájc.

⁵⁶ Albánia, Bulgária, Csehország, a Balti államok, Magyarország, Moldva, Lengyelország, Oroszország, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

⁵⁷ Bahamák, Barbados, Jamaica, Puerto Rico, Cook Szigetek, Hong Kong, Macao, Malajzia, Nauru, Fülöp Szigetek, Seychelle, Szingapúr, Vanuatu.

Az *a)* és *b)* kérdésekre gyűjtött adatok *elsődleges* forrásai a következők:

– A kiküldött kérdőívekre adott válaszok, melyeket az Interpol segítségével juttattak el a megkérdezett országokba. Harmincöt kérdőívet küldtek ki, amelyből mindössze huszonegy került vissza megválaszoltan (köztük Magyarországé). Némely állam nem jutott hozzá a kérdőívekhez, mivel nem rendelkeznek Interpol irodával.

– Fontos információforrást jelentett a kutatás során az államok reakciója a kiküldött ország-értékelésekre, melyet minden állam megkapott. Csupán tizennyolc állam reagált a kiküldött anyagra.

– A TRANSCRIME kérdőívére adott válaszok, melyek a törvényi szabályozásokat vizsgálják az érintett területeken.

Az *a)* és *b)* kérdésekre gyűjtött adatok *másodlagos* forrásai a következők:

– „fehér irodalom”, azaz kutatási eredmények, tudományos újságok és szakfolyóiratok.

– rendőrségi adatok.

– sajtó hírek.

A *c)* kérdésre gyűjtött adatok forrásai a következők:

– A kutató egységek által megvitattott ajánlások általános kerete.

– Az *a)* és *b)* kérdésekre adott válaszok beépítésre kerültek az ország-értékelésekbe. Ennek segítségével láthatóvá válnak a szabályozásban fellelhető aszimmetriák a különböző területek között.

– Miután az aszimmetria számszerűsítése megtörtént, kutatás figyelembe vett számos esettanulmányt, melyekben ez az aszimmetria került előtérbe.

– A keretmunka során az ajánlásokat továbbfejlesztették.

A következőkből áll:

– problémák a szabályozás aszimmetriája következtében;

– okok és háttér;

– törekvések;

– a három akció;

– a törvényhatóságok csoportjai, melyeknek az ajánlások címezve lettek;

– az eljárás, mely szerint az EU intézményeknek implementálni szükséges ezeket;

– az ajánlások teljes szövege.

2. Eredmények

Az elemzés ezen részében az országok értékelésének elvégzése érdekében kiküldött kérdőívek feldolgozására kerül sor. Mint azt a későbbiekben látni fogjuk, különböző szabályozási területeket érintenek a kérdések, melyekre csupán igennel, vagy nemmel kellett válaszolni.

a) A bűnügyi törvénykezés

A megválaszolandó kérdések:

1. A pénzmosás büntetendő cselekmény-e az ország törvénykezése szerint?

2. Létezik-e az országban egy, a bűncselekményeket tartalmazó lista, mely büntettként definiálja a pénzmosást?

3. A pénzmosás bűncselekményként történő kihirdetése minden súlyos bűntényt tartalmaz?

4. A pénzmosás bűncselekményként történő kihirdetése minden bűntényt tartalmaz?

5. Létezik-e intézkedés a pénzmosás bűncselekményével kapcsolatosan szerzett javak elkobzására?

6. Létezik az államban pénzmosás elleni nyomozó testület, illetve speciális eszköz, mint például elektronikus figyelőrendszer, titkos műveletek?

b) Adminisztratív szabályozás

A megválaszolandó kérdések:

1. Létezik-e pénzmosás elleni törvényi szabályozás az országban?

2. Érinti a bankokat is a pénzmosás elleni törvénykezés?
3. Más pénzügyi intézmények is érintettek a pénzmosás elleni törvénykezésben?
4. A nem pénzügyi intézményekre is kiterjed a pénzmosás elleni törvénykezés?
5. Van-e egyéb gyakorlat pénzügyi műveletek végrehajtására, mely a pénzmosás elleni törvénykezés hatálya alá esik?
6. Létezik-e azonosítási követelmény az intézmények esetében, mely szintén a pénzmosási törvénykezésben benn foglaltatik?
7. Létezik-e jelentési rendszer a gyanús tranzakciókkal kapcsolatosan?
8. Létezik-e egy központi hatóság, mely a gyanús tranzakciókról szóló jelentéseket összegyűjti?
9. Van-e a bankok és egyéb pénzügyi intézmények, valamint a rendőrség között együttműködés?

c) Banki törvénykezés

A megválaszolandó kérdések:

1. Létezik-e tiltás arra vonatkozóan, hogy bankszámlát lehessen nyitni személyazonosság igazolása nélkül?
2. Létezik-e banktitoktartási kötelelem bűnügyi vizsgálat során?

d) Társasági törvénykezés

A megválaszolandó kérdések:

1. Korlátolt felelősségű társaság alapításához megállapítottak egy minimum ezer Euro-s tőkeigényt?
2. Van-e tilalom arra nézve, hogy jogi személyiségek is lehetnek korlátolt felelősségű társaságok igazgatói.
3. Létezik-e regisztrált hivatal a korlátolt felelősségű társaságoknak?
4. Létezik-e éves szintű audit – legalább belső szinten – a korlátolt felelősségű társaságoknál?
5. Létezik-e a korlátolt felelősségű társaságoknál lista a tulajdonosokról?

e) Nemzetközi együttműködés

A megválaszolandó kérdések:

1. Van-e a külföldiekre vonatkozó kiadatási intézkedés, amennyiben pénzmosás bűncselekménye áll fent?
2. Létezik-e együttműködés külföldi nyomozóhatóságok nyomozásában, pénzmosási ügyletekkel kapcsolatosan?
3. Létezik-e intézkedés, mely a hatóságoknak, vagy a pénzmosás elleni hatóságnak lehetővé teszi, hogy válaszoljanak külföldi országok adatkérelmeire?
4. Van-e arra intézkedés, hogy a pénzmosásból származó, elkobzott javak elosztásra kerüljenek?
5. Az 1988-as Egyesült Nemzetek Konvenciója ratifikálva van az ország törvénykezésében?

3. A szabályozási aszimmetria becslésére szolgáló mutatók, standardok és kritériumok:

Ebben a fejezetben a feltételezés felállításával kapcsolatosan összegyűjtött adatok segítségével egy modell készül, mely következtetéseket von le, felhasználva azokat a későbbiekben az ajánlásokhoz.

Az eredeti feltevés, az EU pénzügyi rendszerének védelme a szervezett bűnözéssel kiaknázott offshore területekkel kapcsolatosan az volt, hogy nagymértékben függ a bűnüldözés, adminisztratív, kereskedelmi, banki, nemzetközi együttműködés szabályozásának aszimmetriájától. A modell szándéka, hogy ezeket az aránytalanságokat felfedje, valamint számszerűsítse annak érdekében, hogy a problémát képesek legyünk felismerni, valamint kezelni.

Az elemzés a következőkben leírt lépésekből áll:

a) A szabályozás definíciója, a mutatók azonosítása

Öt standard, illetve irányadó szabály definiálásával, amennyiben azt el is fogadják, biztosítani lehetne, hogy az országok azt optimálisan építsék be a pénzügyi rendszerükbe, illetve, hogy védjék a gazdaságot a szervezett bűnözés minél mélyebbre történő behatolásától:

- a bűnügyi törvénykezés folyamatának irányadó szabálya
- az adminisztratív szabályozás irányadó szabályozása
- a nemzetközi együttműködés irányadó szabályozása.
- a pénzügyi törvénykezés irányadó szabályozása
- a társasági törvénykezés irányadó szabályozása

Jelen helyzetbe az irányadó szabályozás, vagy más néven a standardok nem más jelentenek, mint a „szabályozás optimális szintjét”, a jogalkotás minden egyes területére vonatkozóan. Ezeket a standardokat ún. indikátorokkal, illetve mutatókkal lehet jellemezni, amelyeket a fontosságuk szerint súlyokkal szükséges ellátni. Ezt követően az előző fejezetben feltett kérdésekkel kell még összhangba hozni az elemzést. Az „optimális szint” akkor érhető el valamennyi terület szabályozásában, amennyiben a mutatókra feltett kérdésekre a válaszok igenlőek.

b) A 0, 1, 2, 3-as csoportok, a szabályozási területek standardjaitól való eltérésének számszerűsítése

Második lépésként feltételezzük, hogy a már korábban definiált különböző ország csoportok az irányadó szabályozásoktól különböző szintű eltéréseket mutatnak. Egy 0 és 1 közé eső számmal lehet számszerűsíteni az eltéréseket csoportonként. Tehát a 0 érték a mutatókhoz való alkalmazkodás hiányát jelöli, míg az 1-es érték a standardok teljes átvételét jelenti. Ezek után csoportonként és területenként kerülnek összesítésre az adatok, amelyeknek az átlagtól vett eltérésüket vizsgálják meg.

	A bűnügyi törvénykezés irányadó szabályozása	Adminisztratív Irányadó szabályozás	Pénzügyi irányadó szabályozás	Társasági irányadó szabályozás	Nemzetközi együttműködés irányadó szabályozása
0. csoport	0,07	0,02	0,04	0,22	0,02
1. csoport	0,14	0,10	0,18	0,46	0,26
2. csoport	0,15	0,28	0,28	0,30	0,26
3. csoport	0,42	0,41	n.a.	0,47	0,47

Következtetések:

– Láthatóan a 0. csoportba tartozó EU tagországok – a társasági törvénykezés kivételével – esnek a legközelebb az irányadó szabályozásokhoz.

– Az 1. csoport ugyan a bűnügyi és adminisztratív szabályozásában nem tér el szembetűnően az átlagtól, azonban a pénzügyi és társasági törvénykezési szabályaiban, illetve a nemzetközi együttműködésben számottevő az eltérés.

– A 2. csoport egy átlagos eltérést mutat az irányadó szabályoktól. Mindazonáltal a pénzügyi és társasági törvénykezésben, illetve az adminisztratív szabályozásban komolyabb gondokkal kell számolni.

– A 3. csoportba tartozó országok adatai mutatják a legnagyobb eltérést a standardtól. A pénzügyi szabályozás adatai ugyan ennél a területnél nem voltak elérhetőek, viszont az összes többi indikátornál magasán a legnagyobb eltéréseket mutatja.

– Összességében megállapíthatjuk, hogy a társasági törvénykezés tér el legmarkánsabban az összes területen az irányadó szabályoktól, beleértve az EU-t reprezentáló 0. csoportot is. Ugyanakkor a következő legproblémásabb terület a nemzetközi együttműködés szabályozása.

c) A csoportok eltérései az európai integrációs szinttől

Ez a harmadik szintje az elemzésnek, amelyben az 1, 2, 3-as csoportok összehasonlítása történik a 0. csoporttal szemben. Az eredmények csoportok közötti eltérése mutatja a szabályozási aszimmetria eltérését. Mindez azért fontos, mert minél jobban eltérnek ezen országok szabályozásai a szigorúbb megkívánt szinttől, annál kevesebb az esély a pénzmosás elleni hatékony nemzetközi összefogás lehetőségére.

	A bűnügyi törvénykezés irányadó szabályozása	Adminisztratív irányadó szabályozás	Pénzügyi irányadó szabályozás	Társasági irányadó szabályozás	Nemzetközi együttműködés irányadó szabályozása
1. csoport	0,07	0,08	0,14	0,25	0,24
2. csoport	0,08	0,26	0,24	0,28	0,24
3. csoport	0,36	0,39	n.a.	0,26	0,46

Következtetések:

– Az 1. csoportba tartozó országok adatainak eltérése az Európai Unió csoportjától igen sajnálatos. A pénzügyi és társasági szabályozásokban, valamint a nemzetközi együttműködésben komoly gondokat észlelhetünk.

– A 2. csoportba tartozó országok adatai közül az adminisztrációs és pénzügyi szabályozás tűnik a gyenge pontnak a nemzetközi együttműködéssel egyetemben.

– A 3. csoport a leginkább gondokat okozó ország-csoport. Mindegyik mutatót tekintve magasban vezet a kívánt EU szinttől való eltérésben.

– Összességében nézve a kérdést megállapíthatjuk, hogy a nemzetközi együttműködésben, a társasági törvényekben, valamint az adminisztratív szabályozásban lelhetők fel a legnagyobb gondok.

d) Általános következtetések

Ezen adatok annak kapcsán jöttek létre, hogy kimutassák az érintett országok szabályozási szintjeinek eltérését az integrációs standardtól. Amennyiben a hibákból, illetve a hiányosságokból le lesznek vonva a következtetések, úgy a pénzügyi rendszer erősödne meg azáltal, hogy kevesebb felületet ad a szervezett bűnözésnek, köztük is leginkább a globális pénzmosásnak.

Milyen következményekkel lehet tehát ezek után számolni?

Az offshore és onshore közötti különbség mára már sokat veszített a hagyományos jelentéséből, ha úgy nézzük e két dolgot, mint az átláthatatlanság és az átlátszóság ellentéte. A tőke megszerzése érdekében folyó versenyben számos kedvezőbbnél kedvezőbb feltételekkel jelentek meg a pénzügyi központok a piacon. Ennek az lett a következménye, hogy számos ország szigorított a bűnügyi szabályozásában, valamint szorgalmazta a nemzetközi együttműködés fejlesztését, mint ahogy az 1. és 2. csoportba tartozó országok esetében történt. Más országok, lásd a 3. csoportba tartozókat, nem tartották a fejlesztést fontosnak, megtartották az igen enyhe szabályozási rendszereiket, és továbbra sem hajlandóak a nemzetközi együttműködés magasabb fokára.

Az offshore üzletág iránti igény egyre nagyobb, köszönhetően a gazdasági társaságok adózásának egyre szigorúbbá válásának, valamint másrésztől a szervezett bűnözésből származó javak növekedésének. Ezek a területek már a globalizált piac részei, ahol a vállalatok az adók tervezését, és ezzel együtt csökkentésüket végzik. Ezen pénzügyi eszközök iránt megnövekedett kereslet egy irányvonalat, trendet alakított ki, ahol már nem azon van a hangsúly, hogy offshore, vagy onshore-ról van-e szó, hanem a szabályozások különböző szintjein, melyek nyíltan kerülnek felajánlásra a nemzetközi pénzügyi piacokon. Ebben az állapotban már hasztalan lenne moralizálni a pénzügyi területek között kialakult versenyről. Be kell látni a nemzetközi közösségnek, hogy például az adók tervezése milyen örült versenyt alakíthat ki a nemzetközi szinten, mert mindenki arra fog törekedni, hogy hogyan kerülje el a fizetését.

Ez magában hordozza a bűnözés soha nem látott mértékének elterjedését is. Minél nagyobb lesz a verseny, annál inkább nagyobb a rizikója a bűnözés megnövekedésének. E kutatás eredményeképpen világossá vált, hogy amíg az onshore és offshore területek a tőkékért versengenek, addig azok az országok, melyek az Európai Unióhoz való csatlakozáson fáradoznak, sokkal szigorúbb intézkedéseket vezettek be például a pénzmosás megakadályozása érdekében. Kiviláglik az EU-nak, mint regionális intézményrendszernek a pozitív szerep abban, hogy képes befolyásolni, illetve jó irányba terelni az országokat.

Végezetül a modell eredményeit, valóságtartalmát vizsgálva érdekes lehet össze vetni a különböző országokban és médiákban megjelent pénzmosással kapcsolatos híreket a modell odavágó megállapításaival, becsléseivel:

Újságcikk	A modell eredményei
„Illegális szürke-gazdaság Csehországban, a GDP 10 százalékában” (Hospodáské Noviny, 1998. 04. 02.)	A modell becslései szerint ez az érték 14,8 százalék.
„30 milliárd USD illegális drog áramlik évente Amerikába, Mexikóból.” (Chicago Tribune, 1998. 03. 25.)	A modell becslései szerint 26 milliárd dollárt mosnak a mexikóiak.
„Több mint 2 milliárd USD-t mosnak tisztára Lengyelországban.” (Lengyel Nemzeti Bank, 1998. 04. 15.)	A modell becslései alapján évi 3 milliárd dollár kerül Lengyelországban kimosásra.
„A gyanús üzletek arány Oroszországban 25–50 százalék közé tehető” (TASS, 1998. 03. 17.)	A modell számításai szerint évente a GDP 15 százaléka kerül pénzmosásra.
„Az orosz Belügy- és Gazdasági Minisztériuma szerint az elmúlt öt évben Oroszországból mintegy 50–250 milliárd dollár került illegális módon nyugati bankokba.” (Interfax News Agency, 1999. 04. 23.)	A modell becslései szerint évente csupán 28 milliárd dollár vándorol Oroszországból Nyugatra, tehát öt évre nézve ez 140 milliárd dollár.
„Svájc évente 500 milliárd dollár pénz kimosásában érintett” (Svájci Pénzügyminisztérium, 1998. 03. 26.)	A modell számításai alapján ez mindössze 59 milliárd dollár összegre tehető.
„Az Egyesült Királyság fekete gazdasága a GDP 7–13 százaléka közötti nagyságrendre tehető.” (Sunday Telegraph, 1998. 03. 29)	A modell az összes pénzmosást, ami ott történik, 7,4 százalékra teszi.
„Belorussziában a pénzmosás a GDP-jük 30 százalékát teszi ki.” (Európai Humán Egyetem, 1998.10.20.)	A modell ezzel szemben 22,2 százalékot becsül a GDP arányában.
„Tiltott javak Kanadában 5–17 milliárd dollár értékben keletkeznek és kerülnek pénzmosásra évente.” (Canadian Solicitor General, 1998. 09.)	A modell szerint 22 milliárd dollár keletkezik és mosódik tisztára Kanadában évente, de az is igaz, hogy emellett 63 milliárd dollár kerül át az USA-ból ide, szintén pénzmosás céljából
„Megközelítőleg 2,7 milliárd dollár kerül kimosásra évente Kolumbiában.” (BBC Monitoring Service, Latin America, 1998. 10. 25.)	A modell becslései alapján évente 2,1 milliárd dollár kerül a pénzmosodákba Kolumbiából.
„A tiltott drog-kereskedelem évi 48 milliárd dollár profitot termel, melyet a pénzmosás segítségével próbálnak visszajuttatni a gazdaságba.” (Reuters, 1999. 04. 16.)	A modell mindössze 34,6 milliárd dollárt becsül az Egyesült Államokban keletkezett, illegális drogkereskedelemből származó jövedelemként.

VI. A pénzmosás gazdasági hatásai

Az illegális jövedelem gazdaságba történő beillesztése olyan lehetőségeket nyújt az elkövetőknek, amelyek megalapozhatják újabb bűncselekmények elkövetését és jelentős befolyásra tehetnek szert a gazdasági és politikai szférában.

Az első negatív hatás már a pénzmosás folyamata során jelentkezik, ugyanis a pénzpiac intézményei – többnyire tudtuk nélkül – részt vehetnek a műveletben. Ha a cselekményt nem is szándékosan, hanem csak gondatlanságból segítik, akkor is romboló hatással lehet a közélet pénzintézetekbe vetett bizalmára. Azt a benyomást kelthetik ugyanis ügyfeleik körében, hogy bizalomra és gondosságra épülő tevékenységüket nem tudják megfelelő szakértelemmel ellátni. Abban az esetben, ha tudatosan válnak a bűncselekmény résztvevőivé, az a pénzügyi szféra erkölceit kérdőjelezi meg. Mindkét esetben számítania kell az adott pénzintézetnek ügyfelei elvesztésére, ugyanis a bizalmat nehéz visszaépíteni, ha sérül vagy megszűnik.

Amennyiben az illegális eredetű pénzösszegeket a bűnözők bármilyen módon legálisnak tűnő vállalkozásokban helyezik el, azok könnyen jutnak tőkéhez a terjeszkedésükhöz, nagy anyagi bázissal rendelkeznek beruházásaikhoz. Mődjük van a fenti vállalkozásoknak áruik és szolgáltatásaik dömpingáron történő kínálására, valamint az ezek előállításához szükséges források magasabb áron történő beszerzésére, hiszen a negatív árrés a pótlólagos fekete tőke bevonása miatt számukra nem befolyásoló szempont. Az adott piaci szegmens keresleti és kínálati árait, valamint egyensúlyát nagymértékben veszélyeztetik. Így versenytársaik és a normál üzletmenetű vállalkozások hátrányba kerülnek velük szemben. Ezt a gondolatot továbbvezetve előfordulhat, hogy a valóban kizárólag legális tevékenységet végző vállalkozások törvénybe ütköző cselekedetek végrehajtására kényszerülnek életben maradásuk érdekében.

Mindezekon kívül a gazdaságba beáramló piszkos pénzek lehetőséget adnak a szervezett bűnözésnek arra, hogy korrupciós és más jellegű bűncselekmények révén beépüljön a társadalmi és politikai élet legfelsőbb rétegeibe, valamint hatással legyen a törvényhozó és a végrehajtó hatalomra. Ezzel akár közvetett államirányításra is szert tehetnek, veszélybe sodorva az adott társadalom erkölceit, nemzetközi megbecsülését és együttműködéseit.⁵⁸

A pénzmosás makrogazdasági hatásai

A bűnözés elterjedése nem csak erkölcsi hatásait mutatja ki a társadalomban, hanem jelentősen megmutatkozik az adott ország gazdaságában is. A pénzmosás különösen erősen befolyásolja a gazdaságot, sőt a mai nagyságrendeket tekintve elmondhatjuk, hogy óriási károkat okoz.

Ténylegesen milyen makrogazdasági hatásokról beszélhetünk:

– *A pénz keresletében bekövetkező változások:* felmérések azt mutatták ki, hogy a bűnözés 10%-os növekedése hatásaként a pénzkereslet 6%-al csökken⁵⁹.

– *Az árfolyamok és kamatok ingadozása:* a piszkos pénzek, sokszor országhatárokat átlépve tisztulnak meg, mely mozgásokat képtelenség figyelembe venni a makrogazdasági statisztikák készítése során. Ezért nem tud a gazdaságpolitika sem hatékonyan működni, következéseképpen sokszor nem reális árfolyamok, illetve kamatok alakulnak ki.

⁵⁸ Olaszországban a szervezett bűnözés csoportjai ma már több pénzt keresnek a legális gazdaságban, mivel céljukat elérve a gazdaság domináns szereplőivé váltak. Legális tevékenységük alapja azonban bűncselekményekből származik. Különösen veszélyeztetett területnek számít az ingatlanpiac, a privatizáció, valamint a bank- és pénzügyi szektor.

⁵⁹ Quirk, Peter J.: Money laundering: Muddying the Macro-economic, Finance and Development. 1997.

– *Növekszik a pénzügyi intézmények iránti bizalmatlanság*, számtalan esetben fordult már elő, hogy egy-egy pénzmosási ügybe keveredett bank prudens viselkedése kérdőjeleződött meg. Bár a bank sokszor vétlen az ügyletben, vagy legalábbis nem szándékosan keveredik bele az illegális tevékenységbe, mégis, ha kiderül, hogy felhasználták a bűnözők bűnös javaik fehéritésére, akkor az a bank elveszti megbízhatóságát és így a befektetők, ügyfelek bizalmát. Könnyű belátni, hogy ez végzetes következményekkel jár egy bizalomra épülő pénzügyi intézményre nézve.

Abban a nemzetközi gyakorlat egységes és talán egyfajta nemzetközi alapelvként említhetjük, hogy:

– a bankok és egyéb vállalkozások általánosságban, szántszándékkal nem fognak a bűncselekmények hozamaival üzletelni

– az üzleti élet lépéseket fog tenni alvilági ügyfeleik, és azok pénzforrásainak azonosítása érdekében

– amennyiben pénzmosás vagy bármely más bűncselekmény (elsősorban szervezett bűnözés) gyanúja merül fel, azt jelenteni fogják az illetékes hatóságoknak

Minden egyes alkalommal, amikor a pénzmosó sikeresen végrehajtja az illegálisan szerzett jövedelem legálissá tételét, akkor a bankok áldozatokká válnak, mivel egy bűncselekmény részesei lesznek.

Hangsúlyozni kell, hogy nem elsősorban a bankok, pénzügyintézetek tevékenysége, vagyis a pénzmosás az elítélendő, hanem ennek a pénznek az eredete, megszerzésének körülményei. Ugyanakkor a pénzügyintézetek, bankok számára a pénzmosási folyamat kedvező lehet, hiszen a különböző tranzakciók jutalékából bevételhez jut.

A Föld országaiban sokszor válik a bankrendszer a maffiák szövevényes, országokat behálózó törvényellenes tevékenységének gyanútlan kiszolgálójává.

Hatásos pénzmosás elleni rendelkezések, eljárások lényegesen megnehezítik a bűnözők számára, hogy a „piszkos” pénzeiket – elhelyezzék. Mivel a bűnelkövetők nagymértékben függnek a bankrendszer nyújtotta szolgáltatásoktól és mindenképpen be akarják juttatni jövedelmeiket, hogy ezáltal legitim eszközökhöz jussanak, ezért a bankokra óriási feladat hárul a pénzmosás elleni küzdelemben.

– *Az adóelkerülés következményei:* pénzt nemcsak az mos, aki illegális tevékenységből él meg. Sokszor azért kerül erre sor, mert el akarják ezzel kerülni az adófizetést. De ha az illegális pénzjövedelemről beszélünk, akkor is ugyanez az igazság, hiszen a pénzeket legtöbbször adóparadicsomokba érkeztetik, ahol egyáltalán nem, vagy csak igen csekély mértékben kell adózni. Tény, hogy az államok jelentős bevételtől esnek el az adófizetés kijátszása miatt.

Az adóelkerülésről még napjainkban is késhegyre menő vitákat folytatnak az ebben érintett országok, legyenek akár haszonélvezői, akár kárvallottjai a folyamatnak. A közelmúltban éppen Németország, valamint Franciaország fontolgatott és kezdeményezett lépéseket az adóelkerülési céllal külföldre – elsősorban Luxemburgba és Svájcba – menekített pénzek visszaszerzésére, illetve a befogadó államok elleni közös Európai Uniói fellépésre. (Magyarországon is találkozhattunk hasonló ötletekkel, amikor a külföldről hazahozott vagyon egyszeri, kedvező adóztatása fejében, legálissá tehető a pénz.)

Azt mondhatjuk, hogy az adófizetés elkerülése, vagy a kedvezőbb adózási szabályok igénybevétele, a bevételek-kiadások optimalizálása nem valósít meg pénzmosást, hiszen alapja legális jövedelem, amit a nemzetközi gazdasági életben meglévő különböző szabályozók kihasználásával külföldön fektet be valaki a számára kedvezőbb adózási feltételek érvényesítése érdekében. Más kérdés, ha a kérdéses pénzösszeg adócsalásból származik, tehát köthető valamilyen bűncselekményhez, azaz már a jövedelem keletkezése is bűncselekményt valósít meg.

Ugyanakkor jelentős összegek vándorolnak ki ilyen formában az anyaországból, így érthető, hogy az érintettek mindent megtesznek a hazai gazdaságba való visszaáramoltatása érdekében, illetve a további kiáramlás megakadályozása érdekében.

Ami miatt talán mégis a pénzmosás kérdéskörében kell erről a problémáról is beszélnünk, az az, hogy mindkét tevékenységhez ugyanazokat a csatornákat és módszereket használják (láttuk ezt már a hőskorban Meyer Lansky-nál is), tehát megismerve ezeket két legyet üthetünk egy csapásra.

– *A javak elosztásában bíró befolyás:* a kimosott pénzeket inkább alacsonyabb minőségű befektetésekbe helyezik, ami végeredményben a makrogazdasági növekedés lassulásához vezet.

– *A fiskális politika és gazdasági programok befolyásolása:* a pénzmosás mérhetőségének nehézségei miatt veszélybe kerülnek a hatékony gazdasági programok és az államok fiskális politikája. A fent említett tanulmányban azt is kimutatták, hogy a fejlett országokban összefüggés van a gazdasági növekedés ütemének csökkenése és a pénzmosási tevékenység kiterjedése között.

A pénzmosás mikro-ökonómiai hatása

A magánszektor van a pénzmosás mikro-ökonómiai hatásainak leginkább kitéve. A pénzmosás integráció szakaszában a pénzmosók gyakran „kagyló cégeket”⁶⁰ hoznak létre, ahol a büntényből származó jövedelem keveredik a legitim javakkal, titkolandó a bűnös pénz eredetét. Ezek a kagyló társaságok számos illegális forrással állnak kapcsolatban. Ez lehetővé teszi ezeknek társaságoknak, hogy a termelési költségeket és eladási költségeket ezekkel a piszkos pénzekkel támogassák. Ezzel gyakorlatilag „aláígérnek” a piacon uralkodó egyensúlyi áraknak. A kagyló cégek képesek egy árut olyan áron forgalomba hozni, hogy az a gyártó árai alatt maradjon.

Ez természetesen egy tisztességtelen piaci előnyhöz juttatja a pénzmosásból támogatott vállalkozásokat. Legrosszabb esetben számos üzlet szorul ki a piaci versenyből, minek következménye a tömeges leépítések, rezsiköltség csökkentések és a vállalatok tönkremenése.

Továbbá a bűnös vállalkozások menedzsment gyakorlata messze eltér a hagyományosnak mondható gyakorlatoktól, melyek elősegítik a negatív makrogazdasági hatások erősödését.

Ugyanakkor a pénzmosás ellenes szabályok alkalmazása minden vevőre nézve hátrányos lehet, nem képes csak a tisztességtelen vagy gyanús ügyfelek, tranzakciók teljes körű kiszűrésére.⁶¹

Természetesen ezeket a szabályokat a pénzmosók is felismerték és folyamatosan újabb és újabb megoldásokat, lehetőségeket keresnek illegális jövedelmük tisztára mosására. Ilyen lehetőségként, új területként említhetjük az alábbiakat:

- saját bank alapítása és működtetése
- brókerek
- biztosítók
- ingatlan-beruházások
- nemesfém-kereskedők
- régiség kereskedők
- autókereskedők
- látszólag tiszteletreméltó kereskedelmi vállalatok, amelyek a felszínen nem állnak semmilyen kapcsolatban a gyanús pénzügyek világával, de kifejezetten azért hozzák létre és működtetik őket, hogy pénzt mossanak

⁶⁰ Shell companies.

⁶¹ Peter Lilley: Piszkos ügyletek

Olyan megoldásokkal találkozunk tehát, amik teljesen ismeretlenek voltak a kezdetekben, amikor a „böröndben beviszem és befizetem bankszámlára” típusú ügyletek voltak többségben.

Az új pénzmosási szokásokhoz kapcsolódva új pénzmosási szabályokat is megfogalmazhatunk:

– minél hitelesebbnek és valósabbnak látszó tranzakciók leplezzék a tevékenységet

Ha a szervezett bűnözői csoport megfelelő mennyiségű pénzzel rendelkezik, megfelelő időt és energiát fektet az ügyletek leplezésébe, látszólagos háttérének megteremtésére megfelelő szakemberek igénybevételevel, szinte lehetetlen a bűncselekmény leleplezése. Elég, ha itt csak arra gondolunk, hogy a magyar bírói gyakorlatban mekkora – az ítéletben is megjelenő – különbségek voltak-vannak ugyanannak a gazdasági eseménynek a megítélésében; hogy még a legnevesebb szakértők is képesek egymásnak teljesen ellentmondó véleményt adni ugyanarról a gazdasági tevékenységről, eseményről.

– legyen benne egy jó hírnevű pénzügyi központ vagy gazdasági társaság

Amennyiben pénzmosóként sikerült a pénzüket átfuttatni valamelyik jó hírű és köztisztelőnek örvendő pénzügyi központon, bankon vagy gazdasági társaságon már félig nyert ügyünk van. A nemzetközi gazdasági élet erkölcsi normái szerint ez a tény sokszor önmagában is elég lehet arra, hogy bizalommal tekintsenek a pénzmosóra, ne kérdőjelezzék meg az általa bonyolított ügyleteket. És éppen ez, a már korábban is említett bizalomnak a megsértése, sérülése jelent az egyes pénzmosós eseteken is túlmutató kockázatot a pénzügyi rendszer számára.

– új megoldások, lehetőségek, piacok folyamatos keresése

Mint láthattuk mind a pénzmosók, mint az ellene küzdő szervezetek folyamatosan keresik az újabb lehetőségeket vagy éppen próbálják ezeket megszüntetni. Legyenek ezek újabb területek, adóparadicsomok, offshore központok, vagy újabb gazdasági ágazatok, ahol kiszámítható kockázattal folytatható a pénzmosás.

– globalizáció kihasználása: minél több ország, minél több jogrendszer

Mint azt már Lanskynál láttuk a pénzmosók nagyon hamar felismerték, hogy a külföldi tevékenység milyen előnyökkel jár a számukra, hiszen amíg a szervezett bűnözés nem foglalkozik az államhatárokkal, addig bizony a bűnözők közötti együttműködés még mindig nehézkes és lassú. És ha esetleg még az is felmerül bennünk, hogy egy jól működő szervezett bűnöző csoportnak hamis dokumentumokat szerezni sem jelenthet problémát, már kezdetünk is elkezdhetünk.

– ne legyen egy ország, különböző bankjaiban a pénz, több ország, több bank, különböző befektetések

Kicsit az előző ponthoz kapcsolódva, egy újabb szemponttal gazdagíthatjuk a képet: a pénzmosó szempontjából természetesen – amellet, hogy kénytelen a veszteségeket elviselni – fontos, hogy azért ezeket elviselhető korlátok között tartsa, a felmerülő problémák, esetleges lefoglalások, elkobzások esetén pénzének csak egy kis részét veszítse el. Ugyanakkor a fentiekből következően a felderítést is jelentősen megnehezíti ezáltal.

VII. Az offshore réme: adóelkerülés vagy pénzmosás?

A pénzmosás témakörében megkerülhetetlen, hogy szóljunk pár szót a pénzmosás jellemző környezetéről, az offshore-ról.

Az adóztatás megjelenésével egyidejűleg létrejöttek azok a technikák is, amelyek az adó csökkentését, kikerülését szolgálták. A cél, hogy az emberek elkerüljék az egyes országok szigorú törvényeit, és így adótörvényeit is, és kihasználják a rugalmasabb, engedékenyebb törvényeket, egyidős az adózás történetével.

Már az athéni kereskedők is a szomszédos szigetekre szállították az import árukat, és onnan hordták, csempészték be a városba, mivel Athénban 2%-os adót, illetve vámot vetettek ki minden importra és exportra. Ezek a szigetek nevezhetők tehát az első adóparadicsomoknak.

A XIII–XIV. században London városa széleskörű adómentességet biztosított a Hanza-városok kereskedőinek, ezzel segítve elő a város felvirágoztatását. A XV. századtól a flamandok is megszüntették a korlátozásokat, és ennek hatására áttevődött a kereskedelmi központ a flamand, belga területekre. A magas hazai adók, vámok helyett a brit kereskedők a mai Belgium területén folytatták tevékenységüket. A XVI–XVII. században a holland fejlődés fontos motorja volt a korlátozások feloldása. A Karib-tengeri brit koronagyarmatok fejlődését pedig az segítette elő, hogy egy, a brit kormány által felkért bizottság javasolta, hogy offshore lehetőséget biztosítsanak a koronagyarmatoknak, így is csökkentve azok támogatási igényét.

Az offshore bankszakma kialakulásában nagy szerepe volt a Szovjetunió létrejöttének. A fiatal állam félt attól, hogy az Amerikai Egyesült Államok az ott lévő orosz letéteket, javakat lefoglalja, ezért Londonba telepítette át azokat. Ezek elsősorban dollárletéteket jelentettek. Ekkor alakultak ki azok a szabályok, amelyek lehetővé tették, hogy egy országban a különböző bankok és letétkezelők más szabályok alapján működjenek, mint a többiek. A Szovjetunió ugyanis garanciát kért, hogy ezeket a letéteket az angol állam nem adóztathatja meg, és nem kobozza el. A londoni City egyébként is nagyfokú önállósággal bírt, és mint a pénzügyi világ akkori központja, lehetővé tette különböző pénzügyi tranzakcióknak az egész világon való lebonyolítását.

Az adóparadicsomok virágzása a második világháború utáni időszakban kezdődött el, amelyet különösen két folyamat indukált. Egyrészt a globalizáció, amely a termelőtevékenység és szolgáltatások folyamatos térbeli át- és újraszervezését hozta magával. A nemzetközi cégeknek lehetőségük volt a tevékenységük előnyös strukturálására. Ezt segítették elő az olyan flexibilisebb tevékenységek, mint biztosítás, tanácsadás, befektetések súlyának növekedése a gazdaságban. Másrészt viszont további fontos folyamat, hogy az állami költségvetések pénzhiánya a kiadási oldal folyamatos növekedése folytán egyre bővítette az újraelosztási folyamatot; a kiadási oldalról generált adóteher növekedés pedig eltérően érintette az egyes országokat. Egyes államok számára az adóparadicsom státusz szinte az egyetlen lehetőség volt a forrásszerzésre, amely nélkül teljesen kiszorultak volna a világgazdaság fejlődéséből.

A globalizáció tette lehetővé, a fokozódó adóteher pedig érdekeltté a vállalkozásokat az adóparadicsomok használatában⁶².

Az 1960-as években sok ország fizetésimérleg-válsággal küszködött, aminek következtében ezen országok liberalizálták a pénzügyi intézményeikre vonatkozó szabályozásokat. Erre az időre tehető az is, amikor a privát kereskedelmi bankok nemcsak rövid távú, hanem hosszú távú betéteket is gyűjteni kezdtek. Ennek következtében a pénzügyi piacokon közvetlen versenytársai lettek mind a vállalkozásoknak, mind pedig a hiteleket felvevő kormányoknak.

⁶² Herich György: Nemzetközi adózás. Penta Unió, Pécs, 2002., p. 134.

Az 1970-es években lezajlott olajválságok felborították a világ pénzügyi egyensúlyát. Az olajtermelő országok hatalmas tőkefelesleggel rendelkeztek, míg az olajfelhasználók kénytelenek voltak hiteleket felvenni. Egy idő után csökkent a jelentős országoknak az olajtól való függése, hiszen a magas olajárak mellett kifizetődő volt például az északi-tengeri olajat is kibányászni. Ezenkívül a gázfelhasználás, valamint az atomenergia felhasználásának növelésével próbáltak a csapdából kikerülni. A világ pénzügyi rendszerében azonban még mindig nagy mennyiségű szabad tőke áramlott, és a pénzügyi világ igyekezett olyan területeken csoportosítani ezeket a tőkéket, ahol nem akadályozta őket az egyes nemzetállamok szabályozása vagy felügyelete, ugyanakkor a nemzetállamok hiába liberalizálták a pénzügyi szabályozóikat, hiába csökkentették az adók vagy a letétek mértékét, az offshore területek terjedése tovább folytatódott.

Az offshore bankszakma megjelenése után más pénzügyi intézmények (főként a biztosítók), sőt termelő- és szolgáltató cégek is kezdtek „offshore-ban gondolkodni”. Erre őket elsősorban az a nemzetközi verseny készítette, amelynek során azok a cégek, amelyek az offshore területeken adómentességet élveztek, versenyelőnybe kerültek azokkal szemben, amelyek a nemzetállamok keretén belül különböző adó-, illeték- és társadalombiztosítási díj-befizetési kötelezettségekkel voltak leterhelve.

A kereskedelmi kapcsolatok fejlődésének sajátos terméke a vámszabad területek kialakítása és nemzetközi megállapodásoknak megfelelő működtetése. E különleges övezetek az adott állam belterületéből kiszakított és elkülönítetten kezelt területei lettek, amelyek a vám-, a deviza- és az adózási szabályok alkalmazása tekintetében külföldinek minősülnek. A gazdasági ügyletek során a vámszabad területre bevitt áruk mentesülnek a vám- és importtermékekre kirótt pénzügyi kötelezettségek alól, és ott korlátlan ideig tárolhatók, illetve feldolgozhatók.

A világban ma is több ezer vámszabad terület működik, bár számuk az utóbbi időben jelentősen mérséklődik, illetve tevékenységük területileg is koncentrálódik. A vámszabad területek felszámolása az EU területén különlegesen gyors volt, ám nem tűntek el teljes mértékben (lásd: EU-tagállamok nemzetközi kikötői, Írország, Spanyolország, Görögország, Portugália). Lényeges sajátosság viszont, hogy az EU-tagországokban visszamaradt vámszabad területek csak az integráció területén kívüli országok tulajdonába tartozóan működhetnek, továbbá tevékenységük célterületei is csak az integráción kívüli térségek lehetnek. Vámszabad területek kialakítására és működtetésére kiváló példa Írország, amely a gazdasági felzárkózás programja keretében több vámszabad-övezetet alakított ki (Dublin, Shannon, Galway), és az offshore társaságok fogadására nemzetközi összehasonlításban is vonzó közgazdasági környezetet hozott létre és működtet ma is.

Az offshore vállalkozások bizonyos szempontból a vámszabad területekre vonatkozó szabályozások továbbfejlesztéséből nőttek ki. Az offshore ügyletek kezdetben szorosan kapcsolódtak a tengeri szállításokhoz, illetve az áruk fizikai értelemben vett „különleges jogállású”⁶³ kereskedelméhez. Az olyan vállalkozások tartoznak ebbe a körbe, amelyek a befogadó országban nem végeznek tényleges gazdasági tevékenységet, és amelyeknél a menedzsment felállítása, befektetési és holding tevékenység végzése, bankszámlák kezelése, az adminisztrációs irodák működtetése önmagában nem számít gazdasági tevékenységnek. Napjaink offshore cégeire még a korábbinál is kisebb mértékben jellemző a reálgazdasági szerepvállalás – a modernizált szervezetek legfőbb sajátossága a vagyonkezelő holdingként illetve pénzügyi pufferként történő működés, pénzügyi transzferek segítése.

⁶³ Pitti Zoltán: Az offshore típusú vállalkozások a nemzetközi gyakorlatban és a hazai gazdasági környezetben. Európai Tükör Műhelytanulmányok (MEH) 2002/3. szám

Az offshore ügyletek nyilvánvaló szándéka a különböző országok szabályaiban rejlő adózási előnyök kihasználása. Mind a mai napig igen széles körben tartja magát az offshore cégek adómentességével kapcsolatos téves felfogás. E tévhit ellenében azonban az offshore cégeknek a székhely szerinti államban, sőt a tevékenységük helyén is többféle adót kell fizetniük.

Lényeges azonban, hogy a cégeknek a székhelyük szerint fizetendő adóterhei igen alacsonyak, sőt nyereségadó általában nem is terheli őket. Így az adómentesség elsősorban a társasági adó alóli mentességet jelenti, nagyon gyakran hivatalos könyvviteli előírások, bevallási követelmények, revíziók nélkül. Óriási különbségek vannak azonban az offshore helyszínek között az adó mértéke, az alapítási és a fenntartási költségek tekintetében. Számtalan helyen ugyan nyereségadó nincs, azonban az alaptőkét és a felosztatlan tartalékot évente fix összegű tőkeadó terheli, de bizonyos esetekben ehhez még forrásadó is járul (például Liechtensteinben). Néhol – többek között Cipruson, a Holland-Antillákon, Magyarországon – pedig nyereségadót is fizetni kell, de ezek mértéke általában alacsonyan marad.

Adóztatási elvek

1. *Fix éves díj*

Azokban az országokban, ahol csak külföldről szerez jövedelmet a cég, a jövedelem teljesen mentesül az adófizetés alól. Ebben az esetben egy meghatározott, fix éves díjat kell fizetni, függetlenül a cég forgalmától és nyereségétől (például a Bahama-szigeteken, a Bermudán, a Kajmán-szigeteken, a Cook-szigeteken, a Man-szigeteken, Mauritiuson, Nyugat-Szamoában, Vanuatuban).

2. *Az adó alapja a cég alaptőkéje*

Egyes országokban nem a forgalom képezi az adó alapját, hanem a cég alaptőkéje. Ilyenek például a liechtensteini alapítványok.

3. *Adómentes külföldi jövedelem*

Van, ahol csak a külföldről származó jövedelmek után érvényesül az adómentesség (például Costa Rica, Hongkong, Libéria, Írország, Panama, Szingapúr, Delaware).

4. *Lineáris adókulcs*

Lineáris kulcs szerinti adózás van többek között Cipruson, Hollandiában, Luxemburgban és Magyarországon is. Itt az offshore cégek a tiszta nyereségük után fizetnek adót, amelynek mértéke ritkán haladja meg az 5 százalékot. Fontos tudni, hogy ezekben az országokban kötelező a könyvvezetés és az éves beszámoló elkészítése.

A mai offshore ügyletek lényegüket tekintve követik a klasszikus hagyományokat, ám formai megjelenésükben és technikai megoldásaikban gazdagították a klasszikus gyakorlatot. Alapító tulajdonosai között többnyire társas vállalkozások, nemzetközi érdekeltségű holdingok vannak, s meghatározó ügyfélkörük a különleges jogállású kereskedelmi elosztó központokból, a pénzügyi közvetítő társaságokból, a speciális biztosítókból, befektetési alapokból állnak.

Az offshore ügyletek elsődleges szándéka a magasnak minősített közterhek megkerülése, ám kevésbé ismert, hogy az offshore technika lehetőséget kínál az átmenetileg vagy tartósan szabad megtakarítások, felhalmozott források látókörből való kivonására, illetve anonim ügyletek lebonyolítására is.

Egy ország gazdaságában az offshore cégek jelenlétének előnyeként említik a következőket:

- erősítik a külföldi tőke beáramlását, s olyan tőkét is mobilizálni képesek, amely egyébként nem jönne az országba;
- a szűk keresztmetszetű hazai infrastruktúra megterhelése nélkül működnek;
- nem növelik a belső piac kínálatát, nem rontják a hazai vállalkozások értékesítési lehetőségeit;
- vásárolt szolgáltatásaik révén piacot kínálnak a hazai gazdaság szereplőinek;

- regisztrációjuk és eredmény elszámolásuk révén növelik a költségvetés adóbevételeit.
- Hátrányként említhető viszont, hogy:
- szigetszerű működésük által a hazai vállalkozások számára nem biztosítják a termelési és értékesítési kooperációt;
 - nem hoznak pótlólagos tőkét;
 - alacsonyabb adóterhek miatt szembekerülhetnek az ellenérdekelt – így a tőkekibocsátó – országokkal;
 - továbbá a versenysemlegesség veszélyeztetése miatt összeütközésbe kerülhet a befogadó ország a nemzetközi szervezetekkel.

1. Globalizáció-adóverseny

A kereskedelmi és beruházási liberalizáció, az információs és kommunikációs technológia fejlődése, amelyet a globalizáció csak elősegített, nagyban hozzájárult a nemzetgazdaságokat korábban elválasztó határok leépítéséhez, nyitottabbá tette a kereskedelmi kapcsolatokat, és végül a tőke és a munkaerő mobilitásának növekedését, a világkereskedelem kibővülését eredményezte. A korábbi méretekhez képest elképzelhetetlenül nagymértékű tőkemozgás új helyzetet teremtett a nemzeti adópolitikák számára is. Újfajta hozzáállást követelt, hiszen a nemzeti gazdasági és szociális megfontolásokra immár nem lehetett és lehet felépíteni az adórendszert, és ez előmozdította a korábban a tőkemozgások korlátozottsága miatt behatárolt nemzeti adórendszerek közti kapcsolatokat.

Hosszú ideje törekvés az adórendszerek egységesítése, ám ma még az adók kivetését minden állam a saját szuverén jogának tartja.⁶⁴ A mindenkori adók szintje az államok teljesítőképességétől, szociális prioritásaitól, gazdasági és védelmi stratégiájuktól, a helyi adottságoktól, potenciáltól függ. Példaként szokták felhozni, hogy az Egyesült Államok egyes tagállamai között sincs egységes rendszer.

A globalizáció hatása az adórendszerekre természetesen pozitív és negatív vonásokat is tartalmaz. Pozitívan jelenik meg, hogy a globalizáció elindít egy olyan reformfolyamatot, amely az adórendszereket alkalmassá teszi a kereskedelmi és beruházási korlátok csökkentésére és – egyúttal a versenyt ösztönözve – a mobil tőkék és szolgáltatások allokációjának a jólétet emelő változtatására⁶⁵. A minden korábbinál szabadabb – vagy szabadosabb (?) – tőkeáramlás új lehetőségeket kínál a versenyben részt vevők számára az adóelkerülésre, vagy a fizetendő adó minimalizálására. Az egyes országok adópolitikájukban arra törekednek, hogy például alacsony adókulcs alkalmazásával másoknál kedvezőbb adózási környezetet teremtsenek a mobil tőke vonzására. Bár egyik ország adókulcsának a másik országéhoz viszonyított alacsony volta önmagában még nem kérdőjelezhető meg, és az nem valósít meg ún. káros adóversenyt két ország között, ezek a globalizációra adott alkalmanként túlzó válaszreakciók torzíthatják a versenyt, a kereskedelmi és beruházási folyamatokat.

Az igazi kérdés az, mi az a pont, ahol a verseny károsnak minősülő következményekkel jár, és mik azok az ún. káros következmények.

⁶⁴ Sebők Orsolya: Paradicsomi állapotok. Piac és Profit, 2001/10. szám.

⁶⁵ Sivák József: A globalizáció árnyoldala – a káros adóverseny. Pénzügyi Szemle, 2001/5. szám

2. A káros adóverseny

Az OECD 1998-as jelentése⁶⁶ szerint, egy adórendszer „eltorzítja a pénzügyi, és közvetetten a beruházási folyamatokat, ezáltal megváltoztatja az adók és közkiadások kívánatos szintjét és struktúráját, az adóterhek egy részét az olyan kevésbé mobil adóalapok irányába tolja el, mint a munkaerő, az immobilis vagyont és a fogyasztás, ami megnöveli az adóhivatalok és az adófizetők adminisztratív költségeit és a behajtással kapcsolatos terheket.”

A jelentés két kategóriát különböztet meg, és minősít vizsgálандónak abban az esetben, ha két országban eltérőek az ugyanarra a pénzügyi és egyéb szolgáltatásokból származó jövedelmekre kivetett adók:

1. adóparadicsomok, amely területeken általában nulla vagy minimális mértékű az adókulcs;
2. preferenciális rendszerek, ahol a szabályozás egyes esetekre nulla vagy minimális mértékű adókulcsot alkalmaz.

A két kategóriát az különbözteti meg, hogy míg az első esetben az illető ország nulla vagy minimális adókulcsa mellett is képes finanszírozni a közkiadásokat, a második esetben az adott ország jelentős jövedelmeket kénytelen a közkiadások finanszírozására központosítani, elkülöníteni.

Mivel a káros adóversenyben érdekelt adóparadicsomok egy része a pénzmosásban is érintett, a nemzetközi pénzügyi szervezetek nagy figyelmet fordítanak a káros adóverseny és az esetleges pénzügyi bűnözés kapcsolatának felderítésére. Az IMF kezdeményezésére létrehozott Pénzügyi Stabilitási Fórum indította el és szervezte a nemzetközi összefogást. A Fórum munkájáról 2000. júniusában az OECD Miniszteri Értekezlete fogadott el jelentést⁶⁷, amely a korábban kidolgozott kritériumok interpretálásával azonosította a tagországok szabályozásaiból azokat, amelyek potenciálisan káros adóversenyt eredményeznek. Ennek eredményeként összesen 47 szakmai területen találtak esetlegesen káros szabályozásokat. Ezek közül néhány:

1. Biztosítási tevékenység (Ausztrália, Belgium, Finnország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Svédország, Portugália).
2. Pénzügyi szolgáltatások és lízing (Belgium, Magyarország, Izland, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Spanyolország, Svájc).
3. Alapkezelők adózása (Görögország, Írország, Luxemburg).
4. Offshore banktevékenység adózása (Ausztrália, Kanada, Írország, Olaszország, Korea, Portugália, Törökország).
5. Elosztó központok adózása (Törökország, Belgium, Hollandia, Franciaország).
6. Szolgáltató központok (Belgium, Hollandia).
7. Hajózással összefüggő adózás (Kanada, Németország, Görögország, Olaszország, Hollandia, Norvégia, Portugália).

A káros adóversenyt megakadályozni kívánó program ajánlasként megfogalmazza egyrészt az ún. standstill provision-t⁶⁸, másrészt az ún. roll back provision-t⁶⁹. A projekt nem az offshore tevékenység eltörlésére irányult, a cél a transzparencia megvalósítása volt az adóalapok védelme, és a nemzetközi kereskedelmi és tőkeallokációs folyamatok torzításának kiküszöbölése érdekében.

⁶⁶ Harmful Tax Competition – An emerging Global Issue. OECD Paris, 1998.

⁶⁷ Towards Global Tax Co-operation. (Progress in Identifying and Eliminating Harmful Tax Practices) OECD Paris, 2000.

⁶⁸ Az OECD tagállamok vállalják, hogy a következő időszakban nem fogadnak el olyan szabályokat, amelyek a kritériumok szempontjából káros adózási gyakorlatot eredményeznének.

⁶⁹ Az OECD tagállamok vállalták, hogy a károsnak ítélt szabályozást 2003. áprilisáig megváltoztatják, amiről az OECD tanácsa 2003. júniusában jelentésben kap tájékoztatást.

Összegezvén elmondhatjuk, azok az adórendszerek tekinthetőek adóparadicsomnak, illetve káros adópolitikai eszközöket alkalmazó rendszereknek, amelyeknek adóztatása a következő hatással van más országok adórendszereire⁷⁰:

- eltérítik a nemzetközi befektetéseket,
- aláássák más adórendszerek integritását,
- elkedvetleníti az adózókat az önkéntes jogkövetéstől,
- átalakítják a közkiadások és az adók közötti kívánatos egyensúlyt,
- más országok növelni kényszerülnek más adóalapok után fizetendő adók terheit,
- az intézkedések növelik más országok adóigazgatási és az adózók jogkövető magatartásának költségeit.

3. Az offshore létrejötte

Eredeti értelmében az angol offshore szó 'parton kívüli', 'parttól távoli' jelentést takar, amelyet a későbbiekben kibővítetten értelmeztek, így lettek ebből a szigetszerű termelési és értékesítési, majd pénzügyi központok. Az ilyen társaságok a bejegyzés szerinti országokban nem végeznek gazdasági tevékenységet, ott általában „külföldinek” minősülnek⁷¹.

A különleges jogállás biztosítása termelő-szolgáltató, illetve kereskedő szervezetek számára nem a XX. század találmánya. Már a középkorban jellemző volt bizonyos városok számára, illetve a városok jóvoltából adományozott „mentességi jog” a jövedelmező termelői és szolgáltatói tevékenységekre.

A tax-haven szintén angol szó adó kikötőt, adómenedéket jelent. A találó magyar fordítása adóparadicsom, amely utal az édenkertre, az adózás szempontjából paradicsomi állapotokra. Az adóparadicsom olyan állam, illetve politikailag függő, de gazdasági szempontból önálló terület, amely offshore cégek alapítására különösen kedvező feltételekkel rendelkezik.

⁷⁰ Kakuk József: Legújabb eredmények a nemzetközi adózás területén. Pénzügyi Szemle, 2002/8. szám

⁷¹ Nem számít belföldi tevékenységnek az irodák működtetése, befektetési és holding tevékenység.

4. Offshore pénzügyi központok

Az első offshore tevékenységeket 1936-ban végezték a Bahamákon, brit és kanadai érdekeltségek annak érdekében, hogy nemzetközi ügyfeleknek biztosítsanak befektetési szolgáltatásokat. Nagyon rövid időn belül ez a tevékenység elterjedt a brit tengeren túli területek egészén, nevezetesen Anguillán, a Brit Virgin Szigeteken, a Kajmán Szigeteken és Panamában. Látva, hogy milyen haszonra lehet szert tenni az offshore tevékenységek segítségével, a karibi térségben több ország is belekezdett. A tevékenység megindítása nem igényelt nagy tőkebefektetést és munkaerő-felvételt sem. Ezek az országok ebben az üzletágban látták az egyetlen lehetőséget arra, hogy gazdaságilag stabil helyzetbe kerüljenek. A Kelet Karibi Valuta Unió⁷² országai közül Antiguán, Barbudán és Nevisben 1982-ben, míg Dominika csak 1996-ban kezdődtek meg az első offshore ügyletek. 1999-re becslések szerint ezen ügyletek értéke az angol nyelvű karibi térségben mintegy 0,9 trillió amerikai dollárra rúg, amely többszörösen meghaladja az egész Karibi Közösség⁷³ GDP értékét. Amiért különösképpen felfigyeltek a politikusok és a hatóságok ezekre a központokra, az, az adóelkerülés és pénzmosás lehetősége. Ez a figyelem a 2001-es amerikai terrorcselekményeket követően aztán még jobban megnőtt, tekintettel arra, hogy a terroristáknak szánt pénzek egy részét is ezeken az offshore cégeken keresztül juttatják el a címzettekhez.

Az offshore vállalkozások olyan cégeket jelölnek, melyek nem a bejelentési országban végzik gazdasági tevékenységüket. Ebből az „elszakadás”-ból adódik a kitűnő lehetőség arra, hogy a vállalkozók kikerüljenek az adófizetés hatálya alól abban az országban, ahol tevékenységüket végzik, illetőleg pénzmosás esetén külföldi vállalkozások és bankok segítségével eltüntessék a pénz eredetét.

Az offshore cégek alapítása nem kifejezetten bonyolult és hosszú művelet. Napjainkban már akár 1 nap alatt is lehet céget alapítani, ún. *ready made*, azaz raktáron lévő cégek segítségével. Ezek előre megalapított cégek, melyeket csak le kell emelni a polcra és máris használhatóak. Az alapítási költségekben rendszerint minden benne van, azaz az alapító okirat elkészítésétől kezdve a névleges alkalmazott(ak) biztosításáig mindent fedez.

Az offshore területek előnyei:

- széles körű banki és kereskedelmi titoktartás
- anonimitás
- szándékosan nem köt kétoldalú egyezményeket, ami lehetővé tenné az együttműködést más országok bűnüldöző szerveivel
- megkeresésekre nem ad ki információt
- a cégtulajdonlás bemutatóra szóló részvény alapján történik, a valódi tulajdonos névtelen maradhat csak a cég ügyvezetője vagy a képviselő ügyvéd ismert
- minimális könyvvitel: hiszen adómentesség vagy átalányadózás esetén nincs szükség a forgalom dokumentálására
- nincs ellenőrzés, bank-, illetve egyéb felügyeleti tevékenység
- nincs devizakorlátozás
- politikai és pénzügyi stabilitás (főleg Európában)
- jogi garanciák a vagyon feletti rendelkezésben
- hajó és repülőgép regisztráció: az offshore ország felségjeleit használhatja
- bármilyen cégnév választható: megtévesztésre vagy mondjuk csak, hogy az érdemtelen bizalom megszerzésére alkalmas hangzatos nevek is
- általában jó földrajzi elhelyezkedés

⁷² Eastern Caribbean Currency Union

⁷³ Caribbean Community: Antigua, Barbuda, Bahamák, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Haiti, Jamaica, Montserrat, St. Lucia, St. Kitts and Nevis, St. Vincent & Grenadines, Suriname, Trinidad és Tobago.

Az offshore pénzügyi centrumok látványosan terjednek. Tőkéjüket tekintve az éves növekedés elérte a 6,4%-ot, 1992–1997 között 3,5 trillió USD-ről 4 trillió USD-ra nőtt a kezelt vagyon nagysága. 1997 végére a világ összes, határon átnyúló tőkeműveletének 54%-át az offshore területek végezték. Az ENSZ Offshore Fórum véleménye szerint 1998. december 31-jén 55 offshore pénzügyi szolgáltató centrumban összesen 4051 bank és 2 473 820 nemzetközi üzleti cég, és mentességet élvező vállalkozás működött az alábbi terület szerinti megoszlásban:

- Afrika és a Közép-Kelet: 7 centrum, 256 bank és 211 000 cég,
- Ázsia és a Csendes-óceán térsége: 13 centrum, 760 bank, 717 120 vállalkozás,
- a karibi-térség és Latin-Amerika: 21 centrum, 1774 bank, 919 800 vállalkozás,
- Európa: 14 centrum, 1261 bank, 625 920 vállalkozás.

Egy másik összehasonlításban:⁷⁴

	OFS paradicsom	OFS bankok	OFS cégek
Afrika és Közép-Kelet	12,7%	6,3%	8,5%
Ázsia és a Csendes Óceán térsége	23,6%	18,8%	28,9%
Latin-Amerika	38,2%	43,8%	
Európa	25,5%	31,1%	25,4%
Összesen	100%	100%	100%

Megkezdődött az offshore területek specializálódása is. Van, amely a bankokra, van, amely a biztosítókra szakosodott, mások a hajóbejegyzés, az ingatlan, vagy éppen a szellemi tulajdon szakértőjének számítanak. Az is megfigyelhető, hogy míg a hagyományos offshore centrumok igyekeznek a nemzetközileg elfogadható minőségű szabályozásokat bevezetni, addig etikátlan jogi és pénzügyi szakértők újabb és újabb szigetállamban bírják rá a vezetőket arra, hogy offshore szabályozásokat vezessenek be. Nem ritka, hogy ezen szegény államok GDP-jének 45–50%-a is ebből a tevékenységből származik. A minimális, gyakran egyösszegű – a forgalomtól független – adózás, a névleges ügyvezetők fizetése, valamint a postaforgalom adja ezen területek bevételét. A hagyományos és rendkívül jól szervezett offshore pénzügyi centrumokban pedig az is előfordul, hogy az adott terület GDP-jének 90%-a az offshore pénzügyi ipar szolgáltatásaiból származik. Azért, hogy az adott független állam minél több pénzügyi szolgáltatót tudjon magához vonzani, a nemzetállamok jogi szabályozásaikkal versenyre kelnek egymással. Amelyik nagyobb kedvezményt ígér a pénzügyi szolgáltatóknak, amelyik nagyobb titkosságot biztosít a tőketulajdonosnak, az a versenyben az élre kerülhet.

Az offshore területeken a legális üzletek mellett természetesen megtalálhatók az illegális tevékenységek. A globalizációval egyre könnyebben és zavartalanabban lehet műveleteket végezni a világ bármely részéről a fejlődő pénzügyi szolgáltató szektorral és a számítógépes hálózatokkal. A szervezett bűnözés is erre alapozva vetette meg lábát ezeken a területeken, mert erősek a titoktartási jogszabályok, és mert a tranzakciók adatainak nyilvántartási kötelezettségei úgyszólván minimálisak.

⁷⁴ Offshore Financial Centres: Andorra, Anguilla, Antigua, Aruba, Bahamas, Bahrain, Barbados, Belize, Bermuda, British Virgin Islands, Cayman Islands, Cook Islands, Costa Rica, Cyprus, Djibouti, Dominica, Dublin, Ghana, Grenada, Guam, Guernsey, Hong Kong, Isle of Man, Israel, Japan, Jersey, Labuan, Malaysia, Lebanon, Liechtenstein, Luxembourg, Macau, Malta, Marianas, Marshall Islands, Mauritius, Micronesia, Montserrat, Nauru, Netherlands Antilles, Niue, Palau, Panama, Philippines, Puerto Rico, Samoa, Seychelles, Singapore, St Kitts and Nevis, St Lucia, St Vincent and the Grenadines, Switzerland, Tahiti, Tangier, Thailand, Turks and Caicos, United States (elsősorban Delaware, de több másik állam is hordoz offshore jelleget), Uruguay, Vanuatu
 Forrás: IMF, www.imf.org/external/np/ofca/ofca.asp

A politikai akarat a bűnözés megfékezése érdekében is hiányzik sok országból, melyek megélhetőségüket gyakorlatilag az offshore tevékenységüknek köszönhetik. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a drogkereskedelemből, fegyver és emberkereskedelemből származó évi több százmilliárd amerikai dollár illegális pénzt mossák tisztára a bűnözők, nagyrészt az offshore területek kínálta lehetőségek kihasználásával. A hatóságok ennek az összegnek csupán néhány százalékát tudják csak évente lefoglalni.

5. A helyszínek jellemzői⁷⁵

Az adóparadicsomok általában kis területű, csekély népességű önálló államok, vagy – főként a Brit Nemzetközösséghez (Commonwealth) tartozó – önkormányzattal, saját törvényekkel rendelkező, függő területek. Ezeknek az országoknak jelentős előnyöket nyújtott a hirtelen megjelenő külföldi tőke, amely kereste a kedvezőbb adózási feltételeket. A tőke azután fedezetet adott kiváló infrastruktúra kiépítéséhez, ami újabb tőkét vonzott ezen országokba. A fentieknek, valamint általában kellemes klímájuknak, a fejlett államok közelségének és tengerpartjuknak köszönhetően ma az ismert, jól működő adóparadicsomok többsége (Bahamák, Kanári-szigetek) egyben kedvelt turisztikai célpont is. Napjainkban jobbra tengerekkel körülvett, ezért (legalábbis látszatra) erősebb szuverenitással rendelkező szigeteken vannak adóparadicsomok, s mellettük persze élnek és virulnak a történelmi hagyományok alapján létező aprócska államok, Liechtenstein, Luxemburg és a többiek, valamint különleges kivételként Svájc.

⁷⁵ www.crwwgroup.net/hu/download/helyszinek/helyszinek_osszehasonlitasa.xls

	Cég-típus	Min. éves adó	Külföldi bevételre vonatkozó adó	A tényleges tulajdonosokat be kell-e jelenteni a hatóságoknak	Kötelező alaptőke	Kettős adózást elkerülő egyezmény	Könyvvezetési kötelezettség	Éves bevallás
Anguilla	IBC	US\$ 230	nincs	nem	US\$ 50,000	nem	nincs	nem kell
Bahamák	IBC	US\$ 350	nincs	nem	US\$ 50,000	nem	nincs	nem kell
Belize	IBC	US\$ 100	nincs	nem	US\$ 50,000	nem	nincs	nem kell
Brit Virgin-szigetek	IBC	US\$ 300	nincs	nem	US\$ 50,000	nem	nincs	nem kell
Ciprus	IBC	nem alkalmazható	10%	igen de titkos	CYP 5,000	igen	van	kell
Dánia	ZRT.	nincs	igen	nem	DKK 125,000	igen	van	nem kell
Gibraltár	külföldi bevételeire adómentes	£ 225	nem	nem	£ 2,000	nem	nincs	kell
Holland Antillák	Offshore	US\$ 34	2,4%-3%	nem	US\$ 30,000	igen	van	kell
Liechtenstein	AG	CHF 1,000	4% osztalék	nem	CHF 50,000	nem	van	kell
Luxemburg	SOPAF RI	nem alkalmazható	ált. mértékű	nem	31	igen	van	kell
Man szigete	LLC	£ 430	nincs	nem	nincs	nem	nem kell benyújtani	kell
Mauritius	nemzetközi LLC	US\$ 1500	3-15%	titkos	US\$ 100,000	igen	van	nem kell
Panama	helyben nem tevékenykedő	US\$ 150	nincs	nem	US\$ 10,000	nem	nincs	tetszőleges
Seychelle – szigetek	IBC	US\$ 100	nincs	nem	US\$ 5,000	nem	nincs	nem kell
USA – Delaware	LLC	nincs	nincs	nem	nincs	ált. nem	nincs	kell
USA - Florida	LLC	nincs	nincs	nem	nincs	ált. nem	nincs	kell
USA - New York	LLC	nincs	nincs	nem	nincs	ált. nem	nincs	kell
USA - Washington	LLC	nincs	nincs	nem	nincs	ált. nem	nincs	kell

Vannak teljesen adómentes helyszínek, ahol semmilyen adót nem vetnek ki, még az ott működő cégekre és az ott lakókra sem. Ilyenek például a Bahamák, Bermuda, Kajmán-szigetek,⁷⁶ Turks and Caicos, Nauru, Brit Virgin-szigetek és Vanuatu. Más országokban csak a helyben keletkező jövedelmeket adóztatják, mind a cégek és az ott lakó magánszemélyek esetében. Ilyen Libéria, Panama, Hongkong és Costa Rica. Az itt bejegyzett cégek külföldön megszerzett jövedelmeire adót nem vetnek ki.

A kettős adóztatást elkerülő egyezményekkel rendelkező helyszínek esetében az ott működő cégek kihasználhatják az ebből adódó előnyöket. Ilyenek például a Holland Antillák, a Csatorna-szigetek (Jersey, Guernsey, Man) és Ciprus.

A speciális kedvezményeket ajánló helyszínek főként holding cégek számára ajánlanak nagyon kedvező adózási feltételeket, ám gyakran termelő célú beruházások céljára is adókedvezményeket adnak. Ilyen helyszínek például Svájc, Luxemburg, Liechtenstein, Hollandia.⁷⁷

a. Bahamák (Bahamai Államszövetség)

A Bahama-szigetcsoport az Egyesült Államok közelségének köszönhető fejlődését.

Az adózási és cégalapítási szabályokból néhány:

- nincs személyi jövedelemadó, társasági, tőkeérték-növekedési adó, forrásadó, ajándékozási és örökösödési illeték;
- a külföldi befektetőket a kormányzat ösztönzi – 20 évig garanciát kapnak az adózás alóli mentességről;
- a szabályozás rendkívüli rugalmasságot és anonimitást tesz lehetővé;
- nincsenek könyvviteli előírások;
- nincs alaptőke-kötelezettség;
- a bejegyzési eljárás 24 óra alatt lefolytatható;
- cégek előzetes bejegyzése lehetséges;
- bemutatóra szóló, névérték nélküli és névre szóló részvények is léteznek;
- egy részvényes is elég a cégalapításhoz;
- a titoktartási kötelezettség (nemcsak banktitok, hanem cégadatok terén is) rendkívül szigorú, megszegése börtönbüntetéssel is sújtható.

⁷⁶ Kajmán szigetek: 700 bank (46 jelen van a világ 50 legnagyobbjából), 50e gazdasági társaság, 33e lakos, Brit Virgine szigetek: 300e gazdasági társaság, 19e lakos

⁷⁷

b. Ciprus

Ciprus a hetvenes évek vége felé kezdett adókedvezményeket ajánlani az offshore jellegű tevékenységet végző cégek számára. Sok országgal van kettős adóztatást elkerülő egyezménye, emiatt például számos német cég ciprusi cégen keresztül fektet be Kelet-Európában. A szigeten bejegyzett, csaknem 9000 offshore cégnek valójában csak mintegy 10 százaléka működik ott, a többi külföldről irányított, úgynevezett postafiók-cég. A tíz százalékba tartozó, irodával, alkalmazottakkal rendelkező cégek mintegy fele kereskedelemmel, marketinggel és szállítással foglalkozik, ugyancsak jelentős számban vannak az üzleti, illetve műszaki tanácsadó cégek, valamint a hírügynökségek és a lapkiadók.

A ciprusi jövedelemmel nem rendelkező cégek számára a tényleges nyereségadó-kötelezettség az általános 42,5 százalékos kulcs egytizede, tehát 4,25 százalék. Emellett adómentességet élveznek az osztalék-, kamat- és a szerzői jogdíjból származó jövedelmek. Egy ciprusi offshore cég bejegyzéséhez 1000 ciprusi font alaptőkére van minimálisan szükség (körülbelül 1700 dollár). Az alapításkor a tényleges tulajdonos személyét közölni kell a Ciprusi Nemzeti Bankkal, ahol általában automatikusan kiadják a devizahatósági engedélyt. Ha az illető offshore vállalat nemcsak postafiók-cég, hanem valóban működik is a szigeten, külföldi alkalmazottai további kedvezményeket élveznek: a helyben szokásos személyi jövedelemadó felét kell csak fizetniük, ami így maximum 20 százalék lehet. Ezenkívül az alkalmazottak vámmentességet élveznek személyes ingóságaira, beleértve a gépkocsit is, s az offshore cégeknek társadalombiztosítási hozzájárulást sem kell fizetni utánuk.

Az offshore cégek helyi tevékenységet még egymás között sem folytathatnak, s helyi forrásból nem származhat bevételeik. A titoktartási kötelezettséget itt is nagyon komolyan veszik. A törzstőke meglétéről pusztán nyilatkozni kell, de letétbe helyezése nem kötelező.

További adózási, cégalapítási szabály: előre bejegyzett cég megvásárlására nincs mód; csak névre szóló részvények létezhetnek; névleges tulajdonosok személyére van lehetőség (az anonimitás érdekében); minimum 2 és maximum 50 (!) részvényese lehet az offshore cégnek, és egy igazgató elég az alapításhoz; az adóbevallást könyvvizsgálóval kell ellenjegyeztetni.

A fenti kikötések vizsgálatakor feltűnik néhány olyan feltétel, amely más offshore országban egyáltalán nem létezik (adóbevallás, részvényesek számának korlátozása). Ezek a feltételek természetesen hátrányosak a szigetországra nézve az offshore cégalapítási versenyben.

c. Delaware

Delaware az Egyesült Államok 50 tagállamának egyike, New Yorktól és Washingtontól egyforma távolságra van a keleti partvidéken. Az Egyesült Államok második legkisebb állama. A legtöbb amerikai céget itt jegyezték be, részben az adókedvezmények miatt.

Néhány fontosabb cégbejegyzési szempont:

- szinte kizárólag zártkörű részvénytársaságot jegyeznek be;
- az anonimitás garantált, még névleges tisztviselők nélkül is;
- alacsonyak a fenntartási költségek;
- magas a presztízs;
- nincs alaptőke-letételi kötelezettség;
- kizárólag névre szóló részvényeket lehet kibocsátani, de szinte bármilyen devizájú alaptőkével lehet céget alapítani;
- minimum egy részvényes kell a cégbejegyzéshez;
- az igazgatók neve nem nyilvános információ a cégbíróságon;
- van mód előre bejegyzett cégek megvásárlására.

d. Man-sziget

Isle of Man Írország és Nagy-Britannia között terül el. Nagyon fejlett a pénzügyi szektora, számos nagy biztosítótársaság alapított itt viszontbiztosító céget. Saját önkormányzattal rendelkező koronagyarmat, parlamentje több mint ezer éves.

Néhány fontosabb jellemzője:

- mód van mind non-resident (ott nem tevékenykedő), valamint exempt (külföldről származó jövedelmeire adómentes) cég bejegyzésére;
- az exempt és non-resident cégek évi adója a nyereségtől független összeg;
- nincs személyi jövedelemadó-kötelezettség a fenti cégekből származó jövedelmekre;
- az adóbevallást nem kell benyújtani, emiatt a könyvvizetési kötelezettséget sem követelik meg;
- szigorúak a titoktartási kötelezettségek;
- nincs alaptőke-minimum;
- minimum két részvényes és két igazgató szükséges;
- van mód előre bejegyzett cégek megvásárlására.

e. Svájc

Az alpesi ország már a középkor végén is népszerű menedékhely volt a vagyonukat és életüket veszélyben érző jómódúak számára. Természetesen a Svájcban bejegyzett cégeket jelenleg is nagyon jól lehet a nemzetközi adótervezés során használni, főként a következő szempontok miatt:

- az 1934-ben elfogadott banktitok-törvény nagyon szigorúan bünteti a titoktartási kötelezettség megszegését;
- általánosan használt forma a részvénytársaság;
- lehet mind bemutatóra szóló, mind névre szóló részvényt jegyezni;
- minimum egy igazgató kell, de a svájci nemzetiségű igazgatóknak többségben kell lenni;
- holding cégek esetében a kantonális adó minimális, míg a szövetségi adó az osztalékra szintén kicsi;
- adott esetben az összesített adóteher nem haladja meg a 2–3 százalékot.

f. Hazai offshore területek

Bizonyos szempontból Magyarország is offshore ország egyes külföldi vállalatok számára, hiszen a magyar társasági jogban is létezik az offshore cégekhez hasonló társasági forma, a vámszabad területi társaság. Az ilyen cég székhelye és a cégnyilvántartás alapján magyar, üzleti szempontból mégis külföldi. Azaz, exportnak számít, ha bármit venni akar Magyarországon, és importnak, ha itt elad. A vámszabad területi társaság termelőhelye és raktára olyan speciálisan kialakított helyen van, amely vámjogi szempontból nem magyar terület. Az ilyen vámszabad területeken a Vám- és Pénzügyőrség figyeli a vámszabályok betartását. Bármely külföldi állam szempontjából egy magyar vámszabad területi társaság offshore cégnek minősül, csakúgy, mint bármely más ország offshore vállalata.

6. Az Európai Unió és az offshore

Bár Európa történelmi múltja, földrajzi fekvése és gazdasági fejlettsége viszonylag hamar lehetővé tette, hogy célterülete legyen a szabad tőkének, az EU szabadságelvek⁷⁸ szerinti működése, valamint az a tény, hogy a gazdasági integráció elsődlegesen abban érdekelt, hogy semleges közgazdasági környezetet biztosítson az EU-tagországok vállalkozásainak, ösztönözzön a pótlólagos befektetésekre, s a gazdálkodás eredményeként keletkező szabad tőkét az integráció érdekeltségi körén belül tartsa; akár feleslegessé is tehetné a különleges jogállású szervezetek fenntartását, hiszen a velük folytatott kapcsolatok sértik az EU érdekeit.

⁷⁸ Az áru, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása.

A világgazdaságban zajló globalizációs folyamatoknak, az EU-ban továbbélő hagyományoknak, és a közteherviselési rendszer nemzetállamok szerint tagolt működésének köszönhetően azonban e várakozások csak korlátozottan teljesülnek. Következésképpen az EU egyrészt, mint integrációs egység, másrészt tagországonként ma még több módon érintett az offshore társaságok fennmaradásában, folyamatos működésében:

1. mint az EU kialakulása előtt létrehozott offshore centrumok⁷⁹ továbbélését biztosító gazdasági környezet;
2. mint az integráció területén kívüli offshore centrumokból az EU-tagországokba irányuló tőkeáramlás fogadó állomásai;
3. mint az integráción kívüli központtal rendelkező multinacionális vállalkozások európai leányvállalatainak, illetve az EU-központú multinacionális vállalkozások egységeinek tőkeexportőr jellegű térsége.

Számokban:

Az EU-n kívüli országokból az EU-ba irányuló befektetések értéke, és ebből az offshore centrumok évenként részesedése⁸⁰

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU-ba irányuló integráción kívüli befektetések értéke (millió €)	22760	21504	21814	37220	31828	37784	95014	98198	125053
Ebből: offshore centrumokból (millió €)	1270	2383	1810	3577	2636	5636	5556	9094	9975
Offshore centrumok részaránya (%)	5,6	11,1	8,3	9,6	8,3	14,9	5,8	9,3	8

7. Az offshore Magyarországon

A régióban a rendszerváltás után hazánknak sikerült a finanszírozási központ szerepet megszereznie magának.⁸¹ Magyarországon jelenleg működő offshore cégek főként finanszírozási és jogdíjbeszedési tevékenységet folytatnak. Az offshore cégek saját tőkéje hazánkban meghaladja az ötezer milliárd forintot. A növekedési ütemre jellemző, hogy a 2001-ről 2002- re áttérve mintegy 46 százalékkal több lett a vagyonuk ezeknek a cégeknek.

A mintegy 300 nagy offshore vállalkozás által mozgatott dollármilliók révén a magyar kormány a 2001-es évben 8,5 milliárd forint adóbevételt realizált, ami a következő évben már mintegy 19 milliárd forintra nőtt.

⁷⁹ Offshore centrumok Nyugat-Európában: Andorra (Spanyolország), Ausztria, Belgium, Ciprus, Dánia, Genf (szabadkereskedelmi övezet), Gibraltár (NBr), Hollandia, Írország, Liechtenstein, Luxemburg, Man-sziget (NBr), Madeira (Portugália), Málta, Monaco, Olaszország (Campione, San Marino), Svájc (Zürich, Lugano, Bern), továbbá Antigua és Barbuda (NBr), Bahamák (NBr), Barbados (NBr), Belize (NBr), Bermudák (NBr), Grenada (NBr), Kajmán-szigetek (NBr), Brit Virgin-szigetek (NBr), Jamaica (NBr) és a Holland-Antillák (Hollandia)

⁸⁰ Forrás: EUROSTAT, Statistics in focus, Theme 2 – 37/2001

⁸¹ Magyar Távirati Iroda: Hazánk offshore paradicsom maradna. origo.hu – Üzleti Negyed 2002. október 3.

Magyarországon az 1994. január 1-jén hatályba lépő, a társasági adóról szóló 1991. évi LXXXVI. törvény módosításáról szóló 1993. évi IC. törvényben jelent meg a tényleges gazdasági tevékenységet külföldön végző ám Magyarországon bejegyzésre kerülő cégforma. A kezdeti szabályozásnak az volt a célja, hogy a tőkehiányban szenvedő magyar gazdaságba friss külföldi tőkét csalogassanak be. Az uniós csatlakozási tárgyalások során hazánk kénytelen volt elfogadni a státusz kivételét a szabályozásból (OECD és EU-s nyomásra). Külföldön tevékenységet végző társaságot 2002. december 31-ig lehetett bejegyeztetni Magyarországon. Az offshore cégjogi státusz 2005. december 31-ig létezett a magyar jogrendszerben, amikor is az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról szóló 2002. évi XLII. törvény azt hatályon kívül helyezte.

A szocializmusban elképzelhetetlen volt a magyar cégek külföldi tulajdonlása, azonban ezen a gazdasági társulásokról szóló 1970. évi 19. törvényerejű rendelet változtatott, mivel a rendelet értelmében a pénzügyminiszter engedélyezhette a kisebbségi külföldi tulajdonlást bizonyos esetekben. A gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény hozott jelentősebb fordulatot a kérdésben, mivel ez egyértelműen leírta, hogy külföldi jogi vagy természetes személy tagja lehet magyar gazdasági társaságnak.

Bár ez a jogszabály már egyfajta felkészülésként is felfogható a nyitott piacgazdaságra, azonban a teljes szabadságra még várni kellett, ugyanis a pénzügyminiszter illetve a kereskedelmi miniszter engedélye még mindig szükséges volt a többségi vagy teljes külföldi tulajdonlású gazdasági társaság alapításához, illetve ilyen társasággá való átalakuláshoz.

Tényleges offshore szabályozásról 1994-től beszélhetünk. Lényege, hogy minimális könyvviteli kötelezettség mellett kellett teljesíteni a maximum 5,4%-os adót (az akkori 36%-os társasági adó mellett az 85%-os kedvezményt jelentett), mely 1995-ben a felével csökkent így csak 2,7%-os adó terhelt az offshore cégeket hazánkban. Később az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény módosításáról szóló 1996. évi LXXXVI. törvény bevezette a külföldön tevékenységet végző fogalmát.

Az alapítási folyamat megegyezett az egyszerű jogállású magyar társaságokkal, mivel az offshore társaságokra is ugyanaz a gazdasági társaságokról szóló törvény vonatkozott. Azonban a társasági adóról szóló, az 1991. évi LXXXVI. törvény módosításáról szóló 1993. évi IC törvény értelmében, ahhoz hogy egy társaság megkapja az offshore státuszt az eljárásra kizárólagos hatáskörrel bíró Észak-budapesti Igazgatóságtól az alábbi konjunktív feltételeknek is meg kellett felelnie:⁸²

1. Szervezeti feltétel

- csak jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaságként jöhet létre
- korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság formájában (elsősorban a korlátolt felelősségű társaság volt népszerű társasági forma a külföldi befektetők körében)

2. Tevékenységi feltétel

- a szabályozás értelmében csak külföldön végezhető tevékenységet az offshore társaság, kivéve a pénzügyi szolgáltatásokat, melyet teljes mértékben tiltott a szabályozás. Tiltott volt a magyar gazdasági társasággal való kereskedelem, beleértve a vámszabadterületi társaságot is. A bonyolult szabályozás lényege, hogy a társaságnak csak külföldről származhatott jövedelme.

3. Alkalmazási feltétel

- érdekes eleme volt a szabályozásnak személyi feltétel kérdése. A szabályozás szerint az alkalmazottak, a felügyelő bizottsági tagoknak és a vezető tisztségviselőknek az 50%-a magyarnak kellett lennie, valamint a társaság csak magyar ügyvédet és könyvvizsgálót alkalmazhatott.

4. Finanszírozási feltétel

⁸² Az elveszett paradicsom? - Somogyi Tamás - 2008

– magyarországi bankszámla: kezdetben azért, mert a forint nem volt konvertibilis minden devizával, később ez a probléma elhárult, és a devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2001. évi XCIII. törvény hatályon kívül helyezte a magyar bankszámla szükségességéről szóló rendelkezést.

5. Tulajdonosi feltétel

– a szabályozás értelmében a társaságnak nem lehetett hazai tulajdonosa, és ennek értelmében a részvénytársaságok csak névre szóló részvényt bocsáthattak ki. Ez a szabályozás később (a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény módosításáról szóló 1998. évi LXI. törvényben) lazult és 3%-os hazai részesedést engedélyezett az offshore társaságokban.

Mivel az iparüzési adót ugyanúgy kivetették az offshore társaságokra is, mint az egyéb magyar társaságokra, a külföldi befektetők igyekeztek olyan székhelyet választani maguknak, ahol alacsony volt vagy akár ki sem vetették ezt az adónemet. Így az országon belül kialakultak az „offshore központok”. Ilyen központ volt Újlengyel is, ahol nem vetettek ki egyáltalán társasági adót, aminek eredményeként 2001-ben a város az itt székelő külföldi illetőségű társaságok gépjárművei után 37 millió forint adót szedett be. A telephely bérleti díjával, az esetlegesen felmerülő egyéb költségekkel együtt, ez mind talált pénz az adott településnek vagy akár a nemzetgazdaságnak.⁸³

Másrészről az offshore társaságok célja nem a gazdaságban való tevékeny részvétel volt, hanem egyszerűen a pénzügyi szabályozás kihasználása, így nem vették ki részüket a foglalkoztatásból vagy a termelő tevékenységekből. Leginkább vállalatközi hitelezéssel és egyéb finanszírozási formákkal foglalkoztak. Említésre méltó még a különböző szerzői jogokkal és egyéb licenszekkel való kereskedelem, mely harmadik ország felé adómentesnek számított.

Az ezredforduló környékén hirtelen növekedés jelentkezett mind az offshore cégek számában, mind tőkéjében (a jegyzett tőke 2000-re elérte a 2576 milliárd forintot). Ebben az időszakban a külföldi befektetői kedv fellendülésének hatására a külföldi illetőségű társaságok jegyzett tőkéjének növekedése megelőzte a hazai cégeket, mely jótékony hatást gyakorolt a hazai adóbevételekre is. Ez a tendencia az ezredforduló után tovább erősödött egészen 2005-ig.

Utólag visszatekintve általában sikeresnek könyvelhetjük el a „magyar offshore” rövid, 11 éves pályafutását. Bár a kezdeti szabályozás nehézkesnek bizonyult, később a külföldi befektetők kezdtek felfedezni maguknak hazánkat, ahol bár bürokratikusnak volt mondható a szabályozási rendszer, a kettős adózást elkerülő megállapodások nagy száma, a kedvező adókulcs és járulékok, valamint az a tény, hogy hazánkat nem lengte körbe az ismert offshore központokra jellemző negatív nemzetközi megítélés vonzóvá tette Magyarországot számukra. Hazánk nem rendelkezett konkrét offshore politikával, ezt látszik alátámasztani a bürokratikus jogi környezet, mely sokkal liberálisabb is lehetett volna, elősegítve a tőkebeáramlást, mégis érezhető volt a kedvezményes adókulcs és státusz iránti igény kielégítésére irányuló törekvés.

A 2006-os megszűnéstől kezdve az offshore státuszt élvező társaságokra is ugyanaz a szabályozás volt érvényes, mint a többi hazai gazdasági társaságra. Ezzel a lépéssel érezhetően elvették a befektetői kedvet, mivel a belföldi tevékenység végzésének lehetősége eddig is fennállt külföldiek számára egyszerű társaság alapításával, ezen kívül azonban más gazdasági előnnyel nem kecsegtetett az új szabályozás.

⁸³ Triton- recept – Újlengyel, a magyar offshore paradicsom – Sággy Erna, Heti Világgazdaság, 2008.

Az elmúlt években alaposan átrendeződött a magyar offshore piac. Korábban inkább a kelet-európai országokból érkeztek az alapítók. Ezek a cégek mára már háttérbe szorultak. Most a ranglistát a kanadai, amerikai és nyugat-európai társaságok vezetik. Az is számtalan esetben előfordul, hogy a tőkeerős nagy társaságok először offshore céget alapítanak hazánkban, és miután feltérképezték a magyar gazdasági környezetet, akkor kezdenek bele jelentős termelő beruházásokba.

8. Az offshore működése

a. Magas költség, alacsony bevétel⁸⁴

Az offshore cégek alapításának célja általában az anyaországban magas adók kikerülése, illetve csökkentése. Ezt úgy tudják elérni, hogy a vállalati nyereséget átcsoportosítják az alacsony – vagy éppen nulla – adózású adóparadicsomba. Adózási szempontból a tulajdonos érdeke nyilvánvalóan az, hogy az anyaországban adózás alá eső jövedelme a lehető legkisebb legyen. A vállalati nyereséget egyrészt a bevétel oldaláról, másrészt a költségek oldaláról lehet befolyásolni.

Hogyan importálhatunk árut a költségek növelésével? Vegyünk például egy magyar kft.-t, offshore cég nélkül. A magyar kft. vásárol külföldön például látsövet 1000 forintnak megfelelő valutáért. Ezt a terméket Magyarországon 2000 forintért tudja eladni, tehát egy termék eladásából (a fuvar- és tényleges egyéb forgalmi költségeket most nem számítva) 1000 forint nyeresége lesz, amely után 18 százalék, azaz 180 forint nyereségadót fizet, így adózott eredménye 820 forint.

Ezek után tegyük fel, hogy a kft. tulajdonosai egyben tulajdonosai egy adóparadicsomi cégnek is. Most az adóparadicsomi cég vásárolja meg 1000 forintért a látsövet, majd továbbadja azt a magyar kft.-nek megemelt, 1600 forintos áron. A kft. ezúttal a tulajdonosok saját, adóparadicsomi cége számlájára fizet. A kft. itthon továbbra is 2000 forintért forgalmazza a terméket, vagyis 400 forint nyeresége lesz, amely után az adó 72 forint, tehát az adózott eredmény 328 forint. Az adóparadicsomi cégnél 600 forint nyereség képződött, azonban az adóparadicsomban nincs nyereségadó, tehát így az összesített nettó eredmény 928 forint.

Nagyobb össznyereség érhető el úgy is, ha a bevétel csökkentése mellett kerül sor exportra. Például a magyar kft. paprikát exportál az Egyesült Államokba, ahonnan évi 10 millió forint árbevétele származik. Az export közvetlen önköltségen nyilvántartott értéke 7 millió forint. Ekkor a társaság nyeresége 3 millió forint, amely ugyancsak adóköteles, azaz 0,56 millió forint társasági nyereségadót kell fizetni. A vállalkozás adózott eredménye így 2,48 millió forint lesz.

Rövidesen azonban a magyar kft. tulajdonosai egyúttal haszonélvezői lesznek egy bahamai cégnek. Első lépésként eladják a teljes exportjukat ennek a cégnek 7,1 millió forintért. Az offshore cég továbbra is 10 millió forintot kap az amerikai vevőtől. Az offshore cégnél jelentkező 2,9 millió forintos nyereség adómentes, a magyar kft.-nek csak a Magyarországon képződő százezer forint nyereség után kell adóznia 18 000 forintnyi társasági nyereségadót, tehát 82 000 forint adózott nyereséget könyvelhet el. Az összesített nettó nyereség így 2 982 000 forint lesz. Az adómegettarítás az előző változathoz képest $2\,982\,000 - 2\,480\,000 = 502\,000$ forint.

b. Nyereségnövelés

⁸⁴ Forrás: Cégvezetés, VII. évfolyam, 10. szám

A nyereség növelhető a forrásadó csökkentésével is. A vállalkozás, amely egész év alatt arra törekedett, hogy a lehető legkevesebb adót fizesse ki, az év végére nagy összegű nyereséget halmoz fel. Azonban azt a nyereséget, amit a részvényeseinek osztalék címén kifizet, újabb adó, a forrásadó terheli. A legtöbb nyugati országban a forrásadó nem személyi jövedelmi kategória, azaz a vállalatok is megfizetik más vállalkozásból származó tőkejövedelmük után. Forrásadóterhüket elsősorban azok a nagy nemzetközi cégek tudják sikeresen csökkenteni, amelyek komolyabb tőkét mozgatnak a világban.

Lássunk erre is rövid példát! Tegyük fel, valamely osztrák cégnek Japánban leányvállalata van. Azonban, ha a befektetéseit közvetlenül eszközli, akkor a Japánban keletkező, s Ausztriába transzferált nyereségét 20 százalékos forrásadó terheli. Ezt elkerülendő, a cég vámszabad területi státusú kft.-t alapít Magyarországon, s ezen keresztül fektet be Japánban, akkor a kettős adóztatást elkerülő egyezmények segítségével a Japánból Magyarországra fizetett osztalékokra csak 10 százalékos forrásadó fizetendő. A Magyarországról Ausztriába kifizetett osztalék nem adóköteles, ezért az osztrák cég 10 százalékos nyert az ügyleten, ami nem lebecsülendő.

Azoknak, akik valamilyen szabadalom, védjegy, bejegyzett márka felett rendelkeznek, hazájukban gyakran igen tekintélyes adófizetési kötelezettségük keletkezik. Ám ha a védjegytulajdonosok a védjegy hasznosítási jogát – esetleg csak jelképes összegért – valamely offshore cégnek, illetve holdingnak átadják, a hasznosításból származó jogdíjak az offshore cégnél jelennek meg. Ezek után nem kell adózni, és az eredeti tulajdonos csak a vásárló cég által fizetett – általában jelképes – vételár után adózik.

c. Üzleti kockázat csökkentése

Az adóparadicsomi cégek nemcsak adócsökkentésre használhatók. Ha egy vállalkozás vagy személy ki akarja vonni vagyonát az üzleti kockázat alól, illetve ha a tulajdonos a személyét titokban kívánja tartani, akkor általában holdingot, trösztöt vagy alapítványt hoz létre. A meglévő vállalatok vagy személyek vagyonukat beviszik ilyen szervezetbe, amit külső megbízott vagyonkezelők (trustee) irányítanak, kizárólag a tulajdonosok utasításai szerint. A vagyon, illetve a vállalatok tulajdonosaként egy szervezet jelenik meg, az igazi tulajdonos személye teljesen rejtve marad.

Bírósági ítélettől vagy válás esetén vagyonmegosztástól féltve a tulajdonosok gyakran bízzák pénzüket ilyen szervezetre, így a pénzhez a tulajdonoson kívül senki nem tud hozzáférni. A követelésbehajtók általában nem is tudnak az ilyen cégnél elhelyezett vagyonról. Az angolszász adóparadicsomokban általában más adóparadicsomokban működő cégek tulajdonlására szoktak trösztöt létrehozni az anonimitás érdekében. Liechtenstein kifinomult jogrendszere miatt célpontja az ilyen cégek alapításának.

További cél lehet az adócsökkentés és a vagyon védelme mellett a társadalmi presztízs megszerzése. Delaware, az Egyesült Államok egyik tagállama, ezért tudhat sok offshore céget a magáénak. Szintén nem elhanyagolható szempont, ha valakinek például a Bahamákon van az irodája.

d. A nyereség kivonása

A cégnek (illetve tulajdonosának), amely az előzőekben leírt módszerekkel kevesebbet adózott, még egy problémával kell szembenéznie, ez pedig a nyereség kivonásának problémája. Az offshore cég a nyereségét ugyanis általában bejegyzésének helyszínén tudja a legjobban felhasználni. Az adóparadicsomi cégben keletkezett jövedelmet több módon is ki lehet vonni. Személyes jövedelemként kivehetik a pénzt a cégből, ám ekkor a tulajdonos itthon szerzett személyes jövedelmével összeadódik, ami természetesen szja-köteles. Ezért vonzóbb olyan országban offshore cégeket alapítani, amellyel Magyarország kötött kettős adóztatást elkerülő egyezményt, mert így nem kell az ilyen jövedelem kivét esetében adózni.

A tulajdonos felveheti a nyereséget osztalék címén is, azonban ebben az esetben a külföldről származó osztalék szabályai érvényesülnek. Ennek a hátránya, hogy a tulajdonos csak akkor teheti ezt meg, ha a cégben nem anonim tulajdonos. Előnye viszont, hogy ezt a jövedelmet nem kell a többi jövedelmével összevonni.

Ha a cég tulajdonosai nem kívánják a nyereséget „hazavinni”, akkor a legkönnyebb a helyzetük, hiszen a megszerzett pénz az offshore cég nevében még mindig felhasználható. Ezért vesz a cég vagyontárgyakat (pl. üzletrészt, ingatlant, hajót, autót, repülőstb.) vagy repülőjegyet, szállodai szobát, klubkártyát.

e. Magyar példák

Az offshore cégek tulajdonosai elsősorban kis- és középvállalkozók, akik szeretnék csökkenteni adóalapjukat. Azonban vannak nagy cégek is, amelyek a költségcsökkentésnek ezt a módját alkalmazzák.

Hazánk egyik legszínvonalasabb szállodája, a Grand Hotel Corvinus Kempinski rövid története alatt igen sok kézen ment keresztül, mire jelenlegi tulajdonosához került. Bár az 1989-es alapításkor egymilliárd forinttal alakult, 50 százalékban magyar tulajdonban levő részvénytársaság másik felét a genfi Hotel Kempinski S. A. birtokolta, mára a 3,1 milliárd forintra felemelt alaptőkéjű szálloda részvényeinek több mint háromnegyede egy man-szigeti társaság, a Corvin Invest Ltd. tulajdonába vándorolt.

A Malév két beszerzett Boeing típusú repülőgépet hitelbe tudta megvenni az amerikai gyártótól. Az áruhitel kamata és tőketartozása a forint folyamatos leértékelésének hatására egy év alatt mintegy egymilliárd forint számviteli veszteséget okozott a Malévnek. Az igazgatótanács a veszteség enyhítésére elfogadta azt a javaslatot, hogy a gépeket egy Kajmán-szigeteken bejegyzett offshore cégnek adják el – amely teljes egészében a Malév tulajdona –, s innen lízingeljék vissza. Ennek a klasszikus visszlízing-eljárásnak a segítségével a leértékelésekből származó veszteség – legalábbis egy időre – eltűnik.

Az 1994-es személyijövedelemadó-törvény változásai – magyar viszonyok között felettébb – szokatlan eljárásra készítették a Mahart és a Malév vezetését annak érdekében, hogy változatlan költségek mellett meg tudják tartani nemzetközileg is elismert szaktudású legénységüket. Mivel a hazánknak Ciprussal kötött, kettős adózást elkerülő egyezménye a nemzetközi vizeken, illetve légtérben szolgáló munkavállalók keresetét abban az országban engedi adóztatni, amelyikben a kifizető vállalkozás székhelye található, e két szállítási vállalat megállapodott egy ciprusi céggel a legénységek átigazoltatásáról. Ezután tehát a hajók és a repülőgépek legénységének egy része a ciprusi cégtől kapja a fizetését, a magyar szabályozásnál jóval kedvezőbb adóterhek mellett. Természetesen ezekre a munkavállalókra Magyarországon nem fizetnek tb-járulékot sem, így nem illetik meg őket az ehhez kapcsolódó szolgáltatások.

9. Támadás az adóparadicsomok ellen

Az utóbbi években az adóparadicsomok sok adócsalással és pénzmosással kapcsolatos kérdésben adtak okot a vitára. A két ellentétes oldal álláspontja elég szilárd és kompromisszumképtelen, sőt az offshore cégek ellen fellépők száma egyre gyarapszik, elképzeléseik egyre radikálisabbak. Az első igazi megmozdulást tulajdonképpen maguk az úgynevezett offshore országok okozták, ugyanis a Csatorna-szigeteken⁸⁵ kipattant különféle offshore cégekkel kapcsolatos botrányok (BCCI man-szigeti botránya, a Barings Bank guernsey-i összeomlása, Jersey pedig egy magánbanki botrány kirobbanása) hatására a brit pénzügyminisztérium megbízta a jegybank egyik korábbi tisztviselőjét, hogy vizsgálja meg az adóparadicsomok pénzügyi viszonyait.

⁸⁵ Jersey, Guernsey, Alderney és Sark szigete.

Az Európai Unió is lépéseket tett az adóparadicsomok ellen. „Feketelistát” hozott nyilvánosságra a tagállamok versenykorlátozó hatású adókedvezményeiről. A vizsgálat során 3 adótípus alkalmazását vizsgálták. A pénzügyi szolgáltatásokra és az offshore vállalatokra kivetett adókat, a vállalatcsoporton belüli átutalásokra vonatkozóakat és az egyéb szektorális kedvezményeket nyújtókat.

Az Unió másik lépése a magatartási kódex⁸⁶ közreadása volt. A kódex egy adószabályozást akkor tekint potenciálisan versenyt károsan befolyásolóknak, ha lényegesen alacsonyabb adóterhet jelent, mint amit többi ország adókönyve lehetősé teszi.

Az EU-országok közé beékelődő adóparadicsomok (Liechtenstein, Monaco, Andorra, San Marino) szintén akadályozzák az adóharmonizációs folyamatot.

A Transparency International szerint egyes offshore központok kifejezetten tisztességtelen jövedelmek kezelésére szakosodtak, ezért javasolta, hogy a nemzetközi pénzügyi rendszer szakítsa meg kapcsolatait ezekkel a központokkal. Ennek eredményeként az adóparadicsomok költségei és kockázata is nőni fog, és így nem tudnak majd az eddigiekhez hasonlóan vonzó feltételeket nyújtani.

Az adóparadicsomok ellenzőinek egy másik jelentős hatással is számolniuk kell. Ha ugyanis szűkítik az adóparadicsomok működési kereteit Európán belül, akkor az ott levő tőke egyszerűen átvándorol a Csendes-óceán déli térségébe. Ezt megakadályozandó, az OECD keretein belül is rendezni kell a kérdést.

Az adóparadicsomok természetesen minden eszközt megmozgatnak a fennmaradásuk érdekében. Többek között egyesületet is létrehoztak (Vancouver International Financial Centre), mely a pénzügyi kiváltságaik megőrzéséért lobbizik.⁸⁷

⁸⁶ Conclusions of the ECOFIN Council meeting on 1 December 1997 concerning taxation policy. 98/C 2/01, Official Journal of the European Communities, 6 January 1998.

⁸⁷ Álszent pénzügyi igazságosság, Index, 2010.02.09. - Zákonyi Bence

2008. és 2009. az offshore-ellenes keresztes háború évei voltak, idén pedig a bankárok ellen indul harcra a nemzetközi igazságosztók serege. Legalábbis úgy tűnik, hogy a fejlett államok - nevezhetjük ezeket OECD tagállamoknak, G20-nak vagy valóság közelebb néven „magas adózású területeknek” - az egyetemes közjó és gazdasági stabilitás érdekében megrendszabályozzák a krízis okozóit, a banánköztársaságokat és a haszonleső bankárokat.

Nagyon egyszerű és népszerű lépések ezek, Alaszkától Nyíregyházáig mindenki egyetért velük. De valóban ilyen egyszerű lenne a világ? Néhány karib szigetország (adóparadicsom) és New York-i bank (kövér macskák) a válság felelősei, ők lennének a bűnösök? Ha egy kicsit utánanézzünk a kérdésnek, rögtön kilóg a lóláb. A tematizált közbeszédet ugyan mindenki megérti, de pontosan tudjuk, hogy az egyszerűsített fogalmazás elhülyülést okoz.

A nagy ellenségkeresés és büntetődsi mögött valami sokkal fontosabb rejlik, de mi ezt csak távolról figyeljük, mert úgy tűnik, hogy már régen feladtuk a harcot a versenyképességért. Márpedig a nemzetközi pénzügyi csata az előny fenntartásáért folyik és szó nincs igazságosságról. Ebben a harcban a győztes kezdeményez, a vesztes pedig kullog az események mögött.

A kártékony adóverseny

Kezdjük az offshore-elleni keresztes hadjáratral. Kétségkívül Obama elnök fújta meg a harci kürtöt, és minden szövetségese bőszen követte a fővezért. Megismerkedhettünk egy legalább negyven éves, de itthon új kifejezéssel, ez a „kártékony adóverseny”. Az adóverseny azt jelenti, hogy a különböző országok adókedvezményekkel csábítják magukhoz a befektetőket. Ugye ismerős a helyzet? Amíg mi küzdünk egy-egy gyárért és ígérünk mindenki alá a munkahely teremtésért cserébe, az igazságos, de ha más huppolja el előlünk az üzletet (azaz a befektetőt), akkor az maga a káros adóverseny.

Pont ugyanez történt offshore ügyben. Az Egyesült Államok és más vezető államok gazdasági vezetői megdöbbenve vették észre, hogy nemcsak nem jönnek a befektetők, hanem az otthon kezelt pénz is elkezdett külföldre folyni. Főleg olyan kis országokba, amelyek alacsony adók mellett is hatékonyan tudnak működni, ráadásul minden fillérnek örülnek. Ezenkívül ezek olyan banánköztársaságok, amelyek örüljenek, hogy megveszik tőlük a gyümit, hogy képzelik, hogy pénzt kezelhetnek, banki központtá válhatnak?

Az örök éllovas

Apropó, tudják Önök hogy melyik ország a világ legnagyobb offshore-központja? Természetesen az Egyesült Államok. A Delaware állambeli Wilmington boltjai például azért annyira népszerűek, mert nincs ÁFA. De ez még nem elég indok arra, hogy az USA 500 legnagyobb vállalatának hatvan százaléka ide helyezze át központját. Az viszont igen, hogy az ide települt cégek nem fizetnek adót az államon kívül termelt nyereségük után. Van olyan irodaépület a kisvárosban, amely több cégnek ad otthont, mint néhány kis karib adóparadicsom összesen.

És természetesen minden szabályos, csak elég nehéz adóinformációt szerezni a betelepült cégekről, hiszen a befektetőket meg kell védeni, például az EU vonatkozó jogszabályaitól, de erre még visszatérünk. Azaz ha összehasonlítjuk az Egyesült Államok néhány államának adózási gyakorlatát a megvetett és letolvajozott adóparadicsomokéval, akkor a leglényegesebb különbség az, hogy például Delaware-ban nem nőnek pálmafák. Havi több tucat magyar céget alapítanak az USA-ban, de az nem offshore, csak külföldi cégalapítás.

Európa is előz

Nemcsak a trópusi paradicsomok hagyták le a versenyben a „magas adózású területeket”, hanem olyan európai államok is, mint Ciprus, Jersey, Guernsey, Gibraltár, Luxemburg, Liechtenstein, Monaco vagy Málta is. Ezek azonban annyira kis országok, hogy nem volt nagy kunszt visszakényszeríteni őket a sorba. Kicsit nehezebb elbánni Írországgal, Belgiummal, Hollandiával, tehát őket békén is hagyták.

Vizsont ott a legnagyobb dió, Svájc. Svájc nemcsak a világ egyik legnagyobb pénzügyi központja (és tavaly óta a legversenyképesebb gazdasági környezet is), de a pénzügyi szabályzások az ország alkotmányában is megtalálhatók (banktitok), így a teljes nemzetközi pénzvilág összefogására lenne szükség, hogy Svájc önként és dalolva lemondjon előnyéről. Arról nem is szólva, hogy a kis alpesi ország segítségével olyan óriási pénzügyi központok nőttek ki szinte a semmiből, mint Hongkong, Szingapúr vagy Abu-Dzabi, amelyek már valódi konkurensei New Yorknak, Londonnak, Párizsnak vagy Frankfurtnak.

Magyar példával élve, ha egy hazai vállalkozó belize-i cége számlát ad neki, akkor fizetnie kell az új „offshore ellenes” forrásadót. Ha Svájcban vagy Gibraltáron stb. csinálja ugyanezt, akkor nem, viszont kevesebb adót fizet, és még örülnek is neki. Persze ez igaz az európai offshore területek mindegyikére, mert mi csak a bennszülötteket büntetjük, távol is vannak és nem is veregetik a vállunkat, hogy „csak így tovább, keményen”!

Nem elveszett pénz, az állam béna

Mielőtt még mélyebbre ásnánk, említsük meg az offshore eszközökkel visszaélő tolvajokat és adócsalókat. Más, a polgárok érdekeit körültekintőbben védő országokban már az 1970-es években lezajlottak azok az eljárások, melyek segítségével vissza lehet szerezni az ellopott pénzt az offshore területekről. Pontosan ugyanúgy, mintha valaki mondjuk Ausztráliában sikkaszt és Magyarországon fekteti be a zsákmányt.

Mi már tudjuk szidni az offshore ipart (valódi információk nélkül), de vajon hol tartunk az ellopott pénzek visszaszerzésében, a tolvajok megbüntetésében? Azon kívül, hogy egy újságíró megmutatott néhány kirívóan pofátlan esetet, történt valami? Indultak perek, nemzetközi adminisztrációs segélykérő (adóinformáció-csere) eljárások?

A nemzetközi szakirodalom szerint Ciprus annak köszönhetné népszerűségét a nyolcvanas években, mert ott síbolták ki a rendszerváltás előtt álló kelet-európai országok titkosszolgálati a vagyont. Nekünk azóta sem sikerült nemhogy felderíteni ilyen eseteket, de még csak meg sem próbálta senki. Szidni már lehet, de értelmezni, szabályozni, felhasználni nem.

Odaszóltak Washingtonnak

Az amerikai offshore ellenes fellépés egyébként addig tartott, míg többek közt a Magyarországon is hírhedt BSA, azaz a számítástechnikai ipar nagyágyúja tavaly nyáron rá nem szóltak az elnökre, hogy hagyja abba a harcot a fejlődés ellen, mert ők mind offshore-oznak és ha vissza kell költözniük az Egyesült Államokba, akkor oda a verseny és a stratégiai fontosságú technológiai előny. Például a nemzetközi kereskedelem, az internetes üzlet természetes háttérterülete az offshore, egyszerűen nincs is más megoldás, különben oda a versenyképesség, nem lehet felvenni a versenyt olyan konkurenciával, amely alacsony adózású területen működik.

A következő érdekes terület az EU Kamatadó Direktíva. Ez maga a jövő, annak az ígérete, hogy egyszer majd minden európai polgár ugyanakkora adót fizet, de mivel nem tudományos fantasztikus novellát írunk, maradjunk a jelennél. Az irányelv lényege az, hogy mindenki egységes adót fizethessen és valóban fizessen is a más országban kamatozó befektetései után, legyenek azok bankszámlán pihenő vagyonok, értékpapírok stb.

A Direktívának egyetlen problémája van, hogy nagyon egyszerű kikerülni. Ennek eszközei az Európai Unió kivül létrehozott alapítványok, vagyonkezelők (trust) vagy bizonyos életbiztosítási kötvények vásárlása. Az Európai Bizottság szakértői csoportok bevonásával nyitott új frontot az adókerülők ellen. Ennek a folyamatnak a felelőse az EU akkori vám és adóügyi biztos, azaz Kovács László volt. A Direktíva hatályának bővítése teljes kudarcra végződött.

A biztos munkájának eredményét megkönnyebbülve fogadták az üzleti körök, egy svájci szakértő szerint a biztos euróbeszédének (bikkfanyelv) lényege a következő: „Semmi sem történik, és nem is tudjuk hogy mit kéne tennünk”. A kudarc okai a következők: a Direktíva hatályát nagyon nehéz kibővíteni, például Panamát vagy Hongkongot pont nem érdekli az egységes európai adózás, ráadásul azonnal más neveken új jogi személyiségi formákat találnak ki, amelyekre nem érvényes az irányelv. Ezenkívül megbélyegezni sem sikerült az adóparadicsomokat/offshore területeket, mert a halmazba bizony az Egyesült Államok és más gazdaságilag vezető hatalmak is belefértek volna.

A Kamatadó Direktíva alól kevés európai ország élvez kivételt, például korábban Svájc, Ausztria, Luxemburg és Belgium is, ezek egységes átlagolt forrásadót fizettek a betétesekkel, de nem hozták nyilvánosságra a nevüket, számlainformációikat, így nem derült ki, hogy pontosan mennyi adót is kellene valójában fizetniük. Ezenkívül az angolok is kiharcolták a mentességet néhány régebbi kötvényük számára. Anglia egyébként nagy játékos, jelenleg azon dolgoznak, hogyan válhatnának az iszlám pénzkezelés európai központjává.

Az új üzlet

Ugye, fogalmuk sincs róla, hogy mi az iszlám pénzkezelés? Másnéven sária kompatibilis bankolásnak is hívják, és nagyon egyszerűsítve a lényege az, hogy a Korán előírásainak megfelelően a pénzügyi intézetek nem vehetnek ki kamatot. Az iszlám pénzkezelés kétségkívül a bankipar egyik leggyorsabban fejlődő területe, ennek segítségével óriási összegek forognak, természetesen a mohamedán vallású országokban. Az angolok nem szeretnék le és kimaradni, ezért szeretnék jogilag lehetővé tenni az európai alkalmazását. A megoldás nem lesz egyszerű, például a közel-keleti országokban egy iszlám bank alapításához a Sária-tanács hozzájárulása szükséges.... De az üzlet óriási és mivel nincsen kamat, nem vonatkozhat rá a Kamatadó Direktíva sem.

Az utolsó epizódok

A legújabb frontot a pénzügyi versenyképességért folytatott háborúban természetesen ismét Obama elnök nyitotta meg, amikor „ledagadtmacskázta” az óriásbankokat, amelyek óriási profitot termelnek, pofátlanul igénybe vették a krízis idején az állami segítséget, de rögtön hatalmas bónuszokat osztogattak a menedzsereiknek. Ezért az elnök felvetette Davosban, hogy meg kellene rendszabályozni ezeket a kövér bankárokat, nehogy ismét válságot okozzanak.

Erre az amerikai megoldás az, hogy fizessenek „felelősségvállalási adót” a bankok, így visszaadva a megmentésükre fordított adódollárokat az állampolgárok számára. Ha azonban egyedül az USA-ban vezetik be az új adót, akkor a pénzügyi intézetek gyorsan a könnyebb ellenállás irányába mozdulnak, azaz odaköltöznek menedzserestül, ahol kevesebb sarcot kell fizetni. Ezért az amerikai javaslatot körbeküldték, hogy mindenki csatlakozzon, csapjunk oda együtt a bankároknak!

Apró probléma merült fel azonban, amikor az amerikaiaknál (és a magyarnál) hatékonyabb államokba érkezett a körösvény. Svájc például ugyanúgy segített a UBS óriásbanknak, mint az amerikaiak a saját pénzügyi intézeteiknek. Viszont nem hosszútávú adósságot termeltek, hanem rögtön nyereséget az államnak. Akkor meg miért adóztassák a bankokat, amikor még pénzt is csináltak a válságból? Így Svájc gyorsan visszavágott az amerikai pofonért, amit a hírhedt UBS ügyben kapott: a válaszuk az volt, hogy elemzik a helyzetet és majd később döntenek a lehetőségről.

2009-ben ugyanis a mindenható adóhivatal (IRS) 52 000 amerikai számlatulajdonos adatait követelte a svájci UBS bank amerikai leányvállalatától, mert egy, a céget eláruló bankár kikotyogta, hogy alpesi segítséggel rengeteg adót siboltak el az ügyfelek, ráadásul a know-howt a bank alkalmazottaitól kapták. Végül sikerült kiegészíteni abban, hogy a svájciak átadják 4500 biztos adókerülő számlatulajdonos adatait és persze jelentős kártérítést is fizetnek.

A történet legújabb fejleménye az, hogy a svájci közigazgatási bíróság törvénytelennek találta ítéletében a nemzetközi egyezséget és megtiltotta a teljesítését. Így nehéz helyzetbe került a Svájci Szövetségi Tanács, hiszen nemzetközi szerződés kötelezi, amelynek teljesítését a törvény tiltja - nem irigylésre méltó helyzet, az biztos.

A banki bónuszok ügyében ismét nagyon nehéz erélyesen fellépni. Ugyanis milyen jogon szólnak bele egy cég döntéseibe, hogy mennyit jutalmat fizet ki? A svájciak ismét gyorsan és okosan léptek. Olyan törvényt alkottak, amely biztosítja, hogy lehessen óriási bónuszt fizetni, de csak akkor, ha a menedzser olyan célokat ért el, amelyek hosszútávú jövedelmezőséget biztosítanak, tehát nem kamuüzleteket köt a gyors jutalom reményében. A bónusz szabályozása azért lényeges, mert ha csökkentik a jutalmakat, akkor odébbállnak a menedzserek. Márpedig a menedzserek viszik a tudást és az ügyfeleket is, ez pedig villámgyorsan tönkreteszti a bankokat, de legalábbis ismét elvész a versenyelőny.

Végül érdemes megemlíteni egy Magyarországon sajnos eléggé ismeretlen fogalmat, ez pedig a fiskális totalitarizmus. A szörnyen hangzó kifejezés arra utal, hogy a magánemberek pénzügyi szabadsága eltűnik a szabályok sokasága között. Míg a lobbicsoportok érdekei mindennél fontosabbak, a kisember lehetőségei úgy tűnik, hogy egyre jobban beszűkülnek. Az alacsony adózású területek szakértői szerint az adók emelkedése globális ellenőrzési folyamatokat indított be, azaz minden ország a végsőkig fokozza az ellenőrzést annak érdekében, hogy beszedje a sarcot, mert csak így tudják fenntartani az életképtelen rendszereket.

10. Offshore és szervezett bűnözés

A különböző nemzeti és nemzetek feletti szervezett bűnözői csoportok hamar felfigyeltek arra, hogy az offshore pénzügyi centrumok kiváló lehetőséget nyújtanak az állami szabályozás elől való elbújásra. Különösen a globális pénzügyi szolgáltató szektor és a számítógépes hálózatok világméretű elterjedése teszi lehetővé, hogy a szervezett bűnözés igyekszik az offshore területekre behatolni.

Ennek érdekében az offshore területeket nagymértékben igyekeznek felhasználni a pénzmosás második szakaszának, az úgynevezett rétegezésnek a megvalósítására. Az offshore pénzügyi centrumok különösen azért alkalmasak a pénzmosásban való részvételre, mert túlságosan erős titoktartási jogszabályokkal rendelkeznek, és csak minimális mértékben tartják nyilván a különböző tranzakciók adatait. Gyakran teljesen hiányoznak a bűnözők elrettentésének eszközei, beleértve a felügyelet működését is. Sok esetben – különösen az újabb keletű centrumok esetében – a politikai akarat is hiányzik arra, hogy együttműködjenek a külföldi szervezetekkel a pénzmosás megakadályozására, nem tesznek eleget a nemzetközi felkéréseknek, és nem működnek együtt más államok nyomozó hatóságaival sem. Nem veszik figyelembe, hogy ezek a szabályok, kiegészülve más offshore területek másfajta szabályaival együttesen oda vezetnek, hogy a nemzetközi szervezett bűnözés a drogkereskedelemből, az illegális fegyver-, ember(nő)- és szervkereskedelemből, a pénzügyi csalásokból származó hatalmas bevételeit tisztára tudja mosni.

Nincs már olyan, hogy „dugipénz”, nincsenek már olyan vagyonok vagy vagyontárgyak, amelyek ne szerepelnének a nyilvántartásokban, vagy ne kellene utánuk a különféle szabályozások szerint adót fizetni. Az állam mindenkinek mindenéről tud, és könyörtelenül érvényesíti akaratát, ha akarja. Erre mi magunk adjuk a felhatalmazást és mi viseljük a következményeit. A főleg angolszász szakértők szerint ezért fontos feltenni a kérdést, hogy megbízunk-e a pénzügyi szempontból mindenható és mindent tudó államban, ha más életbevágó ügyekben már kiharcoltuk a totális állami kontroll visszaszorítását?

Az elmúlt év nemzetközi pénzügyi fejleményeit elemezve azonban világosan látszik, hogy a magas adózású államok szélmalomharcot vívnak pénzügyi előnyük megőrzéséért. Míg egyre szigorúbbak a törvények, addig a cégek és magánszemélyek egyre újabb és újabb lehetőségeket találnak, hogy biztonságba helyezték vagyonaikat, optimalizálják adójukat. A multinacionális vállalatok és pénzintézetek már régen a törvények felett állnak, ezek tevékenységét szabályozva azonban egyre több kiskapu nyílik, még a kisemberek számára is.

Az 1970-es években az adóoptimalizálás a nagyvállalatok tevékenységét segítette, tíz évvel később a sportolók és színészek, művészek kezdték felhasználni a nemzetközi pénzvilág lehetőségeit. A nyolcvanas évek az újságírók és a független kiadók pénzügyi kivándorlásának időszaka volt. Azóta már a helyhez nem kötött kisvállalkozók is külföldi adózás vagy befektetések után vágynak, nem is szólva a korábban említett internetes üzletekről.

Nem vagyunk elzárva a globális pénzpiactól, sőt egyre közelebb kerülünk az ütőérhez, ráadásul ránk is ugyanazok az európai törvények vonatkoznak, mint a többi EU tagállamra, melyek azonban egyelőre úgy tűnik, hogy nálunk jobban lavíroznak, de legalábbis az üzletemberek jobban informáltak. Nem ártana megismerni és kihasználni a lehetőségeket, mert bármilyen lepellel is álcázzák a politikusok (mert az ő pénzük valahogy mindig biztonságban van), a versenyképességért folytatott harc keményebb és keservesebb a világpiacon, mint eddig bármikor.

A BCC Londoni és a New York Bank amerikai bankok pénzmossási ügyei megmutatták, hogy a szervezett bűnözés beépült a legnagyobb és legpatinásabb pénzügyi intézményekbe is. A részvénytőzcsok elterjedésével igen nehéz azt megmondani, hogy a szervezett bűnözői csoportok hatalmas éves bevételeikből milyen nagy, jó hírű cégeket vontak már irányításuk alá. Ennek megfelelően azt sem lehet tudni, hogy a feltörekvő országokban lezajlott privatizációk során mely – esetleg kulcsfontosságú – cégeket vagy ágazatokat vásároltak meg. Különösen a kis országok vannak kitéve ennek a fenyegetésnek. A folyamattal párhuzamosan megfigyelhető, hogy a szervezett bűnözők az adott nemzetállamok döntéshozói és bírói kulcspozícióiban igyekeznek kapcsolatokat vásárolni, jelentős mennyiségű pénzt fordítanak korrumpálásra. Elsősorban a döntéshozatal közelében lévő pártokat, politikusokat és a legfelsőbb vagy a tevékenységükkel kapcsolatos pozícióban lévő bírákat igyekeznek megvásárolni. Ezen kívül korrupció útján akarják befolyásolni a rendőrséget, más nyomozó hatóságokat (különösképpen a vám- és pénzügyőrséget), valamint az ügyészséget is.

A nemzetközi együttműködésben részt vevő államok a szervezett bűnözéssel kapcsolatban először az illegális kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatban figyeltek fel arra, hogy ez a tevékenység olyan mértékű pénzügyi eszközöket teremt a bűnözőknek, amelyekkel képesek egész társadalmakat aláásni.

A nemzetközi közösség felismerte, hogy a szervezett bűnözői csoportokat az offshore pénzügyi centrumoktól csak akkor tudja távol tartani, ha ezek a centrumok egy minimális nemzetközi standardhoz igazodnak. Azoknak a jogrendszereknek, amelyek nem felelnek meg ezeknek a minimális előírásoknak, különböző szankciókkal kell szembenézniük.

– Mindenekelőtt csökkenteni kell a névtelen bank- és cégalapítás lehetőségét, ideértve a shell company-k típusát is.

– Meg kell szüntetni a névleges igazgatók alkalmazásának formáját, hiszen azok felelősség nélkül és a szükséges információk hiányában „vezetik a céget”.

– Az adott offshore területeken hatékony ellenőrzési apparátust kell kiképezni és biztosítani számukra az ellenőrzés mindenkorai lehetőségét.

– Az ellenőrzés hatékonysága érdekében elő kell írni a pénzügyi és egyéb tranzakciók írásbeli rögzítésének a kötelezettségét, és azt is, hogy azok meghatározott ideig rendelkezésre álljanak.

– Csökkenteni kell a bank- és egyéb titkok hatókörét, különös tekintettel a nemzetközi szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyletekre.

– Meg kell teremteni a gyors információcsere lehetőségét az egyre gyorsuló pénzmossási akciók figyelemmel kísérése érdekében.

– A politikai vagy a magánszektor befolyásaitól független pénzügyi ellenőrzési struktúrát kell kialakítani, beleértve hatékony pénzügyi hírszerző egységek felállítását.

– Független és hatékony ügyészi szervezetet kell kiépíteni.

– Nemcsak a bankoktól, hanem a brókercégektől, biztosítóktól, pénzváltóktól stb. is meg kell követelni azt, hogy a gyanús eseteket azonnal jelentsék.

– Különösen figyelni kell az interneten szolgáltatókra.

– Megfelelő és hatékony adatrögzítést kell megkövetelni, és az esetek feltárására alkalmas jogalkalmazó szervezeteket kell kiépíteni.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a hagyományos offshore pénzügyi centrumok jórészt már meghozták azokat a szabályokat, amelyekkel kielégítik a nemzetközi minimum standard elvárásokat. A legújabb offshore területek ugyanakkor valójában nem is értik, hogy a nemzetközi tanácsadók milyen szabályokat fogadtattak el velük, sem a politikai akarat, sem a szaktudás, sem pedig az anyagi lehetőségek nincsenek biztosítva a hatékony ellenőrzés kiépítésére.

Az ENSZ ugyanakkor elhatározta, hogy egyrészt folyamatosan nyilvántartásba veszi ezeket a centrumokat, másrészt állandóan figyelni fogják azokat. A leggazdagabb országokat tömörítő G-7-ek ugyanakkor ennél is tovább mennek. Felhatalmazták az OECD mellett működő FATF szervezetet, hogy a kérdéses államok jogrendszerét egyenként vizsgálta meg szakértőkkel, és az eredményt hozza nyilvánosságra.

Az Amerikai Egyesült Államok ennek eredményeként néhány csendes-óceáni kis szigetállam vonatkozásában megtiltotta bankjainak és cégeinek, hogy kapcsolatba lépjenek ezzel a területtel.

A legnagyobb országok ugyanakkor törekednek arra, hogy az offshore pénzügyi centrumokkal kétoldalú államközi megállapodásokat is kössenek. Ezeknek célja elsősorban az, hogy a nagy országok érdekeit sértő pénzmosási és szervezett bűnözői akciók nyomozása során a nemzeti hatóságok gyorsan és akadálytalanul juthassanak hozzá adatokhoz, illetve néhány egyezmény a nyomozó hatóságok számára közvetlen nyomozási lehetőséget biztosít a másik ország területén. Mind az ENSZ-ben, mind az OECD-n belül folyamatos szakértői munka folyik annak kiderítésére, hogy az adott nemzetállami jogrendszereken belül mely szabályok azok, amelyek elősegítik a szervezett bűnözés terjedését.

A legkárosabb szabályok között első helyen áll a titokvédelem. A bank-, üzleti vagy ügyvédi titok rámutat a titokhoz való jogos magánérdek, valamint a közérdek ellenőrzési és felügyeleti jogának a szembenállására. Ugyanakkor a szervezett bűnözés nemzetközi elterjedése megmutatta, hogy a közérdek háttérbe szorítása a magánérdekkel szemben végül is a magánérdeket is sérti. Ennek megfelelően a banktitok oldása néhány területtől eltekintve már a világ legtöbb országában megtörtént. Magyarország az OECD-tagság elnyerése előtt nem sokkal módosította az erre vonatkozó törvényi szabályozását, ugyanakkor a banktitok oldása a különböző országokban nem ugyanazon kritériumok szerint történt meg.

A szervezett bűnözés nemcsak a bank- és az üzleti titok mögé igyekszik elrejtőzni, hanem sikeresen használja fel az ügyvédi titok garanciáit is. A hagyományos ügyvédi tevékenységnél ugyanis az állami túl-hatalommal szemben természetes, hogy a tisztességes védelem csak akkor érvényesülhet, ha a terhelt és a védője közötti viszonyt olyan erős ügyvédi titok védi, amely az államhatalmi szervek részéről érinthetetlen. Ezt a védelmet használja ki a nemzeti és a nemzetközi szervezett bűnözés akkor, amikor külföldön a bűnözéssel vagy a pénzmosással kapcsolatban a dokumentumokat igyekszik ügyvédi titoktartás alá helyezni, illetve akkor, amikor a bűnözés eredményéből származó pénzt ügyvédi letétben igyekszik eltüntetni. Külföldi tapasztalatok szerint az ilyenfajta bűnözői magatartás ritkább esetben az ügyvéd egyetértésével és közreműködésével találkozik, az esetek túlnyomó részében azonban az ügyvéd megtévesztésével következik be. Az ügyvéd a bankokhoz hasonlóan ügyfelének azonosítására köteles, azonban sokszor a legnagyobb bankok sem tudják azt felderíteni, hogy a náluk elhelyezett összeg mögött ténylegesen milyen bűnözői tevékenység áll.

VIII. A pénzmosás nemzetközi szabályozása

1. Az Európa Tanács ajánlása

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1980. június 27-én ajánlást fogadott el a bűncselekményekből származó pénz külföldre szállításának és biztonságba helyezésének megakadályozására. A Bizottság álláspontja szerint ugyanis a bűnözés modern formája az európai országok többségében a szervezett, erőszakos bűnözés aggasztó növekedését mutatja, amely mind nagyobb nyereség elérésére irányul, és amely folyamat során a pénz eszköze és egyben célja is a bűnözésnek, és ahol a pénz tisztára mosása nemzetközi méretekben, nem ritkán hétköznapi bankügyletek révén folyik. Ez a folyamat pedig kizárólag nemzetközi keretek között állítható meg.⁸⁸

Az Európa Tanács eme ajánlása összefoglalja a létező intézkedéseket a bűncselekményből származó pénzek átutalásával és letéti kezelésével szemben, különös tekintettel a pénzügyi intézményrendszerre, mivel a Bizottság megítélése szerint a rendőrség és az igazságszolgáltatás megakadályozó-megtorló intézkedései mellett a bankrendszer is hatékony preventív szerepet tölthet be. Így a Tanács tagállamai kormányának azt ajánlotta, hogy a bankok

- ellenőrizzék az ügyfelek személyazonosságát, ha
- számlát, vagy biztonsági betétet nyitnak,
- páncélszekrényt bérelnek,
- meghatározott összegű készpénzfizetéses ügyletet hajtanak végre,
- ha bankközi átutalásokat bonyolítanak le;
- korlátozzák a rendszeres ügyfeleknek biztosított széf bérbeadást,
- megfelelő módon készítsék fel bankfiókjaiknak személyzetét, különösen az azonosító okiratok vizsgálatára és a bűncselekményre utaló magatartások felderítésére
- szervezzék meg a szoros nemzeti és nemzetközi együttműködést a bankok és az illetékes hatóságok között
- állítsanak fel olyan mechanizmusokat, amelyek lehetővé teszik a bankjegyek befizetésekor a bűncselekménnyel összefüggésben használt bankjegyek jegyzékével való módszeres összehasonlítást.

2. Bécsi konvenció

1988. december 20-án, Bécsben 67 ország írta alá az ENSZ keretében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása és az értékesítésből származó illegális jövedelmek elleni Egyezményt.⁸⁹ A 34 fejezetből álló dokumentum határozott támadást intéz a világot sújtó jelenség ellen, egyben kötelezi a ratifikáló feleket, hogy a saját országuk jogrendszerével összhangban megtegyék a szükséges törvényhozási és közigazgatási lépéseket. A Konvenció az ENSZ szintjén először tér ki a pénzmosás kérdésére, először mondják ki a pénzmosás büntetőjogi üldözésének, a bűnös úton szerzett javak elkobzásának, és az ilyen irányú jogsegély kérelmek teljesítésének a szükségességét.

⁸⁸ Dr. Tóth Mihály: Gazdasági bűncselekmények az alakuló joggyakorlatban ELTE JTI Bp.1996. 278. old.

⁸⁹ Ezt magyar részről 1989. augusztus 22-én New Yorkban írták alá, a magyar Országgyűlés az 1997. február 11-jén hatályba lépett Egyezményt az 1998. évi L. törvénnyel hirdette ki.

A Konvenció bűncselekménnyé nyilvánítja a pénzmosást, és elvárja, hogy a ratifikáló országok ugyanezt tegyék nemzeti jogrendszerükön belül. Kiemelve a pénzmosás elleni küzdelem egyik legjelentősebb vonását, előírja a banktitok-szabályok szigorúságának enyhítését, mivel a banktitok az egyik leggyakoribb hivatkozási pont a nyomozások visszautasításakor. A Konvenció alapján a szerződő felek nem hivatkozhatnak banktitokra, amikor a feljogosított bíróság vagy más hatóság elrendeli a bank pénzügyi vagy kereskedelmi iratainak bemutatását, illetve lefoglalását. A Konvenció rendelkezik még az aláíró államok átfogó jogsegélynyújtási kötelezettségéről is, mely a pénzmosás során használt eszközök és az illegális tevékenységből származó vagyoni értékek azonosítását szolgálja. Felhatalmazza a nemzeteket, hogy más nemzeteket megkereshessenek annak érdekében, hogy azonosítsák, nyomon kövessék, lefoglalják vagy befagyasszák a pénzmosás elkövetése során használt eszközöket, egyéb tárgyakat és az illegális tevékenységgel szerzett vagyoni értéket elkobozhassák.

A megállapodás együttműködést serkentő gazdasági előnyöket is kilátásba helyez. Eszerint az az ország, amely segítséget nyújt egy másiknak, számíthat arra, hogy az illegális vagyon lefoglalása során szerzett jövedelmek egy részét kormányközi szervezetek támogatására felhasználhatja, illetve kábítószerkereskedelem-ellenes szervezeteknek segítségként átutalhatja.

A Bécsi Konvenció nemzetközi jogszabállyá 1990. augusztusában, a 20. ratifikációs okirat elhelyezése után vált, és 1990. november 11-jén lépett hatályba.

Az ENSZ Konvenció képezte alapját – a máshol részletesen tárgyalt – Financial Action Task Force (FATF) nevű szervezet felállításának, amely a hét legfejlettebb tőkés ország kezdeményezésére jött létre, és 1989-ben kezdte meg működését. Az FATF 1990-ben közzé tett – és azóta már többször átdolgozott és aktualizált – 40 ajánlása egy pénzmosás elleni minimál programot fogalmaz meg és nemzetközileg elfogadott alap követelmény rendszerévé vált a pénzmosás elleni küzdelemnek.

Az Európa Tanács 1990. decemberében hozott 141. sz. Konvenciójában még az FATF 40 ajánlásánál is konkrétan fogalmazta meg követelmény-rendszerét a pénz tisztára mosása, és a kapcsolódó eljárási cselekmények (házkutató és elkobzás) tárgyában.

3. Baseli nyilatkozat

A Nyilatkozat a Bankszabályozásról és a Felügyeleti Gyakorlatról, valamint a bankrendszer pénzmosás céljára történő bűnös használatának megelőzéséről szól.

Baselben 1988. decemberén tíz ország részvételével (a nyugat-európai országok vezető bankjai, az USA és Japán központi bankjai) megalakult bizottság kiadott egy alapelvekből álló nyilatkozatot, amely a bankoknak és a bankfelügyeleteknek tartalmaz ajánlásokat arra vonatkozóan, hogy miként kerülhető el a bűncselekményekből szerzett bevételek legalizálásakor ezen intézmények közvetítőként való felhasználása.

A Baseli Bizottság tagjai úgy vélik, hogy az állami bankfelügyeleteknek alapvető szerepük van az etikai standardok és szakmai viselkedési szabályok megalkotásának elősegítésében mind a bankok, mind az egyéb pénzügyi intézetek érdekében. A bizottság célja az alapelvek tekintetében nemzetközi konszenzus elérése a pénzügyi intézetek csatlakozásával. A bizottság Nyilatkozata egy általános nyilatkozat az etikai alapelvekre vonatkozóan, amely támogatja a bankok vezetőit, hogy olyan hatásköröket fogadjon, amelyek biztosítják, hogy azok az intézetekkel üzleti kapcsolatba lépő személyek, amelyek nem tűnnek legitímnek, visszautasításra kerüljenek.

Az első és legfontosabb a pénzmosás elleni küzdelem során a bank managementjének integritása és éber elszántsága, hogy megelőzzék pénzintézetük bűnözőkkel való kapcsolatba kerülését, illetve, hogy a pénzintézetüket pénzmosást szolgáló csatornaként használhassák. A Nyilatkozat célja ezen viselkedési standardok megerősítése. A Nyilatkozat nem jogi dokumentum és alkalmazása az egyes nemzetek gyakorlatán és jogrendszerén alapul.

Négy fontos elvet állít fel a közvélemény bankokba vetett bizalmának fenntartása és biztosítása érdekében:

- **Ügyfél-azonosítás:** a bankoknak ésszerű lépéseket kell tenniük, hogy megállapítsák a velük kapcsolatba lépni szándékozó ügyfél valódi kilétét. Javasolja, hogy a bankok tartózkodjanak olyan nagyobb üzleti tranzakciók lebonyolításától, amelyeknél az ügyfél nem nyújt elég bizonyítékot személyazonosságának igazolására. Különösen nagy figyelmet kell fordítani minden számlatulajdonos, valamint a betétszolgáltatásokat igénybevevő személyek azonosságának megállapítására. A pénzintézetek üzleti tranzakciókat nem hajtanak végre olyan ügyfelek számára, akik elmulasztják, vagy megtagadják személyazonosságuk igazolását.

- **Jogszabályoknak való megfelelés:** a bank management köteles biztosítani, hogy a pénzintézet a pénzügyi tranzakciókra vonatkozó jogszabályokat és törvényeket betartsa. Nem szabad olyan szolgáltatásokat felajánlani, illetve olyan pénzügyi műveletben részt venni, ahol alaposan feltételezhető, hogy a tranzakció pénzmosási tevékenységgel állhat kapcsolatban.

- **Együttműködés a végrehajtó szervekkel:** ki kell alakítani az együttműködés módját a helyi végrehajtó szervekkel és figyelni kell arra, hogy elkerüljék az olyan ügyfelek kiszolgáltatását, akik félrevezető információkkal megpróbálják becsapni a végrehajtó szerveket.

- **Az Alapelvek Nyilatkozatához való csatlakozás:** a Bizottság javasolja, hogy a bankok fogadják el az Alapelveket és hozzanak ennek megfelelő belső szabályokat az ügyfél-azonosításra és a belső nyilvántartások vezetésére, valamint gondoskodjanak a banktisztviselők megfelelő képzéséről.

A bankfelügyeleti hatóságok világszerte eljuttatták az Alapelveket a pénzintézetekhez és a jogalkotó szervekhez azzal a javaslattal, hogy fogadják el és alkalmazzák azt. Az Alapelvek a legmeghatározóbb pénzmosás megelőzését célzó, nemzetközi pénzügyi szervezet által kidolgozott, pénzintézetekhez szóló, dokumentum.

A Baseli bizottság egy meghatározó gondolatot fogalmazott meg a Preambulum 6. pontjában. Meggyőződése szerint ugyanis „bármilyen is legyen a jogi helyzet a különféle országokban az első és legfontosabb védőpont a pénzmosás ellen a bank elszántsága, hogy megelőzzék, hogy pénzintézetük bűnözőkkel kerüljön kapcsolatba vagy, hogy pénzintézetüket, pénzmosást szolgáló csatornaként használják.”

4. Strasbourgi Konvenció

Az 1990. november 8-i 141/1990. Európa Tanácsi Konvenció a bűncselekményből származó jövedelem mosásáról, nyomozásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról.

Amint a címből is kitűnik, a nem kötelező jogi erővel bíró, 1990-ben megalkotott Strasbourgi Konvenció a pénzmosásnak elsősorban a nyomozati, bűnügyi végrehajtó szakaszára összpontosít. Kimondja, hogy a pénzmosás bűncselekmény, szorgalmazza a nemzetközi együttműködést, új motívumként nemcsak a kábítószer-kereskedelem során szerzett illegális jövedelmeket, hanem a bűncselekmények lehető legszélesebb köréből származó jövedelmeket javasolja az elkobzás hatálya alá vonni.

Létrejöttének előzménye, hogy 1987-ben az Európa Tanács Miniszteri Tanácsa megbízott egy szakértői csoportot, hogy vizsgálja meg az európai büntetőjogi megállapodásokat és vonjanak le következtetéseket arra vonatkozóan, hogy ezek mennyire alkalmazhatóak a pénzmosással szerzett jövedelmek kinyomozására, lefoglalására és elkobzására. A bizottság arra a következtetésre jutott, hogy hasznos lenne megalkotni egy új instrumentumot, amely a témával összefogottabban és specifikusan foglalkozik.

A Konvenció (az EK direktívától – irányelv – eltérően) nem kötelező erejű jogszabály, hanem elvi iránymutatás a tagok számára.

Öt alapelve épül, ezekkel próbálja hatékonyabbá tenni a pénzmosás elleni küzdelmet a tagországokban.

Az első szempont, amit figyelembe vettek az ENSZ Bécsi Konvenciója. A Konvenció kidolgozói megpróbálták a már meglévő terminológiát használni, ugyanakkor szigorúbb kötelezettségek kimondását szorgalmazták, arra alapozva, hogy kevesebb tagállamban kell ezeket érvényesíteni.

Lényeges vonás, hogy az ENSZ Konvención túlmenően nemcsak a kábítószer-kereskedelem során szerzett illegális jövedelmeket, hanem a bűncselekmények lehető legszélesebb köréből származó jövedelmeket javasolja az elkobzás hatálya alá vonni, hiszen a nyomozások során szinte lehetetlen különválasztani a kábítószer-kereskedelemből és az egyéb illegális cselekményből származó jövedelmeket.

A Konvenció bevezetett olyan szabályokat, amelyek kötelezik a feleket, hogy nemzeti szinten az elkobzást megkönnyítő és lehetővé tevő intézkedéseket hozzanak. Leszögezi, hogy a nemzetközi kooperáció mellett lényeges a nemzeti jogrendszerek szerepe és az illetékes hatóságok felhatalmazása az illegális jövedelem nyomon követésére, lefoglalására, elkobzására. A nemzetközi kooperáció csak akkor működik, ha nemzeti szinten a szabályozás kidolgozott. Ezért a Konvenció felhívja a feleket, hogy tegyék meg nemzeti szinten az elkobzást lehető tevő, azt megkönnyítő intézkedéseket.

Az egyezményt aláíró államok vállalják ezen a területen a jogsegélyek teljesítését, az erre irányuló megkeresést csak akkor lehet megtagadni, ha az ellentmond a megkeresett állam törvényeinek, vagy ha a megkeresett állam az ügyet nem tartja olyan jelentőségűnek, amely nemzetközi intézkedéseket igényelne. Fontos megállapítása az egyezménynek, hogy banktitokra való hivatkozás nem lehet a megkeresés teljesítése megtagadásának az indoka. Amennyiben a megkeresett ország törvényei a bankok adatainak közlését ügyészségi vagy bírósági engedélyhez kötik, akkor ennek beszerzéséről a megkeresett állam hatóságainak kell gondoskodniuk.

Az Egyezmény eljárási szabályai a központi hatóságok közötti közvetlen érintkezést írták elő, sőt sürgős esetben lehetővé teszik, hogy a megkereső fél igazságügyi és ügyészi hatóságai közvetlenül lépjenek érintkezésbe, és használják az Interpol hírközlő rendszerét is. A részletes eljárási szabályok közül ki kell még emelni, hogy – tekintettel a pénzmosással kapcsolatos banki, pénzügyi információk titkos, de legalább bizalmas voltára – mind a megkereső, mind a megkeresett állam kérheti, hogy a másik fél tekintse a megkeresés tényét és tartalmát, illetve a szolgáltatott információt bizalmasnak.

Megjelent az ún. anyagi érdekeltséget biztosító szabály is, amely szerint az elkobzott dologgal a megkeresett fél rendelkezhet, amennyiben a felek eltérően nem állapodnak meg.

A következő rész a pénzmosással, mint büntetőjogi kategóriával kapcsolatos. Minden jogrendszerben az első és legalapvetőbb lépés a pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítása. Ezért a Konvenció tartalmazza a pénzmosás meghatározását és előírja a feleknek, hogy ezen definíció értelmében állapítsák meg a büntetőjogi tényállást a bűncselekményekből származó javak jogellenes eredetének leplezése vagy elrejtése céljából a javak átruházását, természetük megváltoztatását, vagy az alapbűncselekményben érdekelt személy felelősségre vonás elkerülése érdekében való támogatását.

Pénzmosásnak az alábbi magatartásokat tekinti:

– a bűncselekményből származó javak valódi természetének, forrásának, rendeltetésének, mozgásának, jogi helyzetének eltitkolását és leplezését;

és alkotmányos alapelveiktől valamint jogrendszerük jellegétől függően:

– a dolgok megszerzését, birtoklását vagy használatát, tudván a javak bűnös származásáról;

– a közreműködést pénzmosásra szerveződött társaságban, a pénzmosás kísérletét, részesi alakzatait, és bármely módon történő elősegítését.

Az utolsó alapelv a jogharmonizáció kérdésével foglalkozik. Mivel az egyes európai jogrendszerek idevonatkozó rendelkezései között lényeges különbségek vannak, nem lehet cél a jogrendszerek teljes harmonizációja, csak egy minimális közös platform elfogadása. Ennek oka többek között a pénzügyi nyomozás meglehetősen kényes volta, továbbá az egyes európai országok jogrendszereinek idevonatkozó rendelkezéseiben meglévő különbségek.

Az Európa Tanács Egyezménye az összes tagállam és a kidolgozásban megfigyelőként résztvevő államok (az Egyesült Államok, Ausztrália és Kanada) számára nyitva áll a csatlakozásra.⁹⁰

⁹⁰ A Strasbourgi egyezmény

Az egyezmény aláírása: Helyszín : Strasbourg Dátum : 1990. november 08.	Hatályba lépés: Dátum: 1993. szeptember 01.
--	--

Az Európa Tanács tagállamai:

Országok	Aláírás dátuma	Ratifikáció dátuma	Hatálybalépés dátuma	R.	D.	H.	T.	K.	O.
Albánia	04/04/00					X			
Andorra	07/05/99	28/07/99	01/11/99	X	X	X			
Armenia									
Ausztria	10/07/91	07/07/97	01/11/97	X		X			
Azerbajdzsán	08/11/90	28/01/98	01/05/98			X			
Bosznia-Hercegovina									
Bulgária	28/09/92	02/06/93	01/10/93	X	X				
Horvátország	06/11/96	11/10/97	01/02/98			X			
Ciprus	08/11/90	15/11/96	01/03/97	X		X			
Cseh Köztársaság	18/12/95	19/11/96	01/03/97	X		X			
Dánia	08/11/90	19/11/96	01/03/97	X		X	X		
Észtország	25/06/99	10/05/00	01/09/00	X		X			
Finnország	25/09/91	09/03/94	01/07/94	X		X			
Franciaország	05/07/91	08/10/96	01/02/97			X	X		
Georgia									
Németország	08/11/90	16/09/98	01/01/99	X		X			
Görögország	28/09/92	22/06/99	01/10/99	X		X			
Magyarország	06/11/97	02/03/00	01/07/00	X		X			
Izland	08/11/90	21/10/97	01/02/98			X			
Írország	15/10/96	28/11/96	01/03/97	X		X			
Olaszország	08/11/90	20/01/94	01/05/94	X					
Lettország	11/03/98	01/12/98	01/04/99	X		X			
Liechtenstein	29/06/95			X		X			
Litvánia	03/06/94	20/06/95	01/10/95	X		X			
Luxembourg	28/09/92			X		X			
Málta	05/11/98	19/11/99	01/03/00	X		X			
Moldávia	06/05/97				X	X			
Hollandia	08/11/90	10/05/93	01/09/93	X		X	X		
Norvégia	08/11/90	16/11/94	01/03/95	X		X			

5. Az EU I. pénzmosás elleni Irányelve⁹¹

„Az egységes közösségi fellépés hiánya oda vezethet, hogy a tagállamok a pénzügyi rendszerük védelme érdekében olyan nemzeti szintű intézkedéseket fogadnak el, melyek nincsenek összhangban az egységes piac megvalósításának igényével. Koordináció nélkül a pénzmosók kihasználnák a Közösségen belüli tőke szabad áramlását és a pénzügyi szolgáltatások szabadságát.”⁹²

A kötelező erejű irányelv – amely az Európai Közösség(ek) (a Maastrichti Szerződés óta Európai Unió) szintjén először teremt közösségi szinten koordinációt a pénzmosás területén – három alapvető célt fogalmaz meg:

- a bűnözők megakadályozása abban, hogy az egységes belső piac által kínált előnyöket kihasználva, pénzmosási műveleteket hajtsanak végre;
- megakadályozni, hogy a tagállamok a pénzmosás elleni küzdelem során az egységes piaccal összeegyeztethetetlen lépéseket tegyenek;
- az EU hozzájáruljon általában a szervezett bűnözés elleni küzdelemhez.

Lengyelország	05/11/98			X	X	X			
Portugália	08/11/90	19/10/98	01/02/99	X		X			
Románia	18/03/97			X	X				
Oroszország	07/05/99			X		X			
San Marino	16/11/95			X		X			
Szlovákia	08/09/99			X	X	X			
Szlovénia	23/11/93	23/04/98	01/08/98	X		X			
Spanyolország	08/11/90	06/08/98	01/12/98	X		X			
Svédország	08/11/90	15/07/96	01/11/96	X		X			
Svájc	23/08/91	11/05/93	01/09/93	X		X			
Macedónia	14/12/99	19/05/00	01/09/00			X			
Törökország									
Ukrajna	29/05/97	26/01/98	01/05/98	X		X			
Egyesült Királyság	08/11/90	28/09/92	01/09/93	X	X	X			

Az Európa Tanácsba nem tartozó országok:

Országok	Aláírás dátuma	Ratifikáció dátuma	Hatálybalépés dátuma	R.	D.	H.	T.	K.	O.
Ausztrália	28/09/92	31/07/97	01/11/97	X		X			
Kanada									
Monaco				X	X				
Egyesült Államok									

Aláírók száma ratifikáció nélkül:	9
Ratifikációk száma:	13

Megjegyzés:

R.: Rezerváció – D.: Deklaráció – H.: Hatóságok – T.: Területi érvényesítés – K.: Kommunikáció – O.: Ellenvetés

⁹¹ A Tanács 1991. június 10-i 91/308/EGK Irányelve a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről.

⁹² Első Bizottsági jelentés a Pénzmosási Direktíva (91/308/EEC) megvalósításáról az Európai Parlament és a Tanács Számára.

Fontos jellemzője az irányelvnek, hogy a pénzügyi rendszer teljes egészét lefedi; előírja a pénzmosás elleni küzdelemért felelős hatóságok (Financial Intelligence Unit – FIU) létrehozását, foglalkozik a banktitok kérdésével, az ügyfelek anonimitásával, a belső ellenőrzés kérdésével, illetve a Direktíva is bűncselekménynek nyilvánítja a pénzmosást, amelyet minden olyan jövedelemre kiterjesztenek, melyek alkalmat adhatnak pénzmosó ügyletekre. Az irányelv 3. cikkelye kötelezettséget ír elő a 15 000 ECU-s (1999. január 1. óta EURO) értékhatárt meghaladó egyszeri tranzakció és a pénzmosás-gyanús tranzakció esetén az azonosításra, és kötelezi a pénzügyi intézeteket, hogy az ügyfél azonosító okmányokat és a nyilvántartásokat legalább 5 évig őrizzék meg. Jelentőségét növeli továbbá, hogy az EFTA országokkal (Svájc kivételével) elfogadott Európai Gazdasági Térség Egyezmény kiterjesztette az irányelv alkalmazását ezen országokra is, valamint hatást gyakorol más, a Közösségen kívüli államokra is, hiszen az EU-val társulási, együttműködési egyezményt aláírók, illetve harmadik országok szisztematikusan szerepeltetnek egy a pénzmosással foglalkozó klauzulát a megállapodásban, melynek célja az irányelvhez hasonló normák megalkotása.

Az Irányelv preambuluma hivatkozik az 1980. Európa Tanács ajánlására, a Bécsi Egyezményre, az Európa Tanács Egyezményre, a Bázeli Nyilatkozatra, az FATF 40 pontjára. Az Irányelv legfontosabb rendelkezései az alábbiak:

- A 2. cikkely kimondja, hogy a kábítószer kereskedeleméből származó jövedelem tisztára mosása tiltott.

- Az Irányelv a pénzmosás definícióját a Bécsi Egyezményből veszi át, de fontosnak tartja, hogy a tagállamok a meghatározást minden olyan jövedelemre kiterjesszék, melyek alkalmat adhatnak pénzmosó ügyletekre.

- Az Irányelv 3–12. cikkelyei a pénzügyi rendszer védelmét szolgálják. A rendelkezések hatálya a pénz- és hitelintézetekre terjed ki. De az Irányelv felismeri azt, hogy a pénzmosás nem csak a pénzügyi rendszeren belül, hanem különböző nem pénzügyi vállalkozásokon keresztül is megvalósulhat. A kimerítő jellegű felsorolás lehetetlen volta miatt az alábbi módon nyer szabályozást e probléma az Irányelvben: „A tagállamok gondoskodnak arról, hogy az irányelv előírásait olyan szakmákra és vállalkozási kategóriákra egészen vagy részlegesen kiterjesszék, amelyek olyan tevékenységet végeznek, amely különösen alkalmas pénzmosás céljára.”

- Az Irányelv által létrehozott Kapcsolattartó Bizottság feladatává teszi annak vizsgálatát, hogy valamely szakma vagy vállalkozási kategória e cikkely hatálya alá tartozzon akkor, ha valamely Tagállamban pénzmosásra használják fel.

- A 3. cikkelyben kötelezettséget ír elő a 15 000 ECU-s (1999. január 1. óta euro) határt meghaladó egyszeri tranzakció és a pénzmosás gyanús tranzakció esetén az azonosításra. Az ügyfél azonosító okmányokat és a nyilvántartásokat legalább 5 évig meg kell őrizni.

- Az Irányelv 5. cikkelye arról rendelkezik, hogy a „hitel és pénzügyi intézetek különleges figyelemmel vizsgáljanak meg minden olyan tranzakciót, amely – jellegéből adódóan – valószínűsíthetően pénzmosással kapcsolatos”. Az ilyen fokozott óvatosságra vonatkozó kötelezettség elkülönül a gyanús tranzakciók jelentési kötelezettségétől, akkor kap szerepet, amikor a gyanú még nem áll fenn.

- A pénzmosás elleni fellépésekben résztvevő hatóságokat értesíteni kell a kétséges ügyletekről, és el kell látni őket a szükséges információkkal. A felderítés sikere érdekében az Irányelv megtiltja, hogy a pénz- és hitelintézet az adatszolgáltatást az ügyfél vagy harmadik személy tudomására hozza. Ha a pénz- és hitelintézet tudja vagy gyanítja, hogy a tranzakció pénzmosással kapcsolatos, az értesítésig az ügyletet nem hajthatja végre.

- A pénz- és hitelintézeteknek megfelelő belső ellenőrzési és továbbképzési programot kell bevezetniük.

– Felállításra került egy kapcsolattartó bizottság („Contact committee”), amely előmozdítja a párbeszédet a tagállamok között és tanácsokat ad a nemzeti szintű szabályozáshoz.

– A tagállamok belső joga az Irányelv előírásaitól szigorúbb szabályokat tartalmazhat a pénzmosási cselekmények megelőzése érdekében.

Noha a tagállamok kötelezettséget vállaltak arra, hogy az Irányelv tartalmának és céljának megfelelő rendelkezéseket nemzeti szinten meghozzák, ennek módjai eltérően alakultak az egyes országokban. Az Irányelv 17. cikkelye úgy rendelkezik, hogy 1993. január 1-jétől számított 1 év elteltével készítsen a Bizottság jelentést⁹³ az Irányelv megvalósításáról és azt terjessze az Európai Parlament és a Tanács elé.

Nézzük meg ezeket a tagállami eltéréseket:

1. A pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítása a tagállamokban

A legtöbb tagállam létrehozott egy külön tényállást a büntető törvénykönyvben. Vannak azonban olyan tagállamok, amelyek egy már meglévő tényállást bővítették ki oly módon, hogy az magába foglalja a pénzmosást is.

Az irányelv pénzmosás definíciója a következő:

a) a vagyon átalakítása vagy átutalása azzal a céllal, hogy a vagyon illegális eredetét eltitkolja vagy elrejtse, illetve segítségnyújtás az alaphűncselekmény elkövetőjének abban, hogy cselekménye jogkövetkezményeit elkerülje,

b) a vagyon valódi jellegének, forrásának, helyének, természetének, mozgásának, hozzá fűződő jogoknak vagy tulajdonjognak az eltitkolása vagy elrejtése,

c) a vagyon megszerzése, birtoklása vagy használata.

2. Alaphűncselekmények meghatározási köre

– A legtöbb országban minden súlyos bűncselekményből származó jövedelem legalizálása a pénzmosás tényállásába tartozik, ilyenek: Dánia, Németország, Finnország, Olaszország, Hollandia, Ausztria, Egyesült Királyság, Svédország.

– Belgiumban bármely bűncselekményből származó jövedelem a törvény hatálya alá tartozik.

– Spanyolország kábítószer-kereskedelemből, terrorizmusból és a szervezett bűnözésből származó bevételek tisztára mosását rendeli büntetni.

– Luxemburgban és Portugáliában kötődik a szabályozás kizárólag a kábítószer bűncselekményekhez.

– Franciaországban eredetileg csak a kábítószer bűncselekmények tartoztak a törvény hatálya alá, de 1993-ban kiterjesztették a szervezett bűnözés minden formájára.

3. Pénzmosási törvények által érintett intézmények, hitel- és pénzintézetek.

A pénzügyi rendszeren kívüli szakmák és vállalkozások

Valamennyi tagállam jogszabályaiban bejelentési kötelezettséget írt elő az Irányelv által meghatározott intézményi kör számára. Így elvileg a pénzügyi rendszer egésze védve van a pénzmosással szemben. Azonban a pénzmosást nem csak a pénzügyi rendszeren belül lehet végrehajtani, hanem különböző nem pénzügyi vállalkozásokon keresztül is.

A Bizottság három csoportba sorolja ezen tevékenységeket:

– szerencsejátékok

– kaszinó üzemeltetők

– nagy értékű kereskedelem ügynökei

– ingatlan

– nemesfémek

– ékszerek

– műtárgyak, régiségek

⁹³ Implementation of Directive 91/308/EEC of 10. June 1990. on prevention of the use of the financial system for the purpose of money-laundering.

- jogi szakmában végrehajtott pénzügyi tevékenység
- ügyvéd
- közjegyző
- más jogi szakmák

Világossá vált, hogy minél inkább megvédi a pénzügyi rendszert a pénzmossással szemben, annál több elkövető kísérli meg az alternatív módszereket felhasználni erre a tevékenységre. Erre figyelemmel került az Irányelvbe a 12. cikkely. A cikkely megfogalmazása nagy szabadságot biztosít a Tagállamok számára az alkalmazásnál. A Kapcsolattartó Bizottság vizsgálta annak lehetőségét, hogy létrehozzanak-e egy közös jegyzéket a pénzmossásra felhasználható szakmákról, vállalkozásokról. Pénzmossást bármely vállalkozás elkövethet, ez azonban nem jelenti azt, hogy az Irányelvet minden szakmára és vállalkozásra alkalmazni kellene a megjelenő kockázattól függetlenül. Vizsgálni kell minden döntésnél a szabályozás terheit és a pénzmossás valós veszélyét és e kettő között kell mérlegelni. Gondolni kell a betartatásukat szolgáló megfelelő rendszerre is.

4. Ügyfelek azonosítása, dokumentumok nyilvántartása

Mindegyik tagállam megfelel az Irányelv által előírt 15 000 ECU (euro) határnak. Sőt élve a 15. cikkely adta lehetőséggel, több ország szigorúbb határt húzott meg:

Franciaország ⁹⁴	7 000 EURO
Írország	7 900 EURO
Belgium	10 000 EURO
Németország	10 500 EURO
Svédország	11 000 EURO
Hollandia	11 600 EURO
Luxemburg	12 500 EURO
Portugália	12 820 EURO
Olaszország	13 000 EURO

Ausztriában, Finnországban, Dániában és az Egyesült Királyságban a határ az Irányelvben meghatározott 15 000 EURO.

5. Hitel és pénzügyintézetek fokozott óvatossága

Nagyon változatos képet mutat a tagállamok gyakorlata e tekintetben. Franciaországban, Írországban bizonyos összeghatár felett minden szokatlanul komplex feltételrendszerű és minden gazdasági alátámasztást nélkülöző, illetve világos cél nélküli tranzakció esetén speciális vizsgálatot kell végrehajtani a pénz- és hitelintézeteknél. Meg kell kérdezni az ügyfeleiktől ezen összeg eredetét és célját, a tranzakció célkitűzését és a címzettet is azonosítani kell. Mindezt írásban rögzítik és e dokumentumokat a pénzügyintézetek megőrzik, hogy bármikor a hatáskörrel bíró hatóságok rendelkezésére álljon. Belgium és Portugália a franciához nagyon hasonló rendszert valósított meg. Spanyolország, Luxemburg az Irányelv rendelkezéseit átvette, de a vizsgálat eredményeinek írásbeli rögzítését nem tette kötelezővé. Dánia, Egyesült Királyság, Németország és Olaszország nem vette át e cikkelyt, mivel a fokozott óvatosság elve implicite szerepel a 11. cikk 1. pontjában, amely megköveteli megfelelő belső ellenőrzési és kapcsolattartási eljárások kialakítását annak érdekében, hogy megakadályozzák, illetve megelőzzék a pénzmossási tevékenységgel összefüggő banki műveleteket.

⁹⁴ Franciaország annak megakadályozására, hogy a pénzmossók fizikai állapotban vigyék át a kijelölt országba a piszkos pénzt, akkor Európában egyedülálló előírást vezetett be. E szerint a határ átlépésekor mindenkit bejelentési kötelezettség terhel, akinél 50.000 FF-ot (7000 ECU-EURO) meghaladó készpénz van. (Dr. Tóth Mihály: Gazdasági bűncselekmények az alakuló joggyakorlatban, ELTE Jogi Továbbképző Intézet Bp., 1996. 280. old.).

6. A pénzmosás elleni fellépés hatósági szerveinek kijelölése

Az irányelv nem határozza meg a pénzmosás elleni harcért felelős hatóságokat. A Tagállamok szabadon dönthetnek, hogy mely hatóságra bízzák e feladat végrehajtását. Nem fogalmazta meg a Direktíva azt, hogy a bejelentést fogadó központi szervnek mely tárcán belül kell működnie, illetve egyáltalán ez hatósági, nyomozó hatósági jogkört kapjon-e, vagy civil szervezetként működjön. Az előírás hiánya azt eredményezte, hogy kis túlzással annyiféle központi egység került felállításra, ahány tagállama volt.

- Négy tagállamban a **rendőrség** lett megjelölve: Dánia, Olaszország, Írország, Svédország.
- Három országban az **ügyészség**: Németország, Luxemburg, Portugália.
- Ausztriában: **Állami Biztonsági Igazgatóság**.
- Egyesült Királyságban a **Nemzeti Bűnügyi Hírszerző Szolgálat**.
- Finnországban a **bankfelügyeleti szerveket**.
- Négy országban van **speciális szerv**: Belgium, Franciaország, Hollandia, Spanyolország.

A különböző megoldások egységesítése az információáramlást és a nemzetközi jogsegélyek teljesítését is megkönnyítené, ezért a Bizottság fontos célként tűzte ki ezen a területen a különböző hatóságok és egységek közötti kooperáció erősítését. A fokozott együttműködésnek és koordinációnak ki kell terjednie a közigazgatási, rendőrségi és bírósági szintre is.

A koordináció erősítése érdekében az Európai Unió tagállamaiban központi nemzeti pénzügyi hírszerző ügynökségeket hoztak létre (Egmont csoport).

6. Együttes fellépés a bűncselekményből származó jövedelmekkel kapcsolatban⁹⁵

Az EU Büntetőügyekben folytatott Rendőrségi és Igazságügyi Együttműködése keretében van lehetőség hasonló jogszabályok kiadására.

Legfontosabb rendelkezései a következők:⁹⁶

– Az 1990. évi Európa Tanácsi egyezmény egyes cikkeinek tekintetében (a pénzmosás előcselekményeinek tekinthető bűncselekmények kapcsán) a tagállamok ne éljenek fenntartásokkal. Minden tagállam gondoskodik arról, hogy bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzására vonatkozó jogszabályai és eljárási szabályai lehetőséget nyújtsanak az ilyen jövedelmek összegének megfelelő vagyontárgyak elkobzására, akár kifejezetten hazai eljárások, akár egy másik tagállam megkeresése alapján elrendelt eljárások keretében, beleértve a külföldi elkobzási határozatok végrehajtására irányuló megkereséseket is.

– Az Európai Igazságügyi Hálózat működésének keretében minden tagállam elkészít egy felhasználóbarát útmutatót, a tanácsadó irodákra és az adott tagállam által a bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközök és a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosítása, felkutatása, zárolása vagy lefoglalása, valamint elkobzása terén nyújtható segítségre vonatkozó információkkal.

– A tagállamok a hazai eljárásaikban alkalmazott, hasonló intézkedéseket megillető prioritásokkal azonos prioritások szerint kezelik a többi tagállamtól a vagyontárgyak felkutatására, nyomozására, zárolására vagy lefoglalására, illetve elkobzására vonatkozóan érkező megkereséseket.

⁹⁵ Együttes Fellépés (98/699/JHA, 1998. december 3.) a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról

⁹⁶ Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

- A tagállamok a rendelkezésre álló együttműködési megállapodások alkalmazásával ösztönzik a közvetlen kapcsolatokat a nyomozó hatóság tagjai, valamint az ügyészek között.
- A tagállamok, amennyiben ez belső jogukkal nem ellentétes, minden esetben megteszik a vagyontárgyak eltüntetésének megakadályozásához szükséges intézkedéseket.
- A tagállamok gondoskodnak azokról az intézkedésekről, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a bírók és ügyészek megismerjék a bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközök és a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosítása, felkutatása, zárolása vagy lefoglalása, valamint elkobzása terén alkalmazott nemzetközi együttműködés legjobb módszereit.

7. Wolfsberg Csoport⁹⁷

2000. október 30-án a legnagyobb svájci bank, az UBS AG kezdeményezésére tizenkét pénzügyi egységes nemzetközi szabályok bevezetéséről állapodott meg. Ezeket a szabályokat nevezzük a „**Wolfsbergi pénzmosás-ellenes alapelvek**”-nek. Az alapelvek célja a pénzmosással kapcsolatos ügyletek kiszűrése. A szabályok megkövetelik a megállapodást aláíró bankoktól a náluk elhelyezett pénzek eredetének tisztázását, különösen olyan ügyfelek esetében, akik gyenge pénzmosás-ellenes szabályozással rendelkező országokból kívánnak az adott bankban pénzt elhelyezni. Az alapelvek átvétele önkéntes alapon történik, a csatlakozó bankok menedzsmentje felel az alapelvek átültetéséért és betartásáért. Szankciós mechanizmust nem dolgoztak ki, ezt hiányosságnak is tekinthetnénk, mivel azonban az egész folyamat alap gondolata az önkéntesség volt, a csatlakozó bankok nagy valószínűséggel komolyan is veszik a vállalt kötelezettségeiket.

A csatlakozó bankok létrehozták a **Wolfsberg Csoportot**⁹⁸, amely 2002 januárjában elfogadott egy nyilatkozatot a terrorizmus finanszírozásának visszaszorítása tárgyában is.

8. Palermói Egyezmény⁹⁹

Az ENSZ kezdeményezésére jött létre 2000 decemberében a Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Egyezmény, amelyet Palermói Egyezmény néven ismerünk. Az egyezmény értelmében:

- az aláíró államok kötelesek bűncselekménnyé nyilvánítani valamennyi súlyos bűncselekményből eredő vagyonra elkövetett pénzmosást
- a tagállamok kötelesek alapítani egy országos szabályozó és felügyeleti szervet a pénzügyi szektor, a pénzmosással kapcsolatos bejelentések és egyéb információk vizsgálata és elemzése céljából
- az aláíró államok kötelesek felállítani egy FIU-t (Financial Intelligence Unit)
- előírják a pénzmosásból származó vagyon elkobzását,
- intenzív nemzetközi bűnügyi együttműködést és az információcserét valósítanak meg.¹⁰⁰

⁹⁷ Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

⁹⁸ tagjai: Banco Santander, Bank of Tokyo-Mitsubishi, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, J.P. Morgan Chase, Société Générale, UBS

⁹⁹ Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

¹⁰⁰ Steven Mark Levy: Federal Money Laundering Regulation (Banking, Corporate, and Securities Compliance) New York, 2003. 27. fejezet 9. oldal

9. Kerethatározat a bűncselekményből származó jövedelmekkel kapcsolatban¹⁰¹

Ennek a legfontosabb rendelkezései a következők:¹⁰²

– Az 1. cikk gyakorlatilag az 1998-as Együttes Fellépés 1. cikkében foglalt rendelkezéseket ismétli meg.

– A 2. cikk értelmében minden tagállam megteszi a saját büntetési rendszerével összhangban álló szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a pénzmosás szabadságvesztés büntetéssel legyen büntethető, a büntetési tételének felső határa nem lehet kevesebb négy évnél.

– A 3. cikk a vagyonekobbzás szabályairól rendelkezik. Új elemként lehetővé teszi, hogy a tagállamok kizárhatják a bűncselekményből szerzett jövedelem értékével egyenértékű vagyontárgyak elkobzását abban az esetben, ha annak értéke a 4 000 eurót nem haladja meg.

– A 4. cikk értelmében minden tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a más tagállamoktól érkezett, vagyoni értékek azonosítására, felkutatására, befagyasztására vagy lefoglalására és elkobzására vonatkozó megkereséseket ugyanolyan prioritással kezelje, mint amellyel az ilyen intézkedéseket belföldi eljárásaiban kezeli.

10. Az EU II. pénzmosás elleni Irányelve¹⁰³

A pénzmosás terjedése és az alkalmazott technikák megváltozása miatt a nemzetközi szervezeteknek és az Uniónak is meg kellett változtatnia a szabályozását. Az elkövetők egyre kevésbé a pénzintézeteken keresztül valósítják meg a pénzmosást, ugyanakkor a pénzmosás, mint jelenség, illetve a pénzmosás elleni küzdelem jelentősége, megítélése a 2001-es esztendőben alapjaiban változott meg hazai és nemzetközi viszonylatban is a szeptember 11-jén bekövetkezett terrortámadásokat követően. A bűncselekmény háttérének – alapbűncselekménynek – eddig a szervezett, szervezett jellegű bűnözést tekintették, amely képes arra, hogy olyan mennyiségű bevételhez juttassa az elkövetőket, amelyet már szükséges legalizálni ahhoz, hogy felhasználhassák, elkölthessék, ekkor azonban a pénzmosás háttérében megjelent a terrorizmus. Középpontba került egy olyan tevékenység, amely közvetlenül és súlyosan veszélyeztetheti mindenki életét, környezetét, még olyan országokban, helyszíneken is, amelyeknek valójában semmi köze a terrorizmushoz, vallási háborúkhöz, hiszen a terroristák célja a figyelemfelkeltés, elrettentés, és nem a támadó, vagy védekező fegyveres erők megsemmisítése.

A megítélés megváltozását, a helyzet súlyosságát igazolja a nemzetközi szervezetek szinte pánikszerű jogalkotási, és ellenőrzési tevékenysége, illetve a terrorizmus finanszírozásának, mint bűncselekménynek megjelenése a nemzetközi jogi normákban. A jogalkotási folyamat felgyorsult az Európai Unióban is, ahol az első pénzmosás megelőzésével és megakadályozásával foglalkozó direktíva módosítása napirenden volt, a bejelentésre kötelezettek, továbbá az alapbűncselekmények körének bővítésében látva a megoldást.

¹⁰¹ A Tanács Kerethatározata (2001/500/IB, 2001. június 26.) a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról.

¹⁰² Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

¹⁰³ Az Európai Parlament és a Tanács 2001. december 4-i 2001/97/EK Irányelve a pénzügyi rendszer pénzmosási célú felhasználásának megelőzéséről.

A Tanács döntésképtelenségét a terrortámadások oldották fel, melyet azonnal követett a nemzetközi fellépés a terrorizmus ellen, de ez a közös fellépés már nem szorítkozott a terrorista-gyanús személyek, konkrét szervezetek felderítésére, esetleg likvidálására, hanem megcélozta a terrorizmus finanszírozásának felderítését, szankcionálását is, amely azt jelentette, hogy a pénzmosás körbe sorolta e tevékenységet.

A tagállamok megegyezését a pénzmosás fokozódó veszélye és a terrorizmus közelsége alapozta meg, és 2001. december 4-én a tagállamok elfogadták a legszigorúbb javaslatot, és 2001/97/EK számon módosították az I. Direktívát. Az irányelv újra meghatározta az alaphüccselekmények körét, és azt mondta, hogy a Bécsi Egyezményben említett hüccselekmények (kábitószerral kapcsolatos deliktumok) mellett, a szervezett hüccözés, legalább a súlyos csalás, vesztegetés, korrupció, és egyébként minden szabadságvesztéssel büntetendő hüccselekmény alaphüccselekménye lehet a pénzmosásnak.

Kiszélesítette a bejelentésre kötelezettek körét, a pénzügyi intézmények mellett ide sorolja a könyvelőket, könyvvizsgálókat, adótanácsadókat, ingatlankereskedőket, jogászokat, közjegyzőket, és a nagy értékű ingóságokkal, mint nemesfémmeel, műkinccsel kereskedőket, aukciós házakat, kaszinókat. A jogászokat – ügyvédeket – nem terheli bejelentési kötelezettség, ha „igazságszolgáltatási tevékenységet” folytatnak, ha védelmet, vagy képviselőtet látnak el az igazságszolgáltatás kapcsán.

11. Az Európa Tanács Varsói Egyezménye

Az Európa Tanács 2005. május 16-án Varsóban megalkotott egy Egyezményt a pénzmosásról, a hüccselekményekből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról. Az Egyezmény értelmében aláíró feleknek meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket aziránt, hogy pénzügyi hírszerző egységet hozzanak létre. Valamint aziránt, hogy az egységeik közvetlenül vagy közvetve, időről-időre hozzáférhessenek a feladataik megfelelő ellátásához szükséges pénzügyi, közigazgatási és hüccsödözési információkhoz, ideértve a gyanús ügyletekről szóló jelentések elemzését is.

Az Egyezmény 16. cikke értelmében a felek kérelemre a lehető legnagyobb mértékben segítik egymást az eszközök, a jövedelmek és más, elkobzás alá eső dolgok azonosításában és nyomon követésében. A segítségnyújtás kiterjed a fent említett dolgok létezésére, helyére vagy mozgására, természetére, jogállására vagy értékére vonatkozó bizonyítékok beszerzését és biztosítását célzó valamennyi intézkedésre. A felek gondoskodnak arról, hogy egy másik fél kérésére képesek legyenek e kérésében meghatározott számlán, illetőleg számlákon végrehajtott banki műveletek egy meghatározott idő alatt történő megfigyelésére, és a megfigyelés eredményeit közlik a megkereső félleel.

Az Egyezmény 28. cikke értelmében megtagadható a felek közötti együttműködés, amennyiben a kért hüccselekmény a megkeresett fél jogrendszerének alapelveivel ellentétes lenne, illetőleg a megkeresés teljesítése sértené a megkeresett fél szuverenitását, biztonságát, közrendjét vagy más lényeges érdekét. Lehetőség van a megtagadásra abban az esetben, amennyiben a megkeresett fél megítélése szerint a megkeresésben hivatkozott ügy jelentősége a kért hüccselekmény teljesítését nem indokolja, illetőleg ezen fél joga szerint nem lenne hüccselekmény.

Az Egyezmény 34. cikke szerint lehetőség van a felek közötti közvetlen érintkezésre is. Sürgős esetben a megkereső fél igazságügyi hatóságai, beleértve az ügyészt, közvetlenül küldhetik el megkereséseiket vagy közléseiket a megkeresett fél hasonló hatóságaihoz. A megkeresés vagy a közlés küldhető a nemzetközi Büccsügyi Rendőrségi Szervezeten – Interpol – keresztül is.

A 35. cikk rendelkezik a megkeresések alakításairól és nyelvhasználatáról. E fejezet szerint minden megkeresést írásba kell foglalni. A megkeresések elektronikus úton vagy telekommunikációs eszközökkel is továbbíthatók, feltéve, hogy a megkereső fél bármikor készen áll az adott közlés írott változata és az eredeti példány bemutatására.

12. Az EU III. pénzmosás elleni Irányelve¹⁰⁴

A tagállamok 2007. december 15-ig kötelesek hatályba léptetni azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az irányelvnek megfeleljenek.

Az EU harmadik pénzmosás elleni direktívája elsősorban az FATF új Negyven Ajánlásában foglaltak közösségi minimumkövetelményként funkcionáló jogszabály formájában való rögzítésének célját szolgálja. Magán viseli ezért az új Negyven Ajánlás által megoldott, vagy létrehozott minden jelentősebb probléma nyomait az alkalmazás megoldási kísérleteként. Az EU új szabályozásának célja egyúttal az FATF 9 Speciális Ajánlásának lehető legnagyobb mértékű megfelelés is, azaz a terrorizmus finanszírozás témakörének beemelése a pénzmosás elleni szabályozásba.

Az EU tagországaira vonatkozó belső szabályozása azonban nem egyszerűen az FATF szabályainak helyi viszonyokra való alkalmazása. Ezt mutatja az is, hogy míg az első direktíva szorosan követte a 40 FATF Ajánlást, addig a második direktíva számos olyan elemet tartalmazott, amelyek csak most jelentek meg a 40 új FATF Ajánlásban, azaz az EU szabályozás nem szükségszerűen követő szabályozás.

A III. direktíva egyik fő újdonsága már a címéből látható: a jogszabály célja megkettőződött, a pénzmosás ellen felépített globális szabály-, és intézményrendszer 2001. szeptember 11-ét követően gyorsan alkalmazható eszköznek tűnt a legújabb kihívás, a terrorizmus anyagi támogatásának megzavarására, megakadályozására. Az eszközrendszer jelentős részének közvetlen felhasználhatósága ellenére a célrendszer kibővítése óhatatlanul változásokat igényelt a szabályozás egészében.

Már a II. pénzmosás elleni Direktíva jelentős mértékben kiterjesztette azoknak a foglalkozásoknak a körét, amelyek gyakorlása közben alkalmazni kell a pénzmosás elleni szabályokat. A harmadik Direktíva ezt a kört lényegesen tovább bővíti, minden olyan árukereskedelmi ügyletre kiterjesztve a hatályát, amelyben 15 000 euro, vagy ennél nagyobb összegű készpénzes fizetés történik. Az érintett személyi kör tekintetében potenciálisan valamennyi európai kereskedőre vonatkozik.¹⁰⁵

Ennyi érintett oktatása, felügyelete, ezen belül ellenőrzése ugyanakkor minden eddiginél nagyobb feladatot jelent a hatóságoknak.

¹⁰⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2005. október 26-i 2005/60/EK Irányelve a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről. (A III. direktíva feldolgozása Steiner Péter: Új EU direktíva a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása ellen előadása alapján készült Megjelent A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései című kötetben, Pécsi TE ÁJK, Büntetőjogi Tanszék, Pécs, 2005.)

¹⁰⁵ A II. Direktívában problémát okozott, hogy a pénzmosás elleni szabályok alá tartozó tevékenységek felsorolásának példálódzó jellege miatt határesetekben nem lehetett egyértelműen megállapítani, hogy melyik kereskedőt milyen kötelezettség terheli, emellett a szabályok alkalmazására kötelezettek bizonyos szempontból verseny-hátrányba kerültek.

Ezen a területen különösen indokolt az ún. kockázat alapú megközelítés. A fogalom a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása vonatkozásában azt fedi, hogy a szabályozó eldönti, mennyire tekinti adott helyen, időben, szakmában és körülmények között nagyknak, vagy kicsinek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása előfordulása és veszélyes mértékűvé válása kockázatát és az előírásainak betartására kötelezettektől elvárt intézkedések körét ennek a mérlegelésnek alapján bővíti, vagy szűkíti. Fennáll annak a lehetősége és veszélye, hogy különböző országokban különbözőképpen értelmezve a kockázat alapú megközelítést, lényeges eltérések jönnek létre, amelyek árthatnak az egységes fellépésnek.

Az ügyfél és ügyletei jellegének megismerése eddig is a szabályozás tengelyében álltak. Az új szabályozás azonban az ügyfél azonosítását és ennek dokumentumok alapján való ellenőrzését három szintre osztja: a kockázat alapú megközelítésre támaszkodva bevezeti a körültekintő ügyfél-kezelésnek (customer due diligence, CDD) az alapesethez képest egyszerűsített és fokozott követelményű változatát.

A Direktíva háromféle szabályozást alkalmaz az egységesség és rugalmasság egyidejű követelményeinek kielégítésére:

- a Direktívában a belső piac egységes működése érdekében kötelezően előírt esetekben minden tagállamnak – mérlegelési lehetőség nélkül – egyszerűsített, illetve fokozott követelményű eljárást kell alkalmaznia,
- ugyancsak tételesen előírt esetekben a Bizottság felhatalmazást kap kötelezően alkalmazandó listák összeállítására,
- meghatározott esetekben a tagállam a kockázat mérlegelése alapján választhat az eljárások közül, de amit kiválasztott, azt egységesen kell alkalmaznia bármely tagországbeli szolgáltatóra.

1. A Direktíva nem használja az alapeset megnevezést, de lényegében ide tartozónak tekinthető minden olyan eset, amelyhez a Direktíva sem egyszerűsített, sem fokozott követelményű eljárást nem rendel.

2. Az egyszerűsített eljárás megnevezés kissé félrevezető, mert ténylegesen az azonosítási kötelezettség alóli teljes felmentést jelenti. Élve az új 40 Ajánlás összes könnyítési lehetőségével, a tagállami, – vagy annak megfelelő szinten szabályozott és felügyelt harmadik országbeli – tőzsdén jegyzett vállalatok, valamint a pénzügyi intézmények, befektetési vállalkozások és biztosítók, továbbá egyes alacsony pénzmosási, illetőleg terrorizmusfinanszírozási kockázatú termékek (pl. meghatározott értékhatár alatti, csoportos vállalati életbiztosítások, ha bizonyos további feltételeket kielégítenek) esetében nem szükséges az azonosítási eljárás.

Azt, hogy egy harmadik ország megfelelő szintet ér-e el, az EU Bizottság által kiadott lista állapítja meg, amely minden tagországra kötelező, úgy, hogy nem megfelelő színvonalú országbeli intézménnyel szemben nem szabad egyszerűsített eljárást alkalmazni.

3. Fokozott követelményű eljárás

a) A legfontosabb eset, amikor csak többlet-követelmények teljesítése mellett nyújtható a szolgáltatás, az, amikor az ügyfél személyes jelenléte nélkül lép üzleti kapcsolatba a szolgáltatóval. A „szemtől-szembe” kapcsolatteremtés elvéhez képest ez az előírás kétségkívül visszalépésnek tekinthető, de egyúttal a realitásokhoz való igazodást is jelenti, figyelemmel a globalizálódó világgazdaságban teljesen szokásos helyzetre, hogy a befektető esetleg soha életében nem jár abban az országban, ahol befektetési eszközöket vásárol és ad el, ehhez kapcsolódóan különböző számlákat tart fenn és egyéb pénzügyi szolgáltatásokat vesz igénybe. Ide tartoznak a harmadik fél által végzett azonosításra vonatkozó szigorú szabályok.

b) Az EU-n kívüli országokkal fenntartott nemzetközi levelező banki kapcsolatok képezik a másik fontos esetkör. A levelező banki kapcsolatokra vonatkozó szigorított eljárásokat ténylegesen csak a nem kellően felügyeltnek ítélt országok bankjaira kell alkalmazni.

c) A **politically exposed person (PEP)** új ügyfél-kategória. A PEP az EU egy másik tagországában, vagy EU-n kívüli országban jelentős közfeladattal megbízott személy, illetőleg családtagja, akinek esetében különösen alaposan kell eljárni és a döntéseket nem az ügyintézőnek, hanem a vezetésnek kell meghoznia. A Direktíva bevezetője szerint a hazai PEP-eket alapszintű, míg a többieket fokozott követelményű eljárással kell vizsgálni.

Adaptív szabályozási mechanizmus

Az EU Bizottsága kidolgozta, hogy két szabályozás közötti időszakban is legyen lehetőség a hatályos rendelkezések megváltoztatására és a gyakorlathoz igazítására, ezt az eszközt egy olyan állandó bizottság formájában alakította ki, amelynek szakértő tagjai a szabályozás alapjait változatlanul hagyva, módosíthatják a Direktíva külön megjelölt, végrehajtási elemeket tartalmazó részeit, továbbá értelmezhetik a Direktíva értelmezést igénylő rendelkezéseit.¹⁰⁶ (Ennek megfelelően született meg az Európai Parlament és a Tanács 2008. március 11-i 2008/20/EK Irányelve a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint a terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 2005/60/EK irányelvnek a Bizottságra ruházott végrehajtási hatáskörök gyakorlása tekintetében történő módosításáról. Mivel ezen irányelvnek a 2005/60/EK irányelven tett módosításai csak technikai jellegűek, és csak a bizottsági eljárást érintik, azokat a tagállamoknak nem kell átültetniük.)

Mivel a szabályozás egyes részei harmadik – nem EU-tag – országokkal fenntartott kapcsolatokra is vonatkoznak, az egységes külső fellépés érdekében az EU Bizottság jogosult olyan listákat¹⁰⁷ összeállítani, amelyek az adott EU előírás teljesítése szempontjából megfelelőnek, vagy meg nem felelőnek minősítik a harmadik országokat és ezt a minősítést a tagországoknak kötelező figyelembe venniük. A tagállamoknak jogukban áll további országokkal kapcsolatban is fokozott óvatosságot előírni. (Alapelv egyébként, hogy szigorúbb szabályt mindig előírhat a tagállam saját hatáskörében.)

Más által végzett azonosítás

A „szemtől-szembe azonosítás” elve abban a tiszta formában, hogy magának a szolgáltatónak kell személyesen megismerkednie az ügyféllel, nem volt már korábban sem teljes mértékig tartható. A Direktívában alkalmazott megoldás két fő eleme: egyrészt harmadik fél is azonosíthatja az ügyfelet, másrészt az azonosítónak magas színvonalú pénzmosás elleni szabályok hatálya alá kell tartoznia.

A tagországoknak nem kötelessége, csak joga a harmadik személy által végzett azonosítás elfogadása.

A tényleges tulajdonos személyének megállapítása

A 40 Ajánlás előírja, hogy a szolgáltatónak meg kell tudnia, ki az a személy, aki a kérdéses pénzösszeg, egyéb eszköz, vagy jog, illetőleg tranzakció hasznainak élvezője, vagy hasznai szedésének, illetve a vagyon felhasználása fölött rendelkezési joggal bíró jogosultja végső soron. A FATF definíciója szerint a tényleges tulajdonos mindig természetes személy, ami azt jelenti, hogy az első természetes személyig követni kell a tulajdonost, akár a közbenső tulajdonos jogi személyek tucatjain keresztül is. A tulajdonosi hányad küszöb értékét a Direktíva 25%-ban állapította meg.

A gyanús tranzakciók bejelentése

Alapszabállyá tették, hogy addig nem hajtható végre a gyanús tranzakció, amíg az illetékes pénzügyi nyomozó egységet nem értesítették.

Általános tagállami kötelezettség lett a bejelentést tevő személyek és intézmények dolgozóinak védelme a fenyegetések és támadások ellen.

¹⁰⁶ A Bizottságot fel kell hatalmazni arra, hogy elfogadjon a 2005/60/EK irányelv végrehajtásához szükséges intézkedéseket a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni harcban elért technikai fejlődés figyelembevételével, valamint az említett irányelv egységes alkalmazásának biztosítása érdekében. (2005/60/EK)

¹⁰⁷ http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/list/consol-list.htm

A felügyeletet gyakorló szervezetek bekerültek a bejelentésre kötelezettek közé, ha vizsgálat során gyanújuk támad.

A tájékoztatás tilalma

Régóta fennálló gyakorlati problémát kíván orvosolni az az előírás, amely az érdekeltek szűk köre számára lehetővé teszi a gyanú felmerüléséről szóló információ korlátozott átadását egy jogi személyen, csoporton, vagy egy hálózaton belül az azonos kategóriába tartozó csoporttagok között, ha azonos színvonalú pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni szabályozás alá tartoznak.

Elektronikus rendszerek

Az EU nem tette az elektronikus gyanús tranzakció-felismerő rendszerek kiépítését kötelezővé, viszont az FIU kérdésére adott gyors választ lehetővé tevő elektronikus rendszerek kiépítését a pénzügyi intézményeknél igen.

Felügyelet

Az eddigieken túlmenően a Direktíva engedélyezési, vagy nyilvántartásba vételi eljárást ír elő mindazon személyek és szervezetek számára, akik (amelyek) megbízottként vagy meghatalmazottként saját nevüket adják mások üzleteihez, vagy közreműködnek ilyen jellegű instrumentumok létrehozásában.

Jórészt nyitva maradt ugyanakkor a kereskedők felügyeletének kérdése, ami az új szabályozás leginkább problematikus része.

Az irányelvhez kapcsolódóan született meg a 2006. augusztus 1-jei **2006/70/EK bizottsági irányelv**, amely a „politikai közszereplők” fogalmát¹⁰⁸, valamint az egyszerűsített ügyfél-átvilágítási eljárások és az alkalmi vagy nagyon korlátozott alapon folytatott pénzügyi tevékenység alapján nyújtott mentesség technikai követelményeit illetően a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtási intézkedéseként funkcionál.

További a Direktívához kapcsolódó, speciális részterületet érintő jogszabályként említhetjük meg az Európai Parlament és a Tanács **1781/2006/EK** (2006. november 15.) rendeletét a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról, valamint az Európai Parlament és a Tanács **1889/2005/EK** (2005. október 26.) rendeletét a Közösség területére belépő, illetve a Közösség területét elhagyó készpénz ellenőrzéséről.

¹⁰⁸ Politikai közszereplők

(1) A 2005/60/EK irányelv 3. cikkének (8) bekezdése alkalmazásában „természetes személyek, akik fontos közfeladatokat látnak vagy láttak el” a következő személyek:

a) államfők, kormányfők, miniszterek és miniszterhelyettesek vagy államtitkárok;

b) országgyűlési képviselők;

c) a legfelsőbb bíróságok, alkotmánybíróságok és magas rangú bírói testületek tagjai, akik döntései ellen - kivételes körülményektől eltekintve - rendszerint nem lehet fellebbezni;

d) a számvéviszések és a központi bankok igazgatósági tagjai;

e) nagykövetek, ügyvivők és a fegyveres erők magas rangú tisztviselői;

f) állami vállalkozások ügyviteli, igazgatási vagy felügyelő testületének tagjai.

IX. A pénzmosás elleni nemzetközi szervezetek

A pénzmosás legszembetűnőbb jellege, hogy az elkövetés mindig nemzetközi vonatkozású. Általában már az alpbűncselekmény is több országot érint, majd pedig az illegális jövedelem legálissá transzformálása is elképzelhetetlen az országokon keresztüli mozgás nélkül. Mindezek következtében a jelenség elleni küzdelem is teljesen kilátástalan lenne országok, ország-közösségek összefogása nélkül.

A pénzmosás elleni küzdelem intézményes formái közül elsősorban az FATF-et kell megemlítenünk, amely megalakulása óta óriási szerepet játszik a pénzmosás elleni harcban, az új pénzmosási technikák felismerésében és tipologizálásában, az eredményes nemzetközi fellépés koordinálásában.

1. FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering – Pénzmosás Elleni Pénzügyi Akciócsoport)

A Financial Action Task Force nevű nemzetközi szervezetet Kanada, Franciaország, Németország, Anglia, Olaszország, Japán és az Egyesült Államok hozta létre Párizsban, 1989. júliusában. A hét kezdeményező nemzet javaslatára közzétett felhívás alapján rövidesen újabb nyolc ország (Ausztrália, Ausztria, Belgium, Luxemburg, Hollandia, Spanyolország, Svédország és Svájc) csatlakozott a szervezethez. Az országok egyértelmű elkötelezettségét mutatja, hogy a fejlődés egyéb nagy nemzetközi szervezetekhez hasonlítva szokatlanul gyorsan ment végbe, mára 34 tagja¹⁰⁹ van.

A szervezet működésének 1991 februárjáig tartó első szakaszában az FATF elvégezte a pénzmosási műveletek kiterjedt elemzését, amely valós, megtörtént eseteken alapult; továbbá meghatározták a bűncselekmény elkövetésének menetén belül azokat a kulcsfázisokat, ahol a leleplezés leginkább lehetséges. Ezen munka eredményeként lehetővé vált az FATF 40 Ajánlás kidolgozása, amely ugyan jogilag nem kötelező erejű, de az egyes országok vonatkozó kormánypolitikájának megalkotásában a pénzmosás elleni küzdelemben iránytűként szolgált.

Az FATF 40 ajánlása:

A) Jogi rendszerek

A pénzmosás bűncselekményének terjedelme

1. Az országok az ENSZ 1988. évi tiltott narkotikus drogok és pszichotróp szerek kereskedelme ellen létrehozott egyezményében (a Bécsi Egyezményben) és az ENSZ 2000. évi transznacionális szervezett bűnözéssel szembeni egyezményében (a Palermói Egyezményben) meghatározottak szerint nyilvánítsák a pénzmosást bűncselekménynek.

¹⁰⁹ Argentina, Australia, Austria, Belgium, Brazil, Canada, China, Denmark, European Commission, Finland, France, Germany, Greece, Gulf Co-operation Council, Hong Kong, China, Iceland, Ireland, Italy, Japan, Kingdom of the Netherlands: the Netherlands, the Netherlands Antilles and Aruba., Luxembourg, Mexico, New Zealand, Norway, Portugal, Russian Federation, Singapore, South Africa, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, United Kingdom, United States. Megfigyelői státuszban: India, Republic of Korea

Az országok minden súlyos bűncselekményre alkalmazzák a pénzmosás bűncselekményét, igyekezve az alap-bűncselekmények lehető legszélesebb körének bevonására. Az alap-bűncselekmények minden bűncselekményre, vagy valamely bűncselekmények kategóriájához meghatározott bizonyos küszöbre vagy az alap-bűncselekményre alkalmazható börtönbüntetésre (küszöb megközelítés) vagy alap-bűncselekmények valamely felsorolására vagy e megközelítések valamilyen kombinációjára hivatkozással leírhatók.

Ha az adott ország a küszöb megközelítést alkalmazza, az alap-bűncselekmények kategóriája minimális követelményként foglalja magában a nemzeti joga alapján a súlyos bűncselekmény kategóriába tartozó összes bűncselekményt, vagy foglaljon magában minden olyan bűncselekményt, amely maximálisan egy évet meghaladó börtönbüntetéssel büntetendő, vagy az olyan országok esetében, amelyek a jogi rendszereikben a bűncselekményekre vonatkozólag minimális küszöbértéket alkalmaznak, az alap-bűncselekmények köre foglaljon magában minden olyan bűncselekményt, amelyek hat hónapot meghaladó börtönbüntetéssel büntetendők.

Bármely megközelítés alkalmazása esetén is az adott ország minimális követelményként rendelje e körbe az egyes meghatározott bűncselekmény kategóriákon belüli bűncselekmények egy-egy meghatározott tartományát.

A pénzmosás alap-bűncselekményinek ki kell terjednie a más országokban megvalósult magatartásokra is, amely a másik országban bűncselekménynek minősülnek, és amelyek alap-bűncselekménynek minősülnének, ha a saját országon belül követték volna el. Az országok előírhatják, hogy az egyetlen előfeltétel az, hogy a magatartás alap-bűncselekmény lett volna, ha belföldön valósul meg.

Az országok előírhatják, hogy a pénzmosás bűncselekménye nem vonatkozik azon személyekre, akik elkövették az alap-bűncselekményt, ahol ezt az adott ország belföldi jogrendjének alapelvei megkövetelik.

2. Az országok biztosítsák az alábbiakat:

a) A pénzmosás bűncselekménye bizonyításához szükséges szándék és ismeret álljon összhangban a Bécsi és a Palermói Egyezményben foglalt normákkal, beleértve azt a koncepciót, hogy ez a tudatállapot az objektív, tényszerű körülményekből következtethető.

b) Jogi személyekre a büntetőjogi felelősséget és – ahol az nem lehetséges – a polgári vagy közigazgatási felelősséget kell alkalmazni. Ez ne zárja ki a párhuzamos büntetőjogi, polgári vagy közigazgatási eljárást a jogi személyekre vonatkozólag az olyan országokban, ahol ilyen felelősségi formák léteznek. A jogi személyekre hatásos, arányos és elrettentő hatású szankciókat kell alkalmazni. Az ilyen intézkedések nem csorbíthatják a magánszemélyek büntetőjogi felelősségét.

Átmeneti intézkedések és elkobzás

3. Az országok vezessenek be a Bécsi és a Palermói Egyezmény által meghatározottakhoz hasonló intézkedéseket – köztük jogalkotási intézkedéseket – annak érdekében, hogy az illetékes hatóságok számára lehetővé tegyék a tisztára mosott vagyon, a pénzmosásból vagy az alapbűncselekményekből származó jövedelmek, az ilyen bűncselekmények elkövetésében felhasznált vagy felhasználni szándékozott eszközök, vagy ennek megfelelő értékű vagyontárgyak elkobzását, a jóhiszemű harmadik felek jogainak csorbítása nélkül.

Az ilyen intézkedések közé tartozzon a hatóság részéről:

a) az elkobzandó vagyontárgyak azonosítása, nyomon követése és értékelése;

b) ideiglenes intézkedések végrehajtása – pl. befagyasztás, lefoglalás – az ilyen vagyon bevonásával megvalósuló ügyletek végrehajtásának, átadásának, elidegenítésének megelőzése érdekében;

c) olyan lépések megtétele, amelyek megakadályozzák vagy semmissé teszik az olyan cselekvéseket, amelyek korlátoznák az államnak az elkobzás tárgyát alkotó vagyontárgyak megszerzésére való képességét; és

d) minden esetleg szükséges vizsgálati intézkedés végrehajtása.

Az országok megfontolhatják olyan intézkedések alkalmazását, amelyek lehetővé teszik az ilyen hasznok vagy eszközök elkobzását büntetőjogi eljárásban való elítélés nélkül, vagy amelyek megkövetelik az elkövetőtől az elkobzandónak tekintett vagyontárgy törvényes eredetének bizonyítását amennyiben ez a követelmény összhangban áll a nemzeti jogban alkalmazott alapelvekkel.

B) A pénzügyi szervezetek és a nem pénzügyi szolgáltatók és hivatások képviselői által a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzésére teendő intézkedések

4. Az országok biztosítsák, hogy a pénzügyi szervezetekre vonatkozó titoktartási szabályok ne gátolják a FATF Ajánlások végrehajtását.

Az ügyfelek átvilágítása és az adatok nyilvántartása

5. A pénzügyi szervezetek ne vezessenek névtelen számlákat és nyilvánvalóan fiktív nevekre nyitott számlákat. A pénzügyi szervezetek vezessenek be az ügyfelek adatainak kellő ellenőrzését biztosító intézkedéseket, beleértve az ügyfelek azonosságának ellenőrzését:

– az üzleti kapcsolat létrehozatalakor;

– egyedi ügyletek végrehajtásakor, ha azok:

(i) a vonatkozó meghatározott küszöbértéket meghaladják; vagy

(ii) a VII. sz. Speciális Ajánláshoz fűzött értelmező megjegyzés által lefedett körülmények között végrehajtandó „wire transzfer”-ek;

– felmerül a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának gyanúja; vagy

– a pénzügyi szervezetnek az ügyfél korábban megkapott azonosító adatai valódiságát vagy megfelelőségét tekintve kétségei támadnak.

Az ügyfél adatainak azonosítására (customer due diligence, CDD) irányuló intézkedések körébe az alábbiakat soroljuk:

a) Az ügyfél azonosítása és az ügyfél azonosságának megbízható, független forrásdokumentumok, adatok vagy információk segítségével történő ellenőrzése.

b) A tényleges tulajdonos (beneficial owner) azonosítása és ésszerű intézkedések segítségével a tényleges tulajdonos azonosságának ellenőrzése úgy, hogy ennek eredményeként a pénzügyi szervezet számára kielégítő módon ismert legyen a tényleges tulajdonos kiléte. A jogi személyek és „társulás-jellegű jogi megállapodások” esetében e téren a pénzügyi szervezet tegyen ésszerű intézkedéseket az ügyfél tulajdonosi és irányítási struktúrájának megállapítására.

c) Az üzleti kapcsolat céljára és szándék szerinti jellegére vonatkozó információk megszerzése.

d) Az üzleti kapcsolat folyamatos azonosításának végzése (due diligence) és a kapcsolat fennállása során végrehajtott ügyletek vizsgálata annak biztosítása érdekében, hogy a végrehajtott ügyletek összhangban álljanak a szervezet által az ügyfélről, az ügyfél üzleti és kockázati jellemzőiről – beleértve szükség szerint a pénzek forrásait – kialakított ismeretekkel.

A pénzügyi szervezet a fenti (a) – (d) pontokban leírt ügyfél-azonosítási (CDD) eljárások mindegyikét alkalmazza, de az általa az adott esetben alkalmazni szándékozott lépések mértékét az érintett ügyfél, üzleti kapcsolat vagy tranzakció jellegének figyelembe vételével megállapított kockázatokra figyelemmel határozza meg. A végrehajtott intézkedések legyenek összhangban az illetékes hatóságok által esetleg kiadott irányelvekkel. A magasabb kockázati kategóriákban a pénzügyi szervezet végezzen fokozott azonosítási (CDD) tevékenységet. Bizonyos körülmények között – alacsonyabb kockázatok esetén – az ország úgy határozhat, hogy a pénzügyi szervezetek csökkentett, vagy egyszerűsített intézkedéseket is alkalmazhatnak.

A pénzügyi szervezetek az üzleti kapcsolat létrehozatalát megelőzően vagy ennek folyamatában, vagy pedig az eseti ügyféllel végrehajtott ügylet végrehajtása előtt vagy közben ellenőrizték az ügyfél és a tényleges tulajdonos azonosságát. Az országok engedélyezhetik a pénzügyi szervezetek számára, hogy az ellenőrzést az üzleti kapcsolat létrehozatalát követően az ésszerűen lehetséges legrövidebb időn belül végezzék el, ha a pénzmosási kockázatokat eredményesen kezelik és minderre a normál üzletmenet megzavarásának elkerülése érdekében elengedhetetlenül szükség van.

Ha a pénzügyi szervezet nem képes teljesíteni a fenti (a) – (c) pontokban leírt feladatokat, ne nyissa meg a számlát, ne kezdje meg az üzlet kapcsolatát vagy ne hajtsa végre a tranzakciót; vagy szüntesse meg az üzleti kapcsolatot; és fontolja meg az érintett ügyféllel összefüggésben a gyanús ügylet bejelentését.

E követelményeket minden új ügyfélre alkalmazni kell, de a pénzügyi szervezetek a jelentőség és a kockázat szintje alapján a meglévő ügyfeleire is alkalmazzák az ebben az Ajánlásban foglaltakat, és megfelelő időpontokban a meglévő üzleti kapcsolataikra vonatkozólag is hajtsák végre a szükséges ellenőrzési feladatokat (CDD).

6. A pénzügyi szervezetek a politikai közszereplők tekintetében a szokásos ellenőrzési (CDD) intézkedések végrehajtása mellett:

a) rendelkezzenek megfelelő kockázatkezelő rendszerekkel annak eldöntésére, hogy egy adott ügyfél „politically exposed person”-nek tekintendő-e.

b) szerezzék meg felső vezetésük jóváhagyását az ilyen ügyfelekkel való üzleti kapcsolatok létrehozatalához.

c) tegyenek ésszerű intézkedéseket a vagyon és a pénzek forrásainak megállapítására.

d) végezzenek fokozott folyamatos monitoring tevékenységet az adott üzleti kapcsolatra vonatkozólag.

7. A pénzügyi szervezetek a határon túlnyúló levelező banki és más hasonló kapcsolatok tekintetében a szokásos azonosítási (CDD) intézkedések mellett:

a) gyűjtsenek megfelelő információkat a levelező intézményre (partnerbank) vonatkozólag a levelező intézmény üzleti tevékenysége jellegének teljes megismerése és a nyilvánosan hozzáférhető információk alapján az intézmény hírnevének és a felügyelet minőségének megállapítása érdekében, beleértve azt is, hogy az intézményre vonatkozólag folytattak-e korábban pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozása tekintetében vizsgálatot, vagy alkalmaztak-e ilyen jellegű felügyeleti intézkedést.

b) értékeljék a levelező intézmény pénzmosás elleni és a terrorizmus finanszírozása elleni kontroll mechanizmusait.

c) az új levelező kapcsolatok létrehozatalát megelőzően szerezzék meg a felső vezetés jóváhagyását.

d) dokumentálják az egyes intézmények felelősségeit/feladatait (responsibilities).

e) a számlákon keresztül történő fizetésre vonatkozó utasítások („payable-through accounts”) esetében bizonyosodjanak meg arról, hogy a levelező bank ellenőrizte-e a levelező számlájához közvetlen hozzáféréssel bíró ügyfelek azonosságát és hogy rájuk vonatkozólag végez-e folyamatos ügyfél-azonosítást (CDD), továbbá, hogy a partnerbank kérése esetén képes-e rendelkezésre bocsátani a megfelelő ügyfél-azonosító adatokat.

8. A pénzügyi szervezetek fordítsanak különös figyelmet az olyan új vagy kialakulóban lévő, az anonimitásnak kedvező technológiákból fakadó pénzmosási kockázatokra, és szükség esetén tegyenek intézkedéseket az ilyen technológiák pénzmosásra irányuló tevékenységekben való alkalmazásának megelőzésére. Különösen fontos, hogy a pénzügyi szervezetek rendelkezzenek a nem személyes üzleti kapcsolatokkal vagy ügyletekkel összefüggő sajátos kockázatok kezelésére.

9. Az országok engedhetik, hogy a pénzügyi szervezetek az alábbiakban leírt feltételek teljesülése esetén közvetítőkre vagy más harmadik felekre támaszkodjanak a CDD eljárás (a) – (c) pontjaiban felsorolt elemeinek végrehajtásában vagy az új üzletek szerzésében. E közreműködés engedélyezése esetén az ügyfél azonosításáért és ellenőrzéséért való végső felelősséget továbbra is a harmadik fél közreműködését igénybe vevő pénzügyi szervezet viseli.

Az alábbi feltételeket kell teljesíteni:

a) A harmadik fél közreműködését igénybe vevő pénzügyi szervezet haladéktalanul szerezze be a CDD eljárás (a) – (c) pontjaihoz szükséges információkat. A pénzügyi szervezet tegyen megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy bizonyos lehessen abban, hogy az azonosító adatokat és más lényeges – a CDD követelményekkel kapcsolatos – dokumentumok másolatait kérés esetén azonnal megkapja a közreműködő harmadik féltől.

b) A pénzügyi szervezet bizonyosodjon meg arról, hogy a közreműködő harmadik fél szabályozott és felügyelt személy/szervezet és megfelelő intézkedéseket alkalmaz a CDD követelmények teljesítésére az 5. és a 10. sz. Ajánlásban foglaltaknak megfelelően.

Az egyes országok maguk határozzák meg, hogy a feltételeket teljesítő harmadik fél mely országokban lévő központból működhet tekintettel a FATF Ajánlásokat nem vagy nem megfelelően alkalmazó országokra vonatkozólag rendelkezésre álló információkra.

10. A pénzügyi szervezetek legalább öt éves időtávon tartsanak meg minden szükséges, a – belföldi és nemzetközi – tranzakciókra vonatkozó nyilvántartást annak érdekében, hogy az illetékes hatóságok adatkéréseit rövid idő alatt teljesíthessék. Ezek a nyilvántartások tartalmazzanak kellő részletezettségű adatokat az egyes ügyletek rekonstruálásához (beleértve az érintett összegeket és pénznemeket), hogy szükség szerint bizonyítékul szolgálhassanak a törvényellenes cselekmények esetén folytatott büntető eljárásokban.

A pénzügyi szervezetek vezessenek és őrizzenek meg nyilvántartást az ügyfél-azonosítási eljárás (CDD) során megszerzett azonosító adatokról (pl. a hivatalos azonosító iratokról, mint az útlevél, személyazonosító igazolvány, gépjárművezetői engedély és hasonló iratok), számla állományról és üzleti levelezésről az érintett üzleti kapcsolat lezárultát követően legalább öt éven keresztül.

Az azonosító adatokat és az üzleti nyilvántartásokat megfelelő meghatalmazás alapján a belföldi illetékes hatóságok rendelkezésére kell bocsátani.

11. A pénzügyi szervezetek fordítsanak különös figyelmet minden összetett és szokatlanul nagy ügyletre, minden olyan, szokatlan üzleti szerkezetre, amelyek nem szolgálnak nyilvánvaló gazdasági, vagy láthatóan jogszerű célt. Az ilyen ügyletek hátterét és célját a lehetséges mértékben vizsgálni kell, a megállapításokat írásban kell rögzíteni és az illetékes hatóságok és ellenőrök rendelkezésére kell bocsátani.

12. Az ügyfél-azonosításra és a nyilvántartásra vonatkozóan az 5., 6. és a 8–11. Ajánlásban leírt követelményeket az alábbi helyzetekben a meghatározott nem pénzügyi szolgáltatókra és hivatásokra is alkalmazni kell:

a) Kaszinók – ha az ügyfelek a meghatározott, vonatkozó küszöbértéket elérő vagy meghaladó léptékű pénzügyi tranzakciókat hajtanak végre.

b) Ingatlanügynökök – ha az ügyfelük részére ingatlanvételi -eladási tranzakció végrehajtásában vesznek részt.

c) Nemesfém- és drágakő-kereskedők – ha valamely ügyféllel a meghatározott, vonatkozó küszöbértéket elérő vagy meghaladó léptékű készpénzes tranzakciót hajtanak végre.

d) Ügyvédek, közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői, továbbá könyvelők, amikor ügyfeleik számára az alábbi tevékenységekkel összefüggő tranzakciókat hajtanak végre vagy készítenek elő:

– ingatlanok vétele és eladása;

– az ügyfél készpénzének, értékpapírjainak és más eszközeinek kezelése;

– bankszámlák, takarékszámlák és értékpapírszámlák kezelése;
– vállalatok létrehozatalához, működtetéséhez vagy vezetéséhez tett hozzájárulások szervezése;

– jogi személyek vagy „társulás-jellegű jogi megállapodások” létrehozatala, működtetése vagy irányítása, üzleti vállalkozások vétele, eladása.

e) „Trust”-ok és vállalati szolgáltatók, amikor valamely ügyfél számára a Glosszárumban foglalt definícióban felsorolt tevékenységekre vonatkozó ügyleteket készítenek elő vagy hajtanak végre.

A gyanús ügyletek bejelentése és jogkövetés

13. Ha valamely pénzügyi szervezet gyanítja vagy megfelelő alapot lát annak gyanítására, hogy adott pénzösszeg bűncselekményből származik, vagy a terrorizmus finanszírozásával áll összefüggésben, közvetlenül törvény, vagy más jellegű előírás alapján gyanúját a pénzügyi hírszerző egységnek (financial intelligence unit, FIU) azonnal be kell jelentenie.

14. A pénzügyi szervezetek, igazgatói, tisztviselői és dolgozói:

a) az adatok kiadására vonatkozó szerződésekből, továbbá jogi, szabályozói vagy közigazgatási előírásból fakadó korlátozások megszegése esetén részesüljenek jogszabályi védelemben a polgári vagy büntetőjogi felelősséggel szemben, ha gyanújukat jóhiszeműen az FIU-nak bejelentik, abban az esetben is, ha nem tudták pontosan, hogy mi volt az alapvető törvényellenes tevékenység, továbbá függetlenül attól, hogy ténylegesen megvalósult-e valamilyen törvényellenes tevékenység.

b) számára törvény tiltsa annak a ténynek a felfedését, hogy a FIU-hoz gyanús ügyletre vonatkozó bejelentést (suspicious transaction report, STR) tesznek, vagy a FIU-val ezzel kapcsolatos információkat jelentenek be.

15. A pénzügyi szervezetek hozzanak létre programokat a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása ellen. Az ilyen program az alábbiakat foglalja magában:

a) Belső politikák (szabályzatok), eljárások és kontroll mechanizmusok, beleértve a megfelelő „compliance management”-et és megfelelő szűrő eljárásokat a dolgozók felvétele során magas minőségi követelmények érvényesítése érdekében.

b) A dolgozók folyamatos képzésének programja.

c) A rendszer tesztelésére megfelelő ellenőrző (audit) funkció.

16. A 13–15. és a 21. Ajánlásban meghatározott követelmények az alábbi kitételekkel az összes meghatározott nem pénzügyi szolgáltatókra és hivatások képviselőire is alkalmazandók:

a) Az ügyvédektől, közjegyzőktől, más független jogi hivatások képviselőitől és a könyvelőktől meg kell követelni a gyanús ügyletek bejelentését, ha ügyfelük nevében vagy számára a 12(d) Ajánlásban meghatározott tevékenységekkel kapcsolatos ügyletet végeznek. Az országokat hangsúlyozottan arra ösztönözzük, hogy a bejelentési követelményt a könyvelők egyéb szakmai tevékenységeire is terjesszék ki, beleértve a könyvvizsgálói tevékenységeket.

b) A nemesfém- és drágakő-kereskedőktől meg kell követelni a gyanús ügyletek bejelentését, ha valamely ügyféllel a meghatározott, vonatkozó küszöbértéket elérő vagy meghaladó léptékű készpénzes tranzakciót hajtanak végre.

c) A „trust”októl és vállalati szolgáltatóktól meg kell követelni, hogy jelentsék be az ügyfél számára végrehajtott gyanús ügyletet, ha az ügyfél nevében vagy számára a 12(e) pontban jelzett tevékenységgel összefüggő ügyletet hajtanak végre.

Az ügyvédektől, közjegyzőktől, más független jogi hivatások képviselőitől és a könyvelőktől nem kell megkövetelni a gyanús ügyletek bejelentését, ha a vonatkozó információkat olyan körülmények között szerezték meg, amikor szakmai titoktartás kötelezettsége alatt vagy jogi szakmai kiváltsággal jártak el.

A pénzmosástól és a terrorizmus finanszírozástól való elrettentésre szolgáló egyéb intézkedések

17. Az országok gondoskodjanak arról, hogy kellően határos, arányos és elrettentő, büntetőjogi, polgári vagy közigazgatási szankciók álljanak rendelkezésre a jelen Ajánlások által érintett természetes és jogi személyekkel szembeni alkalmazásra, ha azok nem teljesítik a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával szemben meghatározott követelményeket.

18. Az országok ne hagyják jóvá a fiktív bankok (shell banks) alapítását és ne fogadják el további működésüket. A pénzügyi szervezetek ne hozzanak létre és ne tartsanak fenn levelező banki kapcsolatokat fiktív bankokkal. A pénzügyi szervezetek továbbá alkalmazzanak óvintézkedéseket az olyan külföldi partnerintézetekkel (respondent institutions) szemben, amelyek engedélyezik számláik fiktív bankok általi igénybe vételét.

19. Az országok fontolják meg a következőket:

a) Működőképes intézkedések megvalósítását a valuta és a látra szóló forgatható instrumentumok határon keresztül fizikai átvitelének felismerésére és figyelemmel kísérésére az információk megfelelő használatát biztosító szigorú óvintézkedésekkel és a tőke szabad mozgásának bármilyen korlátozása nélkül.

b) Egy olyan rendszer megvalósíthatóságát és hasznosságát, amelyben a bankok és más pénzügyi szervezetek és közvetítők egy meghatározott összegben fölül minden belföldi és nemzetközi valutaügyletet bejelentenek egy számítógépes adatbázist működtető nemzeti központi hivatalnak, amely adatbázis az illetékes hatóságok rendelkezésére áll a pénzmosási és a terrorizmus finanszírozásával összefüggő ügyekben, az információk megfelelő használatát biztosító szigorú óvintézkedések alkalmazásával.

20. Az országok fontolják meg a FATF Ajánlásoknak a megjelölt nem pénzügyi vállalkozások és hivatások körén kívüli, olyan vállalkozásokra és hivatásokra történő kiterjesztését, amelyek kapcsán a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos kockázatok merülnek föl.

Az országok továbbá ösztönözzék korszerű és biztonságos, a pénzmosással szemben kevésbé érzékeny pénzkezelési technikák fejlesztését.

A FATF Ajánlásokat nem, vagy nem elégséges mértékben alkalmazó országokkal kapcsolatosan teendő intézkedések

21. A pénzügyi szervezetek fordítsanak különös figyelmet a FATF Ajánlásokat nem, vagy nem elégséges mértékben alkalmazó országokhoz tartozó személyekkel – köztük vállalatokkal és pénzügyi szervezetekkel – fenntartott üzleti kapcsolataikra és a velük végrehajtott ügyletekre. Amikor az ilyen tranzakcióknak nincs nyilvánvaló gazdasági vagy látható törvényes célja, a lehetőség szerint vizsgálni kell hátterüket és céljukat, a megállapításokat írásban kell rögzíteni és az illetékes hatóságok munkájának segítésére rendelkezésre kell bocsátani. Ha az érintett ország továbbra sem alkalmazza, vagy nem kellő mértékben alkalmazza a FATF Ajánlásokat, az ajánlásokat alkalmazó ország legyen képes a megfelelő ellenintézkedések alkalmazására.

22. A pénzügyi szervezetek gondoskodjanak arról, hogy a pénzügyi szervezetekre vonatkozólag alkalmazandó és a fentiekben leírt elvek a külföldön működő fiókokra és többségi tulajdonukban álló leányvállalatokra is érvényesek legyenek, különös tekintettel az olyan országokban működő szervezetekre, amelyek a FATF ajánlásokat nem vagy nem kellő mértékben alkalmazó országokban működnek, amennyiben ezt az érintett ország vonatkozó törvényei és előírásai megengedik. Ha a helyi, vonatkozó törvények és előírások ezt az alkalmazást nem tiltják, a pénzügyi szervezet tájékoztassa az anyavállalat országának illetékes hatóságait arról, hogy nem tudja alkalmazni a FATF Ajánlásokat.

Szabályozás és felügyelet

23. Az országok gondoskodjanak a pénzügyi szervezetek megfelelő szabályozásáról és felügyeletéről és arról, hogy a pénzügyi szervezetek eredményesen megvalósítsák a FATF Ajánlásokat. Az illetékes hatóságok tegyék meg a szükséges jogi vagy szabályozói intézkedéseket annak megakadályozására, hogy bűncselekmények elkövetői és társaik valamely pénzügyi szervezet jelentős vagy irányító befolyást biztosító részesedésének tényleges tulajdonosai lehessenek, vagy valamely pénzügyi szervezetben vezető beosztást tölthessenek be.

Az Alapelvek (Core Principles) hatáskörébe tartozó pénzügyi szervezetek esetében a prudenciális célból érvényesített – és a pénzmosás tekintetében is lényeges – szabályozói és felügyeleti intézkedéseknek hasonlóképpen kell érvényesülniük a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem céljaira is.

Más pénzügyi szervezetekre vonatkozólag megfelelő engedélyezési és regisztrációs követelményeket és megfelelő szabályozást, továbbá a pénzmosás elleni küzdelmet szolgáló felügyeletet kell alkalmazni, kellő tekintettel a pénzmosásnak vagy a terrorizmus finanszírozásának az adott szektorban fennálló kockázatára. Minimális követelményként a pénztátalási vagy értékjavítás, vagy pénz- vagy valutaváltó tevékenységet folytató vállalkozásokra vonatkozólag engedélyezési vagy regisztrációs követelményeket kell alkalmazni, illetőleg biztosítani kell, hogy a fenti vállalkozások olyan hatékony monitoring rendszer keretein belül működjenek, amely egyben biztosítja a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával szembeni küzdelem céljaira meghatározott nemzeti követelmények érvényesülését is.

24. A meghatározott nem pénzügyi vállalkozások és hivatások képviselőire az alábbiakban meghatározott szabályozói és felügyeleti intézkedéseket kell alkalmazni.

a) A kaszinókra olyan átfogó szabályozói és felügyeleti rendszert kell alkalmazni, amely biztosítja, hogy azok eredményesen valósították meg a szükséges pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézkedéseket. Minimális követelményként:

– a kaszinók legyenek engedélykötelesek;

– az illetékes hatóságok tegyék meg a szükséges jogi vagy szabályozói intézkedéseket annak megakadályozására, hogy bűncselekmények elkövetői és társaik valamely kaszinó jelentős vagy irányító befolyást biztosító részesedésének tényleges tulajdonosai lehessenek vagy valamely kaszinóban vezető beosztást tölthessenek be, vagy kaszinó üzemeltetői lehessenek,

– az illetékes hatóságok gondoskodjanak arról, hogy a kaszinók a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem követelményeinek betartását biztosító, megfelelő felügyelet alatt működjenek.

b) Az országok gondoskodjanak arról, hogy a meghatározott nem pénzügyi vállalkozások és hivatások képviselőinek további kategóriáira vonatkozólag is a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem követelményeinek betartását figyelemmel kíséző és biztosító rendszerek működjenek. Ezt a feladatot a kockázatok figyelembe vételével (kockázat érzékeny alapon) kell végezni. E feladatot valamely kormányzati hatóság vagy egy megfelelő önszabályozó szervezet is elláthatja, amennyiben egy ilyen szervezet biztosítani tudja, hogy tagjai teljesítik a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel összefüggő kötelezettségeiket.

25. Az illetékes hatóságok alakítsanak ki irányelveket és adjanak visszajelzéseket annak érdekében, hogy ezzel segítsék a pénzügyi szervezeteket és a meghatározott nem pénzügyi vállalkozásokat és hivatások képviselőit a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni nemzeti intézkedések alkalmazásában, különös tekintettel a gyanús ügyletek felismerésére és bejelentésére.

C) A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem céljait szolgáló rendszerekben szükséges intézményi és egyéb intézkedések

Illetékes hatóságok, jogkörük és erőforrásaik

26. Minden ország hozzon létre egy Pénzügyi Információs Egységet (FIU), amelynek feladata a gyanús ügyletekre vonatkozó bejelentések (STR), és egyéb, a potenciális pénzmosás és a terrorizmus-finanszírozási ügyletekre vonatkozó ügyletekre vonatkozó információk fogadása (és, ahol erre lehetőség van, bekérése), elemzése és közzététele. Az FIU számára biztosítani kell a funkciója ellátásához (így az STR elemzéséhez) szükséges pénzügyi, adminisztratív és rendőrségi információkhoz való közvetlen vagy közvetett, késedelem nélküli hozzáférést.

27. Az országok biztosítsák, hogy a kijelölt rendőri hatóságok felelőssége legyen a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos vizsgálatok – nyomozások – lefolytatása. Az országokat arra ösztönözzük, hogy a lehetőség szerint támogassanak és fejlesszenek a pénzmosás vizsgálatára alkalmas különleges nyomozati eljárásokat, mint pl. az ellenőrzött szállítás, a fedett műveletek és egyéb releváns technikák. Az országokat arra ösztönözzük továbbá, hogy alkalmazzanak hatásos mechanizmusokat, mint pl. a vagyoni eszközök vizsgálatára szakosodott ideiglenes vagy állandó csoportok igénybe vétele és a más országok megfelelő illetékes hatóságaival együttműködésben végzett vizsgálati tevékenységek.

28. A pénzmosás és a mögötte meghúzódó alaphüncselekmények vizsgálata során az illetékes hatóságok legyenek képesek az ilyen nyomozások, a bünvádi eljárások és a kapcsolódó tevékenységek céljaira szükséges dokumentumok és információk megszerzésére. Ez foglalja magában a pénzügyi szervezetek és más személyek birtokában lévő nyilvántartások bemutatására vonatkozó kötelező érvényű intézkedések alkalmazására, személyek és helyszínek átkutatására és a bizonyítékok megszerzésére és lefoglalására vonatkozó jogkört.

29. A felügyeleti szervek rendelkezzenek megfelelő hatáskörrel a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem követelményei pénzügyi szervezetek általi betartásának figyelemmel kísérésére és biztosítására, beleértve a vizsgálatok végzésére vonatkozó jogkört. A felügyelők rendelkezzenek kellő hatáskörrel a jogkövetés figyelemmel kíséréséhez szükséges információk pénzügyi szervezetek általi bemutatásának előírására és a követelmények nem teljesítése esetén a megfelelő adminisztratív szankciók alkalmazására.

30. Az országok bocsássanak megfelelő pénzügyi, humán és technikai erőforrásokat a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben részt vevő illetékes hatóságaik rendelkezésére. Az országok alkalmazzanak megfelelő eljárásokat annak biztosítására, hogy az érintett hatóságok személyzete feddhetetlenül tisztességes személyekből álljon.

31. Az országok biztosítsák, hogy a politikai döntéshozók, az FIU, a rendőri hatóságok és a felügyeleti szervek számára megfelelő mechanizmusok biztosítsák az együttműködést, és – ahol szükséges – a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem politikai és tevékenységei kialakításában és megvalósításában az egymással nemzeti szinten folytatandó egyeztetést.

32. Az országok biztosítsák, hogy illetékes hatóságaik felülvizsgálhassák a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben alkalmazott rendszereik eredményességét az ilyen rendszerek eredményességével és hatékonyságával összefüggő témákra vonatkozó, átfogó statisztikai adatállomány fenntartása segítségével. Ezen adatkör foglaljon magában kapott és átadott STR információkat; a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása kapcsán végzett nyomozásokra, bünvádi eljárásokra és ítéletekre vonatkozó adatokat; a befagyasztott, lefoglalt és elkobzott vagyontárgyakra vonatkozó információkat és a kölcsönös jogi segítségnyújtásra vagy más, nemzetközi együttműködési felkérésekre vonatkozó adatokat.

A jogi személyek és a „társulás-jellegű jogi megállapodások” átláthatósága

33. Az országok tegyenek intézkedéseket a jogi személyek pénzmosásban részt vevők általi, törvényellenes kihasználásának megelőzésére. Az országok biztosítsák, hogy megfelelő, pontos és naprakész információk álljanak rendelkezésre a jogi személyek tényleges tulajdonlására és irányítására vonatkozólag, amely információkat az illetékes hatóságok időben megkaphatnak vagy elérhetnek. Különösen fontos, hogy a bemutatóra szóló részvények kibocsátására képes jogi személyekkel rendelkező országok tegyenek megfelelő intézkedéseket annak biztosítására, hogy ezeket ne használják ki a pénzmosás céljaira és legyenek képesek az ilyen intézkedések megfelelőségének bizonyítására. Az országok fontolják meg olyan intézkedések alkalmazását, amelyek elősegítik az 5. Ajánlásban foglalt követelmények teljesítésére törekvő pénzügyi szervezeteknek a tényleges tulajdonlásra és irányításra vonatkozó adatokhoz való hozzáférését.

34. Az országok tegyenek intézkedéseket annak érdekében, hogy megelőzzék a „társulás-jellegű jogi megállapodásoknak” a pénzmosás résztvevői által való törvénytelen kihasználását. Az országok biztosítsák, hogy megfelelő, pontos és naprakész információk álljanak rendelkezésre a speciális vagyionkezelőkre (express trusts) vonatkozólag – beleértve a fizetést teljesítőre, a vagyionkezelőre, és a kedvezményezettekre vonatkozó adatokat – amely információkat az illetékes hatóságok időben megkaphatnak vagy elérhetnek. Az országok fontolják meg olyan intézkedések alkalmazását, amelyek elősegítik az 5. Ajánlásban foglalt követelmények teljesítésére törekvő pénzügyi szervezeteknek a tényleges tulajdonlásra és irányításra vonatkozó adatokhoz való hozzáférését.

D) Nemzetközi együttműködés

35. Az országok haladéktalanul tegyenek lépéseket a Bécsi Egyezményhez, a Palermói Egyezményhez és az ENSZ 1999. évi, a Terrorizmus Finanszírozásának Visszaszorításáról szóló Nemzetközi Egyezményéhez való csatlakozásra és ezek teljes végrehajtására. Az országokat továbbá ösztönözzük más vonatkozó nemzetközi egyezmények ratifikálására és végrehajtására, mint pl. az Európa Tanács 1990. évi, pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezménye és a terrorizmus elleni, 2002. évi Amerikaközi Egyezmény.

Kölcsönös jogi segítségnyújtás és kiadatás

36. Az országok gyors eljárásban, konstruktív és hatékony módon nyújtsanak egymásnak a lehető legszélesebb körben kölcsönös jogi segítséget a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása körében folytatott nyomozati tevékenységekkel, bünvádi eljárásokkal és a kapcsolódó eljárásokkal összefüggésben. Különösen fontos, hogy az országok:

a) Ne tiltsák a kölcsönös jogi segítségnyújtást, és ne alkalmazzanak ésszerűtlen vagy szükségtelenül korlátozó feltételeket az ilyen együttműködésre.

b) Gondoskodjanak egyértelmű és hatékony folyamatokról a kölcsönös jogi segítségnyújtási kérések teljesítéséhez.

c) Ne tagadják meg a kölcsönös jogi segítségnyújtási iránti kérelmek teljesítést kizárólag azért, mert az érintett bűncselekményről úgy gondolják, hogy költségvetési ügyeket is érint.

d) Ne tagadják meg a kölcsönös jogi segítségnyújtási iránti kérelmeket arra hivatkozva, hogy saját törvényeik megkövetelik a pénzügyi szervezetektől a titoktartást és a bizalmas adatkezelést.

Az országok biztosítsák, hogy az illetékes hatóságaik számára a 28. sz. Ajánlás szerint szükséges hatáskörök a kölcsönös jogi segítségnyújtás iránti kérelmekre válaszul és – ha az a nemzeti kereteikkel összhangban áll – a külföldi bírósági vagy rendőri hatóságok részéről az azonos szintű belföldi szervezetekhez intézett közvetlen kérések esetében is alkalmazhatók legyenek.

A joghatósági területek közötti ütközés elkerülése érdekében meg kell fontolni az igazságszolgáltatás érdekében a terheltek elleni bünvádi eljárás legjobb helyszínének meghatározására szolgáló mechanizmusok kialakítását és alkalmazását az olyan esetekre, amelyekben több országban is bünvádi eljárás folyik.

37. Az országok a lehető legnagyobb mértékben nyújtsanak egymásnak kölcsönös jogi segítséget a kettős kriminalizáció (dual criminality) esetleges hiányának ellenére is. Ahol a kölcsönös jogi segítségnyújtás vagy kiadatás előfeltétele a kettős kriminalizáció, ezt a követelményt teljesítettnek kell tekinteni függetlenül attól, hogy mindkét ország azonos bűncselekmény kategóriába sorolja-e az adott bűncselekményt, vagy, hogy azt azonos terminológiával illeti-e, amennyiben mindkét érintett ország bűncselekménynek minősíti a bűncselekmény háttérét alkotó magtartást.

38. Megfelelő jogkört kell biztosítani a külföldi országokból a tisztára mosott vagyontárgyak, a pénzmosásból vagy alpbűncselekményekből származó dolgok, az ilyen bűncselekmények elkövetésében használt vagy használni szándékozott eszközök, vagy megfelelő értékű vagyontárgyak azonosítására, befagyasztására, lefoglalására és elkobzására irányuló kérésekre válaszul teendő, eredményes intézkedések végrehajtásához. Megfelelő megoldásokat kell kialakítani a lefoglalási és elkobzási eljárások összehangolására is, amelyek körébe tartozhat az elkobzott vagyontárgyak megosztása is.

39. Az országok ismerjék el a pénzmosást olyan bűncselekményként, amelynek elkövetői kiadhatók. Minden ország vagy adja ki saját állampolgárát, vagy, ahol azt az adott ország kizárólag a nemzetiség alapján nem teszi, ez az ország a kiadást kérő ország kérésére az ügyet haladéktalanul nyújtsa be saját illetékes hatóságaihoz a megkeresésben meghatározott bűncselekményekkel szembeni bünvádi eljárás megindítása céljából.

Az érintett hatóságok ugyanúgy döntsenek és folytassák le eljárásaikat, mint bármely más, a saját törvényeik szerinti súlyos bűncselekmények esetében. Az érintett országok működjenek együtt különös tekintettel az eljárási és bizonyítási vonatkozásokban az ilyen bünvádi eljárások hatékonyságának biztosítása érdekében.

A jogi kereteik figyelembe vételével az országok megfontolhatják a kiadatás egyszerűsítését a kiadási kérelmek megfelelő minisztériumok közötti közvetlen átadásának engedélyezésével, a személyek csupán letartóztatási parancsok vagy határozatok alapján történő kiadásával és/vagy a formális kiadási eljárásokról lemondó, beleegyező személyek egyszerűsített kiadásával.

Az együttműködés egyéb formái

40. Az országok gondoskodjanak arról, hogy illetékes hatóságaik a külföldi hatóságok számára a lehető legszélesebb körű nemzetközi együttműködést biztosítsák. A felek között a pénzmosásra és az alpbűncselekményekre egyaránt vonatkozólag a közvetlen, azonnali és konstruktív – spontán vagy megkeresésen alapuló – adatcserék elősegítésére egyértelmű és hatékony csatornákat kell biztosítani. Az adatcseréket szükségtelenül korlátozó feltételek nélkül kell lehetővé tenni, különös tekintettel az alábbiakra:

a) Az illetékes hatóságok ne tagadják meg a jogi segítségnyújtási iránti kérelmek teljesítést kizárólag azért, mert az érintett megkeresésről úgy gondolják, hogy költségvetési ügyeket is érint.

b) Az országok ne hivatkozzanak az együttműködés megtagadásának alapjául olyan törvényekre, amelyek megkövetelik a pénzügyi szervezetektől a titoktartást és az adatok bizalmas kezelését.

c) Az illetékes hatóságok folytathassanak vizsgálatokat, és ahol lehetséges, nyomozati tevékenységet, külföldi partner szervezetek nevében.

Ahol a külföldi hatóság által kért információk megszerzése nem tartozik az adott belföldi partnerhatóság hatáskörébe, az országokat arra ösztönözzük, hogy engedélyezzék az azonnali és konstruktív adatcserét más hatóságokkal vagy szervezetekkel. A nem partnerszervezet külföldi hatóságokkal folytatott együttműködés közvetlen és közvetett formában is megvalósulhat. Ha az illetékes hatóság nem bizonyos az adott esetben követendő út kiválasztásában, az illetékes hatóságok először a megfelelő külföldi partner hatóságtól kérjen segítséget.

Az országok hozzanak létre kontroll mechanizmusokat és óvintézkedéseket annak biztosítására, hogy az illetékes hatóságok között kicserélt adatokat csak a meghatalmazás szerint használják föl a személyes adatok és általában az adatok védelmével kapcsolatos kötelezettségekkel összhangban.

Mindent egybevetve, a FATF 40 Ajánlása és különösen az újra átgondolt, átdolgozott, a terrorizmus finanszírozás problematikájával kibővített változata, egy olyan egységes, nemzetközileg elfogadott alapelvrendszert tartalmaz, amely ugyan jogilag nem kötelező erejű, de az elfogadó egyes országok hozzá igazítják nemzeti jogalkotásukat és a nemzetközi kooperáció megvalósításához is nélkülözhetetlen alapot jelent. Az Ajánlás keretei nagyon tágak, s ennek következtében elég rugalmasak ahhoz, hogy az egyes országok egyedi adottságaihoz is igazodó lehetőségeket is kínáljanak. Ezen túlmenően megteremtett egy olyan nemzetközi hivatkozási alapot, amely elengedhetetlen volt ahhoz, hogy az egységesülő nemzeti jogalkotások révén a pénzmosás elleni nemzetközi fellépés is sikeresebb legyen, eredményesebbé váljék.

A 40 Ajánlás széleskörű elfogadása ugyan jelentős mérföldkő az FATF tevékenységében, de ugyanakkor gyakorlati oldalról szemlélve mindez a program legnehezebb részének csupán a kezdetét jelenti. A pénzmosás elleni küzdelemben ugyanis az igazán kritikus pont az Ajánlás állandó felülvizsgálata, gyakorlati formába öntése és világméretben történő alkalmazása.

Az 1990-ben kibocsátott és 1996-ban módosított 40 Ajánlás átfogó felülvizsgálatára került sor a 2002. május 30-án közzétett Konzultációs Tanulmánnyal. A Konzultációs Tanulmány kb. 130 oldalnyi módosítási javaslatot vázol fel a pénzmosás elleni harc hatékonyságának javítása érdekében. A felülvizsgálati folyamatba igyekeztek a legszélesebb érintetti kört bevonni.

Az Ajánlás alkalmazásának ellenőrzésére két alapvető megközelítés létezik. Egyik az önértékelő rendszer, azaz az adott ország saját állapotát megvizsgálva ad választ szabványkérdésekre. A másik megközelítés kölcsönös értékelésen alapul. A módszer lényege, hogy egy adott ország állapotát egy másik FATF-ország szakértői mérik fel kérdések alapján, amelynek során helyszíni vizsgálaton győződnek meg az értékelő bizottság tagjai az Ajánlás végrehajtásáról. A két módszer kiegészíti egymást.

Érdekes újdonság, hogy napjainkban a nem-tagországok részéről is egyre növekvő igény merül fel az FATF-fel való együttműködésre. Kooperációra leginkább azoknak az országoknak van szükségük, amelyek a pénzmosás elleni szabályrendszerek kidolgozásában le vannak maradva. Ez a felismerés vezetett az ún. NCCT (Nem Együttműködő Országok és Területek) kategóriába tartozó államokról szóló feltáró jelentés kezdeményezéséhez 2000. február 14-én. A kezdeményezés meghatározta azt a 25 kritériumot, amely alapján azonosítani lehet a nem együttműködő államokat. Ennek értelmében 4 regionális értékelő csoport – egy amerikai, ázsiai/csendes-óceáni, európai valamint afrikai/közél-keleti – került felállításra az FATF keretein belül. Az értékelő csoportok tevékenysége alapján ún. feketelistát bocsátott ki, első ízben 2000, majd 2001 júniusában a nem együttműködő államokról.¹¹⁰

¹¹⁰ Az FATF NCCT (nem-együttműködő országok és területek) jelentések krónikája:
1. 2000. június 22. első jelentés

Magyarország 2001. júniusában került fel a FATF által a nem együttműködő államokról kiadott feketelistára. Kifogásolták többek között az akkor még engedélyezett anonim betétek meglétét, és azt, hogy a magyarországi pénzügyintézeteknek nem volt módjukban hitelesen azonosítani a vállalkozások, vagy más jogi személyiségek valódi tulajdonosát. Az Országgyűlés sorra fogadta el, illetve léptette életbe a szükséges törvényeket. Így a megfelelő jogszabályi és szervezeti feltételek megteremtésének köszönhetően hazánk 2002. júniusában lekerült a feketelistáról.

A 2001. szeptember 11-i események következtében az Európai Unió gazdasági és pénzügyminiszterei, valamint a G-7 pénzügyminiszterei ajánlásukban megfogalmazták a terrorizmus elleni harc kiterjesztését és integrálását a már létező nemzetközi pénzmosás elleni kezdeményezésekbe. Így került sor Washingtonban 2001. október 29–30-án egy rendkívüli plenáris ülés keretében az addig csak a pénzmosás elleni harcban szerepet vállaló FATF missziójának kiterjesztésére, mely szerint ezentúl az FATF szakértelmét és befolyását a terrorizmus finanszírozása elleni harcban is rendelkezésre bocsátja, továbbá kibocsátott 8 (9), a terrorizmus elleni ajánlást, amely kiegészítésként a 40 Ajánlás részét képezi.

A terrorizmus finanszírozása elleni fellépés alapvető fontosságát felismerve a FATF az alábbi ajánlásokat fogadta el, amelyek a FATF által a pénzmosás elleni küzdelemre vonatkozólag kidolgozott Negyven Ajánlásával együtt meghatározzák a terrorizmus és a terrorcselekmények finanszírozása felismerésének, megelőzésének és visszaszorításának alapvető keretrendszerét.

1. Az ENSZ okiratok ratifikálása és végrehajtása

Minden ország tegyen azonnali lépéseket az Egyesült Nemzetek 1999. évi, a Terrorizmus Finanszírozásának Visszaszorításáról szóló Nemzetközi Egyezményének ratifikálása és maradéktalan végrehajtása érdekében, továbbá haladéktalanul hajtsa végre az ENSZ által a terrorista cselekmények finanszírozásának megelőzésére és visszaszorítására vonatkozólag hozott határozatokat, különös tekintettel az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1373. sz. határozatára.

2. A terrorizmus finanszírozása és a kapcsolódó pénzmosás kriminalizálása

Minden egyes ország minősítse bűncselekménynek a terrorizmus, a terrorista cselekmények és a terrorista szervezetek finanszírozását. Az országok biztosítsák az ilyen bűncselekmények pénzmosási alpbűncselekményként történő meghatározását.

3. A terroristák vagyonának befagyasztása és elkobzása

a) 15 nem-együttműködő ország és terület: Bahamas, Cayman Islands, Cook Islands, Dominica, Israel, Lebanon, Liechtenstein, Marshall Islands, Nauru, Niue, Panama, Philippines, Russia, St. Kitts and Nevis, St. Vincent & the Grenadines

2. 2001. június 22. második jelentés:

a) Bahamas, Cayman Islands, Liechtenstein, és Panama lekerül a listáról

b) új fekete listások: Egyiptom, Guatemala, Magyarország, Indonesia, Myanmar és Nigeria

3. 2001. szeptember 7. Grenada és Ukrajna is felkerül a listára

4. 2002. június 22. Magyarország, Israel, Lebanon, és St. Kitts & Nevis lekerül a listáról

5. 2002. október 11. Dominica, Marshall Islands, Niue, és Russia lekerül

6. 2003. február 14. Grenada lekerül

7. 2003. június 20. St. Vincent & the Grenadines lekerül

8. 2003. november 3. Myanmar a listán

9. 2004. február 27. Egyiptom és Ukrajna lekerül

10. 2004. július 2. Guatemala lekerül

11. 2005. február 11. Cook Islands, Indonesia, és Philippines lekerül

12. 2005. október 13. Nauru lekerül

13. 2006. június 23. Nigéria lekerül

14. 2006. október 13. Myanmar lekerül, a lista kiürült.

Ugyanakkor 2007-ben az OECD feketelistára tette Andorrát, Liechtensteint és Monaco-t, mint adóparadicsomot, és elsősorban német és francia nyomásra 2008-ban Svájc is felkerült.

Minden ország hajtson végre intézkedéseket a terroristák, a terroristákat finanszírozók és a terrorista szervezetek forrásainak és egyéb vagyontárgyainak haladéktalan befagyasztása érdekében az ENSZ terrorista cselekmények finanszírozása megelőzésére és visszaszorítására irányuló határozataival összhangban. Minden egyes ország vezessen be és hajtson végre intézkedéseket – köztük jogalkotási intézkedéseket – amelyek lehetővé teszik az illetékes hatóságok számára a terrorizmus, terrorista cselekmények vagy terrorszervezetek finanszírozásából származó, abban felhasznált, arra történő felhasználásra szánt vagy rendelt vagyontárgyak lefoglalását és elkobzását.

4. A terrorizmussal összefüggő gyanús ügyletek jelentése

Ha a pénzügyi szervezet vagy más, a pénzmosás elleni kötelezettségek hatálya alá tartozó szervezet gyanítja, vagy ésszerű alapot lát annak gyanítására, hogy valamely pénzösszeg a terrorizmussal, terrorista cselekményekkel vagy terrorista szervezetekkel áll összefüggésben vagy kapcsolatban, vagy e célra vagy ilyen szervezetek használják, legyen köteles gyanúját az illetékes hatóságnak azonnal bejelenteni.

5. Mindegyik ország valamely, a kölcsönös jogi segítségnyújtásra vagy adatcserére vonatkozó egyezmény, megállapodás vagy más mechanizmus alapján adja meg a másik országnak a lehető legnagyobb segítséget terrorizmussal, terrorcselekményekkel és terrorszervezetekkel összefüggő büntetőjogi, polgári jogalkalmazási és adminisztratív nyomozások, vizsgálatok és eljárások tekintetében.

Az országok továbbá tegyenek meg minden lehetséges intézkedést annak biztosítására, hogy nem nyújtanak menedéket a terrorizmus, terrorcselekmények vagy terrorszervezetek finanszírozásával vádolt személyeknek és rendelkezzenek megfelelő eljárásokkal az ilyen személyek szükség szerinti kiadatására.

6. Minden ország hozzon intézkedéseket annak biztosítására, hogy a természetes és jogi személyek – köztük ügynökök – akik pénz vagy érték átutalására vonatkozó szolgáltatást nyújtanak – beleértve az informális pénz vagy érték-átutalási rendszeren vagy hálózaton keresztül megvalósuló szolgáltatást – köteles legyen engedélyt szerezni vagy regisztráltatni magát és mindezen személyekre érvényesíteni kell az összes, bankokra és nem banki pénzügyi szervezetekre vonatkozó FATF Ajánlást. Minden ország biztosítsa, hogy az ilyen szolgáltatást illegálisan folytatók ellen adminisztratív, polgári vagy büntetőjogi eljárást alkalmazzanak.

7. Az országok hozzanak intézkedéseket, amelyben megkövetelik a pénzügyi intézményektől – köztük a pénzáttalalást végzőktől – hogy az átutalásokon és a továbbított kapcsolódó üzenetekben megjelentessék a pontos és használható feladói információkat (név, cím és számlaszám) és hogy az információ az átutalással vagy a kapcsolódó üzenettel a fizetési láncban mindvégig együtt mozogjon. Az országok tegyenek intézkedéseket annak biztosítására, hogy a pénzügyi intézmények – köztük a pénzáttalalást végzők – fokozott ellenőrzést és monitoring tevékenységet végezzenek az olyan gyanús tevékenységekkel járó pénzáttalalásokra vonatkozólag, amelyek nem tartalmazzak teljes feladói információkat (név, cím és számlaszám).

8. Az országok ellenőrizzék a terrorizmus finanszírozása szempontjából visszaélésbe vonható szervezetekre vonatkozó törvények és előírások megfelelőségét. A non-profit szervezetek különösen érzékenyek, és az országok biztosítsák, hogy az ilyen szervezeteket ne lehessen kihasználni:

- (i) jogszerű szervezetnek mutatózó terrorszervezetek által;
- (ii) a törvényes szervezeteknek a terrorizmus finanszírozására történő kihasználásával, beleértve az eszközök befagyasztására irányuló intézkedések elkerülését; és
- (iii) a terrorszervezetek számára jogszerű célokra szánt források törvénytelen eltérítésének elrejtésére vagy elfedésére.

9. „Cash courriers”

Az országok hozzanak intézkedéseket, amelyek alapján felderítik a fizikailag határon átmenő valuta vagy más forgalomképes pénzeszköz forgalmát, beleértve a bejelentési rendszert, vagy nyilatkozattételi kötelezettséget.

Az országoknak biztosítaniuk kell, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságai joghatósággal rendelkezzenek arra, hogy megállítsák és feltartóztassák azt a valutát vagy más forgalomképes pénzeszközt, amelyek terrorizmus finanszírozása vagy pénzmosás szempontjából gyanús, vagy amelyekkel kapcsolatban hamis nyilatkozatot vagy bejelentést tettek.

Az országoknak biztosítaniuk kell, hogy hatékony, arányos és elrettentő szankciók legyenek alkalmazhatóak azokkal a személyekkel szemben, akik hamis nyilatkozatot vagy bejelentést tettek. Azokban az esetekben, ahol a valuta vagy más forgalomképes pénzeszköz terrorizmus finanszírozásához vagy pénzmosáshoz kapcsolódik, az országoknak olyan intézkedéseket kell elfogadniuk – beleértve a 3. Ajánlással és a 3. Speciális Ajánlással konzisztens jogalkotási intézkedéseket is –, amelyek lehetővé teszik az ilyen valuta vagy pénzeszköz elkobzását.

2. PC–R–EV/Moneyval (Select Committee on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures)

Az FATF szorosan együttműködik más pénzmosás elleni küzdelemben részt vevő nemzetközi szervezetekkel is.

Egyik legnagyobb jelentőséggel bíró ezek közül az FATF által is támogatott, az Európa Tanács által létrehozott regionális program, a Moneyval/PC–R–EV (Select Committee on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures), amely 1997. szeptemberében alakult az FATF által kidolgozott és alkalmazott rendszer alapján. Miután az FATF nem kíván további tagokat felvenni, regionális szervezetek kialakítását ösztönzi.

A PC–R–EV 21 taggal alakult, a jelenlegi 28+2 tag között Magyarország is képviselteti magát, valamint 10 nemzetközi szervezetnek, az EU Bizottságának és az EU Tanácsa Főtitkárságának van megfigyelő státusza. A PC–R–EV tevékenységét az EU PHARE programja évekig támogatta pénzügyileg.¹¹¹

2002-ben a szervezet megnevezése megváltozott Moneyval-ra. Létrehozásának az volt az oka, hogy azoknak az országoknak, melyek nem voltak a FATF tagjai, vezesse a saját maguk által, illetve a kölcsönösen végzett felméréseket, kiértékeléseket a pénzmosás elleni intézkedések során.

A szervezett törekvései kiterjednek az igazságszolgáltatás támogatására a pénzmosás elleni kooperáció elősegítése érdekében, harmonizálva a FATF ajánlásaival.

Kötelezettséget vállal azért is, hogy a gyakorlatban figyeljen a pénzmosási folyamat metodikájára, illetve a trendekre.

A Moneyval figyelembe veszi munkája során a FATF gyakorlatát, illetve az ügyrendi szabályzatát. A szervezet az Európa Tanács Bűnügyekkel foglalkozó Európai Bizottságának¹¹² az albizottsága. A tagországok mindegyike három tagot jogosult küldeni a Bizottságba. Ezeket a küldötteket a hazai és nemzetközi jogi szabályozásban, a pénzmosás elleni küzdelem területén szerzett jártasság szerint választják ki. Fontos még, hogy az illető ellenőrzési tapasztalattal rendelkezzen a pénzügyi intézményrendszerben és a törvények végrehajtására is legyen ráhatása.

¹¹¹ Albania, Andorra, Armenia Azerbaijan Bosnia and Herzegovina Bulgaria Croatia Cyprus Czech Republic Estonia Georgia, Hungary Latvia Liechtenstein Lithuania Malta Moldova Monaco Montenegro Poland Romania, Russian Federation (also FATF member) San Marino Serbia Slovak Republic Slovenia „The former Yugoslav Republic of Macedonia” Ukraine +két ország, két évig az FATF megbízásából, jelenleg: France, Netherlands + megfigyelői státuszban: Israel (2006. január től)

¹¹² European Committee on Crime Problems of the Council of Europe (CDPC).

Kétévenkénti plenáris ülésen vitatják meg és fogadják el a szakértők a tagországok közös kiértékelésének vázlatát.

Továbbá a Moneyval tagságába olyan személyek is tartoznak, akik a korábbi FATF Elnökségek egyikében tevékenykedtek, illetve a mostaniban látnak el feladatokat.

A hatásköröket és a feladatokat még az 1997-es alapításkor írásba fektették. A hatáskör kiterjesztése után lehetővé vált, hogy a Bizottság munkájában a FATF tagországi részt vegyenek megfigyelőként. Igény szerint technikai asszisztenciát is nyújtanak a Moneyval tagországaiban, hogy segítsék az ajánlásokkal összhangban álló kölcsönös kiértékelési beszámolók elkészítését.

A Moneyval küldetése:

A pénzmosás, azaz a folyamat, mely során a bűncselekményekből származó pénzek legitim vagyonná válnak, egyre növekvő tendenciát mutat. Leginkább azoknak az országoknak a gazdaságát érinti a probléma, ahol kiemelkedő lehetőség van a külföldi tőkebefektetésre. A pénzügyi szabályozás gyakorta ezekben az országokban kevésbé szigorú, mint azokban, amelyek sebezhetővé teszik a többi országot a pénzmosási folyamat szempontjából. Az illegális tevékenységek beszivárgása az ép gazdaságba, néhány kivételtől eltekintve, kikényszeríti az országoktól, hogy létrehozzanak egy hitelt érdemlő pénzügyi rendszert, amely képes a pénzmosás felderítésére, megelőzésére és ellenőrzésére.

Egy hatékony pénzmosás elleni rendszer felépítése a legtöbb országban a nemzeti és nemzetközi küzdelem kényszerei következtében kezdődött meg. A monitoring, mely magába foglalja egymás teljesítményének értékelését, egy ún. „peer group”¹¹³-ban, erősen növeli a nemzeti normák kompatibilitását a nemzetközi szabványokkal mind pénzügyi, mind jogalkotási és bírósági területeken.

Figyelembe véve a FATF ajánlásait, a Bizottságnak a következőket kell tennie:

- kérdőíveket kidolgozni az ön- és kölcsönös kiértékeléshez
- az ön- és kölcsönös kiértékeléshez elkészített kérdőívekkel és az időnkénti helyszíni vizsgálatok segítségével azon országok vizsgálata, melyek az Európa Tanács tagjai, de a FATF-nak nem tagjai
- a kiértékelte országok jelentéseinek elfogadása, alkalmazása
- ahol helyénvaló, ott ajánlásokat tenni a megvizsgált országoknak, hogy miként tudják hatékonyabbá tenni a pénzmosás elleni intézkedéseiket, illetve támogatni a nemzetközi együttműködést
- javasolni a Bizottság felé, hogy éves beszámolót állítson össze tevékenységéről, valamint tegyen ajánlásokat, melyeket alkalmasnak tart arra, hogy beépítsék, illetve kivitelezék a pénzmosás elleni küzdelemben.

3. Egmont csoport

A következő jelentős nemzetközi csoport, mely a pénzmosással foglalkozik, az 1995-ben alakult **Egmont Csoport**. Tevékenysége kimerül abban, hogy évente konferenciát szervez a tagországok számára, illetve a saját fejlesztésű, az Internet alapjain működő titkos számítógépes programban összegzi a tagországok jogi szabályait, a jogalkalmazókról szóló információkat, illetve az adatsere lehetőségeit. Nem szabad azonban alábecsülni ennek az információcserének a jelentőségét, hiszen egy integrált adatbázis segítségével az egyébként önmagukban közömbösnek tűnő mozaiklemek együtteséből sok esetben kirajzolódik az elkövetett bűncselekmény árnyékképe.

¹¹³ peer group = egyenrangú csoport.

Az Egmont Csoportnak jelenleg 107 tagja van, köztük van Magyarország is. Valamennyi tagállam létrehozta a pénzügyi hírszerző egységét (FIU – Financial Intelligence Unit) a kapott információk gyűjtésére és elemzésére azzal a céllal, hogy a pénzmosás megakadályozása és leküzdése érdekében összefüggést keressen a gyanús pénzügyi műveletek és az alapul szolgáló bűnözői tevékenység között. Az FIU egy olyan központi nemzeti hivatal, amely fogadja, elemzi, valamint az illetékes szervek felé továbbítja azokat a pénzügyi információkat, amelyek bűncselekmény elkövetésének gyanúját vetik fel, valamint, amelyre a nemzeti törvényhozásnak szüksége van a pénzmosás elleni küzdelem érdekében. A pénzügyi nyomozó hivatalok folyamatos összeköttetésben vannak a különféle pénzügyi intézményekkel, a jogalkalmazó szervekkel, a közvádló hatósággal és a külföldi FIU egységekkel. A tagállamok biztosítják, hogy az FIU-k saját kezdeményezésre vagy kérésre kicserélik a rendelkezésre álló információkat.

Az Európai Unió Tanácsa 2000. október 17-én hozott határozata értelmében az FIU fogalmát a következőkben határozták meg:

Nemzeti, központi egység, amely a pénzmosás elleni küzdelem érdekében felelős az olyan felfedett pénzügyi információk átvételéért, elemzéséért és az illetékes hatóságokhoz történő továbbításáért, amelyek gyaníthatóan bűnözésből származó jövedelemre utalnak, vagy ha azt belső jogszabály vagy szabályzat írja elő.

Ezt követően a tagállamok kijelölték az FIU-nak minősülő egységet, az információt írásban megküldték a Tanács Főtitkárságának.

Az egyes országok pénzügyi nyomozó szervei folyamatosan információkat gyűjtenek a különböző pénzügyi szolgáltatóktól, a jogalkalmazó szervektől, majd a kapott információkat a lehető legszélesebb körű együttműködés keretében megosztják egymással.

Az Európai Unió tagállamaiban felállított FIU-k közötti szorosabb együttműködést előmozdítására a Tanács 2000/642/IB számon határozatot hozott, melynek 1. cikke kimondja:

1. A tagállamok biztosítják, hogy a pénzmosás elleni küzdelem érdekében felfedett pénzügyi információk átvételére létrehozott vagy kijelölt FIU-k együttműködnek annak érdekében, hogy a nemzeti hatáskörüknek megfelelően a FIU-n belül összegyűjtsék, elemezzék és megvizsgálják azokat az információkat, amelyek pénzmosásra utaló tényekkel kapcsolatosak lehetnek.

2. Az (1) bekezdés céljából a tagállamok biztosítják, hogy a FIU-k – saját kezdeményezésre vagy kérésre, akár ennek a határozatnak, akár meglévő vagy jövőbeni egyetértési megállapodásoknak megfelelően – kicserélik ma rendelkezésre álló olyan információkat, amelyek az információk feldolgozása vagy elemzése, illetve a FIU-nak a pénzmosással kapcsolatos pénzügyi műveleteket és az abban résztvevő természetes vagy jogi személyeket érintő vizsgálata során fontosak lehetnek.

3. Ha a tagállam FIU-ként rendőrséget jelöl ki, az adott FIU birtokában lévő, az e határozat alapján kicserélendő információkat szolgáltathatja a fogadó tagállam erre kijelölt és az (1) bekezdésben említett területen illetékes hatósága számára.

Minden megkereséshez a megkereső FIU által ismert tények rövid tájékoztatását csatolni kell, illetve meg kell jelölni a kért információ felhasználásának módját. A megkeresett FIU az összes rendelkezésre álló pénzügyi információt és a kért bűnüldözési adatokat megadja. Egy FIU megtagadhatja az olyan teljesítést, amely a megkeresett tagállamban folyó nyomozást akadályozhatja, illetve ha, az információk felfedése aránytalanul hátrányosan érintené egy természetes vagy jogi személy, vagy az érintett tagállam érdekeit. Az elutasítást megfelelően indokolni kell.

Az információk vagy dokumentumok továbbítása során a továbbító korlátozhatja, vagy feltételekhez kötheti az információknak a meghatározottaktól eltérő célra való felhasználását. Az információt fogadó FIU minden korlátozásnak köteles eleget tenni.

Hazánkban nem hoztak létre külön szervként működő pénzügyi nyomozó hivatalt, így ezeket a feladatokat 2008. január 1-ig a rendőrség látta el,¹¹⁴ ezt követően szerepét a Vám-, és Pénzügyőrség vette át.¹¹⁵

4. FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network)

Az Amerikai Egyesült Államok 1990-ben hozta létre a Financial Crimes Enforcement Network-öt (**FinCEN**), amely a pénzügyminisztérium keretein belül a pénzmosás-ellenes politika kidolgozásáért és működtetéséért elsődleges felelősséggel rendelkező szövetségi intézmény, jelentősége az Egmont Csoport szerepével méltán összemérhető, annak ellenére, hogy „a FinCEN egy kicsi, specializált ügynökség, mindössze 200 munkatárssal, és (...) regionális vagy területi irodái sincsenek.”

A FinCEN hatásköre a következőkre terjed ki:

- az 1970-es BSA (Banktitok-törvény) pénzmosás-ellenes rendelkezéseinek érvényre juttatása,
- a BSA pénzmosás-gyanús tranzakciók bejelentéséről és a 10.000 dollárt elérő tranzakciók jelentéséről szóló rendelkezéseinek továbbfejlesztése,
- a BSA rendelkezéseinek értelmezése, útmutatók publikálása, válaszadás a telefonon vagy levélben érkező kérdésekre,
- eljárás kezdeményezése (például pénzbírság kiszabása végett) ha ez szükségesnek látszik,
- a pénzügyi szolgáltatók jelentéseiből és egyéb forrásokból összeállít egy adatbázis, amelyet folyamatosan karbantart, és elérhetővé tesz a szövetségi, állami és helyi hatóságok számára
- jelentések készítése a pénzmosással kapcsolatos legújabb trendek, módszerek figyelembe vételével,
- más országok támogatása hatékony pénzmosás-ellenes szabályozás kialakítása céljából, valamint együttműködés olyan nemzetközi szervezetekkel, amelyek a gazdasági bűnözés elleni globális küzdelemben részt vesznek.

5. Regionális szervezetek

A közelmúltban az FATF mintájára – és talán az FATF tagság hiányának okán is – több regionális nemzetközi szervezet alakult a pénzmosás elleni küzdelemben való részvétel céljával.

Ezek részletesebb bemutatására nincs lehetőségünk, de általában nem is rendelkeznek olyan említésre méltó specialitásokkal, ami kiemelt figyelmet érdemelne.

Ezen szervezetek között az alábbiakat találjuk:

- Task Force on Organised Crime in the Baltic Sea Region¹¹⁶
- Asia Pacific Group (APG)¹¹⁷

¹¹⁴ Az 5/2004. (VI. 16.) Bü. Főig. Intézkedése értelmében a Nemzeti Nyomozó Iroda Gazdaságvédelmi Főosztálya keretein belül a Pénzmosás Elleni Osztály volt köteles a bűncselekményekből származó vagyon tisztára mosásának megelőzése és megakadályozása érdekében együttműködni a bejelentésre kötelezett szolgáltatókkal, a felettük állami, szakmai felügyeletet gyakorló szervezetekkel és más, a pénzmosás megelőzésében résztvevő hazai és nemzetközi szervezetekkel.

¹¹⁵ Központi Bűnüldözési Parancsnokság, Pénzügyi Információs Osztály

¹¹⁶ Tagjai: Denmark, Estonia, Finland, Germany, Iceland, Latvia, Lithuania, Norway, Poland, Russia, Sweden, European Union

- Caribbean Financial Action Task Force (CFATF)¹¹⁸
- Financial Action Task Force of South America Against Money Laundering (GAFISUD)¹¹⁹
- Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF)¹²⁰
- Eurasian Group (EAG)¹²¹
- Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group (ESAAMLG)¹²²
- Intergovernmental Anti-Money Laundering Group in Africa (GIABA)¹²³

A szervezetek nagy száma, tagjainak listája azonban jól mutatja, hogy a pénzmosás elleni küzdelem igazán nemzetközi probléma és feladat, és ma már szinte senki sem kockáztatja meg, hogy a nemzetközi közösség perifériájára kerüljön a pénzmosás elleni harc vagy a terrorizmus finanszírozása terén tett engedmények vagy nem megfelelő jogi szabályozás miatt.

Mindenki igyekszik beállni a sorba, abba a sorba, amit először a fentebb tárgyalt 40 FATF Ajánlás jelölt ki.

Nem kockáztathatja meg egyetlen felelősen gondolkodó kormány vagy állam sem, hogy a nemzetközi pénzügyi világ kiközösítse, esetleg valamilyen pénzügyi vagy gazdasági jellegű ellenintézkedést léptessen életbe vele szemben.

Amint már fentebb is utaltam rá, ez adhat bizakodásra okot a pénzmosás elleni harc eredményességének tekintetében is, hiszen, mint látható a probléma mindenki előtt ismert, az alapvető jogi ellenlépések, jogi szabályozás mindenhol megszületett, már csak azt kellene elérni, hogy ezek eredményeképpen a nemzetközi együttműködés is a megfelelő szintre lépjen, az országok közötti gyors és hatékony információáramlás és információcsere a felderítést alátámasztó, segítő tényezővé váljon.

Ezen a ponton azért néhány kételyünknek is hangot kell adnunk:

- nem túl sok-e máris a regionális és egyéb nemzetközi szervezet a pénzmosás területén?
- nem arról van-e szó csupán, hogy egy ilyen nemzetközi tagsággal látszólag mindent megtett az adott ország és a gyakorlati megvalósulás terén már nem ennyire aktív?
- valóban a kívánatos pozitív irányba fog-e elmozdulni a pénzmosás elleni nemzetközi harc, a sikeres felderítések, a megelőzés irányába vagy inkább a kerékkötője lesz a hatékony munkának a feladaton marakodó sok nemzetközi szervezet?
- nem fog-e ismét elveszni a sok bába közt a gyerek?

Ezekre a kérdésekre ma még nem tudunk választ adni, csak reménykedhetünk, hogy ezen nemzetközi szervezetek révén valóban a jó irányba haladunk és a XXI. század a pénzmosók fekete századává válik.

¹¹⁷ Tagjai: Afghanistan, Australia, Bangladesh, Brunei Darussalam, Cambodia, Canada, Chinese Taipei, Cook Islands, Fiji, Hong Kong, China, India, Indonesia, Japan, Lao People's Democratic Republic, Macao, China, Malaysia, Maldives, Marshall Islands, Mongolia, Myanmar, Nauru, Nepal, New Zealand, Niue, Pakistan, Palau, Philippines (The), Republic of Korea (South Korea), Samoa, Singapore, Solomon Islands, Sri Lanka, Thailand, Timor Leste, Tonga, United States of America, Vanuatu, Vietnam

¹¹⁸ Anguilla, Antigua&Barbuda, Aruba, Bahamas, Barbados, Belize, Bermuda, British Virgin Islands, Cayman Islands, Costa Rica, Dominica, Dominican Republic, El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Montserrat, Netherland Antilles, Nicaragua, Panama, St. Kitts&Nevis, St. Lucia, St. Vincent&the Grenadines, Suriname, Trinidad&Tobago, Turks&Caicos Islands, Venezuela

¹¹⁹ Tagok: Argentina, Bolivia, Brazil, Chile, Colombia, Ecuador, Mexico, Paraguay, Peru, Uruguay

¹²⁰ Tagok: Algeria, Bahrain, Egypt, Jordan, Kuwait, Lebanon, Morocco, Oman, Qatar, Saudi Arabia, Syria, Tunisia, United Arab Emirates, Yemen

¹²¹ Tagok: Belarus, China, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russian Federation, Tajikistan, Uzbekistan

¹²² Tagjai: Botswana, Kenya, Lesotho, Malawi, Mauritius, Mozambique, Namibia, Seychelles, South Africa, Swaziland, Tanzania, Uganda, Zambia, Zimbabwe

¹²³ Tagok: Benin, Burkina Faso, Cape Verde, Côte d'Ivoire, Gambia, Ghana, Guinea Bissau, Guinea Conakry, Liberia, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo

X. Az egyes államok jellemzői a pénzmosás elleni küzdelemben

Az egyes országok pénzmosással kapcsolatos szabályozása a részletszabályok tekintetében változatos képet mutat, a cél azonban mindenhol azonos, a pénzmosás elleni küzdelem. A célhoz vezető út az egységes jogszabályalkotással kezdődik¹²⁴, ugyanakkor nemcsak a jogszabályok megléte, hanem hatékony alkalmazása is előfeltétel¹²⁵.

A pénzmosás elleni intézkedések gyakran eltérőek az egyes országokban, annak ellenére, hogy általában ugyanazon nemzetközi ajánlások és direktívák alapján születtek meg a jogi szabályozások.

Megnehezítette a közös szabályok kialakítását, hogy a bankrendszer nehezen fogadta el a korlátozásokat. A bankokat nem érdekelte, hogy a náluk elhelyezett pénz tiszta forrásból vagy bűncselekményből származik-e, mindkettőn ugyanakkora volt a haszon. Céljuk az volt, hogy egyre több ügyfelet nyerjenek meg és ezáltal minél nagyobb pénzforgalmat bonyolítsanak le. Ugyanakkor a pénzmosás elleni intézkedések plusz terheket, adminisztrációs és költség többletet jelentettek a számukra. Idővel azonban belátták, hogy az ügyfelek bizalmát csak úgy őrizhetik meg, ha fellépnek a pénzmosás ellen.

A pénzmosás a bűncselekménnyé nyilvánítása mindenhol megtörtént. Az Európai Unió által kibocsátott irányelvekben foglalt kötelezettségek alapján a legtöbb tagállam létrehozott egy külön törvényi tényállást a büntető jogszabályok között a pénzmosásra, vannak azonban eltérő megoldások is, néhány helyen egy már meglévő tényállást módosítottak oly módon, hogy az felölelje a pénzmosást is.

Az alapbűncselekmények körében is találhatók eltérések. A kezdeti szabályozások körében általában a kábítószer bűncselekményekből származó pénz tisztára mosása jelentette a pénzmosást, aztán ez néhány kiemelt bűncselekménnyel gyarapodott, később a súlyos bűncselekmények körére bővült, majd a következő lépésben már bármely bűncselekményből származó jövedelemre el lehetett elkövetni a pénzmosást. Ezek a változások vagy lépcsőfokok jól megfigyelhetők a különböző európai országok szabályozásában, de nyomon követhetők a magyar jogszabályok változásaiban is. A fejlődés ezen útja nem jelenti természetesen azt, hogy napjainkban minden állam azonos fokon állna, de az irányok és elvárások egyértelműen ebbe az irányba mutatnak.

Jelentős eltéréseket tapasztalhatunk az ügyfél azonosítási-, esetleg bejelentési kötelezettség összeghatárainál. Az ügyfelek azonosítását az 1991. évi irányelv 15 000 EUR-nál határozta meg. Ez az alsó határ érvényes Németországban, Finnországban, Dániában, Angliában. Ennél szigorúbb rendelkezéseket léptetett azonban hatályba több tagállam. Ausztriában és Franciaországban 7000 EUR, Írországban 7900, Belgiumban és Luxemburgban 10 000, Svédországban 11 000, Hollandiában 11 600, Portugáliában 12.820, míg Olaszországban 13 000 EUR.

¹²⁴ A pénzmosás – természetéből fakadóan – nemzetközi jelenség, amellyel szemben csak nemzetközi eszközökkel lehet fellépni, és rendkívüli mértékben lerontja az alkalmazott intézkedések hatékonyságát, ha néhány ország nem áll be a sorba, és kiskapukat kínál a bűnelkövetőknek.

¹²⁵ A FATF (Financial Action Task Force) rendszeresen vizsgálja az egyes államok jogi előírásait és azok gyakorlati érvényesülését.

Újabb eltérően szabályozott terület a pénzmosás elleni küzdelemmel érintettek körének meghatározása. A legmodernebb szabályozással bíró országok már több, a pénzügyi rendszeren kívüli szakmára, vállalkozásra is kiterjesztették az említett kötelezettségeket, míg máshol – főleg ezen szakmák képviselőinek erőteljes tiltakozása miatt – ez nehezebben valósítható meg. Természetesen az EU irányelvek elfogadásával minden államnak rá kell lépnie erre az útra.¹²⁶

Különbség továbbá az irányelvet alkalmazó tagállamok szabályozásában, hogy nem mindenhol a rendőrségre bízták a pénzmosás elleni harcot. Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában és Spanyolországban egy külön szervezet hoztak létre erre. Ugyanakkor Németországban, Luxemburgban, Portugáliában az ügyészségre bízták e feladat végrehajtását, Ausztriában az Állami Biztonsági Igazgatóság, míg Angliában a Nemzeti Bűnügyi Hírszerző Szolgálat végzi e tevékenységet. A rendőrség Dániában, Olaszországban, Írországban, Svédországban eljáró hatóság.

Nézzük meg egyes országok jellemzőit egy kicsit részletesebben:

I. Amerikai kontinens

1. Amerikai Egyesült Államok (USA)

Az ország alapító tagja a FATF-nak.

A föld összes országa közül az USA-ban a legjelentősebb a kábítószer fogyasztás problémája és a kábítószer által felvetett szociális problémák. A pénz tisztára mosása hatalmas méretekben történik és az 1980-as évek eleje óta hihetetlen mértékben megnövekedett a kábítószerből származó jövedelmek tisztára mosása. Ugyanakkor a nem kábítószer jellegű bűncselekményekből származó igen nagy összegű profitot is mossák, melynek összértéke elérheti vagy meg is haladhatja a kábítószerből származó jövedelmeket. Az USA pénzügyi rendszerének mérete és sokfélesége megnehezíti a pénzmosás elleni küzdelmet. Különleges problémát jelent a nagymértékben szabályozás nélküli, informális pénzügyi szektor jelentős részaránya, mivel a pénzmosók egyre fokozódó mértékben használják fel ezeket az intézményeket.

Az USA nagyon erőteljes pénzmosás-ellenes programot folytat. Stratégiája azon alapszik, hogy nagyon szigorúan kivizsgálja a pénzmosási eseteket és az erőfeszítéseit arra koncentrálja, hogy megakadályozza a pénzügyi intézmények e célra történő felhasználását. Külön hangsúlyt fektetnek a nagy összegű valuta tranzakciók bejelentésére, valamint a pénzmosásból származó jövedelmek felkutatására, lefoglalására és elkobzására határozott erőfeszítéseket tesznek. Az USA emellett nagyon aktív az ezen a téren folytatott kétoldalú és többoldalú kezdeményezések tekintetében is.

¹²⁶ Az Európai Unió 15 tagországa kapott felszólító levelet a brüsszeli bizottságtól, hogy alkalmazza az uniónak a pénzmosásra vonatkozó, módosított szabályait, ellenkező esetben jogi eljárásra kell számítaniuk. Magyarország nem szerepel a levél címzettjei között, viszont olyan nagy pénzügyi központok, mint Németország és Franciaország igen. Rajtuk kívül Belgium, Írország, Lettország, Málta, Szlovákia, Svédország, Spanyolország, Ausztria, Csehország, Görögország, Luxemburg, Hollandia és Lengyelország kormányát szólította fel Charlie McCreedy biztos az irányelv alkalmazására. Az Európai Uniónak a pénzmosásról szóló módosított irányelve 2007. december 15-én lépett életbe, célja megakadályozni a terrorizmus finanszírozását, valamint a kábítószer- és fegyverkereskedelemből, illetve egyéb bűncselekményekből származó illegális bevételek tisztára mosását. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem a bizottság és a nemzeti kormányok számára egyaránt elsőbbséget élvez - jelentette ki McCreedy. A belső piaci EU-biztos arra hivatkozott, hogy a bankoknak nehéz a szabályokat alkalmazni úgy, hogy még nem minden tagország ültette át a nemzeti törvénykezésbe az új előírásokat. MTI, 2008.07.18.

Az USA-ban a nemzetközi megállapodásokat megelőzve már 1970 óta vannak életben pénzmosás ellenes törvények és ezeket rendszeresen áttekintik és korszerűsítik, reagálva a bekövetkező változásokra. Alapjogszabályok a Banktitok Törvény¹²⁷ és a Pénzmosás Elleni Törvény¹²⁸. Az előbbi – amely valamennyi betétgyűjtő intézményre és más speciális tevékenységi kategóriára vonatkozik – gondoskodik a nagy összegű készpénz-tranzakciók jelentéséről, az ügyfelek azonosításáról és az adatmegőrzési kötelezettségről. Jelenleg folyamatban van ezeknek a követelményeknek kiterjesztése más intézményekre is. A Banktitok Törvény előírja, hogy minden 10 000 USD-t meghaladó pénzügyi műveletről adatlapot kell kitölteni és azt a nyomozó hatóság rendelkezésére kell bocsátani.

A pénzügyminisztériumon belül létrehoztak egy speciális szervezetet a pénzügyi bűncselekmények üldözésére Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) néven. E szervezet fogja össze a különböző intézményektől és ügynökségektől kapott információkat és a nemzetközi kapcsolatokban évente több ezer megkeresést teljesítenek. A nyomozó hatóságok munkáját megkönnyíti, hogy az USA rendelkezik a legnagyobb adatbázisokkal, de aggodalomra ad okot az a hatalmas teher, amelyet a tranzakciók bejelentési rendszere a jelenlegi formában okoz. A Pénzügyminisztérium megkezdte a jelentési rendszer hatékonyságának és az általa okozott költségek átvizsgálását.

Az USA jelenlegi rendszere az ún. Currency Transaction Reporting (CTR) módszeren alapul. Az amerikai nagyvárosokban egy-egy bank naponta közel 50–100 ezer elektronikus pénzügyi műveletet hajt végre, s mivel ezeket személyesen senki sem ellenőrzi, nehéz felfedezni a gyanús műveletet. A jogszabályok arra kötelezik a pénzintézeteket, hogy csak a 10 000 USD-t meghaladó tranzakciókat jelentsék a központi hatóságoknak. Az adatok feldolgozása a nagy mennyiség miatt meglehetősen nehézkes, mivel évente több millió bejelentés érkezik. Problémát jelent olykor az is, hogy a bejelentett adatok sokszor információszegények, nem tartalmazzák például a készpénz eredetét.

Az amerikai rendszer talán legfőbb jellemzője, hogy a bankok közvetlen felelőségéről a hangsúlyt a központi hatóságokra helyezik. Ebből adódik, hogy a bankalkalmazottnak nem kell eldöntenie, hogy a végrehajtandó tranzakció gyanús-e vagy nem, csupán előírászerűen jelenti, ha a tranzakció összege meghaladja a normaként kiszabott értékhatárt, függetlenül attól, hogy észlelt-e valami szokatlant, vagy sem.¹²⁹

Jelentős szerepe van a pénzmosás elleni küzdelemben a Szövetségi Nyomozóirodának (FBI) is. Az FBI hatáskörébe tartozik több mint 200 szövetségi bűncselekmény nyomozása, köztük a pénzmosás és azon deliktumok többsége is, amelyek a pénzmosás előcselekményei lehetnek. Az FBI-on belül működik egy különleges pénzmosási egység is, amely a pénzmosással kapcsolatos bejelentéseket és egyéb pénzügyi adatbázisokat is elemzi és vizsgálja. Az FBI emellett a vezető szövetségi hatóság a terrorizmus és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben is.

¹²⁷ Bank Secrecy Act – BSA

¹²⁸ Money Laundering Control Act

¹²⁹ Az amerikaiak újfajta módszerekkel is kísérleteznek a felderítés területén. Az amerikai kábítószer-ellenes rendőrség (DEA), a Szövetségi Nyomozóiroda (FBI) és az adóhivatal, valamint a brit és olasz rendőrség 3 évig tartó közös akciói a Pénz és a Rókadadászat fedőnevet viselték. A „vadászatban” New York-i és miami csoportok buktak te, köztük a columbiai Cali-kartell floridai vezérképviselője is. A módszer lényege az volt, hogy egy georgiai kisvárosban szabályos bankot alapítottak a rendőrök, amelynek 51 fiókja nyílt szerte az USA-ban. Amikor már nem férhetett kétség ahhoz, hogy igazi bankról van szó, megalapítottak a nyugat-indiai Anguilla-szigeten is egy kirendeltséget. Elterjesztették, hogy lehet szó „mosodai” ügyletekről is, majd várták a hatást. A Cali-kartell ebben a „bankban” próbálta törvényesre mosni a kábítószerből származó pénz egy részét. Hat hónap alatt a „pénzintézet” 52 millió dollárt kezelt – az „üzemeltető” nyomozók elfogtak 88 bűnözőt, lefoglaltak 9 tonna kokaint és 450 kiló hasist, visszaszereztek egy Picasso-, egy Rubens- és egy Reynolds-képet.

2. Kanada

Tagja a FATF-nak.

Minden nagyobb bank kidolgozott és alkalmaz speciális, pénzmosást megakadályozó intézkedéseket. A saját üzleti szabályzatuknak megfelelően az elhelyezni kívánt pénz eredete után részletekbe menően érdeklődhetnek, és nem kellően meggyőzőnek minősített válasz esetében a felügyeleti szervek egyidejű értesítése mellett megtagadhatják az elhelyezést. Szükségtelen talán mondani, hogy a gyanús műveletről szóló jelentés közvetlenül a bankalkalmazott megítélésén, döntésén alapul, ami nagy felelősséget ró minden alkalmazottra. A kanadai bankok ezért alapos képzési programokat szerveztek alkalmazottaik felkészítésére.

A kanadai pénzmosás-ellenes törvény hatálya nem terjed ki az ügyvédekre, az adótanácsadókra, a könyvelőkre, és a könyvvizsgálókra.

A pénzmosást a pénzbírság mellett maximum 10 év szabadságvesztéssel sújthatják.

II. Ausztrália

Ausztráliáról széles körben gondolják úgy, hogy a világ egyik leghatékonyabb pénzmosás ellenes rendszerével rendelkezik és rengeteget tett azért, hogy megpróbálja kimutatni az ausztrál gazdaságon átmosott pénz mennyiségét. Olyan jogalkotást valósított meg, amely lefedi a vevőazonosítási eljárásokat, a készpénzes tranzakciók, a gyanús műveletek és a nemzetközi telefonos átutalások jelentését, az eszközök lefoglalását és elkobzását, valamint a pénzmosás súlyos bűncselekményként történő elfogadását.

A gyanús esetek jelentési eljárása a 10.000 ausztrál dollár, vagy az azt meghaladó értékű készpénzes tranzakciókhoz, illetve nemzetközi telefonos átutalásokhoz kapcsolódik. Ausztrália megköveteli a lakosságtól, hogy az 5000 ausztrál dollár, vagy annál nagyobb értékű, az országból ki- és beáramló átutalásokat jelentsék. Az adókikerülést egy kalap alá veszik a pénzmosással.

Ezek az átfogó folyamatok nem csak a bankokra vonatkoznak, hanem a következő vállalkozásokra, személyekre is:

- építővállalatok, hitelszövetkezetek és pénzügyi cégek;
- készpénzszállítók;
- biztosítócégek és közvetítők;
- értékpapír-kereskedők és határidős üzletkötők;
- trösztök meghatalmazottai és menedzserei;
- utazási csekk- és pénzútlevél-kereskedők;
- valuta- és aranykereskedők;
- kaszinók és játékbarlangok;
- bukmékerek és hasonló személyek

Ausztráliában az Ausztrál Tranzakció jelentési és Elemzési Központ (AUSTRAC) – amely 1989 óta létezik – kapja meg és analizálja a vonatkozó adatokat, de azután a hivatalos végrehajtó és kapcsolódó szervezetek széles köre férhet hozzájuk. Az ország a nemzetközi kölcsönös segítségnyújtást is ösztönözte és aktívan részt vesz benne.

III. Ázsia és a csendes-óceáni térség

A 90-es években a pénzmosás növekvő üzletággá kezdett fejlődni ebben a térségben is. A térségben hagyományosan működő földalatti bankrendszer egyre kifinomultabbá és ezáltal a pénzmosás eszközévé válik. A külföldi érdekeltségek off-shore jellegű pénzügyi központokat hoznak létre pénzmosás céljából.¹³⁰

Pénzmosás elleni intézkedéseket hozott már Japán, Hong Kong, Szingapúr, Ausztrália és Új-Zéland, valamennyien tagjai a FATF-nak. A térség legtöbb országa aláírta az 1988-as Bécsi Konvenciót, Hong Kong együttműködik az USA által a kábítószer kereskedelem és pénzmosás felderítésére létrehozott szervekkel. Mindezen intézkedések ellenére ez a térség mégis a pénzmosás legkedveltebb célpontjává vált, az Európából kiszoruló pénzmosók itt keresnek megoldást problémáikra.

A pénzmosók számára a térség vonzó jellemzője, hogy:

- Ezen országok óriási és egyre növekvő piacokkal rendelkeznek.
- Rendkívül kifinomult, kiterjedt és fejlett bankrendszerrel rendelkeznek, ugyanakkor az ázsiai dollárnak (Ázsiában számlán tartott dollár) hatalmas piaca alakult ki.¹³¹ Ha a drogkereskedőnek dollárra van szüksége, akkor rendelkezésére áll, ha a pénzmosó tevékenységét folytatni akarja egy nagy dollárpiacon, akkor annak lehetősége is adott. Kialakultak azok a helyi gazdasági központok, amelyek lehetővé teszik a pénzek befektetését a legális gazdaságba. A térségbe befektetni kívánók számára kedvező feltételeket nyújtanak a '90-es évek elejétől kiépült off-shore bankközpontok.

- Egyes országokban, így Indiában, Hong Kongban és Pakisztánban lehetőség alakult ki az arany-, és a kábítószer-csempészésre. Az arany kereskedelem összekapcsolja Pakisztán és India heroin iparát a Perzsa-öbölben és Dubaiban található arany-kereskedelmi központokkal.

- A gazdasági érdekeltségek jelentős része a tengerentúli kínaiak kezében van, akiknél hagyomány, hogy a pénzeiket off-shore pénzintézetekben vagy a normál bankrendszeren kívül tartásuk. Ezek a hagyományokon alapuló szabályozatlan földalatti bankrendszerek magukba foglalnak pénzváltókat, arany-üzleteket és pénz-kölcsönzőket.

- Ázsiában folyamatosan és nagymértékben nő a kábítószer-kereskedelem és -fogyasztás, leginkább azokban az országokban, ahol az állami ellenőrzés gyenge (Kambodzsa, Laosz).

- Ebben a térségben is jelen vannak az ún. átmeneti gazdaságok, akik folyamatosan térnek át a piacgazdaságra.

- A térségben – Ausztrália és Japán kivételével – a banktitok kötöttsége megmaradt és a pénzmosást sem tartják komoly problémának, így nem büntetik Dél-Koreában, Pakisztánban és Kínában. Az országok nagy részében még jelentési kötelezettség sincs előírva. Ezen túlmenően kialakult egy sajátos szemlélet, mely szerint a jobb életszínvonal elérése off-shore központok létrehozásán keresztül történhet.

- Az Ázsián és a csendes-óceáni régió kívüli csoportok is mindinkább kezdik pénzmosásra felhasználni ezt a térséget. Ezt bizonyítja, hogy olasz és kolumbiai bűnszövetkezetek aktív tevékenységet folytatnak itt (a drogkirály José Rodriguez Gacha rendelkezett számlákkal Hongkongban és Japánban is).

1. Hongkong

Hongkong nyilvánvaló célpont a pénzmosók szemében, különösen az illegális drogok eladásából származó profit átmosásához. Több tényező járul hozzá ahhoz, hogy Hongkong ilyen népszerű a pénzmosók szemében:

- a kínai szervezett bűncsoportok ereje és nagymértékű beszivárgása;

¹³⁰ 1992. augusztusában leleplezték egy pénzmosó hálózatot, amelyben egy indiai bankot használtak fel kolumbiai és panamai pénzek tisztára mosására.

¹³¹ 1992-ben, csak Szingapúrban 355 milliárd USD volt ezeken a számlákon.

- az alacsony adók;
- Hongkong Kína off-shore banki központjaként működik;
- kifinomult pénzügyi környezet és infrastruktúra;
- a valuta- és átváltási felügyelet teljes hiánya;
- különböző off-shore cégek jelenléte, amelyeket a nem helybeli lakosok kihasználhatnak.

A pénzmosás Hongkongban minden komoly bűncselekménnyel kapcsolatba hozható, illetve minden banki és pénzügyi intézménynek be kell azonosítania ügyfelét, valamint jelentenie kell a gyanús tranzakciókat egy központi egységnek.

2. Japán

Az FATF alapító tagja.

A térség legfejlettebb országának számító Japán a nemzetközi pénzügyi életben betöltött szerepe és nyitottsága miatt kedvező feltételeket jelent a pénzmosók számára.

A helyi bűnszövetkezetek erős kapcsolatokat alakítottak és alakítanak ki európai és latin-amerikai bűnbándákkal. Az alvilág egyik legősibb szervezete a „jakuza”, a hagyományoktól átszőtt japán társadalomban szorosan beépült a politikai és gazdasági hatalomba, valamint jelen van már Thaiföldön, Hawaiiiban és Hong Kongban is. Elsősorban fegyverkereskedelemmel, politikai korrupcióval, kábítószer-kereskedelemmel foglalkoznak.

A japán kormány hosszú ideig a kábítószer-kereskedelemből származó pénz mosása elleni küzdelemre összpontosította az erőforrásokat. 1989-ben Japán is aláírta az ENSZ Konvenciót, amelynek következtében módosították a kábítószer ellenőrzésére vonatkozó „Act Concerning the Partial Amendments to the Narcotic, és a Drugs and Psychotropys Substansis Control Acts” törvényeket és beiktatták az Anti-Drug Special Law¹³² törvényt. Az 1990 áprilisában kibocsátott FATF jelentést követően, júniusban Japán adminisztratív intézkedéseket tett a pénzmosás megakadályozására. 1992 júniusában ratifikálta az ENSZ Konvenciót és ezt követően júliusban érvénybe lépett a fent említett törvény, amely úgy nyilvánítja büntetendőnek a pénzmosást, hogy beleérti abba a kábítószerrel való visszaélésből származó jövedelmek eltítkolását, valamint azok elfogadását is.

A pénzmosás megakadályozására illetve felfedésére vonatkozó intézkedések magukban foglalták többek között az alábbiakat:

- a pénzmosás börtönbüntetéssel és/vagy pénzbírsággal sújtandó bűncselekménnyé nyilvánítása,
- a gyanús tranzakciók jelentési kötelezettsége,
- az ügyfél-azonosítás követelménye,
- az együttműködés követelménye a bíróságokkal és a vizsgálatot folytató hatóságokkal,
- az adatok megőrzésének kötelezettsége,
- egy pénzmosás elleni program kialakítása,
- a tengeren túli fiókoknál és leányvállalatoknál megteendő intézkedések

Az új pénzmosás elleni törvény, Anti-Organized Crime Law¹³³ 2000-ben lépett hatályba, és kiterjesztette a pénzmosás előcselekményeinek körét több mint 200 vétségre. Szintén ebben az évben, 2000 februárjában hozták létre a Japán Pénzügyi Nyomozó Hivatalt¹³⁴, amely a saját maga által kifejlesztett számítógépes adatbázist használja a pénzmosással kapcsolatos bejelentések elemzésére.

A japán pénzmosás-ellenes szabályok több ponton is eltérnek a nyugati országokban megszokott rendelkezésektől, mind tartalmukban, mind szövegezésükben. Csak két példa¹³⁵:

¹³² Különleges Drogellenes Törvény

¹³³ Szervezett Bűnözés Elleni Törvény

¹³⁴ Japan Financial Intelligence Office -JAFIO

¹³⁵ Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

„Azt a személyt, aki eltitkolja a tényeket a bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett vagy elosztott vagyont illetően, illetve aki elhallgatja a bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett vagyont, legfeljebb öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy legfeljebb 3.000.000 yen összegű pénzbüntetéssel, vagy mindkettővel büntetendő. Ugyanígy büntetendő az is, aki eltitkolja a tényeket a bűnözésből származó jövedelme forrását illetően. (10. fejezet 1. §)”

„Bármely olyan személy, aki szándékosan fogad el bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett pénzüsszeget, legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy legfeljebb 1.000.000 yen összegű pénzbüntetéssel büntetendő, vagy mindkettővel. Ez nem vonatkozik arra, aki elfogad bármilyen összeget, amit egy törvényben szabályozott kötelelem teljesítéséért ajánlottak fel számára, hiszen számos személy nem is tudja, hogy szerződéses kötelezettként bűnözésből vagy más hasonló módon szerzett összegekkel kerül kapcsolatba. (11. fejezet 1. §)”

Nagyon érdekesen alakult a pénzmosással kapcsolatos, gyanús tranzakciók bejelentésének száma ebben az időszakban. A JAFIO értékelése szerint a korábbi időszak elenyésző számú bejelentésének oka a gyanús tranzakciók meghatározatlansága volt. Az 1996-ban kiadott, majd 2000-ben megújított kézikönyvnek köszönhetően a kérdést megválaszolták, a bejelentések számú ugrásszerűen emelkedett.¹³⁶

3. Kína

Megkezdte a küzdelmet pénzmosás ellen. Noha az országban a kommunista ideológia és a párt vezető szerepe ma is megkérdőjelezhetetlen dogmának számít, a gazdasági életben egyre markánsabban érzékelhetők kapitalista tendenciák is. Ez pedig maga után vonja a szervezett bűnözői csoportok erősödését. A helyi és a külföldi bünszervezetek már elkezdtek a kínai pénzügyi és gazdasági rendszert is pénzmosás céljára felhasználni. Erre válaszképpen 2003-ban Kínában olyan pénzmosás-ellenes szabályokat vezettek be, amelyek meghatározott feltételek esetén előírják a pénzügyi szolgáltatók számára a bejelentést. A készpénzes tranzakciókat 10.000 USD, a nem készpénzes tranzakciókat pedig 100.000 USD értékhatár fölött kell azonosítani, gyanú esetén pedig a Kínai Nemzeti Banknál („Kína Népi Bankja”-nál), illetve az Állami Valutahivatalnál kell bejelentést tenni. Az ügyfelek adatait a szolgáltatók öt évig kötelesek megőrizni, és a pénzintézetek emellett kötelesek pénzmosás-ellenes részleget létrehozni, valamint pénzmosás elleni szabályzatot készíteni.¹³⁷

IV. Európa

A) Balkán és Dél-Európa

A balkáni államok, közöttük Albánia, Bulgária, Románia és a volt Jugoszlávia utódállamai hagyományosan együtt alkotják az ún. balkáni útvonalat, amelyen keresztül a dél-nyugat ázsiai félholdról Törökországon át jut el a heroin a német, francia, olasz és angol piacokra. A délszláv válság miatt azonban ezen államok nagy része kiszorult a kábítószer-szállításból.

1. Bulgária

A balkáni út központját Bulgária képezte, itt cseréltek gazdát a terroristáknak csempészett fegyverek és a kábítószer-kereskedelemből származó pénz, arany.

¹³⁶ History of Suspicious Transaction Reporting System in Japan, Hideaki Suzuki, Director The Japan Financial Intelligence Office, May 2001

¹³⁷ China Law&Policy, www.omm.com/webdata/content/publications/clp030124.pdf - Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

Az ország az 1954–89-ig terjedő Zsivkov-időszakban kétes hírnévre tett szert a nemzetközi terrorizmus vonatkozásában. A pápa elleni merényletet elkövető Mehmet Ali Agca azt nyilatkozta az olasz hatóságoknak, hogy „a fegyverek Belgiumból, Olaszországból Csehszlovákiából, Magyarországról és Lengyelországból érkeztek Bulgáriába, hogy azokat szíriai és libanoni terroristáknak továbbadják. A közel-keletiek csempészt arannyal, kábítószerrel és készpénzzel fizettek.” A folyamatban elsődleges motiváció a keményvaluta megszerzése volt, amelyre ezen országokban igen nagy a kereslet.

Az 1989-es kormányváltás után a bolgár hatóságok komoly erőfeszítéseket tettek a kábítószer-, és a fegyverkereskedelem visszaszorítása érdekében. Segítséget kértek a Világbanktól és az IMF-től a bankreform végrehajtásához. A pénzmosás elleni harc azonban háttérbe szorult Bulgária más problémái, a külső adósság átütetése, a magas infláció megfékezése és a gazdaság fellendítése miatt.

Az „International Narcotics Control Strategy Report” jelentése szerint, Bulgária nem számít pénzmosási központnak. Ugyanakkor a jelentés azt is megállapította, hogy az ország pénzügyi liberalizációja és az ország földrajzi helyzete miatt az ún. „heroin útvonal” továbbra is vonzani fogja ezeket a pénzeszközöket. Néhány bolgár bank pedig arra használja a titoktartási törvényeket, hogy elrejtse a fegyver- és kábítószer-kereskedelem bevételeit.

2. Románia

Pénzügyi rendszere a megszerezhető pénzeszközök vonatkozásában kevés lehetőséget kínál a pénzmosók számára. A mindkét országban meglévő gazdasági és struktúraváltási nehézségek nem igazán valószínűsíthetik, hogy Bukarest vagy Tirana a közeljövőben a pénzmosás központjává válik, annál is inkább, mert igen kicsi a lehetőség arra, hogy átváltsák a „forró” pénzeket hazai valutára. Ugyanakkor Romániát a gyors cégalapítás lehetősége, a banktitokra vonatkozó szabályok vonzóvá teszik a befektetők számára. Sok cég ugyanakkor – kihasználva a törvényes kereteket – adócsökkentési céllal helyezi át székhelyét. A pénzmosási törekvések erősödését jelzi a Romániában bejegyzett off-shore cégek számának rohamos növekedése. Ezek a vállalkozások – a pénzmosási lánc tagjaként – alkalmasak lehetnek a bűncselekményből származó pénzek legalizálására.

A román parlament 2002. december 7-én elfogadta az új pénzmosás elleni, 656/2002. számú törvényt, amely a 21/1999-es törvényt váltotta fel. Ez az új jogszabály előírja, hogy a hitelintézetek mellett – többek között – a könyvelőknek, a befektetési-, biztosítási szolgáltatásokat végzőknek, az ingatlanközvetítőknek, a könyvvizsgálóknak, és az adószakértőknek is értesíteniük kell a román kormány alárendeltségében működő Pénzmosás Megelőzésével és Megakadályozásával Foglalkozó Nemzeti Hivatalt az ügyfelükkel szemben felmerülő gyanújukról. A bejelentési értékhatár 10.000. euró.

3. Volt jugoszláv államok

a) A korábbi **Jugoszlávia** esetében az 1991–92-es háborús események radikális változásokat hoztak. Elsőként, amely feltételezhetően a fontosabb, hogy **Horvátország és Szerbia** rendkívüli háborús kiadásainak finanszírozása érdekében bekapcsolódott a kábítószer-kereskedelembé. Francia kábítószer-szakértők szerint Braziliában és Kanadában kereskedő központokat hoztak létre, majd az itt megszerzett dollárokat Európában mosták tisztára és vettek belőle fegyvereket. Szerbiában a hazai bankrendszert használták, hasonló célokra. Második elemnek tekinthető, hogy az új államoknak tőkére volt szükségük ahhoz, hogy külső adósságukat, kereskedelmüket finanszírozzák és, hogy tartalékalapot képezzenek a hazai fizetőeszköz kibocsátásához és a háborús károk helyreállításához. Mindez felveti a pénzmosás lehetőségét és akár szükségességét is.

A horvát pénzmosás elleni szabályozás 1997-ben lépett hatályba. Jelentési kötelezettséget ír elő a gyanús tranzakciókra bankok, befektetési alapok, postai szolgáltatók, a Horvát Privatizációs Alap, a tőkepiac intézményei, a pénzváltók, a zálogházak, a kaszinók és a szerencsejátékkal foglalkozó szervezetek számára. A bejelentéseket egy, a Pénzügyminisztériumon belül létrehozott külön szervezet, a Pénzmosás Megelőzésével Foglalkozó Hivatal fogadja, elemzi, és rögzíti az itt kezelt adatbázisban. A Hivatal a Pénzügyi Rendőrséggel és a Belügyminisztériummal együttműködve látja el a pénzmosás felderítésével és megelőzésével kapcsolatos feladatokat.

b) **Macedónia és Szerbia-Montenegró** tőkeszükségletét jelentősen növelte a hadsereg fenntartása és az a tény, hogy nemzetközileg elszigetelődtek. Az általánosan megnövekedett tőkeigény és a bankok viszonylagos kiterjedt nemzetközi kapcsolatai, de főként a helyi önkormányzatok, kormányok készsége utat nyitott a dollár, frank, márka és egyéb gyanús bankbetétek számára. A tőke, a szabályozás, a tapasztalatok hiánya miatt e pénzügyi rendszerek sebezhetőek. Ezt felismerve a kábítószer kereskedők egyre aktívabbá válnak a térségben és mindinkább a régió bankjait veszik igénybe a pénzek tisztára mosására.

4. Szlovénia

A térség legstabilabb országa, amit Európai Unió tagsága, és az euro használata is jelez. Szabályozása az uniós irányelveknek megfelelő.

A pénzmosás elleni törvény gondatlanság esetén nemcsak a tett pénzügyi alkalmazottak által elkövetett formáját, hanem az „ügyfél” általi pénzmosást is bünteti. Felelősségre vonásra számíthat tehát az az elkövető, aki „tudta, vagy a körülményekből tudnia kellett, hogy az anyagi javak bűncselekmény elkövetéséből származnak”.

A bejelentési értékhatár 15.000 euró.

A Pénzmosás Megelőzéséért Felelős Hivatal a Pénzügyminisztérium keretein belül működik.

5. Görögország

Bűncselekménynek minősül a bűnözésből származó jövedelem felhasználása, származásának eltitkolása, illetve az ilyen pénzügyi műveletekben való részvétel, vagy annak támogatása.

A pénzmosás elleni törvény (2145/93) 5. § -a, valamint a Büntetőtörvénykönyv 394/A. §-a szerint a bűncselekmény kiterjed azokra a személyekre is, akik bűncselekményből származó pénzből vagyontárgyat, ingatlant szereztek, azt elrejtik, azt tulajdonba veszik, tulajdonban tartják, azzal tulajdonként bánnak, azt elcserélik, illetve átruházzák.

Az emberrablás, zsarolás, rablás, lopás, a kábítószer törvény megsértése, az illegális fegyver (lőszer, robbanóanyag), biológiai, vagy vegyi harcanyagok kereskedelme, az emberi szervek, szövetek illegális eltávolítása, illegális kereskedelme, valamint a bűncselekményekben való részvétel, támogatás és közvetítés azok a cselekmények, melyek a törvény hatálya alá tartoznak.

Az ilyen vagyon minden további nélkül lefoglalandó. A 2145/93 sz. törvény 6. § -a szerint az igazságügyi tanács az államügyész, vagy a vizsgálóbíró előterjesztése alapján utasíthatja a bankokat, pénzügyi intézeteket a számlák megtekintésének biztosítására, azok megszüntetésére. Az utasítás kiterjedhet a számlákról való kifizetések, vagy más teljesítmények leállítására és minden olyan tevékenységre, melyeket normális körülmények között a bankok hatálya alá tartoznak.

B) Kelet-Európa

A néhány évvel ezelőtt még erősen centralizált gazdaságok igen sietős tempóban próbáltak egy nyugati mintájú bankrendszert, tőkepiacot, biztosítási rendszert kialakítani. Mivel a nyugati országokban a szigorítások miatt egyre bonyolultabbá vált a pénzmosás gyakorlati kivitelezése, s egyre többre került a „piszkos” pénzek legalizálása, újabban ezeket a pénzeket más egyéb régiók mellett a kelet-európai országokba próbálják átmenteni. Ehhez jó alapot szolgáltat a fejlődő pénzügyi- és bankrendszer, a gazdasági és politikai területen elhatalmasodó korrupció.

Ezen országokban a tőkehiány kiváltotta azt a jelenséget, hogy a hozzájuk működő tőkeként beáramló javak¹³⁸ eredetét nem ellenőrizték, segítve ezáltal az esetleges pénzmosási tevékenységet.

A különböző maffiák is különös szeretettel terjeszkednek Kelet-Európa felé.

A közép- és kelet-európai országokban a pénzmosási tevékenység jellemzői némiképp eltérnek a nyugat-európai folyamatoktól.

Jelentős szerepet kap a kábítószer-forgalomhoz kapcsolódó pénzmosás, de emellett jóval nagyobb összegek származnak más, tipikusan Kelet-Európában előforduló bűncselekményekből. A legjelentősebb forrásoknak az illegális fegyverkereskedelem, a lopott autókkal történő kereskedés, az illegális embercsempészet, fiatal nők és gyermekek kereskedelme, a fegyveres zsarolás és a gazdasági bűncselekmények számítanak.

A térség a kábítószer-csempészet fontos tranzitútvonala. Ugyanakkor a balkáni útvonal által érintett országok egyre inkább célországgá lépnek előre, mert folyamatosan nő az állandó fogyasztók köre.

A szállítmányok Ázsiából indulva (a világ 6 ezer tonnás ópiumtermelésének mintegy kétharmada „születik” az Arany Háromszögben, amely Thaiföld, Burma, Laosz és Kína között elterülő mintegy 225 ezer km² nagyságú terület) Isztambulba érkeznek, ahol a balkáni út szétágazik. A korábban kedvelt úgynevezett dél-balkáni irányban Magyarországot elkerülő Belgrád-Zágráb-Ljubljana útvonalon a délszláv háború, illetve az osztrák és az olasz hatóságok fokozott ébersége miatt gyengült a forgalom. Ma előnyben részesítik a Belgrád-Újvidék-Szeged, vagy a Bulgárián és Románián át Magyarországra érkező tranzitútvonalat. Magyarország állandó tranzitútvonala és raktározó-elosztó központ lett.

A közép-európai térségben a kábítószer bűncselekményekből származó pénzek mosása még nem áll az első helyen, de ha egy nagyobb fogyasztói réteg kialakulását nem sikerül megakadályozni, akkor a kábítószer könnyen lekörözheti a mostani piszkos pénzek forrásait.

A térségben a pénzmosás lehetőségére kezdetben leginkább Csehország, Szlovákia (illetve az akkori Csehszlovákia), Magyarország és Lengyelország volt alkalmas, mivel itt kialakultak a korszerű bankrendszerek, de még hiányoztak bizonyos nélkülözhetetlen banktechnikai és jogi eszközök a pénzmosás felderítésére.

1. Csehország

Csehországban – a térség többi országához hasonlóan – mind több gondot okoz a hazai és a nemzetközi bűnözők tevékenysége. A prágai gazdasági minisztérium becslése szerint már 1993-ban 402,3 Md korona, a bruttó hazai termék 8–16%-a származott prostitúcióból, kábítószer kereskedeleméből és a lopott autók forgalmazásából.

¹³⁸ Enzo Portacció, az olasz Interpol iroda vezetője: „A politikai és a szociális zűrzavar egyfajta tőkemámort okozott a térségben.”

A piszkos pénzek mosásának megakadályozásáról szóló törvényt 1996. február. 15-én fogadta el a cseh parlament. A törvény szerint a cseh pénzügyi intézményeknek, így pl. a nyugdíjpénztáraknak, a kaszinóknak is, jelenteniük kell minden-szokatlan pénzmozgást, ha felmerül annak a gyanúja, hogy a pénzt esetleg, illegális, tiltott tevékenységből származik. A gyanús ügyletek kiszűrését nem a pénzügyintézetektől várják, nekik csak informálniuk kell a hatóságokat, ha bármilyen kételyük támad. Jelenleg kizárólag a bankok kötelesek az eredetre vonatkozó igazolást kérni a 100.000 koronát meghaladó ügyletek esetében, melynek dokumentációját 5 évig kötelesek megőrizni. A törvény szerint a pénzügyintézeteknek minden 500 ezer koronát meghaladó tranzakciót jelenteni kell a minisztériumnak. A pénzügyintézetek kötelessége, hogy az említett esetekben megállapítsák a felek kilétét, hogy szükség esetén azt az illetékes szervek felhasználhassák, valamint meg kell állapítani a felek kilétét új számlák nyitáskor, deviza operációknál, illetve, ha valamelyik kaszinóban vagy szerencsejátékban fizetnek ki fél millió koronánál nagyobb összeget.

2. Lengyelország

Lengyelország kivételnek számít Kelet-Európában, tekintettel arra, hogy jelentős saját hazai drogipara van: becslések szerint az Európai Unióba áramló „amphetamine” 20%-a lengyel eredetű. Az innen származó kábítószer Németországban és Skandináviában dolgozzák fel, ahol a forgalmazást jelentős tengeren túli társaságok is segítik. Az ebből a tevékenységből származó jövedelmek kikényszerítik a pénzmosást.

Lengyelországban nincs valuta beviteli mennyiségi korlátozás, bár a külföldiek nem vihetnek ki több keményvalutát, mint amennyit bevitték, ez a korlátozás nem jelent gyakorlati akadályt. Mind a külföldi, mind a lengyel állampolgárok bármely valutában rendelkezhetnek számlával, az anonim számlák használata nem megengedett. Az Európai Unióhoz való csatlakozásuk előtt a bankoknak a különböző tranzakciók során nem volt jelentési kötelezettségük és a pénzmosás nem számított bűncselekménynek, a lengyel bankok nem ellenőrizték ügyfeleiket és nem vizsgálták a pénz eredetét. Lehetőség volt magánpénzváltóházak, az ún. „kantory-k” működtetésére, akár külföldiek által is, amelyek így kitűnő lehetőséget kínálnak a pénzmosásra.

Természetesen az EU csatlakozás során és után ezek a hiányosságok megszűntek, Lengyelország ma mindenben EU konform szabályozással rendelkezik a pénzmosás területén is.

3. Oroszország

A Szovjetunió felbomlása után az utódállamokban valósággal paradicsomi állapotok fogadták a bűnözőket. A vadkapitalista állapotok, a keményvaluta iránti nagy kereslet, a befektetési, privatizációs lehetőségek vonzották a pénzmosókat. Egyes elemzők attól tartottak, hogy befektetők destabilizálják Kelet-Európát, azért mennek oda, hogy kihasználják a gazdaságot, s nem azért, hogy fejlesszék

A szervezett bűnbandák fő célpontja Oroszország 1850 kereskedelmi bankja, pontosabban az életre-halálra keresett dollár miatt azok valuta tranzakciói voltak. Jellemző elkövetési módok a csekkhamisítás, a hitelkártya-manipuláció vagy a meghamisított bankgaranciák felhasználása.

A centralizált orosz tervgazdaság romjain az állami hivatalnoki korrupció és az alvilág könnyen egymásra talált. A legnyereségesebb üzleteket, például az ingatlanvásárlást még állami engedélyhez kötötték. Az illetékes hivatalnokok számára felkínált zsarolási, vesztegetési pénzek a havi fizetés 10–20-szorosát is elérhetik. Virágzó üzletág volt a rubelhamisítás, amely több mint 300 Md Rbl értékű hamis bankjegyet szült. A moszkvai külügyminisztérium szerint az illegális ügyletekből eredően 20–25 Md USD összeg pihen nyugati pénzügyintézetek széfjeiben.

Általános érvényű az az alapvetés, hogy a gazdaság fellendüléséhez szükség van a devizára, tekintet nélkül annak származására.

Az egykori Szovjetunióban nem a tradicionális pénzmosás, azaz a drogkereskedelemből származó pénzek legalizálása jelenti a legnagyobb problémát, inkább az illegális pénzek csempészése, melyek korrupcióból, fegyver- és nemesfém kereskedelemből, sugárzóanyag eladásból, lopott műkincsek értékesítéséből vagy egyéb törvénybe ütköző ügyletekből származnak. Ezek a pénzek azután Európában és az USA-ban bukkannak fel.

Oroszország gazdasági és jogi rendszerének beolvasztása aránylag egyszerű folyamat eredménye volt. A bűnözők beszivárogtak az ország üzleti életének szerkezetébe, vagy leplezetlen felügyelet, vagy védelmi pénzek szedése által. Aztán bűnös módon szerzett nyereségüket bankokban helyezték letétbe. Mindazonáltal, még ez sem volt elég: befolyásuk ezután a politikára is kiterjedt, és újraértékelték pozíciójukat azon pénzintézetek vonatkozásában, amelyeknél tőkéjüket letétbe helyezték. Brecht velős mondásának megfelelően vagy behatoltak a már meglévő bankokba, vagy létrehozták sajátjaikat. A folyamat egy fázisánál készített becslések szerint az ország hitelintézeteinek 85%-át irányították szervezett bűnözői csoportok, és teljes tevékenységük az ország bruttó hazai termékének majdnem felét termelte ki.

Az orosz maffia egyrészt aláaknázza az ország banki és üzleti szervezeteit, másrészt ezzel egy időben kiterjesztette a maffia szabályait azokra, akik ellenálltak: csak 1993-ban tíz moszkvai bankárt öltek meg szervezett bűnözők; 1995-ben tíz személyt gyilkoltak meg, akik foglalkozásukat tekintve fémkereskedők voltak. Ezen időszak alatt – és még ma is – a nyugati vállalatok erőteljes beruházási tevékenységet folytattak Oroszországban annak ellenére, hogy a szervezett bűnözés melléktermékei és ágazatai már teljesen láthatóvá váltak. Vizsgálatok azt mutatják, hogy a nyugati cégek nyereségük 20 százalékát szervezett bűncsoportoknak fizetik ki annak érdekében, hogy folytathassák üzleti tevékenységüket. A Microsoft szerint Oroszországban használt termékeinek 98 százaléka hamisítvány.

Ez a morálisan csődbe került környezet az országból való menekülés különböző formáihoz vezetett. Elsősorban a pénz kezdett elfolytani onnan. Ószintén szólva, mi sem szeretnénk, ha tőkénk olyan kétes helyzetű bankokban csücsülne, amelyek egy szabadesésben zuhanó gazdaság felett elnökölnek. Becslések szerint, 1992 óta évente körülbelül 10 milliárd angol fontnyi összeg hagyja el az országot tőkemenekítés formájában. Ezzel egy időben, egyes orosz bankok összeomlása és mások szervezett bűnözők általi felügyelete a büntető kincstári politikával kombinálva arra ösztönözte az egyébként törvénytisztelő állampolgárokat, hogy otthon tartsák pénzüket, ami becslések szerint körülbelül 25 milliárd angol fontot tesz ki.

Nem csak pénz hagyta el az anyaföldet példa nélküli arányban. A szervezett bűnözés bármit és mindent kiszállított az országból, amivel gyorsan pénzt lehetett keresni. Naponta szereztek meg és exportáltak rezeset, cinket, nikkelt, kobaltot, fegyvereket, történelmi műalkotásokat – valójában bármit, ami mozdítható és nyereségesen eladható volt. Ezzel párhuzamosan a szervezett bűncsoportok olyan profitábilis (vagy magas állami támogatásban részesülő) hazai iparágakat szorongattak meg, mint például az autóipar vagy az alumínium- és olajtermelés. A jogalkalmazó hatóságok erőtlenség bizonyultak ahhoz, hogy ebből bármit is leállítsanak. Mivel maguk is az alulfizetett és demoralizált kategóriába tartoztak, valamint erőforráshiányban szenvedtek, könnyű célpontot jelentettek a korrupciónak. Mára világossá vált, hogy a korrupció leküzdéséhez a politikai szándék sem volt meg azon kívül, hogy a nyugati segélyek kifizetését elősegítő, megfelelő hangokat hallatták.

A probléma aztán elkezdett nyugatra gyűrűzni. Az egyik korai (és még mindig népszerű) utat a vegyes vállalatok jelentették. A könyvelési elvek egyszerűek: egy orosz cég árukat vagy szolgáltatásokat rendel meg nyugati leányvállalatától/vegyesvállalatától. Az ilyen számlák vagy valami olyat jelképeztek, ami sosem létezett, vagy óriási mértékben felemelték az árat. Mindkét módszer eléri azt a célt, hogy a (havi 1 milliárd dollárnak megfelelő összegű) pénzt kivigyék Oroszországból. A folyamat során a tőke egyrészt elhagyja az orosz államot, másrészt átmosásra is kerül. Ne feledjük, hogy honnan erednek ezek az összegek (fegyverekből, prostitúcióból, csalásból).

A kommunizmus bukása az utazási tilalmak eltörlését is magával hozta; 1991-től az oroszok szabadon látogathattak más országokba. Izrael számított az egyik népszerű úti célnak, ahol számos szervezett bűnöző zsidó menekültnek tette magát és kihasználta a liberális pénzáttutalási szabályok előnyét. 1996-ban ilyen emigránsok 3–4 milliárd dollárt helyeztek el izraeli bankszámlákon (és emlékezzünk rá, hogy a pénzmosás Izraelben nem bűncselekmény).

Egyre világosabbá válik, hogy az orosz bűnözők talán az összeomló gazdaságba befáradva, vagy egyszerűen csak az otthoni lehetőségek hiánya miatt nyugatra exportálják szaktudásukat.

Az Egyesült Államokban – főként, de nem kizárólag Brooklyn, Brighton Beach területén – az FBI úgy tudja, legalább 15 elhatárolható bűnözői csoport létezik, amelyek 4000 tagot számlálnak. Becslések szerint, csak az üzemanyagadó-csalásokkal 2 milliárd dollárnyi adóbevétel-vesztéséget idéznek elő évente. Ez a szám csupán apró százaléka az autólopásból, csempészésből, hitelkártyacsalásból, bérnyílókosságból, hitelcsalásból, kábítószer-kereskedelemből, telekommunikációs csalásból, prostitúcióból és pénzmosásból származó teljes jövedelemnek. A hiteles előfizetői adatok klónozását is magába foglaló telekommunikációs csalás az 1990-es évek végén különösen virágzó iparággá vált. Az oroszok viszont nem maradtak kizárólag újonnan létrehozott, Brighton Beach-en beékelte területükön. Hatalmi bázisokat alakítottak ki Miami-ban, Los Angelesben, San Franciscóban, Philadelphióban és Bostonban. Ezenkívül, az orosz csoportok az Egyesült Államokban kapcsolatokat építettek ki a kolumbiai kábítószerkartellekkel is.

Am nemcsak az Egyesült Államokban és Izraelben forgatta fel, itatta át és fizette le az orosz maffia az üzleti és pénzügyi intézményeket. Az orosz szervezett bűnözők az Egyesült Királyságban aláásták a nemzetközi fémpiacot, művészvilágot és ingatlanpiacot. A kevésbé konvencionális kereskedelmi formák közül a prostitúcióra tekintélyes befolyást gyakorolnak a fővárosban és vidéken egyaránt. Ha pedig az ilyen bűnelkövetők beleunnak londoni ingatlanjaikba és üzleti birodalmaikba, akkor még mindig visszavonulhatnak dél-franciaországi nyaralóikba, ahol hobbiként részt vehetnek az emberrablás, zsarolás, csalás, bérnyílókosság és kábítószer-kereskedelem már bejáratott tevékenységeiben. Amennyiben Franciaország nem kedvükre való, akkor mehetnek Spanyolországba is, ahol az orosz szervezett bűnözők rendkívül aktívak „hagyományos” cselekményeikben és az ingatlanbirtoklásban egyaránt.

A bűnelkövetésből nyert pénzt Cipruson vagy Svájcban keresztül moshatják át. A Svájci Szövetségi Rendőrség már 1997-ben kiemelte ezt a problémát: „Az elkövetkezendő években Svájcot egyre növekvő mértékben sújthatja a szervezett, különösképpen az orosz bűncsoportok terjeszkedése. Svájcnak fel kell készülnie a korábbi Szovjetunió országaiból származó tőke beáramlására, valamint a kétes eredetű, hatalmas összegű beruházások vállalkozásokba és ingatlanokba történő befektetésére.”

Ha pedig Svájc nem tűnik elég izgalmasnak, akkor választhatják Belgiumot, Németországot, Ausztriát¹³⁹, Hollandiát, vagy valamelyik másik országot is.

¹³⁹ Szakemberek szerint például Ausztriában öt különböző bűnöző csoport tevékenykedik a volt Szovjetunió utódállamaiból. Tevékenységi körüket három nagy csoportba lehet sorolni:

1. Az elsőbe az oroszországi pénzforgalom Ausztriába való kiterjesztése tartozik.

Az orosz pénzmosók a világ legnagyobb pénzügyi központjait is felhasználták ügyleteikhez, Londonban és New Yorkban is működtettek pénzmosodákat.

Oroszország tagja a FATF-nak. Korábban a „nem együttműködő országok” listáján is szerepelt, csak 2002 októberében került le onnan.

Emellett 2004. októberében Oroszország alapító tagként részt vett az Eurasian Group (EAG) létrehozásában.

Vlagyimir Putyin orosz elnök 2001. augusztusában írta alá az állami дума által már korábban elfogadott pénzmosás elleni törvényt. A szabályozás 2002 februárjában lépett hatályba, és ellenőrzést rendel el gyakorlatilag minden, 600.000 rubel értéket meghaladó készpénzes műveletre, amennyiben az nem függ össze a napi gazdálkodással. A törvény kiterjed a valutaváltásra, az értékpapírok beváltására, a lízingügyletekre, sőt a zálogházi ügyletekre is. Ennek következtében szinte minden, a készpénzforgalomban érintett intézménynek és vállalkozásnak adatszolgáltatási kötelezettsége lett, amelynek teljesítésére belső ellenőrzési csoportokat hoztak létre. Az ingóságok adásvételét egyelőre nem vonta kontroll alá a jogszabály. Az információk kezelésére pénzügyi monitoring központot hoztak létre, amelynek feladata a pénzmosás ellen harcoló külföldi és nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás.

4. Szlovákia

1993 után Csehország és Szlovákia szétválása-megalakulása megkönnyítette a pénzmosók dolgát. A két ország ugyanis 1993-ban még nem alkotott törvényt a pénzmosásra vonatkozóan.

Szlovákiában óriási mennyiségű kisebb létesítményt akartak minél gyorsabban magánkézbe juttatni, ezért nem ellenőrizték a privatizációba befektetett pénz eredetét, így fordulhatott elő, hogy gyanús külföldi tőke is bekerült a privatizációba, belföldi fedőszemélyeken keresztül. Szlovákiában az ukrán, csecsen, albán és olasz maffia is jelen van, amelyek felosztották egymás között az országot.

Tanulva abból, hogy a privatizáció Szlovákiában gyakorlatilag nyilvános pénzmosodává válhatott az 1994 őszén indult kuponos privatizációra a szlovák kormány megalkotta törvényét a pénzmosás ellen. A szabályozás értelmében a szokatlan, illetve legalább 15.000 euró értékű pénzintézeti ügyletek végrehajtóit azonosítani kell.

A 2001-ben hatályba lépett új törvény az azonosítási (illetve a bejelentési) kötelezettséget a következő szervezetek tekintetében rendeli el: bankok, értékpapírokkal foglalkozó szervezetek, posták. Azonosítani kell továbbá mindazokat, akiknek az életbiztosítása egyszeri éves prémium esetén eléri a 2.500 eurónak megfelelő összeget.

5. Törökország

Egyre fontosabb pénzügyi központtá válik, és egyben az Ázsiából Európába tartó kábítószer tranzitútvonalán helyezkedik el. Emellett maga is kábítószer-termelő országnak számít. Mindezek ellenére úgy tűnik, a pénzmosási problémák inkább hazaiak, mint nemzetközi.

A török szabályozás gerincét a 2004-ben elfogadott 5237. törvény, a Büntető Törvénykönyv alkotja.

Pénzmosás előceleménye lehet minden egy éves szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény.

2. A második csoportba a törvénytelen hitelspekulációk tartoznak, melynek során színlelt üzletekhez vesznek fel hitelt, amit Moszkvában folyósítanak rubelben. Ezt később átváltják dollárra és fantomcégeken keresztül külföldre transzferálják. Mivel az üzlet nem jött létre, meghatározott időn belül visszafizetik a rubelhitelt és a leértékelésből adódó milliós dollárhasznot zsebre vágják.

3. A harmadik csoportba tartozik a klasszikus pénzmosás: a védelmi pénzekből, a szerencsejátékból, az üzérkedésből származó pénzek fehérre mosása Ausztriában.

Súlyosbító körülmény, ha valaki hivatalos személyként, vagy foglalkozását felhasználva követi el a bűncselekményt, illetve, ha az elkövetés szervezett bűnözői csoportban történik. Nem büntetendő, az a személy, aki az illetékes hatóságok számára lehetővé teszi a bűncselekmény felderítését.

A pénzmosás-elleni törvény felállította a Pénzügyi Bűncselekmények Nyomozó Hivatalát¹⁴⁰, ahová a gyanús tranzakciókkal kapcsolatos jelentések futnak be. Ezt a Hivatalt közvetlenül a Pénzügyminisztérium alá rendelték.¹⁴¹

6. Ukrajna

2003-ban szigorították a 2002-ben elfogadott pénzmosás elleni törvényt, a Btk.-t, a büntetőeljárás törvényt, valamint a banktörvényt. Az ukrán Btk. 209. §-a szerint „aki olyan cselekményt követ el, amely arra irányul, hogy törvénytelen úton szerzett vagyon vagy eszközök eredetét eltitkolja vagy álcázza, illetve ilyen eszközöket birtokol, háromtól hat évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, valamint foglalkozástól eltiltásnak és vagyonekobzásnak is helye van.” Súlyosabban minősül a bűncselekmény, ha az előcselekmény kábítószerrel visszaélés, ha jelentős összegre követik el, vagy az elkövető visszaeső.

A fenti szigorításokra annak érdekében került sor, hogy az ország lekerüljön a FATF „feketelistájáról”, ami ezt követően meg is történt.

C) Nyugat-Európa

1. Ausztria

Tagja az FATF-nak.

Ausztriában a kábítószer sohasem volt a pénzmosás jellemző alpbűncselekménye. Az ország nem tartozik a nagy kábítószer-fogyasztó országok közé, de egyike a kábítószer-elosztó helyeknek a nyugat-európai és az észak-amerikai piacok felé. Viszont annál gyakrabban érte az a vád, hogy pénzmosás folyik az országban. A hazainál nagyobb jelentőségű a nemzetközi pénzmosás Ausztriában, mivel a külföldön elkövetett bűncselekmények jövedelmének tisztára mosására próbálták felhasználni a pénzintézeteket.

1993-tól azonban Ausztriában is fokozatosan bevezetésre kerültek az EU pénzmosási normái, első lépésként az akkor elfogadott büntető novellában, amely két sajátos pénzmosási tényállást vezetett be, egyrészt az ún. járulékos jellegű pénzmosást, másrészt a bűnszervezet vagyona elkövetett pénzmosást.¹⁴²

Az osztrák büntető törvénykönyv szerint, aki olyan vagyontárgyat, amelyek büntetendő cselekményekből származnak, elrejt, vagy származásukat elleplezi, különösen, ha a forgalomban a származásukról, vagy valós jellegükről, az őket terhelő tulajdon vagy más jogokról, a rendelkezési jogosultságról, az átruházásukról vagy arról, hogy hol található, hamis nyilatkozatot tesz, két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Ugyanígy büntetendő az is, aki ilyen vagyontárgyat az eredetükről tudva magához vesz, megőrizz, befektet, gondoz, átalakít, értékesít, vagy harmadik személyre átruház. Súlyosabban büntetendő, aki a tettet 40.000 eurót meghaladó értékben, vagy pénzmosás céljából létrejött bűnszervezet tagjaként követi el. 2002-ben egy módosítás minősített esetként rendeli büntetni a terrorista szervezet vagyona elkövetett pénzmosást is.

¹⁴⁰ Financial Crimes Investigation Board – MASAK: Mali Suclari Arastirma Kurulu

¹⁴¹ Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

¹⁴² Jacsó Judit: A pénzmosás bűncselekményének szabályozása az osztrák, a svájci és a magyar Btk.-ban (Keresztmetszet című kötet, szerk.: Karsai Krisztina, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2005. 75. o.)

Ausztriában különleges rendőrségi egységet hoztak létre a pénzmosás elleni küzdelemre, a bejelentések fogadására.

A pénzmosás elleni küzdelem intézkedései két jogszabályra támaszkodnak. Az egyik az Osztrák Nemzeti Bank 1991-ben kibocsátott dekrétuma, amely speciális azonosítási eljárást állapít meg a bankok azon kliensei számára, akik nem rendelkeznek Ausztriában állandó lakhellyel. A másik az osztrák bankszakmával kötött megállapodás, amely szerint az üzleti kapcsolatot meg kell szigorítani, ha annak a gyanúja merül fel, hogy a pénz bűncselekményből származik.

Ausztria hosszú éveken át szálla volt a pénzmosás ellen küzdők szemében az anonim számlanyitási lehetőségek miatt.

Az osztrákok szerint az anonim számlák 200 éves múltja a személyi szabadság szimbóluma volt. Az osztrák hatóságok szerint a szigorú bank és deviza törvények elegendő védelmet nyújtottak a pénzmosás ellen, így nem volt szükséges a név nélküli számlák megszüntetése, ráadásul szerintük az anonim számlák nem voltak alkalmasak a pénzmosásra, mivel ezek összege csak 200 000 ATS lehetett.

Az amerikai kormány viszont bizonyítékul ennek ellenkezőjére a '90-es években Ausztriát Kolumbiával, Venezuelával és Thaifölddel sorolta egy csoportba, mint olyan országot, amely toleráns a pénzmosással szemben.

Mit is kell tudni ezekről a Sparbuch¹⁴³-okról? Egyes becslések szerint¹⁴⁴ a 7 milliós népességű Ausztriában 26 millió ilyen betétkönyv létezett még a közelmúltban is, és a teljes egyenleg meghaladta az 50 milliárd dollárt. A befektethető összegnek nem volt felső korlátja. A FATF 2000-ben már azzal fenyegetőzött, hogy felfüggeszti Ausztria FATF tagságát, ha az ország nem szünteti meg ezeket a névtelen takarékbetéteket. Ennek hatására 2000. november 1-től tilos a névtelen Sparbuch nyitása, a nyitás alkalmával a hitelintézetnek meg kell állapítania (és dokumentálni kell) az ügyfél személyazonosságát. Készpénzes befizetések és átutalások is tilosak ettől az időponttól kezdve, kivételt képeztek e szabály alól a névtelen értékpapír-számlákról történő átutalások (kamat, osztalék) 2002. június 30-ig. Szintén eddig az időpontig lehetett felvenni készpénzt a névtelen Sparbuch-ról anélkül, hogy az ügyfél azonosítaná magát. Megszűnt tehát egy pénzmosásra különösen alkalmas konstrukció, bezárult egy nagyon veszélyes „kiskapu”.

2. Belgium

A belga pénzmosási törvény 1990. július 17-én került elfogadásra, még a vonatkozó EK Direktíva hatályba lépése előtt. A belga értelmezés nemcsak a kábítószer illegális kereskedelméből származó jövedelmekre vonatkoztatja a pénzmosási törvényt, hanem valamennyi bűncselekményre.

¹⁴³ A Sparbuch egy névtelen, takarékbetétkönyvön alapuló számla, amelynek megnyitásakor nem kérnek személyi igazolványt, és az ügyletek egy jelszó segítségével bonyolódnak, a bank tehát nem rendelkezik adatokkal a számla tulajdonosáról. Készpénzfelvétel a takarékbetétkönyv bemutatásával és a kódszó bemondásával valósulhat meg, így tehát a számla tulajdonosának nem kell feltétlenül jelen lennie, elég, ha képviselőt küld maga helyett. - Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa, Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2001.

¹⁴⁴ Peter Lilley: Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa, Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2001.

Belgiumban a CTIF¹⁴⁵ fogadja a bejelentéseket, amely egy adminisztratív testület, tagjai pénzügyi szakemberek és egy bíró a vezetője. A CTIF a neki jelentett gyanús tranzakciót 24 óra időtartamra leállíthatja, de ezt az időt külön engedéllyel hosszabbítani is lehet. A CTIF hozzáférhet rendőri és más adatbázisokhoz is. Amennyiben egy tranzakciót gyanúsnak találnak, azt jelentés formájában továbbítják a brüsszeli ügyészséghez a rendőri vizsgálat megindítása céljából.

Ha gyanús tranzakciót észlelnek, az ügyfelet szólítják fel az anyagi javak eredetének igazolására, s ha ez nem jár sikerrel (s a hatóság sem tudja pl. az adónyilvántartások, jövedelem-kimutatás, szerencsejátékok, öröklés révén a legális eredetet feltárni), az illetőt pénzmosás miatt az alapbűncselekmény felderítetlensége ellenére is elítélik.¹⁴⁶

A hatóságok tapasztalatai szerint a pénzmosás a következő bűncselekményformákkal van kapcsolatban Belgiumban: lopás (lopott áruk eladása), csalás (ÁFA csalás, autó és fegyver kereskedelem), prostitúció, kábítószer kereskedelem. Szinte minden vizsgálatban nemzetközi bűnszervezetekbe botlottak.

Az elkobzás széles körben alkalmazható, ugyanakkor a befagyasztás, zár alá vétel és az elkobzás kizárólag büntető eljárás keretében történhet polgári úton nem.

Külföldi országtól érkezett jogsegély megkeresésre végrehajtott elkobzás esetén az összeg nem adható ki a megkereső országnak és vagyonmegosztás sem lehetséges.

A pénzmosási törvény hatálya a következő szervezetekre terjed ki:

- Belga Nemzeti Bank
- a Bankfelügyelet alá tartozó valamennyi bank
- magán takarékkintézetek
- hitelintézetek
- befektetési társaságok
- biztosító társaságok
- postahivatalok
- pénzváltó és takarékkintézetek
- tőkebefektetésben érintett vállalkozások
- beruházási tanácsadó szolgálatok
- valamennyi személy és vállalat, amelyek deviza adás-vételében érintve vannak

A törvény az ügyfél azonosítás, adatmegőrzés, ellenőrzés, jelentési és titoktartási kötelezettség mellett előírja az intézmények számára megfelelő képzési programok megtartását.

Belgium tagja a FATF-nak.

3. Dánia

A dán pénzmosási törvény teljesen az EK Direktívákra épül. A pénzmosási bejelentések fogadására, értékelésére, továbbítására egy központi egységet, az ún. Pénzmosási Titkárságot állítottak fel az Igazságügyi Minisztérium alárendeltségében.

Dánia nem áll szemben jelentősebb kábítószer fogyasztási problémával és az sem mondható el róla, hogy nagyobb pénzmosási központ lenne. Az a dán bankokkal szemben fennálló követelmény, hogy jelentést kell tenniük a bankszámlákról az adóhatóság felé, valamint a jövedelem- és tőkeadóztatás magas dániai szintje hatékonyan tartják távol a bűnözőket attól, hogy a pénzügyi rendszert a pénz tisztára mosására használják fel.

A 348. számú 1993. június 9-én elfogadott törvény foglalkozik a pénzmosással.

4. Finnország

Finnországban 1994. január 1-e óta bűncselekmény a pénzmosás.

¹⁴⁵ CTIF (Centre for Treatment of Financial Information - Pénzügyi Információk Feldolgozási Központja)

¹⁴⁶ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv, Budapest, 2002.

A rendőrség tapasztalatai szerint a pénzmosás megelőzése az illetékes hatóságok együttműködése és az ellenőrző eljárások kiterjesztése a társadalom különböző szektoraira útján vezethet a gazdasági bűnözés és a szürkegazdaság visszaszorításához. Megállapításaik szerint Finnországban a mosandó vagyon elsősorban kábítószerből és gazdasági bűncselekményekből származik¹⁴⁷.

Amióta az országban a szervezett bűnözés a szomszédos területekről, elsősorban Észtországból megjelent és nagyon erős pozíciókat szerzett, különösen a kábítószer területén, az akciók jelentős részét külföldről irányítják.

A pénzmosás nemzetközi természetéből adódóan a más országokban elkövetett bűncselekmények eredményét is mossák Finnországban.

2003-ban törvénymódosítás történt, új bejelentésre kötelezettek kerültek a törvénybe és új feladatok jelentek meg, mint például terrorizmus finanszírozásának megelőzése, amely új bűncselekményként a Btk.-ba is bekerült. Ugyanakkor a pénzmosásra vonatkozó szabályok átalakítását is elvégezték. Ebben a körben az orgazdaság és a pénzmosás elhatárolása; a pénzmosás elemeinek felülvizsgálata történt meg; bűncselekmény lett a pénzmosás kísérlete, a gondatlan pénzmosás (ha valakinek kételkedni kellene a vagyon legális eredetében, de ezt elmulasztja) és a súlyos pénzmosás előkészülete; a büntetési tételt felemelték (6 év börtön), illetve megtörtént a bejelentési kötelezettség megszegésének, illetve a kötelező óvatosság elmulasztásának szankcionálása.

A Pénzmosás Elleni Clearing Ház¹⁴⁸ 1998. március 1-jén jött létre a Nemzeti Nyomozó Iroda szervezetében. Feladata, hogy fogadja és regisztrálja a gyanús tranzakciók bejelentéseit, kivizsgálja azokat, nyomozást kezdeményez; támogatja az együttműködést a pénzmosás megelőzésében részt vevő különböző hatóságok között; nemzetközi együttműködést folytat a pénzmosás elleni nyomozásokban; követi a nemzeti fejlődést a pénzmosás megelőzésében és kiadja az éves jelentést. 5 üzleti napra felfüggesztheti a tranzakció végrehajtását.

Finnországban a pénzmosás elleni törvény értelmében bejelentésre kötelezettek:

a) azok a társaságok és közösségek, akik a pénzmosás elleni törvény alapján a gyanús tranzakciók bejelentési kötelezettsége alá esnek a Clearing Ház felé, és kulcspozícióban vannak a pénzmosás megelőzésében.

b) bejelentési kötelezettség alá esik minden üzlet, amely a normál tevékenysége során találkozhat a pénzmosással

- pénzügyi intézmények
- külföldi pénzügyi intézmények képviselői
- a pénzügyi törvény alá tartozó egyéb üzletek vagy foglalkozások, amelyek közvetítői vagy egyéb átutalási tevékenységet folytatnak
- befektetési társaságok
- kft-k, amelyek pénzügyi tevékenységet folytatnak
- biztosító társaságok
- külföldi biztosítók képviselői
- biztosítási brókerek
- zálogházak
- fogadó irodák, kaszinók
- ingatlankereskedő és bérbeadó ügynökségek
- könyvelők

¹⁴⁷ Az okozott kár 1997-ben 180M euro, 2000-ben 150m euro, 2001-ben 200M euro.

1997-2001 között a hatóságok gazdasági bűncselekményekből 170M euro-t szereztek vissza

A következő évekre vonatkozó előrejelzések szerint a kábítószeres utcai forgalmazásának bevétele kb. 100M euro

(Forrás: Money Laundering Clearing House, Annual Report, 2002.)

¹⁴⁸ Money Laundering Clearing House

- könyvvizsgálók
- drágakő, ékszer, művészeti alkotás, járműkereskedők
- aukciós házak
- jogi közvetítők
 1. ingatlanok és üzletrészek adásvétele esetén
 2. vagyon, biztosítás illetve egyéb alapok menedzselése az ügyfél számára
 3. bank, megtakarítási számlanyitás vagy menedzselés
 4. cégek vagyontárgyainak kezelése (alapításkor, menedzselés, adminisztráció)
 5. alapítványok, cégek, hasonló intézmények alapítása, menedzselése, irányítása
 6. az ügyfél nevében végzett üzleti vagy ingatlan tranzakciók
- ezek felügyeleti szervei

A bejelentésre kötelezettekén kívül más szervektől is kapnak bejelentéseket, mint például a határőrség és a vámszervek.¹⁴⁹

A Clearing Ház számos nemzetközi szervezetnek tagja, illetve működik együtt velük. Egyik ilyen szervezet a Balti tengeri területi egység a szervezett bűnözés ellen (Baltic Sea Region Task Force on Organised Crime), amely a Balti tengeri államok kooperációs szervezete a szervezett bűnözés elleni harcban. A nyomozásokban való együttműködési lehetőségek vizsgálata mellett szakértői tanácskozásokat és közös képzéseket szerveznek, a szervezett bűnözés területén túl a pénzmosás elleni küzdelem és a terrorizmus finanszírozás témakörében is.

5. Franciaország

A francia forradalom 200. évfordulója alkalmából 1989-ben a G7-ek Párizsban tanácskoztak, az ún. Diadalív csúcstalálkozón, amelyen az egyik legjelentősebb problémának a szervezett bűnözés hatalmának és az abból származó haszonnak a fejlődését és növekedését jelölték meg, elhatározták az ellene való közös fellépést egy nemzetközi szervezet létrehozásának útján és megalakították az FATF¹⁵⁰-et (franciául GAFI¹⁵¹)

A G8-ak Moszkvában, 1999. okt. 19–20. tartott csúcstalálkozóján, amerikai javaslatra ismét elővették a témát, ekkor került sor Oroszország bevonására, illetve az FATF feladatainak pontosítására, például a nem-együttműködő területek vonatkozásában.

Franciaország 2000. második felében az EU soros elnökeként is szorgalmazta a pénzmosás elleni fellépést, többek között a megelőzés lehetőségeinek és eszközeinek javítása, illetve a nemzeti jogalkotások eszközeinek harmonizálása kérdéskörében.

¹⁴⁹ Néhány statisztikai adat:

A bejelentések száma: 1994-1999 – 500 alatt, 2000 – kb. 1000, 2001 – 2796, 2002 – 2718

Bejelentők: pénzváltó 65.9%, más rendvédelmi szerv, hatóság 19.6%, bank 11.9%, kaszinók 0.6%, biztosítók 0.4%

A bejelentett tranzakciók további sorsa: 77.8% végrehajtva, 1% felfüggesztve, 1.8% törölve, 19.4% nem volt értékelhető információ (nagy többségben terrorizmus finanszírozás gyanús bejelentések)

Gyanús tranzakciók: pénzváltás 67.3%, terrorizmus finanszírozás gyanú 18.2%, készpénz befizetés 4.1%

Érintett vagyon: 2000. 5.98Md euro, 2001. 238 M euro, 2002. 703M euro, 10e euro alatt 56.4%, 10-35e euro 15.2%, 35-85e 2.4%, 85-170e 0.8%, 170e felett 1.3%, nincs információ 23.9%

Érintett természetes személyek: finn 44.1%, orosz 13.6%, Európa 7%, Afrika 6.8%, Észak és Dél-Amerika 4.6%

Jogi személyek: finn 52.6%, Európa 8%, Közel-Kelet 6.4%, Amerika 5.4%, Afrika 4.6%, orosz 3.1%

5 napra felfüggesztett tranzakció: 2002-ben 4 alkalommal, 748e euro értékben, ebből 84e euro elkobozva, mert bűncselekményből származott, egyéb nyomozások során 420e euro lett elkobozva, 1998-2002 37 felfüggesztés 9.3M euro, ebből 6.8M euro elkobozva, összesen ebben az időszakban 12.7M euro lett elkobozva

1994-2002 között a Nemzeti Nyomozó Iroda a bejelentések alapján 496 esetben rendelt el nyomozást, ebből 2002-ben 114 esetben, adócsalás 30%, orgazdaság 15.6%, kábítószer 14.2%, adós által elkövetett csalás 9.3%, csalás 7.9%

(Forrás: Money Laundering Clearing House, Annual Report, 2002.)

¹⁵⁰ Financial Action Task Force

¹⁵¹ Groupe d'Action Financière

A franciák nagyon korán szembesültek a nemzetközi kábítószer kereskedelem és pénzmosás problémájával. A „francia kapcsolat”, azaz az USA-ból származó kábítószeresek Marseille-en keresztül bejuttatása a kontinensre hozta magával 1987-ben a pénzmosás beépítését Btk.-ba és a Be.-be is, természetesen a kábítószerből származó pénzek ellen.¹⁵²

Franciaországban a főként a kábítószer-kereskedelemből származó pénzek tisztára mosásának megakadályozására hivatott rendelkezéseket ekkor elsősorban a közegészségügyi törvényben, a vámtörvényben és a pénzintézetek kábítószerügyletekből származó pénzek tisztára mosása elleni küzdelemben való részesedéséről szóló törvényben találhattuk.¹⁵³

A pénzügyi szervezeteknek a kábítószeres forgalmazásából származó tőke „átmosása” elleni harcban való részvételére vonatkozó 90–614 sz. törvény 1990. július 12-én született meg, alkalmazásának feltételeit az 1991. február 13.-i 91–160 sz. rendelet rögzíti, melyet a Miniszterelnök, a Gazdasági- Pénzügyi és Költségvetési miniszter, az Igazságügyi miniszter, a Posta-távközlési miniszter, Szociális ügyek minisztere és a Tengerentúli tartományok minisztere közösen hozott.

¹⁵² Franciaország a szervezett bűnözéssel az 1970-es években ismerkedett meg. Az előző időszakot a francia állampolgárok által elkövetett egyéni bűnelkövetés jellemezte. Az 1970-es évektől megnőtt az ország idegenforgalma, nőtt a nemzetközi légi forgalom, amellyel együtt járt a külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett bűncselekmények számának növekedése. 1980-ra Franciaország világgazdasági kapcsolatai ugrásszerűen növekedtek, a francia gazdaság nemzetközi jellegűvé vált. A francia bűnügyi szakemberek a szervezett bűnözés folyamatában három szakaszt említenek. Az első 1987-ben kezdődött a kolumbiai kábítószercsempészek, forgalmazók megjelenésével. Az elkövetőkkel kapcsolatban a bűnügyi szakemberek megfigyelték, hogy elkövetésük „szakszerűen kidolgozott”. Észlelték a pénzmosásra utaló jeleket is, de még zömében a készpénz kicsempészése volt a jellemző. Problémaként merült fel, hogy a bűnöző csoportokat külföldről irányították. A kereskedők, csempészek, utcai árusok nem ismerték a vezetőket, hazájukban maradt családtagjaik révén meg voltak félemlítve. A bűnözők egymás között összekötőkön keresztül tartották a kapcsolatot. A következő szakasz az afrikai államok bűnözőinek beáramlásával kezdődött. Kifejezetten a pénzmosás elkövetése miatt beáramló afrikai vállalkozók kezdtek felvásárolni a kisebb üzleteket, pizzériákat, hamburger-elárúsító helyeket, sütődéket. A vállalkozók ezeken keresztül mosták a pénzt, bevételként könyvelték el a piszkos pénzeket, majd 10%-ot megtartva tovább utalták bankokon keresztül, vissza az alapbűncselekményt elkövető bűnözőkhöz. A harmadik szakasz az USA, Dél-Ázsia, Szingapúr, az orosz és ukrán maffiátagnak megjelenésével kezdődött. A pénzek tisztára mosását már ezen országok egyes vállalkozásaival kapcsolatban, fiktív ügyletek révén bonyolították. A terrorizmus Franciaország déli részén, a spanyol–francia határ közelében, Bordeaux környékén volt jellemző. A volt baszkföldön működő politikai indíttatású szervezetek az 1970-es évekig zömében vagyon elleni bűncselekményeket követtek el, melyeknek célja anyagi javak szerzése volt, politikai befolyásolás finanszírozása érdekében. 1980-tól már a fegyveres erőszak dominál e szervezetek körében, elsődleges céljuk a területen élő franciák megfélemlítése, a köznyugalom felborítása, a közbiztonság rombolása. Jellemző bűnelkövetési formák: a gyilkosság, rablás, fegyveres rablás. E területen három terrorszervezet működik, a baszk ETA, az iszlám GIA és a dél-amerikai Fényes-ösvény elnevezésű szervezet. A terrorszervezetek a kábítószer-bűnözéssel is kapcsolatba kerülnek, de csak mint pénzszerző forrást használják ki.

¹⁵³ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 353. oldal

A törvény a bécsi konvenció eredményeinek beépítése a francia jogba, ugyanakkor felvetették, hogy „a bankrendszer pénzmosás célú felhasználásának megelőzése” nem a pénzmosás ellen harcol, hanem a bankrendszert védi, és ez nem felel meg a franciaországi helyzetnek, ezért a törvény címe „a pénzügyi szervezetek részvétele a pénzmosás elleni harcban” lett. Leszögezték, hogy a gyanú bejelentése nem szolgálhat adócsalás és más pénzügyi bűncselekmény felderítésére (paradox módon az adócsalást védi a banktitok, de nem a termékének a mosását, mondhatjuk, hogy az adóknak a visszaforgatása tilos), megfogalmazták a pénzmosás és az adóelkerülés különbségeit. A törvény kimondja, hogy nemzetközi együttműködés során a beszerzett információk csak a pénzmosás elleni harcban használhatók fel (ugyanakkor a tagországok jelezhetik, ha az információkat más célokra is fel kívánják használni).¹⁵⁴

1991-től lehetőséget adtak a hatóságoknak, hogy különleges módszereket is alkalmazzanak a felderítésben, mint például az ellenőrzött szállítást és a fedett nyomozó beépülését a bűnözői szervezetekbe. A két módszer szükségességét az támasztotta alá, hogy a korábbi tapasztalatok alapján megállapították, hogy a kábítószer lefoglalása önmagában nem jelenti a szervezők és a felelősök felderítését, szükség van olyan törvényes lehetőségekre, amelyek biztosítják a bűnösség bizonyításához szükséges összetevők-bizonyítékok összegyűjtését, a kábítószer kereskedelem igazi felelőseinek megismerését. A feladatra magas technikai felszereltségű speciális egységeket hoztak létre. Ugyanakkor problémát jelentett a fedett nyomozó védelmének a megszervezése, valamint a nemzetközi együttműködés ezen a területen.

¹⁵⁴ A törvény a gazdasági és pénzügyminiszter alá rendelt hivatal hatáskörébe utalta a témával kapcsolatos információk gyűjtését, kezelését. A hivatal a miniszter által speciálisan felhatalmazott állami közalkalmazottakból áll. A hivatkozott törvény II. fejezete tárgyalja a pénzügyi szervezetek „éberségi kötelezettségeit”, és felszólítja őket, hogy: „... folyószámla nyitása előtt kötelesek meggyőződni partnerük személyazonosságáról ...”

Amennyiben valamely jelentősebb művelet a rendelkezés értelmében „... a meghatározott összegnél magasabb, egyedi, vagy összesített értékösszegre vonatkozik, és amely szokatlanul komplex feltételeket mutat, és amelyeket a szóban forgó cél, vagy gazdaságossági okok nem indokolnak, különös figyelemmel vizsgálandó meg, a pénzügyi szervezet tájékozódik az ügyfélről, ezen összegek eredetéről és rendeltetéséről, valamint a tranzakció tárgyáról és a kedvezményezett személyről.” (14. cikkely)

A pénzügyi szervezet meggyőződik szerződő partnerének személyazonosságáról; ha természetes személyről van szó egy, a nevezett fényképét tartalmazó hivatalos okmány bemutatása által. A pénzügyi szervezet megőrzi a referenciákat, vagy az okmányok másolatát.

Jogi személyeknél a pénzügyi szervezet kéri a hivatalos cégbejegyzés összes, vagy kivonatolt okmányai eredetijének, vagy másodpéldányának, vagy hitelesített másolatának bemutatását, megállapítva a megnevezést, a jogi formát és székhelyet, valamint a jogi személy nevében cselekvő személyek jogait. Megőrzi a referenciákat, vagy a másolatot. Hasonló feltételekkel győződnek meg minden alkalmi ügyfél személyazonosságáról, aki 50 000 FRF összeget meghaladó összeggel kéri bármilyen művelet végzését, vagy bankfiók bérletét.

A pénzügyi szervezetek „a folyószámla könyvelés lezárásától, vagy az ügyfélkapcsolat megszűnésétől számított 5 évig őrzik a személyazonosságára vonatkozó okmányokat.” (15. cikkely)

A törvény szigorúan szabályozza az információk kezelését és felhasználását, ugyanis azokat a hivatal és ellenőrző hatóság „... más célra nem használhatja, ... mint amit a jelen törvény meghatároz.”, és „Nyilvánosságra hozataluk a Büntető Törvénykönyv 378. cikkelyében felsorolt büntetések terhe mellett tilos.” (16. cikkely)

„Amennyiben súlyos éberségi hiba, vagy a belső ellenőrzési eljárás megszervezésének hiányossága következtében egy pénzügyi szervezet félreismerte az ... előírt kötelezettségeit, a fegyelmi jogkörrel bíró hatóság a szakmai, vagy adminisztratív rendelkezések által meghatározott feltételek mellett hivatalból intézkedhet.” (17. cikkely)

Azok a kaszinók, „... amelyek fizetési eszközöket, zsetonokat és lapokat cserélnek, és ... más kaszinók zsetonjait és lapjait elfogadják, kötelesek feljegyezni azoknak a játékosoknak a nevét és címét, akik a törvény által meghatározott mértéket meghaladó mennyiségben váltanak, vagy hoznak zsetonokat és lapokat.” (18. cikkely)

A törvény magában foglal olyan kapcsolódó rendelkezéseket is, melyeket a Büntető Törvénykönyv, a Büntetőeljárás Törvény, a Közegészségügyi Törvény, Vámtörvény és több törvényerejű rendelet tárgyal.

Továbbá meghosszabbított őrizetbe vételt tettek lehetővé ezekben az ügyekben, és súlyosbították a büntetéseket és a büntetési tételeket is. A másik oldalról viszont a büntetés fele vagy teljes egésze elengedhető abban az esetben, ha valaki kábítószerrel vagy szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyben tesz tanúvallomást.

1993-ban kiterjesztették az alpbűncselekmények körét minden 1 évnél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményre, kivéve az adóbűncselekményeket.

1996-ban már bármilyen büntetéstől vagy vétségéből származó jövedelem lehet a pénzmosás alapja. Azonban hiába terjesztették ki az alpbűncselekmények körét, az ellene fellépő szervezetek továbbra is csak kábítószerre alkalmazták, egyébként inkább orgazdaságot vagy az alpbűncselekményben való társtettségét állapítottak meg, aminek az volt az oka, hogy nagyon hasonló volt az orgazdaság és a pénzmosás jogi szabályozása, illetve átfedések voltak a tényállásban. Gyakorlatilag ugyanazok az elemek szerepeltek a két tényállásban más-más megfogalmazásban, ráadásul ugyanazok a minősített esetek (üzletszerűen, szakmai tevékenység felhasználásával, bűnszervezetben) jelentek meg mindkettőnél. Az egyetlen igazi elhatárolási pontot csak az jelentette, hogy a pénzmosás tényállásában szerepelt, hogy „ha az elkövető tudta, hogy a pénz súlyos bűncselekményből származik”, azaz ha ismerte a vagyon eredetét, akkor pénzmosást valósított meg.

2001-ben új gazdasági törvény törvényt fogadtak el, amely kiemelten foglalkozik a pénzmosással is. Kimondják, hogy a pénzmosás és a szervezett bűnözés nem két külön világban létezik, nem mások, mint ugyanannak a jelenségnek a két oldala, és a korábbi szabályozással ellentétben leszögezik, hogy a pénzmosást nem lehet a kábítószerre szűkíteni. Megállapítják, hogy bár a bankok minden országban felkészültek a befizetések ellenőrzésére, de nem készültek fel a máshol (külföldön) „előmosott” pénzek felismerésére.

A pénzmosási tendenciákat vizsgálva megállapítják, hogy a mosandó pénz nagy része: pénzügyi csalásból, devizacsempészből, feketemunkából származik, amelyek megoldása elsősorban nem büntetőjogi, hanem pénzügyi szabályozást igényel.

Franciaországot „előmosó” országgént definiálják, a nagyságrendeket illetően¹⁵⁵ azt állítják, hogy a szervezett bűnözői csoportok pénzének 10%-a itt kerül befektetésre (ugyanannyi, mint Svájcban, amelyik ilyen szempontból sokkal jobban szem előtt van). Az egyik legveszélyeztetettebb területnek az ingatlan piacot jelölik meg, ahol különösen a nagy beruházások, tipikusan a nagy szabadidő komplexumok vonatkozásban merül fel a piszkos pénzek beáramlásának veszélye.

A kábítószer bűnözéssel kapcsolatban új elemként – a kábítószer-kereskedelem már jól ismert formái és jelenségei mellett –, azt az álláspontot képviselték, hogy a kábítószer nagy része helyi termelés és fogyasztás szintjén marad, ami nem igényli a pénzmosást, ugyanakkor a legújabb rendőri tapasztalatok szerint ezek a kis helyi szervezetek ugyanúgy és ugyanazokat a kifinomult pénzügyi technikákat tudják ma már használni, mint a nemzetközi bűnszervezetek.

A pénzmosás öt típusát határozzák meg¹⁵⁶:

¹⁵⁵ A nagyságrendre példa egy megtörtént esetből: az ázsiai Triádok által fenntartott embercsempész hálózat, egy főt 150e frankért csempészt be Franciaországba, a kapacitásuk kb. 1000 fő/év volt., azaz ez az egy hálózat, ezzel az egy bűncselekménnyel évente 150M frankot bevételre tett szert.

¹⁵⁶ Franciaország által a FOPAC (Interpol) Bulletin részére megküldött 14 eset elemzése (1990. június 18.) alapján megfigyelhető, hogy mely módszerek és milyen egyéb jellemzők kerültek megállapításra.

1. Az összegek eredete: az összes ügy kábítószer eredetű pénz mosására vonatkozott.

2. A pénzmosás módszere vagy a haszon/vagyon rejtése vagy felhasználása - Befektetések:

Arany/festmények/műkincsek/gépkocsik, repülőgépek	8 esetben
Személyi vásárlások/külföldi utazások	7 esetben

Az első csoportba a készpénzes üzletek tartoznak: amikor tehát a pénzmosás klasszikus módszere szerint készpénz gazdag vállalkozások felhasználásával mossák tisztára a pénzt. Ilyenek a mosodák, éttermek, fűszerboltok, utazási irodák, szabadidő komplexumok.

A második típus a kaszinók útján történő pénzmosás, amely ellen a francia törvényeket átvevő és szerencsejáték iparáról híres Monaco a következő megoldást dolgozta ki, egyrészt nagyon komolyan veszik az ügyfél azonosítást minden kaszinóban, másrészt az ügyfél-játékos ugyanolyan feltételekkel kapja vissza a pénzét, ahogy bevitte a kaszinóba, ugyanolyan címletben, ugyanolyan devizanemben, csekkért-csekket, átutalás esetén pedig ugyanarra a számlára utalják vissza a nyereményt.

Harmadik csoport az értéktárgyak útján történő pénzmosás: ebbe a körbe tartozik az arany, gyémánt, műtárgy, régiség, bélyeg, pénz, autó.

Negyedik csoport a nemzetközi átutalások csoportja, ahol a bűnszervezet állama elkülönül a tevékenység, illetve a pénz befektetésének helyétől. A kezdetleges pénzszállítástól a különböző banki és egyéb átutalási rendszerek használata útján valósulhat meg a pénzmosás. Ebbe a csoportba sorolják a hamis számlák felhasználásával, de a hamis választott bíraskodás útján megvalósított pénzmosást is.

Az utolsó, ötödik csoportba sorolják a pénzügyi közvetítők, és offshore központok útján végrehajtott pénzmosást. Ide tartozik a pénzváltók tevékenysége, illetve az offshore területek és offshore társaságok előnyeinek kihasználása.

A pénzmosás elleni fellépés szervezeti keretei:

Külföldi ingatlan vásárlás	6 esetben
Az összegek illegális átutalása	6 esetben
Külföldi bankszámlák	5 esetben
Éttermek/bárok/utazási ügynökségek	4 esetben
Külföldi beruházások	4 esetben
Helyi nyilvános és külföldi élvonalbeli cégek	3 esetben
Idegen valuta vásárlás	2 esetben
Helyi bank vagy takarékszámla	2 esetben
Külföldi csekkek/postai utalványok	2 esetben
Áruvásárlás további eladásra vagy exportra	1 esetben

3. A nyomozás során felmerülő nehézségek

Bank-titok vagy együttműködés hiánya	4 esetben
Az információ, a kérő feladatok problémája	4 esetben
Ingatlanok értékbecslése	2 esetben
Késedelmek, vagy nyomozók és ügyészek tapasztalatlansága	2 esetben
Nemzetközi esetek bonyolultsága	2 esetben
Készpénzek utáni nyomozás	2 esetben
Külföldi megbeszélések problémája	2 esetben
Külföldi számlák zárolásának problémája	1 esetben

1990 előtt az OCTRIS¹⁵⁷ keretében a kábítószer bűncselekményekkel együtt kezelték a pénzmosás gyanús ügyeket is. Majd 1990 után a Belügyminisztérium alatt létrehozott OCRGDF¹⁵⁸ alá került a pénzmosás, amely szervezetben a bűnügyi rendőrség, a vámőrség és a csendőrség szakemberei is helyet kaptak. Ugyanakkor a pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás gyanús, valamint a titkos pénzügyi körökre vonatkozó bejelentések fogadására, kezelésére, feldolgozására létrehozták a Pénzügyminisztérium kebelében a TRACFIN¹⁵⁹-t.

¹⁵⁷ L'Office Central pour la Répression du Trafic Illicite des Stupéfiants - az illegális kábítószer kereskedelem elleni központi hivatal

¹⁵⁸ Office Central pour la Répression de la Grande Délinquance Financière - nagy pénzügyi bűncselekmények elleni központi hivatal

A francia Belügyminisztérium 1990. május 9-i 90-382 sz. rendeletében határozott a „jelentős pénzügyi bűncselekmények elnyomására egy központi hivatal létrehozásáról.”

A bűnügyi rendőrségen belül létrehozott központi hivatal illetékessége azokra a gazdasági, kereskedelmi, és pénzügyi bűncselekményekre terjed ki, amelyek a szervezett bűnözéssel –, nevezetesen a kábítószer forgalmazásával, terrorizmussal, banditizmussal – kapcsolatosak.

A nyomozó hatóság feladatait a törvény az alábbiakban határozza meg:

1. „a törvénysértő bűncselekmények elkövetői és büntársai ellen” „előmozdítani, szervezni, és összehangolni a rendőri szervek akcióit” (3/1. Cikkely)
2. Vizsgálatokban való részvétel, „megelőző és elnyomó módszerek kidolgozása” érdekében együttműködés a minisztériumokkal és intézményekkel. (3/2. Cikkely)
3. Beavatkozni, közbelépni a „különösen jelentős nyomozást igénylő esetekben” „A helyi, vagy tartományi rendőri szervek, Vám- és Illeték Vezérigazgatóság kérésére” segítségnyújtás. (3/3. Cikkely)
4. Együttműködés az Interpollal.
5. „A hivatal az illetékességébe tartozó törvénysértésekről minden hasznos útbaigazítást megad... a vezetőségnek, a vám és adóhivatal szerveinek a bűnelkövetők azonosítása, vagy felkutatása céljából.” (6. Cikkely)

Más államok hasonló feladatot ellátó szerveivel való együttműködés és kölcsönös megállapodások létrehozására is felhatalmazással rendelkezik.

¹⁵⁹ Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins - adatfeldolgozó a titkos pénzügyi körökkel kapcsolatban

A TRACFIN feladata:

1. A titkos pénzforgalomról és a pénzek átmosásáról szóló információk összegyűjtése, kezelése és terjesztése;
2. Szükség szerint szervezze és koordinálja nemzeti és nemzetközi szinten ...a titkos pénzforgalommal kapcsolatos vám- és pénzügyi törvénysértések” elkövetői és büntársaik felkutatását”;
3. Együttműködés „a minisztériumokkal, az országos és nemzetközi szervezetekkel... a pénzmosás megghiúsítását célzó lépések vizsgálatában”;
4. Biztosítsa az említett szervezetek és hivatalok „közös képviselét”. (2. cikkely)

A TRACFIN keretén belül működik:

Az irányító bizottság, amely

- a) Meghatározza a TRACFIN bizottság által megvalósítandó általános irányvonalat;
- b) Javasolja a gazdasági-, pénzügyi és költségvetési, valamint a költségvetéssel megbízott minisztereknek minden szükséges törvényes, rendeleti, vagy adminisztrációs reformot;
- c) Meghatározza a nélkülözhetetlen szakmai továbbképzési akciókat.

Az irányító bizottság tagjai a Pénzügyi Főellenőrzési Hivatal vezetője, a Kincstár, a Vám és Adóhivatal vezetői, a Gazdasági- és Pénzügyminisztérium biztonsági főtisztviselője, vagy képviselői, szükség szerint a Gazdasági- és Pénzügyminisztérium egyéb hivatalainak, osztályainak, ellenőreinek képviselői és egyéb, illetékességük alapján a gazdasági- és pénzügyminiszter, esetleg a költségvetéssel megbízott miniszter által javasolt személyek.

A műveleti főosztály, amely:

- a) Meghatározza a titkos pénzforgalom és a pénzek átmosása elleni küzdelem információi gyűjtésének, kezelésének és terjesztésének gyakorlati módozatait;
- b) A nyomozó és felügyelő hivatalok cselekvési lehetőségeinek pontos, koordinálása;
- c) Elemzi az elvégzett akciók eredményeit.

A műveleti főosztály a Gazdasági- és Pénzügyminisztérium nyomozó, vagy felügyelő osztályainak felelőseiből áll, akiket erre a gazdasági-, pénzügyi és költségvetési miniszter jelöl ki. (5. Cikkely)

Az általános titkárság, amely:

- a) Előkészíti az irányító bizottság döntéseit és biztosítja azok megvalósítását;
- b) A műveleti főosztályt működteti

Következő lépésben, 1997-ben ORFK Bűnügyi Főosztályán megalakultak a CRACO¹⁶⁰ (a büntető eljárások és a nyomozások adatainak nyilvántartására) és az UCRAM¹⁶¹ (a szervezett bűnözés elleni koordinációra interminiszteriális szinten) nevű egységek. Ekkor már működött egy a szervezett bűnözéshez kapcsolódó pénzügyi műveletekre specializálódott csoport a titkosszolgálat (RG¹⁶²) pénzügyi elemző és kutató főosztályán, illetve 1993-tól pénzügyi nyomozó iroda a DST¹⁶³-nél.

A szervezeti megoldások azon a tapasztalaton alapulnak, mely szerint nem lehet különválasztani a pénzmosás és a szervezett bűnözés elleni fellépést, ugyanakkor a pénzmosás elleni harc gyakran egyéb súlyos bűncselekmények felderítését is eredményezheti (a francia statisztikák szerint az esetek mintegy 80%-ában). A francia felfogás szerint a bűncselekmény és eredményének felderítése ugyanannak a jelenségnek a két arca, ugyanazzal a nyomozással kell ellenük fellépni, ahol elsődlegesen a pénzügyi információk és azok elemzése. A bűncselekmények terméke mindig mosásra kerül és a bűnös pénz nem tud úgy eltűnni, mint maga a bűncselekmény (szervezett bűnözés). Önmagában nem elegendő a háborút csak a világ pénzügyi rendszerének megtisztítására folytatni, ugyanakkor a büntetőjogi lehetőségek sem elégségesek egyedül a szervezett bűnözés ellen.

Nézzünk meg néhány híresebb pénzmosási esetet:

1. Casablanca művelet:

Az amerikai igazságügyi minisztériummal együttműködve, három év nyomozás után, 1998. május 18. fejeződött be a kolumbiai Cali és Juarez kartellek elleni felderítés.

A történet szerint a kartell egyik tagja, Javier Ramirez, az Emerald Empire Corporation nevű fedőcég nevében, felvette a kapcsolatot egy mexikói bankárral kábítószerből származó pénzek tisztára mosása céljából. A megkeresett bankár bevont más bankárokat is, akik közül az egyik a vámosok fedett nyomozója volt. A tranzakció a Bancomer bankon és más bankokon keresztül bonyolódott, a Kajmán-szigetektől kiindulva több amerikai és európai országban. A nyomozás megállapításai szerint 6 hét alatt mintegy 150M USD-t mostak tisztára három mexikói bank (Bancomer – 2. legnagyobb bank Mexikóban, Banca Serfin – 3., és Confia – nem sokkal korábban megvette a Citigroup) révén. A három banknál 28 mexikói vagy venezuelai alkalmazottat tartóztattak le, valamint 11 személyt más bankoknál, illetve 130 egyéb személyt. Összesen 97 bank volt érintve 18 országban (ebből 13 az amerikai kontinensen kívül: 4 olasz, 2 izraeli, 2 spanyol, 2 hongkongi, 1–1 svájci, német és japán). Az eljárás során lefoglaltak 52M USD-t, majd további 23M USD-t 18 országban; ráadásul 2t kokaint, és 4t marihuánát. Francia bank nem volt érintett, amerikai felkérésre a TRACFIN ellenőrizte a gyanús bejelentéseket a közvetítő bankok vonatkozásában.

Mexikó tiltakozott az országban folytatott titkos tevékenység miatt: „elfogadhatatlan, mert veszélyezteti a szuverenitásunkat, törvényeinken kívül működött, szemben a nemzetközi joggal és a kétoldalú egyezményekkel” – mondta az akkori miniszterelnök (az amerikaiak szervek bizonyítani tudták, hogy 1996-ban értesítették az illetékes mexikói hatóságokat, de a korrupciós jelek miatt, a fedett nyomozók védelme érdekében diszkréten kezelték)

c) A TRACFIN bizottság működéséhez szükséges eszközöket kezeli

Az általános titkárságot a Vám és Illeték Hivatal vezérigazgatósága biztosítja, amely ezen minőségében felhatalmazással rendelkezik közvetlen kapcsolatba lépni és levelezni a gazdasági-, pénzügyi és költségvetési miniszterek nevében egyéb központi francia és külföldi hivatalokkal, amelyek hasonló feladatokat látnak el.

A főtitkárt a gazdasági-, pénzügyi és költségvetési, valamint a költségvetéssel megbízott miniszterek együttesen nevezik ki. (6. Cikkely)

¹⁶⁰ Centrale du renseignement et d'analyse sur le crime organisé - információs és elemző központ a szervezett bűnözésre

¹⁶¹ Unité de coordination et de recherche anti-mafia - anti-maffia koordinációs és kutató egység

¹⁶² Renseignements Généraux – általános információk (hírszerzés)

¹⁶³ Direction de la surveillance du territoire – a területek biztosításának igazgatósága (kémelhárítás)

Érdekességképpen megjegyeznénk, hogy az ügy egyik informátora az 1995–1998 között folytatott nyomozásban való közreműködéséért előbb 2.1M USD-t kapott az amerikai vámósoktól, majd mivel a megállapodásuk szerint 10%-os részesedése volt a közreműködése révén lefoglalt javakból is, újabb 1.6M USD-t.

2. Margarita művelet:

1994-ben egy fontos pénzmosó hálózat felderítésére folytatták, amely a kolumbiai szervezett kokain szállítás bevételeit mosta tisztára. Az eljárás megállapításai szerint Kolumbiából az Antillákon át 1.7t kokaint csempészték Franciaországba, akkori áron mintegy 250M frank értékben, majd osztották szét a kontinensen. A hálózat célja ezt az összeget tisztára mosni és visszajuttatni Kolumbiába volt. Módszerük úgy működött, hogy az érintett országokban (francia, olasz, spanyol) összegyűjtötték a kábítószer eladásából származó készpénzt, átváltották USD-re a pénzváltókban, elszállították Párizsba, befizetették egy bankszámlára, és átutalták egy atlantai bankba. Az átváltásokat kis összegekben, megbízottak végezték, akik nem tudtak semmit a teljes műveletről, a közreműködő szervezetekről, társaságokról. Jellemző volt a banki betétek szétszórása-megosztása, hogy megnehezítse a kapcsolat felépítését a pénz és a kokain között. 6 hónap alatt mintegy 2M USD áramlott át a Párizs-Atlanta útvonalon (az atlantai bankot a szervezett bűnözés egyik pénzügyi vezetője irányította). Atlantából tovább utalták a pénzt Kolumbiába: Cali, Medellin, Bogota bankjaiba. Ott gazdasági társaságokat hoztak létre a pénznek a helyi gazdaságba történő integrációja céljából, a cégek a kábítószer kereskedők tulajdonában voltak. A rendszer 20–25% veszteséggel dolgozott.

A nyomozás megmutatta, hogy az európai kábítószer eladásokból származó óriási összegek közvetlenül és gyorsan különböző befektetésekké változtak (esetleg a közreműködők fizetésévé).

Az ügyön 200 rendőr, és amerikai vámósok dolgoztak, több mint egy évig, felhasználva olyan speciális módszereket is, mint az ellenőrzött szállítás, telefonlehallgatás, beépülés a bűnözők közé. Céljuk volt meghatározni és azonosítani a kolumbiai kartellek felelőseit, akik összegyűjtötték és szállították a kokain eladásából származó pénzt.

Ez volt az első eset, amikor kiemelt figyelmet fordítottak a kábítószer kereskedelem logisztikájára is (járművek, hajók és a kábítószer szállításához használt egyéb eszközök), felismerve, hogy ezek adásvételének, bérletének, mozgásának ellenőrzésén keresztül a csempész hálózat tevékenysége felderíthető, bizonyítható. A kolumbiaiak közvetlenül a mosandó pénzből fizették a logisztikai csoportot (hajó, autó, furgon, egyéb szállító eszközök, lakások, üzletek bérlete, közreműködők fizetése, elszállásolása – 6 hónap alatt 6M frankot költöttek ilyen logisztikai célokra).

A művelet megmutatta az összefüggéseket az európai kokain kereskedelem és eladás, illetve a pénzmosás között, valamint a kábítószer elleni, és a pénzmosás elleni szolgálatok együttműködésének szükségességét. Ugyanakkor az is kiderült, hogy az elhelyezés és az integráció fázisai adják a legjobb esélyt a rendőri felderítésre.

A nyomozás eredményeként 50 főt tartóztattak le, 40 kg kokain foglaltak le, több mint 100M frank és egyéb valuta lett elkobozva (ezenkívül 1 hajó, 11 egyéb jármű, 10 hordozható rádió, rengeteg óra, arany ékszer).

1996. január 10. született meg az ítélet. A fő bűnös kolumbiaiak és francia társaik pénzmosás miatt lettek elítélve, súlyosbítva szervezett elkövetéssel, a legsúlyosabb büntetés 10 év börtön volt.

3. A párizsi kínai közösség ügye:

1998 elején a TRACFIN, az egyik kereskedelmi bank bejelentése alapján, elsődleges elemzést végzett pénzváltási és egyéb kétséges banki ügyletekkel kapcsolatban, majd a gyanú megállapításával átadta az ügyészségnek, amely az OCRGDF-t bízta meg a nyomozással.

A történet szerint két pénzváltó iroda a párizsi kínai közösségben a feketemunkából és adócsalásból származó pénzek tisztára mosásával foglalkozott. Módszerük egyszerű volt: csináltak két pénzváltót, hogy fogadja a mosandó összegeket, amit kis szállítók hoztak, kis összegekben, sokszor. Ezután számlákat nyitottak a pénzváltók és egyéb közvetítők nevében Franciaországban, majd a SWIFT rendszeren átutalták az USA-ba, más számlákra, de főleg Kínába, azzal a céllal, hogy integrálják a legális gazdaságba, illetve felhasználják más tiltott célokra.

18 hónap alatt 1.7 Md frank fordult meg a kezükben, ebből az eljárás során 30M frankot foglaltak le. 27 személy ellen folyt vizsgálat, 9 kapott börtönbüntetést.

A nyomozás megmutatta a TRACFIN és egyéb civil társaságok szerepét a riasztásban, feltárásban.

6. Hollandia

Hollandia az az ország, ahol köztudottan legális a könnyű drogok fogyasztása és kereskedelme – bár állandóan téma ennek a kiváltságnak a megszüntetése –, de ehhez kapcsolódva bizony jelentős tényezőt alkotnak a kábítószer kereskedelem egyéb formái is, ami a pénzmosás szempontjából azt jelenti, hogy jelentős illegális profit keletkezik az országban.

Az ország nemcsak az európai integráció egyik motorja, hanem törvényhozási is példamutatóan gyorsan követi az események változását és általában korszerűnek tekinthető.

Hollandia számos nemzetközi egyezményhez csatlakozott a pénzmosás megelőzésére vonatkozóan. 1992 februárjában a Btk. módosításával a pénzmosás büntethető cselekménnyé lett Hollandiában, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy a pénzintézetek felelősségre vonhatóak az olyan pénzek elfogadásáért és a velük történő tranzakciók végrehajtásáért, amelyeknél a pénzről tudhatták volna, hogy bűncselekményből származott.

Kezdetben a kábítószer kereskedelem, csalás és hamisítás, közszolgálatval való visszaélés, emberrablás, leánykereskedelem és a környezetvédelmi bűncselekmények különböző formái szerepeltek a pénzmosás alaphűncselekményeként.

A holland jogalkotás azt az elvet követi, hogy a bűnözésre adandó válasz nem a keményebb és gyakoribb szabadságvesztés büntetés, hanem a bűnös tevékenység hasznának az elkobzása. Ha az elkobzás nem lehetséges, úgy alternatív büntetésként a törvény maximum 6 év szabadságvesztést helyez kilátásba. (A korábbi szabályozás szerint ez hat hónap volt.)

Az új szabályozás a letartóztatás és a bíróság elé állítás között 2 évet biztosít a pénzügyi vizsgálat befejezésére (korábban erre 102 napja volt a hatóságoknak). Ezért az ügyész a felelős, de a törvényes vizsgálathoz szükséges eszközöket, betekintési jogosultságokat a vizsgálóbíró engedélyezi. Ezen időszak alatt a vagyon zár alatt maradhat.

1991-től a Bűnügyi Hírszerző Szolgálat (CRI) egy informális bejelentő hivatalt hozott létre, a szokatlan pénzügyi tranzakciók bejelentésére. A bejelentett információt bizalmasan kezelik, hiszen a holland törvények szerint a bank ügyfele polgári peres eljárást kezdeményezhet a vele kapcsolatos információk kiadásáért.

A bejelentések 57%-a bizonyult megalapozottnak, amit a pénzintézetek házon belüli előzetes vizsgálata tett lehetővé. A holland statisztikák szerint a bejelentésekkel érintettek jelentős része külföldi (angol, német, amerikai, nigériai, suriname-i, marokkói, orosz, izraeli és török), a leggyakrabban használt vállalkozásforma a Kft., a tranzakciók 75%-a készpénzes, 10%-a pénzáttutalásos volt.

7. Luxembourg

Luxembourg ratifikálta az 1988-as Bécsi Konvenciót. Így elfogadta annak 5. cikkében foglaltakat a kábítószer bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzásáról. Sokáig csak a kábítószer kereskedelemből származó jövedelmekre vonatkoztatták a pénzmosást, később ezt kiterjesztették bármilyen tiltott ügyletből származó haszonra.

Már 1989. július 7-én elfogadták az első pénzmosási törvényt, amit azóta több alkalommal módosítottak.

A bejelentési kötelezettség a pénzügyi szolgáltatók széles körére vonatkozik, és ebbe a csoportba a bróker cégek, a pénzváltó irodák, a befektetési tanácsadók, a postai szolgáltatások, a könyvvizsgálók, az ügyvédek és az adótanácsadók is beletartoznak. A tranzakciós értékhatár 10 000 euró.

A javak lefoglalása vagy elkobzása minden esetben büntetőeljárás útján történik. Minden elkobzott összeget egy speciális elkobzási alapra kell befizetni, amelyet két alapvető cél támogatására hoztak létre:

- a drogtermesztő országokban a növényi kultúra cseréjének anyagi támogatására
- általában a kábítószer kereskedelem elleni küzdelemre

Az olyan kábítószer jövedelem, amelyet egy külföldi ország jogsegély megkeresése alapján Luxembourgban foglaltak le, nem adható ki a megkereső ország számára.

Luxemburgban nem jelentős a kábítószer-probléma, de mint minden pénzügyi centrumnál, fennáll a veszély, a rendszer pénzmosási célú felhasználására. A megfelelő elővigyázatosság gyakorlása különösen fontos, mivel a banki alkalmazottak számára büntetési tételeket helyez kilátásba akkor is, ha nem szándékosan, csupán szakmai hiba folytán keveredtek pénzmosásba. Az eddigi pénzmosási esetek nemzetközi méretűek voltak és Luxemburgot mintegy közbeeső állomást használták fel.

Luxemburg is tagja a FATF-nak.

8. Monaco

Monaco különleges helyzetben van, egyrészt a francia törvényeket alkalmazza, másrészt megenged magának bizonyos eltéréseket, önállóságot.

Témakörünk szempontjából érdekes lehet, hogy bár a monaco-i bankok a francia Bankfelügyelet alatt működnek, a banktitok szabályok miatt Monaco offshore országnak számít, és az OECD listáján szürke minősítéssel, adóparadicsomként tartják számon, de az FATF nem együttműködő területei között nem szerepel.

Monaco az adóelőnyöket nem nyújtja francia állampolgároknak (lásd, mint a brit szigetek, angol állampolgárnak nem áll rendelkezésre), ügyfelei ezért elsősorban olaszok és britek.

A pénzmosás tekintetében érdekes lehet, hogy a 90-es években jelentkezett a maffia érdeklődése a szerencsejátékok területén, amelyre a törpeállam szigorú szabályozással reagált, mint az fentebb már láthattuk.

A közelmúltban hasonló érdeklődés nyilvánult meg irányukba az orosz maffia részéről, bár elsősorban nem a szerencsejátékok, hanem az ingatlanpiac területén.

Bár Monaco tulajdonképpen rendelkezik azokkal a jogszabályokkal, amelyek képessé teszik a pénzmosás elleni fellépésre, felfogásuk szerint elsősorban adminisztratív és megelőző intézkedéseket tesznek a szervezett bűnözés és a pénzmosás ellen, meghagyva a büntető intézkedéseket más államoknak, elsősorban nyilvánvalóan a francia rendőrségnek. Egy népszerű mondás szerint „Monaco adóparadicsom, de nem bűnügyi (pénzmosó) paradicsom.”

Nehéz elhinni, hogy egy offshore központ megőrizheti tevékenységét a szervezett bűnözői befolyástól, de Monaco ilyen, bár valós nehézségei vannak ezen állapot fenntartása miatt.

Monaco már egy 1994. április 12-i uralkodói rendelettel létrehozta a pénzmosás elleni szervezetét SICCFIN¹⁶⁴ néven, a Pénzügyi és Gazdasági Minisztériumon belül, amely FIU-ként is működik.

Be kell jelenteni a kábítószerrel, szervezett bűnözéssel, terrorizmussal, terrorizmusfinanszírozással és korrupcióval összefüggő pénzmozgásokat.

A szervezet 2003-ban 254, 2004-ben 341, 2005-ben 375, 2006-ban 395, 2007-ben 381 bejelentést kapott az érintett szervezetektől.

A bejelentések 56%-a bankoktól, 24%-a befektetési alapkezelőktől, 13%-a kaszinóktól érkezett.

Bejelentésre kötelezettek még a pénzváltók, könyvelők, ingatlanügynökök, ékszerészek-kereskedők, és a biztosítók is.

A bejelentések közül gyanúsnak találtak és az ügyészhez továbbítottak 2003-ban 19, 2004-ben 18, 2005-ben 13, 2006-ban 17, 2007-ben 13 bejelentést.¹⁶⁵

9. Nagy-Britannia

London a világ egyik pénzügyi központja, így természetes, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a pénzmosás elleni küzdelemre.

A jogi szabályozás alapja az 1971. évi Kábítószer törvény, és az 1973. évi Büntető Bírósági törvény adja, amely büntető ügyekben szabályozza az elkobzást¹⁶⁶.

Hazai és nemzetközi kábítószer esetekre nyújt szabályozást az 1986. évi Kábítószer Kereskedelem Bűncselekményéről szóló törvény¹⁶⁷ (Skóciában az 1987. évi új Büntetőtörvény is tartalmazza a Kábítószer kereskedelemről szóló törvény rendelkezéseit annyi különbséggel, hogy az elkobzás nem bírói meghagyással, hanem ügyészi engedéllyel foganatosítható.), az 1988. évi Büntető Igazságszolgáltatásról szóló törvény és az 1989 évi Terrorizmus Megelőzéséről szóló törvény¹⁶⁸, amelyek valamennyien rendelkeznek az ilyen bűncselekményekből származó javak elkobozhatóságáról. Kábítószer ügyekben a bíróságnak joga van feltételezni, hogy a vádlott tulajdonában levő bármely vagyontárgy a kábítószer jövedelméből származott, s ebben az esetben a vádlottnak kell bizonyítania, hogy ez nem így történt.

¹⁶⁴ SICCFIN - Service d'Information et de Contrôle sur les Circuits Financiers – a Pénzügyi Körök Információs és Ellenőrző Szolgálat (www.siccfm.gouv.mc)

¹⁶⁵ Forrás. SICCFIN-Rapport d'activités 2007.

¹⁶⁶ A brit törvénykezés egyik fontos alapelve az, hogy a büntető ítéletnek mindig meg kell előznie az elkobzást, ezért nincs helye a bűncselekmény elkövetése okán elkobzásra irányuló polgári jogi határozatoknak. Másik lényeges alapelv, hogy a pénzbüntetés kiszabása előtt meg kell fontolni az elkobzás lehetőségét.

¹⁶⁷ A törvény 24. szakasza bűncselekménynek mondja ki a kábítószer kereskedő segítségét a kábítószer jövedelméből származó haszon megőrzésében. Ez a rendelkezés a kábítószerhaszon tisztára mosóit teszi büntethetővé, maximum 14 év börtönnel és pénzbírsággal, vagy mindkettővel együtt. Az említett tényállás megvalósul minden olyan személy részéről, aki tudva, vagy gyanítva, hogy az illető személy kábítószer kereskedő, közben tartja, vagy felügyeli a kábítószer kereskedelem jövedelmét, vagy tőkét bocsát az illető rendelkezésére, vagy a jövedelem befektetésében segítséget nyújt számára. A büntethetőség alól mentesül az, aki bizonyítja, hogy a kábítószer kereskedelem tényéről nem volt tudomása, illetve gyanúja, vagy pedig a hatóságok tudomására hozta ezt a gyanúját, vagy ismeretét.

¹⁶⁸ A törvény 11. szakasza alapján bűncselekmény tényállása valósul meg bárki részéről, aki elősegíti terrorista alapok fenntartását. A kiszabható büntetés maximuma 14 év börtön.

A 18. szakasz bűncselekménynek mondja ki, ha valaki nem ad közre olyan információt, amely vélhetően, vagy bizonyíthatóan lényeges segítség lehet egy terrorista cselekmény megelőzésében, vagy terrorista bűncselekményt elkövető személlyel kapcsolatban. Ennek a magatartásnak a megvalósítója maximum 5 év börtönnel, vagy pénzbírsággal, vagy mindkettővel együtt büntethető.

Az 1990-es Bűnügyi Igazságszolgáltatási (Nemzetközi Együttműködési) törvény¹⁶⁹ már külön bűncselekményként említi a pénzmosást, de csak a kábítószer-kereskedelem jövedelmére vonatkoztatja. E törvény 1993-as módosítása már mindenfajta bűncselekményből származó jövedelemre kiterjeszti a pénzmosást. E törvény szerint bűncselekményt követ el az a tisztviselő vagy könyvvizsgáló, aki nem tesz jelentést a pénzmosás tényéről vagy gyanújáról.

A rendőri és vámszervek nem jogosultak közvetlenül profitálni az elkobzott összegekből, mert ezeket a Pénzügyminisztérium egy ún. Konszolidációs Alapjára kell befizetni. A Belügyminisztérium 1989. novemberében állította fel 1 millió Font összeggel egy új Központi Alapot, amelyet az elkobzott pénzekből táplálnak és a bűnüldöző *szervek* támogatására szolgál a pénzügyi nyomozások során (nyomozók külföldi utaztatására, információk vásárlására).

Az Elkobzási Megállapodások rendszerint nem teszik lehetővé az elkobzott pénz vagy javak repatriálását, azonban 1991 áprilisában a Belügyminisztérium bejelentette a Lefoglalt Javak Nemzetközi Alapjának létrehozását, amely biztosítja az ilyen pénzek visszaáramoltatását a kábítószer ellenes tevékenységre az Egyesült Királyságban és külföldön, speciális projektek formájában.

A gyanús tranzakciók bejelentési központjául a külön erre a célra létrehozott NCIS-t¹⁷⁰ jelölték ki. Az NCIS szolgál központként a hazai és külföldi kapcsolattartásra és információcserére, pénzügyi nyomozásokban szakmai tanácsadásra. Londoni központtal és 5 regionális irodával működik. A pénzügyi intézetektől a gyanús tranzakciók bejelentése ide történik telefaxon vagy számítógépek közvetlen, gép-gép kapcsolatával. A bejelentési kötelezettség kiterjed a bankokra, hitelezési intézetekre, biztosítókra és az építőiparasokra, de nem vonatkozik a kaszinókra.

A központban történt elemzést és értékelést követően a hasznosítható információkat átadják a vámszervek, illetve a rendőri szervek részére és megkapja ezt az NCIS 5 regionális irodája is. (Kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetében, ha bebizonyosodik a bűnösség kábítószer kereskedelemben, akkor vélelmezik, hogy a bűnös és családjának a büntettet megelőző hat évben keletkezett jövedelme drogforgalmazásból származik. Ennek ellenkezőjét a gyanús személynek kell bizonyítania.)

Jól bevált gyakorlatnak bizonyult a célszemély tiszta jövedelmének előzetes felértékelése, még a tényleges eljárás megkezdése előtt. Így a bankoktól, számvevőktől, könyvelőktől beszerzett információk olyan összefüggésekre is fényt deríthetnek, amelyeket más módon nem lehet megállapítani.

10. Németország¹⁷¹

¹⁶⁹ A törvény 14. szakasza szerint bűncselekménynek minősül, „ha egy személy, akinek tudomása van arról, vagy alapos oka van gyanítani, hogy egy vagyontárgy részben, vagy teljes egészében kábítószer kereskedelemből származik, eltitkolja, elrejt, átalakítja, továbbítja, vagy eltünteti a vagyontárgyat a bírósági igazságszolgáltatás elöl, azzal a céllal, hogy segédkezet nyújtson valakinek, akinek részéről a kábítószer kereskedelem bűncselekménye valósul meg, hogy elkerülhesse a bűnvádi eljárást, vagy a vagyoneklobzási határozat kibocsátását, vagy végrehajtását.”

¹⁷⁰ NCIS (National Criminal Intelligence Service - Országos Bűnügyi Hírszerző Szolgálat)

¹⁷¹ Németország a vádlottak padjára került a pénzmosásra, továbbá a terrorszervezetek finanszírozására vonatkozó európai uniós előírások elégtelen megvalósítása miatt. Erről tájékoztatta a német kormányt Charlie McCreevy, az Európai Bizottság belső piaci biztosja. McCreevy, levélben tudatta Peer Steinbrück pénzügyminiszterrel, hogy a mulasztások miatt Németországot büntető eljárás megindítása fenyegeti. A biztos szerint a szükséges jogi lépések jelentik az egyetlen választást, mivel Berlin „megfeledezett” a pénzmosás elleni uniós irányelveknek a nemzeti jogrendszerbe történő átültetéséről. Chalie McCreevy arra is emlékeztetett, hogy az Európai Bizottság többszöri megkeresésére Németország egyetlen ízben sem választott.

Németországban 1994. óta van hatályban pénzmosást tiltó törvény, amely meghatározza a bankrendszer és a bünyügyi rendőrség feladatait.

Azonosítási kötelezettség terheli a szolgáltatókat az ügyleti kapcsolat létesítésekor, minden 15.000 euro értékű készpénz, nemesfém, értékpapír-ügylet során, illetve minden pénzmosás gyanús esetben, amennyiben valaki ezt elmulasztja, úgy bűncselekményt követ el.

Az általános azonosítási kötelezettség az ügyvédek, jogtanácsosok, közjegyzők, ingatlanügynökök, könyvvizsgálók, adótanácsadók, ingatlanalkusok, játékkaszinók¹⁷² is terheli.

A bejelentési kötelezettség kiterjed a BBD Szövetségi Bankrendszerre és a Tartományi Bankközpontokra is. A két bankrendszer között úgynevezett figyelmeztető rendszer működik, minden pénzmosás gyanújára utaló ügyletet kielemeznek, regisztrálnak, az információkat egymást közt továbbadják, együttműködnek a rendőrséggel.

A pénzmosást tiltó törvény szerint előcselekmény bármely büntett lehet, továbbá számos – elsősorban a kábítószer-törvény hatálya alá tartozó, illetve bűnszervezet tagjaként elkövetett – vétség.

A törvény a játékkaszinókban történő kifizetések regisztrálását, valamint az adott összeg feletti életbiztosítások bejelentését is előírja.

A szervezeteket 6 évig tartó iratmegőrzési kötelezettség terheli.

A szolgáltatók pénzmosás gyanúja esetén bejelentést tesznek a BKA-n, a Szövetségi Bünyügyi Hatóságon belül a pénzmosással foglalkozó központi részleghez. Ezenkívül tartományonként külön a bejelentések fogadására és feldolgozására létrehozta ún. Sonderabteilung-okat, amelyekhez a pénzintézetek többsége meglepően nagy bizalommal fordul.

A rendőrségnek 48 óra áll rendelkezésére a gyanú bizonyítására. A pénzt a bejelentést követően azonnal lefoglalják. Ha alapos a gyanú a pénzmosásra, akkor az államügyészség dönt a visszaadásról, mivel az ügyfél gyanú esetén is kérheti a lefoglalt összeg visszaadását. Amennyiben az államügyészség visszaadja, úgy rendőrségi nyomozás nem indulhat az ügyféllel szemben. Az államügyészség gyakorlatában egyértelműbb a pénzmosás megítélése, ha az ügyfél büntetett előéletű, vagy az országban jogellenesen tartózkodó, becsempészett személy.

Néhány pénzmosási példa megtörtént esetek alapján:

1. Egy bankalkalmazottnak feltűnt, hogy több vagyontalan menedékkérő személy rendszeresen pénzt fizetett be a bankban. A részben jelentős összegek mind egy harmadik személy javára, Hongkongba lettek átutalva. Befizetési oknak „esküvői ajándék”, „ajándék” vagy „támogatás” lett megnevezve.

2. Egy ázsiai származású német állampolgár számlájára Hongkongból 250.000 amerikai dollárt utaltak. A teljes összeg azonnal egy Koreában működő bank számlájára lett átutalva, azzal az utasítással, hogy a pénz a legitimáció felmutatása után egy koreainak legyen kifizetve.

A bizottság korábbi döntése alapján a szóba forgó intézkedések nemzeti jogharmonizációjára 2007 december vége volt a határidő. Csekély vigaszt jelenthet Németország számára, hogy nem egyedül került a vádlottak padjára, hanem több más tagállam is hasonló mulasztásokat követett el, az érintetteket az első körben bírósági eljárás és meglehetősen súlyos pénzbüntetés fenyegeti. Az Európai Bizottság korábbi határozata elsősorban a különböző terrorcsoportok, valamint általánosságban a szervezett bűnözés finanszírozásának megakadályozását célozza. Ennek keretében mindenképp a bankok, az ingatlanközvetítők, továbbá az ügyvédek, valamint a játékkaszinók számára kötelezően írja elő, hogy szigorúan vizsgálják ügyfelek személyi azonosságát, s a pénzmosás, valamint esetleges terrorista háttér gyanúja esetén azonnal tegyenek jelentést a hatóságoknak. A különböző banki tranzakciók szabályait is erősen szigorították. (MTI, 2008. 07.10.)

¹⁷² - ha legalább 1000 euró értékben vásárolnak vagy adnak el zsetont

3. Egy nyugdíjas asszony számlájára jelentős összegeket utaltak át külföldről. Ezeket az összegeket a számláról azonnal felvették. A bank alkalmazottja megfigyelte, hogy ez a pénz azonnal, még ott a bankban egy harmadik személynek át lett adva – ez a személy a háttérben maradt -.

4. Egy kelet-európai állampolgár számlát nyitott Németországban. A meghatalmazott egy fiatal kelet-európai lett, aki már egypár éve Németországban élt. A következő időszakban erre a számlára nagyobb összegeket utaltak át Alma-Atából (Kazahsztán). Ezeket az összegeket a meghatalmazott készpénzben vette fel.

Időközben a kelet-európaiak újabb két számlát nyitottak ugyanannál a banknál. Ismét a fenti kelet-európai lett alkalmazva, mint meghatalmazott. Alma-Atából jött pénz ezekre a számlákra is jött pénz. A meghatalmazottnak sem tevékenysége, sem az életkora nem indokolta ezeket a nagyobb fizetési összegeket.

5. Menedékkérő személyek egy német bank fiókületénél több száz és ezer márka összegeket fizettek be. Az intézménytől azt kérték, hogy ezeket az összegeket egy nagyobb városban, az intézménynél lévő számlára kell átutalni. A számla tulajdonosa egy külföldi állampolgár volt. A számlanyitást postai úton bonyolították le. Meghatalmazottként egy Németországban élő külföldit alkalmaztak.

6. Két holland állampolgár Bajorország egyik városában számlát nyitott és befizetett készpénzben 200 márkát. Két hónap múlva egy másik bank számlájáról 87 000 márkát utaltak át erre a számlára. Közvetlenül ezután mindkét holland felvett 7500 márkát (jutalék?) készpénzben, a maradék összeg egy svájci számlára lett átutalva.

7. Egy ismeretlen ügyfél egy banknál számlát nyitott és közölte, hogy ő egy német vállalkozó felesége, akinek Cayman szigeteken van cége. Ez a cég rövid időn belül 800 ezer márkát fog átutalni a számlára. A nő kijelentette, hogy a pénz megérkezése után egy orosz állampolgár fog a követelés felett rendelkezni. Három héttel később megjelent a bankban egy orosz, és azt állította, hogy ő az angol kormány megbízottja és egy ügyletet bonyolít Tajvanon. Az orosz nem tudta sem az ügylet hátterét igazolni, sem azt, hogy az angol kormány megbízásából tevékenykedik.

8. Több esetben dél-európai vendéglősök, zöldség- és halkereskedők magas összegeket fizettek be számlájukra. Ezek az összegek jóval magasabbak voltak, mint a napi bevételük.

11. Olaszország

FATF tag. 1991 óta rendelkezik pénzmosás-ellenes szabályozással. A Pénzmosás Elleni Osztály az Olasz Devizahivatalon belül működik.

Olaszországról köztudott, hogy nemcsak a kábítószer-kereskedelem egyik központja, hanem a szervezett bűnözés is hatalmas méreteket ölt az országban.

A Büntető Törvénykönyv gondoskodik a pénzmosás különböző megjelenési formáinak szankcionálásáról. Hasonlóan több európai ország szabályozásához, lehetővé teszi a bűncselekményből származó javak elkobzását.

Az első jelenség, melynek során Olaszország a piszkos pénzekkel találkozott a 70-es években az emberrablásokkal volt kapcsolatos. Az elraboltakat nagy összegek fejében engedték szabadon, szükségessé vált a piszkos pénzek tisztára mosása. Ezt az olasz törvényhozás úgy igyekezett megakadályozni, hogy az elraboltak családjának vagyonát befagyasztották, illetve letiltották a nagy összegű bankműveleteket. A forgalomban lévő rengeteg készpénz és állami értékpapír miatt azonban, ezek a törekvések nem érték el a céljukat.

Olaszország aláírta a Strasbourgi egyezményt, intézményesítette az 1988-as bécsi egyezményt.

Az olasz büntető törvénykönyv azokat a pénzeket, illetve javakat is beleveszi a piszkos pénz fogalmába, amelyek szándékosan elkövetett bűncselekmények következtében jutottak valakinek a tulajdonába, és a törvény bünteti azokat is, akik megakadályozzák, hogy fényt lehessen deríteni ezeknek a pénzeknek a származására.

A pénzmosás büntetendőségével kapcsolatban négy kategóriát határoz meg:

1. Jogtalan műveletekből származó pénzek, javak átalakítása, konvertálása.
2. Nem klasszikus, illetve kevésbé meghatározható származású pénzösszegek eltitkolása.
3. Azokat a javakat foglalja magában, amelyeket – annak ellenére, hogy biztosak lehetnek a büntetből való származásról – valaki megvásárolta, magánál tartja vagy eladja.
4. Maguknak a bűncselekményeknek az elkövetését, illetve valamely formában történő segítségét, ahhoz adott tanácsokat foglalja magában.

A törvény meghatározza azokat az adatszolgáltatási kötelezettségeket is, amelynek kapcsán a bankrendszer a gyanús, nem kifejezetten átlátható műveletek esetében az igazságügyi szerveket tájékoztathatja. Bejelentésre kötelezettek a bankok, a bróker intézetek, közös befektetési alapokat kezelő társaságok, váltó-ügynökök, biztosító társaságok, lízing cégek.

12. Svájc

Svájcot központi földrajzi elhelyezkedése, politikai és társadalmi stabilitása, a liberalizált gazdasági környezet, valamint az országra jellemző banki titoktartási rendszer mindig vonzóvá tette a befektetők számára, függetlenül attól, hogy pénzüik legális vagy illegális forrásból származik-e. Ehhez járul hozzá a hitelintézeti rendszer fejlettsége, illetve a pénzügyi szervezetek változatossága, ami Svájcot kiteszi annak a veszélynek, hogy a nemzetközi pénzmosási akciókban felhasználják a pénzügyi rendszerét. Emellett az ország egészen napjainkig kedvelt végállomása a korrump politikusok pénzének, illetve a környező országokból kimenekített adó milliárdoknak.

Az ország tagja a FATF-nak.

A svájci pénzmosás-ellenes politikának három fő pillére van. Az első a pénzmosási törvénysértések nagyon tág értelmezése. 1990. óta a svájci Büntető Törvénykönyv tartalmazza a pénzmosási bűncselekmény külön törvényi tényállását, ideértve minden súlyos bűncselekményből, nemcsak a kábítószer-kereskedelemből származó pénzzel folytatott tranzakciót¹⁷³. A második a pénzügyi szektor önszabályozó rendszere, kiegészítve az állami felügyelettel. A harmadik pedig a bejelentési jog, amely 1994-től feljogosította a pénzügyi átutalásokat végző cégeket, hogy gyanújukat bejelentsék, ezt 1998-ban felváltotta a bejelentési kötelezettség¹⁷⁴.

Bejelentésre kötelezettek a bankok, a befektetési alapok, a biztosítók, az értékpapír-kereskedők, a játékkeretek, valamint azok a személyek is, akik hivatásszerűen mások vagyoni értékeit elfogadják, megőrzik, segítenek azokat befektetni, vagy átruházni. A bejelentésben szereplő vagyontárgyat a bejelentő köteles zárlat alá venni.

¹⁷³ A svájci Btk. 305. szakasza szerint pénzmosás miatt büntetendő, „akinek a cselekménye alkalmas olyan vagyoni értékek származásának megállapítását, fellelését vagy lefoglalását megakadályozni, amelyekről tudja, vagy tudnia kell, hogy bűncselekmény elkövetéséből származnak. Súlyosabban büntetendő az elkövető, ha szervezett banda vagy pénzmosással foglalkozó szervezet tagja, vagy olyan személy, aki üzletszerű pénzmosás révén jelentős forgalmat bonyolít le, vagy jelentős nyereséget ér el.”

¹⁷⁴ Gál István László: A pénzmosás, KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

A Büntető Törvénykönyv előírja az ügyfél azonosítását, és lehetővé teszi, hogy minden bűncselekményből származó jövedelmet befagyasszanak, lefoglaljanak és elkobozzanak (tekintet nélkül arra, hogy legális vagy illegális forrásból származik a jövedelem, illetve a bűnszövetkezeteket támogató személyek vagyona is elkobozzák). A bizonyítási teher megfordul, a gyanúsítottaknak kell bizonyítani az ártatlanságát, jövedelmei legális forrásból származását. Külön említést érdemel, hogy a svájci pénzmosás elleni tényállás egyedülállóan veszélyeztetési deliktumként kerül megfogalmazásra, azaz a cselekmény büntetendőségéhez elegendő az igazságszolgáltatás működésének veszélyeztetése is.¹⁷⁵

A bejelentési kötelezettség megszegése esetén 200.000 frankig terjedő pénzbírság szabható ki. A törvény bünteti a pénzkezelés során felmerülő éberség hiányát is. Hogy erre nagy súlyt fektetnek, arra bizonyíték, hogy a bankok egyezményben rögzítették előírásaikat a megfelelő éberségről és ezek megszegőit egy független Felügyelő Testület 10 millió svájci frankig terjedő pénzbírsággal sújthatja, ha eléri az egy millió frankot az elhelyezett összeg és bebizonyosodik, hogy szervezett bűnözésből származik. Évente átlagosan 10 bankot kell így megbüntetni. A bírságokat a Vörös kereszt Nemzetközi Bizottságának utalják át, humanitárius tevékenység támogatására.

A pénzügyintézetek bejelentéseivel kapcsolatban ellentmondás áll fenn, mivel a svájci törvények nem mentesítik a bankokat köz- vagy magánvád alól abban az esetben, amikor a banki titoktartást a hatóságoknak tett jóhiszemű, de indokolatlan jelentéssel sértik meg.

Svájc jelentős erőfeszítéseket tesz a pénzmosás elkerülésére, például 1992 őszére megszüntették a névtelen számlákat vagy feltárták azok tulajdonosait.

Svájc aktív részvételt vállalt a FATF Ajánlásainak kidolgozásában, ezért törekszik ezen Ajánlások minél szélesebb körben való elterjesztésére.

A svájci MROS¹⁷⁶ 2002-ben 652, 2003-ban 863, 2004-ben 821, 2005-ben 729, 2006-ban 619 pénzmosás gyanús bejelentést kapott az arra kötelezettektől. Ebből 2005-ben 293, 2006-ban 359 bejelentés érkezett bankoktól. Terrorizmus finanszírozás gyanúja miatt 2004-ben 11, 2005-ben 20, 2006-ban 8 bejelentés érkezett hozzájuk.

2006-ban a bejelentések közül 507-et továbbítottak az illetékes hatóságok felé büntetőeljárás lefolytatása céljából. A leggyakoribb bejelentők a bankok, a pénzügyi alapkezelők, és a biztosítók. A bejelentésekkel érintett összeg 815M CHF, az átlagos bejelentési összeg 1.3M CHF¹⁷⁷.

¹⁷⁵ Jacsó Judit: A pénzmosás bűncselekményének szabályozása az osztrák, a svájci és a magyar Btk.-ban (Keresztszemély című kötet, szerk.: Karsai Krisztina, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2005. 77. o.)

¹⁷⁶ Money Laundering Reporting Office Switzerland – Svájci Pénzmosás Bejelentő Hivatal

¹⁷⁷ Forrás: Rapport Annuel du Bureau de Communication en matière de blanchiment d'argent MROS 2006. (megjelent: 2007. április)

XI. Szervezett bűnözés és pénzmosás

A témakör érintése több szempontból is megkerülhetetlen, hiszen egyrészt a pénzmosás bevételeinek legfőbb forrásaként tekintünk a szervezett bűnözés különböző formáiból származó jövedelmekre, másrészt viszont általában a pénzmosás elkövetésére is szervezett bűnözői keretek között kerül sor.

Ezért szeretnénk rövid áttekintést adni a szervezett bűnözés jellemzőiről, helyzetéről nemzetközi és magyarországi vonatkozásban is.

1. A szervezett bűnözés fogalma

Az 1960-as évek végétől több tucat definíció született a szervezett bűnözésre vonatkozóan, de egy széles nemzetközi konszenzuson alapuló jogi fogalom kialakításáig nem jutott el a nemzetközi közösség.

A szervezett bűnözésnek az ENSZ által leggyakrabban használt – nem nemzetközi jogi érvényű – fogalma a következő: *„Szervezett bűnözés alatt olyan nagyarányú és összetett bűnözői tevékenység értendő, amelyet csoportok folytatnak – legyenek akár mennyire lazán vagy szorosan szervezettek – a csoportban résztvevők meggazdagodása érdekében és az egész közösség, illetve a közösség tagjainak a kárára. Ezt gyakran a jog megszegése (beleértve a személyek elleni jogsértéseket) révén, és gyakran politikai korrupcióval kísérve hajtják végre.”*

„A nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezményről és kiegészítő jegyzőkönyveiről” szóló ENSZ megállapodás szerint – amelyhez Magyarország a 2282/2000. sz. (XI. 29.) Kormány határozat alapján csatlakozott:

a) **„Bűnöző szervezet”**, hosszabb ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, ebben az Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény vagy törvénysértés céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve;

b) **„Súlyos bűncselekmény”**: legalább négyévi szabadságvesztés büntetéssel vagy szabadságelvonással járó intézkedéssel vagy súlyosabb büntetéssel büntethető törvénysértést megvalósító magatartás;

c) **„Strukturált csoport”**: nem egyetlen bűncselekmény azonnali végrehajtására, és nem alkalomszerűen létrehozott csoport, amelyben nem szükséges, hogy tagjai pontosan meghatározott szerepeket kapjanak, vagy, hogy tagsága állandó legyen, illetőleg fejlett hierarchiával rendelkezzen.

Az Interpol meghatározása szerint a szervezett bűnözői csoport *„bármely egységes szervezetű csoport, amelynek legfőbb célja az, hogy illegális tevékenységek révén pénzt szerezzen, és gyakran a félelem és korrupció segítségével biztosítja túlélését”*.

Globális szinten a nemzetközi közösség arra törekszik, hogy meghatározza a szervezett bűnözés legfontosabb általános jellemzőit (pl. haszonszerzés, lojalitás, hierarchikus felépítés, fegyelem, sejtyszerű szervezeti- és többlépcsős felépítés, korrupció és/vagy megfélemlítés, diverzifikált tevékenységi kör, nemzetközivé válás).

Az Európai Uniónak sincs *a szervezett bűnözésre vonatkozóan egységes fogalma*. Bár állandó az erre való törekvés (különösen az Európai Parlament részéről), a kontinens intézményei közül csupán az Európa Tanács rendelkezik szervezett bűnözés fogalommal.

Az ET szerint a szervezett bűnözés a következőt jelenti: „*illegális tevékenységek, amelyeket már hosszabb ideje létező, súlyos bűncselekmények összehangolt tevékenység révén és megfélemlítés, erőszak, korrupció vagy más eszközök igénybevételevel, közvetve vagy közvetlenül pénzügyi vagy más anyagi haszonszerzés céljára történő végrehajtására irányuló, három vagy több személyből álló szervezett csoportok hajtanak végre*”.

Az Európa Tanács Szervezett Bűnözés Büntetőjogi és Kriminológiai Kérdéseivel Foglalkozó Szakértői Csoportja (PC–S–CO) meghatározta azokat az ismérveket, melyek fennállása esetén bünszervezetről beszélhetünk. Az ismérvek a magyarországi hatályos szabályozásban is szerepelnek.

Ezek a következők:

1. Kötelező kritériumok:

- a) három, vagy több személy együttműködése;
- b) hosszú távú, vagy meghatározatlan időre szóló együttműködés;
- c) súlyos bűncselekmények gyanúja, vagy azok elkövetése;
- d) anyagi haszonszerzési, és/vagy hatalmi pozícióba kerülési cél.

2. Esetleges kritériumok:

- a) minden egyes résztvevőnek meghatározott feladata, vagy szerepe van;
- b) valamely belső fegyelmi, vagy ellenőrzési forma használata;
- c) megfélemlítés céljából erőszak, vagy egyéb eszközök alkalmazása;
- d) befolyás kiterjesztése a politikusokra, a médiára, közigazgatásra, a rendészeti szervekre, az igazságszolgáltatásra, illetve a gazdasági élet szereplőire korrupció, vagy bármely más módszer alkalmazásával,
- e) kereskedelmi, vagy üzleti jellegű struktúrák felhasználása;
- f) részvétel a pénzmosásban;
- g) nemzetközi szinten történő működés.

Az uniós értelmezés szerint a négy kötelező kritérium mellett, további két esetleges ismerv megléte szükséges az adott szervezett bűnözői csoport bünszervezetként történő meghatározásához.

Az EU – a szervezett bűnözés elleni, az amszterdami Európai Tanácson elfogadott első cselekvési terve óta – arra törekszik, hogy *a tagállamok büntetőjogi jogszabályait közelítse egymáshoz*, így egyrészt elsősorban szervezett bűnözéssel kapcsolatos büntetőjogi fogalmak tartalmát (bünszervezet, bünszervezetben való részvétel, bünszervezet irányítása), másrészt a szervezett bűnözéshez kapcsolódó *bűncselekmények és törvénysértések szankcióit igyekszik egységesíteni* az Unión belül.

A magyar jogirodalomban illetve a kriminológiában is több fogalom forog a köztudatban, amelyek egyes elemeikben átfedéseket, más ismérvekben különbségeket tartalmaznak. Ezeket a meghatározásokat tekintélyes elméleti és gyakorlati szakemberek fogalmazták meg, jelentős gyakorlati tapasztalat és kutatási tevékenység után.

Elsőnek említsük meg Dános Valér megfogalmazását, amely szerint: „*A szervezett bűnözés az össz-bűnözés sajátos struktúrája, amelyet azoknak a hivatásos bűnözőknek a bűncselekményei alkotnak, akik valamilyen bűnözőtársulás vezetőjeként vagy tagjaként, tervszerűen, tagolt munkamegosztás és magas fokú konspiráltság mellett valósítják meg a bűncselekményeiket.*”

A meghatározásból kiemelendő a „bűnözőtársulás” kifejezés. A csoportok szervezettsége már túlmutat a közös és az együttes elkövetésen. Célrányosan megtervezett akciók megszervezése, végrehajtása, biztosítása, leplezése, továbbá a bűncselekményekkel szerzett pénz tisztára mosása jellemzi tevékenységüket. A bűnözést a vezetők és tagok a bűnözést hivatásuknak, rendszeres kereseti forrásnak tekintik.

Természetesen a Btk. is meghatározza a bünszervezetben történő elkövetés fogalmát, a 20. §-tól kiindulva (tettes) a 137. § 8. pontjáig eljutva (bünszervezet) fokozatosan magyarázva a mind számában, mind minőségében veszélyesebb formációkat:

- tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja [20. § (1) bek.];
- társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg [20. § (2) bek];
- csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt (137. § 13. pont);
- bünszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet (137. § 7. pont);
- bünszervezet három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése (137. § 8. pont).

A bünszövetség vonatkozásában a Legfelsőbb Bíróság IV. számú Büntető Elvi Döntése ad igen részletes iránymutatást (egyben elhatárolást a bünszervezettől):

A Btk. korábban az egyes különös részi tényállásokban, a minősített alakzatokban fogalmazta meg (és büntette súlyosabban az alapesetnél) a bünszövetségben történt cselekményi elkövetést. Mivel a törvényalkotó felismerte, hogy a bünszervezetek mind szélesebb bűncselekményi kört valósítanak meg, ezért már nem lehetett azt a megoldást alkalmazni „futószalagon”, hogy újabb és újabb Btk. módosítással egyenként szankcionálja az egyes bűncselekmények minősített eseteiben a szervezett elkövetést, hiszen a törvényi szabályozás egyre áttekinthetlenebbé kezdett válni.

A bünszervezetben – mint a társas elkövetés egyre több bűncselekmény-fajtánál tapasztalható megvalósuló speciális alakzata – a társadalomra veszélyesség legmagasabb fokát jelenti, ezért a Btk. ahhoz az általános részi rendelkezések között fűz „minősített” jogkövetkezményeket (98. §) ehhez.

A jogászok, kriminológusok javaslata alapján kiválasztott törvényalkotási megoldás is jelzi, hogy már kiterjedt bűnelkövetési formáról beszélhetünk napjainkban, ezért a szabályozás is átfogóvá vált: bármilyen, ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekményt bünszervezetben elkövető bűncselekményének büntetési tétele felső határa a kétszeresére emelkedik (de a húsz évet nem haladhatja meg).

A szervezett bűnözés nem azonos a bünszövetséggel, hanem annál „több”: a bünszervezetben részvételt, tevékenységet a bünszövetségen túlmenően:

- a visszaeső (élethivatásszerűen) bűnözők aktiválódása-professzionizálódása,
- bűnügyi-gazdasági jellegű központi pozícióiknak a megerősödése,
- a csoportkonspirációt, -fegyelmet biztosító belső hierarchia,
- a piramis-szerű (vagy újabban a sejtszerű) csoportstruktúra kialakítása,
- a (gazdasági, közhatalmi-közigazgatási, és esetlegesen a politikai) háttérposztok közvetlen kiépítése is jellemzi.

A bünszervezet jellemzőiként említhetjük:

- dinamikusan változó szervezeti rendszer, összefüggési viszonyok,
- gyors adaptációs képesség,
- a legmodernebb eszközök használata,
- aktív hírszerzés és elhárítás¹⁷⁸,

¹⁷⁸ A szervezett bűnözés területén világjelenség, hogy tevékenységük konspirálására, a felderítés-bizonyítás megnehezítésére, a felelősségre vonás megakadályozására a legmodernebb hírszerző-elhárító technikákat alkalmazzák, igénybe véve korábban a területen dolgozott szakemberek segítségét, gondoljunk csak például arra, hogy hány volt KGB-s tünt fel a későbbiekben az orosz szervezett bűnözői csoportokban, akár szakértőként, akár vezetőként.

- rendészeti szakismeretek kiaknázása¹⁷⁹,
- folyamatos kutatása az új lehetőségeknek.

Az Országos Rendőrfőkapitány Bűnügyi Helyettesének (már nem hatályos, de fogalom-meghatározásaiban ma is érvényes) 37/1996. számú Intézkedése kriminológiai ismerveket határozva meg adta meg a szervezett bűnözés definícióját az alábbiak szerint:

1. Szintekre tagolódó, hierarchikus, gyakran nemzeti, etnikai vagy rokoni alapon szervezett csoport, amelyben a szerepek – az alá- és fölérendeltségi viszony – előre meghatározottak.

A magasabb szinten elhelyezkedő személy feltétlen engedelmességet – amely belső erőszakra épül – követel a hierarchiában alacsonyabb szinten állóktól. A bűnszervezet csúcán álló személyek általában nem állnak közvetlen kapcsolatban a bűncselekmény végrehajtásának résztvevőivel.

2. Tagjai többnyire hivatásos bűnözők, akik a rendszeres bűnelkövetést életmódnak és fő megélhetési forrásnak tekintik.

3. Tevékenysége több oldalról biztosított, álcázott, hatékony konspirációra és sokszor a legfejlettebb technika alkalmazására épülő fedő, fiktív vállalkozások működtetésére támaszkodik.

4. Gyakran nemzetközi bűnözői kapcsolatok kialakítására, illetőleg az államok közötti együttműködésből adódó lehetőségek kihasználására törekszik. Érzékenyen reagálva a bel- és külpolitikai változásokat követő konjunktúrára, ahhoz igazítja bűnös tevékenysége stratégiáját és taktikáját.

5. Szervezett és kipróbált saját orgazdahálózat(ok)ra támaszkodik, a bűnözést üzleti vállalkozásnak tekintve kialakítja a bűncselekményből származó jövedelem legalíssá tételének, „tisztára mosásának” lehetséges módozatait, illetve beépül az üzleti életbe is.

6. A bűnözői életforma fedésére szolgáló legális tevékenység, illetve szervezetek-vállalkozások felhasználásával megkísérel pozíciókat szerezni az államapparátusban is. A beszivárgás elsősorban a bűnüldöző, az igazságszolgáltató és a gazdasági döntésekért felelős államigazgatási szervek ellen irányul.

7. Bűnös céljainak elérése, illetve üzleti vállalkozásainak támogatása érdekében gyakran alkalmaz törvénybe ütköző módszereket, így különösen zsarolást, vagy az élet kioltásával, nagy értékű vagyontárgyak megsemmisítésével járó erőszakot.

8. Lelepleződése esetén gondoskodik a szervezethez tartozó tagokról, azok hozzátartozóiról. A tanúk megfélemlítésével, a bizonyítékok megsemmisítésével, az eljáró hatóságok tagjainak megvesztegetésével vagy zsarolásával, a hatékony ügyvédi segítség biztosításával a büntetőeljárás sikerének meghiúsítására törekszik.

2. A szervezett bűnözés rövid története

1919-ben az USA-ban bevezetett szesztilalom, valamint később a 30-as évek világgazdasági válságának negatív jelenségei – nagyfokú munkanélküliség, a társadalom egyes rétegeinek lecsúszása, megélhetési bűnözés kialakulása – vezettek a szervezett bűnözés kialakulásához. A bűnözők között megindult a harc a városok területi felosztásáért, bizonyos bűnözői jövedelemforrások megszerzéséért.

¹⁷⁹ A '90-es évektől folyamatosan felmerült Magyarországon is a szervezett bűnözéssel összefüggő információkban, hogy bizonyos szervezett bűnözői körök a rendvédelmi oktatásba beépített hallgatók útján igyekeznek a szükséges ismereteket megszerezni, vagy a meglévőket bővíteni. Ezeket a feltevéseket eddig az élet nem igazolta.

Másrésről azonban megfigyelhető tendencia, hogy a különböző bűnözői csoportok előszeretettel alkalmaznak a rendvédelmi szervektől leszerelt, kiugrott „szakértőket”, akár közvetlenül felhasználva bűnüldözési ismereteiket, akár közvetve, mondjuk ügyvédként alkalmazva őket.

A szeszcsempészetből és a hagyományos bűncselekményekből eredően már olyan pénzek összpontosultak e szervezetek vezetőinek birtokában, melyeket már nem csak a későbbi bűncselekmények elkövetése során használtak fel, hanem a gazdasági hatalomba való beépülés érdekében is, azaz vesztegetés útján piacok szerzésére, politikai befolyás nyerésére.

Európában jellemzően Olaszországban, Franciaországban kezdték meg működésüket a bűnszövetkezetek ugyanebben az időben. A megerősödő szervezetek átlépték országuk határait, terjeszkedni kezdtek a világ más országaiban. Legjellemzőbb példa erre az olasz maffia USA-ban való ténykedésének megkezdése, amely a világgazdasági válság miatt Amerikába kivándorolt munkások és családtagjaik bázisán jött létre olasz „keresztapák” irányításával.

A kialakult szervezett bűnözés lényeges jellemzői az alábbiak voltak:

1. A **tett előkészítést** precíz tervekészítés jellemzi. A bűnöző szinte úgy jár el, mint egy üzletember. Alkalmazkodik a piaci szükségletekhez, ennek érdekében felderíti a piaci réseket, kihasználja a szükségleteket, megrendelésre dolgozik.

2. A **tett elkövetést** a precíz, minőségi elkövetés, drága, ismeretlen, vagy bonyolult gazdasági eszközök használata, szakemberek bevonása, valamint nemzetközi vagy regionális tett összefüggések, illetve a tettenérés esetére kidolgozott ellenintézkedések jellemzik.

3. A **zsákmány értékesítése** a legális üzleti életbe való visszaáramoltatással történik. Megfigyelhető a legális és illegális piac összefonódása.

4. A **pénzmosás**, az illegális tevékenységből származó jövedelem törvényesítése. Jellemző a nagyszámú bankszámla nyitása, ezekre magas készpénz-befizetések, valamint a rossz kondíciókkal történő befektetések. Egyes országokban a könnyű bankszámla-nyitás kihasználása (off-shore államok bankjainál).

5. A **tettes viselkedését** a nagyfokú konspiráció jellemzi. Gyakori a kódolt beszéd és írás, a fedőnevek használata. Tapasztalható, hogy a tettest illegálisan csempézik be az országba, vagy pedig csak az elkövetés idejére érkezik és távozik legálisan.

6. A **csoporthierarchiát** az etnikai alapon való szerveződés jellemzi. A szervezet szigorúan hierarchikusan épül fel, rang szerint. Függség és tekintélyelvű kapcsolat van a tettesek között. Belső szankciórendszert alakítanak ki, fegyelmeznek, büntetnek. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek.

7. A **csoporthoz tartozók segítése** többek között a szökésben való segítségnyújtásban, családtagok anyagi segítésében nyilvánul meg. Védelem céljára sztárügyvédeket alkalmaznak, a büntetőeljárásban résztvevő személyeket megfélemlítik, megvesztegetik. Korábban rendelkezésre álló tanúk eltűnnek, vagy vallomásukat visszavonják, mentőtanúk bukkannak fel hamis alibi biztosítására. Szabadlábra helyezés érdekében magas kauciót ajánlanak, szabadlábra kerülés után a bűnözői körbe való visszaülleszkedés lehetősége adott.

8. Bizonyos személyek **elzüllesztése** a csoport érdekeinek megfelelően. Jellemző a bűnözői körbe való befogadás, vesztegetés, lakások, luxusautók ajándékozása, függőség kialakítása (szex, tiltott szerencsejáték, kábítószer, kamat- és hiteluzsora).

9. **Monopóliumok kialakítása** a gazdasági élet bizonyos területein, így kaszinók, bordélyházak üzemeltetése terén. Üzletek, részesedések átvétele szakemberektől, védelmi pénzek szedése meghatározott üzleti körben.

10. A **médiák manipulálását** jellemzi, hogy a bűnöző szervezet érdekében befolyásos emberek irányítják a médiákat, a csoportok emberei beszivárognak a legális vállalkozói közszolgálatba. Igénybe veszik a médiákat a gyanú elhárítására, médiák mecénásságát vállalják, kapcsolatokat ápolnak reflektorfényben álló személyekkel.

Amerikai és nyugat-európai tapasztalatok összegzése alapján a szervezett bűnözésnek három különböző, de a valóságban többé-kevésbé kölcsönhatásban levő bűncselekmény-típusát különböztetjük meg:

a) **hivatásos bűnözés**, azaz azoknak a bűncselekményeknek a köre, melyeket hivatásos bűnözők követnek el;

b) **bűnözői szindikátusok** tevékenysége a nagyobb városokban, ezek a bűnözői társulások arra rendezkedtek be, hogy illegális javakkal és szolgáltatásokkal lássák el az állampolgárokat, ezáltal teljesen kijátsszák az állami ellenőrző mechanizmust;

c) a „**fehérgalléros bűnözés**”, amely olyan személyekhez fűződik, akik felhasználják az összes – ipari, kereskedelmi életben – rendelkezésükre álló legális eszközt vagyontuk titkos és illegális növelése érdekében, más, jogkövető állampolgárok, üzletemberek, vagy az állam sérelmére.

3. A szervezett bűnözés nemzetközi területei

Az előző fejezetben megfogalmazott szervezett bűnözés legjellemzőbb nemzetközi területei az évtizedek során alakultak ki. Voltak természetesen olyan időszakok, amikor egyes bűncselekmények elkövetése nem volt jellemző, illetve az elkövetések gyakorisága hullámzó képet mutat.

A nemzetközi bűnügyi szakemberek hét nagyobb csoportra bontják a szervezett bűnözés főbb területeit, mely csoportok több bűncselekmény-kategóriát tartalmaznak.

A hét fő csoport és összetevői az alábbiak:

1. Pénzhamisítás
2. Kábítószer bűnözés
3. Fegyverkereskedelem
4. Gazdasági bűnözés
 - a) biztosítási csalás
 - b) csempészet
 - c) illegális technológiák felhasználása
 - d) illegális munkaközvetítés
 - e) tőkebefektetési csalás
 - f) fizetési eszközökkel kapcsolatos csalás
 - g) környezetkárosítás
 - h) védjegyhamisítás
 - i) szubvenció és adócsalás
 - j) korrupció
5. Tulajdon elleni bűncselekmények
 - a) orgazdaság
 - b) ún. telephelylopás
 - c) üzleti lopás
 - d) nappali lakásbetörések
 - e) autólopás
6. Erőszakos bűnözés
 - a) rablás
 - b) élet elleni bűncselekmények
 - c) védelmi pénz zsarolása
7. Esti élettel kapcsolatos bűncselekmények
 - a) zsarolás
 - b) illegális szerencsejáték
 - c) kitarottság
 - d) emberkereskedelem, prostitúció
 - e) testi sértés

Egyes országok bűnügyi helyzetének értékelésekor a szervezett bűnözés területei – jellemző területei – a felsorolástól eltérhetnek, mivel minden országnak bizonyos egyéni sajátosságai vannak, és ezen sajátosságot meghatározzák a bűnözés alakulását is. A felsorolás arra ad támpontot, hogy mely bűncselekmény-kategóriákban lehet számítani szervezett bűnelkövetésre.

A szervezett bűnözésre oly jellemző bűncselekmény-kategóriák és a bűnöző szervezetek közötti területfelosztás alapján történő működés közben szoros kapcsolatban állnak az adott ország pénzügyeivel, a nemzetközi pénzügyi intézményrendszerével és bizonyos országokban a hivatalos szervekkel, valamint a pénzügyi managementtel.

A bűnözésből származó jövedelem a pénzmosás folyamatán keresztül a nemzetgazdaság aktív részévé válik és így a tőkefelhalmozás, a „kamatos-kamat” automatizmusán keresztül egyre jelentősebb helyet foglal el.¹⁸⁰

A pénzmosás által a bűnöző szervezetek egyre mélyebben be tudnak épülni a legális társadalom életébe, és ezzel képesek megbontani annak belső egyensúlyát. Tekintettel arra, hogy a szervezett bűnözés csak igen ritkán – alapvetően csak véletlenül – támogatja az ipar fejlesztését, a szolgáltató ágazat túlsúlyba kerülhet, ami gazdasági szempontból egy ország számára rendkívül kedvezőtlen lehet.¹⁸¹

Az illegális másod-gazdaság – sok minden más hatása mellett – azért is veszélyes, mert kivonja magát az állami adók és járulékok megfizetése alól, és természetesen nem veszi ki a részét a foglalkoztatottak szociális ellátásából sem. Miközben a bűnöző szervezetek aktív tagjai minden szolgáltatást igénybe vesznek – a jogalkotásra gyakorolt befolyásnak köszönhetően többnyire alanyi jogon – addig a társadalom anyagi terheiből semmit sem vállalnak.

A legális gazdaság mellett párhuzamban jelen lévő fekete monetáris hatalom olyan helyzetet képes előidézni, melyben a lényegesen olcsóbb és hatalmas mennyiségű „fekete pénz” kiszoríthatja a pénzügyi piacról a drága és korlátozott mennyiségű legális pénzeket.

Ezen keresztül kedvezőtlen és bizonyos értelemben ellenőrizhetetlen hatást gyakorolhat a bűnözés a legális társadalom életében olyan fontos kamatpolitikára is.

Ez a folyamat vezet azután az állam fizetési mérlegének zavarához, az ország import-függőségéhez. A hatalmas tőke-háttérrel rendelkező külföldi magánbefektetők mögött – ez a nemzetközi szakirodalom felmérései szerint is nagy biztonsággal állítható – a nemzetközi szervezett bűnözés áll.¹⁸²

A szervezett bűnözés bűnöző tevékenységének és egyes legális befektetésinek összefüggései

– A vállalkozások szempontjából az ingatlanvásárlás jelentős költségcsökkentő tényezőként jelentkezik

– A vállalkozások szállítási lehetőségei (légi vízi, szárazföldi), szállítmányozási vállalatai kiváló csempészési lehetőségeket kínálnak,

¹⁸⁰ A leggyakrabban emlegetett példája ennek a kolumbiai „medellini-kartell” főnökének ajánlata, mely szerint, ha a legális kormány eltűri a kokaintermelést és a kokainexportot, akkor a kartell készpénzben kifizeti Kolumbia teljes államadóságát. A dolognak két – külön-külön is érdekes – vonatkozása is felmerült. Az egyik az volt, hogy a kolumbiai kormány komolyan fontolóra vette az ajánlatot, és csak az amerikai kormány nyomására utasította el azt, másik pedig az, hogy az ajánlatban készpénzben történő kifizetést tartalmazott.

¹⁸¹ Magyarországon ugyan előfordult, hogy az oroszok bűnöző szervezetek egyike, melyet a bűnüldözésben szinte mindenki a „Szeva” csoport néven ismert, a ’90-es évek elején egy magyar televíziós személyiséggel közösen – 54 millió dollár készpénzért – privatizálta a Diósgyőri Gépgyár egyik (fegyvergyártó) részét. Ezt a magyar hivatalos szervek csak később vették észre és csak jelentős ráfizetéssel lehetett visszavásárolni a könnyűfegyver-gyártás egyik jelentős hazai bázisát az orosz maffiától.

¹⁸² Nagyon sok svájci rendőr és ügyész állítja, hogy ha a svájci bankokból egyik napról a másikra kivonnák a bűnözésből származó pénzeket, akkor Svájc megközelítené Albániát a „gazdagságban”!

– Befektetések a vegyiparba, különös tekintettel a kábítószeres illegális termeléséhez, előállításához szükséges nyersanyagok, segédanyagok és eszközök (prekursor monitoring) legális megszerzésére

– Vállalkozások alapítása, vagy megvásárlása olyan ágazatokban, amelyek esetében a jelentős készpénzforgalom természetes velejárója az üzletnek, miáltal a további illegális jövedelmek tisztára mosására már nem kell olyan bonyolult rendszereket kitalálni

– Utazási irodák megszerzésén keresztül rendkívül jelentős támogatást lehet nyújtani a nemzetközi, illegális migrációnak, a leánykereskedelemnek, a szervezett prostitúciónak, a gyermekkereskedelemnek és az illegális szervkereskedelemnek

Ezen a módon a korábbi bűncselekményekből származó bevételek megújulnak, megtöbbszöröződnek és anyagi alapját képezik újabb bűncselekmények végrehajtásának, a szervezett bűnözés újabb megnyilvánulásainak.

4. A legismertebb szervezett bűnözői csoportok

1. Kolumbiai kartellek:

„Ezeknek a nemzetközi kábítószer-szervezeteknek a vezetői hatalmas pénzügyi, szállítási, kommunikációs, és hírszerzési birodalmakat építettek ki, amelyek számos kis állam kormányának befolyásával és lehetőségeivel vetekszenek.”¹⁸³

A világ legismertebb kábítószer-kereskedő szervezetei, elsősorban a kokain kereskedelem területén. Repertoárjukban gyakorlatilag minden bűncselekmény szerepel, ugyanakkor jelentős szerepet játszottak különböző polgárháborús törekvések támogatásában is.

2. Mexikói kartellek:

Elsősorban szintén a kábítószer-kereskedelemben tevékenykednek. Óriási előnyük a 3200 km-nyi közös határ az USA-val, ami jelentősen megkönnyíti számukra a kábítószer-, de minden más dolog, és akár az embercsempészetet is. Bátran nyúlnak a korrupció lehetőségeihez, hivatalnokok, rendőrök, vámtisztviselők megvesztegetésével egyengetik az útjukat. Mivel viszonylag új szereplői a kábítószer üzletnek, még kiforratlanok a hatalmi és belső erőviszonyok, amit az évi több ezer halott jelez a bandaháborúk eredményeként.

3. Orosz maffia:

A rendszerváltást követően jelent meg nyíltan mind a hazai, mind a nemzetközi színtereken, bár már azt megelőzően is működött egy jelentős részük, de az akkori politikai rendszer egyrészt eltitkolta, másrészt különböző módokon kézben tudta tartani őket.

A rendszerváltás után az orosz bankok és a gazdaság olyannyira a bűnözők befolyása alá került, hogy a pénz menekülni kezdett az országból, amit aztán az orosz bűnözők nemzetközi terjeszkedése követett (Anglia, Hollandia, USA, Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc, Izrael)

Elemzői kiemelik, hogy 10 év alatt elérte azt a szintet, ahová az olasz maffia több évtized alatt jutott.

Jellemző működési területei: autólopás, bérgyilkosság, kábítószer-kereskedelem, nukleáris anyagok kereskedelme.

Rengeteg banda működik óriási létszámmal, az irányítást jól képzett, a korábbi rendszer elitjébe tartozó személyek végzik, kegyetlen és fegyveres elkövetés jellemzi őket.

4. Japán jakuza:

Hagyományos bünszervezet. Tevékenységi köre elsősorban a vagyon és hitelcsalásokra, prostitúcióra, zsarolásokra, és adósságbehajtásra terjed ki.

Jelentős létszámmal működik, a csoporthoz tartozásnak jól látható jelei vannak.

5. Olasz maffia:

¹⁸³ Peter Lilley: Piszkos ügyletek

A szervezett bűnözés mintapéldája, mind Olaszországban, mind az USA-ban.

Legismertebb csoportjai: **Cosa Nostra** (Szicília, majd később USA), **Camorra** (Campania), **'Ndrangheta** (Calabria), **Sacra Corona Unita** (Puglia), **Stidda** (Szicília), **Basilishi** (Basilicata), **Anonima sequestra** (Szardínia).

A szervezett bűnözés klasszikus területeit műveleik: fegyverkereskedelem, szerencsejáték, hitelcsalás, zsarolás, veszélyes hulladék szállítás, -kezelés.

6. Kínai triádok:

Előzményei a XIX. századra nyúlnak vissza, és az ópiumkereskedelemben keresendők. A világ nagyvárosaiban kialakuló kínai kolóniák vezettek kínai maffia terjeszkedéséhez is. Legismertebb csoportjai: a Sun Yee On, a 14k, a Wo Sing Wo és a Wo On Lok.

Működési területeik: szerencsejáték, prostitúció, emberkereskedelem, zsarolás, csalás, hamisítás.

7. Török, kurd bandák:

Elsősorban a kábítószer-kereskedelem, -szállítás területén aktívak, de az illegális bevándorlásban, illetve a Nyugat-Európai autólopásokban is szerepet játszanak.

8. Nigériaiak:

A nigériai csalásnak elnevezett módszerük révén váltak ismertté szerte a világban, de a kábítószer-kereskedelemben is közreműködnek.

9. Motoros bandák:

Elsősorban az USA-ban és egyes Észak-Európai országokban működnek. Legismertebb képviselőjük a Pokol Angyalai banda.

Működési területük: kábítószer-kereskedelem, zsarolás, dohány-, alkoholcsempészet, prostitúció.

5. A szervezett bűnözés állapota az EU-ban¹⁸⁴

a, Fenyegettség a szervezett bűnözés által

Politikai szempontból csak alig néhány bűnözői csoport jelent közvetlen fenyegetést a tagországok számára, néhány csoport azonban képes lehet arra, hogy befolyást gyakoroljon a politikai rendszerre, vagy a polgárok egy részére és ezáltal a politikai berendezkedést, vagy a végrehajtó szervezetek működését megkérdőjelezhetik.

Gazdasági szempontból nézve a szervezett bűnözés manapság érzékelhetően zavarja a normális üzleti életet. Amennyiben ez a tendencia folytatódik, fennáll a veszélye annak, hogy a gazdasági élet szereplői a piaci verseny szétrombolásával szemben hasonló – morálisan elítélhető, vagy illegális – eszközöket vesznek igénybe. Ennek legjobb példája, hogy az EU-ban legálisan működő cégek azt a véleményt képviselik, miszerint a szervezett bűnözői csoportokkal kapcsolatban kell állni ahhoz, hogy eredményesen meg tudják vetni a lábukat a külföldi piacokon. Azok a kisebb üzletek, vagy vállalkozások vannak leginkább veszélyben és eshetnek könnyen a bűnözés áldozatául, amelyek csempészt (adómentes), vagy meghamisított áruval kereskednek.

Szociális szempontból nézve egy nyitott társadalomban a polgárok rettegése a bűnözéstől kontraproduktív. Ehhez járul az is, hogy csökken a polgárok bizalma a politikai rendszer és a bűnüldöző szervek iránt, és ez rendkívüli helyzetben további erőszakhoz (bűncselekményhez) vezet, mivel az emberek úgy érzik, hogy saját maguknak kell megvédeni magukat. Az ilyen folyamatok felgyorsíthatják a társadalom szétesését, a névtelenség terjedését, s ez minden esetben egyértelmű fenyegetés az EU civiltársadalmára.

¹⁸⁴ Az Europol szervezett bűnözésről szóló összefoglaló jelentése alapján, 2006.

A különböző bűncselekmények fejlődésének vizsgálata szerint törvényszerűnek tűnik, hogy a szervezett bűnözés elleni fellépés egyre inkább az előtérbe kerül. A súlyos bűncselekmények nyomozása egyre bonyolultabb. Sok bűncselekményt csak gondos tervezés után követnek el és gyakran több olyan személy a társtettes, akiket kényszerítettek az elkövetésre. A szervezett bűnözés – és a terrorizmus – néhány megjelenési formáját – más bűncselekményekkel összehasonlítva – nagyon nehéz felismerni és a felderítésük igen jelentős nyomozói munkát követel.

Ehhez járul még az, hogy bizonyos bűncselekmény-kategóriák, mint például az illegális migráció, az emberkereskedelem, a kábítószer-csempészet és a gépjárműlopással együtt jelentkező gépjárműcsempészet a „normális” bűnözők számára alig közelíthető meg és ebből következően ezek a szervezett bűnözés sajátjai maradnak.

Például a kábítószer-bűnözést – különösen a jelentős, nagy mennyiségre irányuló előállítás és a terjesztést – alig lehet elképzelni a szervezett bűnözés jelenléte nélkül. A mai kábítószer-bűnözés professzionalitása és ipari méretei újabb bizonyítékul szolgálnak arra, hogy mire képes a szervezett bűnözés.

Ami az illegális migrációt (bevándorlást) és az emberkereskedelmet illeti, az egyre fokozódó határellenőrzések ugyanezzel a helyzettel találkoznak. Az EU felé vezető út megtételéhez a bevándorolni vágyók kénytelenek a szervezett bűnözői csoportok segítségét igénybe venni, és ennek következtében az illegális migráció, illetve az emberkereskedelem egyre inkább nemzetközivé válik és a végrehajtás egyre nagyvonalúbb lesz, miáltal a szervezett bűnözés továbbra is megőrzi pozícióját.

További példaként említhető, hogy a gépjárműlopás elleni – egyre javuló – védelem miatt egy „egyszerű” bűnöző számára szinte lehetetlen egy felsőbb osztályba sorolt gépkocsit ellopni, nem is beszélve annak az EU-n kívülre történő csempészetéről. Az újból megtalált gépkocsik alacsony száma pedig megerősítheti azt a feltevést, miszerint a szervezett bűnözés keze ebben is benne van.

Számos szervezett bűnözői tevékenység azt mutatja, hogy párhuzamosan léteznek komplex csoportok, melyekre a végrehajtás során felmerülő komplex háttérszolgáltatások iránti igény miatt van szükség. Például szerződni kell a különböző szállítókkal és másokkal, akik a pénzügyi háttérrel biztosítják, az árut raktározzák, szállítják, forgalmazzák, a szükséges dokumentumokat kiállítják, és a biztonságos végrehajtásban közreműködnek.

Mindezek a fejlődés – legalábbis részben – kihat a bűnöző szervezetek módszereire, tevékenységi körükre és magukra a bűnözői csoportokra is. Továbbá alapjai lehetnek váratlan, hátrányos hatásoknak, a politikai kezdeményezések, a jogszabályi változások, vagy a technikai haladás területén.

Az elmúlt évtizedben *a szervezett bűnelkövetői csoportok* nagy kiterjedésű nemzetközi hálózatokat építettek ki, és jelentős haszonra tettek szert az Európai Unión belül. Vagyonukat elsősorban *a kábítószeres tiltott kereskedelméből, az embercsempészetből – különösen a gyermek- és nőkereskedelemből (prostitúció) –, az illegális fegyver- és lőszerkereskedelemből, a termékhamisításból, a szerzői jogi kalózkodásból és a nemzetközi szinten elkövetett gazdasági bűncselekményekből* (pl. csalásokból) szerezték. Az ezekből származó hatalmas tőkét tisztára mosás után visszaforgatják a gazdaságba. E csoportok saját hasznukra fordítják a tőke, az áruk, a személyek és a szolgáltatások szabad áramlását az Európai Unióban, az integráció mélyülésével egyre aktívabbak a legális és illegális piacokon, s bűnözői tevékenységükhöz igénybe veszik a legális ügyletek szakértőinek szolgáltatásait és a legális kereskedelmi struktúrákat is.

Az Európai Unióban működő nemzetközi szervezett bűnözői csoportok kiépülése számos szervezett bűnözői csoport számra lehetővé teszi, hogy a különböző rendszerek nem megfelelő működését kihasználva hasznot hajtsanak a joghézagokból és tagállamok közötti jogszabályi eltérésekből. Bár ma már egyre nagyobb kihívást jelentenek az EU területén kívüli bűnszervezetek is, *a legsúlyosabb fenyegetést azonban továbbra is az európai származású és a kontinens egészén működő csoportok jelentik.* Bár e csoportok egyre erősebbre fűzik kapcsolataikat a nemzetközi bűnszervezetekkel, *az Európai Unióban tevékenykedő szervezett bűnözői csoportok többségükben az Európai Unió állampolgáraiból és lakosaiból állnak.* Ugyanakkor e szervezett bűnözői csoportok *ma már egyre heterogénebbek, a korábbiaknál dinamikusabban szervezettek, a hagyományos monolit piramis struktúra helyett egyre inkább a laza network-szerű szervezet felé mozdulnak el, s fejlődés mutatható ki bűnözői specializálódásuk terén is.*

b, A szervezett bűnözés további jellemzői

A megvesztegetés (korrupció) minden lehetséges és elképzelhető helyzetben rendkívül hatékony és felbecsülhetetlen értékű eszköz a bűnöző szervezetek kezében, hogy tevékenységüket a törvény szigora mellett is zavartalanul végezhesék. Kétségtelen, hogy a szervezett bűnözői csoportok profitjuknak jelentős részét áldozzák a legkülönbözőbb szinten lévő tisztviselők és politikusok megvesztegetésére. **A korrupció** egyaránt jelen van a politika és a végrehajtó hatalom szintjén. A korrupció a szükséges „jóakarát” biztosításának sokkal hatékonyabb eszköze, mint a fenyegetés, vagy az erőszak alkalmazása, mivel ebben az esetben a felek kapcsolatát a mindkét oldalról megnyilvánuló nyereség határozza meg.

Számos szervezett bűnözői csoport alkalmaz azonban **erőszakot, fenyegetést** – természetesen nem kizárólag – a saját, illetve más bűnszervezet tagjaival, vagy esetleg más bűnözőkkel szemben. A jelenleg uralkodó – összefonódott – bűnözői hálózatok esetében gyakran kerül sor – egy bűnöző szervezet megbízásából – erőszak alkalmazására harmadik féllel szemben. Az egész EU tekintetében egyre gyakrabban van jelen a bűnözői erőszak és annak a szervezett bűnözésre jellemző extrém megjelenési formája a leszámolásos gyilkosságok. Első közelítésben csodálkozni is lehet akár azon, hogy amikor a bűnüldöző hatóságok a szervezett bűnözés egy-egy meghatározó vezetőjét, vagy egy komolyabb csoportját kiiktatják, felerősödik a szervezett bűnözésen belüli erőszak. Ez azonban annak a hatalmi vákuumnak köszönhető, melyet a hatósági intézkedések idéztek elő.

A szervezett bűnözés pénzügyi erejét tekintve meg lehet állapítani, hogy az EU-ban a szervezett bűnözői csoportok jelentős vagyont halmoztak fel jogsértő magatartásuk által. Annak ellenére, hogy a vagyon mértékének pontos felmérése lehetetlen, kiindulásnak lehet tekinteni a nagyságrendre vonatkozó – euró milliárdokra mutató – becsléseket.

A szervezett bűnözés teret nyert a legális üzleti életben is. Az összeharácsolt nyereséget a legális gazdaságban fektetik be, miáltal a legális és az illegális gazdaság közötti elválasztó vonal elmosódik.

Számos piac van átalakulóban. A kedvelt céltáblák közé tartoznak a szálloda- és vendéglátóipar különböző területei, melyben készpénz keletkezik, de a gyémánt – és drágakőszektor is érdeklődésre tart számot a bűnözői körökben.

Megfigyelhető, hogy milyen nagy gondot okoznak a bűnöző szervezetek eredményes, legális vállalkozásai, melyeket azután a szervezett bűnözés a saját hasznára fordít. Ugyancsak fejlődést lehet tapasztalni az úgynevezett „csendes résztvevők” igénybevételének tekintetében. Ebben a kategóriában a különleges képzettségű szakemberek jelenléte és gyakran a bűnözői szervezet tagjainak speciális képzesi törekvései adnak okot aggodalomra.

c, Az európai szervezett bűnözésben megfigyelhető regionális sajátosságok¹⁸⁵ és fontosabb szervezett bűnözői csoportok

A *baltikumi* (Észtország, Lettország és Litvánia) szervezett bűnözés az orosz közelség által kondicionált. Az orosz szervezett bűnözés egyfelől tranzitot képez a Közép-Ázsiából érkező illegális heroin, dohány, illetve alkohol-termékek számára, másfelől igen jó piaca a lopott járműveknek és a szintetikus kábítószereknek. A szakértők szerint e rendszer részének tekinthető Belorusz és Ukrajna is.

Az *északi országok* (Svédország, Finnország, Norvégia, Dánia) esetében is kimutathatók közös sajátosságok. Ebben a régióban – bár nem kizárólagosan – a motoros bandák játszanak fontos szerepet a legveszélyesebb csoportok között, amelyek szoros kapcsolatokat tartanak fenn a szomszédos országokkal, többek között a kábítószer-csempészetben, a csalásokban és az árucsempészetben jeleskednek. A finn bűnözői rendszerre jelentős befolyással van az észtországi szervezett bűnözés, amely a legfőbb beszállítója a tiltott termékeknek és szolgáltatásoknak. Svédországban – a balti szervezett bűnözés és a motoros bandák mellett – nagy befolyással rendelkeznek a volt jugoszláv és az albán etnikumú bűnözői csoportok.

A szakértők a *spanyol, portugál és részben az olasz* szervezett bűnözést a nemzeti szempontból heterogén szervezett bűnözés példájaként említik, megjegyezve azonban, hogy Olaszországban továbbra is igen erős az ún. bennszülött szervezett bűnözés. Spanyolország, Portugália és kisebb mértékben Dél-Franciaország esetében ugyancsak kimutathatók közös jellegzetességek. E területek ugyanis az Európai Unióba érkező kábítószer-szállítás fontos csomópontjai. Spanyolországban két tényező befolyásolja jelentős mértékben a szervezett bűnözést: a Dél-Amerikával meglévő kulturális és gazdasági kapcsolatok, illetve Marokkó földrajzi közelsége. Hasonló helyzetben van a brazil kapcsolatokkal rendelkező Portugália. Mivel Spanyolország az Európába érkező kokain elosztásának egyik központja, számos külföldi nemzetiségű szervezett bűnözői csoport tevékenykedik itt.

Európa más régióban is *fontos szerepe van az országok közötti hagyományos kapcsolatoknak*: például Írországból az Egyesült Királyság közelsége, az Egyesült Királyságban a holland, a belga, az észak-francia, a luxemburgi és a nyugat-német szervezett bűnözés befolyása, Görögországban és Olaszországban pedig a balkáni szervezett bűnözés hatása érzékelhető.

Aggodalomra okot adnak a *holland, brit, belga és olasz* bűnözői csoportok, mivel széleskörű nemzetközi kapcsolataik vannak, és tevékenységi körükbe számos bűncselekmény-kategória tartozik, a kábítószer-kereskedelemtől a gazdasági bűnözésig. Ezek a bűnöző csoportok rendkívül mozgékonyak és jó háttérrel rendelkeznek úgy a pénzügyi, mint a humán források, a bűnözői képességek és szakértelem tekintetében egyaránt. Miközben saját társadalmukba beilleszkedve élnek, ugyanakkor részesei a nemzetközi bűnöző hálózatok egyikének is. Ezt a jó nyelvismeretre és az EU-n kívüli országokkal történelmileg kialakult kapcsolatrendszerre lehet visszavezetni.

Geopolitikai elhelyezkedése, történelmi öröksége és nagysága miatt *Németország helyzete rendkívül összetett a szervezett bűnözés szempontjából*. Az itteni szervezett bűnözésre ugyanis jelentős hatással vannak egyfelől a Törökországból, Olaszországból, Szerbia és Montenegróból származó szervezett bűnözői csoportok, másfelől erősen érzékelhető a lengyel, az orosz ajkú, a litván és az ukrán szervezett bűnözés befolyása is. Míg az előbbieket a balkáni bűnözői rendszert, az utóbbiakat a balti bűnözői rendszert képviselik. Emellett jelen van az országban a nigériai szervezett bűnözés, és erősek a németországi motoros bandák is.

¹⁸⁵ Tálás Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországi biztonságára, Budapest, 2007.

A nigériai szervezett bűnözés – jóllehet visszafogott stratégiát követ – lényegében az Európai Unió egész területén jelen van, ezen kívül afrikai szervezett bűnözés Spanyolországhoz, Franciaországhoz, Belgiumhoz és Olaszországhoz köthető.

A kínai szervezett bűnözés Európában csak a zárt kínai közösségekben tevékenykedik, ezért kevésbé látható és nincs jelentős hatása az Unió egyes tagállamainak társadalmára.

Ami *szűkebb térségünket* illeti, a lengyel, a cseh, a szlovák, a szlovén és magyar szervezett bűnözés alapvetően nemzeti jellegű, homogén, s főleg a hagyományos bűnözés terén aktív. Tevékenységét fiktív társaságok útján folytatja, befolyását és az erőszakot elsősorban önmaga fenntartására, illetve bűnözői tevékenységének elfedésére használja. A kelet-közép-európai régióban csupán Lengyelország mutat némi eltérést, ahol a szervezett bűnözés az előbbieknél heterogénebb, s hatása erősen érzékelhető a személyek elleni bűncselekményekben, ami nem jellemző a régió más országaira. Ez utóbbiakban ugyanis a szervezett bűnözés elsősorban a gazdasági bűnözésben, a drog- és árucsempészetben aktív.

Igen sajátos szint képvisel a *balkáni szervezett bűnözés*, amelynek regionális jellegzetessége, hogy közvetlen vagy közvetett hatása az Unió legtöbb tagállamában érzékelhető. Hagyományosan a török szervezett bűnözés a felelős Európa heroin ellátásáért, illetve az Európába irányuló heroin elosztásáért, amelyben a tranzitként működő balkáni szervezett bűnözői csoportok is rész vesznek. Annak ellenére, hogy egyre gyakrabban merülnek fel más bűncselekmény-kategóriák tekintetében is, alapvető tevékenységük semmit sem változott. Attól függetlenül, hogy állandó versenyben állnak más bűnöző csoportokkal, és függetlenül a bűnüldözés által bevezetett intézkedésektől is, a török bűnözői csoportok – magas fokú alkalmazkodóképességüknél fogva és azért, mert könnyen hozzájutnak a kábítószerhez, valamint a kereskedelmi útvonalak, szállítóeszközök tekintetében hatalomban vannak – előre láthatóan a jövőben is vezető szerepet töltenek majd be.

A török bűnözői szervezetek bírják a tagországokban élő török közösségek teljes körű támogatását. A török szervezett bűnözői csoportok szívesen működnek együtt más bűnöző szervezetekkel és kiépítették az egész EU-ra kiterjedő bűnözői hálózatukat.

A heroin-üzletben leginkább az albán szervezett bűnözői csoportok vesznek még részt.

Jelentős problémák okozói a zárt, etnikai alapon szerveződött bűnözői csoportok, melyek néhány tagországban jelentős szerepet töltenek be. Támogatást kapnak a néhány tagországban élő kiterjedt albán kisebbségtől. Tevékenységükben elkülönültek, és az adott országban, mint a más bűnszervezetek bűnözői szolgáltatói vetik meg lábukat. Amint a szükséges tartalékok és a bűnözői háttér-információk rendelkezésükre állnak, azonnal csoportot képeznek, és a létszámot gyorsan növelik. A beilleszkedés, a terjeszkedés és az erőszak alkalmazása tekintetében rendkívül hatékonyak. Az albán szervezett bűnözés – beilleszkedési képességeik és terjeszkedési hajlamuk fényében – egyértelműen komoly fenyegetést jelentenek az EU egészére.

A román és a bolgár csoportok irányítják és bonyolítják az embercsempészetet, a gyermek- és nőkereskedelmet.

Az orosz szervezett bűnözői csoportok egyes tagországokban burkolt, más tagországokban azonban világos és mindenre kiterjedő – de különösen a gazdasági bűnözés területére irányuló – fenyegetést testesítenek meg. Ez a fenyegetés – várakozásokkal ellentétben – az elkövetkezendő időkben nem csökken, hanem növekszik.

Az orosz bűnözői csoportoknak nyilvánvalóan semmilyen nehézséget nem okoz a tagországok bármelyikébe beilleszkedni. A bűnözés tudományában átfogó – nem csak a gazdasági bűnözésre korlátozódó – ismeretekkel rendelkeznek és a bűnözéshez szükséges tartalékokat, az utánpótlást az oroszországi bűnözői körökből szerzik.

A kínai szervezett bűnözői csoportok elsősorban az illegális bevándorlás (illegális migráció) területén tevékenykednek. Ezen csoportok által képviselt fenyegetéssel szemben – úgy tűnik, alapvetően a bűnöző szervezetek közötti a piaci területfelosztásért folyó elkeseredett küzdelem miatt – alig hatásosak a bűnüldözés által bevezetett intézkedések. A kínai szervezett bűnözői csoportok saját etnikai közösségeiken belül játszanak meghatározó és megváltoztathatatlan szerepet.

Az EU szempontjából az általuk megtestesített fenyegetés jelentősen kisebbnek tűnik, mint a más szervezett bűnözői csoportoké¹⁸⁶. Ennek magyarázata a kínai bűnöző szervezetek viszonylagos zártsága, elkülönülése az EU-ban tevékenykedő más bűnszervezetektől.

A kolumbiai szervezett bűnözői csoportok az EU kokain-forgalmában veszik ki részüket, azonban bűnös tevékenységük súlypontja az EU-n kívülre esik. Néhány tagországban – mint például Spanyolország, az Egyesült Királyság és Hollandia – a kokain forgalomban a helyi bűnözői csoportok ellenőrzése céljából sejteteket tartanak fent. Vannak problémáik feltörekvő – EU-n belüli – bűnöző csoportokkal, amelyek a kokain forgalmazását teljesen át akarják venni, és ehhez már közvetlen kolumbiai kapcsolatokkal rendelkeznek.

A marokkói szervezett bűnözői csoportok a valóságban inkább csak egy földrajzilag jól behatárolható területen jelentenek problémát. Ezek a bűnöző csoportok több bűncselekmény-kategóriában aktívak, de tevékenységük olyan meghatározott országokra irányul, mint Spanyolország és Franciaország, és főként a cannabis-kereskedelemben és a lopott gépjárművek csempészetében vannak jelen.

d, Jellemző bűncselekmények

Az olyan bűncselekmény-kategóriák, mint a kábítószer-kereskedelem, az illegális migráció és a gazdasági bűncselekmények különböző fajtái, nagy vonzerőt gyakorolnak az elkövetkezendő időben a szervezett bűnözői csoportokra. Ezek a bűncselekmény-fajták nem csak a legnagyobb bevétel kilátásával kecsegtetnek, hanem előrevetítik a szervezett bűnözői csoportok aktív együttműködését is. Éppen ezért jelentik a legnagyobb veszélyt az EU politikai, gazdasági és szociális rendszerére.

A kábítószer-kereskedelem esetében fokozott együttműködést tapasztalhatunk az etnikai alapon szerveződött albán, török, román, bulgár, és kolumbiai bűnözői csoportok között, melyek mindannyian a különböző kábítószeres kereskedelmében érdekeltek. Szinte minden tagországban növekvő problémát jelentenek a szintetikus kábítószeresek. A kábítószerpiacot az egyre erősödő verseny és az egyre fiatalabb fogyasztói körért folytatott agresszív értékesítési verseny fémjelzi.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Ez a legjellegzetesebb megközelítése a kínai bűnözői szervezetek megítélésének. Majdnem mindenhol abból a kényelmes álláspontból indulnak ki, hogy a kínai bűnöző szervezetek nem fenyegetik azt a társadalmat (országot), ahol megtelepsznek, ezért gyakorlatilag ártalmatlanok. Arra nem szívesen gondolnak a szakértők és szakírók, hogy mi a helyzet a világot behálózó triádok tevékenységével. A minden országra kiterjedő védelmi zsarolásoktól, a kínai migrációt behálózó belső szervezésű prostitúción keresztül, az etnikai közösségen belüli leszámolásokig terjedő bűnüldözésről és arról, hogy a kínai illegális migráció szervezése mögött hatalmas pénzügyi erők húzódnak meg. Kétségtelenül könnyebb a kínai szervezett bűnüldözést úgy kezelni, hogy „minket nem veszélyeztetnek, egymást meg csak öljék nyugodtan”. Csakhogy a bűnüldözést nem a szerint kell meg- és elítélni, hogy minket közvetlenül fenyeget-e.

¹⁸⁷ Az ENSZ korlátlan támogatását és anyagi segítségét Afganisztán számára ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a kormány szigorú intézkedéseket fogadjon a mák-ültetvények felszámolására. A program megvalósítása miatt kieső termés szűkítheti a heroin kínálatot, ami áremelkedésekhez vezethet és kifognak a tartalékok. A program azonban nem valósult meg, és Afganisztánban többé-kevésbé zavartalanul újra termelik az ópiumot, így az árak leestek, minek következtében minden lehetséges ágon megnőtt a fogyasztás.

A személyek elleni bűncselekmények területén az **illegális migráció és az emberkereskedelem** az, ami a szervezett bűnözői csoportok figyelmét magára vonja. Ebben nem kis szerepe van a magas nyereség csábításának, melyet ez a szinte kimeríthetetlen piac kínál. Amíg az úgynevezett „**push and pull**” tényezők – azaz a származási országban uralkodó szegénység (push) és a „fogadó” országban (a jóléti államokban) remélt jobb életkilátások (pull) – hatnak, addig mindig lesznek az EU-ba törekvő illegális bevándorlók, akik az emberkereskedelem áldozatai.

A szervezett bűnözés mindkét bűncselekmény-kategória esetében kiveszi a maga részét, s mivel az EU határainak átlépése egyre nehezebb lesz, és amíg a rendkívül magas profit áll szemben az elfogott embercsempészek aránytalanul enyhe büntetésével, addig jelentős változásra nem lehet számítani. Ez az oka annak, hogy egyre több szervezett bűnözői csoport vesz részt az emberkereskedelem és az illegális migráció bűncselekményeinek végrehajtásában. Jóllehet az etnikai hovatartozás még mindig jelentős szerepet játszik – különösen az embercsempész és áldozata közötti kapcsolatban – egyre veszít az értékéből, és az emberekkel éppúgy kereskednek, mint bármilyen más áruval.

A védelmi- és egyéb zsarolások meghatározott területeken, mint például Dél-Olaszország, vagy bevándorlók közösségeiben, illetve az illegális motoros bandák környezetében fordulnak elő. A zsarolás, mely a bűnöző szervezetek által alkalmazott megfélemlítésből nyeri hatalmát, ott terjed, ahol a szervezett bűnözéstől jobban félnek az emberek, mint amennyire bíznak az állami rendfenntartó erőkből.

A gazdasági bűnözés és más bűncselekmény-kategóriák, melyek a magánvagyonokat, vagy az állami tulajdont támadják, a szervezett bűnözés fő tevékenységi körébe tartoznak. Példaként említhetjük fő témánkat, a **pénzmosást**, mely stabil pontja a szervezett bűnözésnek. A bűnözők újra, meg újra keresik a számukra megfelelő utakat, hogy a bűncselekmények elkövetéséből származó vagyonukat a pénzmosás segítségével eltitkolják.

Ugyancsak széles sávon adnak lehetőséget a szervezett bűnözői csoportoknak bűncselekmények elkövetésére a **csalások különböző** megjelenési formái. Csak a számítógépek elterjedését, a számítástechnika fejlődését tekintve is be lehet látni, hogy milyen hatalmas lehetőségek nyíltak meg a bűnözők előtt, különösen az úgynevezett „online-pénzköltés”¹⁸⁸ különböző formái által.

Az EU-ban a leggyakoribb és a szervezett bűnözés által igen kedvelt csalás-technikák közé tartoznak az általános forgalmi adóval kapcsolatos csalások, valamint az úgynevezett nigériai csalások, melyet elsősorban az erre specializálódott nigériai elkövetők hajtanak végre úgy, hogy bizonyos befektetések elfogadásának feltételeként¹⁸⁹ jelentős összegű előleget vesznek fel.

A heroin-piac jelenlegi stabilitásának, vagy esetleges kismértékű visszaesésének magyarázata abban rejlik – amit feltehetően a heroin-kereskedelemmel foglalkozó bűnözői csoportok is beláttak –, hogy a fogyasztó oldal nem lenne képes az emelkedő árakat megfizetni, ezért az afganisztáni helyett „alternatív anyagként” például a Délkelet-Ázsiából származó „fehér” heroint hozzák a piacra, vagy az USA-ban jelenleg kedvelt kokain-származékot, a cracket, amelynek utánpótlását mostanában már heroin-függő személyek csempészik az Egyesült Királyságba.

¹⁸⁸ Ebbe a kategóriába tartoznak az internetes áruházak éppúgy, mint a szex hirdetések és gyermekpornográfiával kapcsolatos honlapok, valamint a pénzintézetek számítógépei elleni hackertámadások.

¹⁸⁹ Magyarországon a '90-es évek második harmadában voltak ilyen próbálkozások például gyémántbányarész tulajdon megszerzésére tett ajánlatokkal, valamint hatalmas nyereséggel kecsegtető valutalecserélési üzletek ígéretére felvett előlegekkel. Alapvetően nem tudott ez a bűncselekmény-fajta meggyökeresedni, mert egy tőkeszegény országban ez nem üzlet a bűnözőknek.

A hamisítás és az illegális másolatok készítése nagyon fontos tevékenységi területe a bűnöző szervezeteknek. A hamisítások fontos szerepet játszanak a szervezett bűnözésben. Más bűncselekmény-kategóriákkal szoros kapcsolatban is felmerülnek, mint például a kábítószer-bűnözés, az emberkereskedelem, valamint az illegális migráció, a lopott gépjárművek csempészete, a szellemi termék eltulajdonítása és a hamis pénz előállítása.

A hamisítók persze nem állnak meg a pénz- és okmányhamisítás szintjén, gyakorlatilag bármilyen terméket – a gyógyszerektől a repülőgép alkatrészekig – elérhet ez a sors.

A tulajdon elleni bűncselekmények, mint például a szellemi termékek ellopása¹⁹⁰ különösen magas profitot jelent a szervezett bűnözésnek.

A tulajdon elleni bűncselekmények az elkövetés alacsonyabb fokán még nem igényelnek komoly szervezeti háttérrel, s gyakran az alacsonyszintű bűnözés belépőül szolgál a bűnözés magasabb „szféráiba”, a bűnözői szervezetbe.

Tekintetbe véve az albán, a kelet-európai és a balkánról származó bűnözők egyre emelkedő számát, és figyelemmel arra is, hogy ezek a bűnözők könnyen fordulnak erőszakhoz, számolni lehet a **rablások és rablótámadások** számának erőteljes növekedésével. Ezek a bűnözők olyan esetekben is erőszakosan lépnek fel, amikor a zsákmány kis értéket képvisel¹⁹¹, sőt a **támadások során a lőfegyverek használata sem kizárt.**

Az áruk csempészete és a csempészett árukkal való kereskedelem – különös tekintettel a külön, magas adóval terhelt termékekre, mint a dohányárak – addig virágzó üzletág marad, amíg a tagországok az adótartalmakat és az árakat egymással és a származási országokkal nem egységesítik. Ezen a bűncselekmények konzekvenciái az egész EU-ban érintik a becsületes kereskedőket, a kiesett adóbevételekről nem is beszélve. Az alkoholcsempészet gyakorlatilag a skandináv országokra korlátozódik, bár újabban vannak belföldi és külföldi szervezett bűnözői csoportok, melyek érdeklődést mutatnak ez iránt az üzlet iránt is.

A lopott gépjárművek csempészete bizonyos értelemben korlátozott, de mégis meghatározó jelentőségű probléma. A szervezett bűnözés nemzetközi kapcsolataiban jelentős súllyal esik a latba ez a bűncselekmény-kategória. Az mindenki számára nyilvánvaló, hogy manapság egy gépkocsit ellopni – kifejezett szakértelem nélkül – gyakorlatilag lehetetlen, s az sem ritka, hogy a végrehajtás gyakran nagyfokú találékonyságot és jól szervezett bűnöző csoportot igényel.

Vannak még további olyan bűncselekmény-kategóriák, melyek az EU szempontjából jelentős szerepet játszanak. Ilyenek például a szerv-kereskedelem, a gyermekek – szexuális „felhasználás” céljából történő – elrablása, rituális gyilkosságok és más bűncselekmények, melyek más bűncselekményekkel összehasonlítva ritkábban történnek meg, de mégis bizonyos vonatkozásokban összefüggésbe hozhatók a szervezett bűnözéssel is.

e, Az EU szervezett bűnözését befolyásoló tényezők

- *A politikai változások*

Az EU-ban végbement legújabb politikai változások és az 1986-os Egységes Európai Okmány (EAA) aláírásától az európai belső piacok 1993-as megteremtéséig számos új lehetőség keletkezett a szervezett bűnözés számára.

¹⁹⁰ A szerzői jogok megsértése.

¹⁹¹ A magyarországi tapasztalatok szerint a túlnyomó részben romániai származású zsebtolvajok az áldozat legkisebb ellenállását is erőszakkal törik le, így lesz a lopásból rablás. A felderített ügyek elemzése azt is megmutatta, hogy a homoszexuális környezetben tevékenykedő – ugyancsak döntően Romániából ájtott – férfi prostituáltak gyakran követnek el rablást az alkalmi partnerük ellen és az ellenállást akár emberölés árán is megtörik.

Az EU kibővítése ugyancsak sok új lehetőséget kínál a bűnöző szervezeteknek. Már ma is több – egyebek között az EU-ból is származó – bűnöző csoport tevékenykedik a csatlakozó országokban. Ezeknek az országoknak a közösséghez való csatlakozásával a bűnözői csoportok piaci lehetőségei kibővülnek. Természetesen ennek a terjeszkedésnek meg vannak az árnyoldalai is, hiszen a csatlakozó országokat többé nem használhatják visszavonulási területként, azonban minden hátrány ellenére a csatlakozásból a bűnözői csoportok számára kínálkozó előny igen jelentős.

Az EU kibővítésével a közösség külső határai is kitolódnak. Ezek az országok – mint ismeretes – jelentős származási- és tranzit országai áruknak és embereknek, és jóllehet a külső határok ellenőrzésének szigorítására számos lépést tettek, rengeteg probléma maradt – a korábbi helyzethez képest – megoldatlan.

A szervezett bűnözői csoportok a bűncselekmények előkészítéséhez felhasználják az EU-n kívüli származási-, illetve tranzit országokban uralkodó politikai és gazdasági bizonytalanságot. A korrupció segítségével, vagy egy szebb jövő ígéréssel vonnak be embereket a bűncselekmények elkövetésébe, illetve tesznek embereket a bűncselekmények áldozataivá. A bűnözés ilyen összefonódásai miatt létrejött hiányosságok azok, melyek a bűnözők számára megnyitják azt a rést, amin keresztül a demokratikus és gazdasági reformokat megakadályozhatják. Ez mindenképp előtt az olyan gyenge kormányral rendelkező országokra érvényes, mint Albánia és Macedónia, és ha a szervezett bűnözést világhírességként tekintjük, akkor Kolumbia és Mianmar¹⁹².

- *A gazdasági trend*

A gazdasági trendek, mint például az egész világra kiterjedő pénzpiac és más „globalizációs” jelenségek, valamint az EU belső piaca a bűnözői csoportoknak kimondottan kedvező hátteret biztosítanak.

Az áruk, a szolgáltatások, a tőke és az emberek szabad áramlásának köszönhetően a bűnöző szervezetek jelenléte az országhatárokon átlépő csempészetben, a különböző családokban – különösen a fogyasztási adót érintő csalásokban – egyre gyakoribbá válik.

Ennek a folyamatnak kedvez a cégalapítás megkönnyítése és a nemzetközi tulajdonjog éppúgy, mint azok a foglalkoztatási szabályok, melyek a különböző más országokból származó munkaerő alkalmazásához vezető utat egyengetik.

A legális gazdasági életbe történő beépüléssel egyre nehezebb lesz az ilyen bűnöző csoportok aktivitását felismerni, ellenőrizni, és ellene fellépni.

¹⁹² Burma hivatalos neve a Myanmari Államszövetség, mely jelenleg a katonai puccson alapuló diktatúra és a polgári demokrácia közötti átmeneti társadalmi rendszerben működik. A nemzetközi kábítószer-kereskedelemben kiemelkedően fontos szerepet játszik, mivel a délkelet-ázsiai térség „aranyháromszögnek” nevezett területének egy része ebben az országban van.

- *A szociális változások*

A szociális változások hatással vannak a bűnözés lehetőségeire – miközben maguk is a változások következményei, egyben azok kiváltó okai. Kétségtelen, hogy az emberek mobilitásának növekedése és a terjedő urbanizáció a társadalmat a „névtelenség”, az anonimitás felé vezeti, s ez a bűnözés számára kedvező. A növekvő mobilitás azt is jelenti, hogy az emberek (és a bűnözői csoportok is) új kapcsolatokat építhetnek ki, miáltal lehetővé válik az országok közötti kapcsolat, még rendkívül nagy távolságok esetében is. Erre példa, hogy egyre gyakrabban merülnek fel a listán nem csak EU tagországok polgárai, hanem kelet-európai, afrikai, közel-keleti, dél-amerikai és ázsiai állampolgárok, ami a nemzetközi szervezett bűnözés résztvevői.

Végül pedig a nagy létszámú etnikai kisebbségek jelenléte az EU tagországaiban vitathatatlan előnyt jelent az EU-n kívüli bűnözői csoportok számára. Ezek a kisebbségek bármit megadnak, amit csak szükségesnek tartanak, legyen az menedék, búvóhely, munkaerő, helyismeret, vagy esetleg bűnözői szolgáltatás. Ez mindenek előtt az etnikailag zárt bűnözői csoportokra igaz – mint például a török, vagy az úgynevezett „etnikai albánok” –, de mindez az előny rendelkezésre áll olyan más etnikai alapon szervezett bűnözői csoportnak, mint az iráni, vagy iraki bűnöző szervezetek is amennyiben az EU-ban fejtik ki tevékenységüket.

- *A technológiai újdonságok*

Az utóbbi tíz év technológiai újdonságai talán a legjelentősebb változások. Az új technológia által az emberek közötti kommunikáció megváltozott, s ez egy újabb, a felderítésre hátrányos befolyást gyakorló tényező, például a pénzügyi tranzakciók területén, ahol egyetlen egér-kattintással lehet pénzeket gyorsan átutalni vagy akár eltüntetni, és a pénzügyi ellenőrzések is egyre nehezebbek lesznek.

A szervezett bűnözés rendkívül gyorsan alkalmazkodott az új helyzethez.

Vitathatatlan, hogy a szervezett bűnözés a leginkább haszonélvezője annak a technikai haladásnak, melynek termékei a kereskedelemben kaphatók. A telekommunikáció és a közlekedés területén bekövetkezett haladás és mindenekelőtt a cyber-tér fejlődése azok a leglényegesebb lehetőségek, melyek kiszélesítik a bűnözői csoportok tevékenységi körét.

Az egyre terjedő „e-üzlet” és az úgynevezett „virtuális személyazonosság” lehetőséget teremtenek, és döntő szerepet játszanak a bűnös tevékenységek előkészítésében, illetve végrehajtásában és abban, hogy a bűnelkövetők névtelenek maradjanak.

A számítástechnika és a nyomtatók jelentős fejlődése által a bűnözői csoportok hatalmas és folyamatosan javuló lehetőséghez jutottak a különböző okmányok vagy akár a pénzhamisítás terén.

A bűnözői csoportok jellegzetes ismertetőjegye a mobiltelefonok használata, különösen azokat kedvelik, amelyek feltöltő-kártyával működnek. Számos szervezett bűnözői csoport használ lopott, vagy kódolt telefont, lopott feltöltő-kártyával és ezeket rendszeresen cserélgetik.

Végül a bűnöző szervezetek mobilitása az egész világra kiterjedő légi forgalom növekedése által – mely rendkívül széles választékban kínálja nekik a lehetséges repülési irányokat – megnőtt, és ezzel jelentősen csökkent a lebukás kockázata.

Ezeknek a változásoknak következtében a '90-es években két irányzat mutatkozott: először, a nemzetközi szervezett bűnözés – tekintettel a földrajzi kiterjedésére éppúgy, mint az új bűncselekmény-kategóriák megjelenésére – mennyiségi és minőségi fejlődésen ment keresztül, másodsor pedig – a kelet-európai bűnözők és bűnözői csoportok jelenléte által – megerősödött a bűnöző szervezetek közötti nemzetközi kapcsolat.

Ezek az irányzatok az utóbbi évek folyamán felerősödtek. Jóllehet az európai bűnözés területén még mindig az EU-ból származó bűnöző csoportok töltik be a vezető szerepet, mégis hangsúlyozni kell, hogy ezek viszonylagos hatalmi egyeduralkodói helyzetével szemben egyre inkább szembe kerül a külföldi bűnözők és bűnöző szervezetek számának emelkedése.

Ilyen körülmények között nagy aggodalmat okoz, hogy a szervezett bűnözés egyre több embert szippant magába. Időközben az EU-ban mintegy 3000 aktív bűnöző csoport vált ismertté és ezeknek 30000 tagját sikerült egyértelműen azonosítani. Ugyanakkor a bűnöző szervezetek nagysága, felépítése, szervezeti jellege és más ismérveinek megítélése tekintetében a tagországokon belül és a tagországok között is vannak eltérések¹⁹³.

A bűnöző csoportok nemcsak, hogy gyorsan alkalmazkodtak az új körülményekhez, hanem alkalmazásba vették a legújabb technikát, mindenekelőtt a „high-tech” szintű, a lehallgatás ellen védett kommunikációs eszközöket. Ezzel párhuzamosan a bűnöző szervezetek olyan szakembereket tettek lekötelezetté, illetve szerződtettek, mint az ügyvédek, jogászok, és más magasan képzett szakemberek, valamint saját tagjaikat tanították, hogy egy adott területen valóban képzett szakemberekkel rendelkezessenek.

A legtöbb bűnözői csoport minden bűncselekmény-kategóriában aktív, amely a kívánt profit-szinttel kecsegtet, mások inkább a gazdasági bűnözés területén tevékenykednek, mint tanácsadók és cégek eladásával kapcsolatosan beszerzett információik alapján, bizonyos – a feketemunkából származó pénzek és számlák eltüntetésében, valamint a folyószámlák megcsapolásában jeleskednek.

A bűnöző csoportok gyakran kereskednek rendszerbiztonsági információkkal éppúgy, mint bizonyos szállítmányokkal kapcsolatos adatokkal, melyeket más bűnelkövetőknek adnak el.

A bűnöző szervezetek nemzetközi együttműködésének foka magas. Ez a megállapítás érvényes azokra a szervezetekre, csoportokra is, melyeket korábban elkülönülteként, önállóként ismertünk, mint például az albán, kínai és török csoportokra. Ugyanakkor a bűnszervezetek tagjai gyakran különböző nemzetiségűek. Az ilyen vegyes szervezeti rendszerek már egyre kevésbé kivételek, sőt inkább rendszeressé válnak, és a korábbi – etnikailag egységes – szervezetek helyére lépnek, melyek bizonyos meghatározott bűncselekmény-kategóriákra specializálták magukat.

Néhány bűnözői csoport valódi specialistává fejlődött bizonyos bűnözői szolgáltatások terén. Ezek felajánlják szolgáltatásaikat – például szállítmányozási céggként – miközben más bűnözői hálózatokkal szoros kapcsolatot tartanak fent. Az üzleti kapcsolatok alapja nem a hagyományos kölcsönös bizalom, hanem a „szakszolgáltatások” rendelkezésre bocsátásából származó magas nyereség, és a bűnös tevékenység folytatásának szándéka.

¹⁹³ Az eltérések nem a szervezett bűnözés valódi helyzetének megítéléséből erednek, hanem az adatgyűjtés különbözőségéből adódnak. Vannak olyan tagországok, ahol a felmérést „alulról felfelé” irányultán végezték el, ami azt jelenti, hogy a helyi, területi rendőri szervek nyomozási adataiból indultak ki, míg más tagországokban a „fentről lefelé” irányuló módszert követték, melynél szélesebb körben vontak be információs forrásokat a felmérésbe. Mindazonáltal le kell szögezni, hogy az eltérő adatok ellenére a tagországok által jelentett szervezett bűnözői csoportok maradéktalanul megfeleltek a EU által kidolgozott „szervezett bűnözés fogalmában” foglalt tizenegy azonosító kritériumnak.

Az EU-ban a bűnözői csoportok minden bűnelkövetési területen aktívak, jóllehet a kábítószer-kereskedelem, az emberkereskedelem, az áruk és emberek csempészete, a csalás és a gazdasági bűncselekmények különös vonzerőt jelentenek számukra. Először 1997-ben lehetett tapasztalni, hogy a bűnöző szervezetek tevékenységükben igyekeznek megtalálni a kedvező arányt egyrészt a felfedezés (lebukás) kockázata és másrészt az elérhető legmagasabb nyereség között. Nyilvánvaló, hogy a kábítószer-kereskedelem még mindig az érdeklődés középpontjában áll a bűnözők üzleti tevékenységében, azonban a cigaretta –, az alkohol – és az embercsempészet egyre inkább komoly érdeklődésre tart számot, mivel ezekben az „üzletágakban” együtt van a magas nyereség és az alig, vagy egyáltalán nem létező lebukási kockázat. Ehhez járul még az, hogy a csalások és gazdasági bűncselekmények száma az elmúlt időszakban jelentősen megnőtt, amit nem utolsó sorban a belső – közös – határok lebontására lehet visszavezetni.

A bűnöző szervezetek csak ritkán koncentrálnak egyetlen bűncselekmény elkövetésére. Gyakoribb az, hogy különböző területeken aktívak. Példaként lehet említeni, hogy a kábítószer-bűnözés gyakran párosul olyan más tevékenységekkel, mint a csalás, a pénzmosás és az illegális migráció kombinációja. A kábítószer-kereskedelemre ugyanez jellemző, mivel a csoportok több különböző kábítószerfajtával is foglalkoznak egyidejűleg.

A bűnözői csoportok a csalások és a gazdasági bűncselekmények területén is egy új irányvonalat valósítottak meg, amelyben a legális és az illegális tevékenységek fedik egymást. A szervezett bűnözés a legális vállalkozásokat nem csak bűnös vállalkozásaik álcázására használják, hanem a bűnözésből származó nyereségeiket a legális gazdaságban fektetik be, miáltal a piaci versenyfeltételek eltorzulnak, és a gazdaság egyensúlya érezhetően megbomlik. A legális struktúrák kihasználása egyre emelkedik, aminek következtében a legális és illegális tevékenységek között a különbség egyre inkább eltűnik.

Az erőszak, a korrupció és más befolyásszerző formák alkalmazása a jól működő bűnözői kereslet-kínálat rendszernek állandó eszköztárhoz tartoznak, és gyakorlatilag egyfajta „kenőanyagként” foghatók fel, melyeknek az a célja, hogy a gépezet súrlódásmentesen működjön.

f, Az EU lépései a szervezett bűnözés és a terrorizmus ellen

A 2001. szeptember 21-i EU csúcstalálkozón az állam-és kormányfők a terrorizmus elleni harc hét pontból álló programját fogadtak el. Ebben a törvényalkotói szervek megerősítése, az igazságügyi hatóságok együttműködésének fokozása, a szakági terrorelhárító egységek együttműködésének és koordinációjának megerősítése, a terrorizmus pénzügyi hátterét biztosító szervezetek elleni – elsősorban USA szervekkel¹⁹⁴ – történő együttműködés erősítése szerepelt.

¹⁹⁴ Ezek között nem csak az USA Igazságügyi Minisztériumának szervezete, az FBI (benne a kábítószer-bűnözés elleni harcra specializálódott DEA) és nem csak a CIA szerepel, hanem a vámnyomozók, a bevándorlási hatóság, a pénzügyminisztérium felderítő és nyomozó egysége, valamint a Marshall szervezet is.

Az Európa Tanács világossá tette, hogy ez az egységes politika megfelel a nemzetközi megállapodásban foglaltaknak. Az ET követelte, hogy a terrorizmus elleni intézkedéseket minél gyorsabban vegye át az ENSZ, az OECD,¹⁹⁵ és más szervezetek nemzetközi megállapodásaiba is. Ezzel egyidejűleg a tagországok sürgették az ENSZ, a **Terrorizmus Pénzügyi Háttére Elleni Fellépésről** szóló határozatának mielőbbi ratifikálását. A 2001. október 22-én Gentben megtartott EU csúcstalálkozón az ET újra kijelentette, hogy készen áll az ENSZ keretében a terrorizmus bármilyen megjelenési formája elleni intézkedésének korlátozások nélküli támogatásra és megerősítette az Egyesült Államok iránti szolidaritását.

Az ET 2002. június 13-án kiadta a Terrorizmus Elleni keret-megállapodás alapszövegét.

Az Európa Tanács 2001. december 27-én elfogadott határozata szerint be kell fagyasztani minden pénzt, és meg kell tiltani a pénzek, vagyonok, gazdasági támogatások (utánpótlások, tartalékok), illetve pénzügyi szolgáltatások rendelkezésre bocsátását a terroristákkal (személyekkel, egyesületekkel, vagy testületekkel), és a velük kapcsolatban álló szervezetekkel szemben. E határozat következtében a 2001. szeptember 11-e után az EU-ban befagyasztott vagyon értéke 40 és 100 millió euró között volt.

Jóllehet ezek az ajánlások, javaslatok és határozatok alapvetően a terrorizmus elleni harc céljait hivatottak szolgálni, mégis látni kell, hogy hosszú távon a szervezett bűnözés elleni fellépés területére is kihatnak. Számos olyan pontja van ezeknek, melyeket a szervezett bűnözés elleni harcban is jól lehet hasznosítani, mint például a szervezett bűnözéssel szemben alkalmazott szankciók egységesítésére, vagy a vagyonok befagyasztására vonatkozó javaslatok.

g, A szervezett bűnözés Magyarországon

Noha Magyarországon, hasonlóan a közép-európai demokráciákhoz, már a rendszerváltás előtt megkezdődött bizonyos szervezett bűnözői hálózatok kiépülése, a folyamat a politikai átmenet alatt, illetve azt követően vált különösen intenzívvé. Ehhez hozzájárult az előző rendszer centralizált, antidemokratikus – viszont meglehetősen hatékony – erőszakszervezeteinek „demokratikus alapon” történő leépítése és átszervezése, a tulajdoni rendszer átalakulása körüli bizonytalanságok, valamint külső tényezőként a Szovjetunió, különösen pedig Jugoszlávia felbomlása.

A szervezett bűnözés jellegzetes tulajdonsága, hogy e csoportok igyekeznek érdekeiket a gazdasági szférán túl is érvényesíteni, ezért fokozatosan növelik legális gazdasági tevékenységüket és befolyásukat. Az állami ellenőrzés rendszere nem elég hatékonyan követte a változásokat, ezért különösen indokolt az ellenőrzésre hivatott szervezetek közötti hazai és nemzetközi együttműködés erősítése. Az uniós csatlakozása a szervezett bűnözés fokozódó aktivitással és az EU-n kívüli államokban működő bűnözői körökkel való erősödő kapcsolatteremtéssel reagált.

¹⁹⁵ Organization for Economic Cooperation and Development (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet)

A magyarországi pénzügyi rendszer egyik jellemzője volt a '90-es években, hogy a privátszférában gyakorlatilag nem volt számottevő tőke. Ezzel a negatív pozícióval szemben állt a hirtelen jött szabadság és demokrácia nyújtotta vállalkozási lehetőség és vállalkozói kedv. Ebbe a résbe türemkedett be a kis és nagy vállalkozások területén egyaránt a bűnözői tőke. A rendszerváltozás utáni évek jellegzetes bűncselekmény-kategóriája lettek a „zsarolás, veszélyes fenyegetés és emberrablás” sorozatok. Az egyes esetek felszámolása és az ügyek vizsgálata teljesen világossá tették, hogy minden ügynek a kiindulási alapja az uzsora-kamatra felvett pénz visszafizetésével összefüggő „nézetkülönbség” volt. A bűnözői kör szívesen és gyakran adott kölcsönt – esetenként heti, vagy havi kamatra – gyakorlatilag bármilyen összegben. A visszafizetéssel azonban szinte kivétel nélkül problémák merültek fel. Részben azért, mert a vállalkozó egyszerűen elköltötte a pénzt és így természetesen képtelen volt a kölcsönt visszafizetni. Részben pedig azért, mert a vállalkozás még megközelítőleg sem termelte meg azt a nyereséget, amiből akár csak a kamatokat meg tudta volna fizetni, nem beszélve a tőkéről. A magyar pénzügyi kormányzat pedig nem volt abban a helyzetben, hogy a hivatalos kamatpolitikával a tőkepiacon, a hiteléletben meglássa az országot fenyegető veszélyt, azt, hogy a társadalom legális életét szabályozó folyamatok hiányosságait, hibáit a bűnöző szervezetek, a szervezett bűnözés könnyörtelenül kihasználja.

Ezekben az években tudott Magyarországon igazán gyökeret eresztetni az úgynevezett oroszok maffia a hazainál nagyságrenddel nagyobb tőke-hátterével és az „építkezésben” alkalmazott – addig Magyarországon ismeretlen – erőszakkal. Az első lépcsőben „csak” az éjszakai szórakozóhelyeken vették át a hatalmat azzal, hogy orosz és ukrán lányokkal cserélték le – kis meggyőző rábeszélés után – a korábbi magyar táncos-lányokat. Azután az éjszakai életből származó jövedelmekkel folytatták a terjeszkedést.

Ugyanezekben az években erősödött meg a hazai szervezett bűnözés is. A '80-a évek végén – a bűnüldözés bátortalan figyelmeztetései ellenére – a szabadság jegyében engedélyezték a játék-automaták importját. A magyar vidék egyik későbbi „prominens” személyisége – a bűnözői kör aktív támogatása mellett – erőszakkal telepítette ezeket a gépeket dél-magyarországi kocsmákba. A bevétel nagysága igen jelentős volt, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy ezeken a gépeken még közvetlenül nem nyertek pénzt a játékosok. Ebből a jövedelemből ez a „kiemelkedő” személyiség felvásárolta a magyar állam által – vitathatatlanul jó szándékúan – kibocsátott kárpótlási jegyeket a névérték harmada körüli áron. Ezzel részben megoldotta a pénzmosás problémáját is, részben pedig tényermosogatóból – tíz év leforgása alatt – Magyarország egyik jelentős adóbefizetőjévé „küzdötte” fel magát a bűnözői életvezetés által. Azonban még az igen jelentős vagyona és befolyása sem volt elegendő ahhoz, hogy a budapesti alvilágban – az éjszakai életben – helyet szerezzen magának.

A pénzmosás jellegzetes megoldásait láthatjuk az egyik magyar vállalkozó esetében is, aki egy balassagyarmati szállodára jegyeztette be magát – illetéktelenül – tulajdonosnak, majd erre a tulajdonára vett fel hitelt jelzálog bejegyzéssel, s ebből privatizálta az egyik legnagyobb magyar gyümölcs- és bortermelő állami gazdaságot.

Nemzetközi szinten jelentős aktivitást kifejtő magyar szervezett bűnözői csoport nincs, a magyar bűnözői körök inkább magyarországi helyi szinten aktívak. Ez alól az egyetlen kivételt a nemzetközi szinten is tipikusnak mondható magyar elkövetési formának tekinthető pénzhamisítás (az eurót is beleértve), valamint a bankkártyacsallás jelent.

A kábítószer-kereskedelem terén hazánk hagyományosan tranzit országnak tekinthető a termelők és a nyugati fogyasztók között. A folyamatban magyar szervezett bűnözői körök csak kiegészítő feladatokat látnak el, az országon áthaladó kábítószer-kereskedelem alapvetően koszovói és macedóniai albán, bolgár, valamint török szervezett bűnözői csoportok irányítása alatt áll. A hazai kereslet növekedésével Magyarország is egyre inkább a fogyasztók közé kerül, ami közvetlen hatással van a szervezett bűnözés terjedésére.

Észre kell vennünk, hogy különösen az utóbbi fél évszázadban jelentősen megváltozott a bűncselekmény révén szerzett anyagi javak rendeltetése.

A profitorientált bűnözési formák kezdetben pusztán saját szükségletek kielégítését szolgálták. A bűnözés hasznát csak célnak tekintették, s azt jellemzően „felélték”. A szervezett bűnözés kialakulásával és erősödésével azonban a bűnös pénz részben eszközzé, forrássá vált. Újabb folyamatos és növekvő profithoz és az ezt biztosító bűnözés finanszírozásához ugyanis csak e javak legális gazdaságba történő visszaforgatásával lehetett eljutni. A közvetlen profit egy részéről tehát a bűnözők a busásan megtérülő befektetés reményében, hosszabb távú érdekeiket szem előtt tartva, ma már tudatosan lemondanak. Ez egyben azt is jelenti hogy a szervezett bűnözés folyamatosan erősödik, s egyre messzebbre, egyre mohóbban terjeszti ki csápjait. Ez a tény helyezte a pénzmosás problémakörét új, a korábbi, hagyományos eszközökkel nem feltétlenül kezelhető dimenzióba.

Magyarországon a szervezett bűnözés megjelenése az 1970-es évekre tehető, bizonyos családi alapon szerveződött és elsősorban vagyon elleni bűncselekmények elkövetésére szakosodott bűnbandákhoz kapcsolódóan. A pénzmosás kezdete pedig az 1980-as évekre, amikor felvirágzott az illegális magyar valutapiacra történő pénzváltás.

A piacgazdaság bevezetésével szinte egyidőben a pénzmosás gyökeret eresztett hazánkban.

A szervezett bűnözés jelentős része a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos. Hazánk területén óriási mennyiségben halad át a dél-nyugat ázsiai termelő területektől Nyugat-Európába szánt heroin. Hazánk a kábítószer-csempészet balkáni útvonalán (Törökország – Bulgária – Románia – Magyarország – Ausztria – Olaszország, eredetileg Törökország – Bulgária – Szerbia – Horvátország – Szlovénia – Ausztria – Olaszország), annak is: a jelenleg „legvirágzóbb” és legaktívabb szakaszán fekszik. (A magyar főváros központi fekvése miatt az utóbbi időben a heroin forgatókorongjává vált, ahonnan legyezőszerűen három fő irányba, Szlovákián át Németországba, Ausztrián keresztül Svájcba és Németországba és újabban Szlovénián át Olaszországba folytatják útjukat a kábítószer-szállítványok.)

A tranzit csempészetben érintett török és délszláv bűnszervezetek a Törökországból Magyarországra, innen a nyugat-európai országokba történő heroin szállításánál egyre nagyobb mértékben vesznek igénybe magyar állampolgárokat.

A kokain szállítás Magyarországon keresztül Nyugat-Európába nagyrészt légi közlekedés útján történik.

Magyarországon is jelen vannak a török, a koszovói albán, a szerb, olasz, svéd, holland, egyiptomi, román és nigériai kábítószer-kereskedő szervezetek regionális irányítói, akik bázist és aktivizálható helyi kapcsolatokat építenek ki és részt vesznek a bűncselekményekből származó jövedelmek legalizálásában. Sőt Magyarország egy ideje már célországként is szerepel a maffiák képzeletbeli fogyasztási térképén.

Nem kizárt, hogy a magyar gazdaságpolitika „tőkecsalogató” intézkedéseivel és a szabályozás hézagaival lehetőséget is kínál a gyanús szervezetek számára. Téves az a nézet, mely szerint egy tőkehiányban, szenvedő országnak a piszkos pénz hasznára válhatna, ugyanis ezeknek a jövedelmeknek az a célja, hogy amilyen gyorsan csak lehet visszajussanak a tulajdonos hazájába, ahol – nagy valószínűséggel – ismét a bűnözési spirál részévé válik.

A világban többnyire a kábítószer- és a fegyverkereskedelem révén szerzett pénzeket. igyekeznek legalizálni, addig az idehaza mosott pénz javarésze becslések szerint gazdasági és vagyon elleni bűncselekményekből származik.

A bűnügyi tudományok az elmúlt két évtizedben kezdtek behatóbban foglalkozni a gazdasági életben elkövetett bűncselekményekkel világszerte. Magyarországon a gazdasági rendszer átalakulása készítette a bűnügyi tudományok művelőit a gazdasági tevékenységgel összefüggő bűnözés új szempontú vizsgálatára.

A gazdasági tevékenységgel összefüggő bűnözés iránti érdeklődést elsősorban a világgazdaság fejlődésével együttjáró olyan negatív jelenségek magyarázzák, mint pl.: a multinacionális vállalatoknak, főleg a harmadik világban folytatott tevékenysége, egy-egy jelentős banksőd az országhatárokon túl gyűrűző hatása, vagy a monopóliumok piaci versenyt sértő megegyezései.

Az elmúlt évtizedtől kezdve pedig a pénzmosás vált világméretű problémává a kábítószer-kereskedelem robbanásszerű fejlődése révén, amely ahhoz a felismeréshez vezetett, hogy a gazdasági bűnözés, s ezen belül a pénzmosás ellen sikeresen csak akkor vehető fel a küzdelem, ha az államok közötti koordináció szilárd és jól szervezetten működik, hiszen az eszközök és módszerek, amelyekkel a pénzt a világ egyik tájáról a másikra mozgatják, valamint az elkövetők leleményessége kimeríthetetlen tartalékokkal rendelkezik.

A piacgazdálkodásra áttéréssel, a '90-es évek elejétől a vállalkozási szabadság megvalósítása, a legális tőkepiac mozgásba hozta az illegális forrásokat is, amely a gazdasági rendszer átalakításából, így a privatizációból is fakadó lehetőségeket igyekezett maximálisan kihasználni.

A piaci viszonyok átalakulása következtében egyre nagyobb teret hódított a *feketegazdaság*, mely azóta a pénzmosás egyik jelentős tényezőjévé vált.

A gazdasági szakértők többségének véleménye megegyezik abban, hogy a *feketegazdaság* és a hozzá kapcsolódó szervezett bűnözés *három komponensből* áll:

– azok a tevékenységek, amelyek *ab ovo tiltottak*, így a kábítószer- és fegyverkereskedelem, valamint a tiltott pénzintézeti tevékenység (pilótajáték, piramisjáték, engedély nélküli betétgyűjtés stb.);

– az e körbe tartozó tevékenységek ugyan legálisnak tűnnek, de a jövedelemszerzés *bűncselekmény* – leggyakrabban vám-, vagy adócsalás – *útján* történik;

– a szakirodalom szívesebben nevezi rejtett, mintsem feketegazdaságnak azokat a legális vállalkozásokat, cégek által végzett legális tevékenységeket, amelyek „csak” annyiban sértenek jogszabályt, hogy az *adórendszert valamilyen mértékben megkerülik*

A szervezett bűnözés klasszikusnak mondható – működési területein kívül számításba kell venni jelentkezését minden olyan szektorban, ahol a pénzszerzés gyors és viszonylag könnyű lehetőségei kínálkoznak. Ez természetesen nem a szervezett bűnözés specifikus kritériuma, hanem a gazdálkodás olyan általános törvényszerűsége, amely a gazdaság résztvevőit adott körülmények között az üzleti erkölcs, sőt jogszabályok megsértésére is rábírhhatja.

A szervezett bűnözés szereplőiből hiányzik a jogi és erkölcsi normák követésének készsége, ezzel szemben ezeken a gazdasági területeken jól hasznosítják az illegális ügyletek lebonyolításában már alkalmazott módszereiket (erőszak, fenyegetés).¹⁹⁶

A szervezeti bűnözés nyereségre és hatalomra törekszik. Ebben az összefüggésben számukra a nyereség az elsődleges, a hatalom inkább eszköz, amivel a céljaikat könnyebben el tudják érni. Általában rövid távú nyereségre törekszenek, ami történhet a legális áruk piacán csalárd módon folytatott tevékenységgel, vagy a tiltott áruk piacán valamely fedőszervezet útján, illetve olyan struktúrák felhasználásával, amelyek szabályosan működő gazdálkodás látszatát keltik.

Jellemző, hogy:

– üzletszerű bűnelkövetésre létrejött vállalkozásokat alapítanak a beruházás és a pénzpiac területén.

– azonos tulajdonosi kör több olyan vállalkozást hoz létre, amelynek a csődbejutás a sorsa, feladatuk egy ideig a hitelképesség látszatának fenntartása.

¹⁹⁶ Katona Géza: Bevezető gondolatok a „Szervezett bűnözés Magyarországon” című kutatási témában 1993. évben készült jelentésekhez

- viszonylag szűk tulajdonosi kör hoz létre több vállalkozást. Ezek közül 2–3 működik, a többi csak látszat vállalkozás. A cégek az ország egész területét behálózzák, aminek előnye, hogy adataik a területi ellenőrző szerveknél nem futnak össze. A papírforma szerint különálló cégek egy személy irányítása alatt állnak, aki minden jogot fenntart magának
 - a cégalapításhoz szükséges tőke bűncselekményből származik.
 - tanulmányozzák és kihasználják a joghézagokat országon belül, illetve több ország jogszabályai közötti eltéréseket
 - Magyarországon nem honos és ezért nem is szabályozott ügyleteket bonyolítanak.
 - tönkrement cégeket vásárolnak fel a látszatügyleteik bonyolításához,
 - az elkövetői kör ismeri a jogi környezetet és cselekményét ehhez alkalmazkodva követi el
 - a jogi eszközök nem alkalmasak a cselekmény értelmezésére
 - a szervezethez a módszer a jog kijátszásához.
 - kibúvás az adófizetés, és a költségvetést megillető más befizetési kötelezettségek alól.
 - hivatalnokot, banktisztviselőt, könyvvizsgálót állami vállalat alkalmazottját megvesztegetik
 - szerződéseket, okmányokat pontatlanul, nem egyértelműen töltik ki,
 - megtévesztő adatok felhasználásával kérnek állásfoglalást, engedélyt
- Az előzőekből látható, hogy az elkövetési magatartásokba az alkalmazott módszerekbe előre beépítik azokat az elemeket, amelyek segítségével kibújhatnak a felelősségre vonás alól. Erősségük a szervezés, a célok megfogalmazása, részfeladatokra bontása.
- Minden lépésükkel arra törekszenek, hogy ne kelljen adót, vámot, illetéket fizetni, ne lehessen a vállalkozások tényleges hasznát megállapítani.
- Törekszenek arra, hogy szabályos vállalkozás látszatát tartsák fenn, a külvilág felé a tapasztalt, hozzáértő, eredményes, megbízható, sokszor jótékonykodó nyugati üzletember épét kell mutatni. Jó kapcsolatokat kell teremteni és fenntartani mindenkivel, aki számít.

- A szervezett bűnözés egyéb irányai

Kábítószer-bűnözés

Magyarországon jelenleg kb. 40–50 ezer személy fogyaszt rendszeresen kábítószert. 1990-től a hazai kábítószer-fogyasztás folyamatosan változik, mind nagyobb mértékben jelennek meg a fogyasztói piacon a klasszikus kábítószerek (marihuána, hasis, amfetamin, heroin, kokain). E szerek aránya a kábítószer tartalmú gyógyszerekhez képest 1990-ben még csak 35% volt, napjainkra ez az arány 80%-ra nőtt.

A marihuána, a hasis és az LSD bélyegek főként Hollandiából kerülnek Magyarországra az ún. drogturizmus útján. A heroin főleg a „balkán útvonalon”, kisebb mértékben a távol-keleti légi úton érkezik hazánkba. A kokain szárazföldi úton a szomszédos Románián és Ausztrián keresztül érkezik, továbbá légi úton közvetlenül a dél-amerikai forrás-országokból. Megjelent a marihuána hazánkban történő előállítás is, továbbá több megye területén fordult elő hasiskender termesztése.

Nyugatról kelet felé haladva a kelet-nyugati választóvonalon szakadék tátong a drogfronton is. Miközben nyugaton az együttműködés és ellenőrzés kifinomult módszerei honosodtak meg, keleten egyelőre alapvető jogi és ellenőrzési hiányosságok mutatkoznak, az átmenő forgalom mellett egyre terjed a helyi fogyasztás.

Pénzhamisítás

A rendszerváltást követően határaink átjárhatósága, a liberalizált külkereskedelem és devizapolitika óriási keresletet idézett elő a konvertibilis valuta iránt. Ezt a tény, illetve azt a körülményt, hogy a magyar állampolgárok nem ismerték a külföldi bankjegyeket, kihasználták a hamis bankjegyek előállítására és forgalmazására alakult bűnözőcsoportok.

A hazai viszonylatokat tekintve az elmúlt évtizedben számos jobb-rosszabb minőségű magyar bankjegy tűnt fel fizetőeszközként. Ezek közül a legjelentősebb magyarországi pénzhamisítási akció a kiváló minőségű hamis ötezresek megjelenése volt, melyet – miután a láthatóan egyazon forrásból származó hamisítványok száma tartósan napi ötven, majd száz fölé emelkedett (az átlagos napi 5–6 példány helyett) – sikerült megghiúsítania a jegybanknak azzal, hogy rövid idő alatt intézkedett a régi ötezresek bevonásáról.

Gépjárműlopás, csempészet

Az 1990-es években hazánkban kialakult egy nagyfokú szervezettséget és nemzetközi összefogást mutató elkövetői kör (1997. első felében 6232 gépkocsit tulajdonítottak el, mára ez a szám évente kb. 15–20.000), melyen jugoszláv és bolgár, orosz ajkú, illetve magyar elkövetők vesznek részt.

A csempészetben két „útirány” alakult ki, míg az egyikben Magyarországon ellopott gépkocsikat juttatják Ukrajna, Szerbia, Románia és Bulgária területére, a másikon a nyugati országokban ellopott gépkocsikat hozzák hazánkba.

Illegális fegyverkereskedelem

Az illegális fegyverkereskedelmet egyrészt a külföldről többnyire a volt Jugoszláviába áramló nagymennyiségű fegyvercsempészés, másrészt a hazai bűnözők fegyvervásárlása jellemzi, amely egyre nagyobb jelentőséget, és teret nyer.

Embercsempészet és leánykereskedelem

A fokozódó legális migrációval egyenes arányban nőtt az embercsempészet is, amelyet a kezdeti időpontban külföldön, ma pedig már hazánkban működő embercsempész központok szerveznek, irányítanak, illetve működtetnek. A leánykereskedelem, illetve a prostitúció iránya a gépjármű-csempészethez hasonlóan kétirányú, míg a magyar prostituáltakat a nyugati országok irányába „utaztatják” addig a kelet-európai országokból hazánkat célozzák az elkövetők.

Fellendülőben van az embercsempészet. A kivándorolni szándékozók útra segítése elsősorban Romániában, Albániában, a volt Szovjetunió tagállamaiban, illetve Kínában jelentős üzletág.¹⁹⁷

Nálunk is megjelent a szerv-, illetve gyermekkereskedelem. Ma már bizonyíthatóan világméretű feketekereskedelem folyik emberi szervekkel, szövetekkel, illetve emberekkel. Aki európai klinikákon megfelelő donor hiánya miatt esetleg évek óta hiába vár veseátültetésre, ma Indiában vagy akár Albániában jutányos áron és gyorsan juthat új veséhez.

Jól szervezett maffiák léteznek Ukrajnában és Romániában a csecsemőkereskedelem lebonyolítására.¹⁹⁸

Virágzik a prostitúció is. Az utóbbi időben kelet-európai orosz, ukrán, lengyel, horvát, albán, magyar prostituáltak tömege lepte el az olasz és a német nagyvárosokat. Özönlenek az afrikai (elsősorban nigériai) ifjú hölgyek is Európába. E tömeges vándorlás következménye, hogy az alvilágban megjelennek a lányfuttató orosz és ukrán maffiák. Nehezíti a helyzetet, hogy a prostituáltak zöme illegálisan érkezik a nyugati országokba, valamint az, hogy a maffiák gyakran mozgatják őket egyik városból a másikba.

Az adósságbehajtó és személyi védelemre szakosodott vállalkozások¹⁹⁹

¹⁹⁷ Kínából a Triádok „szervezésében” egy út – Kínából Szingapúron, Románián vagy Magyarországon keresztül Ausztriáig – ára 15 000 \$.

¹⁹⁸ Egy újszülöttekkel kereskedő ukrán banda például 114 apróságot adott el főleg gyermektelen amerikaiaknak. Az egész ügy zajlott le, hogy a sikeres szülés után az orvosok azt mondták az anyáknak, hogy a baba születési rendellenességgel jött a világra és már nem is él. Ugyanez a banda elhagyatott kisgyermeküket csempésztet külföldre, hogy egészséges szerveiket felhasználják. Az orvosok 20–30 ezer dollárt, nyugati autót, vagy utazást kaptak. A pénzt svájci bankok széfjeibe helyezték.

¹⁹⁹ Katona Géza: Bevezető gondolatok a „Szervezett bűnözés Magyarországon” című kutatási témában 1993. évben készült jelentésekhez

Az „üzletileg szervezett erőszakipar” szervesen kiegészíti az illegális és a legális fedéssel működő szervezett bűnözés tevékenységét, pótolja azt az űrt, amely az illegális szervezetek konfliktusaiban a rendőrség, a bíróság hiányzó szerepe okoz.

Ezen erőszakos tevékenység csúcspontja az erőszakos leszámolás, az ellenfél testi megnyomorítása, megcsúfítása, megölése. A „bérgyilkosságok” számának elszaporodása a szervezett bűnözés magyarországi jelentkezésének egyik legdrámaibb és legegységesebb jele.

Kínai bűnözés

A határok megnyitásának egyenes következménye volt az a migráns hullám, amely Kínából, Vietnámból irányult hazánk felé, amelynek következtében a legálisan itt tartózkodó kínai állampolgárok száma mára már 25–30 ezer főre tehető. Ezek a személyek hazájuk gazdasági nehézségei elől menekülnek, itt kívánnak a gazdaság szereplőivé válni, elsősorban a vendéglátóipar és a kiskereskedelem területén. Az általuk elkövetett bűncselekmények felderítését a rendkívül zárt etnikum és a hírszerzés lehetetlensége nehezíti.

A kínai és vietnami személyekkel kapcsolatban megállapítható, hogy magánszámláik felhasználásával jelentős összegű amerikai dollárt utalnak vissza hazájukba, amely feltehetőleg a különböző piacokon, illetve egyre nagyobb számban létesülő üzleteik bevételéből származnak.

„Orosz ajkú” bűnözés

A hazánkban tevékenykedő orosz ajkú bűnöző csoportok elsősorban etnikai, származási alapokon szerveződnek, tevékenységük feloleli a szervezett bűnözéssel kapcsolatos teljes struktúrát, a prostitúciótól a védelmi zsarolásokon keresztül a leszámolásos emberölésig.

Említést érdemel, hogy a hazánkból kivonult szovjet csapatok tagjai szoros kapcsolatot alakítottak ki bizonyos személyi körökkel, melyet napjainkban gyakran közös üzleti tevékenység végzésére használnak fel. A szovjet utódállamok állampolgárai hazánkat tranzit országként használnak fel az anyaországból kimentett külföldi fizetőeszközök továbbítására. Az orosz privatizációban szereplő cégek 80%-át az ottani maffia vásárolta fel, és az úgy nyert hasznot külföldi pénzintézeteknél helyezik el.

Speciálisan hozzájuk köthető az 1991 után megjelenő nukleáris anyagok csempészete. A veszély abban rejlik, hogy ezek az anyagok könnyen szállíthatóak, az urán például őrölve, a plutónium porként vagy folyadékként üvegben, vagy fémtartályban különösebb feltűnés nélkül továbbíthatók, valamint kis mennyiségükkel óriási katasztrófát okozhatnak. Céljuk az, hogy az atomfegyver előállítására törekvő, s arra képes, általában szélsőséges ideológiákat valló államokba juttassák el a hasadóanyagot, amelyek nagy része a szovjet utódköztársaságokból származik. Külön gondot jelent, hogy nincs megfelelő nyilvántartás a nukleáris készletekről, s az atomipari anyagok biztonságos tárolásához hiányoznak a korszerű őrzőberendezések.

- A szervezett bűnözővé válás

A bűnelkövető „bűnözőkarrierje” kezdetén szinte tipikusan apróbb vagyon elleni cselekményeket követ el: lopások, gépjármű-feltörések, járművek önkényes elvételét. Amennyiben jó fizikai adottságokkal rendelkezik, akkor testi sértésekkel, garázdaságokkal is találkozhatunk priuszának kezdeti bejegyzései között.

A későbbiek során azután nagyobb tárgyi súlyú, kárértékű bűncselekményeket követ el, ahol már a tervezés, az előkészítés, a menekülés-elrejtőzés és a megszerzett vagyontárgyak értékesítése is egyre dominánsabb szerepet kap.

Ezen a fejlődési fokozaton is átlépve már egyre ritkábban követ el „saját kezűleg” bűncselekményeket, többnyire már csak utasításokat ad, és ellenőrzi azok végrehajtását.

Végül már „tisztas üzletemberré” válik, aki már tudni sem akar a bűnözőkről és bűncselekményeikről²⁰⁰.

A bűnszervezetek kialakulása is hasonlóan fokozatos, több „fejlődési szakaszon” megy át. A tapasztalatok szerint a szervezet „csúcán” elhelyezkedő vezetők-vezető személyiségek hosszú, akár több évtizedes ismeretségben, „gyerekkori barátságban” vannak egymással, így egymásban (szinte) feltétel nélkül megbíznak.

A fiatalkorukban elkövetett kisebb súlyú „gyerekcsínyek”, majd apróbb jogszabálysértések, végül bűncselekmények összekovácsolják őket.

A későbbiek során létrejövő bűnszervezet egyes hierarchikus szintjein állók ezért – a szervezetben betöltött szerepüktől függően is – kisebb-nagyobb időközönként változ(hat)nak, de a vezetésben és annak „holdudvarában” csak nagyon nyomós okból állhat be változás, erre a szintre már az állandóság jellemző.

(Az egyes vezetők hosszabb-rövidebb tényleges szabadságvesztése, büntetés-végrehajtása sem jelent drasztikus változást a szervezet irányításában, inkább csak hangsúly-eltolódást hoz a működésben. Amíg a szabadlábon levő vezetők természetesen nagyobb mozgásszabadsággal rendelkeznek, könnyebben tartják a kapcsolatot alárendeltjeikkel, adnak utasítást és számoltatják be őket, addig a büntetésüket töltők hozzátartozói és ügyvédi látogatások során, illetve a BV-ben illegálisan maguknál tartott mobiltelefonokkal vesznek részt a bűnszervezet „napi életében”.)

- A szervezett bűnözés kialakulása Magyarországon

A szervezett bűnözés – mint bünelkövetési forma – fokozatosan alakult ki Magyarországon:

1. nagy kárértékű, vagyoni jellegű bűncselekmény-sorozatok (betöréses lopások) egyre szervezettebben történő elkövetése;
2. védelmi pénz szedése, emberrablások, zsarolások, önbíráskodások;
3. majd egy speciális magyar sajátosság, mint közbenső stádium: a privatizáció folyamatában történő részvétel;
4. beépülés a gazdaságba (legális vállalkozások létrehozása – az illegális szférával megerősítve, támogatva, állami – majd napjainkban már uniós források illegális megszerzése)
5. nemzetközi kapcsolat-rendszerek kialakulása (több, különböző országban tevékenykedő bűnözőcsoport együttműködése; illetve egy csoport országhatárokon átnyúló tevékenysége, terjeszkedése).

A bűnszervezetek tevékenysége tehát ugyanúgy „fejlődési fokozatokon” megy át, mint maga a bűnszervezet vezetője, meghatározó tagja: a primitívnek is nevezhető, dolog elleni erőszakkal elkövetett lopásoktól, illetve a védelmi pénzek szedésétől kiindulva fokozatosan „letisztul”, és „fehérgalléros”, intellektuális bűncselekményekre specializálódik.

Általában a vezetők egyéniségétől, műveltségi szintjétől, tulajdonságaitól függ, hogy az általa irányított szervezet „fejlődése során” melyik bűncselekmény-csoportnál „állapodik meg”, és tevékenységükben az erőszakos elem dominál-e, vagy az intellektuális elemek válnak jellemzővé.

²⁰⁰ Volt már arra is példa, hogy – lehallgatott telefonbeszélgetése szerint – az országszerte ismert, és komoly bűnszervezet élén álló bűnöző a hozzá „védelemért” forduló személyt azzal a tanáccsal látta el, hogy tegyen feljelentést a Rendőrségen, mivel ő nem foglalkozik ilyen jellegű ügyekkel.

A tapasztalatok szerint – többnyire – napjainkban is azok a bűnöző személyiségek a vezetők a bűnszervezeteknél, akik az 1970-es évek végén, illetve az 1980-as években „kezdték építeni bűnözőkarrierjüket”, bár kismértékű fluktuáció azért tapasztalható: újabb bűnszervezetek is alakulnak ki, illetve régebbiek oszlanak fel (nemritkán vezetők erőszakos úton történő elhalálózása miatt – lásd például az 1996–1999-es robbantás- és gyilkosság sorozatok áldozati listáját.)

A vezetők és tagjaik tevékenysége, múltbeli kapcsolatrendszere valamint a múltban elkövetett és a jövőben várható cselekményeik megértéséhez röviden ismertetni szükséges a magyarországi szervezett bűnözés kialakulásának és megerősödésének történetét, mivel az akkor kialakult, elsajátított „bűnözői technikákat-módszereket” a mai napig alkalmazzák a bűnszervezetek.

- **A szerveződő bűnözés időszaka:**

A szervezett bűnözés léte – Magyarországon is – sokáig vitatott volt a szocialista társadalomban. Ez főleg ideológiai-politikai okokból történt, és tagadása arra vezethető vissza, hogy ebben az időszakban a szervezett bűnözést az ún. „maffia-típusú” bűnözéssel azonosították, amelynek valóban nem voltak hazánkban társadalmi gyökerei, így megnyilvánulásai sem. Ezzel szemben – már az 1970-es években – el kellett volna ismerni *a társas bűnelkövetés szervezettségének jelentős fokozódását.*

Magyarország társadalmi-politikai-gazdasági fejlődése sajátos volt a szocialista táboron belül, a szigorú politikai szabályozást (a szocializmust építő államokhoz tartozást) a gazdasági, mindennapi életben bizonyos „felpuhító” intézkedésekkel ellensúlyozták. A politikai vezetők kismértékben engedélyezték a magánvállalkozást – amely más „szocialista” országban teljesen tiltott dolog volt – ezzel tették a mindennapi életet elviselhetőbbé. A magyarországi politikai vezetés mindig bizonyos „különutas” politikát folytatott, ezzel kívánta normalizálni a mindennapi életet.

Természetesen azzal, hogy a szigorúan ellenőrzött állami vállalati és mezőgazdasági termelészövetkezeti szférán kívül is lehetett lazább elszámolási rendszerű és jövedelmezőbb tevékenységeket folytatni, megnöttek a személyes és magánvagyonok, nagyobb lett a bűnözéssel támadhatóbb érték, a professzionális jellegű bűnözők nagyobb jogtalan haszonra is szert tehetnek.

Ez az időszak – a témát tanulmányozó szakemberek szerint – 1979–80-ban kezdődött hazánkban és gyakorlatilag az 1980-as évek közepéig, az ún. „előprivatizáció”-ig tartott.

A kezdeti stádiumú, szerveződő bűnözés (és a későbbi szervezett bűnözés) elsősorban vagyoni jellegű, indíttatású bűnözés, hiszen a magas szintű életvitelhez szükséges anyagi eszközök megszerzése a bűnözők célja.

A szervezett bűnözés egyéb megnyilvánulásai (erőszak, befolyásolás, az államigazgatási, politikai struktúrákba beépülés illetve kísérlete) ekkor még „csak” az illegális profitszerzés és annak megtartása, legitimitása megteremtése, a bűnözők felelősségre vonása, az ellenük indítandó büntetőeljárás elkerülése, eredménytelenné tétele érdekében valósult meg.

Az elkövetők az eseti jellegű bűnözésen már túlléptek, vagyoni jellegű bűncselekményeiket (gyakorlatilag kizárólag betöréses lopások) hosszabb időszak alatt, sorozatban követték el, az elkövetők huzamosabb ideje kifejezetten a bűnös cselekményeik hasznából éltek.

Az ugrásszerűen megemelkedett betöréses lopások egy részénél (jelesül a nagyobb értékre elkövetetteknél) a rendőrség felderítése eredményessége csökkent.

Az elkövetők tudták, hogy kinek a lakásában, milyen helyszínre hatolnak be, milyen nagy értékű vagyontárgyakat találnak ott (tippadók), a helyszínek nyomszegények voltak (professzionális elkövetés), az eltulajdonított értékek (műkincsek, ékszerek, de leginkább készpénz) holléte ismeretlen volt (orgazdák).

Ezek a jellemzők már a szervezettebbé váló bűnözőcsoportok tevékenységére utaltak.

Az elkövetők már ekkor széleskörű segítői (tippadó, figyelő, orgazda) hálózatra támaszkodtak, előre intézkedéseket tettek „lebukásuk” esetére (hamis alibi igazolása, meghatalmazott védők – már a bűncselekmény elkövetése előtti – kiválasztása, megbízása), eljárás alá vonásukat követően csak taktikai megfontolásból, megfelelő időben és bizonyítékok hatására adták fel tagadó magatartásukat és tettek beismerő vallomást.

- **A szervezett bűnözés kezdeti szakasza, az „előprivatizáció” időszaka**

Ez az időszak az 1980-as évek közepétől a valós privatizációig tartott. Az eddig egymástól elkülönülő, szerveződő bűnözőcsoportok laza együttműködésbe kezdtek és ezzel egyidejűleg megindult az érdekeltségi területek felosztása is.

A korábban csak bérlőként szereplő személyek lehetőséget kaptak arra, hogy a már eddig is üzemeltetett éttermek, éjszakai szórakozóhelyek tulajdonosaivá válhassanak.

(Az előprivatizáció feltételei: (1) szakirányú képzettség; (2) megfelelő tőke; (3) büntetlen előélet közül a bűnözők a harmadik feltételt nem tudták teljesíteni.)

Az üzletit tulajdon-szerzési feltételek teljesítése érdekében alkalmi szövetségek születtek; a korábbi bérlők-üzemeltetők „hozták” tapasztalataikat, szakirányú végzettségüket és büntetlen előéletüket: „nevüket adták az üzlethez”.

A hiányzó tőkét a szervezett bűnöző adta és a háttérből „csendestársként” irányított.

A későbbiek során azután gyakran – „saját” szakembereket kinevelve, és azt az üzletvitellel megbízva – kivásárolta vagy kiszorította az eredeti bérlőből tulajdonossá vált személyt a teljes üzletből. Ekkor gyakran már erőszakot, vagy fenyegetést is alkalmazott ehhez.

Ebben az időszakban kezdett szélesebb teret nyerni a védelmi zsarolás is, amelyik üzletet nem tudták vagy nem akarták megszerezni, annak tulajdonosát védelmi pénz fizetésére kényszerítették.

Ezen túl a hazai bűnözők a büntetőeljárások elől külföldre szökött magyar származású bűnözőkkel is tartották a kapcsolatot, ezzel nemzetközivé is vált részben tevékenységük.

A külföldön „száműzetésben” élő magyar bűnözők legjellemzőbb tevékenység-formái ekkor Magyarország felé ekkor az aranycsempészség (gyakran a Magyarországon lopottak feldolgozása után az átdolgozott ékszerek visszavitele), és az árucsempészség, míg Nyugat-Európa irányába a Magyarországon külföldiektől lopott hitelkártyák kicsempészése és külföldi felhasználása, valamint az illegálisan vagy akár legálisan birtokukba jutott ékszerek, műkincsek kicsempészése, illetve olyan bűnöző személyek külföldre szöktetése volt, akik nem kaphattak legálisan útlevelet, vagy a büntetőeljárás alól kívánták kivonni magukat.

- **A szervezett bűnözés „aranykora”, a privatizáció időszaka**

A rendszerváltásig terjedő időszakban az elkövetők először az átlagot meghaladó életmódhoz szükséges javakat szereztek meg, majd a későbbiek során a fel nem élt, fölös hasznot befektették a szórakoztatóiparba, vendéglátásba, elsősorban a politikai rendszerváltást megelőző előprivatizáció során.

A politikai rendszerváltást követően át kellett alakítani többek között a gazdasági rendszert és a jogszabályokat is: a szocialista, tervgazdasági jellegű gazdaságból piacgazdaságot kellett létrehozni, és ehhez megteremtteni az azt elősegítő jogi szabályozókat, ezzel párhuzamosan megalkotni a szabályok megsértőit szankcionáló anyagi és eljárásjogi szabályokat is.

Az adott helyzetet minden tekintetben az „átmeneti” jelzővel jellemezhetjük: a Btk. még olyan magatartásokat fenyegetett büntetéssel, amelyek a gyakorlatban már nem léteztek, de olyan magatartásokat még nem szankcionált, amelyek ma már bűncselekménynek minősülnek.

A rendszerváltás óta eltelt időszakban – szerény számítás szerint is – három-négyszer annyi Btk.-módosítás született, mint az azt megelőző évek alatt.

A Büntetőeljárás törvény tekintetében sem volt jobb a helyzet: 2003 nyaráig az a „szocialista” jellegű, felépítésű jogszabály volt – egyre nagyobb „foltozgatással” – hatályban, amely még a pártállami idők ügyészi-nyomozói túlsúlyát, szemléletét deklarálta, ahol még fel sem merült, hogy valaki ne tegyen minden részletre kiterjedő tanúvallomást vagy, hogy az eljárás alá vont megfenyegesse az őt terhelő tanút, ezzel kényszerítve vallomása visszavonására.

Ebben a környezetben a gyors ütemű jogszabály-alkotás (és vele a privatizáció) többek között azoknak kedvezett, akik már tapasztalatot gyűjtöttek egy vállalkozás üzemeltetéséhez, megfelelő nagyságú szabad tőkével rendelkeztek. Az már csak többletelőnyt jelentett annak, aki a legális üzleti versenyt illegitim módszerekkel – fenyegetéssel, zsarolással vagy korrupcióval – is meg tudta támogatni.

A gyors ütemű magánosítás, és az erőltetett ütemű (ezért hibáktól hemzsegő) jogszabály-alkotás kedvező terepet teremtett a bűnözőknek is, akik visszaéltek az azonos területet szabályozó jogszabályok ellentmondásaival, vagy éppen a szabályozatlanságukkal.

A helyzetet súlyosbította a korábbi közigazgatási és rendőri szakembergárda jelentős lecserélődése (nyugdíjazás, a privát szektorba áramlás), valamint a korrupció is.

A bűnszervezeteket jellemző ismérvek utolsó eleme – behatolási kísérlet az államapparátusba, a döntéshozói körökbe – is már megvalósulni látszott, mivel egy, a szervezett bűnözői körök prominens tagjaként ismert személy, Szlávik Bulcsú pártelnök-helyettesi tisztségig „vitte”, még külföldre is eljutott a párt delegációjának tagjaként, és még az egyik „nyugdíjas” (volt) amerikai elnök is fogadta!

A termelő eszközök magánosítása, majd később a jövedéki bűncselekmények (fűtőolajjal-gázolajjal történő visszaélések, az üzemszerű borhamisítások) lehetőséget nyújtottak a szervezett bűnözői köröknek egyrészt az addig felhalmozott illegális tőkéjük megtöbbszörözéséhez, másrészt ennek a vagyonnak a tisztára mosásához (főként, hogy pénzmosás elleni jogszabály még nem is létezett).

Ez az átmeneti időszak közel az 1990-es évek végéig tartott: ekkorra sikerült jogszabályokkal normalizálni a helyzetet, és a – legalábbis a jelentősebb – joghézagokat, ellentmondásokat „befoltozni”.

A gazdasági-jogi rendteremtés áldozatokkal is járt: pl. az „olajcsap” lezárása terület-újraosztó bandaháborúhoz vezetett, ennek legjellemzőbb példáját az 1996–99 közötti időszak robbantás-sorozata és kivégzésszerű emberölései (Prisztás-, Zubovics-, Seres gyilkosságok), leszámolásai adják.

Erre az időszakra (az 1990-es évtized) rányomta a bélyegét a külföldi szervezett bűnözés magyarországi megjelenése és térhódítása is.

Már az 1970-es, és még inkább az 1980-as években is előszeretettel voltak be erőszakos cselekményeikbe „ütőembernek” a magyar bűnelkövetők – főként a volt Jugoszlávia illetve Szovjetunió területéről származó – külföldieket, akik gátlástalansága, erőszakossága (esetenként brutalitása) jól alkalmazható volt a zsarolásoknál, kényszerítéseknél.

Ezt a tendenciát a határok 1989-es megnyitása felerősítette: nemcsak a jogkövető állampolgárok mozgási szabadságát, áramlását segítette elő, hanem a többi – főként a volt szocialista országból érkező – szerveződő-szervezett bűnözőét is.

A magyarországi „keresztapák” ekkor (többnyire) már nem személyesen vettek részt a bűncselekmények elkövetésében, csak az utasítást adták ki annak végrehajtására.

A külföldről érkező bűnözőket ekkorra nemcsak a bűncselekmények végrehajtása során a sértettek terrorizálására „alkalmazták”, hanem személyi védelmükre („magántestőrség”) és a bűnszervezetük belső rendjének fenntartására is (az irányításukkal szembeszegülő vagy „áruló” embereik megfenyegetésére, megbüntetésére).

A későbbiek során ezek az erőszak kifejtésére „szakosodott” csoportok számban is megerősödtek és a magyarországi lehetőségeket is megismerték – ezért megkezdték önállósulásukat, saját, önálló „családokat” hoztak létre.

Végül – az 1990-es évek második felére – annyira megerősödtek, hogy (egyres esetekben) átvették a bűnszervezet irányítását, és annak korábbi vezetőjét alvezérükké, „magyarországi helytartójukká” tették (pl. Seres Zoltán).

Ezek a lépések főként az orosz-ukrán területekről érkező bűnözőkre voltak jellemzőek, akik folyamatos utánpótlást kaptak egyrészt a Szovjetunió széthullása után állástalanná váló volt belügyi-állambiztonsági dolgozók közül – illetve a kaukázusi háborúból visszatérő, és biztos megélhetést nem találó veterán sorkatonák soraiból.

A fenyegető veszélyt (minőségében és mennyiségében is ázsiai típusú bűnözés kialakulása) felismerve a magyar rendvédelmi szervek komoly intézkedéseket, erőfeszítéseket tettek a külföldi dominanciájú bűnszervezetek felszámolása illetve Magyarországról történő kiszorítása érdekében.

Sikerült megfelelően kihasználni azt a tényt is, hogy az erősödő gazdasági-bűnügyi konszolidáció, a „vadprivatizáció” lezárulása, az olajbűncselekmények megszüntetése csökkentette a bűnszervezetek mozgásterét, jövedelmét, ezért a bűnözőcsoportok egymás ellen fordultak, több esetben a kivégzésszerű leszámolástól, gyilkosságoktól sem riadtak vissza.

Tapasztalható volt, hogy a magyar-külföldi illetve a külföldi-külföldi csoportok rivalizálása „már odáig fajult”, hogy a területük megtartása-, újabb érdekeltségek megszerzése érdekében egyes bűnözők személyazonosságukat rejtve vagy nevüket is vállalva együttműködtek a rendvédelmi szervekkel is.

Egyrészt névtelen (de többnyire helytálló) információk közlésével, „lakossági” bejelentések megtételével, másrészt együttműködőként segítették a bűnügyi szervek felderítő tevékenységét – természetesen mindig a rivális bűnszervezet bűncselekményeit tárták fel ezek az információk, bizonyítékok.

Az így beszerzett adatokat is felhasználva – egyéb intézkedések mellett – sikerült tevékenységüket visszaszorítani, minimalizálni illetve büntetőeljárás alá vonni a (többnyire) orosz-ukrán bűnszervezetek vezetőit, tagjait, akik a büntetőeljárás elől külföldre tették át tevékenységi körüket, illetve jelenleg is előzetes letartóztatásban vannak, vagy már büntetésüket töltik.

Jelenleg kijelenthető, hogy sikerült a Magyarországon „működő” orosz-ukrán bűnszervezetek tevékenységét visszaszorítani, így napjainkban (egyres területeket kivéve – pl. albán-török-kurd kábítószer bűnözés) a szervezett bűnözés elleni fellépést ismét a magyar bűnelkövetőkre kell koncentrálni.

- **Napjaink szervezett bűnözéssel érintett területei**

Alaptételként azt kell megjegyezni, hogy a szervezett bűnözés alapvetően vagyoni indíttatású, anyagi haszonszerzés érdekében folytatott cselekmények sorozata.

Nagyon kevés az a bűnöző, aki „csak az erőszak kedvéért”, aljas motivációból követi el erőszakos cselekményeit, ezek a bűnöző labilis lelkiállapotúak, nem teljesen megbízhatóak, ezért a szervezett bűnözők is félnek-tartanak tőlük, „nem veszik be őket az üzletbe”. Az „igazi” szervezett bűnöző úgy tekinti a bűnözést, mint egy üzleti vállalkozást, amelyet megalapozottan, huzamosan, élethivatásként kell művelni.

Napjainkra nem lehet határozott bűncselekményi kategóriákat megjelölni, amelyek ezzel a típusú bűnözéssel érintettek, mivel a bűnügyi helyzet folyamatosan változik. Kategorikusan csak azt lehet kijelenteni, hogy az élet minden olyan területe érintett lehet, ahol a jogi szabályozás nem megfelelő, ellentmondásos vagy hiányos és bizonyos minimális kockázattal maximális illegális jövedelemre lehet szert tenni.

Jellemző példaként az erőszakos bűncselekményeket (védelmi zsarolások, kényszerítések, emberrablás, emberölés), a gazdasági bűnözést (privatizációs visszaélések, ingatlancsalások, csőd büntettek, magyar állami és Uniós támogatások- szubvenciók jogosulatlan megszerzése), a kábítószer-kereskedelmet, a fizetőeszköz-hamisításokat, a prostitúciót-emberkereskedelmet-embercsempészt, a fegyverkereskedelmet, az üzemanyag, alkohol és cigarettacsempészt, a korrupciót és a pénzmosást, valamint újabban a környezetkárosító jellegű bűnözést – mint súlyponti területeket – említhetjük meg.

A szervezett bűnözés az egyes állami intézkedésekre, társadalmi, gazdasági, politikai változásokra, konjunkturális lehetőségekre rugalmasan, többnyire rendkívül gyorsan reagál (megkockáztatjuk, hogy gyakran érzékenyebben, mint maga a hivatalos intézményrendszer).

Az erőszakos jellegű szervezett bűnözés területén általános jelleggel megállapíthatjuk, hogy a vagyoni, anyagi haszonszerzés érdekében elsődleges jelleggel alkalmazott erőszak a szervezett bűnözésen belül csökkenő tendenciát mutat.

A jogtalan haszonszerzés érdekében, ennek során más elkövetési eszközök és módszerek kerültek előtérbe: a gazdasági jellegű bűnözés. A szervezett bűnözés intelligensebb szereplői felismerték, hogy nagyságrendekkel nagyobb haszonra tehet szert

- okirat-, pénz- és bankkártya-hamisításokkal, visszaélésekkel;
 - az ingatlanok területén történő visszaélésekkel (pl. „lakásmaffia”);
 - a vállalkozásokkal kapcsolatos manipulációkkal (cégek áron aluli felvásárlása, értéken felüli eladása, család csődök, a cég hitelekkel megterhelése a visszafizetés szándéka nélkül);
- vagy
- állami és EU-s támogatások jogosulatlan megszerzésével,
- mint egy-egy vállalkozó üzletének (szórakozóhely, disco) védelmi pénz fizetésére kényszerítésével.

A gazdasági bűncselekmények elsődlegesen az állami költségvetési források; az állami vagyon jogosulatlan megszerzésére irányulnak, de tendenciaként megállapítható az is, hogy egyre nagyobb arányban követnek el hasonló bűncselekményeket a már felhalmozott magánvagyonok sérelmére is.

Ezen bűncselekmények során is tapasztalhatóak életellenes vagy személy elleni erőszakos cselekmények, de nem elsődleges problémamegoldó eszközként, hanem egy megoldási-eszköz „skála” utolsó fokozataként, „végső eszközöként”.

A bűnözők céljaik elérése érdekében elsődlegesen inkább a korrupciót alkalmazzák. Ez a módszer a felderítést is megnehezíti, mivel míg korábban a sértett vallomása (mint szubjektív) és a bántalmazás nyomai (mint objektív) bizonyítékként álltak rendelkezésre, addig a korrupciós bűncselekményben nincs sértett, mindkét résztvevő fél érdekelt a bűncselekmény megvalósításában.

Jellemző a csoportok egy részénél, hogy ingatlan cégek, pénzügyi befektető cégek és nagy tőkével rendelkező külföldiek irányába fordulnak, és további legális üzletek felkutatására tesznek lépéseket. Ezután a védelmi pénzek, zsarolásból származó jövedelmek „strómanok” (az üzlethez csak a nevüket adó emberek) számláin keresztül kerülnek mozgatásra. Régi-új tendencia, hogy ezeket az embereket előtérbe tolva, a hátuk mögött állva, legális vállalkozásokba társulnak be, majd a vállalkozásokat elindító üzlettársakat erőszakkal távolítják el (hasonlóan a szervezett bűnözés kezdeti szakaszánál ismertetett módszerekkel).

Az elkövetők egyre gyakrabban törekszenek számukra hasznosítható kapcsolatok kiépítésére az állami ellenőrző, illetve államigazgatási szervek döntésre jogosult vezetői körében. A szervezett bűnözés kemény magja tevékenysége során a bűncselekmények elkövetéséből származó nagyfokú tőkekompenzáció elmozdult a legális gazdaság felé, sok esetben teljesen beépül.

A háttérben meghúzódó és irányítói szerepet játszó „fehérgalléros” bűnözők- a bűncselekmények elkövetésére előre felkészülve, kiemelkedő szaktudással és jó pozícióban lévő személyekkel veszik körül magukat, és az államigazgatásban is igyekeznek pozíciókat kiépíteni. Ez a törekvésük kétirányú: egyrészt a gazdasági életben az üzleteik lebonyolításának elősegítése érdekében, másrészt az esetlegesen ellenük induló eljárásokat meghiúsítani vagy legalább megnehezíteni.

A legális üzleti szférát nemcsak arra használja, hogy a bűncselekmények útján megszerzett hasznot „tisztára mossa”, hanem a tulajdonába került legális vállalkozásokat illegális pénzeszközökkel is megtámogatja. Így még ha a legális vállalkozása csődbe is menne (rossz gazdálkodás, gazdaságtalan termelés miatt) a vállalkozásba „belepumpált” illegális pénz életben tartja a céget. Egyes esetekben a rossz gazdálkodás ellenére mesterségesen életben tartott cégek alacsonyabb áron adják el termékeiket, ezáltal a tisztességes vállalkozások csődbe menése után piacvezetővé válhat az adott területen, és gazdasági ereje folyamatosan nőne.

Ezután már csak egy lépés lenne a behatolás a törvényhozásba, végső esetben egy „maffiaállam” keletkezhetne, ahol minden jelentősebb céget a szervezett bűnözés irányít, ezért ezt a lehetséges „gazdasági-politikai fejlődési irányt” mindenképpen el kell kerülni.

h, A bűnszervezetek felépítése, működése

A „klasszikusnak” tekinthető tétel, hogy piramisszerű felépítésű egy bűnszervezet, továbbra is igaznak tekinthető, de már nem kizárólagos érvénnyel.

A **piramisszerű** bűnszervezet csúcán a vezetők állnak, ők az irányítók, az utasítások kiadói. Köréjük csoportosulnak a kiemelt bizalmasok, akik a vezetőket informálják, utasításaikat „lefelé” közvetítik, és különféle szakterületeken (gazdasági, pénzügyi, jogi) szerzett speciális jártasságukkal segítik a vezetőket. Őket követik a „katonák” csoportja, akik a tényleges feladat-végrehajtók. Tevékenységüket a segítők hálózata támogatja meg (lakás, közlekedési-szállítási eszköz, orvosi ellátás)

A bűnszervezetek 80–90%-a ilyen felépítésű.

Újszerű szervezési módszer a **sejtszerű** felépítés. Ilyenkor egy-egy csoport csak egy-egy speciális részfeladatot végez el, arra szakosodik. (bankkártya-hamisításnál a „lehúzó készülék” beszerzése, az adatmegszerzés, a kártya elkészítése, a hamis kártyával vásárlás „munkamozzanatai”). A sejtekből általában csak egyvalaki ismeri a következő sejt egy tagját, így „lebukás” esetén kisebb az esélye, hogy a teljes szervezet felderítésre kerül.

A **hálózatos** működés a több országra kiterjedő bűnszervezetek tevékenységi formájára jellemző (embercsempészség, illegális migráció elősegítése).

A bűnelkövető szervezetek vezetői jelentős erőket alkalmaznak saját személyük és érdekeik fizikai védelmére, ami jelzi, hogy a gazdasági bűncselekményeket elkövetők és az úgynevezett köztörvényes, erőszakos cselekmények tettesei szoros egységben, valóban szervezeten vesznek részt az adott törvénysértés megvalósításában.

Ezek az utóbbi, fizikai (demonstratív) védelmet ellátó csoportok, „katonák” alkalmazzák megoldásként – a bűnözőcsoport vezetőinek érdek-érvényesítése érdekében – a fenyegetést és fizikai erőszakot, de közben önállóan kisebb zsarolásokat, védelmi pénz-szedéseket is elkövetnek.

A „csak” gazdasági bűncselekményeket elkövetők egy része, hogy a „bűnözői piacon” megszerzett helyét hosszabb távra is biztosítsa, az erőszakosabb jellegű bűncselekmények elkövetésétől sem visszariadó, a szervezett alvilágban vezető szerepet betöltő személyt keres támogatónak, aki természetesen a haszonból részesedik, és megadja a szükséges védelmet. A „támogató” az esetleges hatósági vizsgálatok során elsősorban a személyi bizonyítékok beszerzését nehezíti meg, a tanúk megvásárlásával, megfenyegetésével, a terhelteként szóba jöhető személyek elrejtésével.

A személy és a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények továbbra sem tűntek el azonban a szervezett bűnözők „elkövetési palettájáról”. Tapasztalható ez a fő (a fentiekben ismertetett gazdasági) tevékenységük mellett az egyes, általában „egymozzanatos” bűncselekmények: zsarolások, illetve ún. „lehúzások” során.

Természetesen napjainkban is vannak olyan szervezett bűnözői csoportok, akik képzettségük, általános kulturális szintjük, etnikai hagyományaik, identitásuk alapján az ún. „fehérgalléros” bűnözésben egyáltalán nem vesznek részt, hanem továbbra is a „hagyományos”, folyamatos védelmi pénzszerző (szórakozóhelyek, egyéb üzletek tulajdonosai sérelmére) bűncselekményeket követnek el.

Ezeknél a bűnözőknél csak annyiban találkozunk behatolással a legális gazdaságba, hogy a fel nem élt pénzeszközökért ingatlanokat, vállalkozásokat vesznek, és próbálnak meg üzemeltetni.

**„a terrorizmus ellen harcolni olyan,
mint focikapusnak lenni,
csinálhatsz száz briliáns védést,
de az emberek csak arra az egy lövésre fognak
emlékezni, amelyik túljutott rajtad”**

(Paul Wilkinson, London Daily Telegraph)

XII. A terrorizmus pénzügyi és logisztikai háttere²⁰¹

Napjainkban az alkotmányos demokrácián alapuló társadalmak számára a legnagyobb kihívást a nemzetközi iszlamista terrorizmus jelenti.²⁰² Kijelenthetjük ezt annak ellenére, hogy az Europol éves jelentése szerint a 2007-ben Európában bekövetkezett 583 incidens 89%-át a klasszikus helyi szeparatisták követték el. Ezek az akciók többségükben azonban csekély feltűnést és kevés áldozatot követelő gyújtogatások voltak, míg Németországban és Dániában nagyszabású iszlamista támadást sikerült a hatóságoknak megakadályozniuk, illetve Nagy-Britanniában (Glasgow-ban és Londonban) a terroristák elhibázták a merényletet.

A Magyar Köztársaság ez irányú fenyegetettsége mérsékelt, azonban ha figyelembe vesszük, hogy az országot geopolitikai helyzete és a szövetségi rendszerekben elfoglalt helye kiváltképp alkalmassá teszi terrorista tevékenység logisztikai támogatására, azonnal világossá válik, miért szükséges foglalkoznunk a terrorizmus pénzügyi és egyéb jellegű támogatásának kérdésével. Minthogy Európa és az Európai Unió országai számára közvetlen és valós fenyegetést a nemzetiségi alapon szerveződő szeparatista csoportok terrorizmusa mellett a nemzetközi iszlamista (más szóval dzsihádistá) terrorizmus jelent, a következőkben kizárólag ezen entitások tevékenységéből levonható tapasztalatokról és következtetésekről lesz szó; a dél-amerikai, délkelet-ázsiai vagy távol-keleti csoportokkal most nem foglalkozunk.

²⁰¹ A Nemzetbiztonsági Hivatal munkatársainak előadása alapján, RTF, 2008.

²⁰² Az iszlamista terrorizmus legfontosabb eseményei:

- 1988. december 21. Lockerbie, Skócia, Panam 103 járat – 270 áldozat
- 1993. február 26-án egy autóra rejtett bomba robbant a WTC északi tornyának garázsában 6 halott, több, mint 1000 sebesült
- 1996. június 25. Szaúd-Arábia, Khobar toronyház – 19 amerikai külszolgálatos áldozat
- 2000. október 12., Aden, Jemen, USS Cole hadihajó, 17 halott, tucatnyi sebesült
- 2001. szeptember 11., Pentagon és WTC
- azonosított elkövetők:
 - 15 szaúdi, 2 Egyesült Arab Emírátságok, 1 egyiptomi, 1 libanoni
 - 2002. október 12., Bali, két robbantás, 190 halott, főként turisták, 21 országból
 - 2002. október, 40 csecsen terrorista 700 túszt ejt a Russia színházban, 120 meghal a mentési kísérlet során
 - 2002. november, Mombasa, Kenya, öngyilkos merénylet izraeli szállás ellen, 12 halott
 - az Al Quaida és a Palesztin Hadsereg vállalta magára
 - 2001-2002 több támadás külföldi követségek, egyéb érdekeltségek ellen Szingapúrban
 - 2004. március 11. Madrid, tíz pokolgép, 190 áldozat
 - 2005. július 7. London, 52 áldozat

A **terrorizmus finanszírozása** azoknak a pénzüsszegeknek és javaknak az előteremtését jelenti, amelyek – kiegészülve bizonyos logisztikai támogatásokkal – végső soron lehetővé teszik egy terrorista entitás működését. A ma ismert terrorizmus sok szempontból hasonlóságot mutat a **szervezett bűnözéssel**, azonban éppen sajátos céljai azok, amelyek megkülönböztetik ettől. A szervezett módon elkövetett bűncselekmények közvetlen célja a haszonszerzés, ezáltal a bűnözők befolyáshoz, hatalomhoz jutása. A terrorizmus közvetlen célja viszont – amint neve is mutatja – a félelemkeltés és a megfélemlítés útján történő nyomásgyakorlás. Ennek megvalósításához a terrorizmus gyakran felhasználja a szervezett bűnözői csoportok lehetőségeit, esetenként a terrorista entitások maguk is a szervezett bűnözéshez hasonló infrastruktúrát építenek ki és működtetnek, de a végcél soha nem az anyagi haszonszerzés.

A terrorizmus finanszírozása a 2001. szeptember 11-i New York-i és a 2004. március 11-i madridi terrortámadások²⁰³, valamint az ezek hatására beindult nemzetközi jogalkotási folyamat következtében egyre inkább a pénzmosással együtt tárgyalt kérdéskörre válik.

A két jelenség – a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása – egyre szorosabb összekapcsolódását az a tény is alátámasztja, hogy 2001. szeptembere után a terrorizmus ellen történő első hivatalos lépés pénzügyi lépés volt: a támadás után két hét sem telt el, mikor Bush elnök aláírta a gyanúsított egyének és szervezetek amerikai eszközeinek befagyasztásáról szóló végrehajtási utasítást.²⁰⁴

A terrorizmus finanszírozása bizonyos szempontból hasonlít a pénzmosásra, néhány szempontból viszont eltér tőle. A tevékenység célja, hogy egy akármilyen forrásból származó pénzüsszeget eljuttassanak egyénekhez vagy csoportokhoz, terrorista cselekményeket téve lehetővé. Ebben az esetben is kell bizonyos „tranzakciós költségekkel” számolniuk az érdekelt csoportoknak, és ezek a pénzáramok megnövelik a terrorcselekmények lelepleződésének, ezáltal a gyanúba keveredés veszélyét. Így egy hatékony terrorista-finanszírozó akció, melynek célja, hogy a pénzüsszeget elrejtse, és elhatárolja a céljától, a minimálisra csökkentheti a „tranzakciós költségeket”.

A „terrorizmus finanszírozása” mint viszonylag új jelenség, a következő jellemvonásokkal rendelkezik.²⁰⁵:

– *A motívum inkább erőszakos (megfélemlítés, pánikkeltés, rombolás-bomlasztás) mint anyagi (nyereségvágy, haszon). A terroristák célja leginkább állami szervek, nemzetközi szervezetek valamire történő kényszerítése, egy ideológiai vagy vallási üzenet továbbítása, a lakosság megfélemlítése vagy más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjének megváltoztatása (illetve megzavarása). Mivel képtelenek céljaikat a hagyományos intézkedésekkel, bevett alkotmányos módokon elérni, az erőszak felé fordulnak. Célpontként gyakran nemzeti (nacionalista) céljaikat reprezentáló vagy szimbolikus célokat választanak, és arra törekszenek, hogy célzott ellenségeik szemében jelentős hatást érjenek el.*

A terroristák célja tehát csak a legritkább esetben lehet a haszonszerzés, míg a pénzmosók egyértelműen „profitorientáltak”.

– *A terrorizmus finanszírozására ugyanúgy felhasználnak legális forrásból származó pénzt, mint illegálisat. A terroristák a pénzügyi támogatásként kapott összeg jelentős részét olyan legális forrásból kapják, mint például a karitatív szervezetek, jótékony adományozók, illetve törvényesen működő cégek.*

²⁰³ Érdekesképpen jegyezzük meg, hogy a két terrortámadás között éppen 911 nap telt el. Ezt az összefüggést (amely talán nem véletlen) már rövidebb idővel a madridi robbantás után újságírók is észrevették.

²⁰⁴ Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

²⁰⁵ Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

– A harmadik megkülönböztető jellemvonás az eltérő *összegnagyság*. A nagyobb terrortámadások is megszervezhetőek és lebonyolíthatók viszonylag kisebb összegekből is. A 2001. évi New York-i repülőgép-eltérítések elkövetői például külföldi diáknak álcázva szerény támogatási összegeket vettek fel rendszeresen, és kivétel nélkül egyik átutalás sem érte el a „bűvös” 10 000 dolláros határt. (A World Trade Center és a Pentagon elleni terrortámadások együttes költsége amerikai becslések szerint nem haladta meg az 500.000 dollárt.²⁰⁶)

A terroristák egyébként – a jelenlegi ismereteink szerint – nem használnak speciális, eddig nem ismert pénzmosási technikákat. Azok a non-profit szervezetek pedig, amelyek a terrorizmust alkalmasszerűen vagy rendszeresen támogatják, nem is minden esetben tudnak arról, hogy az általuk átutalt pénz milyen célokat szolgál.

Az USA már 2001. szeptember 11 után felismerte, és egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni az ún. nyílt információkból történő hírszerzésre, amit jelen esetben adatbányászatnak-halászatnak (data mining) hívnak. Folyamatosan figyelik a terrorizmussal kapcsolatba hozható országokkal folytatott külkereskedelmet, és figyelik a gyanús (szokatlanul magas vagy alacsony) árakat. Az így nyert adatok büntetőeljárás megindítását is eredményezhetik.²⁰⁷

Nemzeti viszonylatban már bizonyos eredményekről beszámolhatunk. Az 1980-as évektől napjainkig a brit kormányzatok számos sikert értek el az Észak-ír terrorista csoportok finanszírozásának megakadályozásában. Az olasz és a német hatóságok hasonló stratégiát követtek saját problémáik kezelése tekintetében. Más államok – beleértve Hongkongot és Dél-Afrikát – pénzügyekkel foglalkozó titkosszolgálatot állítottak fel, hogy támogassák a viszonylagos stabilitás biztosítását az átmeneti időszak alatt. Hatékony nemzetközi együttműködésről viszont csak 2001 óta beszélhetünk. Az ENSZ, illetve más kormányközi szervezetek már 2001 előtt is foglalkoztak a terrorizmus finansziális aspektusaival, azonban a terrorizmus finanszírozásának megakadályozását szolgáló nemzetközi szerződést, amely 2000. január 10-én jött létre New Yorkban, 2001. szeptember 11-ig csak Nagy-Britannia, Üzbegisztán, Botswana és Sri Lanka írta alá.²⁰⁸

Az FATF 2001. október 31-jén adta ki a nyolc Különleges Ajánlását a terrorizmus finanszírozása tárgyában, amelyet később kilencre egészítettek ki. (Az Ajánlásokat az FATF tevékenységével foglalkozó fejezetben részletesen tárgyaltuk.)

A 2001-es és a 2004-es, már említett támadások után a terrorizmus elleni harc bekerült az elsődleges preferenciák közé Európában is. A 2580/2001. EU Tanács (2001. december 27.) Határozat kimondja, hogy a terrorizmus igazi kihívás a világ és Európa számára és a terrorizmus elleni harc elsődleges célja az EU Tanácsnak. Leszögezi, hogy a terrorizmus gazdasági alapjai elleni harc meghatározó aspektusa a terrorizmus elleni küzdelemnek és az EU a Tanács útján megteszi a szükséges intézkedéseket a terrorista tevékenységek finanszírozásának minden formája ellen. Elfogadva az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2001. szeptember 28-i 1373/2001. Határozatát, „minden állam befagyasztja az alapjait és más pénzügyi nyereségét, illetve gazdasági forrását azoknak a személyeknek, akik elkövettek, vagy megkíséreltek terrorista cselekményeket, illetve részt vettek abban vagy megkönnyítették (lehetővé tették) azok elkövetését”. Betiltja (megtiltja) továbbá az ilyen személyektől származó alapokat, egyéb pénzügyi nyereséget, gazdasági forrásokat és megtiltja a pénzügyi vagy más kapcsolódó szolgáltatásokat, amelyeket ilyen személyek kezdeményeznek

²⁰⁶ <http://www.state.gov/g/inl/rls/nrcrpt/2003/vol2/html/29843pf.htm> (2004. június 3.)

²⁰⁷ John S. Zdanowicz: Detecting Money Laundering and Terrorist Financing via Data Mining (=Communications of the ACM 2004. május 53-55. oldal)

²⁰⁸ Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

2002-ben az Európai Unió kerethatározatban ítélte el a terrorizmust, és kimondta: „Az Európai Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás egyetemes értékei, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása alapján áll, s a demokrácia és a jogállamiság – tagállamai által közösen vallott – elvein alapul. A terrorizmus ezen elvek egyik legsúlyosabb megsértése.”²⁰⁹ Emellett a nyugati országok egyik elsődleges célkitűzésévé vált a terrorizmust anyagi eszközökkel támogató hálózatok azonosítása és szétzúzása.

A hatályos magyar pénzmosás elleni törvény – a 2007. évi CXXXVI. törvény – már elnevezésében „a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról”, illetve bevezetőjében is utal a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem fontosságára:

„E törvény célja, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása tilalmának hatékony érvényesítése érdekében megelőzze és megakadályozza a bűncselekmények elkövetéséből származó pénznek vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dolognak a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységeken keresztül történő tisztára mosását, valamint a terrorizmusnak pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dologgal való támogatását.”

A 2007. évi CXXXVI. törvény a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló, 2005/60/EK és a 2006/70/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvekben rögzítettek alapul vételével került megszövegezésre. Az Irányelv célja a Pénzügyi Akciócsoport – FATF – pénzmosás elleni küzdelem kapcsán megfogalmazott 40, valamint a 9 speciális ajánlásnak megfelelően a hatály kiterjesztése a pénzmosás mellett a terrorizmus finanszírozására is, és ezek közösségi jogba való beemelése.

A terrorcselekmény hatályos tényállását²¹⁰ a 2003. évi II. törvény iktatta a Btk.-ba A törvényalkotó a rendelkezés megalkotásakor arra törekedett, hogy az megfelelően az Egyesült Nemzetek Szervezete, illetve az Európai Unió terrorizmus elleni küzdelemmel foglalkozó jogi aktusaiban foglalt elvárásoknak, különös tekintettel a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi egyezményére, illetve az Európai Unió Tanácsának 2002. június 13-án elfogadott, a terrorizmus elleni küzdelemről szóló kerethatározatára.

²⁰⁹ A Tanács kerethatározata (2002. június 13.) a terrorizmus elleni küzdelemről 2002/475/IB. 1. oldal

²¹⁰ Terrorcselekmény

261. § (1) Aki abból a célból, hogy

a) állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja,

a (9) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az a) pontban meghatározott célból jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé.

(3) Korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki

a) az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt abbahagyja, mielőtt abból súlyos következmény származott volna, és

b) aki tevékenységét a hatóság előtt felfedi,

ha ezzel közreműködik a bűncselekmény következményeinek megakadályozásában vagy enyhítésében, további elkövetők felderítésében, illetve további bűncselekmények megakadályozásában.

(4) Aki az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetésére irányuló előkészületet követ el, büntett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő.

Az Egyezményt a Magyar Köztársaság a 2002. évi LIX. törvénnyel megerősítette, melynek második cikke szerint:

„1. Az Egyezmény értelmében bűncselekményt követ el az, aki bármely eszközzel, közvetlenül vagy közvetve, jogellenesen és szándékosan, forrást biztosít vagy gyűjt azzal a szándékkal vagy annak tudatában, hogy azt részben vagy egészben a következő cselekmény elkövetésére használják fel:

a) olyan cselekmény, amely a mellékletben szereplő valamely szerződés hatálya alá tartozó és az abban meghatározott bűncselekményt valósít meg; vagy

b) bármely egyéb olyan cselekmény, amely polgári személy vagy fegyveres konfliktus esetén az ellenségeskedésben tevőlegesen részt nem vevő más személy halálának vagy súlyos testi sérülésének okozására irányul, ha a cselekmény célja, annak természetéből vagy összefüggéseiből következően az, hogy a lakosságot megfélemlítse, vagy egy Kormányt vagy nemzetközi szervezetet valamely cselekmény megtételére vagy ennek megtételétől történő tartózkodásra kényszerítsen.

2. Ahhoz, hogy egy cselekmény az 1. bekezdés szerinti bűncselekménynek minősüljön, nem szükséges, hogy a forrást az 1. bekezdés a) vagy b) pontja szerinti bűncselekmény elkövetésére ténylegesen fel is használják.”

Az Egyezmény e rendelkezéseiből egyértelműen kiderül az is, hogy a terrorcselekmény elkövetéséhez forrás gyűjtését, biztosítását akkor is büntetni kell, ha a terrorcselekményt nem terrorista csoportban, hanem önállóan, illetve ezt a szervezetségi szintet el nem érő módon szándékoznak elkövetni.

(5) Aki az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott büntettnak terrorista csoportban történő elkövetésére felhív, ajánlkozik, vállalkozik, a közös elkövetésben megállapodik, vagy az elkövetés elősegítése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, ahhoz anyagi eszközöket szolgáltat vagy gyűjt, illetőleg a terrorista csoport tevékenységét egyéb módon támogatja, büntetett követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Az (5) bekezdésben meghatározott bűncselekmény miatt nem büntethető, aki a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

(7) Aki az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetésével fenyeget, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy terrorcselekmény elkövetése készül, és erről a hatóságnak, mielőtt teheti, jelentést nem tesz, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(9) E § alkalmazásában

a) személy elleni erőszakos, közvesélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekmény az emberölés [166. § (1) és (2) bek.], a testi sértés [170. § (1)-(5) bek.], a foglalkozás körében elkövetett szándékos veszélyeztetés [171. § (3) bek.], a személyi szabadság megsértése (175. §), az emberrablás (175/A. §), a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény [184. § (1) és (2) bek.], a vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése [185. § (1) és (2) bek.], a hivatalos személy elleni erőszak (229. §), a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (230. §), a hivatalos személy támogatója elleni erőszak (231. §), a nemzetközileg védett személy elleni erőszak (232. §), a közvesélyokozás [259. § (1)-(3) bek.], a közérdekű üzem működésének megzavarása [260. § (1) és (2) bek.], a légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése (262. §), a robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés (263. §), a lőfegyverrel vagy lőszerral visszaélés [263/A. § (1)-(3) bek.], a fegyvercsempészet (263/B. §), a radioaktív anyaggal visszaélés [264. § (1)-(3) bek.], a nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel visszaélés [264/C. § (1)-(3) bek.], a számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény (300/C. §), a rongálás (324. §) és a rablás (321. §),

b) terrorista csoport: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja az (1)-(2) bekezdésben meghatározott bűncselekmények elkövetése.

A terrorizmus finanszírozása és a pénzmosás közös jellemzőiről, azok megelőzéséről és megakadályozásáról, pénzügyi szervezetek veszélyeztetettségéről, a követendő eljárási szabályokról szól a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 1/2004. évi ajánlása.²¹¹

Mekkora összegekről lehet szó? Szakértők becslése szerint az Al-Kaida vagyona 1999 és 2001 között átlagosan ötmilliárd USD lehetett, a szervezet költségvetése pedig valahol 20 és 50 millió USD között ingadozik évente.

Mi az eredete ezeknek az éves pénzáramoknak? A drogüzlet (főleg a kábítószer szállítása) ehhez az összeghez 30–35%-ban járul hozzá, míg a kormányok adományai vagy egyéb pénzbeli hozzájárulásai, gazdag magánszemélyek, és vallási csoportok „felajánlásai” további 20–30%-ot tesznek ki. Emellett a klasszikus bűncselekmények (azaz a fenyegető levelek, a zsarolás és különösen az emberrablás) 10–15%-ot jelenthet, és végül a maradék 30–35%-nak a származása ismeretlen.²¹²

²¹¹ A terrorizmus pénzügyi forrásainak elzárása a terrorizmus megakadályozásának kiemelten fontos feltétele. E követelménynek való megfelelés mind a nemzetközi, mind a hazai jogi szabályozásban és a pénzügyi szervezetek gyakorlatában most van kialakulóban. A terroristák illegális és jellemzően legálisnak látszó forrásokat is gyűjtenek: védelmi pénzen, zsaroláson és kábítószerrel, fegyverrel való kereskedésen kívül legálisan működő alapítványoktól, non-profit szervezetektől is gyűjtenek forrásokat, illetve tagsági díjat szednek, kiadványokat értékesítenek. Ehhez:

- szabályosan működő fedőcégeket használnak, amelyek jövedelmeit összemoszák a piszkos pénzekkel,
- szabályosan működő látszatcégeket használnak, amelyek nem végeznek semmilyen érdemleges tevékenységet, csak a cég tulajdonosainak és eszközeinek elfedésére szolgálnak,
- informális pénzeket és átutalási rendszereket (Hawala) használnak,
- strómanokat alkalmaznak,
- készpénzt helyeznek el, vagy banki értékpapírokat vásárolnak nagy mennyiségben, de egyszerre mindig a jelentési határ alatt,
- hitelkártyákat használnak ATM-ben, így a hitelt készpénzzé konvertálják,
- készpénzt csempésznek egyik országból a másikba.

Figyelemmel kell követni a terrorizmussal kapcsolatban álló szervezetekről és személyekről rendelkezésükre bocsátott listákat. Megkülönböztetett figyelemmel kell követni az EU-tól, az ENSZ BT-től és NATO tagországokból érkező jelzéseket.

A pénzügyi szervezetek feladatainak meghatározása során szem előtt kell tartani azt a körülményt, hogy a terrorizmus finanszírozása érdekében a felhasznált pénzeszközök legális forrásokból, kis összegek formájában jutnak el a bűnöző szervezetekhez, személyekhez.

A pénzügyi szervezetek ismerjék meg és alkalmazzák saját feltételeiknek megfelelően a terrorizmus finanszírozása elleni eljárásokat. A terrorizmust szolgáló pénzügyi tranzakciók gyanújának felmerülésekor haladéktalanul küldjenek jelentést az illetékes nyomozhatóságnak a pénzmosás gyanújára vonatkozó eljárást követve a lista (pontos megnevezés) alapján vélt gyanúok megjelölésével.

Alkalmazni kell a pénzmosás szándékának felismerését szolgáló eljárásokat különös tekintettel akkor, ha bár kis összegek mozognak, de mind a rendeltetésük, mind jogcímük bizonytalan. Küldjük és címzettjük vonatkozásában gyakran ébredhet kétség a pénzügyi szolgáltatónál.

Az ügyleteket elsőként olyan szempontból célszerű vizsgálni, hogy azok kapcsolatban állhatnak-e a megjelölt nemzetközi listákon meghatározott személyekkel, országokkal, illetve szervezetekkel.

Kétséget ébreszt az a körülmény is, ha a számlát átutalással, lehívással vagy egyéb banki művelettel váratlanul, indokolatlanul leüritik. Ezekben az esetekben is élni kell a szokatlan ügyletekkel kapcsolatban ajánlott eljárásokkal, és különösen fontossá válik az ügyfelek jobb, körültekintőbb megismerése.

Kiemelt figyelmet kell fordítani azokra az elektronikus úton küldött és fogadott összegekre, amelyek bizonyos szempontok miatt nem szokványosak, így különösen az összeg nagysága, a kedvezményezett cél-ország, a rendelkező ügyfél országa, a pénznem, a küldés/fogadás tekintetében.

Felül kell vizsgálni a non-profit, jótékonyági szervezetek pénzügyi magatartásának, szokásainak értékelését, értelmezését. Ha nem illeszkedik a bejelentett, bejegyzett tevékenységek keretébe, ha az érkező pénzeszközök eredete tisztázatlan, az összeg nem a megszokott forrásokból gyarapszik, a cél-ország, vagy a címzett gyanút ébreszt, azt a pénzügyi szolgáltató különös gonddal elemezze, értékelje és a gyanú legkisebb felmerülése esetén is jelentse a hatóságnak az ügyletet.

²¹² Donato Masciandaro: Global Financial Crime Terrorism, Money Laundering and Offshore Centres Ashgate Publishing Company, USA, 2004. 102. oldal

Mielőtt részletes vizsgálat alá vennék a terroristák – egyébként viszonylag könnyen körülírható – pénzszerzési módjait, egy rövid fejlődéstörténeti áttekintéssel szükséges megvilágítani, hogy a XXI. század elején miért kell „entitás”-ról és nem „szervezet”-ről beszélnünk. Ezáltal érthetővé válik, hogy a független szervezetek, csoportok hogyan hozták létre a nemzetközi terrorizmust, és hogyan jutottak el a „klasszikus” szervezeti formától az al-Kaida-típusú „franchise-terrorizmusig”, a globalizálódó világ globalizálódó terrorizmusáig.

1. „Klasszikus” terrorizmus

Az 1970-es, '80-as években a terrorista csoportok **hierarchikus** felépítésben, egy általános vezető irányítása mellett tevékenykedtek. Ez egyaránt érvényes az olyan nemzeti szeparatista szervezetekre, mint a baszk ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*; Baszk Haza és Szabadság), a korzikai FLNC (*Front de la Libération National de Corsica*; Korzikai Nemzeti Felszabadítási Front) vagy az észak-ír IRA (*Irish Republican Army*, írül *Óglaigh na hÉireann*; Ír Köztársasági Hadsereg), a számtalan palesztin csoportra, köztük a mára kormányzati tényezővé vált Fatah-ra (arab jelentése 'hódítás/győzelem'; a *Harakat at-Tahrir al-Watan al-Falastin*-ből képzett mozaikszó, a 'gyors/hirtelen/váratlan halál' jelentésű HATAF megfordítása; Palesztin Felszabadítási Mozgalom [a Palesztin Haza Felszabadításának Mozgalma]), az Abu Nidal Szervezetre (*Abu Nidal Organization* vagy teljes nevén *Popular Front for the Libaration of Palestine – General Command*; Népi Front Palesztina Felszabadítására – Főparancsnokság), továbbá az akkoriban igen aktív szélsőbaloldali szervezetekre, a görög November 17-re, a német Vörös Hadsereg Frakcióra (RAF, *Rote Armee Fraktion* vagy Baader-Meinhof csoportra) vagy éppen az olasz Vörös Brigádokra (*Brigate Rosse*). A jelentősebbek, főként az internacionalista célokért küzdő szervezetek külföldön is **sejteket** hoztak létre.

Különösen a palesztin csoportokra volt jellemző, hogy felépítésük a kommunista állami struktúrát tükrözte: a hierarchia élén általában a főtitkár állt, alárendeltségében különböző bizottságok (politikai, végrehajtó, katonai, szociális, tájékoztatási stb.) és irodák működtek. Egy ilyen bonyolult, bürokratikus szervezet működtetéséhez jelentős pénzüsszegekre, a pénz megszerzéséhez pedig támogatókra volt szükség.

2. A '70-es évek végén kezdődő időszakot nevezhetjük az **államilag támogatott terrorizmus** idejének is, hiszen a felszabadító vagy forradalmi csoportok bátran fordulhattak olyan szponzorokhoz, mint Szíria, Líbia, Irán vagy a Szovjetunió. És ezek az államok nemcsak anyagiakkal látták el a terrorista csoportokat, de segítséget nyújtottak számukra mind a kiképzés, mind a fegyverbeszerzés tekintetében. Szíria és Irán elsősorban az Izrael elleni harc, a palesztin ügy támogatásában járt élen.

Itt érdemes megjegyezni, hogy az iszlám forradalom 1979-es győzelmét követően a regionális hegemoniára törekvő Irán nemcsak az általa soha el nem ismert Izrael Állammal vívott palesztin szabadságharc, hanem hatalmi érdekei határon túli támogatása céljából is közreműködött az erősen vallási jellegű, ráadásul a térségben kisebbségben lévő síita iszlám terrorista szervezet, a Libanonban működő Hezbollah (*Hizb Allah*; Allah/Isten Pártja) létrehozásában, amely ma már – hasonlóan a Fatah-hoz – parlamenti párttá avanszált.

Az afrikai kontinensen is található egy valamikori szponzorállam: Kadhafi Líbiája, amely csak 2006. májusában került le a terrorizmust támogató államok listájáról, miután az Egyesült Államokkal folytatott hosszas tárgyalások eredményeként vállalta, hogy megfizeti a PanAm légitársaság 103-as járata elleni merényletben áldozatul esettek családjainak a skót bíróság által kiszabott 2,7 milliárd dolláros kártérítés utolsó részletét.²¹³

Az addig leginkább elszigetelten működő terrorista csoportok rövid időn belül felismerték, hogy lehetőségeiket a leghatékonyabban az **együtműködéssel** használhatják ki. Az együtműködés kiterjedt a szponzorállamok által rendelkezésre bocsátott kiképzőtáborok közös igénybe vételére (így például együtt készültek fel európai szélsőbaloldali és palesztin terroristák a líbiai sivatagban vagy a libanoni Bekaa-völgyben), egymás infrastruktúrájának használatára (pihenőházak, csempészcsatornák rendelkezésre bocsátása), de közös vagy „bérakciókra” is.²¹⁴

Megszületett tehát a nemzetközi, államilag támogatott terrorizmus.

3. Az iszlamista terrorizmus

a, Afganisztán – az iszlamista terrorizmus bölcsője

A világ másik felén 1979 decemberében szovjet csapatok vonultak be Afganisztánba. A közvetlen konfrontáció elkerülése céljából amerikai kezdeményezésre Pakisztán és Szaúd-Arábia hozzálátott az **iszlám** ellenállás szervezéséhez. Rövid időn belül líbiai, algériai és a környező országokból, többek között Pakisztánból és a szovjet Közép-Ázsiából származó muszlim önkéntesek, mudzsahedek érkeztek Algériába. Köztük volt egy amerikaiak által támogatott szaúdi származású milliomos, Oszama bin Laden is. A háború 1989 februárjában ért véget, amikor az utolsó szovjet katona is elhagyta az országot. Dolog híján velük együtt távozott a mudzsahedek legnagyobb része. Ők vagy visszatértek szülőföldjükre, vagy szétszéledtek a nagyvilágban.

Afganisztán politikai anarchiába süllyedt, hiszen sem Pakisztánnak, sem Iránnak, sem Oroszországnak nem állt érdekében, hogy egy erős, stabil központi hatalom jöjjön létre. A törzsi vezetők és hadurak viaskodásainak árnyékában egy új erő jelent meg: a jórészt Pakisztánban, a szélsőségesen fundamentalista deobandi vallási iskolákban képzett, valójában azonban többségükben tanulatlan **tálibok** (az arab szó jelentése '[vallási iskola] tanuló[ja]'.) Az iszlámot a legmélyebb fundamentalizmussal, időnként pedig igen sajátosan értelmező szélsőségesek a korrupció, értelmezésük szerint istentelen afgán vezetők eltávolítását tűzték ki célul. Kétévnyi folyamatos előretörés után 1996 szeptemberében csapataik elfoglalták Kabult, egyúttal átvették a hatalmat Afganisztánban.

Oszama bin Laden az iszlám melletti elkötelezettsége és önállósodása miatt ekkorra már kényelmetlenné vált az amerikaiak számára, ugyanakkor nevet szerzett magának mind a mudzsahedek, mind a tálibok között. Elfogadta szellemi vezérének a tálibok **főideológusát**, Mohamed Omar mollát, ő maga pedig a harcosok **karizmatikus vezetőjévé** vált.

²¹³ 1985. április 5-én kevéssel éjfél után bomba robbant a nyugat-berlini La Belle diszkóban, a Németországban állomásozó amerikai katonák kedvelt szórakozóhelyén. A merényletben 2 amerikai katonai és 1 török nő meghalt, a sebesültek száma 230 fő. Az akkor már igen feszült amerikai-libiai viszonyt tekintve nem meglepő, hogy a nyomozás hamarosan Tripoliig jutott. Április 15-én és 16-án – a második világháborút követően első alkalommal – brit támaszpontonról amerikai gépek szálltak fel, és légitámadást intéztek a líbiai főváros és egy tengerparti nagyváros, Bengázi ellen. Mint az később bebizonyosodott, erre válaszul került sor 1988. december 21-jén a London és New York között közlekedő PanAm 103-as járatának felrobbantására a skóciai Lockerbie felett. A gépen utazó 243 utasból és 16 fős legénységből a merényletet senki sem élte túl.

²¹⁴ A Japán Vörös Hadsereg (JVH vagy JRA; Japanese Red Army, japánul Nihon/Nippon Sekigun) 1974 februárjában merényletet hajtott végre Szingapúrban a Shell egy olajfinomítója ellen. Az akciót a PFLP szervezte. 1974 szeptemberében szintén a JVH három tagja megtámadta a hágai francia nagykövetséget, ahol a nagykövetet és 10 másik személyt túsul ejtettek. A merénylőket a szükséges eszközökkel és háttértámogatással Carlos és a PFLP párizsi első embere, a libanoni Michel Mukharbal látta el.

Amerika-ellenes felhívásaik 1992-től láttak napvilágot, majd 1996-os nyilatkozatukban (a tálibok győzelmének évében!) kimondták, hogy az USA az iszlám ellensége, amelynek katonáit ki kell űzni az iszlám, különösen „a két szentség” (Mekka és Medina) földjéről, Szaúd-Arábiából. A nyilatkozat dicsőítette az amerikaiak elleni, mindaddig főként a palesztin Hamasz harcosaira jellemző öngyilkos merényletek elkövetőit. 1998. február 23-án a Londonban megjelenő Al-Kudusz al-Arabi című arab nyelvű lap nyilvánosságra hozta a Nemzetközi Iszlám Dzsihad Front a Zsidók és Keresztések Ellen kiáltványát, amely felszólított minden hithű muszlimot, hogy „ölje az amerikaiakat és prédálja fel javaikat mindenütt”, mert szent iszlám területeket tartanak megszállva, irtóháborút folytatnak az iraki nép ellen (az 1991-es Öböl-háború után az USA és a Szaddám Huszein vezette Irak viszonya egyre feszültebb lett), kiszolgálják és védelmezik a zsidó törpeállatot, és fel kívánják darabolni az arab világ jelentősebb hatalmait. A harc végső célja Jeruzsálem és Mekka felszabadítása, a zsidó állam és az USA-val szövetséges arab rendszerek megsemmisítése.

Megvolt tehát az **ideológia**, rendelkezésre állt a **bázis**, a **logisztika**, és érdeklődőkből sem volt hiány.

b, Algéria és Bosznia:

Mindeközben Délkelet-Európában kitört a boszniai háború, amelynek iszlám vallási színezetet adott az országban élő nagyszámú muszlim népesség megtámadása. A volt afganisztáni mudzsahedek, az „arab afgánok” számára újabb front nyílt a dzsihad, a szent háború házában.²¹⁵

Arab mudzsahedek 1992 tavaszán kezdtek Boszniába özönlenni. Legnagyobb részük észak-afrikai, ezen belül is algériai származású volt.²¹⁶

c, Al-Kaida:

1995. november 21-jén az amerikai Daytonban aláírták a második délszláv háborút lezáró béke megállapodást. A Boszniában harcolt mudzsahedek egy része állampolgárságot igen, a dzsihad folytatására lehetőséget egy idő után azonban nem kapott. A tálib Afganisztán és Oszama bin Laden bázisa viszont tárt karokkal fogadták a mudzsahedeket. Az al-Kaida kiképzőtáboraiiban széles körű képzésben részesültek. Lelküket Korán-tanulmányokkal, testüket fizikai felkészítéssel és harci kiképzéssel erősítették. Megtanulták a kézi fegyverek és vegyi anyagok használatát, a robbanószer-készítést; pontos útmutatásokat kaptak a rejtőzködéshez és álcázáshoz, a kommunikációhoz, a modern tömegkommunikációs és számítástechnikai eszközök alkalmazásához; és mindenre kiterjedő biztonsági képzést kaptak. Megtanultak mindent, amire egy terroristának szüksége van. Megtanultak mindent, amit a terrorista kézikönyvekből tudni lehet. Három erős kötelék kapcsolta őket össze: az **iszlám**, az **arab** nyelv (Oszama bin Laden valamennyi nyilvános megjelenésekor az irodalmi arabot, nem pedig anyanyelvét, a saját nyelvjárást használta) és a Nyugat dekadenciáját és istentelenségét megtestesítő **Amerika gyűlölete**.²¹⁷

²¹⁵ Az iszlámban a világot két részre osztják: az iszlám földjére (dár al-iszlám), valamint a háború földjére (dár al-harb). Értelemszerűen az iszlám földje az iszlám uralom alatt vagy velük szövetséges viszonyban álló országok, területek, minden más pedig a háború házába tartozik. A két terület nem feltétlenül áll folyamatosan háborúban egymással, lehetnek békés, fegyverszünet jellegű időszakok. Ám amint támadás éri az iszlám házát, valamennyi muszlimnak kötelessége védő háborúba vonulni.

²¹⁶ A jelenség előzménye, hogy az 1991-es algériai parlamenti választásokon az Iszlám Üdvfront (Front Islamique de Salut, FIS) nevű vallási párt győzött, az ország még hivatalban lévő vezetése azonban nem kívánta egy iszlamista pártnak átadni a hatalmat, különösen nem az államcsínnyel 1989-ben hatalomra jutott fundamentalisták által irányított Szudánnal a hátsó udvarában. A FIS-t tehát egyszerűen betiltották, aminek következménye az Üdvfront radikálisai által létrehozott Fegyveres Iszlám Csoport (Groupe Islamique Armé, GIA) soha nem látott terrorhulláma lett. Az algériai hatóságok könyörtelen üldözése elől sok terrorista és az afganisztáni harcokban edzett volt mudzsahed menekült – a dzsihadba.

²¹⁷ Amerikai hírszerzési források szerint 35 országban található ezekben a táborokban kiképzett operatív terrorista sejtek és összesen több, mint 20.000 önkéntes lett bin Laden kiképző táboraiiban kiképezve.

Mikor már mindent tudtak, bin Laden útnak indította őket: menjetek és harcoljatok az iszlám nevében. A mudzsahedek testvérekként éltek a táborokban, ugyanazt a nyelvet beszélték konkrét és átvitt értelemben egyaránt, azonban szervezethez nem tartoztak, hiszen nem is tartozhattak: az al-Kaida inkább egy közösségnek, mint hierarchikus szervezetnek tekinthető, ahol Oszama bin Laden, mint egy multinacionális cég jogtulajdonosa tanította meg a különböző nagyságú „leányvállalatai vezetőivel” (a kiképzett mudzsahedekkel) a terrorista „know-how”-t. A világban szétszéledő mudzsahedek pedig magukkal vitték a tudást. Volt, aki már létező terrorista csoporthoz csatlakozott, ezáltal nem meglepő, hogy egy részük egyfajta szövetséget is kötött az al-Kaidával, mint például az algériai Szalafita Csoport az Imáért és a Harcért (*Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat*, GSPC) vagy a Líbiai Iszlám Harci Csoport (*Groupe Islamique Combattant de la Libye*, GICL) létrehozva a Maghrebi al-Kaidát (*al-Qaida au Maghreb Islamique*). Mások saját közösségeket hoztak létre maguk körül, mint Abu Doha, aki egy nemzetközileg ismert iszlamista mecsetben hirdette a dzsihádot Nagy-Britanniában. Végül voltak olyanok is, akik egyénileg keresték a dzsihád lehetőségét – Csecsenföldön vagy Irakban.

Valamennyien az al-Kaida értelmezte iszlámot vallják, egyformán gondolkodnak a világról, a harcról, ugyanúgy nyúlnak a fegyverhez vagy a bombához. Ugyanakkor autonómok, képesek önállóan cselekedni, nincs szükségük központi döntésre vagy irányításra. Entitások.

A XXI. század elejére a hierarchikusan szervezett csoportok mellé felsorakozott a strukturálatlan struktúra, a nemzetközi terrorista szervezetek sejtjeit pedig a rugalmas hálózatok váltották fel. A „klasszikus” csoportok sejtjei gyakran tükrözték az anyaszervezet felépítését: a mindössze maroknyi tagból szerveződő egységeknek is voltak kinevezett vezetői és a különböző bizottságokat leképező felelősei. A vezető felelt a sejt tevékenységéért, jelentett a központnak, amely utasításokkal látta el. Ezzel szemben a hálózati struktúrában az entitások önmaguk határozzák meg tevékenységüket, maguk döntenek, hogy akcióba kezdenek-e. Személyes kapcsolatokon keresztül laza szövetségben állnak egymással, ami leginkább egymás megsegítésére, az infrastruktúra rendelkezésre bocsátására terjed ki. Nem függenek egymástól, utasítást egymás számára nem adnak.

4. A modern terrorizmus anyagi szükségletei

A „klasszikus” terrorszervezetekhez képest, amelyek fenntartásához és működtetéséhez jelentős anyagi forrásokra volt szükség, a modern terrorizmus nem túl drága. Ma már egyre ritkábban tűnnek fel olyan szervezetek, amelyek képesek lennének fenntartani akciót előkészítő és végrehajtó csoportokat, a merényletekért felelősséget vállaló „sajtóosztályt”.

A modern kor rugalmas, az adott helyzethez és körülményekhez könnyen alkalmazkodó terrorista entitásai jórészt **önfenntartók**. Amennyire hasonlítanak egymásra, legalább annyira különböznek is egymástól. Az efféle működésnek megvan az a nagy előnye is, hogy sokkal kisebb az idő előtti lelepleződés veszélye.

Működésük anyagi feltételeit maguk teremtik elő, és ők döntenek a pénzek felhasználásáról, elosztásáról is. Célpontjaikat az adott helyen választják ki, tehát leggyakrabban csak országon belül utaznak, ehhez saját erőt alkalmaznak, azaz a tagok végzik. Az akció előkészítéséhez és végrehajtásához helyben meg tudják szerezni a szükséges anyagokat és eszközöket. Kiképzésüknek és az internetnek köszönhetően képesek fegyvereiket önmaguk előállítani (a kereskedelmi forgalomban kapható alkatrészekből és összetevőkből bombát és időzítő szerkezetet készíteni; illegális csatornákon robbanóanyagot vásárolni, stb.). Ha menekülniük kell, ismerik azokat a szomszédos közösségeket, amelyekről tudják, ugyanazt az ideológiát vallják, mint ők, tehát joggal számíthatnak segítségükre. Végül így, szinte kézzel a kézre adva jutnak biztonságos helyre, ahol egy ideig megbújhatnak. Ugyanilyen csatornákon jutnak orvosi ellátáshoz, gyógykezeléshez külföldön.

Kapcsolatot mobiltelefonon vagy interneten tartanak. Ezek az eszközök a modern élethez szinte elengedhetetlenek, ennek következtében napról napra olcsóbbak. Felelősségvállalásaikra – már amennyiben tesznek – a szenzációra éhes média mohón csap le, ily módon ingyen reklámot csinálva nekik.

A terrorista entitások anyagi forrásai lényegében nem különböznek más gazdasági szervezetek bevételeitől. Lehetnek legálisak és illegálisak.

Terrorista bevételek:

a. Legális források:

A terrorista szervezetek, csoportok bevételeinek jelentős része származik a tagok és a szimpatizánsok által befizetett **tagdíjakból** és **adományokból**. Elsősorban a szeparatista és nemzetiségi alapon működő csoportokra jellemző az adott ügy támogatóitól történő pénzgyűjtés. Ez történhet akciójelleggel vagy a központi szerv által meghirdetett éves adománygyűjtő kampány keretében. Gyakorta előfordul, hogy a terrorista szervezetek aktivistái a kevésbé adakozókedvű honfitársaiktól megfelelő nyomásgyakorlással vagy testi fenyegetéssel zsarolják ki az elvárt összeget. (Az algériai GSPC például egyfajta forradalmi adót szedett a megtorlással fenyegetett városi lakosságtól.)

Az iszlám egyik pillére, kötelező törvénye az **ínségadó** (arabul zakát vagy szadaka) fizetésének kötelessége. E közösségi célokat szolgáló adományt már az iszlám megszületése, a VII. század óta minden muszlimnak fizetnie kell, akinek egy év alatt tehermentes feleslege keletkezett. Minimális hányada 2,5%, a befolyt összeget és javakat minden más adótól és járuléktól elkülönülten kell kezelni. Elképzeltük, milyen hatalmas összegekről beszélünk, ha figyelembe vesszük, hogy ma a világ teljes lakosságának 1/5-e, több mint 1,3 milliárd ember vallja magát muszlimnak, és napjainkban a legdinamikusabban az iszlám terjed a világban!

A Korán 9. szakaszának 60. verse pontosan meghatározza azoknak a körét, akik az adományokból részesülhetnek, tehát a zakát felhasználásának céljait. *„A szadaka csak a szegényeket illeti meg és a szűkölködőket, és azokat, akik érte munkálkodnak, és azokat, akiknek a szívét barátságra kell hangolni [az iszlám iránt] és a rabszolgák [kiváltását] és az adósokat és [a szent háborút] Allah útján és azokat, akik úton vannak.”*

Egyértelmű, mit jelent a szegények és a szűkölködők kategóriája, az azonban, hogy a Korán a legelső helyen említi a nincsteleneket, jól mutatja a mohamedi iszlám (a fundamentalisták és az iszlámisták kiindulópontja) szolidaritását. Közel állnak hozzájuk az adósok, mégpedig azok, akik tartozásuk megfizetése után elszegényedtek vagy nincstelenné váltak volna. Hasonló okai vannak a rabszolgák támogatásának is.²¹⁸

Az úton lévők alatt azokat kell érteni, akiket utazásuk során kiraboltak. (Érdekessége a parancsnak, hogy a muszlimok adományaiból nem csak muszlimok, hanem keresztények és zsidók is részesülhettek, ha dolgaik intézése során útközben kirabolták őket a sivatagi útonállók.)

Akiknek szívét az iszlám iránt barátságra kell hangolni azok a más hitűek, akik szabad akaratukból választották az iszlámot vallásukul. A javukra szolgáló pénzekből fedezik az újmuszlimok vallási képzésének költségeit, az ösztöndíjakat, amelyek segítségével neves iszlám (vallási) egyetemeken tanulhatnak, de a vallásterjesztési vagy propagandacélokat szolgáló kiadványok (könyvek, különböző kiadványok, hanganyagok) költségeit is.

²¹⁸ A rabszolgaság – tűnjön bármennyire is idejétmúltnak – még ma is létező jelenség több arab országban, például Jemenben, Ománban. A rabszolga felszabadítása mindig is kegyes, Allahnak tetsző cselekedet volt. Azonban, ha nem gyűjtött össze megfelelő vagyont az önálló élethez vagy volt gazdája erről nem gondoskodott, felszabadulása után bizony rövid úton nincstelenné vált.

A zakátért munkálkodók azok a hivatalnokok, akik gondoskodnak az összegyűjtéséről, kezeléséről és szétosztásáról. A X. századtól kezdődően mind a mai napig élő hagyomány, hogy tehetős emberek, állami és katonai vezetők jótékonyági célokra **alapítványt** (arabul vakf, ebből származóan más nyelveken vakif, vakuf) tesznek. A befolyó hatalmas pénzekből olyan jelentős, a világ sok országában fiókokkal rendelkező alapítványokat hoztak létre, mint például a szaúd-arábiai központú Szaúdi Főbiztosság (SHC, *Saudi High Commission*), a Nemzetközi Iszlám Segélyszervezet (IIRO, *International Islamic Relief Organization*); a Kuvaiti Egyesített Segélyező Bizottság (KJRC, *Kuwait Joint Relief Committee*) vagy a Harmadik Világ Segélyszervezet (TWRA, *Third World Relief Agency*). Ezek és a hozzájuk hasonló jótékonyági alapítványok és nem kormányzati szervezetek (*non-governmental organization*, NGO) dollármilliókat fordítottak a világ muszlim lakosságának humanitárius segélyezésére, jogvédelmére, vallási és oktatási intézmények alapítására, általában a vallásterjesztésre – és mint számos esetben bebizonyosodott – a terrorizmus támogatására.²¹⁹

Problémát okoz az NGO-k viszonylatában az ellenőrzés, ugyanis általában nem rendelkeznek nyilvántartással az adományozókról és az adományokról sem (gyakorlatilag névtelenül adományozhat bárki bármekkora összegben), a felhasználás során gyakran informális kérelmezés alapján történik a támogatás odaítélése és kifizetése. Gyakran megfigyelhető, hogy a különböző pénzügyi, számviteli, adózási könnyítések miatt a szervezetek dokumentációja hiányos, a „nemes cél” (szerintük) felülírja az adminisztrációs kötelezettségeket, ennek egyik jele például az alapok és befizetések összekeverése a bankszámlákon.

Figyelmeztető („vörös zászló”) jelek az NGO-k működésével kapcsolatban:

- átfedés más társaságok hivatalnokaival
- több NGO használja ugyanazt a címet
- postafiók használat, utcai cím helyett
- Internet használata mind a banki kapcsolatokban, mind az adományozás és felhasználása terén
- kapcsolat a speciálisan jelzett nemzetekkel, terrorista gyanús országokkal
- adományok vagyonos terrorista szimpatizánsoktól
- az összegyűjtött javakat mind civil, mind katonai célokra is használják
- az adománygyűjtés és felhasználás célja ellentétes
- fiktív levonások
- kettős könyvelés vagy nincs könyvelés
- hamis adó-visszaigénylés
- indokolatlan külföldi bankszámlák
- nem megfelelő bankszámla történet
- nagyszámú átutalás
- adományok küldése magas terrorista kockázatú területekre
- közvetítő szervezetek az átutalásokban
- az alapok vegyítése non-profit és nyereségérdekelt vállalkozásokban is
- készpénz szállítás – Hawala
- rendkívüli-szokatlan üzleti tranzakciók
- tranzakciós titok

²¹⁹ NGO-k jellemzői: bármely személy vagy társaság alapíthatja, jövedelemadó mentesség illeti, amennyiben jótékonyági célú, az adományok levonhatók az adóból, mindenki számára nyitott, 25e USD feletti számla esetén élhet az adó-visszaigényléssel. A világon több, mint 1.5 millió ilyen szervezetet tartanak nyilván, ebből 1 millió jótékonyági, 250 milliárd USD adományt kapnak évente, vagyonuk több, mint 3000 milliárd USD.

George W. Bush amerikai elnök 2001. október 26-án aláírta a terrorizmusellenes nemzetközi harc irányait meghatározó dokumentumát, a „*Patriot Act*”-nek nevezett törvényt. Majd kidolgozták az *USA Nemzeti Stratégiáját a Terrorizmus elleni harcban*, melynek legfőbb feladatai a következők:

- megvédeni az amerikai állampolgárokat és érdekeiket otthon és külföldön
- megsemmisíteni a terroristákat és szervezeteiket
- megsemmisíteni a terroristák szponzorálását, támogatását és menedékeit
- visszaszorítani a terrorizmust elősegítő feltételeket
- felelősségre vonni a terroristákat az általuk elkövetett bűncselekményekért
- izolálni és nyomást gyakorolni a szponzor országokra és kierőszakolni, hogy megváltoztassák a magatartásukat
- összehangolni az államok terrorista ellenes képességeit

A törvény többek között arra is felhatalmazást adott az amerikai kincstárnak, hogy a banki forgalmat abból a szempontból is vizsgálja, hogy az átutalt összegek nem szolgáltak-e terrorista célokra. A biztonsági szolgálatok és a rendőrségek nyomozati anyagaiból kiderült, hogy bizonyos iszlám NGO-k és bankok a rájuk bízott pénzeket közvetve vagy közvetlenül terrorista csoportokhoz juttatták. A nemzetközi terrorellenes küzdelem keretében elkészültek tehát azok a listák, amelyek a terrorista támogatással gyanúsítható szervezetek és pénzintézetek nevét tartalmazzák.²²⁰ A többnemzeti egyetértéssel meghozott határozatok értelmében eljárás alá vonták az ebben közreműködő személyeket, a gyanús bankokkal szemben embargót vezettek be, azaz visszautasították az általuk kezdeményezett vagy feléjük irányuló pénzáttalásokat, illetve kikényszerítették a terrortámogatásban résztvevő alapítványok bezárását.²²¹

Visszatérve a Korán meghatározta célokhoz, az Allah útján járók kifejezéssel egyértelműen az iszlámért szent háborút, dzsihádot folytatókat jellemzik. Eltekintve a hosszadalmas és bonyolult vallásjogi értelmezéstől, elképzelhető, milyen komoly vallási-lelkiismereti konfliktust okozott az iszlám országokban feloldani azt az ellentmondást, hogy a dzsihád (és az iszlámisták a terrorista akcióikat is a szent háború részének tekintik) támogatását engedélyező isteni parancsot a dzsihád támogatását kategorikusan megtiltó emberi törvénnyel írják felül.

Márpedig 2003 augusztusában, Szaúd-Arábiában királyi rendeletben szabályozták a „pénzmosás” és a terrorista szervezetek és tevékenységek pénzügyi finanszírozásának büntetését. Valamennyi pénzintézet kézhez kapta az úgynevezett *Bankszámlák megnyitására vonatkozó szabályok és általános irányelvek* című rendelkezést, amellyel átláthatóbbá és ellenőrizhetővé kívánták tenni az egyének és szervezetek pénzügyi tevékenységét. A munkaügyi és szociális, valamint az iszlámügyi miniszter nemcsak a jótékonyági szervezetek alapításának és működésének, hanem bankszámlák nyitásának engedélyezésére is felhatalmazást kapott.

²²⁰ Az amerikai elnök által kiadott szankciók mintegy (több, mint) 110 oldalon sorolják azokat a személyeket és szervezeteket, amelyek kapcsolatba hozhatók a terrorizmussal. (www.treasury.gov/offices/enforcement/ofac/programs/terror/terror.pdf)

²²¹ Betiltották az egyik legnagyobb szaúdi humanitárius szervezet, a Két Szent Hely vagy al-Haramain Alapítvány helyi irodáit Kenyában, Tanzániában és Boszniában, végül teljesen felszámolták az alapítványt. Magyarországon az NGO 2002-ben próbált meg irodát nyitni, de képviselőjét rövid időn belül kiutasították. Az amerikai hatóságok azzal is gyanúsítják a humanitárius szervezetet, hogy kenyai és tanzániai irodáinak néhány alkalmazottja tevélegesen közreműködött 1998-ban a nairobi és a Dar es-Salam-i amerikai nagykövetség elleni támadás előkészítésében. 2003 áprilisában kiutasítottak egy hazánkban tanuló szíriai állampolgárt, mivel bebizonyosodott, hogy a terrorizmus támogatásával gyanúsított szervezetek listáján szereplő Iszlám Ellenállás nevű, valójában a libanoni Hezbollahot takaró szervezet számára utalt át nem túl jelentős pénzüsszeget.

Kuvaitban a 104/2002. számú miniszteri határozat alapján létrejött a Jótékonyági és Humanitárius Társaságok Adminisztratív Szervezete, amely felügyeli valamennyi ilyen intézmény tevékenységét.

b. Féllegális finanszírozás:

A hivatalos banki szféra szigorú ellenőrzési kötelezettségeinek bevezetésével valóban sikerült valamelyest visszaszorítani a gyanús helyekre áramló gyanús pénzeket. Az iszlám azonban régtől fogva ismeri és használja a pénzek továbbításának egy másik módját, a **havalát** vagy más néven hundit. Ez az iszlám pénzügyi találmány lehetővé teszi, hogy a pénz fizikai mozgása nélkül jelentős összegek vándoroljanak hatalmas földrajzi távolságra. A folyamat két végén két pénzváltó vagy bankár áll; egyikük csekély közvetítői díj fejében – hiszen az iszlám tiltja a kamatszedést – felveszi a jó muszlim által utalni kívánt összeget, néhányat kattint a számítógépén, és a másik bankár vagy havaladár értesítést kap, hogy az adott összeget kifizetheti a címzettnek. A módszer ugyanaz, amit a Western Uniontól is ismerhetünk... A működés alapja a teljes bizalom, népszerűségéé pedig az ellenőrizhetetlenség. Rendőrségi becslés szerint a havala módszerével Dél-Franciaországban 18 hónap alatt 5 millió eurót mostak tisztára vagy folyattak át illegális pénzügyi csatornákon.

Gyakran előfordul, hogy az adományokat több helyről összegyűjtik, és **pénzfutárok** segítségével juttatják el a havaladárhoz, aki aztán a célállomásra utalja a pénzt. A futárok személye alkalomról alkalomra változik, és főként az arab országokban elterjedt módszer, hogy nőket alkalmaznak. Nem feltűnő, ha egy muszlim asszony jelentős mennyiségű, nagy értékű aranyékszert visel. Az adományokból vásárolt ékszereket a havaladár átveszi, felértékeli, az összeget célba juttatja, az asszony pedig hazatér. Az eljárás azért is biztonságos, mert az iszlám hagyományok miatt – legalábbis a női öngyilkos merénylők számának megszorodása előtt – a nők a hatóságok szemében szinte minden gyanú fölött álltak.

A nyugat-európai tapasztalatok szerint a féllegális pénzszerzés egyik jellegzetes módszere, amikor hivatalosan működő kereskedelmi egységekben csempészárut forgalmazznak vagy a haszon egy részét az adóhivatal helyett a terrorista entitáshoz juttatják.

c. Illegális módszerek:

A radikális fundamentalisták vagy iszlamisták bűnözői tevékenységüket nem elsősorban törvénysértésnek, hanem a közhatalommal vívott harcnak tekintik. A terrorizmus leggyakrabban az illegális pénzszerzési módszerek alkalmazásakor kerül kapcsolatba a szervezett bűnözéssel. Hogy éppen milyen törvénysértő cselekménnyel szereznek pénzt, annak csak a terroristák vagy támogatóik fantáziája szab határt. Láttuk a kábítószer-kereskedelem részesedési arányát a terrorista források között, de beszélhetünk pénzügyi csalásokról a bankkártya-csalástól az adócsalásig, lopott vagy részletre vásárolt gépjármű kereskedelméről, különböző áruk, fegyver és emberek csempészetéről, szélsőséges esetekben túszejtésről, bankrablásról.

Azonban amiatt, hogy a terroristák leplezni igyekeznek valódi céljukat, a hatóságok sokszor csak a nyilvánvaló bűncselekményt látják és vizsgálják, a terrorista célok pedig felderítetlenek maradnak.

5. Információszerzés – felderítési lehetőségek

Jelentős muszlim kisebbséggel rendelkező és az iszlamista terrorizmus által sújtott nyugat-európai országok tapasztalata, hogy a rendőrség és a biztonsági szolgálatok közötti együttműködéssel nem érdemes várni egy terrorakció bekövetkezéséig. Éppen a legkülönbözőbb élethelyzetekben megforduló rendőrijárőrök találkozhatnak először olyan „néma jelekkel”, amelyek a biztonsági szolgálat számára sokat mondanak: tudják, hogy az iszlám radikalizáció első lépcsőfokára, a fundamentalizmusra utalhatnak.

A legáruzkodóbbak a muszlim nőkkel kapcsolatos tapasztalatok. Ha egy nő körömszakadtáig ragaszkodik a kendő viseléséhez, szélsőséges esetben az arcot teljesen eltakaró hidzszábhhoz, mindenképpen fundamentalizmusát jelzi, hiszen vallási meggyőződését helyezi előtérbe. (Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a kendőviselés – állítsák a legmeggyőzőbben is ennek ellenkezőjét – mindössze hagyomány, nem pedig törvény az iszlámban.) Ugyancsak gyanakvásra ad okot, ha például egy menekültügyi meghallgatáson a státuszkérelmező női hozzátartozója lefátyolozottan jelenik meg, vagy ha a nő egyedül (egy férfi rokona nélkül) egyáltalán nem jelenhet meg vagy önállóan nem válaszolhat a kérdésekre.

Főként a muszlim férfiak körében fordul elő, hogy ha valakinek a szélsőségességhez vagy radikalizmushoz való viszonyáról érdeklődnek, a meghallgatott kategorikusan tagadja, hogy az illető szélsőséges lenne, azonban úgy jellemzi, hogy „ő jó muszlim”. Ez a látszólag semmitmondó leírás elárulja, hogy az illetőnek a közösségen belül elismert helye, tekintélye van, és életvitelében a világi törvények helyett a vallásiakat helyezi előtérbe.

Többször előfordult, hogy egy viszonylag zárt muszlim lakóközösségben a hatóságok (és rajtuk keresztül a biztonsági szolgálatok) úgy szereztek tudomást egy fundamentalista vallásterjesztő csoport jelenlétéről, hogy a rendőrszolgálatok feltűnt jellegzetes ruházatuk, kinézetük. Ugyanígy kaptak jelzést a titkosszolgálatok vallási kérdések miatt előállt konfliktusokról a családon belül, munkahelyen vagy iskolában.

Hasonlóan a kábítószer-fogyasztáshoz, az iszlamista befolyásnak is megvannak a személyiség vagy a viselkedés megváltozását okozó jelei. Ha egy fiatal hirtelen és minden átmenet nélkül változtat életmódján, többé már nem hajlandók lányokról beszélgetni, alkoholt fogyasztani, nem muszlim családtagjaikat igyekeznek rábírní az iszlámhoz való csatlakozásra, ha pedig muszlimok, kötelezni őket a vallási előírások betartására, erősen gyaníthatjuk, hogy a háttérben egy radikális imámot vagy szellemi vezetőt kell keresnünk. A mentőktől, orvosoktól is értesülhetünk „néma jelekről”, például ha egy muszlim asszony (vagy a férje) nem engedi ellátni, megvizsgálni, kezelni magát a szerinte tisztátalan orvostól.

Melyek azok a jellemzők, amelyeket a terrorista gyanús személyekkel kapcsolatban a nemzetközi gyakorlat megállapított:

- vízumhoz juttatása ismert vagy terrorista gyanús személyeknek
- hamis házasságok, hogy könnyebben jussanak amerikai állampolgársághoz
- nincsenek beutazási információk, illetve, hogy rendelkezik-e érvényes útlevelemel
- különleges titkos kapcsolat, személyazonosságra, üzletekre, tulajdonra vonatkozóan
- az életmódja nem felel meg az ismert és legális forrásból származó vagyonának
- gyakran változtatja a lakcímét
- dolgokat, szolgáltatásokat, járműveket, szállásokat készpénzért vagy csalással vesz igénybe

- a számlák és a tranzakció között nincs megfelelés
- elégtelen magyarázat a pénzügyi aktivitásra
- a tranzakció magyarázatának visszautasítása
- túl-igazol, túlmagyarázott tranzakciók, idegeskedés, vonakodik a személyes találkozótól
- feltűnő érdeklődés a belső rendszerek, ellenőrzési módok, szabályok iránt
- nincs megtakarítás a számláin

Amennyiben felmerült az érintett személlyel kapcsolatban valamilyen szélsőséges tevékenység gyanúja a következő lépés a hozzá kapcsolódó vagyon, illetve anyagi háttér megismerése és az erre vonatkozó ellenlépések megtétele lehet.

A XXI. század kommunikációs és informatikai lehetőségeit felhasználva rengeteg olyan állami vagy egyéb nyilvántartást találhatunk, amelyek segítségével hasznos információkhoz juthatunk ebben a kérdésben (nyilvános adattárak, rendfenntartó erők adatbázisai, katonai információs források, repülőtársaságok, pénzügyintézetek, Western Union, PayPal, adó, biztosítás, útlevelemel, vízum, email címek).

A pénzügyi lehetőségek vizsgálatát legegyszerűbben a legális vagyon elemek és a kapcsolódó vállalkozások ellenőrzésével kezdhethetjük (ingatlan-nyilvántartás, cégnyilvántartás, vagyon nyilvántartás, gépjármű nyilvántartás – ide értve a hajó és repülőgép nyilvántartásokat is).

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni összehangolt nemzetközi szabályozásnak és fellépésnek köszönhetően a rendőrség és a biztonsági szolgálatok is hozzáférhetnek az adott személyhez vagy vállalkozásaihoz kapcsolódó pénzügyi és banki információkhoz, bankszámlák, bankkártyák, megtakarítási és befektetési alapok adataihoz.

Melyek lehetnek azok a banki árulkodó jelek, amelyek terrorizmusfinanszírozásra utalhatnak:

- bankszámlanyitás csoportban – 3–4 fő
- a számlaforgalom strukturálásra utal, átutalások kis összegekben
- a számlatulajdonos ugyanazt a címet-telefonszámot használják különböző számlákhoz
- több tranzakció ugyanazon a napon, többen fizetnek be ugyanarra a számlára
- sok átutalás a tengerentúlról, amit azonnal készpénz felvétel követ
- közvetítők használata az átutalások során
- befizetés után azonnali átutalások
- különböző személyek felhasználása a strukturálási tranzakciókhoz
- az átutalások kedvezményezettjei sok nemzetből állnak össze a terrorista gyanús országokból
- az azonosítás-bejelentés elkerülése céljából kis összegű tranzakciók
- a számlatulajdonos ismeretlen emberekkel érkezik befizetni
- alvó számlára hirtelen befizetés érkezik, amit azonnal készpénz felvétel követ
- civil szervezetektől érkező vagy oda utalt összegek
- legális üzletek felhasználása pénzküldőként terrorista gyanús országokba

További fontos információkhoz juthatunk az állami vagy önkormányzati adózásra, illetve vagyona vonatkozó nyilvántartások ellenőrzésével.

Ezekon kívül fontos lehet minden olyan információ, amely az érintett mozgására, tevékenységére, kapcsolataira utal (telefonregiszterek, határidőnaplók, naplók, emailek, hotelszámlák, repülőjegyek, szemetes, Internet).

A vagyon meghatározásánál, létezésének és feltalálási helyének megismerése során a tanúknak, informátoroknak is jelentős szerepe lehet. Annak ellenére, hogy a fundamentalista vallási közösségek – és természetesen a terroristaszerveződések is – természetüknél fogva zártak és nehezen megközelíthetőek, találhatunk olyan személyeket, akik információkkal bírnak anyagi lehetőségeikről, tevékenységükről. Ilyenek lehetnek mindazok a személyek, akikkel a mindennapi életük, fedőtevékenységük során rövidebb-hosszabb ideig kapcsolatba kerültek (például volt feleségek, barátnők, barátok, munkatársak, szomszédok, alkalmazottak, hálaló ügynökök, helyi fiatalok, könyvelők, ingatlanügynökök, bankárok). Elsősorban ezen személyek közül a nem-iszlám vallásúak vehetők számításba, de nem zárhatjuk ki azokat sem, akik bár ezt a vallást gyakorolják, a fundamentalizmust elítélik, következményeit ugyanúgy megszenvedik, mint keresztény vagy egyéb vallású társaik és emiatt szívesen együttműködnek a hatóságokkal.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemnek kezd kialakulni az önálló intézményrendszere, bár ma még inkább a pénzmosás elleni küzdelem intézményei látják el ezt a feladatot is.

Az Egyesült Államok már megalapította a FATAC-ot (Foreign Terrorist Asset Tracking Center), melynek éves költségvetése 6,4 millió amerikai dollár. Feladata a bűn- illetve terrorszervezetek vagyonának és ezek pénzmozgásainak kimutatása, továbbá az Adóhivatal és a Vámhatóságok segítségével közvetlen kivizsgálási szabályzatok kidolgozása, mellyel a külföldi pénzt felügyelnék. A FATAC kérheti továbbá az FBI és a CIA segítségét is.²²²

²²² Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.

XIII. A pénzmosás szabályozása a magyar jogban

A pénzmosás az 1970-es években került be a szakemberek és az átlagemberek szótárába. Bár a jelenség már korábban is létezett, hiszen a szervezett bűnözés velejárójaként már a század első felében megjelent – mint arról a korábbi fejezetekben már szó volt –, erre az időszakra tehető a kábítószer bűnözés világméretűvé válása, illetve az abból származó jövedelem tisztára mosása miatti nemzetközi fellépés igényének a megfogalmazódása.

Nem mondható el mindez Magyarországról. Bár Csemegi Károly már 1882-ban azzal a példával él, hogy a csempész az általa csempésztett árut siet minél előbb más, legálisan szerzett áru közé rejteni, hogy a hatóság kutakodó szeme ne ismerhesse fel azok bűnös eredetét.²²³ Ezáltal a csempészáru törvényesen szerzett árunak tűnik fel, s eladása révén újabb illegális kereskedelem finanszírozható. A jelenség felismerése ellenére természetesen még nem nevezi azt pénzmosásnak. De nem csupán felismerték a dolog káros voltát, bizony büntették is, az 1843. évi törvényjavaslat súlyos szankciót helyezett kilátásba egyebek mellett azzal szemben is, aki „valamely büntett által szerzett vagyont, tudva hogy az büntett által szerzett, mástól szándékosan átvesz és elrejt...”²²⁴ (Azóta is minden büntetőtörvényünk szabadságvesztéssel fenyegeti a bűnpártolás és az orgazdaság valamennyi formáját,²²⁵ amelyekből kinőve aztán később megjelent a pénzmosás is.)

Ugyanakkor még – a nemzetközi szinten már pénzmosással terhelt – 1970–1980-as években sem beszélhetünk pénzmosásról Magyarországon a hazai bankrendszer fejletlensége, illetve a forint konvertibilitásának hiánya miatt. Magyarország még nem célország a külföldi pénzmosóknak, hazai bűnözői körökben pedig még nincs rá kereslet hiszen, annak ellenére, hogy ebben az időben már nálunk is felfedezhető a szervezett bűnözés és megfelelő extraprofitot is termel az abban résztvevők számára, olyan mértékű jövedelmekről, mint amit a kábítószer kereskedelem jelent a világ más tájain, nem beszélhetünk, köszönhetően talán a rendszer zártságának és diktatórikus jellegéből adódó erősebb korlátozó-ellenőrző jellegének, illetve, mivel a keletkező profit a gazdasági rendszer sajátosságai, állami dominanciája miatt nem forgatható vissza, inkább csak luxus igények kielégítésére szolgál és halmozódik a bűnözők kezében.

Ebben az időben nem létezett Magyarországon a kétszintű bankrendszer, a banki szolgáltatások a takarékszövetkezeteken keresztül voltak elérhetők, gyakorlatilag csak a betétgyűjtésre, esetleg a hiteligenylésre korlátozva. Tőzsde nem működött, külföldre meghatározott időközönként utazhatott az átlag állampolgár, és külföldi fizetőeszközt sem tarthatott magánál.

A rendszerváltással összefüggő gazdasági és társadalmi átalakulás hozott ebben is változást.

1987. január 1-jén az egyszintű bankrendszert kétszintű váltotta fel, ugyanakkor még évekig várattott magára a megfelelő jogi szabályozás a pénzmosás területén.

Az alakulóban lévő banki szolgáltatások, a pénzmosás elleni jogszabályok hiánya, az erős banktitok szabályok, a tőkeéhes gazdaságba beáramló ellenőrizetlen tőke, a határok megnyílása, a régióban fejlettnek számító bankrendszer miatt Magyarország vonzotta mind a legális, mind az illegális tőkét.

²²³ Csemegi Károly: A bűnvádi eljárás tervezetének általános indokolása. A Magyar Igazságügy 1882. évi évfolyamának melléklete

²²⁴ Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. I. kötet. A Magyar Tudományos Akadémia kiadása. Budapest, 1896. 94. o.

²²⁵ Tóth Mihály: Gondolat-törédek a pénzmosás elleni harc hazai szabályozásának első évtizedéből, A pénzmosás elleni harc aktuális kérdései Pécs 2005

Ezen veszély felismerése, illetve elsősorban a nemzetközi kötelezettségeknek való megfelelés vezetett odáig, hogy az Európai Közösséggel 1994-ben hatályba lépett Társulási Szerződés 86. cikkében²²⁶ Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy minden erőfeszítést megtesz a pénzmosás megakadályozására, és olyan szabályokat vezet be, amely megfelel azoknak az elvárásoknak, amelyeket az Európai Közösség, és az e területen működő más nemzetközi szervek (például az FATF) is elfogadnak.

Megszületett a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény és a végrehajtásáról szóló 74/1994. Kormányrendelet, továbbá sor került a Büntető Törvénykönyvben a pénzmosás bűncselekményének meghatározására és a pénzmosás szankcionálására.

A nemzetközi szabályozóknak való megfelelés gyakran nem volt zökkenőmentes. Magyarország csatlakozott ugyan a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án elfogadott Egyezményhez, amelynek kihirdetéséről a 2000. évi CI. törvény rendelkezett, 2001. június végén mégis került fel a FATF pénzmosási „feketelistájára”, a Nem Együttműködő Országok és Területek közé a következő indokok alapján:

- a – még a rendszerváltás előtti időkből megmaradt és nagy népszerűségnek örvendő – bemutatóra szóló és jelíges takarékbetétkönyvek lehetőséget adnak anonim betétek nyitására
- ugyanez a probléma áll fenn a bemutatóra szóló értékpapírok vonatkozásában is
- a pénzforgalom jelentős része készpénzben bonyolódik
- a pénzváltási tevékenység szabályozatlansága

A felvetésekre válaszul, valamint a 2001. szeptember 11-e események szorításában született meg a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló 2001. évi LXXXIII. törvény. Ez a jogszabály próbálta orvosolni a FATF által felvetett problémákat és hiányosságokat:

– minden hitelintézet köteles a 2002. június 30-át követően névre szólóvá átalakított, 2 millió forintot elérő vagy meghaladó összegű takarékbetétek esetén az ügyfél azonosító adatait megküldeni az Országos Rendőr-főkapitányságnak a pénzmosás megelőzése és megakadályozása céljából. 2005. január 1-jét követően a nem névre szóló takarékbetét csak az ügyfél írásbeli kérelmére és az ORFK jóváhagyásával alakítható át névre szólóvá.

– a takarékbetétekhez hasonlóan rendelkezik a törvény – az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről szóló 1996. évi CXI. törvény módosításával – úgy, hogy értékpapírt sorozatban kibocsátani és nyilvánosan forgalomba hozni csak névre szólóan lehet.

– 2002. január 1-jét követően kizárólag hitelintézet és a hitelintézet ügynöke kaphat a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletétől engedélyt pénzváltási tevékenység végzésére. A bevezetett intézkedések hatására 2002 júniusában Magyarország lekerült a Nem Együttműködő Országok és Területek listájáról, és a nemzetközi szervezetek azóta is megfelelőnek ítélik Magyarország pénzmosás elleni törekvéseit.²²⁷

²²⁶ A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodásban:

1. A Felek egyetértenek, hogy minden erőfeszítést meg kell tenniük és együtt kell működniük, hogy megakadályozzák pénzügyi rendszerüknek általában a bűnözésből, különösen a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekből származó pénz tisztára mosására történő felhasználását.

2. Az ezen a területen történő együttműködés kiterjed az adminisztratív és technikai segítségnyújtásra a pénz tisztára mosása elleni olyan megfelelő szabályok bevezetése érdekében, amelyek egyenértékűek azokkal a szabályokkal, amelyeket a Közösség és e területen működő más nemzetközi fórumok, ideértve a Pénzügyi Akció Munkacsoportot (Financial Action Task Force) elfogadtak.

²²⁷ A bizottság 15 tagországban hiányolja a pénzmosás szabályait - Magyarországon nem MTI 2008.07.18. 15:07

1. A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1994. évi IX. törvény 23. §-a 1994. május 15-i hatállyal, 303. §-ként²²⁸ iktatta be a pénzmosást a Btk-ba, a gazdasági bűncselekmények, azon belül is a gazdálkodási kötelességeket és a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények közé.

A törvény a pénz tisztára mosását a más által elkövetett súlyos – öt évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett – bűncselekmények, valamint embercsempészás, kábítószer kereskedelem és nemzetközi jogi kötelezettség megszegésével összefüggésben keletkezett javak esetében rendelte büntetni. (Az EU Direktíva alapvetően a kábítószer-kereskedelemből származó vagyonok mosására koncentrált.) Azonban csak a más által elkövetett bűncselekményből származó pénz mosását büntette, és az elkövetési magatartások köre is lényegesen eltért a mai szabályozástól. Már a kezdetekkor problémát jelentett, hogy a jogalkotó nem vette figyelembe, hogy ezekben az években a kábítószerrel-visszaélés bűncselekmények éves száma alig éri el, majd alig haladja meg az ezret, ugyanígy a nemzetközi jogi kötelezettség megszegése bűncselekménye miatt évente egy-két esetben indított nyomozást a hatóság. Virágzott azonban az olajszőkítés, az ÁFA-, és az adócsalás, amely bűncselekmények büntetési tétele nem haladta meg az öt év szabadságvesztést, vagyis annak ellenére, hogy a velük okozott kár több tíz-, majd százmilliárdos nagyságrendű nem lehetett alapcselekménye a pénzmosásnak.

Az Európai Unió 15 tagországa kapott felszólító levelet a brüsszeli bizottságtól, hogy alkalmazza az uniónak a pénzmosásra vonatkozó, módosított szabályait, ellenkező esetben jogi eljárásra kell számítaniuk. Magyarország nem szerepel a levél címzettjei között, viszont olyan nagy pénzügyi központok, mint Németország és Franciaország igen. Rajtuk kívül Belgium, Írország, Lettország, Málta, Szlovákia, Svédország, Spanyolország, Ausztria, Csehország, Görögország, Luxemburg, Hollandia és Lengyelország kormányát szólította fel Charlie McCreedy biztos az irányelv alkalmazására. Az Európai Uniónak a pénzmosásról szóló módosított irányelve 2007. december 15-én lépett életbe, célja megakadályozni a terrorizmus finanszírozását, valamint a kábítószer- és fegyverkereskedelemből, illetve egyéb bűncselekményekből származó illegális bevételek tisztára mosását.

– A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem a bizottság és a nemzeti kormányok számára egyaránt elsőbbséget élvez - jelentette ki McCreedy. A belső piaci EU-biztos arra hivatkozott, hogy a bankoknak nehéz a szabályokat alkalmazni úgy, hogy még nem minden tagország ültette át a nemzeti törvénykezésbe az új előírásokat.

²²⁸ Pénzmosás

303. § (1) Aki a más által elkövetett öt évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekménnyel, illetve embercsempészéssel, kábítószerrel visszaéléssel vagy nemzetközi jogi kötelezettség megszegésével összefüggésben keletkezett anyagi javakat elrejté azáltal, hogy

- a) az eredetét, illetőleg valódi természetét eltitkolja vagy elleplezi,
 - b) az eredetéről, illetőleg valódi természetéről a hatóságnak hamis adatot szolgáltat,
- büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki az ott említett anyagi javakat

- a) magának vagy harmadik személynek megszerzi, használja vagy felhasználja,
 - b) megőrzi, kezeli, értékesíti, az anyagi javakkal vagy ellenértékével bármilyen pénzügyi vagy bankművelet végez, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez,
- ha az anyagi javak eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a pénzmosást

- a) üzletszerűen vagy pénzmosással foglalkozó szervezet keretében,
 - b) pénzintézet, értékpapír-forgalmazó, befektetési alapkezelő, biztosítótársaság vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,
 - c) hivatalos személyként,
 - d) ügyvédként
- követik el.

(4) Aki a pénzmosásra vonatkozó, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Aki a (4) bekezdésben említett bejelentési kötelezettségének gondatlanságból nem tesz eleget, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(6) Nem büntethető pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, vagy ilyet kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt még nem, vagy csak részben fedezték fel.

Ugyanakkor már itt megjelennek a jelenlegi szabályozás olyan elemei, mint például a bejelentési kötelezettség elmulasztásának szankcionálása, vagy a minősített esetként megjelenő szervezeti-személyi kör meghatározása. Már ebben az első szabályozásban érvényesült a pénzmosást önként feljelentő személy büntetlenségének biztosítása abból a megfontolásból, hogy fontosabb társadalmi érdek fűződik a még felderítetlen pénzmosás leleplezéséhez, mint az elkövető megbüntetéséhez.

Ezt követően a pénzmosás bűncselekménye folyamatos átalakuláson ment keresztül, gyakorlatilag anélkül módosították a tényállást szinte minden második évben – leginkább a nemzetközi szabályozók változásait követve és azoknak megfelelően –, hogy a bűncselekménynek lett volna kialakult hazai gyakorlata.

Meg kell említenünk, hogy már a kezdetekkor többen támadták a pénzmosás elleni küzdelem hazai szabályozását, többek között a banktitokra, a magántitokra és a személyes adatok védelmére hivatkozva, illetve a bejelentések eljárási rendjére vonatkozóan. Az Alkotmánybíróság a 24/1998 (VI. 9). AB határozatában kimondta a beadvány megalapozatlanságát, és állást foglalt a pénzmosás hazai szabályozása mellett, leszögezve, hogy a bűnüldözés, bűnmegelőzés és a nemzetbiztonság érdeke szükségessé teheti az Alkotmányban biztosított alapjogok korlátozását, és a jogállamiságból levezethető alkotmányos célként ismerte el a bűnmegelőzés érdekét és a személyes adatok védelméhez való alapjognak a bűnmegelőzés érdekében történő korlátozását egy jól körülhatárolt bűncselekményi kör megakadályozására.

a. A hatályos szabályozás szerint a pénzmosás tényállása a következő:

„Pénzmosás

303. § (1) Aki más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog ezen eredetének leleplezése céljából

- a) a dolgot átalakítja vagy átruházza, gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,*
 - b) a dologon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, illetve azt a helyet, ahol a dolog található eltitkolja vagy elleplezi,*
 - c) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe,*
- bűntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolgot

- a) magának vagy harmadik személynek megszerzi,*
 - b) megőrzi, kezeli, használja vagy felhasználja, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez,*
- ha a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.*

(3) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolgot ezen eredetének leleplezése céljából

- a) gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,*
- b) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.*

(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(3) bekezdésben meghatározott pénzmosást

- a) üzletszerűen,*
- b) különösen nagy, vagy azt meghaladó értékre,*

c) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

d) hivatalos személyként,

e) ügyvédként

követik el.

(5) Aki az (1)–(4) bekezdésben meghatározott pénzmosás elkövetésében megállapodik, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Nem büntethető az (1)–(5) bekezdésben meghatározott pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, vagy ilyet kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt még nem, vagy csak részben fedezték fel.

303/A. § (1) Aki a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó

a) dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe,

és gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt

a) különösen nagy, vagy azt meghaladó értékre,

b) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

c) hivatalos személyként

követik el.

(3) Nem büntethető az (1) és (2) bekezdésben meghatározott pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz vagy ilyet kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt még nem vagy csak részben fedezték fel.

A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása

303/B. § Aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Értelmező rendelkezés

303/C. § (1) A 303. § és a 303/A. § alkalmazásában dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában –, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának – biztosítja.

(2) A 303. § és a 303/A. § alkalmazásában pénzügyi tevékenységen, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevételén a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealapkezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítői, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magán-nyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíj szolgáltatási tevékenységet, illetve annak igénybevételét kell érteni.”

Pénzmosásnak számít tehát:

1. a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetéséből származó dolog eredetleplezési céllal történő átalakítása, átruházása, gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása, a dologon fennálló jog, vagy az e jogban bekövetkezett változás illetve a dolog fellelhetőségi helyének az eltitkolása, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele,

2. a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog megszerzése saját célra vagy harmadik személynek, megőrzése, kezelése, használata vagy felhasználása, azon vagy az ellenértékén más anyagi javak megszerzése, ha a dolog eredetét az elkövető az elkövetés időpontjában ismerte,

3. szabadságvesztéssel büntetendő, saját előcselekmény elkövetéséből származó dolog ezen eredetének leplezése céljából gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználása, a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele,

4. gondatlanságból a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő előcselekmény elkövetéséből származó dolog gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználása, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele,

A pénzmosás alapesetei, mind a szándékos, mind a gondatlan változat esetén, értékhatártól függetlenül bűncselekménynek minősülnek, nincs szabálysértési alakzatuk. A bűncselekmény az elkövetési magatartások bármelyikének tanúsításával befejezetté válik, mivel immateriális bűncselekményről van szó, nem szükséges hozzá az, hogy a pénzmosási művelet sikeres legyen.

A törvényi tényállás felépítése alapján csoportosíthatjuk az alábbiak szerint is:²²⁹

– a más által elkövetett dologra eredetleplezési céllal elkövetett pénzmosás, azaz célzatos pénzmosás

– a más által elkövetett dologra eredetleplezési célzat nélkül elkövetett pénzmosás, azaz célzat nélküli pénzmosás

– saját bűncselekményből származó dologra elkövetett pénzmosás, azaz saját pénz mosása

– más által elkövetett dologra gondatlanságból elkövetett pénzmosás, azaz gondatlan pénzmosás.

²²⁹ Sinku Pál – Gál István László: Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése, Magyar Jog 2008/3.

A szakirodalomban közgazdasági megközelítésből az első csoportra a dinamikus, míg a másodikra a statikus pénzmossás elnevezést is megtalálhatjuk²³⁰, amely szerint a dinamikus pénzmossás elkövetési magatartásai túlnyomó többségének jellemzője a vagyontranszformáció, míg a statikus pénzmossásnál ez nem áll fenn. A túlnyomó többségében kitévelt elfogadva, talán mégis meg kell említeni, hogy a célzatos pénzmossás tényállása keretében felsorolt elkövetési magatartások között található olyan is, amely nem feltételez vagyonmozgást, lásd a dolog feltalálási helyének eltitkolását vagy elleplezését.²³¹

A fenti csoportosítás szerint az elkövetési magatartások a következők:

1. célzatos pénzmossás

Az alaphüncselekmény elkövetője nem követheti el.

a) a dolog átalakítása során a dolog anélkül alakul át az egyik vagyontartási formából a másikba, hogy közben nem történik tulajdonosváltás.

b) a dolog átruházása történhet ingyenes vagy visszterhes jogügylettel. A pénzmossó harmadik személynek adja el a dolgot, színlelt szerződéssel. Többszöri átruházás esetén akár az alaphüncselekmény elkövetője is meg(vissza)szerezheti ily módon a dolgot.

c) a dolog felhasználása gazdasági tevékenység gyakorlása során talán a legelterjedtebb pénzmossási technika. A pénzmossó a dolgot a saját – akár már működő, akár erre a célra alapított – vállalkozásában használja fel, majd később azt valamilyen módon, valamilyen névleges jogcímen visszajuttatja az alaphüncselekmény elkövetőjének.

A Btk. 315. § (2) pontjában foglalt értelmező rendelkezés szerint ... gazdasági tevékenység a bevétel elérése érdekében vagy azt eredményező módon saját kockázatra rendszeresen végzett termelő, kereskedelmi vagy szolgáltató tevékenység. Érdemes megfigyelni, hogy a jogszabály nem nyereség, hanem bevétel elérése érdekében folytatott, valamint ezt eredményező – tehát akár véletlenszerűen elért bevétellel járó – tevékenységben határozza meg a gazdasági tevékenységet.

d) a dologon fennálló jog vagy az e jogban bekövetkezett változások, illetve a dolog fellelhetőségi helyének eltitkolása vagy elleplezése – a pénzmossó az alaphüncselekmény elkövetőjének felelősségre vonását akadályozza, vagy nehezíti meg ezáltal. Megvalósulhat aktív vagy passzív magatartással is. Jellemben a bűnpártoláshoz hasonló elkövetési formákat jelent.

e) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele.

A Btk. 303/C. § (2) pontjában megfogalmazott értelmező rendelkezés szerint a 303. § és a 303/A. § alkalmazásában pénzügyi tevékenységen, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevétele a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealapkezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítői, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magánnyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíj szolgáltatási tevékenységet, illetve annak igénybevétele kell érteni.

2. célzat nélküli pénzmossás

Az alaphüncselekmény elkövetője nem követheti el.

a) a dolog megszerzése saját magának vagy harmadik személynek: bár a szabályozás az Európai Unió irányelveinek megfelelő, kérdéses lehet, hogy ebben az esetben egyáltalán beszélhetünk-e pénzmossásról.

²³⁰ Sinku Pál – Gál István László: Dinamikus és statikus pénzmossás – egy új tényállás kritikai elemzése, Magyar Jog 2008/3.

²³¹ Jacsó Judit: Az Európai Unió III. pénzmossási irányelve és magyarországi gyakorlati tapasztalatai, Rendészeti Szemle 2009/7-8.

b) a dolog megőrzése, kezelése, használata vagy felhasználása, vagy az ellenértékén más anyagi javak szerzése: az alpbűncselekmény elkövetője számára akár szívésségből, akár ellenérték fejében végzett tevékenységek.

3. saját pénz mosása

Elkövetője az alpbűncselekmény elkövetője.

a) a saját korábbi, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolog gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása,

b) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele.

4. gondatlan pénzmosás

Az alpbűncselekmény elkövetője nem követheti el.

Az elkövetési magatartások megegyeznek a saját pénz mosásánál említettekkel. Természetesen a gondatlanság a dolog bűnös eredetének felismeréséhez kapcsolódik, az elkövetési magatartások tanúsítása itt is szándékos. Ha a pénzmosást elkövető nem volt tisztában a dolog bűnös eredetével, ám ezt a körülményekből fel kellett volna ismernie, a gondatlan alakzatért felelhet. A gondatlan alakzataból természetszerűleg kimaradt a célzat is.

Valamennyi elkövetési magatartás esetén a dolognak, mint elkövetési tárgynak (amellett, hogy az értelmező rendelkezések által kitágított dolog²³² fogalomról van szó) szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből kell származnia – ezeket nevezzük alap- vagy előcselekménynek. A pénzmosás járulékos bűncselekmény, bizonyításának ki kell terjednie az alpbűncselekmény megállapíthatóságára is. Ugyanakkor, ha az előcselekmény elkövetője valamilyen okból nem büntethető, ez nem lehet akadálya a pénzmosás megállapításának és a pénzmosó felelősségre vonásának.

Ezen a ponton beleütközünk a pénzmosás jogi szabályozásának alapproblémájába, vajon a jogalkotásnak az anyagi javak kriminális úton való megszerzésére vagy azok felhasználására kell-e elsősorban reagálnia?²³³ Nyilvánvaló, hogy a dolog megszerzésével járó alpbűncselekmény, illetve a hozzá kapcsolódó, az ebből származó előnyök biztosítására, valamint a cselekmény leplezésére irányuló magatartások mindig is szankcionálandó magatartások voltak és maradnak, és ebbe a sorba a pénzmosás is zavartalanul beilleszthető, hiszen erre is igaz, hogy általa újabb személyek jogsértő magatartása, és újabb – az első jogsérelem bekövetkezése után megjelenő – társadalomra veszélyes cselekmények kerülnek a büntetőjog látókörébe.

²³² 303/C. § (1) A 303. § és a 303/A. § alkalmazásában dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában -, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának - biztosítja.

²³³ Korinek László: A gazdasági bűnözés kriminológiai szempontú megközelítése, Rendészeti Szemle 2009. 7-8.

Más irányú problémát vet fel a saját pénz mosásának büntetendővé tétele, hiszen elképzelhető, hogy egy, bár szabadságvesztéssel fenyegetett, de a társadalomra csekély fokban veszélyes, alapcselekmény elkövetése esetén, a járulékos bűncselekmény, a pénzmosás, elkövetése súlyosabb büntetőjogi következményekkel jár, mint az alapcselekmény. Az Európai Unió több tagállamában találkozunk azzal, hogy a kétszeres értékelés tilalma miatt, ezt az elkövetési magatartást nem rendelik büntetni, ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy más tagállamokban a magyarhoz hasonló megoldások is elfogadottak. Magyarországon sokáig folyt a vita arról, hogy büntetlen utócselkmény-e a saját pénz mosása, esetleg beleilleszthető-e valamely már meglévő rokon törvényi tényállásba (pl.: orgazdaság). Végül a talán legelfogadottabb indoklás szerint az alapbűncselekmény, illetve a pénzmosás eltérő jogi tárgyakat véd, a pénzmosásnak megvan a saját védendő jogi tárgya, ami a pénzügyi szektor működésébe vetett bizalom, illetve a szervezett bűnözés elleni fellépés eredményességéhez fűződő érdek. Más szempontból elmondható, hogy a bűncselekményből származó anyagi javak felhasználásának nem rendszerinti vagy szükségyszerű előfeltétele a pénzmosás, a bűncselekményből származó pénzt az elkövető felhasználhatja pénzmosás nélkül is, ezért nem tekinthetjük büntetlen utócselkménynek.

A célzatos pénzmosás és a saját pénz mosása csak szándékosan, ráadásul a tényállásokban található célzat miatt csakis egyenes szándékkal követhető el, azaz az elkövető tudata átfogja, hogy a dolog bűnös eredetű, és a saját magatartásának a célja a dolog eredetének leplezése és ezáltal az elkövető alapbűncselekmény miatti felelősségre vonásának lehetetlenné tétele vagy legalábbis megnehezítése. A célzat nélküli pénzmosás elkövethető eshetőleg szándékkal is. A felelősségre vonás alapja, hogy az elkövető a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerje. A gondatlan pénzmosás esetén a gondatlanság csak a dolog eredetének tekintetében áll fenn.

Minősített esetek:

1. Az első minősítő körülmény az üzletszerűség. A Btk. 137. § 9. pontja szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

2. Minősítő körülmény továbbá, ha a bűncselekményt különösen nagy vagy azt meghaladó értékre követik el. Ez a Btk. 138/A. § szerint ötvenmillió forintot meghaladó értéket jelent. Természetesen ez az összeg a bűncselekményből származó dolog, azaz általában a tisztára mosni kívánt pénz értékét jelenti.

3. Minősítő körülmény a speciális szervezeti keretekben történő elkövetés is – *pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként, illetve hivatalos személyként²³⁴, és ügyvédként.*

²³⁴ 137. § E törvény alkalmazásában

1. hivatalos személy:

a) az országgyűlési képviselő,

b) a köztársasági elnök,

c) a miniszterelnök,

d) a Kormány tagja, az államtitkár és a szakállamtitkár,

e) az alkotmánybíró, a bíró, az ügyész,

f) az országgyűlési biztos,

g) a helyi önkormányzati testületek tagja,

h) a közjegyző és a közjegyzőhelyettes,

i) az önálló bírósági végrehajtó és az önálló bírósági végrehajtó-helyettes,

E tekintetben a lényeg az, hogy a pénzmosást az említett szervezeti keretek megkönnyítették, és lényegtelen, hogy formálisan esetleg nem feleltek meg a törvényes követelményeknek.

A felsorolt szervezeti keretek közötti elkövetés esetén a társadalomra veszélyességet az növeli meg, hogy az ilyen szervezetek alkalmazottai ismerik a pénzügyi rendszer működését, lehetőségük van az előírások kijátszásával, nemteljesítésével segíteni a pénzmosók tevékenységét.

Sokáig vitatott kérdés volt a szakirodalomban, hogy az ügyvédek szerepe a pénzmosásban.²³⁵

– Ha az ügyvéd tudja, hogy bűncselekményből származó pénzt vett át ügyfelétől – akár honoráriumként, akár ügyvédi letétként –, pénzmosást valósít meg és felelősségre vonható.

– Ha azonban a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény büntetőeljárásban történő védelem, illetve bíróság előtti képviselő előkészítése, ellátása során, vagy ellátását követően utóbb és azzal összefüggésben jutott tudomására; a pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény az előzőekben írt képviselő, védelem ellátásának, vagy az eljárás megindításának a szükségességével összefüggésben végzett jogi tanácsadás során jutott a tudomására, az ügyvédet nem terheli bejelentési kötelezettség.

A gondatlan alakzat minősített esetei közül az üzletszerűség értelemszerűen hiányzik, és az ügyvédként történő elkövetés sem minősítő körülmény.

Az előkészületi magatartások közül a törvény a pénzmosás elkövetésében való megállapodást bünteti. A megállapodás alanya lehet az alpbűncselekmény elkövetője is, de ha később a pénzmosást legalább megkísérlik, abba az előkészületnek minősülő cselekmény beolvad. Ha valaki az alpbűncselekmény elkövetése előtt állapodik meg a tettessel a pénzmosásban, az előkészületen kívül felelősséggel tartozhat az alpbűncselekményhez nyújtott pszichikai bűnsegélyért is.

A törvény meghatároz egy büntethetőséget megszüntető okot is mind a szándékos, mind a gondatlan elkövetési formákra. A pénzmosás elleni harcban nagyobb jelentőséget kap a még felderítetlen bűncselekmények leleplezése, mint az elkövető felelősségre vonása. Ha tehát az elkövető önként feljelentést tesz, vagy ilyet kezdeményez, nem büntethető pénzmosás miatt. A bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége: ha a cselekményt még nem fedezték fel teljesen, a feljelentő mentesül a felelősségre vonás alól. Természetesen ez nem vonatkozik az alapcselekményre, ha abban a pénzmosás elkövetője bármilyen minőségben részt vett, azért felelősségre vonható.

b, A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása önálló bűncselekmény.

Btk. 3003/B. § Aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Háttér jogszabálya a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény.

j) alkotmánybíróságnál, bíróságnál, ügyészségnél, államigazgatási szervnél, önkormányzati igazgatási szervnél, az Állami Számvevőszéknél, a Köztársaság Elnökének Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez tartozik,

k) a pártfőgő felügyelői szolgálatnál pártfőgő felügyelői tevékenységet végző, igazságügyi alkalmazotti jogviszonyban álló személy,

l) jogszabály alapján közhatalmi, államigazgatási feladatokkal megbízott szervnél, testületnél az a személy, aki közhatalmi, államigazgatási feladatot lát el;

²³⁵ Köhalmi László: Ügyvédek és a pénzmosás (Gál István László: A pénzmosás, Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.)

Ezt az elkövetési formát banki pénzmosásnak is szokás nevezni, holott az érintett szolgáltatók, a lehetséges alanyok köre ma már jóval tágabb.

A szabályozás felfedezhetően a társadalmi kontroll kiterjesztése igényének megjelenéséről és a hatóságokkal való együttműködésben bekövetkező hiányosságok kriminalizálásáról szól,²³⁶ ami által a civil társadalom, korábban akár éppen a titoktartási kötelezettségükből előnyt kovácsoló, körei is az állam bűnüldözői érdekeinek számon kérhető szereplőivé és kiszolgálóivá váltak.

Másrészről a bejelentésre kötelezett pénzügyi szolgáltatók mindennapi tevékenységük során rengeteg olyan információ birtokába juthatnak, amelyek nélkülözhetetlenek a pénzmosás elleni harcban. Az anyagi javak nagy összegű mozgását, mobilitását, befektetését, összetételét vizsgáló szervek és szervezetek megfelelő monitoring rendszerek működtetésével képesek kiszűrni a mögöttes bűncselekmények elkövetésére utaló adatokat, s ezek bejelentése fontosabb, mint a titoktartáshoz fűződő jog illetve kötelezettség. Általánosabban megfogalmazva a szervezett bűnözés térhódítása elleni társadalmi érdek adott esetben fontosabb lehet, mint az egyes pénzügyi tevékenységet végző személyek és ügyfeleik közötti bizalmi viszony, vagy a személyes adatok védelméhez való jog.²³⁷ Ezen információk megosztása a nyomozóhatósággal tehát minden szolgáltató kötelezettsége.

A korábbi szabályozásban megjelent a bejelentési kötelezettség gondatlan elmulasztásának szankcionálása, amely a pénzmosással kapcsolatos bejelentések számának aránytalan növekedését idézte elő a bejelentéseket kezelő nyomozó szerveknél. A jelenlegi szabályozás a gondatlan elkövetést nem rendeli büntetni.

2 A büntetőjogi szabályozás után röviden foglalkoznunk kell a pénzmosás elleni egyéb jogszabályokkal is.

Fentebb már több helyen említésre kerültek a röviden csak Pmt-nek – pénzmosás elleni törvénynek – nevezett jogszabályok, amelyekből mindezüdig három létezett Magyarországon.

– a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény (I. Pmt.)

– a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény (II. Pmt.)

– a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény (III. Pmt.)

²³⁶ Korinek László: A gazdasági bűnözés kriminológiai szempontú megközelítése, Rendészeti Szemle 2009. 7-8.

²³⁷ Ezt fogalmazta meg az Alkotmánybíróság is, a már hivatkozott 24/1998. (VI. 9.) AB határozatában is. A határozat lényege szerint az ügyfél-azonosítási és bejelentési kötelezettség nem ellentétes az Alkotmány 59. § (1) bekezdésében biztosított személyes adatok védelméhez való alapjoggal. Az Alkotmánybíróság a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem – annak aktív oldalát is figyelembe véve – információs önrendelkezési jogként. Az információs önrendelkezési jog azonban nem abszolút és korlátozhatatlan jog; kivételesen törvény elrendelheti személyes adat kötelező kiszolgáltatását, és előírhatja a felhasználás módját is. Az ilyen törvény korlátozza az információs önrendelkezés alapvető jogát, és csak akkor alkotmányos, ha megfelel az Alkotmány 8. §-ában megkövetelt feltételeknek. A Pmt. rendelkezései a banktitok korlátozott továbbításának alkotmányosan szükséges, de egyben elegendő garanciáit jelentik. Érvényesítik a célhoz kötöttség követelményét és az adattovábbítás figyelemmel kísérhetőségének elvét, maradéktalanul teljesítik az adat további felhasználásával kapcsolatos titoktartás kötelezettségét, így az, alapjog korlátozása aránytalanak sem tekinthető, azért sem, mert a törvény szerint a bejelentési kötelezettség teljesítése nem minősül bank-, biztosítási vagy üzleti titok megsértésének, vagy más – akár jogszabályon, akár szerződésen alapuló – adat- vagy információs szolgáltatási korlátozás megsértésének. A határozat szerint tehát az azonosítási és bejelentési kötelezettség törvényi előírása az információs önrendelkezési alapjogot az elkerülhetetlen és arányos korlátozás mértékén túl nem korlátozza, így maga a korlátozás nem érinti alapjog lényeges tartalmát.

Röviden: az I. Pmt. teremtette meg Magyarországon a pénzmosás elleni küzdelem alapjait, a II. Pmt. a bejelentésre kötelezettek körének kitágításával igyekezett eredményesebbé tenni a pénzmosás elleni fellépést, míg a III. Pmt. egyéb – máshol részletesen tárgyalt – újdonságai mellett a terrorizmus finanszírozására is kiterjesztette a pénzmosás elleni szabályokat.

Mindhárom törvény háttérében ott áll az Európai Unió vonatkozó és már máshol részletesen tárgyalt – I., II. és III. – pénzmosás elleni Irányelve.

A III. Pmt. a korábbi irányelvek rendszerére építve kiterjesztette szabályozási tárgyát – a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre –, személyi hatálya alá új szolgáltatói kört vont – azon árukereskedőt, aki 15 ezer euró érték felett készpénzes fizetést fogad el –, illetve részletesebb eszközrendszert dolgozott ki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni – büntetőjogon kívüli – küzdelem hatékonysága érdekében, pontosította a tényleges tulajdonos meghatározását, az ügyfél-átvilágítási és a gyanús esetekre vonatkozó bejelentési kötelezettséget, rögzíti a harmadik fél által elvégzett ügyfél-azonosítás elfogadásának feltételeit, statisztikai célú adatgyűjtési előírással segíti a szabályok hatékonyságának ellenőrzését, és bevezeti a felügyeleti-ellenőrzési kötelezettséget is a tagállamok számára. A törvény további újdonsága, hogy mind a bejelentésre kötelezett szolgáltatók tevékenysége, mind a felügyeleti rendszer²³⁸ működése kapcsán kockázatalapú megközelítésre épül.

A törvény rendelkezéseinek részletes elemzésére a pénzügyi szolgáltatók kötelmei fejezetben kerül sor.

Kapcsolódó jogszabályként említést érdemel még a pénzügyintézetekről és a pénzügyintézeti tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvényt, 1997. január 1-ei hatállyal felváltó, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény. A törvény tartalmazza a bank- és üzleti titok részletes szabályait, meghatározza azok fogalmát, a harmadik személynek való kiszolgáltatás megengedett eseteit, illetve azokat a szerveket, amelyekkel szemben – meghatározott esetekben – a titoktartási kötelezettség nem áll fenn.

A pénzmosás elleni küzdelem szempontjából a törvény 51. § (7) bekezdésének *a*) pontja kimondja, hogy a banktitok megtartásának kötelezettsége nem áll fenn abban az esetben, ha a pénzügyi intézmény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényben meghatározott bejelentési kötelezettségét teljesíti, valamint abban az esetben sem [51. § (7) *b*) pont], ha a magyar bűnüldöző szerv, illetőleg a pénzügyi információs egységként működő hatóság – a Pmt.-ben meghatározott feladatkörében eljárva, vagy nemzetközi kötelezettségvállalás alapján külföldi bűnüldöző szerv, illetőleg külföldi pénzügyi információs egység írásbeli megkeresése teljesítése céljából, ha a megkeresés tartalmazza a külföldi adatkérő által aláírt titoktartási záradékot – írásban kér banktitoknak minősülő adatot a pénzügyi intézménytől.

A szabályozás jelentősége abban áll, hogy büntetőeljáráson kívül is lehetőséget ad az arra illetékeseknek az információk beszerzésre, akár nemzetközi viszonylatban is, ugyanakkor a banktitok alóli felmentés iránymutatóul szolgált az egyéb bejelentésre kötelezettek esetében is, az őket terhelő más irányú titoktartási kötelezettség alóli felmentés esetében.

3. Végezetül álljanak itt a pénzmosással kapcsolatos egyéb jogszabályok, ajánlások, amelyek az előzőekben tárgyalt hitelintézeti törvényhez hasonlóan, gyakran annak előírásait átvéve, írnak elő kötelezettségeket a különböző pénzügyi szolgáltatóknak a pénzmosás elleni küzdelem más-más területein:

²³⁸ A felügyeletet ellátó szervek a következők: a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete; az MNB; az állami adóhatóság; a Magyar Könyvvizsgálói Kamara; az a kamara, amelynek az ügyvéd a tagja (területi kamara); az a kamara, amelynek a közjegyző a tagja (területi kamara); a kereskedelmi hatóság; a pénzügyi információs egységként működő hatóság, a hárommillió-hatszáz ezer forintot elérő vagy meghaladó összegű készpénzfizetést elfogadó kereskedelmi tevékenységet folytató szolgáltatók vonatkozásában pedig a kereskedelmi hatóság (Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal) kerül kijelölésre felügyeletet ellátó szervként.

- 2009. évi LXXXV. törvény a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról
- a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény
- a biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény
- a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény
- az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény
- 1989. évi 2. törvényerejű rendelet a takarékbetétekről
- a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 227/2006. (XI.20.) Korm. rendelet,
- 297/2001. (XII. 27.) Korm. rendelet a pénzváltási tevékenységről
- 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet a pénzforgalom lebonyolításáról
- 28/2008 (X.10.) PM rendelet a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelményeket alkalmazó harmadik országokról
- 35/2007. (XII. 29.) PM rendelet a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény alapján elkészítendő belső szabályzat kötelező tartalmi elemeiről
- A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 3/2008. (XI. 20.) számú ajánlása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
- A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 4/2008. (XII. 4.) számú ajánlása a közvetítői tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről
- A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 11/2006. (XII. 14.) számú ajánlása a belső védelmi vonalak kialakításáról és működtetéséről

XIV. A (pénzügyi) szolgáltatók²³⁹ kötelmei és pénzmosás gyanújára okot adó körülmények

A hatályos jogi szabályozás (a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény) által a szolgáltatók számára előírt kötelezettségeket a kereskedelmi bankokon keresztül mutatjuk be, egyrészt azért, mert a bejelentések jelentős része tőlük származik, ők a legaktívabbak a pénzmosás elleni küzdelemben, másrészt azért, mert a bankok felügyelete és pénzmosás elleni tevékenységének szabályozottsága állt mindig is példaként az egyéb bejelentésre kötelezett szolgáltatók előtt.

Korábban már említettük, hogy a pénzmosás folyamatában a bűnelkövetők részére az elhelyezés szakasza a legveszélyesebb, mivel az a legkönnyebben felfedhető, ebben a szakaszban a pénzmosás megakadályozásával foglalkozó szervezeteknek viszonylag széles körű felderítési lehetőségeik vannak. Ezen belül is a pénzintézeteknek van kiemelkedő szerepük annak felismerésében, hogy a végrehajtani kívánt tranzakció gyanús, eltér az üzleti életben szokásostól.

A bankok akkor lehetnek eredményesek, ha rendelkezésükre áll egy nem teljes, de a teljesség igényével készült lista, melyet az alkalmazottaknak munkájuk során ismerni kell. Így már az ügyféllel való kapcsolatba lépés pillanatában képesek a tranzakció gyanús voltának felismerésére.

Korábban a banki szféra képviselői a pénzmosás gyanús eseteket jogszabályban meghatározott módon, taxatíve felsorolva szerették volna látni, melynek oka a bejelentési kötelezettség gondatlan elmulasztásának büntethetősége, az alkalmazottak büntetőjogi fenyegetettsége volt. Álláspontjuk szerint a veszélyérzetet az oszlatná el, ha az alkalmazottnak előre, pontosan meghatározott esetekben kellene jelezni a pénzmosás gyanúját, s nem kerülne olyan váratlan, döntést igénylő helyzetbe, mely tőle egyedi mérlegelést kíván.

Ezt a megoldást a jogalkotó nem támogatta, azonban a bankok felügyeleti szervei – Magyarországon a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete – ajánlásaikban részletesen megfogalmazták azokat az okokat, körülményeket, magatartásokat, amelyek pénzmosás gyanújára utalhatnak, támaszkodva elsősorban a már korábban feltárt pénzmosási esetekre.

²³⁹ (1) Aki a Magyar Köztársaság területén

a) pénzügyi szolgáltatási, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységet folytat;

b) befektetési szolgáltatási tevékenységet folytat, befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatást nyújt;

c) biztosítási, biztosításközvetítói és foglalkoztatói nyugdíj-szolgáltatási tevékenységet folytat;

d) árutőzsdei szolgáltatási tevékenységet folytat;

e) nemzetközi postautalvány-felvételt és -kézbesítést folytat;

f) ingatlanüggyel kapcsolatos tevékenységet folytat;

g) könyvvizsgálói tevékenységet folytat;

h) könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján folytat;

i) játékkaszinót vagy elektronikus kaszinót működtet;

j) nemesfémekkel vagy az ezekből készült tárgyakkal kereskedik;

k) árukereskedelmi tevékenysége folytatása során hárommillió-hatszázezer forintot elérő vagy meghaladó összegű készpénzfizetést fogad el;

l) önkéntes kölcsönös biztosítópénztárként működik;

m) ügyvédi, közjegyzői tevékenységet végez.

(2) Aki

a) a szolgáltató ügyfele;

b) a szolgáltató vezetője, alkalmazottja, illetőleg segítő családtagja.

Az ajánlások előírják a pénzügyi szervezeteknek, hogy fordítsanak különös figyelmet minden összetett, szokatlanul nagy ügyletre és minden olyan, szokatlan mintát mutató tranzakcióra, amelynek nem mutatkozik könnyen belátható gazdasági, vagy látható jogszerű célja. Az ilyen ügyletek háttérében meghúzódó motívumokat a lehető legalaposabban érdemes megvizsgálni, az eredményeket írásban rögzíteni és az illetékes hatóságok és ellenőrök rendelkezésére bocsátani.

Az ajánlások, az EU pénzmosás elleni Irányelveinek megfelelően, szorosan összekapcsolják a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának a problémáját. Egységes rendszerben kell az ügyfél-átvilágítási és a bejelentési feladatokat teljesíteni, és nem csak pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény esetén terheli bejelentési kötelezettség a szolgáltatót, hanem terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény esetén is.

A terrorizmus finanszírozásának megakadályozása érdekében is alkalmazni kell a pénzmosás szándékának felismerését szolgáló eljárásokat különös tekintettel akkor, ha bár kis összegek mozognak, de mind a rendeltetésük, mind jogcímük bizonytalan, küldőjük és címzettjük vonatkozásában kétség ébred a szolgáltatónál.

1. A pénzmosásra és terrorizmusfinanszírozásra utaló tény, adat, körülmény megfogalmazása²⁴⁰

Minden olyan ügylet esetében, mely nem illeszkedik az ismert ügyfél számlatörténetébe, illetve addigi rendes üzleti szokásaiba és gyakorlatába, a szolgáltató által vezetett számla forgalmának sajátosságaiba, az ügylettel összefüggő pénzmozgásokba és az eltérésre nincs ismert, vagy elfogadható indok, valamint az ügylet alkalmas lehet pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elkövetésére, szükségessé válik a pénzmosásra és terrorizmusfinanszírozásra utaló tény, adat, körülmény megfogalmazása.

Egyebek között figyelmet kell fordítani arra, hogy

- a szóban forgó ügylet nagysága illeszkedik-e az ügyfél megszokott tevékenységéhez;
- ésszerű-e a tranzakció az ügyfél korábbi üzleti és személyes gyakorlata alapján;
- az ügyfél által kezdeményezett ügylet a korábbi gyakorlathoz illeszkedő változást mutat-e, vagy eltér attól;
- készpénz ki- és befizetés azonos napon vagy rövid időintervallumon belül készpénzmozgás nélkül úgy, hogy a tranzakció több ügyfél számláját érinti
 - napon belül nyújtott folyószámla-hitel, melyet egy összegben átutalnak zárt, egymással tulajdonosi és finanszírozási kapcsolatban álló társaságok számára valós gazdasági tartalom nélkül és a nap végén az összeg visszaérkezik az átutalást kezdeményező társaság bankszámlájára
 - az alvószámlák sajátosságai, az elhelyezett összeg nagysága, a „hirtelen felébredés” körülményei mutatnak-e szokatlanságot, illetve adnak-e okot, gyanúra;
 - határon átnyúló megbízás esetében van-e kézenfekvő oka az ügyfélnek az ügyletbe harmadik országot is bevonni;
 - mi az oka olyan garancia nyújtásának, mely keretében az adós és a kötelezettségvállaló között nem mutatható ki semmiféle kapcsolat;
 - a számlatulajdonos pénzváltó iroda forgalma a hazai és külföldi fizetőeszközökben reális-e, a szokásos pénznemekben és mennyiségben bonyolódik-e;
 - biztosítási ügynöki, alkuszi fedő megbízás révén nem illegális jövedelem legalizálása történik-e, biztosítási szerződések útján;

²⁴⁰ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Felügyeleti Tanácsának 3/2008. (XI.20.) számú ajánlása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról alapján

- ésszerű-e, a biztosított, a pénztártag ismert körülményei alapján magyarázható-e a biztosítás, pénztári szerződés lejárat előtti felmondása;
- magas összegre szóló életbiztosítás esetén, ha a szerződő és a biztosított nem azonos személy,
- a unit-linked biztosítás megkötésének és lejárat előtti visszavásárlásának körülményei befektetési szempontból ésszerűek-e,
- a unit-linked, életbiztosítási befektetés részvisszavásárlása nem a meghatározott, szokásos bankszámlára történik;
- az érzékelhetően veszteséges befektetési, unit-linked biztosítási szerződésekre, számlákra folytatólagos befizetés történik;
- a biztosított (pénztártag) számlájára történő befizetés a szokásos intézménytől, személytől érkezik-e, vagy váratlanul ismeretlen, harmadik személy fizet be jelentősebb összeget;
- VIP ügyfelek különösen nagy összegű, nagy értékű biztosítási, befektetési ügyleteket kötnek,
- magas összegre szóló egyszeri díjas szerződések megkötésekor és indokolatlan felmondásakor
- a gazdasági társaságok képviselői kizárólag a számla megnyitásakor jelennek meg a pénzügyi szervezetnél és ezt követően csak elektronikus tranzakciókat végeznek, elérhetőségük a cégek külföldi (off-shore) székhelye és egy mobil telefonszám.

2. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem intézményi szabályozása és eljárásrendje

a) A belső szabályzat

A Pmt. hatálya alá tartozó szolgáltatók kötelesek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló gyakorlati belső szabályzatuk elkészítésére.

Ennek érdekében a PSZÁF ajánlásokat és mintaszabályzatokat készített szakosítva az egyes érintett intézetekre. A szabályzatokat nemzetközi tapasztalatok alapján készítették el, céljuk pedig az, hogy elősegítsék a törvények és rendeletek részletes betartását.

A szabályzat²⁴¹ fő pontjai az alábbiakat tartalmazzák:

1. Azonosítsd ügyfeledet!

A pénzügyi szolgáltatóknak minden ügyfelüket azonosítaniuk kell, amelyet az első személyes kapcsolatfelvétel során végez el a szolgáltató. Az azonosítási fázis az első olyan helyzet, amikor a partnerről megállapítható, hogy együttműködő-e vagy sem. Abban az esetben például, ha a leendő ügyfél megtagadja okmányainak átadását, az alapos gyanúra ad okot.

²⁴¹ A szabályzat felépítése egy magyarországi kereskedelmi bank által készített belső vezérigazgatói utasítás alapján:

I. Szabályzat célja.

II. A pénzmosás fogalma – fázisai

III. A bank kötelezettségei a pénzmosás megelőzése és megakadályozása érdekében

IV. A pénzmosás gyanújára okot adó adatok, tények, körülmények és magatartások megállapításakor figyelembe veendő szempontok az ajánlások alapján

V. Az ügyfélazonosítás belső eljárási rendje

VI. A bejelentési kötelezettség teljesítésének belső eljárási rendje, valamint az azt elősegítő ellenőrző, információs és adatkezelő rendszer

VII. Az FIU részére történő bejelentés eljárási rendje és formája

VIII. Azonosítás kapcsán keletkezett adatok kezelése, rögzítése

IX. Az alkalmazottak képzése, továbbképzése

X. Az ügyfelekkel kapcsolatba kerülő alkalmazottak eljárási, magatartási normái

2. Légy körültekintő az ügyfeleddel (customer due diligence – CDD)

A pénzügyi szolgáltatónak törekednie kell ügyfelének megismerésére, a társaság szerkezetének megértésére, az ügyfél rendelkezésére álló források eredetének tisztázására. Ennél a pontnál kiemelnék két igen fontos tényezőt:

- különös gonddal kell vizsgálni azokat az ügyfeleket, akik más pénzügyi szolgáltatót választanak hasonló szolgáltatások végrehajtásához; ilyenkor érdemes információt kérni az előző szolgáltatótól
- ha a társaság tulajdonrésze, részvényeinek egy része bemutatóra szóló, információt kell szerezni a tényleges tulajdonosról

3. Ismerd meg ügyfeled! (Know your customer – KYC)

A pénzügyi szervezetnek érdemes megismernie ügyfelei tevékenységét, partnereit, pénzügyi tranzakciói okát és eredetét. Kiemelten figyelemmel kell kísérni azokat a társadalmilag elismert egyéneket, akik a figyelem középpontjában állnak és esetleges negatív tevékenységeik a pénzügyi szolgáltatót is fokozott érdeklődés kerettüzebe sodorhatják, megrendítve ezzel a partnerkör bizalmát.

4. Alkoss ügyfélarc képet!

Az ügyfél arcképe kialakításának előfeltétele az azonosítás. Ez alapján tudja a szolgáltató megismerni, partnerkörébe beilleszteni és a pénzforgalmának megfelelő nyilvántartást vezetni. Így az esetleges rendellenesség vagy zavar jól kiszűrhetővé válik.

5. A tényleges tulajdonos azonosítása

Amennyiben a tényleges tulajdonos nevében meghatalmazott jár el, a pénzmosás elleni törvény előírásai alapján a megbízottat fel kell kérni megbízója azonosító adatainak rendelkezésre bocsátására.

6. A szokatlanság alapozza meg a gyanút

A Felügyelet szokatlanságnak tekint minden olyan tényezőt, amely az ügyfél magatartásában beálló változásként kezelhető és nehezen adható rá magyarázat. Ezt gyanúként kezeli a nyomozó- és a vádhatóság is.

7. Azonosítsd újra az ügyfelet és fogalmazd meg a pénzmosás gyanúját!

Ha előfordul egy olyan ügylet, amely eltér az ügyfél szokásaitól, nem illeszkedik be a számlatörténetébe, fokozott figyelmet szükséges szentelni az ügyfélnek, újra kell azonosítani és megfogalmazni az esetleges pénzmosással kapcsolatos gyanút.

Kiemelten kezelendők az „alvószámlák”, amelyek az összeg nagysága és „hirtelen felébresztés” okai szempontjából figyelendők.

8. Készpénz helyett szorgalmazd a pénzhelyettesítők használatát!

Hazánkban még napjainkban is a legelterjedtebb fizetési mód a készpénzes fizetés. A pénzügyi szervezetek feladata az, hogy szolgáltatásaik fejlesztésével és kedvező árfekvésűvé tételével tegyék közhasználatúbbá az elektronikus fizetési módokat.

9. A bejelentés kötelezettsége

Amennyiben a pénzügyi szolgáltató bármely alkalmazottjának olyan információ, adat jut birtokába, amely gyanút feltételez, köteles azt bejelenteni hazai Financial Intelligence Unit-hoz. A nyomozó hatóság ebben az esetben gondoskodik a bejelentő személyének titokban tartásáról.

10. A riasztás tilalma

Az előző ponthoz kapcsolódóan a bejelentés után tilos az érintett személy figyelmét felhívni a bejelentési szándékról, ugyanis ez számára lehetőséget ad a nyomozó hatóság előli menekülésre, a nyomok eltüntetésére vagy összezavarására.

b) Kijelölt személy (Money Laundering Reporting Officer, MLRO)

A szolgáltató köteles kijelölni – cégmérettől függően egy vagy több – személyt, aki az esetleges pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni bejelentéseket továbbítja a pénzügyi információs egységként működő hatóság felé.

A kijelölt személyt feladata:

- a bejelentések haladéktalan továbbítása a pénzügyi információs egységként működő hatóság részére,
- az alkalmazottak képzésének megszervezése
- gondoskodik az ellenőrző mechanizmusok megteremtéséről és működtetéséről
- a monitoring során kiszűrt tranzakciókat elemzi és a kiszűrt tranzakciók közül azokat, melyekkel kapcsolatban pénzmosásra, vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény merül fel a haladéktalanul bejelenti.
- a kijelölt személy a cégvezetést, a belső ellenőrzést és a felügyelő bizottságot rendszeresen tájékoztatja tevékenységéről.
- munkaidő alatt ő, vagy helyettese folyamatosan álljon rendelkezésre az alkalmazottaknak konzultáció és bejelentés céljából.

A kijelölt személy lehetőség szerint a szolgáltató vezető beosztású alkalmazottja tekintettel a feladatának kiemelt súlyára.

c) Ügyfél-átvilágítás

A szolgáltató az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket az üzleti kapcsolat létesítésekor köteles alkalmazni.

Azoknak az ügyfeleknek az átvilágítására, amelyekkel a szolgáltató korábban nem létesített üzleti kapcsolatot, akkor kerül sor, amikor az általuk kezdeményezett ügyleti megbízás, vagy a ténylegesen összefüggő megbízások a hárommillió-hatszáz ezer forint összeghatárt eléri, meghaladják, illetve pénzváltás esetén a tranzakció értéke az ötszáz ezer forintot eléri vagy meghaladja.

A szolgáltató köteles átvilágítani az ügyfelét pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén, ha átvilágítására még nem került sor.

A szolgáltató abban az esetben is köteles elvégezni az ügyfél-átvilágítást, ha a korábban rögzített ügyfél-azonosító adatok valóságával vagy megfelelőségével kapcsolatban kétség merül fel.

A szolgáltató azonosítja az ügyfelet, valamint a tényleges tulajdonost. Ezen túlmenően rögzíti az üzleti kapcsolatra és az ügyleti megbízásra vonatkozó adatokat és folyamatosan figyelemmel kíséri az ügyleti kapcsolatot.

A szolgáltató ezen ügyfél-átvilágítási intézkedések terjedelmét kockázatérzékenységi alapon jogosult meghatározni.

Az ügyfél-átvilágítási eljárás részeként a szolgáltató az ügyfél üzleti szokásait, kapcsolatait folyamatosan kíséri figyelemmel, monitorozza azokat.

Ha a szolgáltató nem tudja teljes körűen végrehajtani az érintett ügyfélre vonatkozóan az ügyfél-átvilágítási eljárást, akkor köteles megtagadni az üzleti kapcsolat létesítését, fenntartását, illetve az ügylet teljesítését.

2009. január 1. napját követően a szolgáltató nem fogadhat el megbízást ügyletre azon régi ügyfelektől, akik a szolgáltatónál ügyfél-átvilágítás céljából személyesen, vagy képviselő útján nem jelentek meg, és a 2007. december 15. óta érvényes Pmt. szerinti átvilágítási adatok és a tényleges tulajdonosra vonatkozó nyilatkozatok nem állnak teljes körűen rendelkezésre.

d) Az ügyfél-átvilágítási intézkedések kockázat alapú megközelítése

A kockázat alapú megközelítés értelmében megszűnt a mindenkivel szemben azonos eljárást előíró rendszer. A szolgáltatók kockázatérzékenységi alapon megállapíthatják az átvilágítási intézkedések terjedelmét az ügyfél, az üzleti kapcsolat, a termék vagy az ügylet típusától függően.

A kockázatlapú megközelítés elvének érvényesítése érdekében a szolgáltató az ügyfél-azonosítási eljárások mindegyikét alkalmazza, de az általa az adott esetben alkalmazni szándékozott lépések mértékét az érintett ügyfél, üzleti kapcsolat vagy tranzakció jellegének figyelembe vételével megállapított kockázatokra figyelemmel határozza meg.

A szolgáltató minden eljárása során általánosan alkalmazza az „Ismerd meg ügyfeled” és a „Körültekintő ügyfélkezelés” alapelveket.

A Pmt. a kockázat alapú megközelítésre alapozva az ügyfél-átvilágításnak az alapesethez képest két változatát határozza meg, az egyszerűsített²⁴² és a fokozott²⁴³ ügyfél-átvilágítást.

A belső szabályzatban kell meghatározni azokat az üzleti kapcsolatokat, ügyleteket, ügyleti megbízásokat, termékeket, eseteket, melyek kiemelt kockázatot hordoznak, alkalmasak a pénzmosásra és a terrorizmus finanszírozására, ezért speciális elbírálást igényelnek, és ugyancsak itt kell meghatározni az alacsony kockázatú eseteket és termékeket is.

(Alacsony kockázatú üzleti kapcsolat, ügylet, ügyleti megbízás lehet például az olyan bankkártya-szerződés, melyhez tartozó számlán 50–100 ezer forintot lehet elhelyezni és a kártyával kizárólag alacsony összeget lehet ATM-ből felvenni, egyéb műveletet a kártyával nem lehet végezni, továbbá olyan számlaszerződés, melyről kizárólag közüzemi fizetési kötelezettség teljesíthető.)

Magas kockázatú üzleti kapcsolat lehet például a szolgáltató napi gyakorlatához mérten magas összegű ügyleti megbízások, a hitelkapcsolatok többsége, a biztosítási termékek között a magas összegű unit-linked szerződések, a befektetési szolgáltatások esetén a portfólió kezelési megállapodások.)

e) Körültekintő ügyfélkezelés

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzése és megakadályozása akkor eredményes és hatékony, ha a szolgáltató körültekintő az ügyfeleivel való üzleti kapcsolat létesítésekor, az ügyleti megbízás teljesítésekor, illetve az üzleti kapcsolat fennállása alatt. Akár az ügyfél, akár a szolgáltató kezdeményezi a kapcsolatot, körültekintően értékeljék a szolgáltatók az ügyfél helyzetét, üzleti szokásainak, tevékenységének természetét. Különös gonddal szükséges vizsgálni azokat az ügyfeleket, akik, vagy amelyek más hitelintézetektől, pénzügyi szolgáltatótól térnek át azonos, vagy hasonló szolgáltatásért, lehetőség szerint információt kérni az ügyfél korábbi bankjától.

²⁴² Kötelező jelleggel egyszerűsített ügyfél-átvilágítás alkalmazandó:

– amennyiben az ügyfél az Unió területén meghatározott tevékenységet végző szolgáltató - hitelintézetnek és pénzügyi szolgáltatónak vagy olyan harmadik országbeli hitelintézetnek vagy pénzügyi szolgáltatónak minősül - és amelyekre a meghatározottakkal egyenértékű követelmények vonatkoznak, és ezek betartása tekintetében felügyelet alatt áll.

– jegyzett társaság, bizonyos feltételek esetén

– meghatározott felügyeletet ellátó szerv

– központi államigazgatási szerv, valamint helyi önkormányzat; az Európai Közösség intézménye, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, az Európai Központi Bank és az Európai Beruházási Bank.

²⁴³ Fokozott átvilágítási eljárást kell alkalmazni

– amennyiben az ügyfél nem jelent meg személyesen a szolgáltatónál azonosítás céljából

– harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltatóval történő, határon átnyúló levelezőbanki kapcsolat létesítése esetén.

– más tagállamban vagy harmadik országban lakóhellyel rendelkező kiemelt közszereplő személyekkel üzleti kapcsolat létesítése, részükre ügyleti megbízás teljesítése során és

– a pénzváltási tevékenységet folytató szolgáltatók esetében ötszázezer forintot elérő, illetve meghaladó összegű pénzváltás esetén.

– a magas pénzmosási vagy/és terrorizmus finanszírozási kockázattal bíró termékek, szolgáltatások, ügyletek esetében. (pl. a nagy összegű hitelek, egzotikus országok valutáinak váltása, illetve a magas összegű unit-linked biztosítások.)

Körültekintő tájékozódásra van szükség az ügyfelek szándékairól, helyzetéről, különösen akkor, ha a kapcsolatfelvételt nem személyesen, hanem közvetítők, tanácsadók, ügyvédek, vagyonkezelők igénybevételevel kezdeményezik.

f) Az ügyfél megismerése (Know your customer – KYC)

A szolgáltatónak ahhoz, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása kockázatát csökkentse az ügyféllel való rendszeres, aktív kapcsolata során a lehető legnagyobb mértékben tisztában kell lennie az ügyfél tevékenységének tartalmával, üzleti kapcsolata jellegével, partnerkörével, pénzügyi szokásaival, belföldi és nemzetközi piaci gyakorlatával, a végrehajtott terhelések és jóváírások eredetével, az alkalmazott pénznemekkel, szokásos nagyságrendjükkel.

Jogi személy ügyfelek esetén meg kell ismerni az ügyfél tulajdonosi szerkezetét, a tényleges tulajdonosokig bezáróan, akik kizárólag természetes személyek lehetnek, a döntésre jogosult ügyvezetőket, valamint azokat a személyeket, akik szabályos, a szolgáltatóval megállapodott módon, meghatalmazás alapján az ügyfél nevében a szolgáltatónál eljárhatnak.

Kiemelt figyelmet kell fordítani azokra a közismert, közéleti szerepet játszó ügyfelekre, akik pénzügyi magatartásának esetleges rendellenességei a pénzügyi szolgáltató hírnevét is károsíthatják.

Ügyvédi, közjegyzői letét esetén a pénzügyi szervezetek folyamatosan nyilatkoztassák a letétet elhelyező ügyfelet a tényleges tulajdonosról.

g) Ügyfélprofil

Az ügyfél átvilágítása, gondos megismerése, üzleti, pénzügyi, fizetési szokásainak rendszerezése, kapcsolatainak, pénzforgalmának megfelelő nyilvántartása alapján a szolgáltató ügyfélprofilot alkot. A Pmt. értelmében a szolgáltató rögzíti az üzleti kapcsolatra és az ügyleti megbízásra vonatkozó adatokat és folyamatosan figyelemmel kíséri, monitorozza az ügyleti kapcsolatot.

A profil biztosíthatja, hogy az ügyfél ügyletei, kapcsolatai minden időben átláthatók és értelmezhetőek legyenek. A kialakított ügyfélprofil alapján értékelhetővé illetve értelmezhetővé válhatnak a szokatlan események, a szokatlanság. Így gyorsan és biztonsággal megállapítható, ha zavar, rendellenesség keletkezett az ügyfél szokásaiban, forgalmában.

A szolgáltató fordítson különös figyelmet minden összetett, szokatlanul nagy ügyletre és minden olyan, szokatlan jeleket mutató tranzakcióra, amelyek nem igazolhatók könnyen átlátható gazdasági, vagy jogszerű célokkal. Az ilyen ügyletek hátterében meghúzódó motívumokat a lehető legalaposabban érdemes megvizsgálni, az eredményeket írásban rögzíteni és bejelentés esetén, vagy hatósági kérésre az illetékes hatóságok és ellenőrök rendelkezésére bocsátani.

h) Nyilatkozat a tényleges tulajdonosról

A tényleges tulajdonossal összefüggő szabályok megkövetelik, hogy a szolgáltatónak az ügyfélen kívül ismernie kell a tényleges tulajdonost (beneficial owner), aki a jogi személynek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetnek minősülő ügyfél végső tulajdonosa, vagy azt végső soron irányítja, és/vagy azt a természetes személyt, akinek megbízásából valamely ügyletet végrehajtanak, illetőleg annak kedvezményezettje.

Ha az ügyleti megbízást, vagy az üzleti kapcsolatot jogi személy létesíti, tényleges tulajdonosnak azt a természetes személyt tekintjük, aki rendelkezik a szavazati jogok vagy a tulajdoni hányad legalább huszonöt százalékával, valamint azt a természetes személyt, aki jogi személynek tagja, illetve részvényese és jogosult a jogi személy vezető tisztségviselői, vagy felügyelő bizottsága tagjai többségének megválasztására, illetve visszahívására, vagy a jogi személy más tagjaival, illetve részvényeseivel kötött megállapodás alapján egyedül rendelkezik a szavazatok több mint ötven százalékával (befolyásoló részesedés). Alapítványok esetében azt a természetes személyt, aki legalább az alapítvány vagyona huszonöt százalékának a kedvezményezettje.

A tényleges tulajdonos csak természetes személy lehet.

Annak érdekében, hogy a szolgáltató mindenkor tisztában legyen azzal, hogy az általa végrehajtott művelet kinek az érdekében, kinek a megbízásából történik, a szolgáltató az ügyfél-átvilágítás során köteles ügyfelét írásban nyilatkoztatni arra vonatkozóan, hogy az ügyleti megbízást saját, vagy más nevében teljesíti-e.

Az eljáró személyt a törvény kötelezi a nyilatkozat megtételére.

Ha a tulajdonos meghatalmazott vagy más a nevében eljáró személy (nominee) által képviselteti magát, akkor is a szolgáltatónál legalább egy személynek ismernie kell a tényleges tulajdonost.

A közjegyzők vagy ügyvédek által vezetett közös számlák tényleges tulajdonosainak azonosítására vonatkozó kötelezettségek magukban foglalják, hogy az eljáró közjegyzők és ügyvédek maguk meggyőződjenek az általuk vezetett közös számlák tényleges tulajdonosainak személyazonosságáról.

A tényleges tulajdonos személyét, ha az nem a szolgáltató ügyfele, az eljáró megbízott, vagy az ügyfél nevezze meg olyan azonosító adatokkal, amelyek alapján a tényleges tulajdonos mással össze nem téveszthetően meghatározható.

i) Kiemelt közszereplő (Politically Exposed Person-PEP)

A kiemelt közszereplő olyan külföldi személy, aki fontos közfeladatot lát vagy látott el, továbbá az ilyen személy közvetlen hozzátartozói, vagy akikkel közismerten közeli kapcsolatban áll. A Pmt. és az FATF kizárólag a külföldi, azaz egy másik tagállamban vagy harmadik országban lakóhellyel rendelkező, a saját országának joga szerint annak minősülő személyeket tekinti kiemelt közszereplőnek.

A Pmt. a fokozott ügyfél-átvilágítás körébe sorolja a kiemelt közszereplőket. Ennek értelmében a külföldi lakóhellyel rendelkező ügyfél²⁴⁴ köteles minden esetben a szolgáltató részére írásbeli nyilatkozatot tenni arra vonatkozóan, hogy saját országának joga szerint kiemelt közszereplőnek minősül-e és ha igen, akkor milyen minőségben.

A belföldi közszereplők esetén nem kötelező fokozott átvilágítási intézkedéseket alkalmazni.

A kiemelt közszereplőkkel kapcsolatos szabályok nem csak a pénzmosás elleni küzdelem miatt jelentek meg, hanem a korrupció visszaszorítását is célozzák.

j) Levelező banki szolgáltatás

A levelező banki szolgáltatás egy bank által (a „levelező bank”) egy másik banknak (a „levelezett bank”) nyújtott banki szolgáltatás.

A bankok által világszerte használt levelezőbanki számlák lehetővé teszik, hogy a bankok olyan ügyleteket kössenek, és olyan szolgáltatásokat nyújtsanak, amelyeket a bankok közvetlenül nem nyújtanak ügyfeleiknek.

A Pmt. és a nemzetközi sztenderdek alapján a pénzügyi szolgáltató levelezőbanki szolgáltatás keretében adott megbízást kizárólag olyan harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltatótól fogad el, amely ország belső eljárásai megfelelnek az FATF 40+9 Ajánlásának, továbbá az érintett szolgáltató a levelezőbanki kapcsolat létesítését megelőzően az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket elvégezte, és feltáró elemzést készített a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása ellen alkalmazott eszközrendszeréről.

²⁴⁴ A szolgáltató a kettős állampolgár ügyfeleket nyilatkoztassa arról, hogy kiemelt közszereplőknek minősülnek-e kivéve a Magyarországon állandó lakóhellyel rendelkező, illetve a 6 hónapnál hosszabb ideig, életvitelszerűen Magyarországon tartózkodó külföldi személyeket, valamint a Magyarországra akkreditált diplomáciai képviselők tagjait, családtagjait és dolgozóit.

Emellett a szolgáltató meggyőződött arról, hogy a harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltató elvégezte a levelező számlához közvetlen hozzáféréssel rendelkező ügyfél személyazonosságának igazoló ellenőrzését, valamint ezen üzleti kapcsolatot folyamatosan figyelemmel kíséri, illetve kérésre közölni tudja a vonatkozó ügyfél-átvilágítási adatokat.

A pénzügyi szolgáltatónak meg kell tagadnia az olyan levelezett bankokkal való levelező banki kapcsolat felvételét, vagy folytatását, amelyek olyan országban vannak bejegyezve, ahol fizikailag nincsenek jelen és nem tagjai szabályozott (azaz felügyelet alatt álló) pénzügyi csoportnak (ún. „shell bank”).

Különösen nagy figyelmet kell fordítani a levelezett bankokkal való banki kapcsolatok fenntartására, ha azok olyan országban, vagy területen vannak, ahol gyenge minőségűek az „Ismerd meg ügyfeled!” eljárás szabályai vagy a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben „nem együttműködő ország” minősítésűek.

k) Bejelentés a pénzáttalásokat kísérő hiányos megbízási adatokkal összefüggően

A terrorizmus finanszírozása elleni fellépés érdekében az FATF VII. speciális ajánlásában fogalmazza meg a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatok továbbításával kapcsolatos elvárásait.

Ennek alapul vételével, a közösségi fellépés érdekében az Európai Unió megalkotta a tagországaiban közvetlenül hatályos, a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról szóló 1781/2006/EK Rendeletet, amely előírja, hogy a fizetési szolgáltató a pénzáttalás során köteles rögzíteni és az áttalással együtt továbbítani a megbízási adatokat.

A megbízási adatok teljes köre a megbízó nevéből, címéből és számlaszámából áll.

Amennyiben a küldő és a fogadó pénzügyi intézmény egyaránt a Közösségen belül található, elegendő a megbízó számlaszáma, vagy egy olyan egyedi azonosító, amely lehetővé teszi az ügylet megbízóiig való visszavezetését. A Rendelet által meghatározott egy adat valójában legalább kettő, hiszen az áttalás tartalmazza mind a számlaszámot illetve egyedi azonosítót, mind a feladó nevét.

Amennyiben hiányos adatokkal, vagy adatok nélkül érkezik az áttalás, akkor a Rendelet kimondja, hogy az ilyen küldeményt vagy vissza kell utasítani, vagy kérni kell a hiányzó adatok pótlólagos elküldését.

Abban az esetben, ha egy levelezőbank az áttalásait rendszeresen hiányosan küldi és a hiányzó adatok pótlása felhívás ellenére eredménytelen, a szolgáltató ennek a banknak az eljárásait és a hiányos utalásokat jellemző legfontosabb adatokat, a bank adatait, és a rendelkezésre álló azonosításra alkalmas adatokat jelentse be a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak és tájékoztassa a Felügyeletet.

l) Más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések

A szolgáltató elfogadhatja a Magyar Köztársaság területén, illetve az Európai Unió más tagállamában, valamint a törvényben meghatározott vagy azokkal egyenértékű ügyfél-átvilágítási és nyilvántartási követelményeket alkalmazó harmadik országban tevékenységet folytató, a Pmt.-ben meghatározott pénzügyi szolgáltatók – kivéve a készpénzáttalás és pénzváltási tevékenységet folytató szolgáltatók – által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményeit.

A szolgáltató belső szabályzatában határozza meg, hogy elfogadhatja a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményét.

A szolgáltató minden harmadik országbeli ügyfél-átvilágítási eredmény elfogadása előtt ellenőrizze az államháztartásért felelős miniszter által kiadott, a jogszabályoknak megfelelő vagy azzal egyenértékű átvilágítási eljárást alkalmazó harmadik országokra vonatkozó listát. A Felügyelet elvárja, hogy a szolgáltató kísérelje figyelemmel az FATF által közétett, az ajánlásának nem megfelelő átvilágítási eljárást alkalmazó országokról szóló figyelemfelhívó közleményeit. Az ezekben megjelölt országok intézményei által végrehajtott átvilágítási eljárás eredményét a szolgáltató nem fogadhatja el, az ügyfél átvilágítását maga köteles elvégezni.

m) A nem teljes körűen azonosított ügyfelekkel kapcsolatos eljárás

A törvényben előírt időponttól, 2009. január 01. napjától kezdve a szolgáltató nem fogadhat el ügyleti megbízást azon régi ügyfelektől, akik a szolgáltatónál ügyfél-átvilágítás céljából személyesen, vagy képviselő útján nem jelentek meg és a 2007. december 15. óta érvényes Pmt. szerinti átvilágítási adatok és a tényleges tulajdonosra vonatkozó nyilatkozatok nem állnak teljes körűen rendelkezésre.

A tranzakció megtagadása nem csak az önálló eseti megbízásokra vonatkozik, hanem a tartós jogviszonyon belüli ügyleti megbízásokra is. 2009. január 01. napját követően nem létesíthető és nem tartható fenn üzleti kapcsolat a nem teljes körűen átvilágított ügyfelek esetén.

n) Szűrőrendszer

A szolgáltató Pmt. alapján köteles a pénzmosást és a terrorizmus finanszírozását lehetővé tevő, illetőleg megvalósító üzleti kapcsolatok, ügyleti megbízások megakadályozása érdekében az ügyfelek átvilágítását, a bejelentés teljesítését és a nyilvántartás vezetését elősegítő belső ellenőrző és információs rendszert működtetni.

A belső ellenőrző és információs rendszerre vonatkozó törvényi kötelezettségtől el kell határolni a szolgáltató monitoring tevékenységét, mely kötelezettség értelmében a szolgáltató az üzleti kapcsolatot folyamatosan figyelemmel kíséri – ideértve az üzleti kapcsolat fennállása folyamán teljesített ügyleti megbízások elemzését is, annak megállapítása érdekében, hogy az adott ügyleti megbízás összhangban áll-e a szolgáltatónak az ügyfélről a jogszabályok alapján rendelkezésére álló adataival.

A szolgáltató a monitoringra vonatkozó törvényi kötelezettsége maradéktalan teljesítése érdekében automatikus szűrőrendszert működtet a meglévő számítástechnikai háttérben, amelyik szűri a számlavezető rendszerekből a szokatlan tranzakciókat és azokat elemzésre továbbítja a kijelölt személyeknek.

Fontos, hogy a szűrőrendszer megfelelően paraméterezzhető és utólagosan fejleszthető legyen, hogy az új elkövetési módoknál ne kelljen költséges programmódosítást kérni, ami sokkal lassabban és rugalmatlanabban hajtható végre, mintha maga a kijelölt személy is új paramétereket vihetne fel a rendszerbe. A szűrés lehetőleg terjedjen ki az összes tranzakcióra és legyen képes az ismertté vált pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási technikák, tranzakciók felismerésére.

A szolgáltatók fordítsanak különleges figyelmet az új, vagy kialakuló technológiákból esetleg fakadó pénzmosási és terrorizmus finanszírozási kockázatokra és tegyék meg az esetleg szükséges intézkedéseket a pénzügyi szervezetrendszeren keresztül történő felhasználásuk megelőzése érdekében.

Kiemelt figyelmet kell fordítani az ügyfél portfóliójának hirtelen, szokásos gazdasági eseménnyel nem magyarázható változására, továbbá minden az ügyfélprofilba nem illeszkedő ügyletre. Ha a pénzmozgásokra, tranzakcióra nincs ismert, vagy elfogadható indok, valamint az ügylet alkalmas pénzmosásra és terrorizmus finanszírozására, a szolgáltató tegyen bejelentést a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak.

o) A bejelentés belső eljárásrendje

A szolgáltató köteles kialakítani saját szabályzatában a bejelentések belső eljárásrendjét, amelyben meg kell határoznia, hogy a bejelentést milyen módon és útvonalon kell eljuttatni a pénzügyi információs egységként működő hatóság felé, annak másolatát és a kapcsolódó dokumentumokat, milyen módon és hol őrzi.

A bejelentő az érintett ügylettel kapcsolatban törekedjen a lehető legteljesebb adatkör megküldésére.

A kijelölt személy útján kövessék figyelemmel a bejelentés sorsát és igényeljék a kellő időben történő visszajelzést. A visszajelzések tapasztalatait a kijelölt személy dolgozza fel és ennek tanulságait a szolgáltató hasznosítsa, építse be szabályzataiba.

Pénzmosásra, vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény felmerülése esetén a pénzügyi szolgáltató szervezet vezetője, illetve alkalmazottja az ügyfél átvilágítását értékhatárra tekintet nélkül elvégzi, ha az korábban nem történt meg, és a pénzmosásra, vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerüléséről haladéktalanul bejelentést tesz.

2008. december 15. napjától a bejelentést kizárólag védelemmel ellátott elektronikus üzenet formájában lehet továbbítani a pénzügyi információs egységként működő hatóság részére.

p) Felfüggesztés

A Pmt. szerint a szolgáltató felfüggeszti az ügyleti megbízás teljesítését, ha az ügyleti megbízással kapcsolatban pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény merül fel, és a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény ellenőrzéséhez a pénzügyi információs egységként működő hatóság azonnali intézkedését látja szükségesnek. A szolgáltató ebben az esetben haladéktalanul köteles bejelentést tenni a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak, annak érdekében, hogy az a bejelentés megalapozottságát ellenőrizhesse.

q) Az alkalmazott feladatai

Pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény felmerülése esetén az alkalmazott haladéktalanul köteles elkészíteni a bejelentési adatlapot és azt a szolgáltató a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni belső szabályzatában meghatározott módon köteles továbbítani a kijelölt személynek.

Amennyiben a bejelentéskor a szükségesnek ítélt gyors tájékoztatás érdekében az ügyféllel, vagy ügylettel kapcsolatos adatkör nem teljes körűen került megküldésre, akkor indokolt az adatszolgáltatást a lehető legrövidebb időn belül teljesíteni, különös figyelemmel a pénzügyi információs egységként működő hatóság ezzel kapcsolatos kérdéseire.

Az alkalmazott mentesül a titoktartási kötelezettsége alól a törvény által előírt bejelentés kapcsán, és ha jóhiszeműen teszi meg bejelentését, akkor az utóbb megalapozatlannak bizonyult bejelentés miatt őt semmilyen szankció sem érheti.

Megalapozhatja a pénzmosás gyanúját:

- a szokatlanság, ha az ügyfél addig tanúsított pénzügyi magatartásában olyan váratlan változás következik be, mely nem magyarázható üzleti, pénzügyi okokkal;
- a szokatlanság, ha az ügyfél ismert üzleti, pénzügyi kapcsolatrendszerében váratlanul, az ügyfél rendszeres gyakorlatától eltérő új személy, üzleti és földrajzi terület jelenik meg;
- a szokatlanság, ha az ügylet egyedisége, az alkalmazott fizetési mód szokatlansága miatt nem illeszthető az ügyfél által alkalmazott gyakorlatba;
- a szokatlanság, ha az ügyletre szánt összeg szokásosnak tűnik ugyan, de azt az elfogadottaktól eltérő, kevésbé hihető célra szánják;
- ha mesterkéltnek tűnik az ügylet magyarázata;
- ha a körülmények alapján fennáll a valószínűsége, hogy a szóban forgó összeg bűncselekményből származik.
- az off-shore pénzügyi szervezetekkel kapcsolatos műveletek,
- a szokásostól eltérő hitelműveletek, határon átnyúló szokatlan pénzmozgások,

- nyilvánvaló gazdasági cél nélküli ingatlan és egyéb befektetések,
- a bejelentett gazdasági tevékenységhez, üzleti kapcsolatokhoz képest megjelenő eltérések, a pénzforgalom nagyságának, útvonalának és az ügyfélkapcsolatoknak az anomáliái;
- az ügyfél szándékosan hiányos információszolgáltatása, fontos adatok elhallgatása,
- szándékos pontatlanságok a megbízással kapcsolatban.

Az ügyfél azonosítását ugyanolyan – a pénzügyi művelet részét képező – természetes feladatként kell végrehajtani, mint ahogy a készpénz kifizetéseknél, illetve befizetéseknél ez szokásos gyakorlat. Ügyelni kell arra, hogy az alkalmazottak fellépése ne tűnjön bizalmatlanságnak, csupán adminisztratív kötelezettségnek. A pénzügyintézet alkalmazottjának a gyanús jelek észrevétele esetén nem kell azzal foglalkoznia, hogy a pénz származása egybeesik-e a pénzmosás törvényi tényállásában felsorolt bűncselekményekkel. Az alkalmazottnak tudni kell meghatározni, hogy mely magatartás, ügyletforma vagy ügyfélmegjelenés lehet gyanúra okot adó, azaz szokatlan, rendkívüli.

A szükséges ellenőrzések elvégzése során kerülni kell az ügyfelek felesleges zaklatását, figyelemmel arra, hogy a bűnös személyek száma elenyésző. Az alkalmazott már akkor teljesíti kötelezettségét, ha az azonosítást megkísérli oly módon, hogy erre felszólítja az ügyfelet. Az azonosítás megtagadását, vita illetve az ügyfél ellenállásának okát az adatlapon fel kell tüntetni. Nem teljesíthető az olyan ügyfél utasítása, aki felszólítás ellenére személyazonosságát nem igazolja.

3. A már hivatkozott PSZÁF ajánlás részletesen felsorolja a szokatlan tranzakciók típusait, amelyek észlelése esetén a banki alkalmazottnak bejelentést kell tenniük. A tipológiák meghatározására a nemzetközi, illetve a magyar gyakorlatban bekövetkezett pénzmosási esetek alapján került sor.

1. Pénzmosás szokatlan készpénztranzakciók használatával

- a) Szokatlanul nagy készpénzbetét elhelyezése, felvétele természetes személy által, főleg ha az nem egyeztethető össze az ügyfél foglalkozásával. Az ügyfél megjelenése önmagában nem indokolja a nagy készpénzbetét gyanúmentességét.
- b) Akár magánszemély, akár cég esetében készpénzbefizetések, illetve kifizetések hirtelen, jelentős megnövekedése.
- c) Ügyfelek, akik több, de viszonylag kisösszegű betéttel rendelkeznek, amely betétek azonban teljes összegükben jelentős értékűek.
- d) Készpénz gyakori váltása egyéb valutánemre.
- e) Jelentős összegű pénzmozgás egy előzőleg inaktív számlán.
- f) Ügyfelek, akik együtt érkeznek, és egy időben ugyanazon banknál nagy összegű készpénzműveletet, valutaműveletet hajtanak végre.
- g) Rendszeres készpénz tranzakciók közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.
- h) Készpénz ki- és befizetés azonos napon vagy rövid időintervallumon belül készpénzmozgás nélkül úgy, hogy a tranzakció több ügyfél számláját érinti.

2. Pénzmosás bankszámla felhasználásával

- a) A banknál több bankszámlát is vezet ugyanaz az ügyfél anélkül, hogy ezt üzleti tevékenysége indokolná, és a bankszámlák között gyakran fordul elő átvezetés, racionális indok nélkül. Racionális indoknak minősül a könyveléstechnika megkönnyítése érdekében tett átvezetés.
- b) Természetes vagy jogi személyek részére vezetett bankszámlákon lévő pénzmozgás nem utal üzleti tevékenységre, de a bankszámlán jelentős összegeket írnak jóvá, illetve utalnak át azokról nyilvánvaló cél nélkül.
- c) Általános bankszolgáltatások szokásostól eltérő formában történő igénybevétele, pl. nagy összegű betét után járó kamatról való lemondás.

- d) Több személy által ugyanarra a számlára rendszeresen történő, vagy jelentős összeg elhelyezése.
- e) Ugyanarra a számlára többen, esetleg rendszeresen utalnak kisebb mennyiségű pénzt, amelyeket tovább utalnak egy harmadik számlára, amelyik nincs látható összefüggésben az adott számlával.
- f) Nagy összegű készpénz letétbe helyezése, melyet fedezetként ajánl fel a bankszámla tulajdonos.

3. Gazdasági társaságok gyanús tranzakciói

- a) A vállalat tulajdonost vált és az új tulajdonosok háttere, megjelenése (hajléktalanok stb.) összeegyeztethetetlen a vállalat tevékenységével, illetve a tulajdonosváltást követően a társaság pénzügyi tevékenysége hirtelen átalakul.
- b) Olyan vállalat, amelynek pénzügyi mutatói észrevehetően különböznek hasonló vállalatokétól.
- c) Az üzlettulajdonos, ha ugyanazon a napon több betétet helyez el különböző bankfiókoknál.
- d) Olyan számla, amelyen racionális üzleti cél nélküli vagy a számlatulajdonos céggel, illetve a történetével össze nem egyeztethető átutalások bonyolódnak le (ki és bejövő átutalások, különösen adóparadicsomnak minősülő országokba és országokból).
- e) Olyan számla, amely sok kis bejövő átutalást fogad, vagy arra sok kisösszegű befizetést eszközölnek, és ezt követően a teljes összeg átutalásra kerül, ha e tevékenység nem egyeztethető össze az ügyfél vállalatával vagy történetével.
- f) A vállalat gyakran nagy készpénzbetéteket helyez el, és nagy összegű egyenlegeket tart fenn, de nem vesz igénybe más szolgáltatásokat, mint a kölcsönök, akkreditívek, munkabér-, adófizetési szolgáltatások stb.
- g) Pénzhelyettesítő eszközökkel folytatott pénzügyi ügyletek, amelyek adatai hiányosak, vagy fiktív kedvezményezettet, átutalót stb. tartalmaznak.
- h) Szokatlan pénzáttalások kapcsolódó számlák között, illetve olyan társaságok számláin, amelyek között a gazdasági kapcsolaton kívül egyértelmű tulajdonosi összefonódások állnak.
- i) A készpénz befizetések mértéke, elhelyezésük és gyakoriságuk nem egyeztethető össze a társaság tevékenységével.
- j) A társaságot olyan személy vezeti – cégjegyzésre jogosult – akinek megjelenése és képességei nyilvánvalóan nem teszik alkalmassá ilyen tevékenységre, főleg, ha a számla felett a cég alkalmazásában nem álló személy rendelkezik.
- k) Egyazon személy, vagy csoport rendelkezik több társaság számlájával, számlái felett, és a számlákon rendszeres a pénzmozgás.
- l) A számlán gyakran fordul elő létre nem jött szerződés miatt, illetve téves átutalás miatti visszautalás.
- m) A minimális tőkés társaság megalakulását követően kiemelkedő forgalmat bonyolít, nagy összegű hitelt kap más banktól.
- n) A társaság részére rendszeresen és indokolatlanul nyújtott tagi kölcsönök, ha azok egyenkénti, vagy teljes összege egyébként is gyanúsán magas
- o) Napon belül nyújtott folyószámla-hitel, melyet egy összegben átutalnak zárt, egymással tulajdonosi és finanszírozási kapcsolatban álló társaságok számára valós gazdasági tartalom nélkül és a nap végén az összeg visszaérkezik az átutalást kezdeményező társaság bankszámlájára

4. Pénzmosás befektetéssel kapcsolatos tranzakciók felhasználásával

- a) A befektetési szolgáltatások iránti fokozott igény, ahol az arra szánt tőke forrása nem tiszta, vagy az ügyfél üzleti tevékenységétől idegen.

- b) Készpénzért nagyobb értékű értékpapír-mennyiség vásárlása, vásárlás több részletben az azonosítási értékhatár alatt.
- c) Értékpapírok vétele, eladása, birtokban tartása indokolatlanul, illetve szokatlan körülmények között, pl. az eladást a cég anyagi helyzete nem indokolja.
- d) Olyan illikvid értékpapírok vétele-eladása, amely esetében nincs kialakult piaci árfolyam, illetve az, publikus forrásból nem vagy nehezen megszerezhető, és a tranzakció vagy tranzakció sorozat az ügyfél profiljába nem illeszkedik.
- e) Olyan származékos ügyletekre adott megbízás, mely esetében az ügyfél, jellemzően ugyanazzal az ellenoldalú megbízói körrel szemben, folyamatosan csak nyereséget vagy csak veszteséget realizál.
- f) Komplex, sok számlát és társaságot érintő, az ügyfél profiljába nem illő tranzakció kezdeményezése, mely esetében az ügyletsorozatba értékpapírokkal kapcsolatos megbízás is megjelenik.
- g) Rendszeres ügyleti megbízás veszteséges ügyletekre, főleg akkor, ha erre a kapcsolattartó kifejezetten felhívja az ügyfél figyelmét.
- h) Kiemelkedő nagyságrendben, készpénz befizetéssel kezdeményezett ügyleti megbízások adása.
- i) Több, egymással kapcsolatba hozható ügyfél (általában gazdasági társaság) által kezdeményezett, összefüggő ügyleti megbízás adása, keresztkötések bonyolítása.
- j) Ugyanazon ügyfél által indokolatlanul vezetett több értékpapírszámla, melyeken egyenként nem mutatható ki kiemelkedő forgalom, viszont összességében a befektetett összeg jelentős.
- k) Ügyfél, aki indokolatlanul nagy összegű – mennyiségű – fizikai értékpapírral rendelkezik, annak ellenére, hogy annak elektronikus tárolására lehetősége lenne.
- l) Eladásokat követően a bevétel felvétele, vagy átutaltatása, majd ezt követően hasonló, vagy még nagyobb volumenű ügyleti megbízás adása újabb befizetést követően.

5. Pénzmosás hitelügyleteken keresztül

- a) Ügyfelek, akik problémás hiteleiket hirtelen visszafizetik.
- b) Biztosíték ellenében kölcsön kérése, ahol a biztosíték eredete ismeretlen, vagy a biztosíték nem felel meg az ügyfél vagyoni helyzetének.
- c) Finanszírozás kérése pénzügyintézetektől, amikor nem ismert az ügyfél pénzügyi hozzájárulásának forrása.
- d) Kölcsön igénylése olyan esetben, amikor az ügyfél más számláin jelentősebb felhasználható összeg van.
- e) Kölcsönből eredő pénzügyösszegek oly módon történő felhasználása, amely nem összeegyeztethető a kölcsön kinyilvánított céljával.
- f) Off-shore társaság részére benyújtott kölcsönök iránti kérelem, vagy off-shore bank kötelezvényeivel biztosított kölcsön iránti kérelem.
- g) Az ügyfél kölcsönre vonatkozólag kinyilvánított céljának nincs gazdasági értelme, vagy az ügyfél azt javasolja, hogy készpénzbiztosítékot nyújtson a kölcsönre, miközben megtagadja a kölcsön céljának feltárását.
- h) Az ügyfél letéti igazolásokat vásárol, és azokat a kölcsön biztosítékául használja.
- i) Az ügyfél a kölcsönt készpénzletétellel biztosítja.
- j) Az ügyfél off-shore pénzügyi intézményben elhelyezett készpénzbiztosítékot használ a kölcsön megszerzéséhez.
- k) A kölcsönből származó pénzügyösszegeket váratlanul off-shore területre irányítják.
- l) Az ügyfél váratlanul – a bank által nem érzékelt gazdasági előzmény nélkül a hitelt, annak nagy részét visszafizeti.

m) Olyan személy fizeti vissza a hitelt, akivel az ügyfélnek nem volt (nincs) pénzügyi kapcsolata.

6. Pénzmosás nemzetközi tevékenységek felhasználásával

- a)* Olyan cégek jelentkezése nagy összegekkel, amelyek központja kábítószer kereskedelemmel kapcsolatos országban van.
- b)* Az ügyfél szokásos üzleti forgalmával össze nem egyeztethető nagy egyenlegek tartása, majd átutalása külföldre.
- c)* Olyan ügyfél, aki külkereskedelmi tevékenysége során az illető országokban szokásos fizetési módoktól rendszeresen eltér.
- d)* Gyanús az ügyfél, aki jelentős nagyságú pénzforgalmat bonyolít olyan országokkal, amelyek kapcsolatban állnak a kábítószer-termeléssel vagy kereskedelemmel, különösen, ha az ügyfél üzleti profilja az illető országok gazdasági, kereskedelmi struktúrájától eltér.
- e)* Off-shore bankot, vagy „shell” (fiktív) bankot érintő ügyletek, amely bankok neve nagyon hasonló lehet egy nagy legális pénzintézet nevéhez.
- f)* Gyakori, vagy nagy összegű fizetési megbízások, amelyekben a jogosult, vagy a kötelezett off-shore intézmény, és ezek nem egyeztethetők össze az ügyfél ismert vállalkozásával.
- g)* Az ügyfél átutalásokat küld és fogad (adóparadicsomnak minősülő országokba, országokból), különösen, ha ezen átutalásoknak nincs szemmel látható üzleti indokuk, vagy ezen átutalások nem egyeztethetők össze az ügyfél vállalkozásával vagy múltjával. Tipikus ilyen eset, amikor off-shore viszontbiztosító ügynöki jutalék címen utal magánszemély részére nagyobb összeget.
- h)* Rendszeresen ismétlődő átutalások természetes személy bankszámlájáról (számlákról) adóparadicsomnak minősülő országokba.
- i)* Az ügyfél éppen a bejelentési érték-küszöb alatt maradó összegeket, vagy számos bankot érintő bejövő átutalásokat fogad vagy ilyen kimenő átutalásokat végez, de e tranzakciók nem hozhatók összefüggésbe tevékenységével, történetével.

7. Elégtelen, vagy gyanús információ

- a)* Olyan gazdasági társaság, mely vonakodik attól, hogy teljes körű információkat nyújtson vállalkozásának üzleti céljáról, előző banki kapcsolatairól, tisztségviselőiről, igazgatóiról vagy tevékenysége végzésének helyéről.
- b)* Ügyfél, aki nem hajlandó információkat nyújtani, amikor számlát nyit, vagy meghatározott küszöb fölött készpénz-helyettesítő eszközöket vásárol.
- c)* Olyan ügyfél, aki referenciák, helyi cím vagy személyazonosítás nélkül (útlevél, gépjárművezetői jogosítvány vagy társadalombiztosítási kártya) kíván számlát nyitni, vagy aki megtagadja bármely egyéb információ szolgáltatását, amelyet a bank a számlanyitáshoz igényel.
- d)* A lehetséges kölcsönfelvevő vonakodik attól, vagy megtagadja azt, hogy meghatározza a kölcsön célját vagy a visszafizetés forrását, vagy kérdéses célt és/vagy forrást jelöl meg.
- e)* Ügyfél, aki nagyon is minimálisnak, esetleg hamisnak látszó információkat nyújt, vagy olyanokat, amelyeket a bank nem egykönnyen tud ellenőrizni, különösen személyazonosságára vonatkozólag.
- f)* A lehetséges ügyfél vonakodik vagy megtagadja referenciák szolgáltatását, vagy a referenciákat nem lehet ellenőrizni, illetve nem lehet velük kapcsolatba lépni.
- g)* Olyan személy, aki nem tünteti fel múltbeli vagy jelenlegi munkaviszonyát a kölcsönkérelmen.

8. Szokatlan jellemzők vagy tevékenységek

- a) A bank, vagy a fiók helyétől távoli címen lévő ügyfél részére vezetett számla, főleg, ha közelebbi fiók is elérhető lenne, és nincs logikus magyarázat a távolabbi fiók választására.
 - b) Olyan számla vagy ügyfél, akinél/amelynél gyakran vannak nagy összegű pénzletétek olyan pénzszalagba csomagolva, amelyeket más bankok bélyegeztek le.
 - c) A számlavezető ügyfél szinte soha nem jön be a pénzügyintézetbe, hanem számos futárja van, aki beteszi a pénzt a számlára.
 - d) Meg nem magyarázott lényeges eltérés a hagyományos banki tevékenység módszereitől.
 - e) Ügyfél kockázatvállalása szokásaitól eltérő módon hirtelen megnő.
- 9. A jelentéstételi vagy nyilvántartási követelmények megkerülésére irányuló kísérletek**
- a) Az ügyfél megkísérli, hogy pénzügyi ügyletbe bocsátkozzék egy bizonyos küszöböt meghaladóan, de amikor tájékoztatják a nyilvántartási vagy jelentéstételi követelményekről, visszaveszi a pénz egy részét, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
 - b) A személy készpénzt visz a pénzügyi intézetbe, és ragaszkodik hozzá, hogy az előírt nyilvántartási vagy jelentési űrlapokat ne töltsék ki.
 - c) Az ügyfél sok betétet helyez el az azonosítási értékhatár alatt egyetlen számlára rövid időközönként, vagy a nagy betéteket felosztja több számla között, a kötelező jelentés benyújtásának elkerülése érdekében.
 - d) Olyan ügyfél, aki vonakodik attól, hogy az azonosításhoz szükséges információkat megadja, vagy folytassa az ügyletet, miután tájékoztatták, hogy magát azonosítani kell.
 - e) Ügyfél, aki arra kényszerít vagy kísérel meg kényszeríteni egy bankalkalmazottat, hogy ne nyújtsa be az előírt nyilvántartási vagy jelentéstételi űrlapokat.
- 10. Pénzmosás életbiztosítás használatával**
- a) Akár magánszemély, akár jogi személy esetében rendkívüli befizetések / kifizetések hirtelen, jelentős megnövekedése.
 - b) Ügyfél profiljába nem illő, jelentős összegű pénzbefizetés befektetési egységekhez kötött életbiztosítás esetén.
 - c) Rendszeres ügyletkötés közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.
 - d) Ügyfél profiljába nem illő befizetések, kivonások.
 - e) Szolgáltatás igénybe vétele általános szokásostól eltérő formában.
 - f) Olyan gazdasági társaság, mely vonakodik attól, hogy teljes körű információkat nyújtson vállalkozásának üzleti céljáról, előző banki kapcsolatairól, tisztségviselőiről, igazgatóiról vagy tevékenysége végzésének helyéről.
 - g) Ügyfél, aki nem hajlandó információkat nyújtani, amikor szerződést köt.
 - h) Olyan ügyfél, aki referenciák, helyi cím vagy személyazonosítás nélkül (útlevél, gépjárművezetői jogosítvány vagy társadalombiztosítási kártya) kíván szerződést kötni, vagy aki megtagadja bármely egyéb információ szolgáltatását, amelyet a biztosító a szerződéskötéshez igényel.
 - i) Ügyfél, aki nagyon is minimálisnak, esetleg hamisnak látszó információkat nyújt, vagy olyanokat, amelyeket a biztosító nem egykönnyen tud ellenőrizni, különösen személyazonosságára vonatkozólag.
 - j) Meg nem magyarázott lényeges eltérés a hagyományos biztosítási tevékenység módszereitől.

- k) Az ügyfél megkísérli, hogy ügyletbe bocsátkozzék, szerződést kössön egy bizonyos küszöböt meghaladóan, de amikor tájékoztatják a nyilvántartási vagy jelentéstételi követelményekről, eláll a szerződéskötéstől, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- l) Az ügyfél pénzt kíván befizetni, és ragaszkodik hozzá, hogy az előírt nyilvántartási vagy jelentési űrlapokat ne töltsék ki.
- m) Az ügyfél sok szerződést köt az azonosítási értékhatár alatt.
- n) Olyan ügyfél, aki vonakodik attól, hogy az azonosításhoz szükséges információkat megadja, vagy folytassa az ügyletet, miután tájékoztatták, hogy magát azonosítani kell.
- o) Ügyfél, aki arra kényszerít vagy kísérel meg kényszeríteni egy alkalmazottat, hogy ne nyújtsa be az előírt nyilvántartási vagy jelentéstételi űrlapokat.

11. Pénzmosás pénzváltás használatával

- a) Szokatlanul nagy összeg birtoklása, ha az nem egyeztethető össze az ügyfél megjelenésével, viselkedésével.
- b) Rendszeres, nagy összegű pénzváltás.
- c) Ügyfelek, akik együtt érkeznek, és egy időben nagy összegű váltást hajtanak végre.
- d) Egymást követő tranzakciók közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.
- e) Ritkán használt valutánemek nagy összegű, vagy rendszeres váltása.
- f) Ügyfél, aki vonakodik azonososságát igazolni.
- g) Az ügyfél megkísérli, hogy váltást kezdeményezzen az értékhatár felett, de amikor tájékoztatják az átvilágítási kötelezettségről, visszaveszi a pénz egy részét, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- h) Kis címletű valuta váltása nagyobb címletre, vagy eladása, esetleg más valutánem egyidejű vásárlása.

12. Pénzmosás zálogtevékenységen keresztül

- a) Ügyfelek, akik záloghiteleiket hirtelen visszafizetik.
- b) Ügyfelek, akik rendszeresen nagymennyiségű zálogtárgyat helyeznek zálogba, amelyek összességében kisebb értéket képviselnek, de együttesen nagyobb értékűek és jellemzően nem váltják ki azokat.
- c) Ügyfelek, akik megjelenése azt indokolja, hogy a zálogba adott tárgy nem az ő tulajdonukat képezi.
- d) Az ügyfél nagyon ideges és viselkedése alapján gyanú merülhet fel arra, hogy pénzmosás gyanús ügyletbe keveredett.
- e) Az ügyfél ruházata, vagy viselkedése nem illeszkedik a zálogba adott tárgy minőségéhez.
- f) Az ügyfél az azonosítás hallatán inkább eláll az ügylettől.
- g) Az ügyfél kölcsönre vonatkozólag kinyilvánított céljának nincs gazdasági értelme, vagy megtagadja a kölcsön céljának feltárását.
- h) Az ügyfél letéti igazolásokat vásárol, és azokat a kölcsön biztosítékaul használja.
- i) Az ügyfél a pénzmosás vagy a terrorizmus szempontjából kiemelt államban tartja székhelyét, vagy a felsorolt országok egyikében lakik.
- j) Más személy próbálja kiváltani a jelentős értékű zálogtárgyat, amire nincs elfogadható magyarázat.

13. Terrorizmus finanszírozásának gyanújára okot adó tranzakciók

A terroristák viselkedésükben, életvitelükben jellemzően ügyelnek arra, hogy környezetükben, kapcsolat rendszerükben, pénzügyi szokásaikban ne keltsenek feltűnést, gyanúra adó okot. Ezért vonatkozásukban nem, vagy nehezen tipizálható a szokatlan tranzakciók leírása.

A terroristák illegális és jellemzően legálisnak látszó forrásokat is gyűjtenek: védelmi pénzen, zsaroláson és kábítószerrel, fegyverrel való kereskedésen kívül legálisan működő alapítványoktól, non-profit szervezetektől is gyűjtenek forrásokat, illetve tagsági díjat szednek, kiadványokat értékesítenek.

a) Gyanút kelthet például, ha külföldi állampolgárságú ügyfél számlanyitáskor nem csak egy vagy kettő, hanem több bankkártyát is igényel. A megnyitást követően hosszú idő – ez lehet akár több hónap is – telik el, míg a számlára átutalás vagy pénztári befizetés érkezik, melyet rövid időn belül a kártyák felhasználásával ATM-eken keresztül készpénzben felvesznek. Ezt követően a számlán ismét hosszabb ideig nem történik mozgás, majd a folyamat megismétlődik.

b) Gyanúra adhat okot az is, ha több személy az életbiztosítási kötvényét felmondva, annak összegét ugyanannak a személynek kéri kifizetni.

r) A vezető feladatai

Amennyiben a belső szabályzat a közvetlen vezető tájékoztatását is előírja, akkor az alkalmazott vezetőjének célszerű leellenőrizni, hogy a bejelentéshez nem állnak-e rendelkezésre további adatok. Amennyiben a vezető további adatok csatolását tartja indokoltnak, azokat pótlólag kell a bejelentéshez megküldeni.

s) A kijelölt személy feladatai

A kijelölt személy, ha az intézménynél nincs az előírások betartásáért felelős külön vezető, legyen a pénzügyi szervezet vezető beosztású alkalmazottja, akinek úgy kell meghatároznia a munkaidejét, hogy munkaidő alatt ő, vagy helyettese folyamatosan rendelkezésére álljon az alkalmazottaknak konzultáció és bejelentés céljából. A pénzügyi szervezet köteles legkésőbb a működési engedély kézhezvételekor bejelentkezni a pénzügyi információs egységként működő hatósághoz, azaz tájékoztatni a pénzügyi információs egységként működő hatóságot a kijelölt személy nevééről, beosztásáról és telefonszámáról.

A kijelölt személynek is célszerű ellenőriznie a bejelentést formai és tartalmi szempontból. A kijelölt személy felelős az alkalmazottak legalább évente egyszeri oktatásáért, vagy annak megszervezéséért.

t) A compliance szervezet és a belső ellenőrzés

Nagyobb szolgáltatók (kiemelten: hitelintézetek, biztosítók) elkülönült compliance funkciót hoznak létre. A területhez tartozik különösen a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzése és megakadályozása, a KYC (Know Your Customer) és CDD (Customer Due Diligence) eljárások kidolgozása és működtetése.

A szolgáltató belső ellenőrzése által végzett vizsgálatoknak ki kell terjednie különösen:

– a természetes személy ügyfelek, a cégek képviselői, a meghatalmazottak és rendelkezésre jogosultak átvilágítására,

– a tényleges tulajdonosról szóló nyilatkozat felvételére, átvilágítására, a bejelentések teljességének és megfelelő részletességének vizsgálatára,

– a bejelentési kötelezettségének teljesítésére,

– a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni elektronikus szűrőrendszer működésének vizsgálatára,

– a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni tevékenységgel összefüggő oktatás és az arról szóló vizsga ellenőrzésére, a szolgáltató ügynökeinek a Pmt. szabályainak való megfelelés szempontjából történő ellenőrzésére.

u) Az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról

Az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról szóló 2007. évi CLXXX. törvény értelmében a szolgáltató haladéktalanul bejelentést tesz a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak minden olyan adatról, tényről, körülményről, amely arra utal, hogy a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés alanya a Magyar Köztársaság területén a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés hatálya alá eső pénzeszközzel vagy gazdasági erőforrással rendelkezik.

E törvény végrehajtása során célszerű, hogy a szolgáltató alkalmazza a bejelentési kötelezettségre, a felfedés tilalmára, a szűrőrendszerre, a nyilvántartásra, az iratmegőrzési kötelezettségre vonatkozó Pmt-beli szabályokat, a képzésekbe, továbbképzésekbe az e törvénnyel kapcsolatos ismereteket beépíti.

A szolgáltató alkalmazza, és szükség szerint aktualizálja az Európai Unió által közzétett dokumentumokat, melyek tartalmazzák a terrorizmus finanszírozás elleni küzdelem tárgyában született közvetlenül alkalmazandó tanácsi rendeletek (881/2002/EK és a 2580/2001/EK tanácsi rendeletek) mellékletei által meghatározott listákat.

Ezek felsorolják azokat a természetes, illetve jogi személyeket és csoportokat, akik a nemzetközi szankció hatálya alá tartoznak. Az ügyleteket olyan szempontból kell vizsgálni, hogy azok kapcsolatban állhatnak-e az említett listákon szereplő meghatározott személyekkel.

A szolgáltatónak ismernie kell a terrorizmussal kapcsolatban álló szervezetekről és személyekről rendelkezésre álló más listákat is, így pl. az USA, ENSZ, valamint más országok hatóságai által Magyarországon hivatalosan közzétett nemzetközi listákat, cégcsoportok esetében a külföldi tulajdonos által rendelkezésre bocsátott nyilvántartásokat.

Kiemelt figyelmet kell fordítani azokra az elektronikus úton küldött és fogadott összegekre, amelyek nem szokványosak, így különösen az összeg nagysága, a kedvezményezett célország, a rendelkező ügyfél országa vonatkozásában, továbbá a hirtelen pénznemváltásra, új valuták használatára, bonyolult ügyletekben a gazdaságilag és gazdaságosság tekintetében nem indokolható eszközcsere.

Vizsgálni és értékelni kell a non-profit, a jótékonyági szervezetek pénzügyi magatartását, szokásait. Ha nem illeszkedik a bejelentett, bejegyzett tevékenységek keretébe, illetve ha az érkező pénzeszközök eredete tisztázatlan, az összeg nem a megszokott forrásokból gyarapszik, azok felhasználási célját nem indokolja a szervezet addigi tevékenysége, továbbá a célország, vagy a címzett gyanút ébreszt, azt a pénzügyi szolgáltató különös gonddal elemezze.

v) A felfedés tilalma

A Pmt. és a nemzetközi sztenderdek alapján a szolgáltató az általa tett bejelentésről és az adatszolgáltatás megkeresés alapján való teljesítéséről, annak tartalmáról, az ügyleti megbízás teljesítésének a felfüggesztéséről, a bejelentő személyéről, valamint arról, hogy az ügyféllel szemben indult-e büntetőeljárás az ügyfélnek, illetve harmadik személynek, szervezetnek tájékoztatást nem adhat.

A szolgáltató biztosítja, hogy a bejelentés megtörténte, annak tartalma és a bejelentő személye titokban maradjon. Mind a hazai, mind a nemzetközi szabályozás a bejelentést olyan bizalmas információként kezeli, melyet a banktitok körbe tartozó adatoknál is szigorúbb védelem illet meg.

A jogalkotó igen szűken – a törvényben taxatíve – sorolja fel azokat az eseteket, amikor kivétel tehető a felfedés tilalma alól. A felfedés tilalma nem terjed ki a felügyeletet ellátó szervekre, valamint a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóságra, ha a jogszabályban meghatározott feladatuk ellátása érdekében kérnek információt.

A pénzügyi szolgáltatási, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységet, befektetési szolgáltatási tevékenységet folytató, befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatást nyújtó, biztosítási, biztosításközvetítői és foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatási tevékenységet folytató, árutőzsdei szolgáltatási tevékenységet folytató, postai pénzforgalmi közvetítői tevékenységet, postai készpénzátutalást, belföldi és nemzetközi postautalvány-felvételt és kézbesítést folytató, önkéntes kölcsönös biztosító-pénztári tevékenységet végző szolgáltató esetén a tilalom nem vonatkozik az információ felfedésére az érintett két vagy több szolgáltató között, feltéve, hogy – az információk ugyanazon ügyfélre és ugyanazon ügyletre vonatkoznak, – a két vagy több érintett pénzügyi szolgáltató közül legalább az egyik a Pmt. hatálya alá tartozó tevékenységet folytatja és a többi szolgáltató más tagállamban vagy olyan harmadik országban honos, ahol e törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelmények alkalmazandók – az érintett szolgáltatók a Pmt. 1. § (1) bekezdés egyes pontjaiban meghatározott ugyanazon tevékenységet folytatják – a szakmai titoktartás és a személyes adatok védelme tekintetében a hazai követelményekkel egyenértékű követelmények irányadóak a szolgáltatókra.

w) Oktatás

A szolgáltató annak érdekében, hogy a Pmt. 1. § (1) bekezdésében meghatározott tevékenység ellátásában részt vevő alkalmazottai a pénzmosásra és a terrorizmus finanszírozására vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket megismerjék, a pénzmosást vagy a terrorizmus finanszírozását lehetővé tevő, illetőleg megvalósító üzleti kapcsolatot, ügyleti megbízást felismerjék, a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén e törvénynek megfelelően tudjanak eljárni, gondoskodik a belépő alkalmazottak képzéséről, az alkalmazottak rendszeres, évente legalább egy alkalommal megszervezett továbbképzéséről, annak regisztrálásáról, dokumentálásáról és a megszerzett ismeretek ellenőrzéséről.

Az oktatás tematikájának a pénzmosási szabályzaton kívül célszerű tartalmaznia a pénzmosásról szóló jogszabályok, a Pmt. és a Btk. pénzmosásra és terrorizmus finanszírozására vonatkozó előírásait, valamint a pénzmosással kapcsolatos nemzetközi anyagokat.

A pénzügyintézet a belépő alkalmazottakat a pénzmosással kapcsolatos általános tudnivalókról, jogszabályokról, az érintett szakterületen dolgozókat a belső eljárási rendről az új belépő dolgozók oktatási programjába beillesztve kiképzzi, és azt regisztrálja.

Forint-, vagy devizaszámla nyitással foglalkozó, közvetlenül az ügyféllel kapcsolatba kerülő számlavezető, hitelügyi ügyintéző és a pénztáros képzésére rendkívül nagy hangsúlyt kell fektetni, hogy felismerjék a gyanús tranzakciókat, megértsék az ügyfél-azonosítás szükségességét és eleget tudjanak tenni a bejelentési kötelezettségüknek.

Egy magasabb szintű oktatás megtartása szükséges az alkalmazottak ellenőrzését és irányítását végző vezetőknek. A képzésen ismertetni kell a pénz tisztára mosásának összes ismert technikáját, a bűncselekményeket és büntetéseiket, – különös tekintettel a be nem jelentésre és a pénzmosásban való segítségnyújtásra vonatkozó szankciókat – az adatok megőrzésével kapcsolatos követelményeket.

A szolgáltató köteles az oktatást vizsgával ellenőrizni, és a vizsgaeredményeket megőrizni, a tapasztalatok alapján az oktatás tematikáját módosítani. Az oktatás és a vizsga megtörténtét dokumentálni kell. Célszerű, hogy a kijelölt személy alakítsa ki a képzés és továbbképzés szabályait.

x) Nyilvántartási kötelezettség

A törvény megköveteli a szolgáltatótól az ügyfél-átvilágítási intézkedések során birtokába jutott adatot, okiratot, illetve a másolatát, valamint a bejelentés és a pénzügyi információs egységként működő hatóság megkeresése alapján nyújtott adatszolgáltatás teljesítését, valamint az ügyletnek a felfüggesztését igazoló iratot, illetve azok másolatát az adatrögzítéstől, a bejelentéstől (felfüggesztéstől) számított nyolc évig megőrizze. E határidő az üzleti kapcsolat megszűnésétől és az ügyleti megbízás teljesítésétől számítandó. A törvény a pénzügyi jellegű tevékenységet végző szolgáltatók számára és az ügyvédekre, közjegyzőkre azt a további kötelezettséget is előírja, hogy a nyilvántartásuknak tartalmaznia kell a hárommillió-hatszázezer forint értéket elérő vagy meghaladó összegű készpénzben (forintban, illetőleg valutában) lebonyolított ügyleti megbízásokat is.

XV. Pénzmosás a világban – pénzmosási esetek

Következzen néhány külföldi pénzmosási eset a klasszikus múltból és napjainkból, amellyel a pénzmosás sokszínűségét, és különböző megjelenéseit szeretnénk bemutatni a világban és Magyarországon.

Bár a magyarországi esetek száma nem túl nagy, a nemzetközi irodalomban és sajtóban számtalan pénzmosási (vagy pénzmosás gyanús) ügyel találkozhatunk, amelyekből most csak mazsoláztunk. Arra azonban mindenképpen jók lehetnek ezek a nemzetközi példák, hogy megmutassák milyen problémákkal küzdenek a világ más tájain, illetve, hogy esetleg mi várhat ránk is a közeljövőben. Ugyanakkor lehetőséget adnak arra is, hogy egy kicsit mások fejével gondolkodjunk, és a jogrendszerek eltérőségéből adódó előnyökről és hátrányokról is képet kaphassunk.

A magyarországi esetek feldolgozása kapcsán a 2005. előtti pénzmosási ügyeket vizsgáltuk. Az ezt követő évekből megemlített pénzmosás gyanús esetek elsősorban média információkon alapulnak, annak összes hátrányával.

A kutatás során rengeteg akadályba ütköztünk, egyrészt a statisztikák hiányosságai (amit egyébként már több nemzetközi szervezet Magyarországgal kapcsolatos vizsgálata is szóvá tett), másrészt a folyamatban lévő eljárások hozzáférhetetlensége okozott problémát. Ugyanakkor szembesülhettünk azzal is, hogy a büntetőeljárás különböző szakaszai között is léteznek „fekete lyukak”, ahol eltűnnek az ügyiratok, és csak hosszadalmas keresés után lehet rájuk találni. További problémát jelentett, hogy sokszor csak hiányosan álltak rendelkezésre az adott ügyek iratai, esetleg csak másod-, vagy harmadpéldányokat lehetett feltalálni, amelyekben nem volt fellelhető minden irat.

Mindenesetre reményeink szerint a feldolgozott esetekből is képet alkothatunk a magyarországi helyzetről és sajátosságokról, valamint a hazai pénzmosás elleni tevékenységről.

1. A sarki jégsapka művelet

1991. márciusában házkutatási parancssal rendelkező szövetségi hivatalos személyek lefoglaltak háromdoboznyi aktát a Continental Illinois Bank New York City-ben lévő fiókjából. Ez a lefoglalás volt a csúcspontja egy két évig tartó nyomozásnak, amely felozlatta a kolumbiai Medellin kartell Európában, Dél-Amerikában és az Egyesült Államokban működő pénzmosó szervezetét.

A Medellin kartell által gyártott kolumbiai kokaint árusították New York utcáin. Az ezekből az eladásokból befolyt készpénzt dobozokba csomagolták, ékszerként címkézték és páncélautókban szállították a La Guardia repülőtérre, Los Angelesbe történő szállításra.

A pénzt azután a környékbeli bankokba szállították és befizették, mintha ékszereladásokból származó bevétel lenne. Azután pedig elektronikus úton visszautalták New York-i bankokba. Ezek a gyanútlan bankok más New York-i bankok számláira utalták a pénzt, amelyek ezt követően szintén elektronikus úton Kolumbiába utalták azt tovább.

A nyomozás első szakaszában 127 személyt tartóztattak le és két bank ellen indult eljárás, 300 millió dollár tisztára mosásában való részvétel miatt.

2. A készpénztermés művelet

Az ügy Juan José Quintero-Payan mexikói, Guadalajara központú és Juan Frank Garcia texasi központú szervezetére összpontosult. Quintero volt a mexikói forrás, Garcia a texasi nagykereskedő ügyfél. Texasból az egész USA-ban forgalmaztak kábítószeret. A RICO (a bűnözők által felhasznált korrump vállalkozás) propángázt szállító tartálykocsikat, repülőgépeket és kamionokat használt az évente 250.000 font súlyú kábítószer Mexikóból Texasba történő szállítására.

A szervezet által termelt dollár-milliókat három módon mosták tisztára.

–A pénzt 9500 dolláros (tehát a bejelentési értékhatár alatti) betéteken vagy csekkvásárlási manővereken keresztül bejuttatták a bankrendszerbe.

–Kölcsön felvétellel, amelynél az óriási összegű pénz, óriási összegű kölcsönök fedezetéül szolgált, amelyet egy másik számlán átfuttatva bankcsekkre váltottak, amelyen azután 400 mérfölddel odébb földet vettek.

–A nemzetközi szinten, amelynél óriási összegű pénzüsségeket tettek be különböző texasi és kaliforniai bankokba, azután egy bankba gyűjtötték őket, bankcsekkre váltották, elvitték a Kajmán szigetekre, ahol a pénzen két fiktív vállalatot alapítottak, majd ezeknek a vállalatoknak a nevéen visszautalták a pénzt az USA-ba.

A teljes nyomozás kb. 3 évet vett igénybe, kb. 100 személy, részvénytársaság, bank és bankár perbefogását eredményezte.

3. Jersey letétek és ál-kölcsönök

Az USA-ban utcai kábítószer eladásokból összegyűjtött készpénz összeget Kanadába csempészték, ahol pénzváltó üzletbe fektették be azzal a céllal, hogy a bankjegyek névértékét növeljék és ugyanakkor a pénz tömegét csökkentsék. Futárokat szerveztek arra, hogy a készpénzt légi úton Londonba szállítsák, ahol egy Jersey-i pénzintézet bankfiókjába fizették be.

Londonban a Vám és Adóhivatal vizsgálatot folytatott, amelynek nyomán fény derült arra, hogy banki átutalások történtek az Egyesült Királyságból Jersey-be, ahol 14 bankszámlát nyitottak egy vállalat nevében. A pénzüsségeket visszahonosították Észak-Amerikába az eredet eltitkolásával, egy olyan ingatlan ügynökségnek nyújtott álhitel formájában, amelynek tulajdonosa maga a hitelező volt. Ehhez a Jersey-i letétet használták fel, mint jelzálogkölcsönt, és így visszautalták Észak-Amerikába.

4. Kokain laboratórium ügy

Egy angol pénzintézet bejelentést tett egy gyanús esetről. Gyanúját arra a tényre alapozta, hogy az ügyfél – mint bankszámlával nem rendelkező kliens – az egyik bankfiókban készpénz Peruba történő átutalására intézkedett, majd bankszámlát nyitott és rendszeresen néhány ezer fontot helyezett el rajta készpénzben. A pénz eredetét illetően magyarázatot nem adott.

A helyi vizsgálat fényt derített rá, hogy az ügyfél korábban kokainárusítással volt gyanúsítva.

Bizonyíték felmutatására szóló bírói meghagyás alapján kiderült, hogy vagyona nem keletkezhetett abból az üzleti tevékenységből, amelyet nyilatkozata szerint folytatott; továbbá üzleti számlái is azt bizonyították, hogy olyan vegyi anyagok vásárlásával foglalkozik, amelyeket kokain előállításánál használnak fel.

A további vizsgálatok során kiderült, hogy olyan raktárépületek vannak a birtokában, amelyekben a rendőrség házkutatás során titkos kokain laboratóriumot talált.

5. Pénzváltó üzletek

Egy pénzüintézetől érkezett információ szerint a bankszámlával nem rendelkező ügyfél néhány esetben pénzváltó helyre vitte készpénzét, ahol külföldi valutára váltotta. Tudták róla, hogy bankszámlája van egy másik pénzüintézetnél, ezért pénzváltó tevékenysége indokolatlan volt és független is volt bankszámlájától. A nyomozás során kiderült, hogy korábban már elítélték kábítószer bűncselekmény miatt és most is nyomozást indítottak ellene.

Ezt követően kannabisz importálása miatt letartóztatták, majd a bíróság elítélte.

6. Készpénz letétek

A banki információ egy olyan ügyfélről szólt, aki két bankszámlával rendelkezett egyazon pénzüintézet két bankfiókjánál. Miután a személy munkanélküli volt, feltűnt, hogy másnaponként 5–600 font készpénzt helyez el letétben. A vizsgálat megállapította, hogy rendelkezik egy harmadik bankszámlával is Jersey-ben, amin több ezer fontot helyezett el. A nyomozás eredményeként letartóztatták, majd kábítószer bűncselekmény miatt a bíróság elítélte.

7. Összejátszás a bank alkalmazottal

A rendőrség nyomozása eredményeként letartóztattak egy személyt 6 kiló heroin birtokban tartása miatt. A további nyomozás kiderítette, hogy a tulajdonát képező bankszámlán több mint 160 ezer font van, amelyet egy ugyanannál a pénzüintézetnél tartott bankszámla letétről halmozott fel.

Felfedeztek továbbá egy, a két bankszámla közötti átutalásról szóló bizonylatot. A kapott információ alapján eljutottak a pénzüintézet egyik menedzseréhez, akit azzal gyanúsítottak, hogy kapcsolatban áll a kábítószer kereskedővel és bűntársaival. Letartóztatták, majd később 4 év börtönbüntetésre ítélte a bíróság vesztegetés miatt.

8. Rókavadászat

Az amerikai kábítószer-ellenes rendőrség (DEA) a Szövetségi Nyomozóiroda (FBI) és az adóhivatal, valamint a brit és olasz rendőrség 3 évig tartó közös akciói a Pénz és a Rókavadászat fedőnevet viselték. A „vadászatban” ’ New York-i és miami csoportok buktak le, köztük a columbiai Cali-kartell floridai vezérképviselője is.

A módszer lényege az volt, hogy egy georgiai kisvárosban szabályos bankot alapítottak a rendőrök, amelynek 51 fiókja nyílt szerte az USA-ban. Amikor már nem férhetett kétség ahhoz, hogy igazi bankról van szó, megalapítottak a nyugat-indiai Anguilla-szigeten is egy kirendeltséget. Elterjesztették, hogy lehet szó „mosodai” ügyletekről is, majd várták a hatást. A Cali-kartell ebben a „bankban” próbálta törvényesre mosni a kábítószerből származó pénz egy részét.

Hat hónap alatt a „pénzüintézet” 52 millió dollárt kezelt – az „üzemeltető” nyomozók elfogtak 88 bűnözőt, lefoglaltak 9 tonna kokaint és 450 kiló hasist, visszaszereztek egy Picasso-, egy Rubens- és egy Reynolds-képet.

9. Green Ice

Az USA nyomozóhatóságai 1992-ben a „Green Ice” (zöld jég – a dollár alapszínére utalva) elnevezésű akció keretében az USA, Kolumbia, Olaszország és Spanyolország bankjaiban összesen mintegy 500 folyószámlát fagyasztottak be, mivel azokon a kábítószeres illegális termesztésből, előállításából, csempészetéből és forgalmazásából származó pénzeket rejtettek el különböző kolumbiai pénzmosó cégek. Ezeket a pénzeket látszat-exporttevékenység ellenértékeként álcázták. A legalább négy kolumbiai bank volt érintve, ezek egyike volt a Corporacion Financiera del Valle, mely belföldön és külföldön egyaránt az államadóság kezelésével volt megbízva. A művelet során mintegy 200 személyt sikerült őrizetbe venni. Közöttük volt Rodrigo Polania Camargo, kolumbiai állampolgár is, aki a pénzmosásban foglalkoztatott banki alkalmazottak oktatását szervezte a kolumbiai bankfelügyeletnél, és akit éppen elfogásának időpontjában akartak felvenni egy kormányhivatalnoki kiképzésre, melynek témája a pénzmosás elleni fellépés volt. A kolumbiai szervezett bűnözésben Polania osztotta szét a megvesztegetésre szánt összegeket a hadsereg megvásárolt vezető tisztjei között.

10. BCCI ügy

Az 1993 nyarán bekövetkező bank botrány, egy 73 országban pénzügyi szolgáltatást nyújtó bank, a Bank of Credit and Commerce International (BCCI) törvénytelen manővereinek köszönhetően robbant ki.

1972-ban Agha Hasan Abedi, egy pakisztáni bankár alapította a BCCI-t. A bankot Luxemburgban jegyezték be, de Londonból és a Kajmán szigetekről irányították működését. Ezen kívül még 70 másik országban is működött. A bank tulajdonosi és vezetői szerkezete teljesen behálózta a világot, akár csak különböző leányvállalatai, holdingjai, fiókjai. Belső kereskedelemmel és különböző tőkemozgásokkal, bonyolult könyvviteli manőverekkel teljesen átláthatatlanná tették a bank működését. Igazán egyik ország felügyelete se látta át a bank tevékenységét, így könnyen ki tudta játszani a törvényi előírásokat, mind a tőkemozgási korlátokra, mind a kockázatvállalásokra vonatkozóan. A bank a bünszervezetek pénzügyi központjává nőtte ki magát. A rajta átfolyó pénzek terrorizmushoz, pénzmosáshoz, vesztegetésekhez, maffiákhoz kötődtek.

A 80-as évek közepén a CIA nyomozást kezdett a BCCI után drog, terrorizmus és pénzmosás ügyében, azonban a bankfelügyeletek közötti gyenge információ-megosztás miatt eleinte nem járt sikerrel.

1988-ban pénzmosás vádjával számos BCCI vezetőt letartóztattak Amerikában. A Bank of England számára egyértelművé vált, hogy pénzt mosnak a bankban, de ahelyett, hogy bezárta volna, inkább komolyabb felügyeleti eljárás alá vonta. 1990-ben a BCCI könyvvizsgálója jelezte a Bank of England-nek, hogy a bank több milliárd dolláros veszteséget realizált, amit az illegális könyvviteli technikákkal elrejtettek. A Bank of England ismét nem zárta be a bankot, inkább megpróbálta elrejteni a nyilvánosság elől a problémákat, és megpróbálta saját maga megakadályozni az összeomlást. Tárgyalásokat kezdeményezett a BCCI-val, Abu Dhabi kormányával (a tulajdonosok hazájának kormányával, akik garantálták a bank veszteségeit), illetve a könyvvizsgáló cégekkel. A Bank of England megengedte, hogy a BCCI áttegye központját Abu Dhabi-ba. Eközben végig megtagadta az információk átadását a FED-nek a bank működésével kapcsolatban.

1990. júliusban újabb BCCI vezetőket tartóztattak le Amerikában. Az ezt követő 12 hónapban szerte a világba nyomozást kezdtek a hatóságok a bank működésével kapcsolatban. A törvénytörő tevékenységek mind napvilágra kerültek, fény derült arra, hogy a vezetők rendszeresen sikkasztottak, illetve az elmúlt 19 évben a bank folyamatosan veszteségesen működött. A bank dollár milliárdokat vesztett el, amiket számviteli trükkökkel sikerült elrejtene.

Bukásakor 200 ezer ügyfélből 28700 maradt anonim, 220M USD-t vesztve.

A bukás rendkívüli hatást gyakorolt a bankvilágra. A betétesek perek sorait indították a BCCI tulajdonosaival szembe. Bár a legtöbben részben visszanyerték pénzüket a BCCI-tól Abu Dhabi kormányának és a közel-keleti finanszírozók kártérítéseiből, a botrány hatása még ma is érezhető. A BCCI felszámolói beperelték a Bank Of England-et, felügyeleti szerepének hibás teljesítéséért, 1 milliárd font kártérítést követelve.

A BCCI botrány bizonyíték volt a bankfelügyeletek formalizált együttműködésének hiányából adódó hibákra. Hatalmas politikai vihar vonult végig a világban.

11. Bank of New York²⁴⁵

Az orosz szervezett bűnözés több milliárd dollár nagyságrendű pénzmosási akciója ügyében nyomoztak az amerikai hatóságok. A Bank of New York-on keresztül áramló orosz pénzek vélhetően a Szemjon Mogiljevics vezette „vörös maffia” illegális ügyleteiből származtak. Az ügy számai Magyarországra is elvezettek, ahol a Szeva néven ismert orosz üzletembernek sokáig a főhadiszállása volt.

Ugyanakkor a gyanú szerint az IMF Oroszországnak nyújtott segélyei egy részét is elsikkasztották a Bank of New York-nál nyitott folyószámlák felhasználásával.

A pénzmosást végző orosz bűnözőcsoport a Bank of New Yorkban négy számlával, az ugyancsak New York-i székhelyű Republic National Bankban egy számlával rendelkezett.

1998. októberétől 1999. márciusig akár tízmilliárd dollár is keresztülfolymhatott a neves amerikai bank egyik bankszámláján, amelyet egy bizonyos Benex nevű cég nyitott. A Benex kapcsolatban állt Mogiljevicssel, az orosz szervezett bűnözés egyik feltételezett keresztapjával. A vizsgálatok arra utaltak, hogy az Egyesült Államok történetének legnagyobb méretű pénzmosási akciója után nyomoztak az illetékesek.

A Benex cég számláján szokatlan gyorsasággal óriási összegek vándoroltak keresztül, amelyet a banknak jelentenie kellett volna a hatóságoknak, de ez nem történt meg, amiért a bank két vezető beosztású munkatársát a múlt héten felfüggesztették állásából.

Natasa Gurfinkel Kagalovszki, aki a bank New York-i központjában dolgozott, és Lucy Edwards, a londoni fiók munkatársa – a rendőrség szerint – valószínűleg összejátszott a pénzmosókkal.

A két orosz származású nő a hetvenes években telepedett le az Egyesült Államokban, ahol idővel megkapták az amerikai állampolgárságot, majd mindketten orosz férfiakkal mentek feleségül. A vizsgálatok tárgyát képező Benex-számla Lucy Edwards férjének, Peter Berlinnek a tulajdona. A Benex kapcsolatban áll a philadelphiai székhelyű YBM Magnex nevű Mogiljevics-céggel is, amely ellen jelenleg részvényesek miatt nyomoznak.

A brit bűnüldöző szervek már évek óta szemmel tartották az orosz szervezett bűnözés pénzmosó akcióit Nagy-Britanniában. A vizsgálatok középpontjában álló Szemjon Mogiljevicsset egy brit titkosított jelentés „a világ egyik legbefolyásosabb bűnözőjeként” említi, akinek személyes vagyona több százmillió dollár. Pénzét elsősorban fegyver-, illetve kábítószer-kereskedelemből és prostitúcióból szerezte, amelyet évekkel ezelőtt egy angol bankon keresztül próbált tisztára mosni.

²⁴⁵ The New York Times, 1999. és Napi Magyarország, 1999.június 5.

Mogiljevics 1994-ben az Inkombank elnökével kötött titkos üzlet alapján megvette a bankot, Oroszország egyik legnagyobb magánbankját, s ezzel közvetlen kapcsolatba került a pénzügyi világgal, valamint jelentős részt szerzett a Szuhoj katonai repülőgépgyártó konzernben. Az Inkombank 1998-ban gyanús körülmények között összeomlott.

Az angolok 1995-ben véget vetettek ottani tevékenységének. Ezután Mogiljevics új vállalkozásba kezd: a YBM Magnex nevű vállalatát a kanadai értéktőzsdén jegyezteti, részvényeit Észak-Amerika-szerte veszik a gyanútlan befektetők. A vállalat főbb profiljai közé tartozik, hogy ipari mágneseket gyárt egy magyarországi gyárban, illetve kőolajjal kereskedik. Két prominens amerikai könyvvizsgáló cég is átvilágította, rendre jelentek meg a jól hangzó éves jelentések, sőt még saját web-oldalt is fenntartott. Mindez azonban nem volt más, mint egy remekül álcázott óriási pénzmosó üzem. A Nagy-Britanniában történt lebukás és az amerikai leleplezés közötti három évben a YBM 114 millió kanadai dollárra tett szert a kanadai pénzpiacokon. A cég részvényei kelendőek voltak, és már tervbe vették, hogy az egyesült államokbeli Nasdaq tőzsdei mutatóban is jegyzi a vállalatot. Bár a társaságnak voltak valós eladásai, a jelentésekbe belekerültek nem létező partnerekkel kötött üzletek is, illetve a vállalat ellátói között több Mogiljevicshez tartozó cég szerepelt – állapították meg a vizsgálat kezdeti szakaszában.

Szemjon Mogiljevics tevékenységeit először egy amerikai hetilap, a The Village Voice szellőztette meg 1998 májusában, az amerikai Szövetségi Nyomozóhivatal (FBI) és az izraeli hírszerzés Mogiljevicsről készített titkos jelentéseire támaszkodva. Az amerikai és európai titkosszolgálatok már hosszabb ideje figyelték az ukrán származású, de izraeli állampolgársággal is rendelkező keresztapát.

A The New York Times értesülése szerint az akkoriban Budapesten élő Mogiljevics telefonbeszélgetéseit a Központi Hírszerző Ügynökség (CIA) is lehallgatta. Így tudták meg, hogy a férfi százezer dollárért megrendelte Robert Friedman amerikai újságíró meggyilkolását, aki a Voice-ban cikket közölt Mogiljevicsről.

A The New York Times szerint legbefolyásosabb gengszternek tartott férfi kisstílusú rablásokkal és pénzhamisítással kezdte pályafutását. A hetvenes években figyeltek fel rá az akkor még szovjet hatóságok. A nyolcvanas években a Szovjetunióból kivándorló zsidók műkincseit, ékszereit szerezte meg csalással, azt ígérve nekik, hogy értéktárgyaikat, miután olcsón megvásárolta tőlük, jó áron értékesítteti, és a pénzt utánuk küldi Izraelbe, illetve Amerikába.

A Szovjetunió összeomlása után Mogiljevics Budapestre telepítette főhadiszállását, és ügyleteit a Black and White Club nevű sztriptíz bárba irányította. A kilencvenes évek elejétől tartózkodott Magyarországon, ahol a bűnüldöző szervek legnagyobb megrökönyödésére legálisan felvásárolta a magyar fegyveripar jelentős részét. A megvásárolt vállalatok között a Magnex 2000 mágnes gyár, a Digej Általános Gépgyár és az aknavetőket és légvédelmi elhárító eszközöket gyártó Army Coop szerepel.

1994-ben engedélyt vásárolt a fegyverek adásvételére. Egyik tipikus üzletének keretében Mogiljevics két moszkvai illetőségű társával 20 millió dollár értékben vásárolt meg orosz tábormokoktól a volt NDK területéről származó nehézfegyvereket. A föld-levegő rakétákat és felfegyverzett páncélos szállító járműveket ezután Irakban, Iránban és Jugoszláviában értékesítette.

Mogiljevics korábbi vállalatát, az Arigon céget 1991-ben hozta létre az adóparadicsomként ismert angliai Channel Islandsen. Bonyolult tranzakciók révén a YBM Magnex végül is az Arigon tulajdonába került. A kanadai részvénykibocsátásokat segítő, Mogiljevics 2,4 millió dollárt utalt át az Arigon számlájáról a YBM-ére.

1996-ban, mikor a YBM „rekord eladásokról és nyereségről” számolt be, a Parente, Randolph, Orlando, Carey & Associates nevű könyvvizsgáló cégek tekintettek bele a vállalat dokumentációiba, majd megállapították, hogy azok „minden anyagi tekintetben megfelelőek”.

1997 nyarán, mielőtt a YBM újabb részvénykibocsátásokat hajtott volna végre, az Ontario tartománybeli értékpapír-felügyelő bizottság felkérte a Deloitte & Touche könyvvizsgáló céget egy „nagy kockázatú” átvilágításra. Ez az értékpapír-felügyeletnél annyit jelent, hogy a monetáris hatóságok gyanakvása miatt a vizsgálatot végző cégnek nagyobb odafigyelést és alaposítást kell alkalmaznia. Ez a vizsgálat sem talált semmi kivétnevelőt a YBM-nél.

Nem jártak ilyen szerencsével a harmadik könyvvizsgálóval, a Miller & Tate nevű céggel, amelyhez a YBM a kanadai hatóságok ismételt gyanakvása miatt fordult pozitív ajánlásért. Az ötvenoldalas tanulmány szavai szerint a YBM „pénzmosással és szokatlan tranzakciókkal” hozható összefüggésbe. A furcsa ügyletek középpontjában egy bizonyos United Trade nevű vállalat állt. A cég egy másik adóparadicsomba, a Kajmán-szigetekre települt, vezetője pedig Igor Fisherman, aki egyébként vezető tisztségviselő a YBM-nél is. Fisherman az Ufai Állami Egyetemen végzett matematikusként a volt Szovjetunióban, a nyolcvanas évek végén költözött Amerikába, majd megkapta az állampolgárságot is.

Litvániából egy alkalommal 3,2 millió dollárt utaltak át egy magyarországi United Trade bankszámlára, ezt azután gyorsan továbbították hat, látszólag nem azonos számlára, amelyeket a buffalói székhelyű Chemical Bankban helyeztek el. Ezzel egy időben a United Trade pénzt utalt át Paul F. Fallon, egy szintén buffalói ügyvéd részére. A tranzakciók „több tekintetben is pénzmosásra engednek következtetni” – állt a könyvvizsgáló jelentésében. A Miller & Tate kiemeli, hogy mindazon litván, magyar és amerikai cégeknek, amelyek üzleti kapcsolatban álltak a vállalattal, közös címük van – Paul F. Fallon irodája Buffalóban. Ami a kőolajüzleteket illeti – a YBM állítása szerint ez a vállalat piaci sikerének az alapja –, a könyvvizsgáló cég úgy találta, hogy Mogiljevics cége sohasem adott el egyetlen hordó olajat sem.

A nemzetközi és magyar sajtóban Szeváról ellentmondó állítások jelentek meg. Tonhauser László, az egykor a szervezett bűnözés elleni harcot koordináló rendőrtiszt jelentette ki: kilenc évig figyelték Szevát, a vádak alaptalanok bizonyultak.

A titokzatosnak mondott orosz vállalkozó többször nyilatkozott a magyar sajtónak, például a Napi Magyarországnak, illetve a Napkeltének. Ezekben a nyilatkozatokban az ötvenhárom éves, akkor több mint kilenc év óta Magyarországon élő, magát törvénytisztelő állampolgárnak és tisztességes adófizetőnek valló üzletember cáfolja a Vörös Maffiáról szóló híreket. Véleménye szerint egyelőre magyarországi orosz maffiáról korai beszélni, hiszen az elkülönült orosz bűnözői csoportok nem kapcsolódtak össze a politikával.

A személyével kapcsolatosan kialakult véleményekről szólva elmondta, hogy ő a különféle nemzeti titkosszolgálatok által kiszemelt áldozat, a befektetését szolgáló információk ugyanolyan alaptalanok, mint az orosz maffiáról szólók. Mindaddig nem indult ellene semmilyen eljárás, nem kapott sehonnan még idézést sem.

Részlet az interjúból: „Valaki (valamelyik rendőrség) készít egy anyagot valakiról, amiben ugye nem lehet tévedés, hiszen ő maga készítette. Ezennel odaadom önnek azt az anyagot, amelyet az FBI rólam készített, de megjegyzem, szóról szóra ugyanilyen anyagot szerezhetnék az oroszoktól, az izraeliektől, a franciáktól, az angoloktól. A jelentések írói kivétel nélkül ugyanazt állítják; ha egy rendőrtiszt azt mondja, hogy kétségeket váltanak ki benne az ebben szereplő állítások, akkor ezt az embert biztosan korrumpálták. Hiszen mindenki tudja, hogy a leírtak igazak, akkor ő miért kételkedik benne. Ezt a rendőrt azután leváltják, az újak pedig egymástól öröklik az anyagot, amelybe azután soha senki nem néz bele azzal a felvetéssel, vajon igazak-e az állítások. Én átlapoztam ezt az FBI-jelentést. Olyan részeket találtam például, hogy 1994-ben bestiálisan végeztem ki embereket, név szerint felsorolva, lakcímük is ott olvasható. Öt év alatt senkinek nem jutott eszébe, hogy egyáltalán ellenőrizze, hol lehetnek ezek az emberek eltemetve, hogyan ölték meg őket. Ha valaki ez iránt érdeklődne, akkor megállapíthatná, hogy élnek, egészségesek, és a baráti körömhöz tartoznak. Az állítólagos áldozatokkal hetente legalább egyszer beszélek telefonon, negyedévente pedig legalább egyszer együtt ebédelünk. De mondok mást. A jelentés tartalmazza azt is, hogy védelmi pénzeket hajtottam be Németországban. Ezt a pénzt azután – négy millió dollárt – átutaltattam a saját számlámra. Megjegyzem, Németországot 90 millióan lakják, a jelentésben viszont nem olvasható a megzsarolt emberek neve, nem tették közzé a számlaszámot, nem lehet tudni, mikor történt az esemény. Ez ugyanis már senkit nem érdekel. Mint ahogyan az sem, hogy nincs kárvallott, nincsenek adatok, és fel sem merül, hogy egyáltalán megtörtént-e az eset (...)”

12. Jelcin ügy

Egy Nyugaton meggazdagodott, koszovói albán származású építési vállalkozó egymillió dollárt utalt át egy magyarországi bankba Borisz Jelcin orosz elnök javára.

A tranzakció tényét maga a Svájcban működő vállalkozó, Bagjet Pacolli is elismerte a svájci hatóságoknak, hozzátéve, hogy a pénz „az apróbb kiadások” fedezését szolgálta, amikor az orosz elnök hivatalos látogatáson tartózkodott Budapesten. Nem derült ki, hogy melyik magyar bankba küldte a pénzt az oroszországi megrendelésekből meggazdagodott vállalkozó, sem az, hogy mikor történt az átutalás.

Borisz Jelcin 1992. november 10–11-jén járt Magyarországon, amikor beszédet mondott a Parlamentben is, valamint 1994. december 4–5-én az EBEÉ csúcsertekezlete kapcsán.

Az egymillió dolláros folyószámla a korrupció gyanúját vetíti Jelcin elnökre és környezetére, mivel – 190 egyéb oroszországi beruházás mellett – Pacolli kapta a busásan jövedelmező megbízást a Kreml felújítására, valamint az 1993-as puccskísérlet idején szétlőtt orosz elnöki palota újjáépítésére.

A Pacolli privát bankszámlájáról származó pénzt előbb Pavel Borogyinnak, az orosz elnöki hivatal nagyhatalmú vagyongazdálkodójának („a Jelcin család kincstárnokának”) nevére utalták át, majd innen került tovább „rejtélyes módon” a meg nem nevezett budapesti bankba. A pesti bankszámlára úgy derült fény, hogy Carla Del Ponte svájci főállamügyész – aki időközben a hágai nemzetközi törvényszék bírójává lett – házkutatásokat tartott svájci bankokban Jurij Szkuratov orosz főállamügyész felkérésére, vezető orosz tisztségviselők vélelmezett korrupciós ügyei kapcsán.

A svájci főállamügyész a Kreml 23 korrupciós tisztségviselőjének összesen 32 folyószámlájára bukkant a Gotthard Bank genfi és luganói fiókjában. Az átvizsgált iratokból kiderült, hogy a Kreml megrendeléseire felelős Borogyinnak és másoknak átutalt pénzek a koszovói építési vállalkozó Svájcban működő vállalatától, a Mabetextől származnak. A „Kreml udvari építésének” kilenc éve még egy szegényes irodáskában tengődő cége szédületes karriert futott be: ma hatezer alkalmazottja és szerte a világban 18 fiókja van, s évi egymilliárd dolláros árbevételével immár a hetvenedik legnagyobb svájci vállalat. A Gotthard Bank luganói fiókjában találtak három hitelkártya-folyószámlát is, amelyek Jelcin elnök és két lánya nevére voltak kiállítva. A számlakivonat szerint az elnök maga alig használta a hitelkártyát, annál inkább lányai, főleg „a Kreml hercegnőjeként”, az államfő kedvenceként számon tartott Tatjana, aki egy nap leforgása alatt 20 millió lírát (2,6 millió forintot) is költött.

A folyószámlákat formailag egy svájci bankár feleségének kicsiny ruhábolta töltötte fel, a gyanú szerint abból a pénzből, amelyet férje, Franco Fenini luganói bankár egy problémás oroszországi hitelek behajtásával foglalkozó, orosz–izraeli–spanyol származású üzletembertől zsarolt ki a haszon lefölözése címén.

Bagjet Pacollit határozottan cáfolta, hogy ő fizette volna Jelcin családjának a számláit. Pacolli azt állította, hogy a Mabetex semmiféle ruhaszámlát nem fizetett ki, s céges hitelkártyájukat sem használták Jelcinék Budapesten. Szavai szerint a Mabetex orosz üzleti partnerei valóban költek ezekről a hitelkártyákról, de ezek kizárólag a szerződésekkel kapcsolatos kiadások voltak.

Az albán üzletember megerősítette, hogy megfelel a tényeknek az egymillió dollár átutalása Budapestre, de ez az összeg egy magyar alvállalkozó szolgáltatásainak ellenértéke volt. „A szerződés 1 millió 470 ezer dollárról szólt, s még 93 ezer dollár hátralékunk van, mert ez a cég nem teljesítette az összes megrendelt szállítást” – nyilatkozta Pacolli. Az albán vállalkozó nem kívánta megnevezni a magyar céget, mivel – mint mondta – „bíróági perben állunk vele, de igyekszünk peren kívüli megállapodásra jutni”.

13. Pénzmosás Németországban

A hétmilliárd márkára rúgó visszaélés 2001-ben négy tartományi bankot érintett.

A Westdeutsche Landesbank (WestLB) az „első számú érintettje” az ügynek, amely közismerten közel áll a Düsseldorfban kormányzó szociáldemokrata párthoz (SPD). Rajtuk kívül további három német pénzintézet, valamint más európai bankok is érintettek.

A düsseldorfi ügyészség voltaképpen egy Oroszországban tevékenykedő vállalatcsoportot vizsgált, amely szerteágazó céghálózatot tartott fenn, és a legkülönbözőbb dolgokkal üzemelt. A WestLB-hez átutalt pénzek nagy része egy, a brit Virgin szigeteken bejegyzett vállalatától érkezett.

A nyomozók megállapították, hogy a WestLB-nél nyitott számlára egy bizonyos United Global Bankból érkezett több mint 1,2 milliárd márka, a bank alkalmazottai azonban kiderítették, hogy ilyen néven nincs pénzintézet sehol a világon. A WestLB szóvivője azt állította, hogy bankjuk időben reagált, és 2000. december végén felmondta a szóban forgó számlákat. A kérdés csak az, hogy a WestLB dolgozói az 1997. óta tartó ügyleteket miért csak most, több éves késéssel észlelték, illetve jelentették.

A meg nem nevezett orosz vállalatcsoporttól már korábban óva intette tagjait a német kereskedelmi bankok szövetsége (VÖB). Mint illetékese a Die Weltnek elmondta: az orosz konglomerátum milliós és milliárdos nagyságrendben mosatja vagyonát német bankokkal.

A háttérben két ismert orosz pénzmogul: Borisz Berezovszkij és Roman Abramovics állhat.

A WestLB-ben landoló milliárdok nagy része a brit Virgin-szigetéről jött orosz érdekeltségi rendszerben álló cégektől vagy fiktív pénzintézetektől. Az oroszok minden jel szerint alaposan befészkeltek magukat Nyugat-Európa „spájzaiba”, neves pénzintézeteibe.

Berezovszkij és Abramovics csak a közelmúltban váltak az orosz alumíniumipar legjelentősebb részének birtokosaivá.

Előttük a Csernoj fivérek játszottak meghatározó szerepet ebben a szektorban. A Szovjetunió széthullását követően lehetőségük nyílt arra, hogy az alumíniumipar jelentős részére rátegyék kezüket, és mivel nem válogattak a módszerekben, a termelés egyharmada rövid idő alatt már hozzájuk tartozott.

David és Simon Reuben testvérekkel együtt megalapították a Trans World Group (TWG) vállalatot, amely 1996-ra az egykori Szovjetunió alumíniumtermelésének túlnyomó részét birtokolta, és olyan multinacionális cégek, mint az Egyesült Államok-beli Alcoa és Alcan után a világ harmadik legnagyobb alumíniumipari cége lett. Csernojék „tőkefelhalmozását” azonban számtalan rejtélyes gyilkossági ügy árnyékolta be.

A TWG sokáig tevékenykedett az észak-amerikai piacon is, az USA-ban adták el termelésük harminc százalékát. „Off shore” cégek és átláthatatlan láncolatú leányvállalataik Ciprustól kezdve a Bahamákon át a Kajmán-szigetekig szinte mindenütt jelen voltak, gyakran tűntek fel Londonban és Izraelben is.

A brit fővárosban aztán körmükre égett a gyufa, ugyanis 1997-ben a brit titkosszolgálat „Copperfield1” akciója leleplezte a TWG és a szervezett bűnözés titkos kapcsolatait, és a TWG konszernt „potenciális veszélyforrássá” nyilvánították a brit nemzetgazdaságra és minden általuk érintett ország gazdaságára nézően.

Ezt a megrendülést kihasználva Oroszországban kirobbant az „alu-háború”, amelynek során a kilencvenes évek végére a Csernojokat leváltotta Berezovszkij és Abramovics. Orosz Alumínium nevű cégükön keresztül mára övék az orosz alumíniumtermelés hetven százaléka.

14. Terrorizmus finanszírozás²⁴⁶

1. Terrorcselekményekre szánt pénzeket gyűjtöttek be A országban és utaltak át B országba egy terror szervezet részére.

Egy terrorista szervezet, tengeren túli kapcsolatait használta fel arra, hogy „megadóztassa” a kitelepült közösséget jövedelmük és megtakarításuk alapján. Az adó egy ún. „hívó alapba” került, majd számítógépes átutalással a képviselői irodához, mely egyúttal a szomszédos ország egy politikai csoportjának szárnya is volt.

Tevékenységükhöz tartozott a szomszédos országból jelentős az etnikai csoportok átcsempészése a határon a „célország” irányába, és ezt kihasználva fegyverek, valamint egyéb logisztikai anyagok vásárlása, és átcsempészése a határon abba az országba, ahol a terrorista szervezet a támadásait akarta végrehajtani.

2. Egy terrorista szervezet számítógépes átutalással mozgatja a pénzt, hogy támogassa a határon túli tevékenységét

Egy terrorista szervezetet X országban megfigyeltek, hogy számítógépes átutalással pénzt utalt Y országba házak bérleti díjának fedezése, gépjárművek bérlete és vásárlása, illetve olyan elektronikus alkatrészek megvásárlásának jogcímén, amelyek alkalmasak robbanószer előállítására. A szervezet a pénz mozgatásához az országok között ún. 'híd' vagy 'csatorna' számlákat (a pénz visszajuttatása a befektetőnek) használt X országban. A számlákat olyan emberek nevére nyitották, akik nem voltak közvetlen összefüggésben a terrorszervezettel, de rokonságban vagy egyéb kötelékben álltak egymással. Így meglévő családi kapcsolatok lévén bizonyítani tudták az átutalások létjogosultságát, ha szükséges volt.

²⁴⁶ FATF tipológiák – megtörtént esetek alapján

A pénzek, leginkább készpénzes befizetés formájában a terror szervezet által kerültek a bankszámlákra, ahonnan az átutalásokat eszközölték. Ahogy a pénz a célhoz ért, úgy a tulajdonos vagy bent hagyta vagy egy közös alapba fektette, ahol bújtatva lett és alkalmassá vált a szervezet későbbi igényeinek kielégítésére. Esetenként a pénzt más bankszámlákra is átutalták, melyeket a szervezet pénzügyi vezetője üzemeltetett, és ahonnan a szervezet titkos tevékenységéhez szükséges egyéb vásárlásokat, illetve ad hoc kiadásokat finanszírozták.

3. Úgy eszközölték a befizetéseket, hogy ne lehessen nyomon követni őket.

Több mint négy éven át Mr. A és nagybátyja pénz átutaló szolgáltatást üzemeltetett S Company néven. Mint egy másik, nagyobb, átutalással foglalkozó vállalkozás ügynökei, alvállalkozóként folytatták tevékenységüket. Ezt a nagyobb céget terrorfinanszírozás gyanúja miatt figyelték. A későbbiek során gyanús tranzakcióra utaló feljelentés alapján nyomozást kezdtek S cég ellen is.

A nyomozás megállapította, hogy a négy év leforgása alatt Mr. A. üzlete több mint 4 millió USD-t kapott ügyfeleinek készpénzes befizetése által, akik különböző országokba kívánták pénzüket átutaltatni. Amikor Mr. A. vállalkozása megkapta a készpénzt az ügyfelektől, ezeket elhelyezte X ország különböző bankjainak különböző fiókjaiban. Azért hogy ne kerüljenek bejelentési kötelezettség alá X országban Mr. A és mások mindig 10 ezer dollár alatti készpénzt fizettek be, néha naponta többszöri befizetés keretében.

Mr. A-t bűnösnek nyilvánították összeesküvés és pénzügyi műveletek megosztása a bejelentés elkerülése céljából bűncselekmények miatt.

15. NGO²⁴⁷-k felhasználása

1. Egy bejegyzett, látszólag gyerekekkel foglalkozó jótékonyági szervezet videó szalagra rögzített vallásos „szabadságharcosokat”, ahogy a különböző országokban demonstráltak, grafikus képeket csatolva arról, ahogy atrocitás éri annak a vallásnak a tagjait. A szalagok felhívást tartalmaztak, hogy küldjenek támogatást egy postafiók címre, hogy segítsék a „küzdelmet”. Ezeket a szalagokat széles körben terjesztették vallásos környezetben szerte a régióban. Ugyanaz a postafiók szám jelent meg egy újságban, mely cikkeket publikált jól ismert szélsőségekről.

A nyomozás megállapította, hogy a támogatások egy része terrorista csoportokhoz került.

2. X ország FIU-ja naprakész információt kapott az ENSZ Biztonsági Tanácstól, terrorista gyanús vagy együttműködő személyek és cégek összesített listájáról. A listán szereplő egyik szervezet számos országban egy névből eredő, de más más elnevezéssel folytatta tevékenységét. Adómentes szervezetként mutatta be magát, amely a világban humanitárius segély projekteket visz véghez. Az ENSZ lista alapján, mely számos helyszínt határozott meg e szervezet működési területeként, több cím is X országban volt.

Az FIU egy pénzügyi tranzakcióról szóló bejelentést kapott az ENSZ által meghatározott címen tevékenykedő NGO-ról X országban. A jelentés bankszámlákra utalt, valamint három személyre, akiknek ellenőrzési jogkörük volt az adott címen. Az egyik személy címe egybe esett az ENSZ listán szereplő címmel, a másik két személy címe két másik országban volt.

Az FIU vizsgálata kiderítette, hogy az egyik személy ezenkívül négy másik nemzetközi NGO-hoz is kapcsolódik. A jelentések, melyeket a FIU kapott részletezik a többszöri számítógépes átutalásokat, kimutatják, hogy többszöri átutalások történtek az NGO-k között, illetve az irányító magánszemélyek számláira.

3. Egy bizonyos bevándorolt közösség által létrehozott alapítvány hálózat (min. 215 NGO) ellen folytatott nyomozás megállapította, hogy a hálózat jelentős összegeket utalt át rendszeresen más országokban levő néhány bankszámlára.

²⁴⁷ Non-Governmental Organization – non-profit szervezet

A bejelentéseket az alapítványok által meghatározott tevékenységi körhöz képest szokatlanul magas összegek átutalása miatt tették.

Egy előzetes elemzés után világossá vált, hogy az e szervezetek által eszközölt átutalások egyik kedvezményezettje egy olyan cég volt, aki szerepelt az ENSZ Biztonsági Tanácsának Listáján.

Az FIU továbbította az ügyet a nyomozó hatóságnak további vizsgálat céljából.

Bár ezen szervezetek tevékenységi köre állítólag jótékonykodás volt, az átutalások mértékét és gyakoriságát (rendszeres átutalások formájában és pénzküldő szolgáltatások igénybevételeivel) nehéz volt megmagyarázni. 3 év alatt 35 NGO több mint 160 millió USD-t juttatott el tengerentúlra. A hálózat számos alapítványból tevődött össze, melyek az ország azon városaiba koncentrálódtak, ahol ugyanaz a bevándorolt közösség élt nagy létszámban. A bünyügyi eljárás megállapította, hogy a NGO-k egy alternatív átutalási rendszert fedeztek. Bár a vizsgálat idején még nem lehetett egyértelmű következtetést levonni a hálózat által utalt összegek eredetéről és a célállomásáról, de az feltételezhető volt, hogy az összegeket a bevándorolt közösségtől gyűjtötték be terrorista cselekmények szándékos támogatására.

4. Adott egy X országban adómentességet élvező, jótékonyági tevékenységet végző bejegyzett NGO, amely a világ különböző részein humanitárius segély projekteket végez. Bár ez az NGO X országban volt bejegyezve más térségekben is működött némileg eltérő megnevezésekkel.

Pénzügyi és üzleti dokumentumok kerültek lefoglalásra a szervezet székhelyéről, illetve a szervezet vezetőjének és más igazgatósági tagjának otthonaiból. Ugyanazon a napon befagyasztották a szervezet javait és nyilvántartásait a nyomozás időtartamára.

A szervezet igazgatóját elítélték csalás büntetett elkövetése és szervezett bűnözéssel összefüggő cselekmények miatt, amiért több mint 315 ezer USD jótékonyági támogatást biztosított terrorista szervezetek számára. Ezeket az akciókat megelőzve bizonyítékot találtak arra, hogy a szervezet direkt és indirekt módon biztosított pénzügyi támogatást terrorista szervezet részére.

11 hónappal később átadták az NGO-t az ENSZ-nek, hogy jelölje azt az ENSZ BT által létrehozott határozat szerint, mint terror szervezetet támogató NGO-t.

16. Amerikai kutatás

Franciaországban egy 48 éves bolgár származású amerikai üzletembert vádoltak 50 millió frank elsikkasztásával. Az „üzletembert” pénzügyi szabálytalanságok miatt vették őrizetbe, és azzal vádolták, hogy illegális módon hajtott végre tőke-transzfereket franciaországi cégétől az általa Amerikában létrehozott kutatási központba. A Magyar Nemzeti Bank és az OTP egy-egy leányvállalata is finanszírozta az amerikai beruházást. A bankok illetékesei cáfolták, hogy tudtak volna a pénzmosásról. A magyar illetékesek a francia hatóságoktól nem kaptak hivatalos értesítést az ügyről.

17. Nemzetközi pénzmosó hálózat²⁴⁸

A belga igazságszolgáltatás derített fel egy fontos nemzetközi pénzmosó hálózatot, amely egyfajta titkos bankként működött különböző szervezett bűnözői csoportok számára. A nyomozás (amely néhány hónapja kezdődött, egy férfi letartóztatásával a brüsszeli repülőtéren, aki nagy mennyiségű készpénzt szállított) jelen stádiumában mintegy 80M euro lett lefoglalva egy brüsszeli vizsgálóbíró által. Rávilágított ugyanakkor az eljárás arra is, hogy hogyan is működik egy nemzetközi bünszervezet, amelyet egy belga üzletember, Daniel Zalberg irányított.

18. Központi Bank, Kongó²⁴⁹

A Kongói Központi Bankot 2008. májusában pénzmosással vádolták meg. Az ügy, amely egy kongói bányászati társaság eltűnt vagyonáról szól, onnantól, hogy egy belga bankban számlát nyitott, az adott belga bankot és egy volt kongói minisztert, Jean-Charles Okoto-t is érintette.

2003. januárjában a CTIF (a belga pénzmosás elleni egység) szokatlan tranzakciókat tapasztalt egy belga banknál, a Belgolaise-nél nyitott bankszámlán. 18 hónap nyomozás és félmillió telefonbeszélgetés lehallgatása után megállapították, hogy a MIBA (Bakwanga Állami Bányászati) Társaság, amely a legjelentősebb gyémántbányász társaság Kasai-ban, csődbe ment, mivel 80M USD eltűnt a cégből. Megállapították, hogy 20M-ért fegyvert vásároltak Csehországból és Ukrajnából, a többi ismeretlen célokat szolgált.

A gyanúsítás után a Kongói Központi Bank elnöke többféle magyarázattal is előállt a kongói televízióban. A nyomozás azonban megállapította, hogy ő is társtettes volt az ügyben, ami miatt nemzetközi elfogató parancsot adtak ki ellene. Nehézséget jelentett Kabila elnök számára, hogy teljesen szembe került a bankkal, illetve, hogy a bank más vezetői is gyanúsítottak a pénzmosásban.

19. Forex-ügy²⁵⁰

Megbüntették a Forex nevű társaságot a pénzmosás elleni küzdelem súlyos hiányosságai miatt.

A svéd tőzsde csendőrség, az FI, súlyos hiányosságokat tapasztalt a pénzmosás és a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén, a Forex-nél, amely a pénzváltás piacára specializálódott, és ahol elsődleges feladat lenne a pénzmosás elleni küzdelem.. Az FI közleményében kifejtette, hogy a felfedezett működési zavarok a tranzakciók minden részletére kihatottak és emiatt fenn állt a kockázata annak, hogy a Forex-et felhasználhatják pénzmosásra.

A svéd pénzügyi hatóságok 5.1M euro (50M svéd korona) bírságot szabtak ki a cégre. Az FI a lehető legsúlyosabb bírságot alkalmazta, és kifejezte reményét, hogy a figyelmeztetés és a pénzbírság elegendő volt, hogy a Forex szabályosan működjön.

²⁴⁸ Jean-Pierre Stroobants, Le Monde, 2008.szeptember 17.

²⁴⁹ Le Monde, 2008. szeptember 6.

²⁵⁰ Figaro, 2008. október 1.

20. Kanada

Vincent Lacroix pénzmosóként tevékenykedett, aki nem kábítószerből származó pénzeket mosott tisztára, hanem befektetési ügynökként, a Northern Trust-nél elhelyezett 137M CAD-t.

Az ügyet Guylaine Leclerc könyvvizsgáló segítségével sikerült megoldani.

Vincent Lacroix rengeteg különösen veszélyes tranzakciót hajtott végre cégek és bankszámlák közötti be-, és kifizetések formájában. Ez a folyamatos logikátlan pénzügyi áramlat, egyáltalán nem felelt meg a normális gazdasági gyakorlatnak. – mondta egy tanú a Pénzügyi Piacok Felügyeletétől (AMF). Egy olyan stratégiát követett, amelynek az volt a célja, hogy leplezze a pénz eredetét. Pénzmosást folytatott, de nem a kábítószerből származó, hanem a Northern Trust pénzeivel.

Mme Leclerc jól ismerte a pénzmosási technikákat, több mint száz ügyben járt már el, az ország minden részében, 1991 és 2005 között.

Claude Leblond québec-i bíró kérdéseire a könyvvizsgáló elmagyarázta mik a jellemzői a bankrendszerbe juttatott pénz általi pénzmosásnak. „A vizsgált esetben a befektetett összeg a Northern Trust-höz lett hazatelepítve, hogy elhelyezzék Vincent Lacroix vagy valamelyik cége 26 bankszámlája közül az egyikre. Miután ez megtörtént, Vincent Lacroix megpróbálta eltüntetni a nyomokat, azáltal, hogy logikátlanul, egyik számláról a másikra tette a pénzt. És megpróbálta visszajuttatni a gazdaságba, hogy ott felhasználja és profitáljon belőle” – magyarázta Mme Leclerc.

Létre kellett hozni egy adatbankot, hogy megállapíthassák a pénzek eredetét, kövessék a hamis nyomokat a pénzügyi rendszerben, és ugyanúgy Norbourg könyvelő cégeinek könyveiben. A nyomok teljesen össze voltak keverve, sok órára volt szükség a részletes elemzéshez, de sikerült 51 bűncselekményt megállapítani.

„Tudtam, hogy hamis környezetben vagyunk, ami a Northern Trust-hoz vezet, de ha valaki becsületes környezetből érkezett, az nincs könnyű helyzetben” – tette hozzá.

A könyvvizsgáló egy fontos nyomot is talált, egy dokumentumot Vincent Lacroix irodájában, amely bizonyította a pénzek mozgását a gyanúsított által.

Egy eljárás során a bíró felállított egy elméletet, miszerint a könyvelés álcázása nem kelthetett gyanút a Norbourgi könyvelő cégeknél. Mme Leclerc nem tudott ezzel azonosulni, de csapata nem tudott senkit sem kihallgatni a könyvelő iroda belső emberei közül.

„Ez csak akkor lehetséges, ha az emberek silókban dolgoznak, ahol nem tudja a balkéz, hogy mit csinál a jobb, és ahol sosem beszélgetnek egymással, ez lehet a magyarázat” – mondta.

Francois Filion, Leclerc egyik társa, végül megállapította, hogy Vincent Lacroix 137 szabálytalan tranzakcióval, 115M CAD hasznot ért el, megkárosítva 9200 befektetőt.

21. Magyarország

1. Pénzmosás büntetének alapos gyanúja miatt a törvényi tényállás 1994. évi hatályba lépését követően az első büntetőeljárás elrendelésére 1996. februárjában került sor.

Az alapinformáció az Interpol Moszkvai Irodájától érkezett, miszerint a Jekatyerinburgi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztálya csalás miatt eljárást indított egy orosz állampolgár ellen, aki a bűncselekményével 500 millió rubel kárt okozott egy orosz vegyi üzemnek, miszerint alapanyag beszerzésére vett fel előleget, de azt nem teljesítette.

Az összeget átváltotta USD-re, majd 85.500 USD-t egy orosz cég nevében egy magyar cég budapesti pénzügyintézettel vezetett devizaszámlájára utaltatta, alma szállítás előlegeként.

Az Interpol megkeresés alapján folytatott ellenőrzés során meghallgatásra került a magyar cég vezetője, aki elmondta, hogy az összeg véletlenül érkezett cége számlájára, mivel ő az orosz céggel üzleti kapcsolatban nem állt.

Állításának ellentmond, hogy ő az összeg megérkezése előtt faxon értesítette a pénzügyintézetet arról, hogy átutalást vár Oroszországból, 85.500 USD értékben, illetve az a tény is, hogy cége a pénzt nem az orosz, hanem egy lett cég javára utalta vissza közel egy hónap eltelte után.

Az ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a magyar cégben két magyar és egy ukrán személy érdekelt, akik egyetemi csoporttársak voltak. A cég tevékenységi körei között kis- és nagykereskedelem, külkereskedelem, éttermi és egyéb vendéglátás, utazásszervezés, szálláshely szolgáltatások szerepelnek.

Beszerezésre került a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságától a magyar cég exporttevékenységének dokumentációja, melyből megállapítható, hogy a cég mezőgazdasági termékek exportálásával foglalkozik, de a fent leírt összeg nagyságrendjében kiszállítása nem volt 1995. során, megállapítható volt az is, hogy ekkora összegben sohasem előlegeztek a cég szolgáltatásaiért.

A számlavezető pénzügyintézettől beszerzésre került a cég számlaforgalmának kimutatása, amelyből megállapítható, hogy a fenti tranzakcióhoz hasonlóan korábban nem bonyolítottak, a pénzforgalom kisebb volumenű volt.

Az eljárás során megkeresték az eljárást lefolytató orosz rendőri szervet, az orosz állampolgár ellen folytatott eljárással kapcsolatos információk beszerzése céljából, akik válaszukban arról tájékoztattak, hogy a csalással vádolt személy ellen elfogatóparancsot adtak ki, mivel ismeretlen helyen tartózkodik.

A lettországi gazdasági rendőrséget is megkeresték a lett céggel, illetve az általuk a rigai székhelyű pénzügyintézetben vezetett bankszámlával kapcsolatos információk beszerzése céljából.

Válaszukban tájékoztatták a magyar szerveket, hogy Lettországonban a kérdéses gazdasági társaság nem került bejegyzésre. A számlával kapcsolatos információk megadását csak jogsegélykérelem keretében tudják teljesíteni.

A beszerzett adatokból megállapítható továbbá, hogy a magyar cég sem az orosz, sem a lett céggel nem állt üzleti kapcsolatban, így alaposan feltehető, hogy a gazdasági társaság vezetője a tranzakciót a bűncselekményből származó javak eredetének leplezése céljából folytatta.

Ezt követően beszerzésre kerültek a szükséges okirati bizonylatok, a szakértői vélemények, tanúk kihallgatására került sor, azonban hiába tettek meg mindent a magyar hatóságok a pénzmosás bizonyítása érdekében, hiába volt tökéletesen követhető a pénz útja, az alpbűncselekmény – oroszországi – bizonyítottságának hiányában csak megszüntetés lehetett az ügy vége.

Az ügy felvetette nemzetközi együttműködés jelentőségének kérdését, és elsősorban a gyors, informális nemzetközi érintkezés hiányát.

2. Két német és egy magyar személy az Oxford Ltd. nevében számlát nyitott az egyik magyar kereskedelmi banknál. Néhány nap múlva faxon értesítés érkezett, amely szerint a párizsi Agricola Bank 150 millió dolláros bankgaranciát nyújt az Ltd.-nek. A fax szerint az eredeti iratokat egy svéd banki futár hozza majd. A trió időközben nyitott még két számlát az ország más és más pontján a Rakat Kft. és a GSM Oil Ltd. nevére.

A kereskedelmi bank kapott egy bizalmas banki információt, miszerint az Agricola több eredeti, ám biankó kötelezvénye eltűnt.

A svéd futár által leszállított „eredeti” papírokat így a magyar rendőrség szemlélte meg közelebbről. Kiderült, az eredeti okmányokra ráhamisították a közjegyző pecsétjét, és hamis a bankgarancia.

A francia rendőri attaséval közreműködve Párizsban és Budapesten egyszerre indítottak akciót. A magyar Sz.A.-t és a magyar származású, ám német B.D.-t akkor vették őrizetbe, amikor a bankgarancia alapján 30 millió dollárt át akartak utalni az Oxford Ltd. számlájára. Beismerték, hogy innen 10–10 milliójával, dollárban, márkában, illetve fontban akarták szétosztani a pénzt a három, egyébként fantomcégük között. Párizsban letartóztatták az Agricola egyik belső emberét. Közben egy harmadik ország fiókja jelentkezett, hogy megvenné a 150 millió bankgaranciát.

3. Ausztriai, befektetési csalásból (pilótajáték) származó 2.5 millió USD, érkezett egy magyar cég számlájára befektetési céllal. A magyar cégben ettől eltérő módon könyvelték (befektetés helyett tőketartalék), majd lekötötték, de semmilyen befektetési tevékenységet nem végeztek vele, csak felérték a pénz egy részét működési költségek címen.

A Magyarországon elkövetett pénzmosást bizonyította a hatóság, azonban Ausztriában nem történt meg az alapbűncselekmény bizonyítása.

4. Magyar exporttámogatási csalásból származó, 1 milliárd forintot utaltak át liechtensteini bankszámlára. Az átutalás jogcíme propaganda tevékenység-, és ügynöki jutalék volt. Az ügyben 300M Ft értékben lehetett a pénzmosást megállapítani, azonban az összeg eltűnt, a gyanúsítottak eltűntek, az eljárást nem lehetett lefolytatni.

5. Egy vidéki bank fiókgazgatója, soron kívüli eljárást alkalmazott egy kiemelt ügyfelével, aki számlát nyitott egy offshore cég számára, amelyre rögtön be is fizetett 500M Ft értékben devizát.

A tranzakciót a fiókgazgató nem jelentette be.

A bíróság bűncselekmény hiányában felmentette, mivel az ügyfél azonosítása már korábban megtörtént, az ügyletnél, a nagy összegen kívül, gyanús körülmény nem volt, nem volt megállapítható, hogy a pénz bűncselekményből származott volna.

6. A vámszervek bejelentése alapján, csempészésből származó pénzek tisztára mosása miatt indult eljárás, melynek során a pénz útja követhető volt, a pénzmosás bűncselekmény bizonyíthatóvá vált, de a későbbiekben a csempészést nem bizonyították, csak magánokirat-hamisítást állapítottak meg, amely viszont akkor – 1999-ben – nem lehetett a pénzmosás alapbűncselekménye. Ugyanakkor erre a bűncselekmény típusra nem is jellemző, hogy elkövetése révén közvetlenül nagy összegű készpénzhez, piszkos jövedelemhez jutna az elkövető.

7. Pénzmosás büntett miatt indult eljárás 2002-ben az USA-ban 1997. óta devizakereskedelmi és valuta-befektetési ügyekkel foglalkozó cég magyarországi leányvállalata ellen.

Az anyacég 1997–2001 között több száz amerikai, ausztrál és új-zélandi befektetőtől gyűjtött össze különböző összegeket, amelyeket befizetett egy klíring céghez, amely aztán továbbutalta többek között a cég magyarországi leányvállalata számláira. Magyarországon két bank és két bankszámla volt érintve az ügyben.

A magyar cég az átutalásokon kívül más gazdasági tevékenységet nem végzett. Itteni képviselője három orosz állampolgár volt. Tranzakciókat csak ehhez a körhöz tartozó más cégekkel folytattak, az USA-ban, Svájcban és Rigában (Lettország), amelyek általában átutalások voltak, néha egy-két befizetés.

2001. szeptember 11-jén, a WTC-ben cég irodái is megsemmisültek, és erre hivatkozással a cég megtagadta az ügyfelek pénzének visszafizetését (amelyre szerződés szerint 7 napos határidőt vállalt).

Ugyanakkor azonban a klíring cég vezetője úgy nyilatkozott, hogy az ügyfelek pénzéből 100M USD eltűnt, illetve, hogy a befektetések eleve színlelték voltak

A magyar leányvállalat egyik számláján 16 alkalommal, összesen 17M USD, másikon 9 alkalommal, 7M USD fordult meg, az átutalás fogadása után minden alkalommal egy-két napon belül tovább- vagy visszautalva az adott összeget (kivéve 10% körüli összeget, amely a pénzmosók díja volt).

2001. szeptember 11 után az itteni három orosz is eltűnt, irodájukat felmondás nélkül elhagyták, magyarországi lakcímükön nem találhatók.

A magyar szervek a nyomozás során a pénzmozgásokat, azaz a pénzmosást bizonyították. Jogsegély kérelemmel éltek az amerikai hatóságok felé, akik nem igazolták, hogy pénz bűncselekményből származna, illetve, hogy az itthoni tranzakciók bűncselekményt valósítottak volna meg.

A nyomozást megszüntették.

8. Bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult eljárás az egyik kereskedelmi bank két alkalmazottja és a fiók vezetője ellen, mivel nem jelentették be, amikor egy gazdasági bűncselekményekkel is gyanúsított személy felesége három alkalommal, összesen 75M forintot vett fel készpénzben.

A bank belső szabályzatában és bank részvényesei számára készített ajánlásban is különös figyelmeztető jelként szerepelt, és elvileg automatikus bejelentést vont maga után, ha az ügyfél neve a rendőrségi megkeresésekben, illetve a sajtóközleményekben fellelhető, valamint korábban már felbukkant pénzmosás gyanús esetekben, továbbá az ügyfél számlájának megszüntetésére a bank jó hírvének megóvása érdekében került sor.

Az ügyfél T. P., ekkor már előzetes letartóztatásban volt, közismert, sajtóban gyakran szereplő személy, bűnözői múltja, tevékenysége a széles nyilvánosság előtt ismert volt.

Az eljárást megszüntették bűncselekmény hiányában. Az indoklás szerint nem bűncselekmény, mert

- az ügyfél „*csak*” vagyoni elleni és erőszakos bűncselekmények vonatkozásában volt ismert (nem volt közöttük 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett)

- „*csak*” a sajtó hozta összefüggésbe pénzmosással

- a belső szabályzat számlanyitási esetére fogalmazza meg ezeket a gyanús körülményeket, nem pedig egy már létező számlán folytatott tranzakcióra vonatkoztatva

- önmagában a készpénz felvétel nem gyanús, hiszen a számla nem volt inaktív, korábban is kétirányú forgalmat bonyolított, külföldről sem érkezett nagyobb összeg

Ugyanakkor érdekes kérdés lehet, hogy miért nem vizsgálták a pénz eredetét, összefüggéseit akár a gyanúsított már ismert bűncselekményeivel, akár még felderítetlenekkel?

9. Ugyancsak bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult a következő eljárás, ugyanehhez a személyi körhöz kapcsolódva – T. P..

A vádirati tényállás szerint a vádlott az egyik bank fiókgazgatójaként dolgozott.

A bank igazgatója 2000. év áprilisában a pénzmosásról szóló törvény alapján utasítást adott ki. Az utasítás általános része azt tartalmazta, hogy az utasítás valamennyi banki alkalmazottra kötelező és megjelölte azt a bejelentőlapot, amelyet pénzmosás gyanúja esetén az ügyintéző haladéktalanul köteles kitölteni és a bank központjában lévő Bankbiztonsági Főosztályhoz eljuttatni bejelentés céljából.

Az utasítás általános része a pénzmosás-gyanús esemény fogalmát is meghatározta, külön kiemelve az ügyleteknél a szokatlanság, különösség és normális ügymenettől eltérés fogalmát. Sőt, felsorolta a bankszámlán keresztül elkövetett pénzmosás gyanújára okot adó körülményeket. Például ilyennek minősítette a nagy készpénzfelvételt egy előtte inaktív számláról.

A Bankbiztonsági Főosztályon az osztályhoz érkező valamennyi bejelentést iktatták, a számítógépes rendszerben is archiválták, és automatikusan továbbították az ORFK-hoz. Ennek megtörténtéről pedig elektronikus úton visszajelzést is kaptak.

A V. Kft. 2000. május 12-én nyitott bankszámlát abban a bankfiókban, ahol a vádlott fiókvezetőként dolgozott. A számla felett a korlátolt felelősségű társaság ügyvezetője és T. J. (T. P. felesége) tulajdonos rendelkezett.

A számlán kiemelkedő tranzakció nem történt, első forgalomként, a számlanyitást követő 3. napon 2000. május 15-én a K. Kft. ügyvezető igazgatója, a V. Kft. ügyvezetője és T.J., mint tulajdonos megjelent a vádlott által vezetett, második kerületi bankfiókban. A K. Kft. ügyvezető igazgatója 200 millió forintot készpénzben befizetett a másik gazdasági társaság számlájára. A befizetett összegből a V. Kft. ügyvezető igazgatója és tulajdonosa azonnal felvett 120 millió forintot készpénzben.

Néhány óra múlva visszatértek – a V. Kft. ügyvezetője és a tulajdonos hölgy – és a még 79 millió forintot vettek fel a számlájukról. Összesen csak 1 millió forintot hagytak a számlán.

Az ügyintéző a tranzakcióról – a befizetés tekintetében – az ügyfél-azonosítási adatlapot kitöltötte, a gazdasági társaság pénzfelvétele esetén azonban az ügyfél-azonosítás nem történt meg.

Az ügyintéző továbbította az adatlapot a fiókigazgató vádlottnak, aki ennek alapján ugyan elkészítette a pénzmosás gyanújáról szóló bejelentőlapot, azonban azt az utasításban írtakkal ellentétben nem továbbította a Bankbiztonsági Főosztályhoz. Ezzel a törvényben előírt bejelentési kötelezettségének nem tett eleget.

Az ügyészség a Btk. 303. § (4) bekezdésében meghatározott pénzmosás bejelentési kötelezettség elmulasztásának büntetével vádolta a fiókigazgató vádlottat.

Az elsőfokú bíróság az ügyészi, vádirati tényállástól részben eltérő tényállást állapított meg.

Tényállásként megállapította, hogy a bankban nem volt a postázás rendjére vonatkozó szabályzat. Ennek hiányában az a gyakorlat alakult ki, hogy az ún. belső postai tasakot nem zárták le és postakönyv nélkül a futárral a bank központi postázójába vitték. Semmilyen formában sem regisztrálták, hogy milyen leveleket továbbítottak a Bankbiztonsági Főosztályhoz.

A Bankbiztonsági Főosztályon a beérkező küldeményeket iktatták, számítógépen is nyilvántartották. A lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként a bíróság azonban azt állapította meg, hogy a fiókvezető vádlott a bejelentési formanyomtatványt két példányban kitöltötte és az egyik példányt az ún. belső postázási tasakban elhelyezte. Megcímezte és elhelyezte a továbbításra használt ún. mail-boxban, a másodpéldányt pedig lefűzte a bejelentési adatlapok dossziéjába.

A tényállás szerint a bejelentési lap ismeretlen okból nem érkezett meg Bankbiztonsági Főosztályhoz, és nem is került iktatásra. A vizsgálat megállapította azt is, hogy a kérdéses időszakban a fiók 3 bejelentést tett, abból csak 1 érkezett meg a Bankbiztonsági Főosztályhoz.

Egy hónap elteltével, 2000. júniusában a T. J. tulajdonát képező és 200 millió forintot felvett V. Kft. érintettsége kapcsán a megyei rendőrkapitányság nyomozást végzett az ügyben, és ekkor a vádlott átadta a V. Kft. számlanyitásával és -mozgásával kapcsolatos iratanyagot, a pénzmosásról szóló bejelentési adatlap másolatával együtt. A vádlott mindvégig tagadta a bűncselekmény elkövetését és a kihallgatott tanúk és egyéb okirati bizonyítékok sem cáfolták meg a védekezését.

Az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a vádlott sem szándékosan, sem gondatlanul nem követte el a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztását. A vádlott úgy cselekedett, ahogyan a banki szabályzat és a kialakult postázási gyakorlat megkövetelte, ezért a bíróság felmentette az ellene emelt vád alól.

10. Szintén bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult eljárás az egyik bankigazgatóval szemben, és még mindig az előző személyhez, T. P.-hez kapcsolódva.

A bankigazgató munkaidőn kívül közreműködött abban, hogy T. P. számlát nyisson a bankban. A számlanyitáson rajtuk kívül még T. P. három fegyveres testőre van jelen, a negyedik a bank előtt várakozott egy járó motorú gépkocsiban. A számlára 30M forintot fizettek be, kis címletekben.

A bank menedzserje miután tudomást szerzett az ügyletről, nem nézte azt jó szemmel, féltette a bank jóhírnevét, ezért felhívták az igazgató figyelmét a pénzmosás lehetőségére.

Ezután a számlát megszüntették oly módon, hogy T. P. felesége T. J. a számlán lévő pénzt készpénzben felvette. A számlán ez idő alatt összesen kb. 378M forint fordult meg.

A nyomozást elévülés miatt megszüntették, és az indokolás kitér arra is, hogy az eset nem bűncselekmény, a befizetés nem lehetett gyanús, mert az adott bankban a számlanyitáshoz minimum 25M forint kezdő befizetés kellett.

11. A Ferihegyi repülőtéri vámvizsgálat során egy csomagban, azon fel nem tüntetett 5500 USD találtak.

Az eljárás bűncselekmény hiányában megszüntették, mivel a hatályos Btk-ban nem szerepelt, mint pénzmosás.

12. A BRFK folytatott eljárást egy építési vállalkozás ellen hűtlen kezelés és ÁFA csalás, valamint a hozzákapcsolódó pénzmosás bűntett miatt.

A nyomozás megállapításai szerint egy építési vállalkozási szerződéshez kapcsolódva történtek meg az alpbűncselekmények, amikor is az elvégzett munkákat felülszámlázással jóval értékük felett fizettették ki a megrendelő egyik alkalmazottjának közreműködésével, illetve olyan munkákat számoltak el, amiket el sem végeztek.

A megszerzett összegeket fiktív számlák ellenértékéért több gazdasági társaság több számláján átfuttatták.

A kifizetett összeg 198M forint volt. Az eljárás különböző szakaszaiban különböző szakértők a végzett munka értékét 2M–4M–33M–56M–104M forint értékben határozták meg.

A nyomozást megszüntették, mivel:

- nem bizonyított az alpbűncselekmény elkövetési értéke
- még nincs jogerős ítélet az alpbűncselekményben

13. Pénzmosás és bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult eljárás egy APEH ellenőrzés és bejelentés nyomán egy pénzváltó cég tevékenységéhez kapcsolódva.

A pénzváltó átlagos üzletmenetet folytatott mindaddig, amíg tulajdonosváltás nem következett be a cégnél, ezután a tevékenység indokolatlan felfutásának lehetett a szemtanúja az ellenőrző szervezet. Több százmillió tagi hitelek és befizetések történtek, illetve rengeteg a bejelentési értékhatár alatti tranzakció (például 2001.06.21-jén, 500 ezer GBP-t váltottak át, 4950 fontos részletekben, 101 alkalommal, a bizonylatok szerint másodpercnyi különbségekkel a vásárlások között). Hasonló tranzakciók ismétlődően történtek a pénzváltónál. Bejelentés nem készült.

A vizsgálat megállapította, hogy több személynél, azonos útlevélszámot rögzítettek, illetve, hogy egy-egy személynél több útlevel szám is szerepelt.

A gyanú szerint a pénz cigarettacsempészetből származott, illetve már annak a befektetéseiből (ingatlan befektetések, külföldi bankszámlák, tőzsde).

Az alpbűncselekmény bizonyítatlansága miatt megszüntették. (Angliában folyt ugyan eljárás a gyanúsított ellen, de megszüntették, illetve a VPOP is folytatott vele szemben eljárást vámmorgazdaság miatt, de későbbi időpontban).

14. Pénzmosás és bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt PSZÁF feljelentés alapján indult eljárás, amikor a megbízó hitelintézet felmondta öt pénzváltó ügynökének megbízási szerződését, nem megfelelő azonosítási eljárás, fiktív tevékenység (nagyobb forgalom generálásának gyanúja), számviteli hiányosságok – 2.3Md forint értékben, és hamis bejelentések miatt.

A feljelentés szerint nem megfelelően történt az azonosítás, illetve nem készült bejelentés arab személyekkel összefüggésben, mintegy 315M forintnyi pénzváltás esetén, illetve további 3.6 Md forint értékben, két másik arab személy esetében, akik 7 nap alatt mintegy 1.25Md forintot (napi átlag 178M, minimum 118M, maximum 268M), majd további 9 nap alatt 2.3 Md forintot (napi átlag 256M, minimum 104M, maximum 475M) váltottak át.

A pénzváltásokhoz egyéb banki tranzakciók is kapcsolódtak: 84 nap alatt, 159 db 50M forint feletti ügylet, 1062 db 10–50M forint között, 5160 db 10M forint alatt.

Az ügyben a pénzváltók alkalmazottai ellen vádat emeltek.

15. Pénzmosás előkészülete miatt indult eljárás két kanadai állampolgár feljelentése alapján, akik az interneten egy magyar cégtől rendelt árujukat nem kapták meg, ugyanakkor az ellenértéket a számlájukról levették. Az okozott kár 591 ezer forint.

Az eljárás során az érintett magyar cég képviselője tanúvallomásában elmondta, hogy egy ismerőse 100 ezer euro tisztára mosására kérte fel, 25%-os jutalékért, a következő eljárás szerint: cége számlájára érkezett meg a pénz, amit ő felvett és átadott megbízójának. Ám ő rövid idő elteltével beszüntette a dolgot, mert magánszemélyektől érkeztek az átutalások, és kérte a bankot, hogy utalja vissza az összegeket.

Az ügyészség álláspontja szerint a cselekmény előkészület pénzmosásra, és nem csalásra, ugyanakkor hiányzott az eredet leplezésére irányuló szándék, az elkövetők csak a család eredményéhez akartak hozzájutni.

A nyomozást megszüntették,

– eljárásjogi okból: kihallgatása során nem figyelmeztették, hogy önmagát nem köteles bűncselekmény elkövetésével vádolni

– illetve nem állapítható meg az összefüggés az alapbűncselekmény (csalás) és a pénzmosás között

16. Pénzmosás büntett és bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult eljárás a PSZÁF feljelentés alapján, banki pénzváltó ügynökök ellen, a szerződésbontásukat követően.

A pénzváltó ügyfeleit, akik főleg arabok és román állampolgárok voltak, nem azonosította, illetve az azonosítást csak 2M forint felett tette meg, az akkor előírt 300e forint helyett.

Az ügyletekről nem tettek bejelentést, vagy hamis bejelentéseket készítettek, amelyeket a pénzt váltó magyar ügyfelek adataival töltöttek ki.

A vizsgálat megállapította, hogy gyanús tranzakciók pedig történtek, például 15 nap alatt ugyanaz a 10 külföldi állampolgár, 20M forint körüli összegeket váltott át, sokszor. (A cég milliárdos forgalmat bonyolított valutaváltásból.)

Az eljárás során alapbűncselekményt nem sikerült bizonyítani (találni), illetve a külföldi tulajdonosokat és a külföldi ügyfeleket nem lehetett megtalálni, ezért a pénzmosás büntett miatti eljárást megszüntették.

Bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt két alkalmazott ellen (az egyik: 42 alkalommal, 854M forint, a másik: 1131 alkalom, 33.5Md forint átváltásánál működött közre) emeltek vádat.

17. Bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult eljárás egy banki alkalmazott ellen, aki arab ügyfelek készpénz felvételeinél működött közre, több alkalommal, kisebb részletekben, mintegy 590 ezer USD összegben.

Az eljárást elévülés miatt megszüntették.

18. Bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indult eljárás egy jugoszláv állampolgár ellen, aki 2002. március 8-án a tompai határátkelőhelyen személygépkocsijával belépésre jelentkezett. A vámvizsgálat során vámárut és fizetőeszközt sem jelentett be. A tételes vámvizsgálat során azonban a gépkocsi motorterében, a légszűrőben elhelyezett betét alól 86 darab 100-as címletű és hét darab 200-as címletű, összesen 70 000 euro bankjegyet találtak. A lefoglalt bankjegyek értéke: 2 465 400 forint.

A bíróság 30 000 forint pénzbüntetésre és 500 ezer forint elkobzás alá eső érték megfizetésére kötelezte a vádlottat. A lefoglalt 70 000 euro lefoglalását megszüntette és kiadni rendelte a vádlottnak.

19. Pótmagánvádló nyújtott be vádiratot pénzmosás büntett miatt, miután a különböző vagyron elleni bűncselekmények elkövetése miatt indult büntető ügyben a nyomozást megszüntették.

A vádirat szerint Albániában 1997–1998-ban több százezer embert megkárosító pilótajáték miatt folyt büntető eljárás, és a nyomozás során az akkor éppen 25 éves időtartamú börtönbüntetését töltő albán állampolgár tekintetében egyértelművé vált, hogy a pilótajátékból szerzett pénzt Magyarországra hozta és itt mosta tisztára.

Az általa vezetett albán gazdasági társaság egy magyar korlátolt felelősségű társasággal összesen öt szerződést kötött.

A szerződésekben a magyar gazdasági társaság épületek felújítását vállalta és a munkadíjat összesen 5 millió dollárban határozta meg. A pótmagánvádló által készített vádirat szerint azonban csak elenyésző kb. 800 000 amerikai dollár erejéig történt a magyar fél részéről tényleges teljesítés, gazdasági tevékenység.²⁵¹

20. A vámhatóság tájékoztatása szerint egy külföldi pénzintézetet hackertámadás ért: ismeretlenek jogosulatlanul átutaltak 1,5 millió amerikai dollárt több hazai, valamint egy offshore vállalkozás számláira. A pénz más vállalkozások hazai bankoknál vezetett számláin is megjelent, majd annak nagyobb hányadát forintra váltották át. Az ügyletsorozat után több részletben és fiókban mintegy 71 millió forintot készpénzben fel is vettek.

A vám- és pénzügyőrség – részben lefoglalással, részben biztosítási intézkedésként – a teljes összeget zárolta, és annak nagyságára tekintettel pénzmosás minősített esetének elkövetésével gyanúsítanak három férfit.²⁵²

21. Hárommilliárd forintot megmozgató pénzmosási ügyben nyomoz a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI). Az ügyben már 45 gyanúsított van, köztük ügyvédek is.²⁵³

A pénzintézeti bejelentés alapján indult nyomozásban eleinte 20–30 milliós kárt állapítottak meg, az adóhatósággal együttműködve most azonban már 310 millió forint adóhátrány mutatható ki, és ez a kárösszeg a még tovább tartó eljárásban az egymilliárdot is meghaladhatja.

A nyomozás során a rendőrök megállapították: az egyik gyanúsított, egy férfi, társaival hajléktalanok vagy más strómanok nevére különféle tevékenységi körű gazdasági társaságokat alapított. A cégek ellenőrzése során kiderült: azok a cégbíróságnál bejelentett székhelyükön nem lelhetőek fel, ahogyan vezetőik sem. A rendőröknek eddig 150, elsősorban budapesti és főváros környéki, az ügyben érintett cég került a látókörébe. Az arányokról szólva az ügy előadója azt mondta: egy valós cégre tíz fiktív jut.

A cégek között olyan is van, amelyen csak átfuttatták az összegeket, illetve olyanok is vannak, amelyeknek a bankszámlájáról az elmúlt két évben az ügy egyik gyanúsítottja vett fel összesen 3,1 milliárd forintot. A férfi a cégekben semmilyen tisztséget nem vállalt.

Az ügyben eddig 45 gyanúsítottat hallgattak ki adócsalás, pénzmosás, bűnpártolás és közokirat-hamisítás büntette miatt. Köztük négy ügyvédet és egy ügyvédjelöltet is. Őket azzal gyanúsítják, hogy közreműködtek a fiktív cégek létrehozásában, illetve már létező ilyen cégek üzletrészeinek adás-vételében jártak el.

Az NNI az adóhatósággal közösen eddig 310 millió forint adóhátrányt tárt fel, 17 millió forintot foglalt le kármegettérülés céljából, a bűncselekmény elkövetésében résztvevőktől. A két hatóság a további gazdasági társaságok ellenőrzését folyamatosan végzi.

²⁵¹ Czine Ágnes: A pénzmosás mint világjelenség. A pénzmosási bűncselekmények feltűnése a büntető ügyek között (A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései, Pécs, 2005.)

²⁵² MTI 2008. 08. 01.

²⁵³ MTI 2007. 11. 23.

22. Kulcsár ügy²⁵⁴

Kulcsár Attila 1998 és 2001 között elkezdte felépíteni azt a rendszert, amely később kiteljesedett, s amely összességében 8,3 milliárd forint kárt okozott, s amelynek során 23 milliárd forintot sikkasztottak el. A rendszer alapja az volt, hogy a K&H-nál a pénzüket fialtató ügyfelek busás haszonra tehettek szert, ha nem firtatták, hogy mit csinál a pénzüikkel Kulcsár Attila, akinek szabad kezet adtak.

Az elsikkasztott 23 milliárd és a tényleges kárt jelentő 8,3 milliárd forint közötti különbséget az magyarázza az ügyészség szerint, hogy a sikkasztás azt jelenti, az elkövetők sajátjukként kezeltek bizonyos összegeket, de ezek egy részét „visszapótolták” a rendszerbe, s abból „csak” 8,3 milliárdot tüntettek el. Az ügyészség szerint nagy siker, hogy a nyolcból körülbelül hatmilliárdnak a nyomára bukkantak a nyomozóhatóságok, és azt is kiderítették, az egész ügy háttérében megbújó legfontosabb off-shore cég, a Britton Investment Llc (USA) kinek a tulajdonában van. Ez a cég volt ugyanis a legfőbb mozgatója az eseményeknek, és ez a vállalkozás Kulcsár Attiláé volt.

Ez a Britton Llc volt az, amely az elsikkasztott összegeket újra befektette, méghozzá leányvállalatain – Britton C&C Kft., Britton ImmoBilia Kft., Britton Office Rent Kft., Britton Thermal Hotels Kft. – keresztül. Ezeket a leányvállalatokat Kerék Csaba és Mészáros János irányította. Ezek a Britton cégek fektettek be a részvényt piacon például a Pannonplast Rt.-be, amelyen keresztül az egész K&H-botrányra fény derült. A cég felvásárlásakor ugyanis a Pannonplast vezére, Fehér Erzsébet a PSZÁF-hez, a pénzügyi felügyelethez fordult, és az ellenőrzések nyomán egyre több részlet került nyilvánosságra 2003-tól kezdve.

A Britton-cégek azonban nemcsak a Pannonplastba, hanem a Novoprint Rt.-be, a Kartonpack Rt.-be és a Hungexpo Rt.-be is befektettek, több mint egymilliárdos értékben. A Britton cégek 600 milliót költöttek a főügyészség szerint ingatlanvásárlásokra, például az Újpesti rakpart 1–3. számú épületben. Az építőipari beruházások közül az ügyészség kettőt emelt ki. Eszerint a Britton-csoport investált a nagyváradi Lotus Plaza és a Visegrádi Thermál Hotel felépítésébe is. Ezeknél a befektetéseknél a legális és az illegális pénzek keveredtek, az ügyészek szerint ezért később nehézséget okozhat a károk megtérítésekor, hogy a leányvállalatok investíciói közül hogyan lehet visszaszerezni a pénzeket.

A K&H-nál folytatott ügyletek „kimenetelei” az említett befektetések, a Britton-csoport investíciói voltak az ügyészség szerint. A bemenet viszont a Kulcsár Attila által kiépített kiemelt ügyfélkör volt. Ezen csoport tagjai közül nem mindenki tudta, hogy mi folyik a K&H Banknál és a brókercégnél, de az ügynevezett „együttműködők” alcsoportja, például Kerék Csaba és cégei körülbelül félmilliárd forintot „szivattyúztak ki” tudatosan a bankból és az értékpapírcégből.

A kiszivattyúzásnak ez csak a kezdetleges módszere volt. A második módszer már valamivel fejlettebb volt, itt off-shore cégek jöttek közbe. Ez a két érintett off-shore vállalkozás a Montrade Ltd. és a Balmoral Group Ltd. volt. Korábban ezeket a cégeket Schönthal Henrikhez kötötték, de róla kezdetben egyetlen szót sem ejtettek a fővárosi ügyészek, noha ez az ember elhagyta Magyarországot, és jelenleg is keresik a hatóságok, miután 2004-ben nemzetközi körözést adtak ki ellene.

A Balmoral és a Montrade magyarországi tevékenységét az ügynevezett „szír pénzváltók” és „Taxis Gyuszi” segítette. Ők az átutalásokat készpénzre váltották, és leszállították az ügyfeleknek. Így 4–4,5 milliárd forint tűnt el a K&H Bankból és a brókercégtől.

²⁵⁴ Index, Szegő Iván Miklós, 2005. augusztus 24.

A harmadik módszerrel a K&H Bank Vigadó téri fiókjának technikai számlájáról utaltak pénzeket. A technikai számlákra elvileg az ügyfelek nem utalhattak volna pénzt, ám Kulcsár Attila ezeket a pénzeket mégis így mozgatta, miután egyszerre töltött be vezető pozíciót az Equitiesnél és a banknál is. Így hétmilliárd forintnak veszett nyoma, legalábbis egy időre. Ezek a pénzek három irányba „távoztak” a Fővárosi Főügyészség szerint. Az egyik, a már előbb is említett Montrade/Balmoral cégpáros volt, és a végállomás megint csak a szír pénzváltók, illetve Taxis Gyuszi, valamint a kiemelt K&H banki ügyfélkör lehetett. A másik irány a Britton cégcsoport – Kerék Csaba –, amely befektetéseket hajtott végre, végül a harmadik irány pedig a visszaút volt, vagyis a hiánypótlás. Kulcsár Attila ugyanis a rendszerben tartotta a 22 milliárd forintnyi pénz nagyobbik részét. Ezzel mindig a hiánypótlásra is hagyott tehát tartalékot.

A rendszer végül akkor omlott össze, amikor a PSZÁF vizsgálatok nyomán mindenki a pénzét akarta, és az olyan nagyobb összegeket beforgató nagyvállalatok, mint a Betonút Rt. és az Állami Autópályakezelő már nem juthattak a pénzükhöz.

A brókerbotrány krónikája²⁵⁵

2003. április 23. – Fehér Erzsébet, a Pannonplast Rt. elnök-vezérigazgatója beadvánnyal fordult a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéhez (PSZÁF) a Pannonplast Rt.-ben történt befolyásszerzéssel kapcsolatban.

2003. május 8. – A PSZÁF helyszíni vizsgálatot tartott a K and H Banknál és brókercégnél, a K and H Equitiesnél a Pannonplast Rt. vizsgálata során tapasztalt pénzforgalmi és adatszolgáltatási visszasságok kiderítése érdekében. Ennek során először hallgatták meg tanúként Kulcsár Attilát, az Equities vezető brókerét.

2003. június 16. – Ismeretlen tettesek megverték Szász Károlyt, a PSZÁF elnökét egy nappal azelőtt, hogy a szervezet nyilvánosságra hozta a befolyásszerzésről szóló felügyeleti határozatot. Eszerint a Britton Kft. és a Pevdi Kft. szabálytalanul vette át az ellenőrzést a Pannonplast Rt. felett. A célvizsgálat megállapította, hogy 2003. január 30. és február 5. között több, függetlennek látszó, de kivétel nélkül a K and H brókercége, az Equities állandó és megkülönböztetett elbánásban részesülő ügyfélkörébe tartozó befektető összesen 1,2 milliárd forint értékben több mint 950 ezer darab Pannonplast-részvényt vásárolt a tőzsdén. A Britton Kft. tulajdonosai cáfolták a PSZÁF állításait.

2003. július 4. – A K and H Bank Rt. belső vizsgálata súlyos szabálytalanságokat tárt fel a brókercégnél, amelyek kapcsolatba hozhatók Kulcsár Attilával. A bank feljelentést tett a rendőrségen.

2003. július 7. – Az Országos Rendőr-főkapitányság Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatósága (SZBEI) nyomozást rendelt el sikkasztás büntettének alapos gyanúja miatt a K and H Equitiesnél feltárt visszaélések alapján. A nyomozó hatósághoz az ügyben a Nemzetbiztonsági Hivataltól is feljelentés érkezett. Július 9-én a külföldön tartózkodó Kulcsár Attila közölte: nyomásgyakorlásra nyilatkozott úgy, hogy csak ő felelős a sikkasztásért, a bróker szerint az ügyben több banki vezető is érintett.

2003. július 10. – Lemondott Rejtő E. Tibor, a K and H Bank vezérigazgatója és Ludo Jacobs vezérigazgató-helyettes, lemondásukat az erkölcsi felelősség vállalásával indokolták.

2003. július 17. – Kulcsár Attila nem jelent meg gyanúsított kihallgatásán, így az ORFK nemzetközi elfogatóparancsot, a Fővárosi Főügyészség nemzetközi ügyészi elfogatóparancsot bocsátott ki ellene. Az osztrák hatóságok az ORFK SZBEI munkatársainak közreműködésével még aznap Bécsben elfogták és kiadatási őrizetbe helyezték Kulcsárt.

²⁵⁵ /www.jogiforum.hu/hirek/18449, 2008.08.22.

2003. szeptember 5. – A hegyeshalmi határállomáson feltartóztatták Rejtő E. Tibort, a K and H bank lemondott vezérigazgatóját, akit 7-én sikkasztásban való bűnrészesség alapos gyanúja miatt előzetes letartóztatásba helyeztek. Az ORFK tájékoztatása szerint addig a brókerbotránynak nyolc gyanúsítottja volt, közülük négyet – Kulcsáron és Rejtőn kívül Garamszegi Gábort, a Betonút Rt. volt vezérigazgató-helyettesét és Bitvai Miklóst, az Állami Autópályakezelő Rt. volt vezérigazgatóját – helyeztek bűnügyi őrizetbe. Előzetes letartóztatásban van egy szíriai állampolgár, egy másik szíriai állampolgár már külföldre távozott, valamint gyanúsítottként hallgatták ki a K and H Bank két volt munkatársát.

2004. március 30. – Kiadták Magyarországnak és hazahozták Ausztriából Kulcsár Attilát, aki június 2-től tett vallomást a Fővárosi Főügyészségen.

2004. szeptember 30. – A Budai Központi Kerületi Bíróság – ügyészi indítványra – megszüntette Kulcsár Attila előzetes letartóztatását, egyúttal elrendelte házi őrizetét. 2005. július 13-án a Fővárosi Bíróság megszüntette a házi őrizetet és lakhelyelhagyási tilalmat rendelt el.

2005. május 5. – A Pesti Központi Kerületi Bíróság az ügyészség indítványára első fokú, nem jogerős határozatában 38 magán-, illetve jogi személy vagyont, vagyonrészét zárta összesen több mint egymilliárd forint értékben. Július 12-én 31 esetben megszüntették az intézkedést.

2005. augusztus 24. – A Fővárosi Főügyészség benyújtotta a vádiratot a Fővárosi Bíróságra a Kulcsár Attila és társai ellen indított bűnügyben. Az ügyészség sikkasztásért, pénzmosásért, vesztegetésért és más bűncselekmények elkövetéséért emelt vádat 21 gyanúsítottal szemben, az elsőrendű vádlott Kulcsár Attila, a K and H Equities brókercégének volt ügyvezető igazgatója, a másodrendű vádlott Rejtő E. Tibor, a K and H Bank volt vezérigazgatója, a harmadrendű vádlott Kerék Csaba, a Britton Kft. volt ügyvezető igazgatója. Kulcsár Attilát különösen jelentős értékre, folytatólagosan elkövetett sikkasztással és magánokirat-hamisítással vádolják. A vádirat szerint a sikkasztás elkövetési értéke mintegy 23 milliárd forint, a bűncselekmény elkövetői 8,3 milliárd forintnyi kárt okoztak, de ennek jelentős részét az ügy kirobbanása, 2003. április 26. után zárolták a hatóságok.

2006. május 3. – A Fővárosi Bíróságon megkezdődött Kulcsár Attila és 21 társának büntetőpere, akiket a vádiratban többek között sikkasztással, pénzmosással, vesztegetéssel, orgazdasággal és bűnpártolással vádolnak.

2006. augusztus 23. – A Fővárosi Főügyészség újabb vádat emelt Kulcsár Attila ellen különösen nagy értékre elkövetett sikkasztás miatt, mert 2003. május 20-án a K and H önkormányzati és EU projektigazgatóságának vezetőjeként olyan tranzakcióra adott utasítást, amelynek alapján jogosulatlanul használtak fel az Állami Autópálya Kezelő Rt. számlájáról mintegy 300 millió forintot. A kárérték végül ennek csak a töredéke lett.

2008. július 4. – A Fővárosi Főügyészségen befejeződött a bizonyítási eljárás és az ügyészi vádbeszéddel megkezdődtek a perbeszédok. Az ügyész szerint Kulcsár Attila politikai és médiakapcsolatait használta fel, ezért éveken át folytathatta sikkasztássorozatát, amelynek elkövetési értéke 23 milliárd forint. Az ügyész 12 vádlottra börtönbüntetést, valamint Kulcsár Attilára 230 milliós, Kerék Csabára 176 milliós, Bitvai Miklósról 150 milliós, Garamszegi Gáborra 58 milliós, Forró Tamásra 30 milliós, Schönthal Henrikre 626 milliós vagyonekobzást kért. Kulcsár védője az enyhítő szakasz alkalmazását kérte és szerinte a sértett K and H Equities „felróható magatartása” is nagymértékben elősegítette, sőt előidézte a bűncselekmény-sorozatot. A többi védőügyvéd védenca felmentését kérte.

Elsőfokú ítélet:

Kulcsár Attilát nyolc év börtönre és 230 millió forint vagyonekobzásra ítélte első fokon sikkasztás miatt a Fővárosi Bíróság. Öt év börtönt és 177 millió forint vagyonekobzást kapott bűnsegédként elkövetett sikkasztás és pénzmosás miatt Kerék Csaba, a Britton Kft. egykori vezetője, továbbá sikkasztás miatt három év börtönt és 150 millió forint vagyonekobzást kapott Bitvai Miklós, az Állami Autópálya-kezelő volt vezérigazgatója, Garamszegi Gábor, a Betonút Rt. volt vezérigazgató-helyettese pedig három év börtönt és 58 millió forintos vagyonekobzást kapott szintén sikkasztás miatt.

Schönthal Henrik üzletembert pénzmosás és sikkasztás miatt négy év börtönnel és 626 millió forint vagyonekobzással sújtotta első fokon a Fővárosi Bíróság, ugyanakkor felmentette a bűnsegédként elkövetett sikkasztás vádja alól Rejtő E. Tibort, a K & H Bank egykori elnök-vezérigazgatóját. Forró Tamás újságíró sikkasztás miatt másfél év felfüggesztett szabadságvesztésre és 30 millió forintos vagyonekobzásra ítélte a bíróság.

23. M. O. és 33 társa ellen embercsempészség büntette miatt indult büntető eljárás. Az elsőfokú ítélet megállapította, hogy M. O. 1999. decemberében egy korlátolt felelősségű társaság képviselőjében, Pest megyében lévő raktárépület bérbevitelére kötött bérleti szerződést V. gazdasági társasággal. Egy jól felépített bűnszervezet létesült azzal a céllal, hogy az Indiából, Afganisztánból, Pakisztánból, Bangladesből érkező személyeket az ukrán-magyar, illetve román-magyar határon Magyarországra szállítsák. Erre a célra egy kamiont alakították át, s ebben csempészték a külföldi személyeket Magyarországra.

Aszódon a bérelt raktárépületben helyezték el őket, itt ételmezték, s mindaddig „pihentették”, ameddig meg nem érkezett az embercsempészségért kialakított fejenkénti 5000 amerikai dollár.

Miután a pénzt az embercsempészek megkapták, a taxisok egyenként vitték a magyar-szlovák határhoz a külföldi állampolgárokat. Ezt követően pedig az ún. „sétáltatók” átvitték őket a magyar-szlovák határon keresztül Szlovákiába.

1999. december és 2000. márciusa között összesen 1100 főt csempészték be az elkövetők az országba, és néhány napi ún. „pihentetést” követően vitték őket Szlovákiába.

Egy kifejezetten jól szervezett, strukturált bűnszervezetet hoztak létre, amely szervezetben pontosan meghatározták az egyes személyek feladatát, tevékenységét és az alá-fölérendeltségi viszonyt.

A *beszállítók* kamionokkal csempészték az országba a külföldieket vagy a „zöld határon” hozták át őket.

A *pihentetők* a pénz megérkezéséig egy raktárépületben tartották az embereket és ételmezték.

A *taxisok* feladata a továbbszállítás volt.

A *sétáltatók* pedig a határon átvitték őket.

Az 1100 fő után pár hónap (4 hónap) alatt összesen 5 500 000 amerikai dollárt vettek fel az embercsempészek.

Kérdésként merül fel, hogy miért nem indult eljárás pénzmosás miatt, jóllehet a fenti összeget valamilyen formában átutalták az embercsempészeknek.

A nyomozás során csak a III. r. vádlott bankszámláját vizsgálták és ott ugyan találtak dollárban történő átutalásokat, azonban a vádlott azzal védekezett, hogy ő az ismerőseitől kapta a külföldi fizetőeszközt. A határőrség, amely az eljárást folytatta, nem folytatott erre vonatkozóan nyomozást, nem vizsgálták, hogy a fenti tetemes összeget milyen csatornán keresztül juttatták az országba.

Az embercsempészésre egyébként az a jellemző, hogy az elkövetése során kisebb pénzüsszegek mozognak, bár a létszám függvényében a végösszeg itt is hatalmas lehet. Ugyanakkor társadalmi költsége óriási. Az átcsempésztett embereket egy másik társadalomra „szabadítják rá”, tömeges embercsempészés esetén ennek a szociális, munkaerő piaci kihatása felbecsülhetetlen lehet. Jelenleg is több olyan ügy van folyamatban, főleg a határok melletti megyékben, amelynek a tárgya az embercsempészés.

24. Egy magyar „lányfuttató” bűnszervezet, magyar lányokat közvetített ki Spanyolországba, spanyolországi bordélyházakba.

Az egyik lányt Sz. J-t 3 millió forintért „vette meg” T. S., és Spanyolországba vitte, hogy a fiatal nő ott árulja testét. Sz. J. egyébként két hét alatt „kereste” meg a 3 millió forintot, euróban.

A szervezet három hónapos turnusokra közvetítette ki a lányokat, hangzatos ígéretekkel.

Az is előfordult, hogy a magyar futtatók a spanyol „kollégáiknak” adták tovább, vagyis eladták a nőket. Ez a szervezet először az 5-ös út parkolóiban dolgoztatta a prostituáltakat, majd a közterületi prostitúciót korlátozó maffiatörvény hatályba lépését követően onnan is kiszorultak, és Budapestre tették át székhelyüket.

Miután a rendőrség ott is „ellehetetlenítette” őket, központjukat Spanyolországba helyezték át. Éveken keresztül futtatták a fiatal lányokat és több millió forintos bevételre tettek szert.

A vádemelés nem tartalmazza a pénzmosást, holott a nyereségüket valószínűleg hazahozták.

XVI. A pénzmosás felderítésének és nyomozásának lehetőségei, avagy a pénzmosás elleni küzdelem a nyomozóhatóság szemszögéből

A pénzmosás elleni küzdelem céljából az ORFK Gazdaságvédelmi Főosztályán 1995. július 1-jén alakult meg a Pénzmosás Elleni Alosztály. (Bár az adatok regisztrálását, illetve feldolgozását, valamint a szervezet kiépítését a rendőrség már 1994. nyarán megkezdte.) A későbbiek során az egység, immár osztály jogállásban, a Központi Bűnüldözési Igazgatóságon, majd a Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóságon, végül a Nemzeti Nyomozó Irodán belül működött egyre terebélyesedő létszámmal és feladatkörrel.

Kialakításakor Magyarország azt választotta, hogy a rendőri szervezet jelöl ki pénzügyi információs egységként, és nem hoz létre erre a célra egy külön adminisztratív szervezetet. A rendszer előnye, hogy közvetlenül azok a rendőri szervek kapják meg a bejelentéseket és ezáltal a pénzügyi információkat a pénzügyi szolgáltatóktól, amelyek később az esetleges titkos információgyűjtést vagy büntetőeljárást is folytatják, gyorsabb lehet az információáramlás, ugyanakkor hátrányként jelentkezhet (és jelentkezett is) a bejelentésre kötelezettek ellenőrzése a hatósági együttműködéssel szemben.

A pénzmosás elleni küzdelem jogszabályi változásaival egy időben hatásköri-szervezeti átalakításra is sor került, és a 314/2006. (XII.23) Kormányrendelet pénzügyi információs egységként a Vám- és Pénzügyőrség Központi Bűnüldözési Parancsnokságát jelölte meg, amelyen belül erre a célra létrehozták a Pénzügyi Információs Osztályt. A pénzmosás elleni küzdelem megváltozott szemléletét jelzi, hogy az egység adminisztratív FIU-ként működik, a bejelentések kapcsán az elemző-értékelő feladatokat elvégzi, azonban sem titkos információgyűjtést, sem büntetőeljárást nem folytat, amennyiben ellenőrzései alapján ezek kezdeményezése válik szükségessé a hatásköri szabályok szerinti nyomozóhatóságot értesítik fel.

A Pénzügyi Információs Osztály tevékenysége

A Pénzügyi Információs Osztály speciális tevékenységet végez más nyomozóhatóságokhoz képest, és munkáját elsősorban – a más nyomozó egységekre is vonatkozó büntetőjogi és eljárásjogi szabályokon, illetve egyéb jogszabályokban meghatározottakon kívül – a jelenleg hatályos, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényben (Pmt.) leírt feladatok figyelembevételével végzi.

I. A Pénzügyi Információs Osztály pénzmosás elleni törvényből (Pmt.) adódó feladatai

I. A bejelentések ellenőrzése

A törvény által adott legfőbb feladat a pénzmosási bejelentések fogadása és feldolgozása.

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény (Pmt.) alapján a törvény hatálya alá tartozó pénzügyi és nem-pénzügyi szolgáltató köteles bejelentést tenni pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén.

A szolgáltató által teljesített bejelentésnek tartalmaznia kell az ügyfél-átvilágítás során rögzített adatokat, valamint a pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény leírását. A szolgáltató maga dönt abban, hogy az ügyfelével kapcsolatban a Pmt. szerinti gyanú fennáll-e. A Pmt. nem határozza meg, hogy mi tekintendő gyanúsnak, annak felismerési kötelezettségét a szolgáltatóra telepíti. (A szolgáltató általában pénzmosási tipológián alapuló belső ellenőrzési és információs rendszere segítségével szűri ki a Pmt. szerinti pénzmosás-gyanús eseteket.)

A szolgáltató védelemmel ellátott elektronikus üzenet formájában köteles teljesíteni a bejelentési kötelezettségét. A Pénzügyi Információs Osztály a bejelentéseket informatikai eszközén rögzíti, tárolja.

A bejelentésekben megjelenő adattartalom elemzése, értékelése képezi a Pénzügyi Információs Osztály feladatainak első lépését. Ennek célja többek között a bejelentésben szereplő személy vagy szervezet adatainak az összegyűjtése és az így keletkezett információ-halmazban lévő bűnüldözési szempontból releváns adatok kiszűrése, a bejelentésben szereplő esemény mögötti gazdasági tevékenység feltárása vagy a tényleges gazdasági tevékenység hiányának valószínűsítése, személyek és szervezetek kapcsolati rendszerének bűnmegelőzési szempontból értékelhető felvázolása.

A bejelentések ellenőrzésének, feldolgozásának első lépése a PIO adatbázisban való előzménykutatás. Az előzménykutatás célja annak megállapítása, hogy a szolgáltató által küldött bejelentésben szereplő személlyel vagy szervezettel kapcsolatban érkezett-e már korábban is bejelentés, van vele kapcsolatban releváns információja az egységnek. A bejelentések ellenőrzése ezután a vám- és pénzügyőrség által közvetlenül hozzáférhető adatbázisok útján való adategyeztetés által valósul meg.

A PIO a bejelentéssel kapcsolatban további információt kérhet a szolgáltatótól. Az információ kiegészítése iránti megkeresés a PIO kérésére történő adatszolgáltatást jelenti: a PIO adatot kérhet a szolgáltatótól, és a szolgáltató köteles az ügyféllel kapcsolatos bank-, értékpapír-, biztosítási, pénztár- vagy foglalkoztatói nyugdíjtitkot, illetve postai szolgáltatás esetében üzleti titkot tartalmazó információt megadni.

Tekintettel arra, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény (Pmt.) – a szolgáltató információ kiegészítése iránti megkeresése intézményéhez hasonlóan – mindenekelőtt adatvédelmi megközelítésű, a más hatóság megkeresése kapcsán csak az adóhatósággal és a vámhatósággal szembeni megkeresést szabályozza. Ezekben az esetekben a Pmt. az adótitkokkal és a vámtitkokkal kapcsolatos titokvédelmi rendelkezések alól ad felmentést az adóhatóság és a vámhatóság számára, így a PIO önállóan jogosult az ügyféllel kapcsolatos adótitok vagy vámtitok megismerésére, a bejelentés ellenőrzése során annak felhasználására és a Pmt.-nek megfelelő továbbítására.

Más hatóság PIO általi megkeresését a Pmt. ugyan nem szabályozza, azonban a PIO bűnmegelőzési jogkörben lefolytatott ellenőrzése során más hatóságtól is kérhet adatot, és azt kezelheti.

Az elemző-értékelő munka eredményétől függően a bejelentés:

- irattárba kerül, ha nem merült fel a rendelkezésre álló adatok alapján pénzmosás,
- folyamatban lévő titkos információgyűjtéshez kerül megküldésre vagy új titkos információgyűjtés kezdeményezésére kerül sor,
- folyamatban lévő büntetőeljáráshoz kerül megküldésre vagy új büntetőeljárás kezdeményezésére kerül sor,

Meg kell jegyeznünk, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény 26. § (1) bekezdése jelentős mértékű előrelépést jelent a bűnmegelőzés, bűnüldözés számára. A korábbi pénzmosás elleni törvény alapján a bejelentésekből származó információ kizárólag a pénzmosás elleni küzdelem céljaira volt felhasználható. A Pmt. szerint a pénzügyi információs egység feladatait ellátó hatóság a Pmt. alapján tudomására jutott információt kizárólag a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem céljából, valamint a terrorcselekmény, a jogosulatlan pénzügyi tevékenység, a pénzmosás, a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása, az adócsalás, a sikkasztás, a csalás és a hűtlen kezelés bűncselekményének felderítése céljából használhatja fel, valamint e célokból továbbíthatja más nyomozó hatóság, az ügyész, a nemzetbiztonsági szolgálat vagy a külföldi pénzügyi információs egység részére.

A pénzmosás elleni küzdelem magyarországi tapasztalataiból egyértelműen leszűrhető, hogy a bejelentéseket követő elemző-értékelő munka során elvégzett ellenőrzések csak elenyésző számban képesek felderíteni egy-egy ügylet mögötti gazdasági eseményeket, azok valós vagy fiktív voltát, esetleg bűncselekményből származó anyagi javak elrejtését szolgáló tevékenységet, ha az alaphűncselekmény nem vált ismertté a hatóságok előtt.

A köztudatban, a sajtóban, a bejelentésre kötelezettek és az állampolgárok, de még az ügyészek és a nyomozóhatóságok tagjainak tudatában is az él, hogy a bejelentést a hatóság megkapta, tehát majd teljes bizonyossággal megállapítja, hogy történt-e pénzmosás vagy sem.

Ezzel szemben, a bejelentések 95%-ában csak a szűrő-kutató munka keretében elvégzett különböző nyilvántartásban történő ellenőrzés valósul meg, vagyis a hatóság kísérletet tesz arra, hogy megállapítsa, hogy volt-e bármiféle büntetőeljárás a bejelentésben szereplő személy vagy gazdasági társaság kapcsán, vagyis megpróbálja a bejelentést egy alaphűncselekményhez kapcsolni.

Ha egy banki tranzakciót pénzmosás miatt a Pmt. alapján bejelentenek a PIO-ra és erről csak a bejelentést követően 2–3 hónap múlva vagy esetleg csak évek múlva derült ki, hogy az bűncselekményhez kapcsolódó pénzmosási tranzakció volt, biztosra vehető, hogy a szűrő-kutató munka elvégzése során nem lehet megállapítani a pénzmosás gyanúját.

Az Európai Unió eredeti célja az FIU egységek létrehozásával nem is az volt, hogy a bejelentések mindegyike lenyomozásra kerüljön. Azt célozták meg, hogy létrejöjjön egy olyan adatbázis, amelynek vizsgálatával olyan tranzakciókra derülhet fény, amelyek pénzmosásra szolgálnak, illetve ezen adatbázis megléte – és annak lehetősége, hogy a pénzmosás résztvevői nyilvántartásba kerülnek – egyrészt visszatartó hatással legyen, másrészt elősegítse az esetleges pénzmosásra irányuló nyomozásokat.

II. A felfüggesztett tranzakciók ellenőrzése

Amennyiben a bejelentésre kötelezett azonnali intézkedést lát szükségesnek, felfüggeszti a gyanús ügylet bonyolítását és haladéktalanul köteles bejelentést tenni a PIO-nak annak érdekében, hogy a bejelentés megalapozottságát ellenőrizhessék. Az ilyen jellegű bejelentéseket a PIO-nak 24 órán belül ellenőriznie kell, amennyiben a megadott időn belül nem küld írásos értesítést a bejelentőnek, az ügylet teljesíthető.²⁵⁶

²⁵⁶ Pmt. 24. § (1) A szolgáltató felfüggeszti az ügyleti megbízás teljesítését, ha az ügyleti megbízással kapcsolatban pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény merül fel, és a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény ellenőrzéséhez a pénzügyi információs egységként működő hatóság azonnali intézkedését látja szükségesnek. A szolgáltató ebben az esetben haladéktalanul köteles bejelentést tenni a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak annak érdekében, hogy az a bejelentés megalapozottságát ellenőrizhesse.

(4) A pénzügyi információs egységként működő hatóság

a) belföldi ügyleti megbízás esetében a bejelentés megtételét követő egy munkanapon belül,

b) nem belföldi ügyleti megbízás esetében a bejelentés megtételét követő két munkanapon belül megvizsgálja a bejelentést.

III. Mintaszabályzatok

A Pmt.-ben nevesített bejelentésre kötelezett szolgáltatók felett állami vagy szakmai felügyeletet gyakorló szerv, a pénzmosás elleni szabályzat kidolgozásához iránymutatásokat és mintaszabályzatokat ad ki, amelyek megalkotásában együttműködik a PIO-val. A PIO honlapján a mintaszabályzatok elérhetők.

IV. Felügyeleti tevékenység

A Pmt. alapján a Pénzügyi Információs Osztály gyakorolja a felügyeletet az állami vagy szakmai felügyelet alá nem tartozó szolgáltatók felett a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem szempontjából. E szolgáltatói kör az ingatlanüggyellett kapcsolatos tevékenységet folytató, a könyvviteli (könyvelői), az adószakértői, az okleveles adószakértői és az adótanácsadói tevékenységet folytató szolgáltatókat öleli fel. A Pénzügyi Információs Osztály, mint felügyeletet ellátó szerv a felügyeleti tevékenység gyakorlása során biztosítja a szolgáltató Pmt. rendelkezéseinek való megfelelést. A PIO a felügyelet ellátása során – a Pmt.-ben meghatározott eltérésekkel – a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) rendelkezései szerint, országos illetékességgel jár el.

A Pmt.-ben meghatározott kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítésére a szolgáltató köteles belső szabályzatot (a továbbiakban: szabályzat) készíteni. A PIO felügyeleti hatásköre alá tartozó szolgáltatók tevékenységük megkezdését követő kilencven napon belül kötelesek szabályzatot készíteni és azt jóváhagyás céljából benyújtani a PIO-nak. A Pmt. rendelkezéseinek megfelelően a PIO a honlapján nem kötelező jellegű ajánlásként mintaszabályzatokat bocsátott a felügyelete alá tartozó szolgáltatók rendelkezésére.

A szolgáltató köteles kijelölni – a szervezet sajátosságától függően – egy vagy több személyt (kijelölt személy), aki a szolgáltató vezetőjétől, alkalmazottjától, illetőleg segítő családtagjától a pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén tett bejelentést a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak haladéktalanul továbbítja. A kijelölt személy nevééről, beosztásáról, valamint az ezekben bekövetkezett változásról a szolgáltató köteles a PIO-t tájékoztatni.

V. Oktatás

A Pmt. nem határozza meg, azonban a nemzetközi elvárások, illetve a bejelentésre kötelezettek, a PSZÁF, és Pénzügyminisztérium igényeinek megfelelően a különböző kötelezettek részére a PIO tájékoztató jellegű előadásokat tart a pénzmosás kiszűrésére, az egységes gyakorlat kialakítására.

VI. Nemzetközi együttműködés:

A modern kori bűnelkövetés határokon átnyúló jellege, valamint a nemzetközi pénzügyi rendszerek informatikai alapokon nyugvó működése következtében kiemelt fontosságúvá vált a gyors és hatékony nemzetközi kommunikáció. Számos nemzetközi szervezet és testület került felállításra a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem előmozdítása érdekében.

(5) A pénzügyi információs egységként működő hatóság írásban értesíti a bejelentést továbbító szolgáltatót a (4) bekezdés szerinti vizsgálat során

a) a büntetőeljárásról szóló törvény alapján meghozott intézkedésről;

b) arról, hogy a büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezései alapján nem hozott intézkedést.

(6) A szolgáltató teljesíti a felfüggesztett ügyleti megbízást, ha a pénzügyi információs egységként működő hatóság az (5) bekezdés b) pont szerint értesíti, vagy ha a felfüggesztést követően a (4) bekezdésben meghatározott időtartam a pénzügyi információs egységként működő hatóság értesítése nélkül eltelt.

1. Egmont csoport

Ezek egyike a pénzügyi információs egységeket tömörítő nemzetközi szervezet, az Egmont Csoport, amelynek fő célja a tagjai, az egyes FIU-k között fennálló kommunikáció elősegítése, biztosítása és fejlesztése. Az FIU-k által kezelt bizalmas jellegű információk társhatóságokkal való megosztásának vannak jogszabályi garanciái, amelyeket a Pmt. mellett az egyes titokvédelmi rendelkezéseket lefektető ágazati törvények határoznak meg. Ami az információ csatornájának a kialakítását illeti az információcsere eredményes lebonyolítása érdekében az Egmont Csoport keretei között kialakításra került egy védett informatikai hálózat, az „Egmont Secured Web” (ESW), amely világméretű elektronikus alapú összeköttetést biztosít az Egmont Csoport tagjait képező FIU-k között.

A Pénzügyi Információs Osztály, amely 2008. márciusa óta tagja az Egmont Csoportnak és így az ESW-nek is, a Pmt. felhatalmazása alapján jogosult külföldi FIU-t megkeresni, valamint külföldi megkeresést teljesíteni és így a bizalmas jellegű információt – a törvényi feltételek fennállása esetén – a külföldi társszervnek továbbítani.

Az információ-áramlásnak akadályát képezheti az a tény, hogy egyes Pénzügyi Információs Egységek nem jogosultak betekinteni a bűnügyi nyilvántartások adataiba. Ez a helyzet többek között abból is adódik, hogy az egyes FIU egységek „civil” szervezésűek, vagyis nem a rendőrségen vagy egyéb bűnüldöző szerveken belül helyezkednek el, hanem olyan közigazgatási szervben belül működnek, amelynek nincsen hozzáférése bűnügyi adatokhoz (nemzeti bank, pénzügyminisztérium).

2. FIU Net

Az Európai Unió tagországai – hasonlóan az Egmont csoporthoz – egy adatcserét bonyolító hálózatot hoztak létre FIU Net néven. Ezen a rendszeren csak az Európai Unió tagországai kapcsolódnak össze, és csak a tagok között folyik az információ csere.

A PIO rendszerhez való csatlakozása folyamatban van.

A rendszer távlati célja, hogy minden FIU egység saját nyilvántartása csatlakozzon ehhez az egységes FIU Net rendszerhez, így az adatok minden EU tagállam számára elérhetőek legyenek, ami segítené a felderítést és a nyomozást.

Más országokkal történő információcserére továbbra is az Egmont rendszer alkalmas.

3. Egyéb szervezetek

A PIO nemzetközi feladataihoz tartozik a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem végrehajtásával kapcsolatos kommunikáció is. A PIO-hoz számos dokumentum érkezik – olyan nemzetközi szervezetektől, testületektől, mint az FATF, az FATF regionális testületeként működő Moneyval Bizottság, az Egmont Csoport, az Európai Unió egyes szakbizottságai, az OECD vagy az ENSZ –, amelyeknek a szakszerű és statisztikai alapú megválaszolása hozzájárul a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni rendszer átláthatóságának a biztosításához és eredményességének a nyomon követhetőségéhez.

VII. Terrorizmusfinanszírozás – pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések

A világ vezető politikai-gazdasági hatalmai részben nemzetközi szervezetek égisze alatt ún. terrorista listákat állítottak fel, amelyeknek – mint pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedéseknek – a terrorizmushoz, a terrorizmus támogatásához kapcsolódó vagyonok beazonosítása és adminisztratív (nem büntetőjogi) befagyasztása volt a célja. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a gyakorlatában az 1990-es években jelentek meg a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések. A korlátozó intézkedések a terrorizmus elleni küzdelem mellett többek között a nemzetközi vagy az alapvető jogokat sértő illetve a jogállamiságot tiszteletben nem tartó antidemokratikus rezsimek elleni fellépés érdekében is bevezetésre kerültek. Céljuk, hogy célzott szankciókként a korlátozó intézkedések listáján szereplő személyeket, szervezeteket gazdasági szempontból ellehetetlenítse. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa által bevezetett korlátozó intézkedések európai uniós vagy nemzeti végrehajtás által minősülnek közvetlenül alkalmazandó jogforrásnak. Magyarország szemszögéből a korlátozó intézkedések végrehajtása terén jelentős szerepe van az Európai Uniónak. Az Európai Unió közös álláspontjai és tanácsi rendeletei által együttesen végrehajtja az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt korlátozó intézkedéseket, amelyek a tanácsi rendelet jogforrási jellegéből adódóan további implementálás nélkül közvetlenül hatályosak és közvetlenül alkalmazandóak az uniós tagállamokban.

A listákon található társaságok és magánszemélyek számláit, az észlelést követően azonnal zárólnia kell az azt vezető pénzügyintézetnek, erről tájékoztatnia kell saját országának pénzügyminisztériumát és bankfelügyeletét. A zárolt számláról a tulajdonosnak úgynevezett mentesítési ügy keretében van lehetősége, hogy pénzt vegyen fel, vagy utalást teljesítsen.

A mentesítési ügyek elbírálása az EU Tanács 2580/2001 (2001. XII. 27.) EK rendelete alapján történik. Az ebben foglaltak szerint a terroristákkal, terrorista szervezetekkel és támogatóikkal, valamint egyes diktatórikus rezsimek vezetőivel szemben korlátozó intézkedéseket elrendelő uniós normák (szankciós listák) kötelezik a tagállamokat, hogy jelöljenek ki egy kompetens nemzetközi hatóságot.

Ez a hatóság kérelemre az általa megfelelőnek tartott körülmények fennállása esetén engedélyezi, hogy a korlátozó intézkedések hatálya alatt álló személyek bizonyos meghatározott célokra (alapvető emberi szükségletek, alimentációs kiadásokra, egészségügyi célokra, köztartozás megfizetésére stb.) rendelkezzhessenek befagyasztott javaikkal.

A PIO feladata és hatásköre az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról szóló 2007. évi CLXXX. törvény (korlátozó intézkedésekről szóló törvény; Kit.) által a foganatosításért felelős szerv részére meghatározott feladatok ellátása. A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem és a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések szoros kapcsolata határozza meg azt az igényt, hogy a pénzügyi információs egység feladatai és a foganatosításért felelős szerv feladatai is egy hatósághoz tartozzanak. Az Európai Unió által elrendelt korlátozó intézkedések hatálya alá vont személyek és szervezetek köre folyamatosan változik. A szolgáltatók, a vagyoni nyilvántartást vezető szervek és a foganatosításért felelős szerv feladata annak a vizsgálatára és folyamatos figyelemmel kísérése, hogy az adott személy, szervezet rendelkezik-e a Magyar Köztársaság területén a korlátozó intézkedés hatálya alá tartozó vagyonnal.

A PIO a bejelentések vizsgálatakor mindenekelőtt arról kell meggyőződnie, hogy a bejelentett személy, szervezet megegyezik-e a korlátozó intézkedés alanyával. Tekintettel arra, hogy a korlátozó intézkedések listái gyakran hiányos adatállományt tartalmaznak, az adatok összegyűjtésekor a PIO a Kit. 7–9. §-ában meghatározott eljárásokon, illetve a PIO adatbázisban és más közvetlenül hozzáférhető adatbázisban való szűrésen túl a külföldi társszervek információit is felhasználhatja.

Ha a PIO a vizsgálata során megállapítja, hogy az Európai Unió által elrendelt korlátozó intézkedések alanya vagyonnal rendelkezik, akkor zárlat elrendelését kezdeményezi az illetékes megyei (fővárosi) bíróságnál, amely nemperes eljárásban végzéssel az Európai Unió által elrendelt korlátozó intézkedések végrehajtására zárlatot rendel el a vagyonra. A bíróság által elrendelt zárlat a tulajdon feletti rendelkezési jog ideiglenes korlátozását jelenti.

A PIO Pmt.-ből adódó feladati után vizsgáljuk meg egy kicsit részletesebben, hogy ezt követően, de még a büntetőeljárás megindítása előtt milyen lehetőségei lehetnek a nyomozóhatóságoknak a pénzmosás felderítésére, a bejelentett tranzakciók gazdasági hátterének megállapítására.

2. A titkos információgyűjtés egyes lehetőségei a pénzmosás felderítése során

A fenti cím nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a pénzmosás felderítése során szerzett azon szakmai tapasztalatokat, amelyek más gazdasági bűncselekmények vizsgálása során is alkalmazhatóak, ne kerüljenek elemzésre. A Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény a pénzmosás büntetettét a XVII. fejezetben a gazdasági bűncselekmények között helyezte el. Speciális bűncselekményről van szó, amely mindig egy másik bűncselekményhez kapcsolódik. Az elkövetők célja az alaphűncselekményből eredő haszon eredetének leplezése, legális eredet látszatának létrehozása.

Sok esetben egyéb gazdasági vagy vagyon elleni bűncselekményből eredő haszon eredetének leplezése az elkövető célja a pénzmosás elkövetése során, ezért egyes eljárások, nyílt és titkos nyomozati cselekmények közösek lehetnek.

Tekintettel arra, hogy a pénzmosás büntett elkövetésének felderítése során az a cél, hogy bizonyítást nyerjen, hogy az észlelt gazdasági folyamatok, illetve pénzügyi műveletek célja a bűncselekményből származó jövedelem eredetének leplezése, ezért a pénzügyi folyamatokban szereplő gazdasági társaságok, egyéb szervezetek és magánszemélyek közti kapcsolatot, illetve szerepüket kell tisztázni.

A megalapozott gyanú bizonyításához szakszerű, törvényes és hatékony nyomozásra van szükség, mely nem képzelhető el magas színvonalú információszerzés nélkül.

a. A titkos információgyűjtés során végzett statikus adatszerzés lehetőségei

1.1. Ellenőrzés a nyilvántartásokban

A titkos információgyűjtés első szakaszában ellenőrzéseket kell végezni az érintett természetes személyek tekintetében, akik között kell számításba venni a gazdasági társaságok tulajdonosait és ügyvezetőit is. Az ellenőrzés során igénybe kell venni minden, a nyomozóhatóságok által felhasználható nyilvántartást annak érdekében, hogy információt nyerjünk arra vonatkozóan, hogy a cégekben érintett személyek büntetőeljárás alatt állnak-e, korábban voltak-e már büntetve, vagy a – sok esetben külföldi – személyek rendelkeznek-e magyarországi tartózkodásra jogosultságot biztosító tartózkodási, illetve letelepedési engedéllyel, vagy esetleg menekült státusszal, milyenek a vagyoni viszonyaik, léteznek-működnek-e az érintett gazdasági társaságok.

Az ellenőrzés során felhasználhatók a bűnügyi nyilvántartások, egyéb rendőri nyilvántartások, a Vám- és Pénzügyőrség nyilvántartásai, az APEH nyilvántartásai, a lakcímnnyilvántartás, gépjármű nyilvántartás, ingatlan nyilvántartás, cégnyilvántartás, a külföldiekkel kapcsolatos nyilvántartások, hogy csak a legjellemzőbbeket említsük.

Mindezek mellett a Robotzsaru Neoba felvitt adatok között is hasznos, a vizsgálat szempontjából fontos körülmények kerülhetnek megállapításra. A bünygyi nyilvántartások a konkrét ügyekről nem adnak információkat. A Robotzsaru Neo lehetővé teszi, hogy megkeresés nélkül tájékozódjunk arról, hogy milyen jellegű ügyben jártak el korábban az érintett személy ellen, illetve milyen körülmények miatt folyik ellene jelenleg eljárás. A Robotzsaru Neo másik nagy előnye az egyéb nyilvántartásokkal szemben, hogy ellenőrizhető az is, ha egy másik hatóság előtt gyanúsítottként, sértettként, vagy tanúként került meghallgatásra az érintett személy.

A külföldiek ellenőrzésének tekintetében a pénzmosás bejelentéshez kapcsolódóan, bármikor lehetőség van arra, hogy az érintett ország Pénzügyi Információs Egységétől tájékoztatást kérjünk a látókörbe kerülő személyekről, illetve gazdasági társaságokról. Ennek jelentősége akkor nő meg, ha figyelembe vesszük, hogy nagy számban jelentek meg Magyarországon olyan gazdasági társaságok, melyek tagjai külföldön bejegyzett cégek, illetve külföldi állampolgárok. Ezen esetekben általában csak a külföldi cég, vagy magánszemély kézbesítési megbízottja rendelkezik magyarországi lakcímmel, így a cég tulajdonosai nehezen találhatóak meg. Abban az esetben, ha magyarországi lakcímmel rendelkező ügyvezető áll a gazdasági társaság élén, az adatgyűjtés már elindulhat egy tényleges jogosultságokkal rendelkező személy irányába is.

A tapasztalatok szerint egyes csoportok, így különösen a hajléktalanok, illetve más a társadalom perifériáján élő emberek hajlandóak pár ezer forintért az adataikat kiadni cégek alapításához, illetve ők maguk is aláírnak cégalapításról, ügyvezetői kinevezésről, gazdasági társaság adásvételéről szóló iratokat. Ezen személyek a „könnyen” szerzett kereseten felbuzdulva rendszeresen több gazdasági társaságban is „taggá”, „ügyvezetővé” válnak. Fentiek alapján, ha a vizsgált személlyel kapcsolatban felmerül annak a gyanúja, hogy bármely körülmény folytán kizárt, hogy százmillió forintos forgalmat bonyolító cég tagja, illetve ügyvezetője legyen, célszerű lekérni, hogy rendelkezik-e további cégérdekeltségekkel. Ilyen körülmény lehet, ha a cég székhelye, vagy az ügyvezető és tag lakcíme ismert hajléktalanszálló vagy egyéb szükségszállás. Sajnos a cégbíróságok valószínűleg nem rendelkeznek kapacitással arra, hogy a bejegyzésre kerülő cégek székhelyein a valós gazdasági tevékenység folytatását ellenőrizze, így a fenti rendeltetésű helyek is bejegyzésre kerülhetnek, mint cégszékhely. Ennek kiszűrése érdekében érdemes a gazdasági bűncselekményekkel foglalkozó vizsgálóknak beszerezni az illetékességi területükön működő önkormányzati, illetve egyéb karitatív szervezetek által fenntartott hajléktalanszállók listáját. Mindezek mellett a bejelentés vizsgálása során, illetve a titkos információgyűjtés során végzett leplezett, vagy konspirált adatgyűjtés eredménye is lehet azon megállapítás, hogy a cég tevékenysége és forgalma nem áll összhangban a székhely, illetve a cégben érdekelt lakókörülményivel.

1.2. Ügyészi jóváhagyást igénylő adatkérések

Titkos nyomozás során a további adatkérés jogi háttérét a nyomozhatóságokra vonatkozó ágazati törvények adják meg. Ennek értelmében a felderítő szerv az ügyészség előzetes jóváhagyásával „a kétévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő, szándékos bűncselekmény felderítése érdekében az ügygel összefüggő adatok szolgáltatását igényelheti az adóhatóságtól; a szolgáltatást nyújtó postai szolgáltatótól, elektronikus hírközlési szolgáltatótól; az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó adatot kezelő szervtől; továbbá a banktitoknak, fizetési titoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak és egyéb üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szervtől.”

Az adatkéréseknek a célja ugyanúgy, ahogy a nyilvántartások ellenőrzésénél, az hogy a gazdasági társaságok, illetve magánszemélyek valós gazdasági tevékenységét, illetve vagyoni háttérét feltárjuk.

1.2.1. Adatkérés elektronikus hírközlési szolgáltatótól

Ezen adatkérés legjellemzőbb formája a telefonszámok esetében történő hívószám azonosítás, illetve a híváslista bekérése. Az elektronikus hírközlési szolgáltató felé több kérdésben is küldhetünk megkeresést.

Egyrészt adatot kérhetünk az addig megismert gazdasági társaságokról, illetve magánszemélyekről, hogy rendelkeznek-e mobil, illetve vezetékes telefonnal vagy internet hozzáféréssel.

Másrészt az adatgyűjtés során felmerült számok használóinak, előfizetőinek megállapítása lehet a megkeresés célja.

A mobil telefonok cellapozíciójának listája alapján viszonylag pontosan megállapítható valamely kérdéses személy adott időpontbani tartózkodási helye, aminek például a tranzakciókban ténylegesen eljáró személyek beazonosításánál, illetve szerepük bizonyításában lehet szerepe.

A banki adatlapokon feltüntetett telefonszámok – itt kizárólag a mobilszámokra gondolva – sok esetben nem vezetnek el a számla felett valóban rendelkezési joggal bíró személyekhez. Ennek több oka lehet. Előfordulhat, hogy a számhoz tartozó SIM kártyát nem legális kereskedelmi forgalomban vásárolták. Előfordult már olyan eset is, amikor a büntetőeljárás során derült ki a telefonszám tulajdonosának kihallgatása során, hogy egy számára ismeretlen személy kérte meg egy bevásárlóközpontba arra, hogy vegyen a nevére egy kártyás mobiltelefont. A tanúnak azzal indokolta ezt az eljárást az ismeretlen, hogy az ő nevére már túl sok telefon van. A tanú elmondta, hogy pár ezer forintért cserébe megvette a telefont az idegen kérésére. Ezen eset csupán arra világít rá, hogy a rendes kereskedelmi forgalomban vásárolt telefonszámok használóinak azonosítása sem mindig vezet eredményre. Ezért lehet fontos nem csak a telefonok hívószámának, hanem a készülékek IMEI számának beazonosításán keresztül más számok leellenőrzése is.

A híváslista bekérése segítséget nyújthat ahhoz, hogy a számlaforgalommal összevetve megállapítsuk, hogy a pénzügyi műveleteket megelőzően és azt követően kik között folyik kommunikáció, vagyis kik is irányíthatják a pénzmozgásokat. Természetesen minden újabb hívószám felmerülése további adatkéréseket tesz szükségessé, hiszen több szolgáltató működik és ezek csak saját előfizetőiket tudják azonosítani. Nem csak magának a hívószámoknak és előfizetőjének lehet jelentősége, hanem az adott telefon cellapozíciójának is. Több esetben tapasztaltuk már, hogy az elkövetők úgynevezett „ügyintézésének” (fiktív számlák készítése, interneten történő banki műveletek végzése) a helyszíne nem volt ismert, de a cellapozíciók összevetése az adott internetes tranzakció időpontjával eligazítást adott a tekintetben, hogy honnan, melyik számítógépről irányították a műveletet.

1.2.2. Adatkérés pénzügyintéztől

A hatályos Pmt. lehetőséget ad arra az PIO-nak, hogy ezeket az információkat (illetve adózási információkat is) ügyészi jóváhagyás nélkül szerezzon be, azonban más nyomozóhatóságok számára az ügyész engedélyének beszerzése ugyanúgy szükséges.²⁵⁷

²⁵⁷ Pmt. 23 § (6) A pénzügyi információs egységként működő hatóság pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén saját hatáskörben vagy külföldi pénzügyi információs egységként működő hatóság megkeresése alapján bank-, fizetési-, értékpapír-, biztosítási, pénztár- vagy foglalkoztatói nyugdíjtitkot, valamint – az 1. § (1) bekezdés e) pontjában meghatározott tevékenységet folytató szolgáltató esetében – üzleti titkot képező adat- vagy információ szolgáltatását kérheti a szolgáltatótól, amelynek átadását a szolgáltató nem tagadhatja meg.

(7) A pénzügyi információs egységként működő hatóság pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén saját hatáskörben vagy külföldi pénzügyi információs egységként működő hatóság megkeresése alapján adótitkot, illetve vámtitkot képező adat vagy információ szolgáltatását kérheti az adóhatóságtól, illetve a vámhatóságtól, amelynek átadását az adóhatóság, illetve a vámhatóság nem tagadhatja meg.

Tekintettel arra, hogy ezen folyamatokban szinte mindig szerepet kapnak a hitel- és pénzügyintézetek, ezért megkerülhetetlen, hogy az érintett gazdasági társaságokról tájékoztatást kérjünk a számlavezető bankoknál. Azt, hogy milyen számlákat használ az adott gazdasági társaság, azt közhitelesen igazolja a cégmáskolat. Az ott található pénzügyintézetek esetében meg kell vizsgálni, hogy a titkos nyomozás szempontjából lényeges időszakban melyik számlát használta a gazdasági társaság és célszerű csak az abban az időszakban működő számlák a forgalmát bekérni. A számlaforgalom megvizsgálása mellett a teljes számlanyitási dokumentációt is célszerű bekérni, mivel abban további adatok lehetnek, melyek a vizsgálatnak újabb irányt adhatnak. Az ügyfelek által kitöltött adatlapokon lakcímek, értesítési címek, mobil és otthoni telefonszámok szerepelhetnek.

A pénzügyintézeti megkereséseknél javasolt a dekonspiráció elkerülése érdekében a legkörültekintőbben eljárni. Több esetben láthattuk a büntetőeljárásokban bekért banki felvételeken, hogy az ügyben a fiktív cégek alapításának szervezője a készpénzfelvételek során mindig megjelent a pénzfeltevő személy kíséretében és a banki ügyintézőkkel jókedélyű beszélgetést folytatott, illetve a karácsony közeledtével mindenkinek ajándékot hozott. Önmagában a videófelvétel alapján megállapított tények nem hordoznak bűnügyileg releváns információt. Az adott ügyben akkor vált szükségessé a lehető legszűkebbre korlátozni azon személyek körét, akiknek tudomása van a büntetőeljárásról, amikor azt tapasztaltuk, hogy az eljárás megindulását követően a célszemélyek az érintett bankban számláikat megszüntették és más pénzügyintézeteknél nyitottak számlát a cégek részére.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy egyes kisebb, nem nagyvárosokban működő bankfiókok egy-egy nagyobb pénzforgalmat bonyolító gazdasági társaságtól illetve adott esetben magánszemélytől függenek. Ezekben az esetekben a túlságosan közvetlen kapcsolat a célszemély és bankfiók munkatársai között, illetve a bizonyos fokú anyagi függőség miatt felmerülhet a dekonspiráció fokozottabb veszélye.

Amennyiben felmerül annak gyanúja, hogy kiszivároghat a hatóság érdeklődésének ténye a célszemélyek felé a pénzügyintézet munkatársain keresztül, a pénzügyintézet illetékes és megfelelő titkos ügykezelési jogosultságokkal rendelkező csoportja felé jelezni kell, hogy a konspiráció fenntartása érdekében az adatkérésről a célszeméllyel közvetlen kapcsolatban álló ügyintézők, vagy adott esetben a bankfiók munkatársai közül senki sem szerezhethet tudomást.

A pénzügyintézeti megkeresések speciális fajtáját jelentik azok, amikor az interneten keresztül végzett pénzügyi műveletek adatainak bekérése történik. Ezen esetekben a felderítő szerv az interneten keresztül történt tranzakció során használt IP címek azonosítását kérheti a pénzügyintézettől. Az IP címeket a bankok minden esetben rögzítik, ezen adatok megadása nem okoz számukra nehézséget, így az ügyfél által használt IP azonosító és a pénzügyi művelet pontos időpontja is meghatározható.

Az IP címek birtokában a következő feladat az, hogy meghatározzuk, hogy az adott azonosítót melyik szolgáltató osztotta ki. Ennek meghatározására az interneten rendelkezésre állnak ingyenes programok, tehát megkeresés írása nélkül csupán egy Internet hozzáféréssel megkapjuk a válaszokat. A szolgáltatók meghatározása után, a szolgáltatók felé írt megkeresésekkel határozhatjuk meg, hogy az adott időpontban, adott IP cím melyik gépnek, előfizetőnek került kiosztása, és így a számítógép működésének helye is meghatározható. Ha ismerjük a számítógép működésének pontos helyét, akkor a klasszikus ellenőrzések elvégzésével máris közelebb juthatunk a pénzügyi műveletek kezdeményezőjéhez.

A fenti séma a felhasználó azonosításához mindaddig működik, amíg a felhasználó nem egy internetskávézóból végez műveleteket vagy nem egy olyan közbeiktatott proxy szerveren keresztül lép fel a bank rendszerére, amely nem azonosítható. Mindezek mellett a fenti megkeresések mindenképpen közelebb vihetnek a gyanús műveletek végrehajtóihoz.

1.2.3. Adatkérés adóhatóságtól

A fentiek szerint a Pmt. értelmében a PIO ezekhez az adatokhoz is ügyészi engedély nélkül férhet hozzá.

Az érintett személyek és gazdasági társaságok vagyoni viszonyainak feltárásához elengedhetetlen annak megismerése, hogy az adó- és járulékfizetési kötelezettségének eleget tett-e. Ennek érdekében kell az adóhatósághoz fordulni, mely a kért adatokat rendelkezésre bocsátja. Célszerű az így megszerzett adatokat revizor bevonásával értékelni, azért hogy szakértelmével az előadó számára esetleg nem egyértelmű adatokat szakszerűen értelmezze és ezt revizori jelentésben rögzítse.

Az adózási iratok elemzése során arra kell kiemelt figyelmet fordítani, hogy a cég bevételei arányban álltak-e az adóbefizetés mértékével. Amennyiben ebben nagy eltérés mutatkozik, meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy a cégen átmenő összegek valós gazdasági tevékenységet folytató cégnek lettek-e kifizetve, illetve történt-e teljesítés a cég részéről. Továbbá a pénzügyi folyamatok elemzésénél mindig figyelmet kell fordítani a készpénzfelvételekre, vagyis, hogy mely cég számlájáról történik meg az összegek felvétele.

Láthattuk korábban a pénzmosási technikák között, hogy a pénzmosás elkövetői akár jelentős veszteséget is hajlandóak felvállalni a piszkos pénz tisztára mosása érdekében, és ennek egyik klasszikus lehetősége, hogy valamely készpénz igényes vállalkozás bevételeit növelik meg, ami után természetesen adót is fizetnek. Az adóhatóságtól beszerzett információk ilyen esetekben is segíthetik a felderítést.

1.3. Ügyészi jóváhagyást nem igénylő megkeresések

1.3.1. Információkérés a cégbíróságtól

Az érintett gazdasági társaságok alapításakor elkészült dokumentumok másolatainak beszerzése több szempontból segítheti elő a felderítést. Egyrészt kiderül, hogy a cég tőzrstökejéből ki milyen arányban részesült. Például az azonosított hajléktalanok nem rendelkeznek egy Kft. alapításához szükséges összeggel, ezért feltehető, hogy számukra más biztosította az összeget, vagyis van egy szervező, aki a cégalapításhoz szükséges iratokon nem jelenik meg, de talán a nyílt eljárás keretében a hajléktalanok tudnak majd nyilatkozni, arról, hogy ki is szervezte be őket. A cégiratok sajátossága, hogy egyes nyilatkozatok hitelességéhez tanúkra van szükség. Ezen tanúk a nyílt eljárásban a kihallgatás során az iratok aláírásnak körülményeire, így azok hitelességére tudnak nyilatkozni.

A cégiratok másik nagy tanulsága az eljáró ügyvéd személye. Az eddigi tapasztalatok szerint sok esetben egy cégcsoport, illetve ügyfélkör egy ügyvédhez, vagy ügyvédi irodához köthető.

1.3.2. Információkérés a Bevándorlási és Állampolgársági Hivataltól

Amint a fentiekben említettem több esetben előfordul, hogy nem magyar állampolgárok alapítanak gazdasági társaságokat, illetve végeznek pénzügyi műveleteket. A személyek sok esetben olyan országból származnak, melyeknek állampolgárai Magyarországon csak tartózkodási engedély birtokában tartózkodhatnak. Tekintettel arra, hogy a huzamosabb időre szóló tartózkodási engedélyek kiadása iránti kérelmek elbírálása során a Hivatal nagyszámú és precíz adatokat tartalmazó iratokat kér be a kérelmezőtől a lakhatás és megélhetés feltételeinek megvizsgálása céljából, ezért a célszemély vagyoni viszonyairól széleskörű ismeretekkel rendelkezhet adott esetben a Hivatal.

A Hivatal válasza alapján mind a tartózkodás jogcíme, mind az engedélyezés vagy elutasítás okai meghatározhatóak, továbbá a vagyoni viszonyok összevethetőek a megismert pénzügyi műveletek mértékével. Ezen adatok beszerzése történhet egy iratbetekintés kérésével, vagy az iratok másolatban történő bekérésével is.

1.3.3. Információkérés az ingatlan-nyilvántartásból

A vagyoni háttér feltárásának egyik további eszköze az érintett személyek és gazdasági társaságok ingatlanvagyonának felmérése. Ennek eszköze az illetékes körzeti földhivataltól történő adatkérés, illetve a nyomozó hatóság rendelkezésére álló elektronikus ingatlan-nyilvántartásból történő lekérdezés lehet. Az ingatlanvagyon feltérképezése két szempontból fontos.

Egyrészt nemzetközi tapasztalatok is alátámasztják, hogy az ingatlan-beruházások sok esetben pénzmosási céllal történnek, a bűncselekményből származó vagyon válik a beruházás alapjává és az ingatlanok tovább értékesítése, bérbeadása teremti meg végül a legális jövedelmet.

Másik fontos eleme pedig, hogy az ingatlant, mint vagyont egy nyílt eljárás során zár alá lehet venni és ez később az okozott kár megtérülését segítheti elő.

1.3.4. Információkérés az gépjármű nyilvántartásból

A gépjárműről, mint vagyontárgyról ugyanazok mondhatóak el, mint az ingatlanok esetében, mindemellett a célszemélyek által használt gépjárművek pontos ismerete egyéb titkos információgyűjtő módszereknél – például a megfigyelésnél – elengedhetetlen.

b. A titkos információgyűjtés során végzett dinamikus adatszerzés lehetőségei

Az eddig leírt különböző adatkérések a lezárult pénzügyi műveletek megismerését teszik lehetővé, de a célszemélyek további szándékairól csak közvetetten adhatnak információt. Ahhoz, hogy valóban megismerjük a célszemélyek szándékát a megismert tranzakciókkal, további titkos információgyűjtés igénybevételére van szükség.

Ezen dinamikus adatgyűjtési lehetőségek három csoportba sorolhatóak az engedélyezési szintek szerint.

- bírói engedély, ügyészi jóváhagyás, illetve engedély nélkül igénybe vehető módszerek
- ügyész jóváhagyásával, illetve engedélyével alkalmazható módszerek
- bírói engedélyhez kötött eszközök és módszerek.

Fenti három kategória közül az ügyész jóváhagyásával, illetve engedélyével alkalmazható módszerekkel nem foglalkozunk, mert korábban a statikus adatgyűjtés módszereinél már volt róla szó (adatkerés).

2.1. Bírói engedély, ügyészi jóváhagyás, illetve engedély nélkül igénybe vehető módszerek

2.1.1. Puhatolás (leplezett meghallgatás, leplezett megtekintés)

A puhatolás során fel lehet térképezni azokat a statikus adatgyűjtés során beszerzett lakcímekeket, cégszékhelyeket, amelyek kapcsolódnak a gazdasági folyamatokhoz. Helyszínek megtekintése során arra kell választ keresni, hogy az adott személy a megjelölt helyen tartózkodik-e valóban, illetve az érintett gazdasági társaságok valós gazdasági működésének nyomai fellelhetőek-e. Az adatszolgáltatóval folytatott beszélgetést úgy kell irányítani, hogy a számára előadott legendához lehessen kapcsolni azokat a kérdéseket is, amelyeknek a megválaszolása a puhatolás célja.

Értelemszerűen, ha adott esetben egy társasházban pontos ismeretünk van arról hogy az adott gazdasági társaságnak hol van a székhelye, telephelye, illetve az érintett személy melyik lakásban tartózkodik, érdemes a közvetlen szomszédok körében végezni a puhatolást. A dekonspiráció elkerülése érdekében más emeleten lakó személyek körében is érdemes puhatolást végezni, így elkerülve azt, hogy esetleg a koncentrált puhatolás szomszédok, illetve célszemély előtt felfedné a nyomozó valós szándékát.

A puhatolás szempontjából érdemes a ház ügyeivel foglalkozó gondnok vagy közös képviselővel beszélni, illetve a postással beszélgetést kezdeményezni.

Egyes ügyek rávilágítottak arra, hogy sok esetben az adott cégről egyáltalán nem tud a bejegyzett címen található lakás használója, egyáltalán nem kap leveleket, melyeket számára ismeretlen gazdasági társaságoknak címeznek. Ezen ügyek vizsgálata során több esetben tapasztaltuk, hogy a társasházak postaládái mellé ismeretlen személyek felszerelnek olyan postaládát, amelyhez lakás nem tartozik. Ezeket általában feltüntetik az érintett gazdasági társaság nevét és a postaládát rendszeresen ürítik. Így fordulhat elő, hogy az, akinek a lakását valamilyen okból kiválasztották és, mint fiktív székhelyet, a cégiratokon feltüntették, nem tud arról semmit, hogy lakásában egy (vagy akár több) gazdasági társaság működik.

A fiktív székhelyek és lakcímek felderítése során a legtöbb esetben azt tapasztaltuk, hogy a kiválasztott helyszínek olyan városrészek, ahol a társadalom perifériáján élő személyek élnek. Sok esetben ezeken a környéken lakó emberek bűnügyi intelligenciája nem teszi lehetővé a konspirált puhatolás elvégzését, ezért az lehet célravezető, ha megfelelő legendával érkezik oda a nyomozó. A legendának illeszkednie kell a területen elkövetett bűncselekmények sorába és ezektől a közelmúltban elkövetett bűncselekményektől, eltűnt személyek felkutatásától lehet eljutni a beszélgetés során az érintett személyekhez és gazdasági társaságokhoz.

2.1.2. Megfigyelés

A megfigyelés olyan konspirált tevékenység, amelynek résztvevői kilétük és tevékenységük felfedése nélkül közvetlenül vagy technikai eszközök segítségével figyelemmel kísérik a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyek és csoportok tevékenységét, magatartásának mozgását, a megfigyelt személy bűnügyi szempontból lényegesnek látszó kapcsolatait, illetve a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep –és útvonalszakaszt, járművet vagy eseményt.

A pénzmosás büntettének és egyébként a gazdasági bűncselekmények felderítése során a fent már említett statikus (papír és nyilvántartás alapú) adatgyűjtés elvégzése után válhat hatékony módszerré a megfigyelés.

A megfigyelés során a korábban beszerzett adatok kiegészítése a cél, illetve olyan újabb információk összegyűjtése, melyek a bizonyítani kívánt bűncselekmény szempontjából lehetnek lényegesek.

Egy helyszín megfigyelése esetén célravezető lehet a saját erővel elvégzett megfigyelés, de olyan esetben, amikor a célszemély mozgásának feltérképezése, különböző helyszíneken való megjelenésének rögzítése válik szükségessé, hatékonyabb az erre a célra megfelelő személyi feltételekkel és technikai eszközökkel rendelkező speciális egység segítségét igénybe venni.

Az ügyben előzetesen beszerzett adatok a megfigyelés hatékonyságát is növelhetik, például ha a célszemély mozgásának követése során, az egyidejűleg folyó telefonlehallgatásból kiderül, hogy hová is tart a célszemély. Így a figyelők számára lehetővé válik, hogy a lehallgatásból megismert címen várják már a célszemélyt és onnan vegyék át a figyelést.

A megfigyelés akkor eredményes, akkor érte el a célját, ha új adatok merülnek fel, ami konkrét esetben jelentheti olyan személy azonosítását, aki eddig nem került látókörbe, esetleg az ismert személy eddig nem ismert tartózkodási helyét mutatja meg. Sok esetben azok a személyek, akiknek érdekében történnek a pénzügyi műveletek, nem jelennek meg cégiratokon vagy bankszámlák tulajdonosaiként. Ezek a személyek sokszor a több gazdasági társaságon keresztül átutalt, majd készpénzben felvett összegeket veszik át. A figyelés egyik fontos eredménye lehet az ilyen szereplők meghatározása.

További szereplők lehetnek egy ilyen folyamatban a pénzváltók. Több esetben tapasztalható, hogy a magyar forintban megszerzett jövedelem EUR, illetve USD formában kerül továbbutalásra külföldi bankszámlákra. Ezen esetekben a konverzió nem a bankban történik, oda már a valutát fizetik be. A figyelés azonosíthatja ezeket a személyeket is, akik a konverzióban közreműködnek.

A megfigyelés során lehetőség van olyan technikai eszköz alkalmazására, amely képes a környezetben működő mobiltelefonok azonosítására (bemérésére). Ennek egyértelmű haszna, hogy a lehallgatás elkerülése céljából végzett telefoncsere nem vezet eredményre.

2.1.3. Környezettanulmány

A speciális szervek által elkészített környezettanulmány fontos információkkal szolgálhat az érintett személyek előéletével, baráti körével, iskolai végzettségével, jelenlegi és korábbi munkahelyével, lényeges kapcsolataival, vagyoni helyzetével, szokásaival kapcsolatban.

2.2. Bírói engedélyhez kötött eszközök és módszerek

A bírói engedélyhez kötött eszközök és módszerek alkalmazása lehetővé teszi, hogy a célszemélyek kommunikációjával egyidejűleg tudomást szerezzünk szándékaikról. Ezen eszközök a technika fejlődésével egyre szélesebb kört ölelnek fel, továbbá a technikai fejlődés, illetve a tömegtermelés eredményeként létrejött az a helyzet, hogy olcsón és nagy számban lehet ezekhez a kommunikációs eszközökhöz hozzáférni.

2.2.1. Telefonvezetéken vagy azt helyettesítő távközlési rendszerek útján továbbított közlés tartalmának megismerése és rögzítése

A titkos információgyűjtés során használt egyik leghatékonyabb eszköz az egyszerűen csak telefonlehallgatásnak nevezett bírói engedélyhez kötött módszer. Ezen közvetlenül követhető a célszemély kommunikációja a többi érintettel, kiderülhet ebből a cselekmény motivációja, célja, illetve a további feladatok meghatározása.

A mai technikai helyzet előtérbe helyezi a mobiltelefonok lehallgatását, hiszen ilyen készülékkel, vagy készülékekkel mindenki rendelkezik.

Első feladat ezen módszer alkalmazása során, hogy meghatározzuk, melyik telefont (milyen hívószámú) használja a célszemély. Az adatgyűjtés statikus szakaszának elemzése során már szóba került a két legtipikusabb módszer.

Egyrészt lehetőség van arra, hogy ügyészi engedéllyel a szolgáltatókat megkeressük, hogy a célszemély, vagy esetleg a hozzá köthető gazdasági társaság rendelkezik-e előfizetéssel. Ebben az esetben a híváslista bekérése is elengedhetetlen. Csupán egy telefonszám megállapítása, ami a célszemélyhez köthető nem elegendő. A híváslista a célszemély kapcsolati hálójáról is ad információt, továbbá a hívások rendszeressége, a napi használat mértéke egy időszakban eldöntheti, hogy az adott számon történő kommunikáció rögzítésének van-e egyáltalán értelme.

Használható telefonszámokat lehet találni azon iratok között is, amelyek egy banki számlanyitáskor vagy akár cégalapításkor keletkeznek. A pénzügyintézetek rendszeresen kérnek telefonos elérhetőséget az ügyfelektől, melynek célja további szolgáltatásaiknak hirdetése, vagy egyéb tájékoztatások rövid úton történő közlése ügyfeleik számára.

Ebből a két irányból, az esetek jelentős részében, felderíthető olyan telefonszám, amely kapcsolatba hozható a célszeméllyel. Természetesen ezek nem zárják ki annak lehetőségét, hogy a célszemély további telefonokkal rendelkezzen, de amint fent már utaltam rá, a technikai lehetőség megvan arra, hogy akár egy megfigyelés során a célszemély környezetében működő telefonok azonosításra kerüljenek.

2.2.2. Magánlakás titokban történő átkutatása; magánlakásban történő események technikai úton történő megfigyelése és rögzítése; e-mailben történő levelezés tartalmának megismerése és felhasználása

A fenti három titkos adatszerző módszer nem tipikusak a gazdasági bűncselekmények felderítése során, de nem zárható ki, hogy ezek alkalmazásával további, a felderítés szempontjából jelentős adat juthat a hatóság tudomására.

A magánlakás titokban történő átkutatása célravezető lehet a célszemély lakóhelyén, illetve az általa vagy bűntársai által használt helyiségben. Ez a módszer megerősítheti azt a feltevést például, hogy a fiktív számlák gyártásához szükséges eszközök az adott helyszínen fellelhetőek, vagy esetleg a fiktív gazdasági társaságok alapításához szükséges iratok megtalálása a célszemély szerepét erősíthetik a pénzügyi folyamatok végrehajtásában.

A felderítő szerv tudomására juthat olyan adat is, hogy egy bizonyos helyen rendszeresen találkoznak a célszemélyek és feltehető, hogy a találkozók célja további bűncselekmények elkövetésének tervezése. Ilyen esetben a magánlakásban történtek megfigyelése és rögzítése a célszemélyek további terveiről szolgálhat információval, továbbá az eddig megismert személyek adott bűncselekmény elkövetésében betöltött szerepe is pontosításra kerülhet.

Az adatközlés egyik nagyon népszerű formája az e-mail használata. Ez a rendszer lehetővé teszi, hogy percek alatt továbbítsunk információkat. Ezt a lehetőséget a bűnelkövetők is használják tekintettel arra, hogy az e-mail kevésbé köthető a személyhez. Míg a telefon használóját vagy tulajdonosát hívószám, vagy esetleg hangazonosítás alapján meg lehet határozni, addig e-mail címe bárkinek végtelenszámú lehet anyagi befektetés nélkül. Maga az e-mail cím azonosításra általában nem alkalmas, hiszen bármilyen nevet meg lehet adni felhasználóként.

Mindezek ellenére, ha a felderítés során a célszemélyek által használt e-mail címek meghatározhatóak, akkor azok tartalmának megismerése további adatokkal bővíthetik a bűncselekmények elkövetésének eddig megismert módjait, illetve további bűncselekmények megelőzését teheti lehetővé.

Az e-mail forgalom ellenőrzése során azt is figyelembe kell venni, hogy milyen üzenetkezelési lehetőségeket ajánlanak fel ezek a programok. Az e-mail kezelő programok mindegyike ismeri a Piszkozat fogalmát. Ez nem más, mint egy olyan mappa, amelybe elhelyezhetjük azokat az üzeneteinket, amelyeket már megírtunk, de csak később kívánunk továbbítani. Ez a Piszkozat más szempontból is hasznos. Az e-mail ellenőrzés során megtudhatjuk, hogy mi volt maga az üzenet, illetve milyen címről küldték és milyen e-mail fiók volt a címzett. Előfordulhat az az eset, hogy csak a feladót ismerjük, az üzenet nincs elküldve és mégis tudomására jut az információ a címzettnek az e-mail rendszeren keresztül. Ennek a magyarázata egyszerű: ha az üzenet írója nem küldi el a szöveget, hanem csak elmenti azt a Piszkozatok mappába, akkor az üzenet elérhető minden olyan partner számára, aki ismeri a postafiókhoz tartozó felhasználónevet és jelszót. Ezzel a példával csupán arra kívántam rávilágítani, hogy csupán az a tény, hogy e-mail fiók ellenőrzése során nem tapasztalunk üzenetforgalmat, még nem jelenti azt, hogy annak felhasználásával nem kommunikálnak egymással a célszemélyek.

A számítógépes rendszerek és kapcsolatok megfigyeléséhez kapcsolódhat a manapság nagyon népszerű közösségi oldalak ellenőrzésének felhasználása is a felderítésben. Számos esetben a hatóságok előtt ismeretlen kapcsolatok, telefonszámok, email címek ismerhetők meg ezen oldalakon, esetleg a különböző nyilvántartásokból rendelkezésre álló fényképeknél frissebb fényképek találhatóak rajtuk.

c. A humán információszerzés lehetőségei a gazdasági bűncselekmények felderítése során

Ahhoz, hogy az ismét egyre hangsúlyosabbá váló humán hírszerzés lehetőségeit keressük a gazdasági bűncselekmények felderítése során, meg kell határoznunk azokat a pontokat, ahol ebben a folyamatban az emberi információforrások alkalmazása kínálkozik.

A már többször említett fiktív cégek létrehozása esetében több jól meghatározható közreműködői kör rajzolódik ki. Ha a piramis legalját nézzük, akkor ott megtalálhatóak azok a hajléktalanok, vagy egyéb módon a társadalom perifériájára sodródott személyek, akik nevüket és adataikat adják cégek alapításához.

Felettük helyezkedik el egy olyan kör, aki még mindig a társadalom perifériáján él, de mégis megvan a lehetősége arra, hogy társait maga köré szervezze és amint egy magasabb szintről megjelenik az igény újabb emberek szervezésére cégalapításhoz, már hatékonyan tud közreműködni. Ezeknek a személyeknek egy sokkal jobb lakhatási körülményei vannak, és nagyobb haszonnal jönnek ki a folyamatból. E két csoport között az a különbség, hogy a cégvezetővé váló személyek csupán az őket beszerzőket ismerik, míg a szervező munkát végző, már magasabb szinten elhelyezkedő emberek, úgymond a végső megrendelők nevében eljáró személyeket is.

E két csoport rendszeresen kapcsolatba kerül a hatósággal, mivel egymástól függetlenül induló eljárásokban eljut hozzájuk az igazságszolgáltatás. Közülük kerülhetnek ki olyan adatszolgáltató személyek, akik alkalmasak arra, hogy olyan adatokat szolgáltatassanak, amelyek rámutathatnak újabb bűncselekményekre, illetve a már ismert bűncselekmények elkövetőire. Mindezek mellett tekintettel kiszolgáltatottságukra, figyelembe véve azt, hogy telefonelérhetőségük, illetve állandó tartózkodási helyük nincsen, ezért a velük való kapcsolattartás nehézségekbe ütközhet.

Jól meghatározható kör az ilyen cégek alapításában közreműködő ügyvédek és közjegyzők.

Közöttük két szempontból is kényes együttműködő személyt keresni. Egyrészt mindkét kört köti a szakmai titoktartás szabálya, az erre való hivatkozás biztos védelmet nyújt ezen munkát végző személyek számára egy büntetőeljárás során. Egy ügyvéd akár a cég alapításának körülményeiről történő tanúvallomást is megtagadhatja az ügyvédi titokra való hivatkozással és értelemszerűen ezen cégeket alapító személyek nem fognak felmentést adni ügyvédeknek a titoktartás alól.

Másrészt mind az ügyvédek, mind a közjegyzők a Pmt. 1. § m.) pontjában foglaltak szerint kötelesek bejelenteni a tudomásukra jutott pénzmosás gyanús ügyletet. A pénzmosás gyanús bejelentések vizsgálata során megállapítható, hogy az ügyvédi és a közjegyzői bejelentések száma elenyésző a törvényi kötelezettség ellenére. Valószínűleg nincs itt másról szó, mint hogy e két szakma teljes mértékben ellenérdekelt abban, hogy a napjainkban különösen nehezen szerzett ügyfeleiket potenciális gyanúsítottá tegyék, így elvesztve az ügyfél bizalmát és az ügyvédi megbízást.

Ezen nehézségek jelentős mértékben korlátozzák annak lehetőségét, hogy a fenti hivatást folytató személyek bűnügyileg releváns adatok forrásai legyenek, még akkor is, ha első kézből jut a tudomásukra, hogy feltehetően valós gazdasági tevékenységet nem folytató cég alapításában vagy éppen eladásában működnek közre.

Egy másik szegmensét vizsgálva ezen folyamatoknak, eljutunk a pénzügyi intézetek munkatársainak köréhez. Itt megkülönböztethetünk vezetőket és beosztottakat. Közöttük vizsgálódva valószínűnek látszik, hogy a profit elérésében kevésbé érdekelt beosztottak körében van mód humán hírszerzésre. Ezekben az esetekben olyan személyt érdemes alkalmazni, akinek rálátása van a felderítés szempontjából releváns információkra.

Csupán a realitás talaján maradva a pénzügyi intézeteknél dolgozó személyek körében esetleg az egyszerű ügyintézők lehetnek azok, akiknél az anyagi ellenszolgáltatásért cserébe történő együttműködésre reális lehetőség nyílhat. A vezetői szinteken a felderítő szervek már nem tudnak versenyképes anyagi ellenszolgáltatást nyújtani.

3.1. Fedett nyomozó alkalmazásának lehetősége

Fedett nyomozó alkalmazásának lehetősége több irányból valósítható meg a pénzmosás büntetvények felderítése során.

A kiindulásnak a pénzügyi művelet olyan pontjait kell venni, melyek a legtöbb esetben részét képezik a folyamatnak.

Ha a fentiekre visszatekintünk, láthatjuk, hogy sok esetben a magyar forintban megszerzett jövedelem már devizában kerül kiutalásra külföldi számlákra. A konverzió jellemzően nem bankokban történik. Ebben a körben, ha a pénzváltók közé tud a fedett nyomozó férközni, közvetlen azokkal kerülhet kapcsolatba, akik a kezdeményezik ezeket a nagy összegű konverziókat. Azért el nem rugaszkodva a realitás talajáról látni kell, hogy a pénzváltással foglalkozó személyek köre meglehetősen zárt, fedett nyomozónak oda bejutni nem egyszerű feladat. Mindemellett a fenti indokok alapján érdemes lehet erőfeszítéseket tenni ebbe az irányba, tekintettel arra, hogy ha a konverzió fázisában jut a nyomozóhatóság tudomására a bűncselekmény elkövetése, akkor még esetleg a külföldre történő kiutalás előtt érdemben lépni lehet a pénzösszegek határon belül tartására.

A pénzváltók körének vizsgálata során megállapíthatjuk, hogy oda nehéz fedett nyomozót bejuttatni, de ugyanakkor a humán hírszerzés egyéb lehetőségeinek hasznos forrása lehet e kör.

Tekintettel arra, hogy a pénzváltók jelentős része olyan Magyarországon élő külföldi állampolgár, akinek itt tartózkodásához engedélyre van szüksége, ezért a velük való együttműködésre egyéb törvényes lehetőség is adódik, gondolva itt a Magyarországon tartózkodás információszolgáltatás fejében történő engedélyezésére.

A fedett nyomozó alkalmazásának függetlenebb lehetőségét jelenthetné, ha ő maga úgy lépne fel a pénzpiacon, mint banki-, hatósági-, szakértői kapcsolatokkal – vagy akár ismeretekkel – rendelkező személy. Azon érdekcsoportok felé lehetne orientálni így a fedett nyomozókat, amelyek a külföldön bűncselekményekből szerzett jövedelmüket Magyarországon végrehajtott befektetésekkel kívánják legalizálni. Az így fellépő fedett nyomozónak megfelelő háttérrel kell rendelkeznie azon pénzintézetek irányából, amelyeket be kíván vonni a megrendelők által igényelt pénzügyi folyamatokba.

Maguk az érintett pénzintézetek kiválasztásánál is figyelembe kell venni, hogy az adott érdekkör honnan fog referenciát kérni, vagyis olyan bank bevonására van szükség, amely már rendelkezik hasonló gazdasági profilú ügyfélkörrel, vagy a célcsoporttal azonos régióból, vagy országból származó ügyfélköre széles.

Amennyiben a fedett nyomozó a szükséges pénzügyi folyamatok lebonyolításához elégséges infrastruktúrát, személyi kapcsolati kört, cégcsoportot tud prezentálni a célcsoport felé, abban az esetben az egész folyamatra rálátása lehet a felderítő szervnek és így hatékonyan lehet fellépni a pénzmosási célból Magyarországra érkező csoportok ellen.

Itt szükséges megemlíteni, hogy a fedett nyomozó(k) és megfelelő fedőintézmény(ek) alkalmazása hatékony eszköze lehet a pénzmosás elleni küzdelemnek. Amint fent említettem jól meghatározhatóak azok a gazdasági területek, amelyek alkalmasak a bűncselekményből származó haszon eredetének leplezésére. Akár egy bank, akár egy ingatlanforgalmazó cég alapítása és működtetése, mint fedőintézmény lehetővé tehetné, hogy a célszemélyek pénzügyi műveleteit pontos dokumentálással együtt felderítsük. Fedőintézmény működtetése során nem csak a pénzügyi műveletekhez szükséges, bűnügyileg releváns dokumentum kerülhet eredetben a felderítő szerv kezébe, hanem a kép-és hangfelvételek rögzítésével a papíron meg nem jelenő személyek is látókörbe kerülhetnek. Arról nem is beszélve, hogy egy fedőintézmény olyan technikai lehetőségeket biztosítana, mint például a célszemélyek által használt mobiltelefonok bemérése.

Nem kérdés, hogy egy fedőintézmény működtetése, különösen, ha a fent említett bankról van szó, olyan költséges eszköz, amely túllép a Rendőrség pénzügyi keretein. Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy milliárdos értékű bűncselekmények felderítése esetén lehet, hogy a fedőintézmény alapításába és működtetésébe fektetett milliók megtérülnek a fent említett értékű bűncselekmények felderítése során. Nemzetközi példák – lásd Egyesült Államok – mutatják, hogy sikeresen alkalmazható lehetőségről van szó a felderítő szervek kezében.

Fenti gondolatok nem tudják a gazdasági bűncselekmények és különösen a pénzmosás elleni küzdelem során felhasználható titkos információgyűjtő lehetőségeket teljesen átfogni, aminek korlátját egyrészt az esetek sokszínűsége jelenti, másrészt a minősített adatok védelme indokolja.

Az mindenképpen elmondható, hogy a gazdaságvédelmi terület ezen speciális részén a lehető legszélesebb körben kell(ene) alkalmazni mind a technikai adatgyűjtés, mind a humán hírszerzés lehetőségeit. Ennek oka pedig nem más, mint, hogy nem egy klasszikus bűnügyi területről van, itt a legkritkább esetben állnak rendelkezésére a bűnüldözőnek beismert vállomások, vagy úgynevezett egyértelmű, közvetlen bizonyítékok.

3. A büntetőeljárás

A folyamat befejező részeként a büntetőeljárással csak érintőlegesen foglalkozunk, mintegy felvillantva annak néhány jellemzőjét, illetve problémáját, mégpedig azért, mert Magyarországon nem áll a rendelkezésünkre olyan mennyiségben pénzmosás miatt folytatott büntetőeljárás, amelyek elemzése értékelhető következtetések levonását eredményezhetné.

Azt leszögezhetjük, hogy pénzmosás miatti büntetőeljárás megindításához elégséges, ha az alpbűncselekmény vonatkozásában megállapítható a megalapozott gyanú. Amennyiben erre a törvény lehetőséget ad, természetesen szükséges az alpbűncselekmény vonatkozásában is a büntetőeljárás megindítása.

Nem véletlenül tartalmazza a Btk. azt a kitélet, hogy bizonyítandó tény, miszerint a dolog büntetendő cselekményből származik, mert lehet olyan helyzet, amikor az alpbűncselekmény elkövetője nem büntethető, vagy a nyomozás során büntethetőséget kizáró okot állapítanak meg (az elkövető halála), azonban az egyértelműen bizonyítható, hogy az ilyen személy által elkövetett büntetendő cselekményből származó pénzzel kapcsolatban követnek el pénzmosást, tehát ilyen esetben lehetséges, hogy az alpbűncselekmény vonatkozásában megszüntetik a büntetőeljárást (vagy el sem indul), és természetesen így jogerős ítélet sem születhet, viszont a pénzmosás bűncselekmény miatt lefolytatható az eljárás és hozható ítélet.

Hasonló lehet a helyzet, amikor nem sikerül bebizonyítani az alpbűncselekmény elkövetőjének kilétét, azonban a büntetőeljárás során bizonyítható, hogy büntetendő cselekményből származik a pénz és ennek tényéről a pénzmosás elkövetője tudott.

Szintén problémás kérdés és bizonyítási nehézségeket vet fel, amikor legális tevékenységből származó pénzösszeg keveredik bűncselekményből származó pénzösszeggel, továbbá mi a büntetendő cselekménnyel érintett összeg a hűtlen kezelésnél, amikor bevételkieséshez vezet a deliktum, vagy adócsalásnál, amikor az állami bevételek csökkennek, azonban nincs bűncselekményből származó vagyon.

Elgondolkodtató, hogy szükséges-e azt bizonyítani, hogy a vagyontárgy bűncselekményből származott, vagy elegendő annak a bizonyítása, hogy legális tevékenységből nem származhatott, és az elkövetőre van bízva, hogy kíván-e, és főleg, hogy tud-e arról nyilatkozni, hogy a vagyontárgynak mi a valódi eredete.

Pénzmosás megalapozott gyanúja esetén a büntetőeljárás során az alábbi bizonyítási szempontokra kell különös figyelmet fordítani:

- a pénz milyen bűncselekményből származik,
- a pénzmosást milyen módszerrel követték el,
- az elkövető milyen jelekből tudhatta, hogy a pénz milyen bűncselekményből származik,
- a pénzmosó beosztása, munkahelye,
- milyen tevékenységet folytatott a szervezet, amelynek keretében követték a pénzmosást,
- mi lett a sorsa a legalizált bűncselekményből származó vagyonnak,
- milyen haszna származott a pénzmosónak a tranzakcióból,

– az esetleges pénzügyi elkövető ügyfél azonosítási, bejelentési kötelezettsége mire alapozható és azt mivel szegte meg.

Külön gondot jelent a gazdasági ügyekben, és így a pénzmosás területén is a büntetőeljárásban történő nemzetközi együttműködés. Az információcserére jellemző, hogy míg az a nyomozati szakban szinte tökéletesen működik, addig a büntetőeljárás során rendszerint problémákkal küszködik, melyek közül talán az a legegyszerűbb, hogy a jogsegélyforgalom lassú, figyelemmel a fordítási nehézségekre, illetve a diplomáciai útra, amelyen azok továbbításra kerülnek. Bár a kiegészítő jellegű 1990-es Strasbourgi Egyezmény kifejezetten lehetővé teszi a gyors végrehajtást, lényeges javulás egyelőre nem mutatkozik.

A pénzmosás bűncselekmény megalapozott gyanúja alapján a büntetőeljárás lefolytatására a Vám-, és Pénzügyőrség rendelkezik kizárólagos hatáskörrel, azonban az Ügyészség kivételes esetben – általában akkor, ha az alpbűncselekmény miatti eljárás más nyomozószervnél van folyamatban – egyéb nyomozóhatóságot is kijelölhet az eljárás lefolytatására.

Javaslatok a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemhez:

I. Jogszabályi változtatások - de lege ferenda javaslatok:

1. a pénzügyi információs egység tudomására jutott információkkal kapcsolatban azok felhasználhatósága korlátozásának megszüntetése és az információk szabad felhasználása bármely szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elleni büntetőeljárásban.
2. a felfüggesztett tranzakciókkal kapcsolatban a PIO általi ellenőrzésre rendelkezésre álló határidő kiterjesztése, akár 30 napra. A 24, illetve a 48 órás határidő a gyakorlatban érdemi ellenőrzés lefolytatását, intézkedés megtételét nem teszi lehetővé. Külföldön vannak példák hosszabb határidőkre, ami semmilyen káros gazdasági következménnyel nem jár.
3. a bejelentések hatékony elbírálásához szükséges adattárak összekapcsolása, ennek törvényi háttérének megteremtése, mivel még mindig túlságosan sok időt vesz igénybe az érintett személlyel, gazdasági társasággal vagy tranzakcióval összefüggő adatok, információk összegyűjtése a különböző nyilvántartásokból, adattárakból. Külföldi példák alapján látható és igazolható ennek hatékonysága, bár a magyarországi mindenható adatvédelmi szabályok mellett ez nyilvánvalóan nehezen megvalósítható elképzelés.
4. a bizonyítási teher megfordítása a pénzmosás büncselekményével kapcsolatban. Egyetértve Nagy Ferenc álláspontjával, amely szerint „valóban célravezető és hatékony szabályozás e téren csak úgy lehetséges, ha meghatározott feltételek fennállása mellett a vagyoni érték tiltott, kriminális természetét vélelmezik azzal, hogy ezen vagyoni érték tulajdonosának átengedik a legális, tisztességes vagyonszerzés bizonyítását”, azaz ebben a megoldásban ne az ártatlanság vélelmének sérelmét vagy a bizonyítási teher áthárítását lássuk, hanem inkább egyfajta adatszolgáltatási kötelezettség, elszámolás, jövedelem igazolásának az előírását.
Amennyiben tehát például a nyomozó hatóság bizonyítani tudja, hogy az általa fellelt vagyon legális tevékenységből nem származhatott, akkor a személy felelősségre vonását kezdeményezi, függetlenül attól, hogy nem tudja bizonyítani, hogy mely konkrét cselekmény volt az alaphüncselekmény, de azt egyértelműen alá tudja támasztani, hogy legális jövedelemmel a terhelt nem rendelkezett; természetesen az érintett élhet az (ellen)bizonyítás lehetőségével és igazolhatja a vagyon legális eredetét.
A vagyoneklobzással összefüggésben hasonló megoldást már alkalmaz a büntető jogunk, amennyiben „az ellenkező bizonyításáig vagyoneklobzás alá eső vagyonnak kell tekinteni a bünszervezetben való részvétel ideje alatt szerzett valamennyi vagyont”.
5. a jogi személy felelősségre vonásának lehetőségét bővíteni, vagy a meglévőket a gyakorlatban hatékonyabban alkalmazni.

6. vagyonyilatkozat – a pénzmosás elleni sikeres(ebb) fellépés mindenképpen igényelne egy az ellenőrzésekre, összevetésekre alapot adó vagyonfelmérést, vagy akár hasznos lenne átvenni a „nettó érték” módszert (USA), melynél a vizsgált személy vagyoni helyzetét az előző évvel vetik össze. Amennyiben a vagyonnövekmény a jövedelem és a megélhetési költségek különbözetét meghaladja, úgy az illetőnek kell bizonyítani annak legális voltát.

II. A pénzmosás elleni küzdelemben illetékes hatóságok eljárási, szervezeti változásaira tett javaslatok:

7. a PIO értékelő-elemző szoftverének továbbfejlesztése a pénzmosás gyanús események hatékonyabb felismerése céljából és annak érdekében, hogy a gyanús ügyletekre vonatkozó bejelentések elemzésekor az FIU a lehető legpontosabban meghatározhassa az alpbűncselekményt.
8. statisztika: szükséges a nyomozásokra és vádemelésekre, ítéletekre vonatkozó statisztikai összhang megteremtése az érintett szervezetek (nyomozó hatóságok, ügyészség, bíróság, Statisztikai Hivatal) közreműködésével. A naprakész statisztikák hiányát gyakorlatilag minden esetben kifogásolták a pénzmosás területén ellenőrzést folytató nemzetközi szervezetek is, de ugyanebbe a korlátba ütköznek a területet kutatók is.
9. a nyomozóhatóságok napi gyakorlatává tenni a bűncselekmények gazdasági hátterének feltárását és az abból származó előny elvonását – a pénzügyi háttérnyomozást.
A felderítés egyik iránya lehet az, ha a nyomozó hatóság konkrét eljárások során, azokhoz kapcsolódva vizsgálja a pénzmosás lehetőségét is, azzal, hogy felkutatja a bűncselekménnyel érintett vagyont, annak útját, és az abban résztvevőket.
Az úgynevezett pénzügyi háttérnyomozások folytatására a PIO alkalmas, felhasználva ismereteit, szakértelmét, adatbázisait, és külföldi kapcsolatait, de ezt valamennyi nyomozóhatóságnak mindennapi feladatává kell(ene) tenni.
A súlyos vagyoni és gazdasági bűncselekmények kapcsán elrendelt pénzügyi háttérnyomozás célja a kármegettérülés biztosítása, illetve a pénzmosás miatti felelősségre vonás megalapozása.
(A pénzügyi háttérnyomozás feladata, hogy a látókörbe került személyek, társaságok gazdasági hátterét feltárva segítse ahhoz a felderítést folytató egységet, hogy az általuk elkövetett bűncselekményekkel okozott kárt körülhatárolja, továbbá a bűnszervezet működése során szerzett vagyon nagyságát, helyét meghatározza, illetve hogy a gazdasági kapcsolatok feltárásával sikerüljön további kapcsolatokat kimutatni.

A pénzügyi háttérnyomozás során felderítésre kerülnek a hazai és külföldi banki, és egyéb pénzügyi kapcsolatok, megszerzett vagyontárgyak, ingatlanok, ingóságok, amelynek célja az, hogy a nyomozás elrendelésének pillanatában már az elkövetők vagyontárgyai is lefoglalhatók, zár alá vehetők legyenek. A korai vagyoni jellegű kényszerintézkedés a szervezett bűnözés elleni küzdelem kulcsfeladata, hiszen ha a megszerzett bűnös vagyon lefoglalásra kerül, akkor nincs lehetősége az elkövetőknek továbbra is fenntartani és működtetni a csoportot, szervezetet. Az intézkedés azonban fontos a kiemelt súlyú és kárértékű vagyon elleni és gazdasági bűncselekmények felderítése során is, valamint a bíróság reparációs feladatának teljesítése érdekében.

10. gazdasági bűnözéssel foglalkozó speciális bűnüldöző szervek együttműködésének javítása, rivalizálásuk kiküszöbölése
11. a bűnüldöző hatóságok együttműködésében célszerű lenne erőteljesebben építeni az Europol értékelő-elemző projektjeire, az úgynevezett „munkaadatok elemzési célokra” nevet viselő adatbázisra, kihasználni a közös nyomozócsoportok alakításának a lehetőségét és további olyan mechanizmusokat, melyek a bűnüldöző szervek együttműködésének hatékonyságát növelhetik, ami további eszközöket hozhat működésbe, s ezzel lehetővé teheti a bűnüldöző hatóságok hatékonyabb operatív munkáját.
12. a befektetési társaságok területén a fellépés nehézkes, ott fedővállalkozással, vagy fedett nyomozókkal lehetne csupán eredményt elérni, ugyanis az ajánlásokban megfogalmazott tipizált tranzakciók egy bankban, hitelintézetben szokatlanok lehetnek, de egy brókercégnél mindennaposak (mint pl. hirtelen nagy összegű be-, kifizetések, átutalások, veszteség, készpénzforgalom). A bűncselekményekből származó összegek kiszűrésére még a szolgáltató jóhiszeműsége esetében is alig van lehetőség, hiszen nekik nincs lehetőségük ügyfeleiket úgy megismerni, mint a bankoknak, ahol az ügyfél több időt tölt el, mint brókerénél, és ott hivatalosan is több információt kell szolgáltatni személyéről, vagy társaságáról. Megoldás a meghatározott összeg feletti – az ügyfél brókercéghez való be és kifizetésekor – banki számlán történő átutalás kötelező előírása, amely esetben a bank az azonosítást úgyis elvégzi, a brókercégek mentesülnének a pénzmosással kapcsolatos kötelezettségek alól.
13. egységes országos bankszámla nyilvántartás létrehozása és hozzáférési lehetőség biztosítása a pénzmosás elleni küzdelem és más gazdasági bűncselekmény kapcsán
14. PSZÁF – a pénzintézetek, értékpapír piacok folyamatos ellenőrzése során kiszűrhetné azon ügyleteket, amelyek valamilyen okból gyanúsak, és a bejelentési kötelezettség ellenére bejelentésre nem kerültek.
15. erősíteni kell a gazdasági társaságok törvényességi felügyeletét, tevékenységük ellenőrzését, a fantomcégek, számlagyarak, egyéb a feketegazdaság égisze alá tartozó jelenség felszámolása érdekében

16. ügyészség, bíróság – a jelenlegi jogszabályi háttér egyre tágabb teret biztosít a pénzmosás, mint bűncselekmény miatti büntetőeljárás megindításának. Minél több ügyben kellene megpróbálni lefolytatni a büntetőeljárást. Amíg nem lesz nagyobb számban büntetőeljárás pénzmosás miatt, és nem alakul ki egy egységes bírói gyakorlat, addig a pénzmosás elleni küzdelemben csak az elméleti kérdések szintjén maradhatunk.

Ferenc Szendrei: Money laundering

Summary of the PhD essay

Nowadays money laundering is a worldwide phenomena, what everybody heard about in general but in fact the public doesn't know too much about it.

Those who are professionally dealing with the detection of money laundering – law-enforcement authorities, entities who has reporting obligation, supervisory authorities, - of course know their job, know a lot about the phenomena, its negative impact on the society but citizens in general do not have too much information about it. To improve this situation, from the perspective of a criminal investigator the author describes certain elements of money laundering, mainly discussing, analyzing criminological connections.

In general why do we need to deal with this phenomena, why do we have to fight against money laundering, thus this crime has no victim, the participants – financial service providers - gain profit on it as providing service for the money launderers, transferring the amounts means they get service fee for their work. More over, if we take into the account the experience that the profit originating from this crime will be legitime only if the criminals pay tax after it, then we can say that criminals actually conducting a useful activity, what is beneficial for everybody.

Before money laundering activity gets on the scene there were already numerous serious crime committed. These can be the typical forms of classical organized crime activity, economical crime or crimes against property. And if we look at the economical effectiveness of this activity we hope we can produce proof to the contrary as well.

Money laundering is a serious offence against the law not only in the Hungarian but also in the international perception/public opinion. Despite of this fact some actors of the market are more indulgent when they meet cases like profits, assets originating from breaking the tax rules, bribery or corruption and emphasize only the obligations of the financial service provider.

Money laundering serves the interest only of the owners of assets, profits originating from crime and at the same time more and more aggressively threatens the ethical, legal system of the society, weakens the competitiveness, safety of the economy, equal bet in the competition. Money laundering is a harsh interference into the demand and supply mechanism of the market and pays no attention on the `understanding` `forebearing` actors of the market. There is a destructive effect of this organized crime related activity on these actors I mentioned, though they do not feel the impact immediately.

Financial institutions and their professional counterparts - during their relationship with clients – can support that approach that all forms of money laundering activity would be considered as a negative phenomena within the society. The way they can support this understanding is to inform costumers about the facts how money laundering can put individuals and public at a disadvantage.

It definitely causes a huge damage for the financial service providers when they create business relationship with suspicious costumers, completing their transfer orders. Getting

involved in suspicion of money laundering is risking the reputation and the operational security of the financial institution, what can lead to profit loss.

The owners of illegal profits try to commit the money laundering activity at those financial service providers where the employees are lenient, flexible, rules are not followed. These service providers become the victims of the money launderers as they can easily lose their trustworthy clients, their business partners.

To prevent laundering of the profit originating from crime, especially from organized crime is a crucial criteria for the sake of the security of whole economical system, the financial system, for the sake of the security of the financial institutions and their clients.

Money laundering threatens the whole society, the complete economy. It builds into the economy as it fuels the profit originating from crime into the legal organizations of the economy, being connected to the organized crime it changes the flow of the market, depreciates the effectiveness and fairness of financial procedures and at the end threatens the democratic government of law.

Money laundering as a crime came into the range of vision of criminologists in the 1970s. This was the time when governments realized that the drug related crime became global and the individual attempts of the countries are not effective enough.

Of course this doesn't mean that money laundering did not exist before that period, as organized crime and money laundering are much the same age.

The phenomena became global during last decades of the 20th century and it became the centre of interest of the international attention when it got connected with the terrorist attacks and terrorism financing after September 2001.

The author met the Hungarian legislation, problems and success of the real life investigations between 1997 – 2001 when he used to work at the Anti Money Laundering Office of the National Police HQ of Hungary.

One of the goals of this essay is to create a useful paper for the anti money laundering investigative units, as a result of the legal, first of all criminological approach of the topic.

The other goal of the research was to analyze the results and regulations of the fight against organized crime and also make a complex study on specific fields, connected to money laundering, like offshore companies, economical and organized crime, terrorism financing, to discover deficiencies and discover possible further progress.

The essay consists of the following chapters:

- 1. Concept of money laundering**
- 2. Phases of money laundering**
- 3. Money laundering techniques**
- 4. Measuring the money laundering**
- 5. Economical impacts of money laundering**

- 6. the offshore**
- 7. International regulation of money laundering**
- 8. International organizations**
- 9. Practice of certain countries**
- 10. Organized crime and money laundering**
- 11. Terrorism financing**
- 12. Money laundering in the Hungarian legislation**
- 13. Obligations of the financial service providers and circumstances providing suspicion for money laundering**
- 14. Money laundering in the world**
- 15. Fight against organized crime from the perspective of the investigative authority**

At the end of the essay the author creates two groups – legal and organizational modifications – all together like 16 suggestions how to improve the fight against money laundering and terrorism financing. The below listed suggestions are the most interesting ones.

1. open use of collected information during the fight against money laundering in the criminal procedure
2. extending the deadline of the suspended transactions
3. connecting those databases which are necessary to evaluate the suspicious transactions
4. the reversed burden of proof in connection with the crime of money laundering
5. extend the possibilities of legal responsibility of the legal entities.
6. asset/property declaration
7. investigative organizations would create an everyday practice to reveal the economical background of the crime and withdraw the benefit originating from it – financial background investigation
8. unified national bankaccount registry

Jogszabályok

1. 110/2003. (X. 27.) OGY határozat országgyűlési vizsgálóbizottság létrehozásáról "a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által feltárt brókerbotránynak, ezen belül különösen a Pannonplast Rt. részvényeinek megvásárlása körülményeinek, a K & H Equities Rt.-nél történt milliárdos sikkasztásnak, a Britton cégcsoportnak a tranzakcióban betöltött szerepének, a Medgyessy Péter által elnökölt Inter-Európa Bank Rt.-ben történt pénzmosásnak és az egész botránysorozattal kapcsolatos kormányzati és kormánypárti politikuskok érintettségének kivizsgálására"
2. 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet a pénzforgalom lebonyolításáról
3. 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
4. 1989. évi 2. törvényerejű rendelet a takarékbetétről
5. 1993. évi XCVI. törvény az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárakról
6. 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Községek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről
7. 1994. évi XXIV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról
8. 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
9. 1998. évi L. törvény az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről
10. 2000. évi CI. törvény a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló Strasbourgban, 1990. szeptember 8-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
11. 2001. évi CIV. törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről
12. 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról
13. 2001. évi LXXXIII. törvény a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint egyes egységes korlátozó intézkedések elrendeléséről
14. 2002. évi LIX. törvény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi Egyezmény kihirdetéséről
15. 2003. évi CXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről
16. 2003. évi LX. törvény a biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről
17. 2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról
18. 2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
19. 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdéi szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól

20. 2008. évi LXIII. törvény az Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye kihirdetéséről, valamint a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény módosításáról
21. 2009. évi LXXXV. törvény a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról
22. 2221/2005. (X. 17.) Korm. határozat az IMF/World Bank/Moneyval vizsgálat által megfogalmazott ajánlások végrehajtásáról és a 3. pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni irányelv rendelkezéseinek átültetéséről - a Pénzügyi Akciócsoport (FATF) tagfelvételi követelményeinek figyelembevételével - készült akciótervről
23. 227/2006. (XI.20.) Korm. rendelet a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről
24. 2298/2001. (X. 19.) Korm. határozat a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló törvényjavaslattal összefüggő feladatokról
25. 24/1998. (VI. 9.) AB határozat
26. 28/2008. (X. 10.) PM rendelet a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelményeket alkalmazó harmadik országokról
27. 297/2001. (XII. 27.) Korm. rendelet a pénzváltási tevékenységről
28. 299/2001. (XII. 27.) Korm. rendelet a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény végrehajtásáról
29. 342/B/2004. AB határozat a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény 42. §-a alkotmányellenességének vizsgálatáról
30. 35/2007. (XII. 29.) PM rendelet a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény alapján elkészítendő belső szabályzat kötelező tartalmi elemeiről
31. 59/2002. (III. 29.) Korm. rendelet a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény végrehajtásáról szóló 299/2001. (XII. 27.) Korm. rendelet módosításáról
32. 673/B/2004. AB határozat a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 303/B. § (1) és (2) bekezdései alkotmányellenességének vizsgálatáról
33. 7001/2002. (PK. 7.) PM irányelv a pénzmosásról szóló törvény végrehajtásával kapcsolatos útmutatóiról
34. 7002/2003. (PK. 8.) PM irányelv a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény végrehajtásával kapcsolatos útmutatókról
35. 7003/2003. (PK. 8.) PM irányelv a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény végrehajtásával kapcsolatos útmutatókról
36. 7004/2003. (PK. 8.) PM irányelv a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény végrehajtásával kapcsolatos útmutatókról

37. 7005/2003. (PK. 8.) PM irányelv a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény végrehajtásával kapcsolatos útmutatókról
38. 74/1994. (V. 10.) Korm. rendelet a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény végrehajtásáról
39. A BIZOTTSÁG 2006. augusztus 1-i 2006/70/EK IRÁNYELVE a „politikai közszereplők” fogalmát, valamint az egyszerűsített ügyfél-átvilágítási eljárások és az alkalmi vagy nagyon korlátozott alapon folytatott pénzügyi tevékenység alapján nyújtott mentesség technikai követelményeit illetően a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvre vonatkozó végrehajtási intézkedések megállapításáról
40. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 3/2002. Ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében
41. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 7/2001. Ajánlása a terrorizmus és a pénzmosás megakadályozása és megelőzése érdekében
42. A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 11/2006. (XII. 14.) számú ajánlása a belső védelmi vonalak kialakításáról és működtetéséről
43. A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 3/2008. (XI. 20.) számú ajánlása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
44. A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 4/2008. (XII. 4.) számú ajánlása a közvetítői tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről
45. A Szerencsejáték Felügyelet elnökének 1/2001. Ajánlása a pénzmosás megelőzése és megakadályozása érdekében
46. A TANÁCS 1991. június 10-i 91/308/EGK IRÁNYELVE a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről
47. A TANÁCS 2001. december 27-i 2580/2001/EK RENDELETE a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről
48. A TANÁCS 2001. június 26-i 2001/500/IB KERETHATÁROZATA a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról
49. A TANÁCS 2004. október 25-i 2004/757/IB KERETHATÁROZATA a tiltott kábítószer-kereskedelem területén a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetésekre vonatkozó minimumszabályok megállapításáról
50. A TANÁCS 2005. február 24-i 2005/212/IB KERETHATÁROZATA a bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról
51. A TANÁCS 2008. szeptember 25-i 2008/801/EK HATÁROZATA az Egyesült Nemzetek Szervezete Korrupció elleni Egyezményének az Európai Közösség nevében történő megkötéséről
52. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1781/2006/EK RENDELETE (2006. november 15.) a pénzátutalásokat kísérő megbízási adatokról
53. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1997. január 27-i 97/5/EK IRÁNYELVE a határokon átnyúló átutalásokról
54. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2005. október 26-i 2005/60/EK IRÁNYELVE a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről

- 55. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2007. november 13-i 2007/64/EK IRÁNYELVE a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 97/7/EK, a 2002/65/EK, a 2005/60/EK és a 2006/48/ EK irányelv módosításáról és a 97/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről**
- 56. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2008. március 11-i 2008/20/EK IRÁNYELVE a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint a terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 2005/60/EK irányelvnek a Bizottságra ruházott végrehajtási hatáskörök gyakorlása tekintetében történő módosításáról**
- 57. BH2006. 143 A pénzmosás elkövetésének feltétele a bűncselekményből származó pénz eredetének leplezésére irányuló célzat [1978. évi IV. törvény 303. § (1) bek.].**
- 58. COUNCIL REGULATION (EC) No 2580/2001 of 27 December 2001 on specific restrictive measures directed against certain persons and entities with a view to combating terrorism**
- 59. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering - Commission Declaration**
- 60. Egyezmény a bűncselekmények hasznának pénzmosásáról, felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról (Európa Tanács, Strasbourg, 1990. szeptember 8.)**
- 61. FATF 40+9 ajánlása**

Irodalomjegyzék

1. *5300 pénzmosás gyanús bejelentés* (www.cegnet.hu/gazdert/2000/52/cikk10.html)
2. *80 milliárd az alvilág kezén* (KÁPÉ, 1994. március 3.)
3. *A globalizáció kedvez a pénzmosásnak* (Magyar Hírlap, 2001. április 17.)
4. *A pénzmosás* (Magyar Jog, 1994. 2. szám)
5. *A pénzmosás folyamata* (Napi Gazdaság, 1996. november 18.)
6. *A pénzmosás, mint új bűncselekmény kategória* (Ellenőrzési figyelő, 1995. I. negyedév)
7. *A piszkos pénzek mosógépe* (1994. június 9.)
8. *A szervezett bűnözés terjedelme* (Kriminológiai Közlemények)
9. Andreas Fülbier – Rolf R. Aepfelbach: *Das Geldwaschegesetz. Eine einführende Kommentierung* (Köln, 1995)
10. Andreas Hubschmid: *Know your customer rules and money laundering guidelines in Switzerland* (Money Laundering Symposium, Budapest, 1993.)
11. Annelise Graebner Anderson: *The Business of Organized Crime* (Stanford, 1979.)
12. Aubert, M.: *Swiss Banking Secrecy* (Geneve Place Financiere, Bern, 1995.)
13. Auer Katalin: *A biztosítóintézetek a pénzmosás ellen* (Biztosítási Szemle, 1994/5.)
14. *Az Európai Unió büntetőjogi kézikönyve* (szerk.: Dr. Kondorosi Ferenc – Dr. Ligeti Katalin, Magyar Közlöny Lap- és könyvkiadó, Budapest, 2008.)
15. *Az Európa Tanács a pénzmosás ellen* (Bank és Tőzsde, 1995. január 20.)
16. *Az Európa Tanács Octopus 29. számú jelentése: Korrupció és szervezett bűnözés az átmenet állapotában lévő országokban* (Strasbourg, 1997.)
17. Azalia Dolvoga: *Organized Crime in Russia* (Nouvelles Etudes Penales, 1998.)
18. *Bank az óceán alatt* (KÁPÉ, 1994. 12. szám)
19. Barabás A. Tünde – Irk Ferenc: *Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezett bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés* (Kriminológiai Tanulmányok XXXVIII., XXXIX., OKRI, 2001.)
20. Barabás A. Tünde – Molnár Csaba: *A pénzmosás fantomja* (Kriminológia tanulmányok)
21. Bardócz Csaba: *Pénzmosási technikák* (Belügyi Szemle, 1997/3.)
22. *Beitrag bei der Anhörung der CDU/CSU-Bundestagsfraktion zum Thema „Geldwaschekämpfung und Gewinnabschöpfung“* (Berlin, 1995.)
23. *Bejelentésre kötelezve* (Figyelő, 1994. március 3.)
24. Benke Miklós: *Fehérgalléros bűnözés és pénzmosás* (Rendészeti tanulmányok 4., 1994.)
25. *Bezáruló adóparadicsomok* (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 24.)
26. Blum J. A.: *Financial Havens, Banking Secrecy and Money-Laundering* (New York, 1998.)
27. Borai Ákos: *Illegálisan működtetett pénznyerő automaták* (Rendészeti Szemle, 1992.)
28. Bundesministerium des Innern: *Eckpunkte zur Verbesserung der Geldwaschekämpfung* (Bonn, 1995.)
29. *Bűncselekmények az ásványolaj-kereskedelemben* (Főiskolai Figyelő, Különszám, 1997.)
30. *Bűnös bevételek tiltott utakon* (Heti Magyarország, 1994. március 25.)

31. Charles Intriago: *International Money Laundering* (London, 1991.)
32. Claire Sterling: *Crime without Frontiers* (Little, Brown, London, 1994.)
33. Claire Sterling: *Pax Mafiosa – A maffiabűnözés hálózatai* (Budapest, Credit, 1997.)
34. Clark, T. – Tigue, J. J.: *Dirty Money* (London, 1975.)
35. Cliff Karchmer: *Illegal Money Laundering – A Strategy and Resource Guide for Law Enforcement Agencies* (Police Executive Resources, Washington, 1988.)
36. Clutterbuck, R.: *Terrorism, Drugs and Crime in Europe after 1992* (London, 1992.)
37. Csiszár Tibor: *Az illegális kábítószer-kereskedelemből származó jövedelmek befektetési (tisztára mosási) és egyéb felhasználási módozatai* (Dr. Cséka Ervin Emlékkönyv, 1992.)
38. Dános Valér: *A szervezett bűnözés egyes elemeinek megjelenése a hazai bűnözésben* (Jogász Szövetségi Értekezések, 1988.)
39. *Das geldwaschegesetz* (Kriminalistik, 1994/1.)
40. *Das OrgKG – Ein Gesetz mit Schwachen* (Kriminalistik, 1994/3.)
41. David Black: *A kínai maffia – Jönnek a triádok* (Háttér Kiadó, Budapest, 1992.)
42. David Scott: *Money Laundering and International Efforts to Fight it* (Public Policy for the Privatsector, 1995.)
43. *Der Straftatbestand Geldwasche und das Geldwaschegesetz* (Der kriminalist, 1994/10.)
44. Déri Pál: *A szervezett bűnözés esélyei* (Rendészeti Szemle, 1993.)
45. *Die Aufspürung illegaler Gewinne* (Kriminalistik, 1994/7.)
46. Dieter Carl – Joachim Klos: *Geldwaschegesetz und Datenweitergabe zu Besteuerungszwecken* (Deutsche Steuer Zeitung, 1994.)
47. Dieter Carl – Joachim Klos: *Regelungen zur Bekämpfung der Geldwasche und ihrer Anwendung in der Praxis* (Bielefeld, 1994.)
48. Dieter Carl – Joachim Klos: *Verdachtsmeldepflicht und Strafaufhebung in Geldwascheverdachtsfallen* (Zeitschrift für Wirtschaft, Steuer, Strafrecht, 1994.)
49. Dieter Ungnade: *Rechtliche Aspekte bei der Umsetzung des OrgKG und des Geldwaschegesetzes in der Kreditwirtschaft* (Wertpapier-Mitteilungen, 1993.)
50. Dominique Garabiol – Bernard Gravet: *La lutte contre le recyclage de l'argent du crime organisé* (Párizs, IHESI, 2001.)
51. Dusik Sándor: *Pénzmosás* (Belügyi Szemle, 2000/3.)
52. Elek Balázs: *Bizonyítási kérdések a pénzmosás büntette kapcsán.* (Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi tanulmányai, Tomus 5/1, Miskolc, 2004, 113-135. o.)
53. Elek Balázs: *Juris ignorantia non excusat? A jogi tévedés megítélése a gazdasági büntetőperekben.* (Rendészeti Szemle 2009 július-augusztus 96-109. o.)
54. Elek Balázs: *Economical crimes in the Hungarian Code Penal* (In. Studies regarding criminality in the economic field romanian and hungarian Legislations. Agora University Oradea TTK. 2008. 219-251. o.)
55. *Életbe lép a pénzmosás elleni törvény* (Bank és Tőzsde, 1994. április 1.)
56. *Először tárgyalnak pénzmosási ügyet* (Világgazdaság, 2001. március 5.)
57. *EU-pénzügyminiszterek – pénzmosás* (MTI, 2001. október 16.)
58. *Európa Tanács konferenciája a pénzmosásról az átalakulóban lévő országokban* (Pénzügyi Szemle, 1995. 2. szám)
59. Fejes Eleonóra: *A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján* (MNB Műhelytanulmányok, Budapest, 1994.)
60. Freemantle, B.: *The Octopus: Europe on the grip of organized crime* (Orion Books Ltd., London, 1995.)
61. Gál István László: *A pénzmosás* (KJK–Kerszöv, Budapest, 2004.)

62. Gál István László: *A terrorizmus finanszírozása* (PTE ÁJK Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet, Pécs, 2010.)
63. *Geldwasche – Die Achillesfurse des Organisierten Berbrechens* (Der kriminalist, 1992/5.)
64. Gerald Moebius: *Pénzmosás* (Revue International de Police Criminelle, Lyon, 1993.)
65. *Gewinnaufspürung* (Kriminalistik, 1992/6.)
66. Grósz Katalin: *A pénzmosás technikái és lehetséges ellenszere* (Igazságügyi Minisztérium)
67. Guillemette de Véricourt: *A maffia* (Pécs, Alexandra, 1998.)
68. Gulácsi Ferenc: *Napjaink problémája: A pénzmosás* (ORFK, 1993.)
69. Gunther Arzt: *Geldwasche und rechtsstaatlicher Verfall* (Juristenzeitung, 1993.)
70. Gunther Arzt: *Geldwascherei – Eine neue Masche zwischen Hehlerei, Strafvereitelung und Begünstigung* (Neue Zeitschrift für Srtafrecht, 1990.)
71. Gus Tyler: *Organized Crime in America* (Ann Arbor, Michigan, 1962.)
72. Guy Baron: *Intelligence économique: objectifs et politiques d' information* (Párizs, IHESI, 1996.)
73. Handelman, S.: *Comrade Criminal – Russia's New Mafia* (Yale University Press, New Haven, 1995.)
74. Harald Hans Körner – Eberhard Dach: *Geldwasche. Ein Leitfaden zum geltenden Recht* (München, 1994.)
75. Henner Hess: *Mafla andMafiosi* (New York, 1973.)
76. Henry McCarl: *Economic Impact of the Underground Economy – A Bibliography on Money Laundering and Other Aspect of Off-the-Record Economic Transactions* (Nomticello, Illionis, 1989.)
77. *Hogyan mossunk pénzt?* (Világgazdaság, 1994. április 1.)
78. Ingo Walter: *Secret Money – The Shadowy World of Tax Evasion, Capital Flight and Fraud* (London, 1989.)
79. *Intézkedések a bűncselekményekből származó pénzösszegek elszállítása és biztonságba helyezése ellen* (Európa Tanács)
80. *Intézkedések a pénzmosás ellen* (Magyar Hírlap, 2001. október 24.)
81. *Intézkedések a pénzmosás ellen* (www.cegnet.hu/gazdert/2001/44/cikk4.html)
82. Jacsó Judit: *A pénzmosás bűncselekményének szabályozása az osztrák, a svájci és a magyar Btk.-ban* (Kereszttmetszet című kötet, szerk.: Karsai Krisztina, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2005. 71-83. o.)
83. Jacsó Judit: *A pénzmosás elleni nemzetközi fellépés eszközei* (Magyar Jog, 2000/9.)
84. Jacsó Judit: *Az Európai Unió III. pénzmosási irányelve és magyarországi gyakorlati tapasztalatai* (Rendészeti Szemle, 2009. 7–8. szám)
85. Jacsó Judit: *Pénzmosás* (Az Európai Unió büntetőjogi kézikönyve, szerk.: Dr. Kondorosi Ferenc – Dr. Ligeti Katalin, Magyar Közlöny Lap- és könyvkiadó, Budapest, 2008. 508-530. o.)
86. James Ring Adams – Frantz Douglas: *A Full Service Bank – How BCCI Stole Billióm Around the World* (New York, 1992.)
87. Jávorszky József: *A szerencsejáték szervezésének jogi szabályozása* (Belügyi Szemle, 1993.)
88. Jay Robert Nash: *Encyclopedia of World Crime* (Crime Books, New York, 1989.)
89. Jean-Pierre Garitte: *A pénzmosásról* (Számvitel és Könyvvizsgálat, 1995/2.)
90. Jeffrey Robinson: *Pénzmosoda: a világ harmadik legnagyobb üzlete belülről* (Budapest, Park, 1996.)
91. *Jelentés pénzmosásról* (Pénzpiac, 1998. július 7.)
92. Jessica de Grazia: *BEA – The War Against Drugs* (London, 1991.)

93. John Villa: *Banking Crimes: Fraud, Money Laundering and Embezzlement* (New York, 1987.)
94. John Walker: *A globális pénzmosási áramlatok modellezéséről* (www.ozemail.com.au/bom1820/mlmethod.htm)
95. Júniusban vizsgálják felül a pénzmosási feketelistát – FATF-ellenőrzés Magyarországon (Világgazdaság, 2002. május 16.)
96. Katona Géza: *Bevezető gondolatok a „Szervezett bűnözés Magyarországon” című kutatási témában 1993. évben készült jelentésekhez*
97. Katona Géza: *Szervezett bűnözés Magyarországon* (Budapest, BM Kvk.)
98. Kemenes Csaba: *A pénzmosás technikai és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai* (Belügyi Szemle, 2001/4–5.)
99. Kereszty Béla: *A pénzmosás* (Magyar Jog, 1995/2)
100. Kereszty Béla: *Gazdasági bűnözés, feketegazdaság és a pénzmosás* (Dr. Tokaji Géza Emlékkönyv, 1996.)
101. *Keves a felfedett pénzmosási ügy* (Világgazdaság, 1999. április 28.)
102. Kiss László: *Gazdasági bűnözés és bűnüldözés Magyarországon* (Co-Nex-Trading Bt., Budapest, 1991.)
103. Konyecsni Szécsi Mária: *Harc a pénzmosás ellen* (Rendészeti Szemle, 1994/10.)
104. Korinek László: *A gazdasági bűnözés kriminológiai szempontú megközelítése* (Rendészeti Szemle, 2009. 7–8. szám)
105. Korinek László: *Bűnözési elméletek* (Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2006.)
106. Korona Lajos: *A pénzmosás elleni harc eszközei a nemzetközi büntetőjogban* (Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok 36., 1999.)
107. Kóhalmi László: *A gazdasági és a szervezett bűnözés* (Bevezetés a bűnügyi tudományokba, Miskolc, 2007.)
108. *Közép-Európa pénztisztító centruma?* (Magyarország, 1994. június 17.)
109. Kránitz Mariann: *Korrupció, szervezett bűnözés* (Kriminológiai és kriminalisztikai évkönyv 32., 1995.)
110. Kube – Störzer – Tinim: *Kriminalistik 2.: Entwicklungsbedingungen und Tendenzen der Kriminalistik* (1994.)
111. Lamberto Dini: *General Introductory Report* – International Conference on Preventing and Controlling Money Laundering and the Use of Proceeds of Crime: a Global Approach (Official UN document, Olaszország, Aosta Valley, 1994.)
112. *Magyar mosoda* (Heti Világgazdaság, 1996. március 2.)
113. Marion Gradowski – Jörg Ziegler: *Geldwasche, Gewinnabschöpfung* (BKA, Wiesbaden, 1997.)
114. Mark Pieth: *Die Aufspürung illegaler Gewinne* (Kriminalistik, 1994.)
115. Másika – Harmati: *Egységes belbiztonsági és jogi térség Európában* (ISM, Budapest, 1999.)
116. *Megelőzik a pénzmosást a brókercégeknél is* (Világgazdaság, 1994. július 29.)
117. *Megszüntetik az anonim betéteket* (www.cegnet.hu/gazdert/2001/38/cikk13.html)
118. *Méltánytalanul feketelistán?* (Népszava, 2001. június 26.)
119. Michael Findeisen: *The role of the bank supervision in the fight against money laundering* (Money Laundering Symposium, Budapest, 1993.)
120. Molnár Gábor: *A gazdasági bűncselekmények* (HVG–Orac, Budapest, 2006.)
121. *Mosott pénzek* (Cash Flow, 1993.)
122. *NBH-évkönyv 1999.*
123. Németh László: *A privatizáció és a bűnözés* (Rendészeti Szemle, 1992.)
124. Nicaso, A – Amothe, L.: *Maffia, a szervezett bűnözés új világrendszere* (Budapest, 1996.)

125. Nicholas Faith: *A svájci bankok rejtélyes világa* (Kossuth, Budapest, 1985.)
126. Nick Kochan – Bob Whittington – Mrak Potts: *Dirty Money – The Inside Story of the World's Sleaziest Bank* (Washington, 1992.)
127. OECD–FATF: *Áttekintés a nem együttműködő országok vagy területek beazonosítása érdekében: a pénzmosásellenes intézkedések globális hatékonyságának növelése* (Párizs, 2000. június – konferencia anyag)
128. Oliver Löwe-Krahl: *Die Strafbarkeit von Bankangestellten wegen Geldwasche* (Zeitschrift für Wirtschaft, Steuer, Strafrecht, 1993.)
129. Osterburg – Ward: *Criminal Investigation. RICO and Asset Forfeiture in Investigation Process*
130. Papp Lajos: *A bűnöző vállalkozások struktúrája és működésük felderítése* (Nemzetközi gépjárműbűnözés konferencia, Budapest, 1997.)
131. *Paragrafusok a pénzmosás ellen* (Figyelő, 1992. november 12.)
132. Patrick J. Ryan: *Szervezett bűnözés* (Kézikönyv, Santa Barbara, 1995.)
133. *Pénz és pénzmosás* (Bank és Tőzsde, 1993. december 3.)
134. *Pénzmosás – hatékonyabb intézkedéseket sürget az Európa Tanács* (MTI, 2000. május 29.)
135. *Pénzmosás* (MTI, 2002. június 28.)
136. *Pénzmosás: jelentésköteles könyvelők* (Népszabadság, 2002. január 14.)
137. *Pénzmosoda – 5 év fegyház miatt zárva* (Figyelő, 1993. április 8.)
138. Peter Lilley: *Titkos ügyletek: A pénzmosás világa* (Budapest, Perfekt)
139. Petrus C. van Duyn: *Pénzmosás: tapogatózás a sötétben?*
140. Pintér Sándor: *Egy bünszövetség felszámolása* (Belügyi Szemle, 1983.)
141. *Piszkos pénzek a mosodában* (3w.cegnet.hu/gazdert/1998/8/cikk9.html)
142. *Piszkos pénzek kéméljenek* (Figyelő, 1994. március 3.)
143. Póczik Szilveszter: *Külföldi bűnelkövetők Magyarországon a kriminálstatisztika tükrében* (Belügyi Szemle, 1999.)
144. *Probleme der Bekämpfung Organisierter Kriminalität* (Der kriminalist, 1992/5.)
145. *PSZÁF: pénzmosás elleni új ajánlások* (MTI, 2002. április 25.)
146. *PSZÁF-ajánlások a pénzmosás ellen* (MTI, 2001. augusztus 30.)
147. Pusztai László: *Gazdasági büntetőjog a változó társadalomban* (II. németmagyar büntetőjogi és kriminológiai kollokvium, 1994.)
148. Rachel Ehrenfeld: *Evil Money: Encounters along the money trail* (Harper Business, New York, 1992.)
149. René Wack: *Geldwasche und Gewinnabschöpfung*
150. Robert Powis: *The Money Launderers* (Chicago, 1992.)
151. Robinson, James: *The Merger: How organized crime is taking over the world* (Simon and Schuster, London, 1999.)
152. Sabrina Adamol: *Organised Crime around the World* (Heuni, Helsinki, 1998.)
153. Samuel D. Porteous: *Organized Crime Impact Study* (Kanada, 1998.)
154. Sebes Péter: *A szerencsejáték társadalmi hatásai Magyarországon* (Szerencsejáték, társadalom, bűnözés, Budapest, 1994.)
155. Selmeczi István: *A cégnyilvántartás igénybevétele bűnügyekben – tekintettel az ún. „olajbűnügyekre”* (Szervezett bűnözés Magyarországon, tudományos konferencia, Budapest, 1996.)
156. Stephan Steuer: *Die Geldwasche*
157. Szabó Kovács Judit: *A nemzetközi bűnözés fokozódó veszélyessége hazánkban* (1995.)
158. Szabó Sándor: *Szerencsenfürdetés a pénzvilágban* (Önadózó, 1995. 6–8. szám)
159. Szántó Kovács Judit: *A Vörös maffia* (Belügyi Szemle, 1995.)

160. Szladovics Mária: *Szervezett bűnözés a gazdasági folyamatokban, pénzmosás - közgazdasági és bankpolitikai megközelítésből* (A szervezett bűnözés Magyarországon című témakör 1993-as kutatási szakaszának anyagai)
161. *Szoftverekkel nyomoznak a piszkos pénzek után* (Napi Gazdaság, 2002. július 10.)
162. Tonhauser László: *Szervezett bűnözés?* (Belügyi Szemle, 1983.)
163. Toon van der Heijden: *Combating Organized Crime in The Netherlands*
164. Tóth Mihály: *A büntetőjog és a büntető eljárásjog alapjai különös figyelemmel a gazdasági bűncselekmények szabályozására* (Budapest, ELTE, 1992.)
165. Tóth Mihály: *A fehérgalléros bűnözés, a gazdasági bűnözés* (Kriminológia-Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2006.)
166. Tóth Mihály: *Gazdasági bűncselekmények az alakuló joggyakorlatban* (Budapest, ELTE, 1996.)
167. Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények* (Kjk-Kerszöv, Budapest, 2002.)
168. Tóth Mihály: *Húsz év mérlege, Gazdasági bűneink és következményeik egy „szép új világ”-ban* (Rendészeti Szemle (2009. 7–8.))
169. *Többen gyanítanak pénzmosást* (Világgazdaság, 2002. június 5.)
170. *Törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról* (Pénzügyi Szemle, 1994. 5. szám)
171. Turópoli Tibor: *A pénzmosás* (Büntetőjogi tanulmány, 2000.)
172. Ulrich Sieber – Marion Bögel: *Logistik der Organisierten Kriminalitat* (BKA, Wiesbaden, 1993.)
173. Umberto Santino: *Law Enforcement in Italy and Europe against Mafla and Organized Crime* (1996.)
174. Varga Sándor: *Szervezett bűnözés Magyarországon. Bűncselekmények az ásványolaj-forgalmazásban* (Főiskolai Figyelő, Különszám, 1996.)
175. *Verfolgung der Geldwasche* (Kriminalistik, 1994/3.)
176. Vidékiné Farkas Anikó: *A pénzmosásról* (Ügyészek Lapja, 1995. 2. szám)
177. Vito Tanzi: *The Underground Economy in the United States and Abroad - collected articles for the International Money Fund* (Lexington, Missouri, 1982.)
178. Volker Krey – Alfred Dierlamm: *Gewinnabschöpfung und Geldwasche* (Juristische Rundschau, 1992.)
179. Werner Roth: *A németországi adóhivatalok és cégbíróságok szerepe a gazdasági bűnügyekben* (Főiskolai Figyelő, Különszám, 1996.)
180. Wiener A. Imre: *Gazdasági bűncselekmények* (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1986.)
181. Williams, P.: *Tansnational criminal organizations and drug trafficking* (Bulletin on Narcotics, 1994.)
182. Zentraler Kreditausschus: *Positionspapier der Kreditwirtschaft zur Geldwaschegesetzgebung* (Bonn, 1995.)
183. Zsoldos Ferenc: *Külföldi eredetű játékautomatákkal történt visszaélések* (Belügyi Szemle, 1983.)

Főbb internetes oldalak:

1. www.alternatives.com/crime/menu.html
2. www.apgml.org/
3. www.austrac.gov.au
4. www.cfatf-gafic.org/
5. www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/

6. www.fatf-gafi.org
7. www.fieldingtravel.com
8. www.gafisud.info/home.htm
9. www.imolin.org
10. www.laundryman.u-net.com
11. www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes
12. www.menafatf.org/
13. www.occ.treas.gov
14. www.odccp.org
15. www.oecd.org/fatf/index.htm
16. www.ozemail.com.au/born1820/mliTiethod.htm
17. www.proximalconsulting.com
18. www.state.gov/www/global/narcoticsJaw/index.html
19. www.treas.gov/fincen/
20. www.whitehousedrugpolicy.gov
21. www.yorku.ca/nathanson